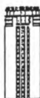
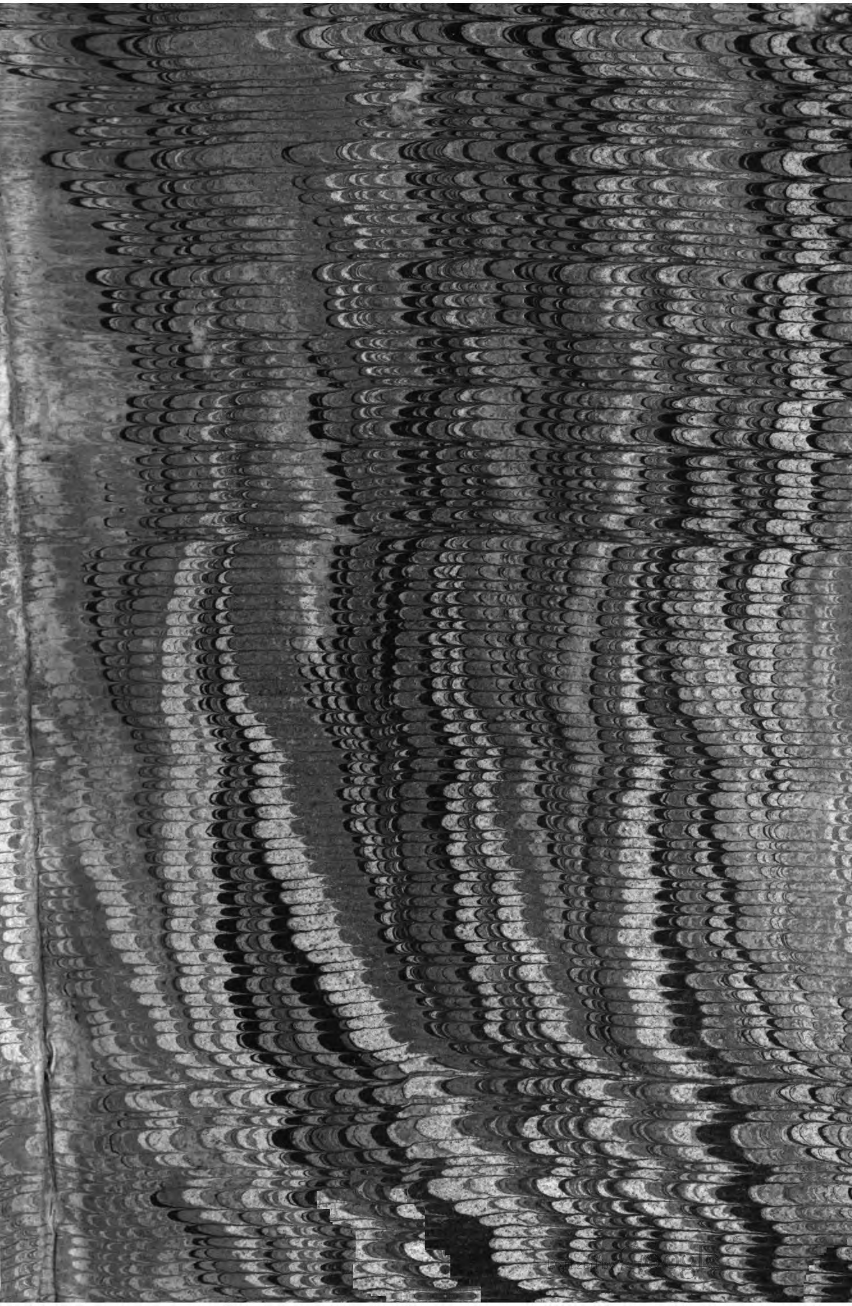

Ex
BIBLIOTHECA
C. VAN BAVIERE
FACULT. JURIS
ACAD. BRUXELL.
A SECRETIS.
FRANC ET LOYAL.

Cōpēdiū Roberti Gaguini sup frācoꝝ gestis.

Robertus Gaguinus ad Diuam Virginē.

Virgo concubitu nullo contacta virili
Quam puro veniens grauidam dedit ęthere numen.
Prę muliere omni prole & virtute beata.
Per gnati mortem vitę regina pręcamur:
Da totiens passis humana pericula/tuto.
In portu fragilem remis appellere cymbam.
Littore q̄ primum sistemus membra fideli:
Sacris muneribus soluemus vota canentes.

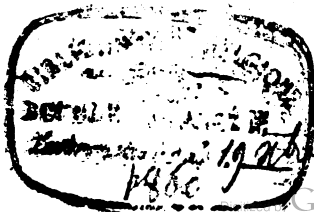
¶Robertus Gaguinus librum suū alloquitur.

Vade liber verus francorum stemmatis index.
  Fer longe in populos nomen & acta ducum.
Proderis exemplis & certa indagine rerum:
  Gratior & serie temporis aduenies.
In te si mordax garribit murmura liuor.
  Neglige quod futit blattero vaniloquus.

Liber loquitur.

Ecce recente toga venio liber vndiq; mundus
Promere quos reges frācia celsa tulit.
Tempora/gesta/locos/sortem/pręludia/famam.
  Ex multis lecta codice claudo breui.
Mille tibi annorum referabo ex ordine soles.
  Et supra: si te gentis origo iuuat.
Quam priamo peperit factus de troe sycamber.
  Condidit & francum latius imperium.
Ne rugis frontem/nec sanna surrige nasum:
  Sed bonus ac ęquus lector amice lege.

¶Tabula regum francorum quorum gesta in hoc compendio describuntur.

¶In primo libro contenta.

¶In secundo libro contenta.

¶Finis tabulę. Deo grās.

¶ In gallorum annales a reuerendo patre Roberto gaguino statim edendos Benedicti montenati preludium.

Non potuisse quecunque superioribus seculis gallorum inclite gentis fortia facta digne satis recensere semper ipse putaui: quoniamquidem res quedam sacra religiose nationis gesta retexere: et quem virum singulari arte virtute et religione prestantissimum desideraret. Uerum de industria ad hoc vsque euum ipsa hec nostra gallia difficilem hanc prouinciam superis volentibus in Roberti humeros reiiciendam sapienter curauit: quem ingenti spiritu/ tuba vehementer insonantem. populum sepe victorem (francum dico) prestanti corpore et armis militem cantatum ire expectamus. Decuit enim Roberto facundissimo viro rerum francie archanarum concio ordinis quoque sacratissimi maximo antistiti: hoc ingens opus: et quod sacrum dixerim reseruatum iri. Profecto sacrati francorum reges celesti oleo delibuti: hunc multis seculis postulabant: quem deorum dono nostra hac tempestate tandem nacti sunt. Ergo auspiciis tuis vir omnium prestantissime gallia suo marte ferox/ ornataque torque decoro ingentibus et nationibus efferetur. Animosum quoque eius pectus et vox terribilis vbique audietur: nec sinet longius clarissima sua gesta in nubis obscuro latere. ipsum martialis populi preclarum facinus: iamiam indignabundum nube discussa erumpet: et quo diutius deorum iussu in obscuro delituerit tanto vehementiore sono et fulmineo igne exteras nationes attonitas reddet hominesque adacto fulgure perstringet oculos. Fabulatur preclarus Romane hystorie scriptor martem cum Rhea virgine vestali conuenisse. Hoc quoque adiiciendum foret romane genti propter mulierem libidinosam et turpia obstinata mente rogantem nume affuisse. Uerum secus hic martialis fauor francis semper affuisse creditur. Quippe quem animoso pectore/ menteque generosa deus delectatus: totum ferocis/ audacisque franci animum inhabitat: pectus quoque generosum ad bella edocet. Familiaritatem icirco romanam quam stupro incestu et muliere contaminata effecerat ipse mars iampridem damnauit. Quo factum est vt nullus olim exercitus cuiusuis imperator cum alieno rege confligere sine gallica strenuitate auderet. Sed iam virum eximio quodam genere et singula dignitate prestantem video. Qui (vt cum marone loquar) Aere ciere viros martemque accendere cantu: presto est. Hic est eneator ille tubicen cuius desiderio tantopere gallia flagrabat: quemque fortissimus quisque miles gallus obtestando imprecatur: non sinat longius suam gloriam atra nube latere. Eya ergo belli gallici fragorem/ francorum fulmen et ignes quisquis es audito: pari quoque spiritu a viro antistite preclara gallorum facinora te auditurum speres quantus animus gallis semper inest. Expectate diu tandem venisti Roberte qui virorum pugnas e suggesto altissimo et quod neminem antea ascendere licuit nobis in pulpito sedentibus pronunciaturus es. Ipse sane felix qui nec vocis sono/ neque materie felicitate liuio inferior in populo effereris. Sed iam operepreciũ esse existimo: sonoram Roberti tubam qui acies splendentes ad pugnam instructurus est/ audire.

Roberti Gaguini ordinis sancte Trinitatis generalis Ministri in nouā cōpendij de Francorum gestis editionem Prefatio.

Quāquā minimū est qđ vel agendo/vel scribēdo/mea hūilitas pōt: īuenit nihilominus in me liuor quod mordere tentauerit: dū inter francorū res multipharie/pręclareq; gestas ipse versatus/sumpsi cōpēdio cōprehēdere quodcūq; de his eximiū lectitassem. atq; sic egit æmulator: q̄si tā late patētia regū et gentis facinora(q̄ perpetua oroñe illustrāda erāt)breui curriculo/& p angustissimū tramitem/ptrāsisse me arbitrarer/eo prę serti stilo & dicēdi genere cui & elegātia/& latina deesset venustas: q̄s in scribēdis hystorijs virtutes gallus.s. auctor vix vllo tpe cōprehēdat. Sed his male loquentiū susurris & si impetitū me intelligerē laboris tñ neq; operis pœnituit/quin illud nō temere me sperē assecutū: vt frācorū hystoriā in apertū ꝑdiderim. quę sub vno aspectu tota a nemine scriptoꝝ hacten⁹ fuisset oculis exhibita legētiū. Quo fit: vt si iis q quorūdā acta: vel principantiū vitas vno vel altero tpe singuli singulas tradiderūt laus tribuit: nō inferiorē demeruisse me gratiā/sine arrogātia cōtēdero: q ab initio franci pricipatus ad hāc vsq; ætatē dissipatarū rerū annales in vnū prope manipulū cohibui. Qui nec pressus(vt susurro ait)nec angustus est ita: vt introspiciētib⁹/qb⁹ mediocris est notitia litteraꝝ/lumen desit. Sed ignaris & ingenio lippiātib⁹ sua ignorātia: nō succincta narratio scriptoris officit. Est eni his idē quod stomacho defe

ctis: quos solidus & virilis cibus torquet / & tenui iure vix alunt. Illi vero quib⁹ mēs torpet & ignoratione caligat / ad quodq; minus vsitatū vocabulū cōmētariorū faces desiderāt. Cæterū latine locutionis splēdorē (q̄tū italis auctorib⁹ verbosus aliqs dat) tametsi mihi non arrogo: sinat vel gallus habere se conterraneū & ciuem: q abstersa paululū barbarie res suæ gentis nulla principis munificētia ꝓuocatus / tolerabili oratione perscripsit. Ab hac enim nostra (q̄liscūq; est) lucubratione audaculus quippiā exurget laxare quæ angusta sunt & q̄ rudiora cēsebit abstergere. q̄q̄ (abeūte e terris carolo octauo) ad priorē nostri cōpēdij editionē p multa adieci. quorū cognitio sicut rerū narrationē suis locis ampliauit: ita benignum poterit oblectare lectorē. Porro illud facile diluerī: quod exterus calūniator falso affert: me in francorū / q̄ in hostiū aut alienigenarū partē ꝓpensiorē esse. Quo errore me ꝓtenus absoluet / qui sincera frōte hęc lustrabit. Sic eñ ſm hystoriæ leges veritati studui / vt auctoribus: quorum traditiones sum secutus / fides magis q̄ nobis haberet. Et mēdacio dari impiū est: q (paucis ad nostrū institutū nō cōducētib⁹ de industria præteritis) capita rerū fideli trāscursu atq; ordine excerpta ī vnū corpus sicut cōpēdij natura fert cōtraxi. Qui eñ coronas florib⁹ cōtexit nō oīs generis flosculos colligit sed eos tantū qui colorū varietate speciem & decorē ostentant. Aequus ergo lector nō vniuersam hystorię francorū magnitudinē conscripsisse me existimet: sed per immēsa rerum gestarum spacia conducibiliora se legisse: quę compendio & veritati quadrent.

Prefationis finis.

¶ Roberti Gaguini ordĩs Sãctæ trinitatis ꝙ redẽptiõe captiuorũ gñalis Ministri de origie & gestis francorũ Cõpẽdiũ ab eo nouissime ãpliatũ & diligent emẽdatũ

Ranci (vt plerætq; aliæ natiões) a troianis ꝓdijsse gloriant. Quib⁹ ob raptam a pari de helenã ĩ exiliũ actis/ ps ad meotydẽ lacũ quẽ tanais influit ꝓxime alanos/ frãciõe duce cõsedit. vbi ex noĩe ducis appellatiõe suscepta: Sycãbriã sibi nõ mediocrẽ vrbẽ pãnonijs finitimã extruxerũt. Quã lõgo post tpe cũ euersã gothi reliqssent: alterã ĩ ꝓxĩo colle a se cõditã vsq; ad valẽtiniani iunioris q cũ gratiano fratre in occidente impauit ætatẽ incoluerũt. vñ & ipsi q̃q; a valẽtiniano ob hãc quã subijcim⁹ rõnẽ exacti sunt. ¶ Desciscẽtib⁹ ab iperio Alanis/ cũ ꝓpter paludis altitudinẽ aduersus ĩuadẽtẽ romanũ facile se tuerent alani: accitis ad auxiliũ frãcis/ valẽtinian⁹ ãnui quẽ romanis pẽdebãt cẽsus ĩ decẽ ãnos remissionẽ ꝓponit: si rebellãtes alanos ĩ ei⁹ ditionẽ adegissent. Qua spe erecti frãci (cum paludis eẽnt frequẽti traiectu assueti) negociũ recepe rũt: ductisq; ĩ alanos copijs locũ superãt: & feroci strage alanos reddunt imperatori audiẽtes. Qua victoria frãcos/ id ẽ feroces/ a valẽtiniano appellatos nõnulli tradũt: alijs cõtẽdẽtib⁹ a remissiõe tributi/ & libtate accepta frãcos/ h̃ ẽ libos dictos eẽ. Ipe mag̃ his accedo q a frãciõe nomẽ sortitos autumãt. Nã posterior hęc appellatio gẽtis antiqtati nõ cõuenit quã añ cõstãtini ꝑmi iperiũ bellacissimã fuisse nõ dubiũ ẽ. Et Aurelianũ ĩpatorẽ q cõstãtinũ præcessit/ frãcos ĩ triũpho duxisse flaui⁹ vopisc⁹ mẽorie reliqt. Qui valẽtinian⁹ superior saxones in francorum finibus auctore paulo dyacono debellauit. Quæ omnia antiquioris sunt

Frãcorũ origo.

Sycambria.

Alani.

Frãcorum appellatõ

originis argumēta: q̄ vt a iuniore valētiniano frācos primū dictos eē putem⁹. Nemo tn̄ mihi cert⁹ auctor lect⁹ē q tp̄s ei⁹ nois cōstāter tradat. Nec ip̄e gregori⁹ turoñ. gēt[illegible] initiū sat[illegible] nouit: cū sulpiciū alexādrū testē citet/a quo frācoꝝ regū vera origo ignorata videat. Et cicerōis ad atticū extat ep̄la vbi frāconū nomē idu cit. Qd ad frācos ptiere nō pauci ꝯtēdūt. Quāobrē nō temere credi pōt: gēt[illegible] appellationē lōgo añ valētinia nū tpe extitisse. ¶ Leuati tributo frāci cū vrbē suā: tū vires/animūq̃ firmauerīt. ita vt exacto decēnio/dū ab illis cēsū repetit īpator/ exactori pēsionē detrectarēt. Hic bello exorto/quū pauci plurimis ęgre resistūt/va lida valētinian⁹ manu frācos expugnat. Neq̃ h̄ dispē dio libertatē gēs aīosa neglexit. S3 coacta rapti ciuiū

Marcomirus Symō et Genebaudus multitudie: traiecto hystro/ducib⁹ marcomiro/symo ne/atq̃ genebaudo/multis p germaniā habitis victo rijs/ad rhenū fluuiū se cōtulerūt. vbi etiānū francfor dia nō cōtēnendū oppidū visit: francoꝝ opus atq̃ ad tēpus sedes. Verū cū hęc de sycābris & frācoꝝ exortu cōstanter narrant: suborit mihi/ex cęsaris sentētia nō

Francfordia sine ratione dubitatio. q gesta in gallijs a se bella lr̄is mandās/sycābros ait ad vlteriorē rheni oram/ꝓxime

Sycambri. Vbij. vbios. i. colonięses/ea tēpestate īcolere: eosq̃ aliqñ au sos gallias enauigato rheno īcurrisse: suppetiasq̃ ad uersus cęsarē gallis misisse. In illos ꝓpterea mouisse: vt terrore nois romani qetos germanos redderet. sed mox ad primū nūciū sycābros in siluas penit⁹ abijsse Atq̃ ita incēsis eorū agris ad vbios se iterū retulisse. Deinde cū ariouistū fugientē q̄ri diligēter iubet/atq̃ eburonū res depopulari cuiuis liberū eē p̄conis voce pmittit: prædæ occasione suscepta: sycābros flumine trāsmisso incredibili celeritate duob⁹ equitū millib⁹

Sycambri. coactis ingentē ex eburonib⁹ prędā sustulisse. Tradit itē strabo sycābros rheni accolas fuisse. eosq̃ īitia bel

li factitasse: qđ a plerisq; germanię populis aduersus drusum/duce molone sycãbro gestũ est/de quib⁹ triũphum duxisse drusum/& inde germanici cognomen accepisse in romanis hystorijs lectũ est. Igiť cõstat sycãbros iãpridẽ ante valẽtiniani tpa ĩ germania proxime rhenũ cõsedisse. & nõ ab eo primũ sedibus esse eiectos/ nisi forte qs putat hos ab illis diuersos eẽ quos sycambriã vrbẽ ad meotydẽ struxisse supra memoraui. Qđ & annoni⁹ tradit ĩ ea hystoria/quã suo abbati dicauit. scribẽs thorgorꝫ vna cũ frãcione troia abeuntẽ thraciã petijsse. & ab eo thorgorũ gentẽ nomẽ esse sortitã. subq; philippo atq; alexandro posteros illorũ militasse. Vtcũq; res se hꝫ: neminẽ tñ nostratiũ scriptorꝫ hęc aĩaduertisse miror. Sed ꝓpositã nobis breuitatẽ ꝑseq̃mur: de rerũ serie vtilissima quęq; excerpẽtes. ¶ Grassantib⁹ in germania francis/& castellis aliquot in suã potestatẽ receptis: theosodi⁹ q ĩperio prę erat ei⁹ rei certior fact⁹ nãmę et q̃ntino militũ ꝓfectis mãdat francos adorianť/data illis forti militũ manu Qui commisso acerrime ꝓlio fusi: eracliũ & iouinianũ ex theodosij ducib⁹ sibi accersunt. Quorum aduentu redintegrãtes pugnã cũ ad francos victoria ĩclinaret: eraclius & iouinian⁹ fuga salutẽ q̃siuerũt. Tãtã in eo prælio stragem romanos accepisse tradiť: vt postea frãci formidini finitimis esse cœperint: oĩs tributi exactione liberati. q̃q̃ bocati⁹ q̃dã locorꝫ vbi sycãbri cõsederãt admĩstrator ad romãos se recipiẽs/renouato bello frãcos partim fuderit/cũ reliquis pacẽ firmãs. ¶ Est treueris cisrhenana potẽs ciuitas: cui ꝑerat lucius patriti⁹ roman⁹. cui⁹ vxorẽ quia Luci⁹ gallię belgicę ꝑses ꝓstituerat: cõsiliũ capit transferẽdę ad francos ciuitatis: remq; fœlici euẽtu exequiť. Potiti vrbe frãci: cũ angustati sedib⁹ ꝓferre termios ꝓcuperẽt: ps se alio cõferre statuit. triũq; & vigĩti miliũ manũ ybro

Thorgorus. Theosodius Treueris

Frãci ĩ duce educẽtes: relicta germania in penitiorẽ galliã ir rupert. ad sequanã vsq̧ fluuiũ oĩa ꝑcurrẽtes. vbi agrorũ & fluẽti amœnitate oblectati stationẽ habuere. Pudet me hoc loco ignorãtiæ hystorici (vt ita dicã) chronicarij/q impssam iãdudũ hystoriã carolo octauo dicauit. Scribit eĩ ille reꝝ & tẽpoꝝ nõ satis gnar⁹. Frãcos cũ ad sequanæ ripã cõstitissẽt: luteciã parisioꝝ ex edificasse añ xpi natalẽ tercẽtũ nonagita quiq̧ ãnos: eãq̧ habitasse ãno a derelicta sycãbria ducẽtesimo septuagesimo supra mille. In q̃ re bis erratũ eẽ pspicuũ est tẽpoꝝ supputationem nõ ignorãti. Itaq̧ si pulsi a valẽtiniano sycãbria frãci luteciã cõdiderĩt: q fieri potuit: vt rebellãtẽ luteciã cęsar ĩ deditionẽ accepit? quẽ mime dubiũ ẽ q̃drigẽtos & decẽ fere ãnos Valẽtinianũ ꝓcessisse? Aut quõ veꝝ ẽ: añ xpi aduẽtũ tercẽtũ nonagĩtaquiq̧ ãnos luteciã cõdi a frãcis potuisse: q nõdũ sycãbria exclusi galliã nõdũ sõniauerant? qq̧ post amissas sedes diu p germaniã vagi/ post multa tandẽ sctã ad rheni ripas se ꝯtulere? Sed viderit chronicari⁹ q̃ a vero distãtia turpiter ediderit. Michi qdẽ vera frãcorũ origo mime cõperta ẽ. ¶ Sessiõis ad sequanã tpe nemo ĩ frãcis regiũ nomẽ assũpserat. Prim⁹ oĩm marcomir⁹ dñationẽ ĩ frãcos accepit. quẽ à priamo troiano rege lõga gñis serie ꝓgnatũ sũma veneratiõe frãci obseruabãt. Hic p̃terq̃ muro valloq̧ munire vrbes nichil illustre gessit. Sed erat illi fili⁹ pharamũd⁹ corpis & animi ꝑstãtia ĩsignis. Hũc ex pr̃is cõsilio primũ sibi regẽ cõstituũt. regẽdi permissa sibi ptãte ãno salutis. cccc xx. Qua modestissime admĩstrata vndecio post acceptũ regnũ ãno morte absũpt⁹ ẽ: relicto clodiõe filio regni hr̃de. Hic pharamũd⁹ auctor ferĩ extitisse leg; q̃ saliq̃ a frãcis appellaĩ. Nã cũ ad rhenũ vsq̧ puenissẽt: ferisq̧ morib⁹ viuerẽt: q̃ttuor ex sycãbris spectatos ꝓceres selegit q ppl̃o legẽ ferrẽt: vsugastũ: losogastũ:

[Margin notes: Frãci ĩ galliã ir rũpẽtes — Seq̃na. — Error cuiusdã — Lutecia parisiorũ. — Marcomirus. — Pharamũdus Prim⁹ francorũ rex. — Lex saliqua.]

sologastũ: & visogastũ. q cõi gẽtis & pceꝝ auctoritate freti legẽ cõscripsere/ quã pharamũd⁹ pmulgauit: ad nrãm vsq; ætatẽ noiatissimã. a loco vbi ꝯdita ẽ dictã q dã asseuerãt. Nec desũt q a sale deriuatã eẽ tradũt. Nã sicut cibi ꝯdimẽtũ custosq; sal ẽ: ita saliq lex frãcoꝝ moribꝰ ꝯdimẽtũ extitit vitæ melioris: cũ añ editã legẽ incõposite viuerẽt/ nihil satis tẽperãter opantes. ¶ Hic clodio a pmisso capillo capillatꝰ dictꝰ: augẽdi regni desiderio cũ adhuc i germania ãgustis finibꝰ arctaret: thurigos sibi finitos suæ ditiõi adiecit/ occupato disthargo oppido. vbi regni sede cõstituta/ cũ iã p gallias rõana vis laberet/ soliq; belgæ iperiũ seqrẽt: i galliã belgicã exploratores mittit. Nã illa tẽpestate Lugdunũ burgũdi: aqtaniã gothi subiugarãt ¶ Est ei gallia triplex Belgica. Celtica. Aqtanica. q ois rheno ãne: alpibꝰ. pirene: oceanoq; britãnico septa ẽ. Pria a fluibus seqna atq; matrona icipiẽs: ad rhenũ septẽtrionẽ versꝰ & pti oriẽtẽ teriat. Ab occidẽte claudit occeano. In q hæ sũt priariæ ciuitates. Aggrippia colõia. Traiectũ. Mogũtia. Treueris. Cõfluẽtia. Argẽtia q & strasburg. Basilea Cõstãtia q vitudura quõdã nũcupata cõstãtino ꝯstãti ni pře cõstãtie nomẽ habet. Heluetioꝝ pagi quos hec ætas suitẽses vocat: nõ ... pcul a monte iura/ vbi diui claudij mõasteriũ apprie venerabile ẽ. quoꝝ opa frãci reges i bello etiãnũ vtũt. Iuliaci ducatꝰ/ & ducatꝰ Cliuiẽsis. In quo isignia oppida sũt. Embrica. Rees Vuesalia. Calcar. Et ducatꝰ geldriæ cuiꝰ primariũ oppidũ est. Nouimagiũ. cætera sũt Arnẽ. Ruręmũda & Vualaf. Diuiditq; ab hollãdia æstuario maris Leodiũ. Harstalũ. Hoyũ. Dinãtũ. Bouina. Bruxellæ. Niuella. Antuerpia. vbi ẽporiũ ẽ belgis nõ ignobile. Berga. Machlinia. Louaniũ lraꝝ gymnasiũ. Boscũsducis. Mõs i hanonia. Valẽcię. Auẽna a ludouico vñcio desolata. Quẽneyũ comitis. Gãdauũ. Aldenardũ. brugę: qs gesoria

Clodio capillatus.

Thuringi.

Disthargũ.

Lugdunum.

Aquitania.

Gallie diuisio Belgice ciuitates.

Heluetij.

Suitenses.

Bruge.

cũ nauale ptholome⁹ appellat Scluſa. Curtracũ: Teneremũda. Yprę. Tornacũ. Inſula. Orchię. Duacũ. Scũs Audomar⁹. Graueligua. Oſtẽda. Nou⁹ port⁹. Morinũ. q̃ et terrauana. Aeria. Perna. Hyſdinũ. Bethunia. Sctũs paul⁹. Dorlenũ. Caliſſa. Ici⁹ port⁹/ nũc dirut⁹. Bolonia. Mõſteriolũ. Attrebatũ. Bapalmę. Cameracũ. Sctũs quitin⁹. Perona. Corbia. Ambianis. Abbauilla. Anguſ. Sãct⁹ ricard⁹. Croteyũ. Claruſmõs. Creliũ. Bellouacũ. Siluanectũ. Cõpendiũ. Mondideriũ. Roya. Pontizara. Rothomag⁹. Sanct⁹ dionyſius frãcorũ regũ ſepulchrũ Nouiomus. Sueſſio. Meldis. Caſtrũ thericũ. Remorũ ciuitas: vbi iitiant̃ franci reges. Aſpernaycũ. Cathalaunũ. Sãdigeriũ. Lingo. Barrũ. Ligniacũ. Marchia. Caluuſmons. Mettis. Namurcũ. Luxẽburg⁹. Nãciũ Caroli burgũdionis morte iſigne Mõs rolãd⁹. Sãmiellũ. Nou⁹ mercat⁹. Virdunũ. Tullũ. Mõbelliard⁹ nõ tã ſui claritate q̃ ſpeculorũ q̃ illic fiũt diffamatiõe nobilitat⁹. Biſuntiũ. Dola ſcholaſticorũ cõuẽt⁹. Salinę. vbi fõs emicat. vñ cãdidiſſim⁹ ſal cõficit: grãdi puẽtu ſi ad vnũ tm̃ pricipẽ emolumẽtũ ptineret. Loſana. Gebana. Chãberiacũ. p̃ter validiſſimas arces & caſtella/ aliaq; minutiora oppida. ¶ Celebres fluuij & ipi nauigatiõib⁹ accõmodati ſũt. Seq̃na. Sõma. Yſara. Lyſa. Scaldis. Enna. Moſa. moſella Dubis. Arar: q & ſogona: quẽ germanię bocati⁹ falſo attribuit. Rhen⁹ aũt belgis/ germaniiſq; cõis ẽ. a quo cõplures iſulæ hollãdia/ atq; zelãdia dũ occeano appropinq̃t circũ fermẽ alluunt̃. In eo tractu iſignes vici & ſacrę ędes maris ſtagnatiõe ruptis littorib⁹ piiſſe narrãt̃. Et q periti ſũt ei⁹ regiõis dicũt adhuc extare i pelagi fũdo veſtigia ſacrar̃ ędiũ & quorũdã locor̃ iſigniũ. Nõ eni illic ęquor altũ eſt: nec turbidũ. In reliq̃ ↄtinẽte ſũt vici freq̃ntes & mercatorib⁹ affati habitati q tra mariq; mercaturã late exercẽt. Inſignia aũt oppi

Remi.

Belgici fluuij.

...od et Ne... i dicitur

da i hollãdia sũt. Leydis. Harlẽ. Austerdãm⁹. dordra cũ. In zelãdia vero Middelburg⁹ & ziericzee & Briel= lis peninsula. Vtriusq; & ꝑcipue hollãdiæ incolæ pi= sce pl'imo abũdãt: & telas ordiunt tenues & cãdidissi= mas: q̃ ad exteros exportatę magni ęstimant. Est itẽ regio anserũ & marinaꝝ volucrũ freq̃ntissima. Quoꝝ maximã copiã ad finitimos: & ꝓcul habitãtes ppl'os pecunię gr̃a incole trãsmittũt. ❡ Celtica a seq̃na orit ad ligerim vsq; ꝓtẽsa. a materna vero amne ad rhoda nũ excurrit. cõpręhẽditq; narbonẽsis ꝓuincię partẽ. termiat partim mari ligustico / & alpib⁹ quæ sabaudię mõtes vulgo appellant. Illustrat vrbib⁹ infra designa tis. Lutecia pariseoꝝ. q̃ xp̃iani orbis celeberria acade mia est: & frãcoꝝ regũ priaria sedes. Senone. Nemo= raco. Moreto. Trecis. Altissiodoro. Heduo: q̃ & augu studunũ. Diuiõe. Belna. Germona. Argili. Matiscõe. Cabilone. Ansa. Lugdũo. Ebreduno. Scõ symphori ano. Viẽna allobrogũ. i. delphinatiũ metropoli Grai sa. Grationopoli. Valẽtia. Mõtelimarto. Diena. Vi= uario. Aurasico. Sctõ spũ. Auinione. Villanoua. Car pẽtraco. Tarascone. Arelate. Massilia. Aq̃s sextijs Ap tea. Regena. Vapicea seu vapino. Sistarica. Foroiulio Tollona. Nicea quã ad italiã ꝑtinẽ q̃dã asseuerãt. Est eni gallię q̃ genuã spectat: limes. Caualico. Vasione. Tricastino. biterris. lunello: mõtepessulano. & alijs q̃ ad narbonẽ spectãt / exceptis castell' qb⁹ hęc ꝑs maxie freq̃ns est. Pesigniano. Ad ligeri vero Nyuerno. Mo lino Clugniaco. Sctõ gẽdulpho. mõte argi. castilliõe Aureliano q̃ et genabũ oli dicta ẽ. Ieuilla vl' ierẽuilla Stãpis. Carnuto. bonaualle. ebroica. Sagio. lexouio Argẽtono. falesia. arefloro seq̃nę ostio. cadomo. baio ca. põtorsone. abrica. cõstãtia. et britonũ vrbib⁹ q̃ in fra ligerim ad oceanũ vergũt / & veteri noie armoricę nũcupãt. Cenomãia. Alẽconio. Mauritania. medõta

Celticę ciuitates.
Alpes
Lutecia pariseorũ.
Allobroges
Aureli anum.

quã mãtã appellam⁹. vernone. melãno. ¶ Alluit his flumib⁹ Seq̃na quo a belgꝭ celte sepanť. Lygeri. Viẽna. Yona. Oba. Rhodano. Sorda. Durãtia: absq; mĩorib⁹ fluẽtꝭ q̃ vł ex alpib⁹ ĩ rhodanũ excurrũt: vł ex auerno rũ mõtib⁹ ĩ mare ad narbonẽ deferũť. ¶ Aq̃tanię tractus pricipiũ ẽ ligerꝭ & ad pyrenẽ ꝑtẽdiť quo discerniť ab hyspanis. Irrigať noĩatissimis fluĩb⁹. Lygeri. Lalerio. Caro. Chalẽto. Dordona. Garũna. qb⁹ admiscenť ꝯplures fluuioli lẽbis & ĩscaphis nauigabiles. ¶ Celebriũ locoꝝ hęc noĩa sunt. Biturꝭ. Magdunũ. Dunũ regis. Clar⁹ mõs. Vĩon. natura & arte munitissima arx. Mõeta ĩ edito iugo castellũ. Beyõda. Podiũ q̃d & anicũũ: vbi tẽplũ ẽ diuæ marię gallis religiosissimũ. Sctũs flor⁹. Lemouica. Tutela. Caturcũ. Rocamador⁹. Ruthenũ. Vabra. Albia. Mymatũ. Mõtalbanũ. Castrum Cordue̜. Carcassona. Galliacũ. Tholosa: nobile põtificij Ciuilisq; iurꝭ gĩnasiũ. Appamara. Riuena. Sctũs paul⁹. Lõbaria. Mõlion⁹. Mirapiscę. Fux⁹. Vaurena. Cõuenæ Mirãda. Lestoriũ. Cõdonũ. Ausc⁹. Bagneta Coserana. Tarba. Olera. Vasata. lascurra. Mõmarian⁹ Morlanũ. Hortesiũ. Baiona. Lebretũ. Rigẽa. Adura. agata Vtica. Electa Limosũ. Scũs põti⁹. Castellũ darri Elna. Lodeua. Turon⁹. Chyno. Vĩdocinũ. Blesa. Castrũ lerũ. Lomela. Pictauis. Parrenayũ. Maleaca. Rupella. Ludũ. Tuars⁹. Luxiõa: Xãtõa. Engolisma. Conacũ. Petragoricũ. Petrabussiera. Bergeratũ. Sarlata. Agena. Cõdõa. Lesigniacũ. Burg⁹. Bloya. Villa regaľ Liburna. Burdegala. Scũs iohẽs ãgeliac⁹. Taliburg⁹. Laguiersa. Nanetũ. Redona. & q̃ vltra ligeri britões attigũt. Fõgera. Sãct⁹ paul⁹. Lãbala. Sãct⁹ macloui⁹ Dola. Dinãtũ. Sãct⁹ brioc⁹. Prętereo castella. q̃ tã ad tutamẽ q̃ ad ornamẽtũ regio affati habet. Et hęc ꝑfecto gallię loca oĩa frumẽto / vite / ꝯsitꝭ arborib⁹ / fõtib⁹ flumib⁹ / pratꝭ / pascuis / lacub⁹ / saltib⁹ / siluis / pecore /

Fluuij celtice.

Aquitania.

Flumina aquitanię.

Aquitanię vrbes.

hispanorum met sub ta tamen tropoli urbana

ferꝫ/ꝓ cuiuſq; loci cõditõe culta ſũt. Nã ex paludibꝰ & fere aridis viburnis atq; fruticibꝰ nõnihil incolꝰ cõmo di ꝑuenit. Adeo ĩduſtria atq; laborꝫ patiẽs gẽs ẽ: ſuis ꝑncipibꝰ ad ſeruitutẽ vſq; fere obediẽs. cõuictu facilꝰ. amicitię cuſtos. Alioqn ſuaꝝ ĩiuriaꝝ pñs vltrix: & ad arma ꝓpẽſior. Sacroꝝ reuerẽs & xp̄ianę fidei ꝑter ali as natões deuotiſſima: cuiꝰ tutãdę ſollicitudinẽ q̄ſi ex ꝓfeſſo frãci ꝑncipes nullo nõ tp̄e ſuſceperẽt. Extãt eiꝰ rei ĩ oĩ quẽ adierẽt loco nõ vana trophea: ſed extructę ab illꝰ ſacrę ædes & illic ad rẽ diuinã ĩſtituti ſacerdotes lõge ꝓfecto gl̄ioſiꝰ rei bñ geſtę monumẽtũ: q̄ erectę ſy derũ tenꝰ piramides & obeliſci: q̄q̄ a petrarcha in ep̄l̄is ſcriptũ ſit/cũ belgas pagraſſet: & arduẽnã tãtæ magni tudis ſiluã lugdunũ petẽs ꝑtrãſiſſet: nihil toto illo tra ctu ſe vidiſſe: ꝑter ſupſtitioſa q̄dã aggrippinẽſiũ fœia rũ & turpẽ de carolo magno fabellã accepiſſe: quã ꝑter miſiſſe dignũ erat: ne tãti ĩpatorꝫ claritati fuliginẽ ĩdu ceret. Sed nec apud pariſios qc̄q̄ eẽ qđ laudaret: niſi q̄ ĩpiꝰ auctorẽ fuiſſe iuliũ ceſarẽ accepiſſet. qđ plane falſũ eſt. Erat ei añ cæſarꝫ ĩ galliã aduẽtũ ſupra qngẽtos an nos lutecia extructa. Quãobrem pichęę ſimilẽ petrar chã recte dixerĩ. q(vt polybiꝰ auctore ſtrabõe ait)cũ a ſcipiõe rogaret̃ qd celebre & mẽoria dignũ inter aqta nos cõſpexiſſet: nihil referre potuit: q̄q̄ narbonẽ illu ſtrẽ olĩ vrbẽ: corbilonẽq; nobiliſſimũ illo tp̄e aqtanię emporiũ nõ ĩg̃raret. Tã placet qbuſdã de rebꝰ exterꝫ ſine rubore mẽtiri: ne ſuę gẽtꝫ ãt natalꝰ terrę titulꝰ dero gaſſe videãt̃. Et hęc ẽ qdẽ gallię a ꝑſcis auctoribꝰ tradi ta ꝑtitio. Quã octauiꝰ auguſtꝰ quaternã fecit: lugdu nẽſẽ ꝓuiciã ab alijs diſꝑtitꝰ. Iuniores vero lugdunũ a ꝓmiſſis comis comatã appellauerẽt. Narbonẽſẽ ãt (ſi cut & illã trãſalpinã) togatã. qa togis rõano more (cu ius erat ꝓuicia) ꝓuiciales eiꝰ regiõis vtebãt̃. Braccatã tñ eãdẽ ſicut cæterã galliã dictã fuiſſe nõ ĩg̃ro. a braccꝫ

Gallorũ induſtria: et cæterę laudes.

Petrarche inicua eſtimatio.

Lugdunum.

Gallia comata

Togata

Braccata.

qđ vestimẽti gen⁹ ē gallꝰ. Cęterꝫ nos geographiã. i. trę
descꝑtionē nõ seqmur: sed tẽpori obseqmur: locos vsi
tato & trito noīe appellãtes. Nã si qs priscã illoꝝ īsti
tutionē / ijs qb⁹ ætas nr̃a vtitˀ cõferet: nihil relinq̃t nõ
ↄfusum. Itaqꝫ post romani imperij īclinationē singu
Ab imperio defectões læ ꝓpe gẽtes iperij nomen exose: nouis aduenĩetib⁹
pricipatib⁹ alia atqꝫ alia locis noīa posuerũt. ¶ Porro
vt oīs gallia distĩctior haberi possit: sciat lector galliã
Xviij. galliarũ prouincię. Archipr̃sules galliæ. oēm octodecim ꝓuincijs cõtineri: qb⁹ totidẽ p̃sũt ar
chip̃sules: sedib⁹ & terminis discreti. Treuerensis. Re
mẽsis. Senoneñ. Rothomag⁹. Lugduneñ. Bisuntin⁹
Vienẽsis. Tarãtasian⁹. Ebreduneñ. Aquẽsis. Arelatẽ
sis. Narbonẽsis. Bituricẽsis. Turonẽsis. Burdegalẽsis
Auxitan⁹. Magũtinũ aũt & Coloniẽsem ideo postre
mos facio: ꝙ subiectę illis ciuitates vltra rhenũ sunt.
p̃ter cõstãtiã & argẽtinã q̃ magũtino parẽt. Colonien
si traiectũ inferi⁹ tantũ atqꝫ leodiũ. Tholosan⁹ eī post
hos lõgo tp̃e supra nostrã memoriã. Auinioneñ. du
dũ nostra ætate archipręsulat⁹ eminẽtiã p sixtũ q̃rtũ
põtificē romanũ accepit. Ille narbonę: hic arelati sub
debatˀ. Per oēm eī galliam hi archiflamies fm hodier
nã supputationē cẽtũ & sex ciuitatib⁹ pricipãtˀ In hac
tã populosa feraciqꝫ regiõe suas sedes & regnũ fœlici
pedetẽtim successu frãci dilatauẽ. ita vt nũc in maiori
Francorũ in belgas irruptio. galliarũ p̃te seruẽt eorũ reges pricipatũ. Igitˀ ī belgas
pria fit a frãcis irruptio. Clodionis nũcii (regiõis sta
tu ꝓspecto) renũciãt terrã modicis p̃sidijs teneri. Vn
de nihil morat⁹ rex / ī belgas traiicit: atqꝫ agris late ex
Cameracum. cursis: cameracũ vrbē a se obsessam capit. Inde p siluã
cui carbonaria nomen erat / tornacũ petit. quæ rõano
Tornacum. p̃sidio tenebatˀ. Sed egressos vrbe milites p̃lio fudit &
potitˀ ciuitate. Paucis aũt post dieb⁹ / nullˀ relictis libe
Meroueus. ris vigesimo post susceptũ anno Claudio vita excessit
Qui aũt illi sanguine ꝓpior erat Meroue⁹ regno p̃se

ct⁹ est. a quo vsq; ad pipinū Caroli magni patrē series gñis regū sine discidio pseuerat. Fuit meroue⁹ regno cōmodissim⁹. q̄q̄ ab hunis/tugros/mettēsesq; & reliquā galliā icursantib⁹ multa ppessus sit. Nā in cāpis cathalaunicis cū Ecio patricio romano aduers⁹ attilē hunorꝝ regē egregie depugnauit/vbi cētū & octogita milia occubuisse tradūt: i qb⁹ theodoric⁹ visigothorꝝ rex eciū secut⁹ atq; merouēū iterijt. ¶ Hui⁹ merouei filī⁹ childeric⁹ cū regnū accepisset: libidine & adulteriis apd suos viluit. Nā stupratis mltorꝝ vxorib⁹: pceres cōicato cōsilio destituere eū regno statuūt. Qua re ad childericū plata: guynomaldū ex regni pmorib⁹ amicū orat: pñti fortunę opituleť. Guynomald⁹ abire regē monet. Abeūti spem pponit recōciliationis. Cui⁹ vt certior in tpe foret: aureū nūmū partiť. datq; childerico partē/sibi alterā seruat. admonēs si cōciliare illū pcerib⁹ possit: id signū illi fore recipiēdi regni: dū nūmi partē reliquam recipiat. Nec cūctatus Childericus ad bissinū thuringiæ regē sibi amicū cōcessit. Eo exacto: primores regni gillonē romanū q̄ suessiōib⁹ pērat accersunt: ducēq; sibi pficiūt. Cui guynomald⁹ childerici nō imemor/se q̄ maximo astu pōt beniuolū exhibet: ita vt suo auspicatu gillo gereret oīa. Firmata beniuolētia: cōsci⁹ aīmi guynomald⁹ quā aduersus gallos pp̄ter ereptā romāis ditionē gillo gerebat suadet bēignitatē/simulet amicitias ꝯparet. quo petiti i ānos tributi mitior exactio eēt. Docet frācos ꝯtūaces eē/& superiorē difficile ferre. ppterea bñ ꝯsultūrꝝ si frācorū potētiores tollat/quorꝝ supplicio cęteri terrerenť. Credit gillo ꝯsultori: eiq; in primis hoc negociū mādat. Guynomald⁹ nō ignar⁹ eorū qui Childerici eiectionē pcurassent/primariū quēdā læsæ maiestatis insimulat quē Gillo ad se missum necat/et cōplures p̄terea alios persequiť. Qua crudelitate excitati p

Childericus.

Gillo romanus.

ceres/guynomaldũ ꝯueniũt/ gillonis ĩmanitatẽ accusantes. Quib⁹ guynomaldus: miror (inquit) veſtrã ꝓceres incõſtãtiã/ qui electũ a vobis regẽ ꝓtenus execramini. An Childericũ deſideratis: q a vobis ob voluptariã vitã deſtitut⁹ apud thuryngos exulat? Tolerabili⁹ mulieroſum q̃ ſanguinariũ regẽ tuliſſetꝭ. Ille ꝑ adoleſcẽtiã illecebris illect⁹ paulo poſt reſipuiſſet: hic roman⁹ vobis natura ĩfeſt⁹ eaten⁹ cruore veſtro letabit: donec recuperatã armis libertatẽ amittatꝭ. At grauior nimis ẽ morb⁹ cui medela nõ ſuccurrit. Benign⁹ eſt quẽ abieciſtꝭ/ reuocat⁹ facile iniuriarũ nõ recordabit. His verbꝭ ꝑſuaſi frãci auctore guynomado childericũ clã reuocãt. Qui pte nũmi cui⁹ ſupra fecim⁹ mẽtionẽ accepta ad frãcos ſecur⁹ reuertit. Cui occurrẽs guynomald⁹ eũ hortat ad barrũ caſtellũ qđ cãpanie ĩminet demoret. Vbi auctis copijs aduerſus gillonẽ bellũ parat. Verũ admonit⁹ cõſpiratiõis gillo aduenĩẽtẽ childericũ prelio adorit. Quo ſuperat⁹ poſtq̃ annos octo regnaſſet ſueſſionẽ ſe recipiẽs: quod ſuperat vite mœſtus illic abſũpſit. Cui⁹ fili⁹ Siagri⁹ ſucceſſor habit⁹ ẽ.

Gillo fugat.

Ecepto regno/ Childeric⁹ magno aĩo iuuenis: odoagrũ ſaxonẽ ſibi aduerſantẽ aureliã vſq; ĩfeſtat. Vrbẽq; obſidiõe cĩctã ſuperat. capto q i ea erat paulo ꝓfecto romano Deĩde lygeri flumẽ trãſgreſſus/ Andegauos i fidẽ recepit. Hui⁹ childerici ꝓſpitate cognita: baſina turyngię regꝭ vxor ad regẽ frãcũ oblita viri: ſe cõfert: illecta ꝓfecto iuuenis cõſuetudĩe. Quę a Childerico rogata q̃obrẽ deſto viro aliũ ſeq̃ret: qa inquit cõione tua vſa ſum: modeſtiãq; & virtutẽ tuã ſum expta Quod ſi meliorẽ te quẽpiã vſq̃ terraꝝ eẽ mihi pſuaſum haberẽ: illũ terra mariq; ĩdefeſſa pſeq̃rer. Hac libtate ſermonis delectat⁹ Childeric⁹ baſinã vxorẽ nõdũ xp̄o initiat⁹ accepit: biſſini hoſpitalitatꝭ bñficẽtiã mĩme recordat⁹

Odoager ſaxo.

Andegaui.

Baſina thuryngię ducis vxor ad childericũ venit.

Primo itaq3 nuptiarum cōcubitu basina Childericū admonet: noctē sine re voluptaria pterat: foresq3 palatij obseruet: & q̄ viderit ad se pferat. Credul⁹ mulieri vir tertio fores ędiū asseruās / ad basinā q̄ visa viderit defert / visos a se in atrio palatij pmū qdē rhynocerōtas q̄ vnicornes appellant. leones itē & leopardos. Scdo vrsos luposq3 furētes: nō sec⁹ acsi i semet sæuire festiarēt. Postremo exiguos canes alternis se morsib⁹ ipetētes. Quæ oīa veluti futuri pscia vates referēti marito explanat: pditurā sc3 ex eorū cōcubitu varijs morib⁹ sobolē. pmā q̄ generosa natura foret: rhynocerōtas imitaturā / vrsis lupisq3 haud dissimilē. alterā / q̄ rapinis aīm itēdat. tertiā: q̄ ifesto se dēte ꝯmordēs: canū rabiē assumat. His basinę psagijs gauis⁹ rex / i maxiam spē rapit vēturę ex pñtib⁹ nuptijs nobilior familie deinde aliquot plijs victos alemānos i ptātē accepit: mltis tādē gestis p ānos qttuor & vigīti clarus: moriēs filio Clodoueo regnū reliqt. Per eos dies sāguis riuus tholosę quā gothi occuparāt die toto fluxisse visus ē. Visum qd childericus vidit. Prodigium.

¶ Insigne fuit h̄ sclm optimis sacerdotib⁹ Nam apd tholozates Exupius: apud viennā simplici⁹ sctītate enituit. Amād⁹ burdegallā illustrauit. Albigesios docuit damian⁹. Venerādū auerni. Rusticū caturci. Pegasinū petragorij coluert. Nec silētio ptereūd⁹ ē sydoni⁹. Qui sacdos auernorum ex senatoř fact⁹ cū gui fame burgūdi laborarēt qtuor egēorum milia suis opib⁹ pauit Sacerdotes optimi

CLodoue⁹ ipe vt erat egregia forma ita magnanimitate pclarisq3 morib⁹ gratiam sibi facile cōpabat. Siagriū i pmis quē Suessiōis principē pr Gillo reliqrat: loco exturbat / ciuitate recepta. Inde icursionib⁹ ad remos vsq3 prędas ex templis christianis faciens vas aquariū cui vrceolo nomen frāci dicūt: ad remigij remorum antistitis ius ptinens exportat. Quem vrceolū vt recuperet pōtifex

oratū regē mittit: Suessionē regressus Clodoueus iubet p̄dā oēm/ ei⁹ in milites partiēdæ causa: in vnū locū cōferri. Quę postq̄ cōgesta sūt petijt a p̄ceribꝰ p̄ter eā q̄ sibi iure belli p̄tinebat portionē vrceolū dimitti. Qđ cū primores nō abnuerent/ quidā ex iis q aderāt indignat⁹ q̄ plus reliquis ex pręda rex desumptur⁹ videret: in vrceolū ensem adigens neq̧ tu inquit rex supra cęteros nisi qđ tuū est ex hac oīm p̄da recipies: At nihilomin⁹ rex iniuriā ad tēpus ferēs vrceolū remigij legato restituit. Nec multo post Clodoue⁹ cū exercitū recēseret/ viso eo q vrceoli temerator fuerat: occasione sumpta (q̄ ille videlicet non satis cōmode armat⁹ esset) app̄hēsum militē et solo p̄stratū gladio cōfodiens: ad hūc inquit modū vrceolum p̄cusseras.

Gōdobaldus burgūdię rex Crotildis.

¶ Erat p id tēpus Gondobaldo burgūdorꝝ regi: neptis ex fratre crotildis. Cui⁹ speciē/ prudētiāq̧ cū p legatos occulte explorasset Clodoue⁹ ad Gondobaldū ex suis aureliū mittit q sibi vxorē cōciliet: rat⁹ vna cū puella burgūdiā quoq̧ potiri posse. Gōdobaldo q̄q̄ hę nuptię nō satis ad stomachū essent: q̄ illas in suā p̄niciē fore ītelligeret (Nā īterceptis dolo Crotildis parētib⁹ regnū vsurpauerat) ex cōsilio suorꝝ aulicorꝝ m̄rimoniū nō detrectat. Sūt q crotildē raptā a clodoueo fuisse dicūt. dū gōdobald⁹ sup̄atꝫ alpib⁹ ī nouariēses & vicinas illis gētes copias duxisset multꝫ cladib⁹ eos afficiēs. In q̄ s̄nia est Iacob⁹ bergomēsis. ¶ Cōuētu apud suessionē habito: rex Crotildē regio app̄atu suscepit. Amauitq̧ tā etsi xp̄i docum̄ta mulier seq̄ret̄ Quāobrē illa sedulo admonebat virꝝ deos nō colere: sed eū cui seipa addixisset dn̄m xp̄m. Sed ille veteris obs̄uātia īsuet⁹: se maiorꝝ traditiōes relicturꝝ negat. Interī crotildis filiū enixa ē/ cui vocabulū clodomiro fuit. Qui xp̄iano more baptismo ablut⁹/ ītra paucos dies morit̄. Hui⁹ īteritū rex ī religionē vxorꝭ trāsfert:

Clodomirus.

infantē ab irat dijs absūptū/ ꝙ illū xp̄o suo regina de- dicasset. Granida iterū Crotilde effecta/editū itē īfantē sacris xp̄ianis īitiat. Moxq̧ vt eū morbo laborātē rex accepit: vxori religionē īproperat: deorū suoꝝ maie- stati scilicet inimicā. Regia aduersus reg qrelas patiē- tiā spēq̧ adhibēs/egrotāti filio salutē dei benignitate īpetrauit. Pertinaci aūt in errore clodoueo bellū ī ale- mānos īstaurat. Cōstitut ī cōspectu vtrinq̧ exercitib⁹ man⁹ cōserūt. Pugnatū cū diu eēt: frācis cedētib⁹ timet sibi Clodoueus: celūq̧ suspectēs. Deus inqt quē Cro- tildis religiose venerat/audi. Si vicero/fide te ꝑpetua colā. Vix p̄ces finierat rex: ecce alacres frācos ꝓliū redi- tegrare cōspicat. Quib⁹ aīm ip̄e quoq̧ adijciēs/rege ale māno pempto victoria potit⁹ ē/& alemānis lex posita

Victor Clodo ue⁹ xp̄o credit.

¶ Victorē ēt credulū xp̄o regē vedastus q tulli aderat & q postea atrebati pōtificatū admīstrauit secut⁹ ē. cui rex credulitat & fidei suę rōnē enarrauit Crotildis cre dēti clodoueo gratulata remigiū pōtificē nihil morata cōuenit: atq̧ ad clodoueū itroducit. quē ad se admissū rex diligēter audit de fide & xp̄i religiōe differentem. Dies abluēdo regi īdicit: parato igēti ornatu lauacro/ cū sacro ſētū oleū quo liniri ritu xp̄iano q abluunt so- lēt: siue mīstrorū īcuria/siue h̄ agēte deo allatū nō esset ecce de supis delapsa colūba phialā quā āpullā vocāt odoratissimi liquor oppletā ad man⁹ Remigij detulit Creditū est sp̄ūs dei misterio id ꝑpetratū eē. Eo liquo- re h̄ Clodoue⁹ p̄mū: posteri deinceps frācorū reges ha etē⁹ regnū admīstraturi sacrant. Ministerio ablutio nis expleto: clodoueus ad circūstātē nobilitatē popu lūq̧ breui oratione habita suadet aspnari falsam deo rū religionē/& eius fidē ꝓfiteri q xp̄s appellabatur: & dei filius esset: quo auctore hostē alemannū inqt supa tim⁹. Regis orōne perculsis frācorū animis/xp̄m pro fessi abluti sunt. ¶ Clodoue⁹ vt ꝓfessam fidē signi ali

Veda- stus:

Remi- gius

Am- pulla sacra.

Tēplu3 a Clodoueo parisij factum

Tēplu3 quo ope illustraret: tēplū in colle lecuticio q nūc geno uefæ appellat̄ Parisij a fūdamētis extructū diuis aplis Petro & Paulo dicat. Nō ꝑteribo huic loco adijcē qd nullo certo auctore sed ꝑseuerāte ad hāc meā etatē fama vulgatū accepi. Fuisse regib⁹ francis buffones tris nobilitatis qdē īsigne: s3 Clodoueo xp̄ianis sacris initiato demissum cœlo esse id qd nūc reges gestant / lilia aurea qb⁹ subest cœli sereni color / quē asurū franci dicūt. Ad hāc rē mihi astipulat̄ diui Bartholomei monasteriū qd gaudiū ballis appellat̄. vbi fons hui⁹ miraculi testis ab incolis ostendit̄. Traditū quoqꝫ est pannū sericeū rubrum instar signi militaris quadratū miro fulgore splendentē diuinitus esse exceptū: quo in expeditionib⁹ ꝯ̄ fidei christianę hostes pro signo frāci reges vterent̄: huicqꝫ vexillo nomē auristāmā hactenus permāsisse. diuqꝫ a dionysianis cœnobitis asseruatam esse. Sed abutētib⁹ signo aduersus christicolas regib⁹ illud euanuisse. Alterū tn̄ nō dissimili forma instauratū esse qd ab epis & loci abbate cōsecratū īter sacra asseruat̄. Sūt q hoc cæleste bn̄ficiū Carolo magno collatū fuisse cōtēdūt. Sed ad Clodoueū reuertamur. Gestū eē inuenio a Clodoueo bellū aduersus sigebertū quēpiā. quā rē ab hystoricis nō explanatā prætermittā. Occisu3 tn̄ eū a frācis & fortunis oib⁹ spoliatū cōstat. Paternam deinde necem animo frequēter voluēs Crotildis / vltiōis percupida mulier Clodoueū adit: q̄riturqꝫ p̄rnū sibi regnū fraude Gondobaldi burgundiōis ereptum necato eius p̄re / matre vero in ꝑfluentū abiecta. Id inhumanū facin⁹ cām maximā regi esse debere: belli aduersus Gondobaldū gerēdi quo & indignā parentum eius necē vlcisceret̄. & burgundorū regnum reciperet.

Lilia celo demissa.

Auriflāma.

Burgūdorum origo.

Iam quia in burgundorum nomen deuenim⁹ originē eorum breuiter aperiemus. Augusto imperante cum vandalorū gēs in extremis germanię locis vbi cōsede

rant tumultuarent: tyberius & drusus octauij iussu in eos expeditionē duxerūt: quos victos partim vltra rheni ripas in gallijs p vicos quos galli burgos vocant distributos habitare fecerūt. Inde a burgis burgūdiones prio appellatos fuisse cōperio. Qui sequēti tpe seq̄nos allobroges, puinciāq; parti narbonēsem / & lugdunū occupauere. Arelate siqdē atq; aureliæ regni sui sedē aliquādo posuerūt. Nā otho quartus germanus iperator se arelarēsē; regē appellauit & possedit. ¶ Adduct⁹ rex cōiugis q̄rimonijs i burgūdos mouet. agros incēdit. & fugatū gōdobaldū obsidet: obsessum capit. Sed diues auro gondobaldus / opera aredis arelatæ vrbis p̄potētis municipis / magnis muneribʼ Clodoueo oblatis / se liberat: annuū tributū regi pollicit⁹. Relicto qnq; miliū armatorū in burgūdia præsidio: cui gōdesillū gondobaldi fratrē præfecerat. Clodoue⁹ i frāciaʒ reuertit. Egresso burgūdia rege / Gondobald⁹ gōdesillū vienne obsidet: fratrē in ea dēpræhēsum nō sine mīl torū strage trucidauit. pdidit vrbem gondobaldo plebeius qdā qui aquæductibus præfuerat / indignat⁹ scilicet q iminente cōmeatus pœnuria fuisset cum mulegenis ciuitate dimissus. Eam ob rē gondobaldū docet p eū ductū viennā capi posse. Reserato igit meatu immisso milite vrbs capit: franci vero milites quos gondesillo clodoueus tradiderat / ad alaricū tholosam relegati sunt. ¶ Per idē tempus irrumpentibus in galliaʒ gothis: bona frāciæ parte occupata: arriana impietate plurimi tenebant. Assumpta in eos expeditione / Clodoueus priusq̄ moueret. Paternum virū ex suis prudētem ad alaricū gothorū principem in aquitaniam oratorē de rebus quæ ex vsu vtriusq; regum essent mittit. Cōuenit diē locumq; regum colloquio dicere. Constituto tempore quo inermis quisq; accederet / Clodoueus iter in aquitaniam parat. Interim Paterno nego

Gōdobaldus capitur

Viēna.

Gothorū irruptio.

Arriana perfidia.

Alarici

ciū dat/exploret quib⁹ gothi idumētis vtanť. Qui ad alaricū reuersus offendit hoiem/& suoꝝ quēq; ferreā virgā nō minimę crassitudinis manu gestare: q̄ vel ad pcutiēdū vel iaculādū idonea videreť. Quē dolū prudēter aīaduertēs pr̄nus: appręhēsa regis manu ꝓmissi eum admonuit. Ille dolū q̄tenus potuit dissimulās/ pfidiā abscōdit. Tandē pr̄no in suspitione pfistēte/placere sibi alacri⁹ait cōtrouersiā q̄ iter reges agitabať ad Theodoricū Italię regē referri/& ab eo definiri. Cū ad Theodoricū vētū est/ille cā cognita litigatores i aqtaniā remittēs/iubet pr̄no vt in summā turrē quā ipe designabat ascēderet/hastāq; erectā teneret: gothi vero tādiu nūmos ad hastā ꝓijcerēt: donec ad ei⁹ mucronē coacervatis nūmis hasta tota tegereť. Quod iudiciū nō acceptauere gothi. Sed indignabūdi: paternū ludibrio habueřt. Nā cubiculi ei⁹ effractis qbusdā tignis/& desup cōiectis tapetib⁹ cū piculū occultassent: pr̄n⁹ dū noctu curādi corpis grā exurgit: p effractū tabulatū deorsuꝫ p̄ceps delapsus brachiū effregit: reliquo corpe grauiť cōcusso. Hac iiuria affectus pr̄n⁹ gothorū pfidos mores Clodoueo renūciat. Quāobrē irritatus rex/ orone ad suos de violato oratore habita exercitū ingredi ad hostes iperat. ꝑus tn̄ q̄ i aciē ꝓdiret ad diui Martini sepulchrū donaria mittit: tanq̄ de futura victoria oraculū expectaret. veniētes q missi erāt dū ad fores tēpli accedūt audiunt psallentes sacerdotes dauidis hymnuꝫ Protexisti me dn̄e virtute ad bellū. Quod ominis loco suscipiētes/oblatis mūerib⁹: ad regē pniciter se cōfeřt Oraculo accepto rex erectior fact⁹ ad hostē festiat. Dū ꝓcedit agmē Viēna amnis obstitit/q crebris ibrib⁹ itu muerat: ita vt vado trāsiri nō posset. Impeditū dolēs exercitū Clodoueus/de⁹ iquit optime in tribulatiōib⁹ adiutor: attende q̄ in hostes tuos ꝓficiscor. Faue religioni tuæ quā tueor. & ne differ de hr̄tico gotho sume

Dolus

Theodorici iudiciū

Omen.

re vltionē:& q nos præpedit da fluuiū vadabilē. Hoc precantē Clodoueū nō est aspnat⁹ de⁹. Ad pmā eni in sequētis diei lucē ceruus e silua (nemine inclamāte) in cōspectū se prupit: q magnis ide militū vocib⁹ excit⁹: fluuiū enatās: q̄si itineris explorator vadū mōstrauit. Hunc secuti milites in vlteriorē fluenti ripā qua ceru⁹ traiecerat euadūt. Vltra pgressus exercit⁹/ ad diui Hylarij pictaueñ. ędē cōsistit. Vbi intēpesta nocte q escēte Clodoueo ignis in tentoriū decidere visus est: qđ pdigium plerioq; bonā in partē interpretabātur. Cū nō pcul abesset hostis milites i aciē rex eduxit: moxq; atrox vtriq; pliū cōmittit iuxta fluuiū clanū. in cāpo voglodinēsi qui ab vrbe pictauoꝝ decio miliario abest. Rex inter pliātes alaricū cōspicatus eū inuadit: & sol⁹ soli congrediens solo deiectū gothū necat. Hec finis alarico fuit/ cum annos duodecim tyrannidē assumpsisset.

Ceruus index itinens. Ostētū.

Alaric⁹ gothus a clodoueo occidit.

¶ Hāc victoriā Clodoueus mox insigniorem reddit. theodoro filio cū exercitu in narbonēsem puīciā misso. quo duce ea pars quā nūc occitanā linguā vocant: ipos pterea aruernos patri audiētes fecit. Burdegalæ tūc clodoue⁹ hyemabat: vnde ineūte pximo vere tholosates petit: vbi alarici thesauri asseruabant. Quibus expilatis: reliqs vrbes q̄s gothi psidio tenebāt adorit. Hisq; (hoste vndiq; deturbato) frācoꝝ præsidiū ponit. Reb⁹ ad hūc modū quietis: turonū se cōtulit. vbi anastasij bizantini impatoris legatos audiuit/ impatorio noīe amicitiam ei offerētes romanūq; cōsulatū. Quo honore affect⁹ rex inscēso equo in patentē campū q inter diui Martini ædē turonūq; p tps erat pficiscitur. vbi ppl'o varia munera pfudit: cūctis acclamantibus. Bñ sit regi ɔsuliq; romano. ¶ Equi deīde memor quo in bellis libēter vtebat: queq; duo Martino voti reus dicauerat: equū ingēti pecunia redimi cū frustra iussisset: nec moueri loco equus scopuli instar potuisset rau

Anastasius imperator

reos centũ quos illa ætas solidos appellabat pori prę-
cio adijci iubet. atq; ita equo recepto: bon⁹ inqt ĩ nego-
cijs adiutor Martin⁹ ẽ: sȝ mercede car⁹. ¶ Pacatĩ pau-
lulũ rebus: regnacar⁹ cameracus prĩceps insequentis
causa belli fuit. Erat ei petulãs & multa libidĩe famo-
sus. Quib⁹ vitijs (vt prĩcipib⁹ fere cõtigit) pharo qdã
assentator morẽ blãdissime gerebat / ita vt nihil nõ illi
crederet regnacar⁹. Hanc rem pceerib⁹ ægre ferentib⁹
ad Clodoueũ mittũt / suã pollicentes operã si effœmi-
natũ hoiem prĩcipatu amoueret. Adduntq; cũ pugna
inireť se simulata fuga dñȝ pugnę tpe deserturos. Clo-
doueus vt pceres cõuẽta seruarẽt: ęrea fabricatus ar-
ma eaq; inaurata ita vt credi aurea possent pditorib⁹
dono dat. Adulterina munera mox cũ exercitu sequiť
Clodoue⁹: ĩstructa vtriq; acie cõsertaq; fortiter manu
pditores simulãt fugã duce deserto: quẽ captũ occidi
rex mãdat vna cũ ei⁹ fratre q duci auxiliũ nõ tulisset.
Necauit itẽ & ppinquos oẽs: ne successionis iure ad-
ducti prĩcipatũ regnacari vẽdicarẽt. Proditorib⁹ autẽ
(cũ se falsis donis a rege circũuẽtos quererenť) rñdit.
Quib⁹ pręmijs esse dignos eos putarẽt q suũ ducẽ p-
didissent? Satĩ illis supq; eẽ q vita donati essent: atq;
ita illos domũ dimisit. Clodoue⁹ reb⁹ gestis plurimis
clar⁹ post acceptã xpi fidẽ cũ annos. xxx. regnũ admi-
nistrasset: quattuor supstitib⁹ liberĩ vita decessit. Regĩ
mortem pcesserat ingens apd viennã vrbẽ terræmot⁹
quo cõcussę palatinę ædes vna cũ priuatorũ domici-
lijs / tẽplisq; corruerũt. Hæc Mamerto qui põtifex vr-
bis erat causa fuit instituendę supplicatõis. q añ dñice
ascensionis diem festũ quotãnis per quasq; eccłias le-
tanie noie celebrať. ¶ Cõdit⁹ est sepulchro Clodoue⁹
qd etiã nunc Parisij visitur in ęde Petri a se ædificata.
Additumq; tumulo insequens carmen autore Remi-
gio: anno christiano quingentesimo decimo quarto.

Regnacar⁹ camerací dñs.

Clodouei dolus.

Prodigia.

Mamertus viẽnensis eps.

¶ Diues opũ: virtute potẽs: clarusq; triũpho
Condidit hanc sedẽ rex clodoueus. & idem
Patricius magno sublimis fulsit honore.
Plenus amore dei cõtẽpsit credere nullo.
Lumina qui varijs horrẽt portenta figuris.
Mox purgatus aquis & christi fonte renatus
Fragrantẽ gessit infuso chrismate crinem.
Exemplumq; dedit sequitur quod plurima turba
Gentilis populi: spretoq; errore suorum
Doctorem cultura deũ verũq; parẽtem
His fœlix meritis superauit gesta priorum.
Semper cõcilio castris bellisq; tremendus
Hortatu dux ipse bonus ac pectore fortis.
Constructas acies firmauit in agmine primus.

¶ Eo regnãte precib⁹ bti Remigij frater suessionũ põtifex: vedastus atrebatiũ & Auit⁹ nouiomẽsiũ ecclijs præerant: arrianis magnopere contrarij.

SVccedẽtes Clodoueo filij q̃s q̃ttuor ex Clotilde susceperat. regnũ quadrifariã cõcordib⁹ animis (quod de impio agitãtibus raro euenit) ptiti sunt. Theodoric⁹ mediomatricos q & mettẽses: Clodomir⁹ genabũ q̃ aurelian⁹: clotari⁹ suessionẽ. Childebert⁹ parisios obtinuit. Hi oms cũ se se mutua amicitia colerẽt: regio noie seorsum assũpto dani mettẽsem agrũ inuadũt p̃das faciẽtes: in q̃s theobertũ filiũ cũ iustis copijs Theodoric⁹ mittit. Fusis danis: ad patrẽ cũ bono captiuo℞ nũero triũphans Theodebert⁹ se recepit. ¶ Interea clotildis filios ad se pisiũ conuenire mãdat. Atq; (vt erat appetẽs vĩdictę fœmia) iniuriã ill⁹ apit p̃nę necq;. Ad se q̃dẽ burgũdi regni portionẽ ptiere: s; gõdobaldi potẽtia atq; crudelitate vtroq; parẽte orbatã se & hereditate p̃uatã eẽ. Quãobrẽ p̃catri vltionẽ parricidæ Gõdobaldi parit̃ assumãt. Moti mr̃nis p̃cib⁹ filij: õtractis copijs burgũdis bellũ idicũt.

Clotil- dis filiis suos

Bellũ i burgũ-dos. Quos p idẽ tps (Gõdobaldo pr̃e vita functo) sigismũdus moderabat̃. Qui delectu militũ habito: aduersus frãcos se obijcit. Dimicatũ est acerrimis virib⁹. Sed inclinãte ad Clodomirũ fortuna sigismũdus in fuga capitur. victusq̧ aureliã missus ẽ. quẽ nõ multo post clodomirus pariter cũ liberi interẽptũ in altissimũ puteũ deiici iubet. Sed ide tãdẽ exẽptos ad diui mauricij monasteriũ qđ nõ lõge ab octodoro sabaudię vico simon sigismũdi frat̃ extruxerat efferri: ibiq̧ sepeliri pmisit.

¶ Huic clodomiri fortunæ aduersa successit. Nãq̧ cognito q̧ Gõdeuall⁹ burgũdionũ impũ vẽdicaret: bellũ reditegrat. Sed dũ lõge a suis clodomir⁹ hostẽ psequit̃ a multi circũuẽt⁹ (q̃q̃ furẽtib⁹ oclis & minaci vultu terrori eẽt) iimicis cõiectis vndiq̧ telis appetit⁹: pugnacissim⁹ rex temeritati suę pœnas luit. Amisso rege frãci nihil pauẽtes dñi sui mortẽ vlcisci pseuerãt. Verso in fugã burgũdione multi interẽpti: vicos agrosq̧ depopulant̃ atq̧ icẽdũt. ¶ Erãt clodomiro liberi mares tres: Theodoald⁹/Gõther⁹/& Clodoald⁹. Quos a pr̃is morte educãdos apđ se clotildis recepit. ¶ Clodomiri morte nũciata Clotari⁹ atq̧ childebert⁹ fraternę neci vltores coacto exercitu i burgũdiã pgũt. Fugato gõdomaro/eiusq̧ vxore i captiuitatẽ abducta: vniuersa burgũdia potiunt̃. ¶ Hoc bellũ mox hyspaniẽse secutũ est.

Amalricus. Cui amalric⁹ cãm dedit. Hic i extrema gallia q̃ ad pyrheneũ spectat icolis: hyspaniã cũ gothis tenebat. Mortuo vero clodoueo itactã antea regionis ptẽ amalric⁹ occupauit. Vnde alos tollẽs: ad reges frãcos de ea re nunciũ mittit. petitq̧ eoꝝ amicitia frui liceat: atq̧ ex eoꝝ familia ducere vxorẽ. Nõ indigna petitio regib⁹ visa ẽ. Sororẽ virginẽ illi dãt. Quã regio fastu susceptã Amalric⁹ liberaliter pmũ: mox cõtẽptissime habuit. Quippe q̧ arriano veneno ibut⁹ rectę fidei mulierẽ despuebat. adeũtẽq̧ ex more xp̃iano ecclias cõtu

mellijs psequebat. Lutoq; p viã a pueri mãdabat cõtami nari. Hoc diu passa mulier regib9 p lras significat quã a viro ifideli toleraret: laturaq; eēt: nisi amalrici petu lãtiã temeritatẽq; cõpescerẽt. Crebro mulieri qstu pci ti reges cogũt exercitũ. At childebert9 sublimi vir aio non expectato clotario: militẽ in amalricũ educit. Co gnito qd i eũ a childeberto parabat: magnã quoad po test manũ amalric9 terra mariq; cogit: tueri se festinãs Aduenietib9 frãci hostiliũ occurrit: & qq militũ nũero inferior eēt: in fortitudie tñ spẽ oẽm firmauerat: q pri ma eximiaq; virtute victoria sępenũero visa ẽ cõpari. Pugnatũ ẽ ęqs virib9 diu acriterq;. Sz gothis cedẽtib9 victoria penes childebertũ fuit. Fugiẽtẽ amalricũ dũ aiaduertit miles qdã frãc9: excitato calcarib9 eq: tyrã nũ lãcea ɔfodit. Qua re cognita: rex frãc9 mediã petẽs hyspaniã gothos icredibili diligẽtia psequit: donec to letũ ad ãnis tagi ripas mũitissimã vrbẽ accessisset. quã tũ capit obsessã: & a ciuib9 nõ segnit defẽsã capit: captã oib9 ex actissie coaceruatis bõis spoliat. atq; ita sorore recepta & mox morbo dũ reuertit absũpta ad pris sepulchrũ parisijs collocat defũctã. Quos u calices & vasa sacra to leto exportauerat religiosis regni sui locis distribuit. Tole- Tagus.

His vt mẽorauim9 a childeberto gestis nũciat theodoricũ fratrẽ mõtẽ clarũ aruernię pma riã ciuitatẽ: quã ab eo childebertus abstulis set recepisse psidio iterfecto. dũ ciuitas a the odorico obsidet miles q i obsidiõe erat accepto q i di ui iuliani tẽplo plęriq; ciues fortũas suas cõtulissent: i tẽplũ refractis forib9 irrũpit: & cũcta diripiẽs expor tat. Sed ptẽn9 vindex sacrilegij de9 pdatores corripit insania: horrẽda voce clamantes. Cur o btẽ martyr tã dire nos crucias? Hoc exẽplo doct9 q militiã sequitur tẽperet a rapinis ne sacris locis iniurius sit. Apprehẽ dit interdũ poena sacrilegos / & suas de9 iniurias graui Sacrile gij pẽa.

ter vlcisci. Qd siginald⁹ aruernorꝝ ꝑfect⁹ nõ ignorauit. Itaqꝫ licẽtia dominãdi elat⁹: postq̃ multa ab incolis surripuit: villã bulgratẽsem quã Tetradi⁹ eccl'ię diui iuliani donauerat occupauit: moxqꝫ mẽte capt⁹ nõ ꝓus sui cõpos fact⁹ est q̃ villã reliq̃sset: cõpẽsatiõe exhibita rerũ q̃s temere abstulerat. Sed re ĩtra paucos dies

Belluꝫ aduers⁹ Hermofredũ. cõposita cõcordib⁹ animis reges ĩ Hermofredũ Thoringie pricipẽ bellũ mouẽt / ꝓpterea q͏ suasu amalbergę vxoris duos quos habebat fratres Bercariũ & Baldricũ necauerat: delatos q͏ regnũ affectasset. Thorigi rẽ cognita: collecta magno nũero manu: dolo ĩtercipe frãcos ĩstituit. Fossam altã q̃ frãc⁹ iter factur⁹ erat lõgitudie magna ꝑduxit cespitib⁹ desup̃ cõiect[is]: vt specie virẽtis herbę miles illusus fraudẽ nõ ꝑcipet. Detecto ꝑ exploratores dolo: reges irritatiores facti hostẽ feroci⁹ ꝑsequunt̃ donec effusa fuga thorigi ad flumen qd eorꝝ lĩgua onestrut vocãt se recipiũt. Vbi ad flumis ripã reuocato ex fuga milite bellũ ĩstaurãt. Sꝫ cedere coacti in ꝓfluẽtũ se ꝓmiscue cõmittũt. Factaqꝫ ẽ eorũ tãta strages: vt occisorꝝ cadauerib⁹ põte loco frãc⁹ vterent̃. Hermofred⁹ tñ cũ paucis in vrbẽ quãdã que regia theodorico postea fuit se recepit. Ad quẽ dimisso nuncio theodoric⁹ salutẽ pollicet̃ / si ad castellũ tulbiacum qd nõ ꝓcul erat se cõferre nõ pigritaret̃. Nũciãti fidem

Dol⁹ regis theodorici adhibẽs hermofred⁹ ad theodoricũ se cõfert. Dũ vna ad pinas castelli ĩambulãt & fabulãt̃. theodoric⁹ hermofredũ cubito ĩpellẽs eũ e muro ꝑcipitat: quo lapsu interijt. Deĩde liber[is] ei⁹ necat[is]: oẽꝫ regionẽ ĩ ꝑtãtẽ rex accepit: ibiqꝫ ad tp̃s morat⁹ lothariũ fratrẽ lꝫ auxiliari[us] illi in hoc bello fuisset: clã suspectũ habuit: siue q͏ bñ gesti belli ꝑtẽ ad se verteret: siue quia (vt ẽ hũanus animus) causas q̃reret vsurpãdi fraterni regni q finitim⁹ eẽt: & iõ ĩuidię theodorico eẽt. Dissimulato odio theodoric⁹ ꝑcat̃ ꝑ nũcios fratrẽ ad se in thoringiã veniat:

habere qđ ex vtriusq̃ cõmodo sit. Ad quẽ nihil a fratre doli metuens Clotari⁹ accedit. Occultos post tapetem in cęnaculo milites Theodoric⁹ in armis locauerat. Qđ cũ paulo alti⁹ pẽderet velũ / Clotari⁹ cęnaculũ ingressus: armatoꝝ pedes cõspicat⁹: fraude dephensa restitit. admonitisq̃ quos secũ habebat clientib⁹ clam armari eos iubet. Theodoric⁹ animaduersum a fratre dolũ intelligens: ioco suspitionẽ purgauit: habito deinde cũ fratre colloquio argenteo vase qđ peluim vocãt lothariũ donat / atq̃ ita discessum est. Veꝝ sollicitatus ira theodoric⁹ peluim a fratre p filiũ repetit belli occasionem meditãs si vas nõ redderet. Impetrat a patrueli Theodebert⁹ adolescens: & vas ad patrẽ refert Sed tãdẽ in aptũ se theodorici ira pdidit. Crebris icursionib⁹ in alterutrũ factis pax iter eos paucis post diebus cõuenit. quæ tñ susurronũ delationib⁹ violata ẽ: obsidib⁹ qui apud theodoricũ erãt interfectis. Nihil enim apud dominãdi cupidos pbitatis aut fidei ẽ. Libidine eni habendi reges ferunt / nec amicis / nec generi indulgent suo. ¶ Interi dũ se fratres odijs agitãt Clotildis mater ex clodomiro nepotes diligẽter nõ secus ac ex se natos apud Parisios pcurabat. Hac suspitiõe duct⁹ Childebert⁹: qsi illos regina ad regnãdum educaret: accersito fratre Clotario qd de mre nepotibusq̃ pẽsitet apit. Placuit visendi eos causa: atq̃ cognoscendi si illoꝝ ætas diuisa iter illos hereditate ad pncipandũ idonea eẽt: ad se p archadiũ quẽdã mitti. Lęta nuncio clotildis dimissos nepotes patruelib⁹ cõmendat. Quib⁹ i ɔspectũ adductis maiorẽ natu clotari⁹ mox tre allidit: ẽse p ilia adolescẽtis pstrati traiecto Hic pterrit⁹ alt' ad childebtũ se pripuit: orãs vt se ptegeret. Qui siue miam simulãs: siue reuera pueri misereť: clotariũ placare pgit. In quẽ indignabũd⁹ rex: tu inqt hui⁹ auctoꝝ facinoris es: & nũc pœnitet ɔsilij: aut g illũ pijce abs te: A patruelibus ne potes occidũť

aut mortē meis manib⁹ obito. Ad hęc verba dimissū puerꝝ clotari⁹ obtrūcat. Interi dū i nepotū nece itētos reges clodoald⁹ videt: auxilio ꝓceꝝ dilapſ⁹. clericatū ꝓfeſſ⁹ ē & sacdos effect⁹ vitā religiosissimā vixit. Scribūt qdā vna cū pueri nutrices quoqꝫ eē necatas. Huius sceleri imanitatē alid nō min⁹ ihūanū ꝓceſſiſſe tradūt. ad ꝑorē nūciū archadiū de pueri ad reges deducēdis vridanū quēdā aulicū ꝓtin⁹ clotildē regio iussu adiuiſſe: eiqꝫ gladiū & forpicē obtuliſſe: ad āceps oblatū clotildē muſitaſſe: mox ex vridano qſiuiſſe qd hī oblatū ꝑtēderet: illūqꝫ rńdiſſe gladiū necē: forpicē sacerdotiū i nepotib⁹ ominari: expectare ſeu trū regia eligeret. Demū hęſitātē reginā negaſſe nepotes sacdotes fore. s. de filiis regib⁹ securā q̄ inocētib⁹ nullā vi iferēdā formidari: Sꝫ regnū ābiētib⁹ odiosa miſatio ē. Tā crudelē nepotū necē & si modeſtiſſime ferret clotildis: eā quoqꝫ iſequēs belli mot⁹ miſa ſollicitudie ꝯfecit. ¶ Theodorico quē mettēſib⁹ iperaſſe ſcpſi vita ſublato: theodobert⁹ ꝑṅnū regnū suscepit. Qui aduersus clotariū i societatē belli qd iā diu childebert⁹ pisioꝝ rex aīo agitabat accitus vocāti childeberto auxilio fuit. Iūcti g̊ pari fide exercitib⁹ i clotariū ꝓficiſci cōſtituūt. Ea re clotildis cognita: relictis pisiis turonū abijt: diui martini ędē lachrymās igredit. Orat religiosa mulier btiſſimū cōfeſſorē ꝑces eius exaudiat: neqꝫ ſinat fratres reges: filios suos iter ſe cōflictari: q̄ tāetſi cōplurib⁹ eſſent inqnati flagitijs: occurrat tñ furētib⁹ ne insania efferati fraternitati quoqꝫ obliuiſcāt. Clotildis oꝛone & bñ de deo meriti pōtifici iteruētu credi pōt i beniuolētiā fratres rediiſſe. Nā cū acies nō ꝓcul cōſtitiſſent: orti imbrib⁹: tonāte supramodū coelo: atqꝫ validiſſimo iſufflāte vēto: tāta tēpeſtate childeberti theodebertiqꝫ copię attritę sūt: vt nihil illi ſibi armoꝝ ꝑter clipeū reliquū habuerit. Procūbētes humi milites laceri veſtib⁹ & ſagis dīē

illũ vltimũ sibi certo eẽ credebãt. equis ĩsup p multa militaria diffugiẽtib⁹ rari recepti sũt. qn ipis regib⁹ cælestis ignis q̃ crebro fulgure cõtinẽter micabat / timorẽ icussit: ne cũ tẽtorijs icẽdio vna flagrarẽt: cũ hui⁹ tẽpestatis nulla ꝓcella neq̃ vlli⁹ pluuiæ gutta clotarij militẽ attigit. Hoc terribili admodũ ꝓdigio haud dubie itellexerũt reges recte i illos dei irã exerceri q̄ inocẽtẽ fratrẽ bello ꝑdere cogitassent. Missis ĝ ad clotariũ legatis: pacẽ vltro pollicent: q̃ vtriq̃ data discessum ẽ. Hęc i agro aurelianẽsi apud cõbrũ vicũ gesta fuisse cõperio. Post hęc childebert⁹ velut ad bellũ nat⁹ eẽt: breui reqe militib⁹ cõcessa comitãte fratre clotario i tracones mouet. Cui⁹ belli cãm ab auctorib⁹ traditã nõ iuenio. Credo eũ p̃dæ & regnãdi solũ cupiditate affectũ huic bello incubuisse. Pria hui⁹ expeditiõis castra ad cęsaraugustã vrbẽ childebert⁹ sistit. Quã circũuallatã oppugnare iubet. Ciuib⁹ fortissime sese ꝑmũ tuẽtib⁹: cũ altera insup oppugnatiõe primi expectarẽt ad dei opẽ cõuersi supplicationẽ decernũt. circũeũt p pomeriũ ciuitatẽ resonãte diuinis hymnis clero. Quẽ cõcẽtũ vbi aiaduertit childebert⁹ cognoscit p ruricolã q̃ndã supplicationẽ ritu xp̃iano a pplo fieri: vt miserto ciuitatis deo in hostiũ ptãtẽ ñ veniãt. Ea re cognita & q̄ xp̃iani eẽnt childebert⁹ rustico iperat loci põtificẽ adeat: moneatq̃ ad se i castra venire. Edoct⁹ a rustico põtifex ad regẽ nihil verit⁹ accedit. Quẽ affat⁹ childebertus: qa inq̃t: o p̃sul cõptũ nobis ẽ vos xp̃i sacris initiatos eẽ: eiq̃ religiose famľari: decretũ nobis ẽ pcere ciuitati: obsidionẽq̃ soluere: si mõ de diui martyris vĩcẽtij supstitib⁹ apud vos monumẽtis aliq̃d nob̃ ipartiemini. Regis volũtate ad clerũ relata sepulchrũ martyris põtifex adit: ideq̃ susceptã stolã & tunicã regi dono ꝓtulit. Quæ r̃ligiosissime suscepta rex pfectẽ asseruauit. Obsidiõe igr̃ libata ciuitate cũ de ꝓuicia cũ põtifice nihil iteruẽisset digrediẽs

Mirã.

Bellũ i terracones a childeberto gestum

Cesar augusta obsessa est

Reliqe diui vincentij.

excercitus agrũ cæsaraugustanũ vastauit: atq̃ ita Parisiũ aduenie͂s ædẽ diuo Vincẽtio dicat monachis ibidem institutis quib⁹ eas q̃s de martyre induuias habebat attribuit. Huic monasterio diui Germani de pratis appellatio in hodiernum diem manet.

Monasteriũ beati Vincẽtij extructũ.

Eb⁹ i hyspania (vt p̃missum est) gestis / theodorici mors regi renũciata ẽ. huic fili⁹ theodebert⁹ q̃a regno successisset / iiquo aĩo childebert⁹ tulit. Cõicato igit̃ cum fratre Clotario cõsilio a theodeberto regnũ surripere meditantur Quorũ cœptis rex prudens occurrens priusq̃ in apertũ prodiret dolus: insurgentẽ in eũ debita erga auunculos reges obseruãtia retardauit. Eam ob rẽ alios sibi vultus effingẽs childebert⁹ satius esse cẽset beniuolẽtia vti q̃ nepotẽ regẽ eundẽq̃ potẽtem lacessere quẽ facile superare nõ posset. vocatũ igit̃ ad se theodebertũ blande excepit: p̃ciosisq̃ muneribus donatũ a se dimittit. Adeo rara est inter p̃ncipes amicitia: aut enĩ liuore p̃culsi: aut ĩperij maiestate feroces: aut (q̃d plærũq̃ accidit) aliorũ potentiã suspectam habentes occultis inter se dolis agere solẽt. Interea senio morboq̃ cõfecta clotildis mr̃ morit̃. p̃clare religionis fœmina & diuo martino Turoneñ. p̃suli p̃cipue deuota. Quã turono vrbe regia põpa elatã filij reges ad clodouei tumulũ apponũt. Eleuatũq̃ nũc venerat̃ corp⁹ ei⁹ in capulo ac pheretro ibidẽ adhuc cõspicuo. Eodẽ ferme tp̃e theodebertũ vltima fata assumpserunt: relicto filio theodebaldo regni paterni hẽrede. Clotario aũt iniqua iterũ fortuna aduersata est. Nã maribus liberis septem & fœminis duab⁹ cum beatus hominum opinione haberet crãnus patri cõtumax extitit. A quo in aquitaniã missus p̃mere populũ vectigalibus cœpit. Ea re cognita clotarius crãnũ domũ reuocat. Qui contẽpto patris ĩperio ad childebertũ quem non bono fa-

Clotildis mr̃ morit̃.

Cranni rebellio.

tis in patrem, q̄ iō esse arbitrabatur se cōtulit. Addit ad exulceratū childeberti animū nouas indignatiōes: iureq iurādo se persancte astringit oppugnaturum perpetuo patrem. Securus igiẗ accepte fidei a cramno childebertus bello p̄sequi clotariū constituit. Eo quidem tp̄e dum clotarius expeditionem in saxones haberet. Quos cum semel prospere superasset / secundo in eos mouens q̄ p̄missum tributū nō soluisset / q̄uis preliū deprecarentur / & imperata se facturos pollicerentur: pugna non abstinuit: in qua multis frācis occūbētib⁹ clotarius cum paucis ad suessiones regressus est aduersus crānū gontrano atq aribetto in aquitaniā clotarij iussu mouentib⁹. Childebertus cāpaniā infesto exercitu incurrit. Inde vastatis agris cū preda multa reuertētem post nonū & quadragesimū regnandi annū mors occupat. anno salutis quingētesimo quinq̄gesimo nono mortuo apud edē vincētij martyris p̄xime parisios sepulchrū fuit. Childeberti morte q̄a liberis careret omnia ad clotariū peruenerunt. Quo accessu frācorū regnum magnū icremētū accepit. Sed aucto regno: auaricia clotariū inuasit. Excogitauit enī tertiā ecclesiasticorum prouentuū partem accipere. Cuius concupiscentie assentientibus ipsis: vnus tantū turonorum antistes iniuriosus resistit: dicēs. Si quæ deo dicata sūt auferes: & de pauperū horreis tua pges explere: regnū a te auferet deus. Qua icrepatione territ⁹ Clotari⁹ icœpto abstinuit. Eadē tēpestate inter frācos erat atq hyspanos de celebrando paschate cōtentio. Illi eñi. xviij. Cal. Maij. hi. xij. Cal. aprilis festū diē obseruabāt. Sed hec pertinax varietas finē diuinitus accepit. Nam sabbato sancto dū cathecumini ad regeneratiōis lauacrū accedunt salutaris apud hyspanos aqua peraruit: cū eadem apud francos redundaret. Gregorius turonē. chilperici ætate hoc euenisse tradit.

Cōtrouersia de paschate.

aut mortē meis manib⁹ obito. Ad hęc verba dimissū puerꝝ clotari⁹ obtrūcat. Interī dū ī nepotū nece ītētos reges clodoald⁹ videt: auxilio ꝓcerꝝ dilapſ⁹. clericatū ꝓfeſſ⁹ ē & ſacdos effect⁹ vitā religioſiſſimā vixit. Scri būt qdā vna cū puerꝭ nutrices quoqꝫ eē necatas. Hu⁹ ſcelerꝭ īmanitatē aliđ nō min⁹ īhūanū ꝓceſſiſſe tradūt ad ꝑorē nūciū archadiū de puerꝭ ad reges deducēdis vri danū quēdā aulicū ꝓtin⁹ clotildē regio iuſſu adiuiſſet eiqꝫ gladiū & forpicē obtuliſſe: ad āceps oblatū clotil dē muſitaſſe: mox ex vridano ꝗſiuiſſe qd ſi oblatū ꝓtē deret: illūqꝫ rn̄diſſe gladiū necē: forpicē ſacerdotiū ī ne potib⁹ ominari: expectare ſeu trū regia eligeret. Demū heſitātē reginā negaſſe nepotes ſacdotes fore. ſ. de fili is regib⁹ ſecurā ꝙ inocētib⁹ nullā vī īferēdā formidarꝫ Sꝫ regnū ābiētib⁹ odioſa miſatio ē. Tā crudelē nepo tū necē & ſi modeſtiſſime ferret clotildis: eā quoqꝫ īſe quēs belli mot⁹ miſa ſollicitudīe ꝯfecit. ¶ Theodori co quē mettēſib⁹ īperaſſe ſcpſi vita ſublato: theodobꝫ⁹ pīnū regnū ſuſcepit. Qui aduerſus clotariū ī ſocietatē belli qđ iā diu childebert⁹ piſioꝝ rex aīo agitabat acci tus vocāti childeberto auxilio fuit. Iūctꝭ ḡ pari fide ex ercitib⁹ ī clotariū ꝓficiſci cōſtituūt. Ea re clotildis co gnita: relictis piſiis turonū abijt: diui martini ędē la chrymās īgredit̄. Orat religioſa mulier btīſſimū cōfeſ ſorē ꝑces eius exaudiat: neqꝫ ſinat fratres reges: filios ſuos īter ſe cōflictari: q tāetſi cōplurib⁹ eſſent inqnati flagitijs: occurrat tn̄ furētib⁹ ne inſania efferati frater nitatꝭ quoqꝫ obliuiſcāt̄. Clotildis oſone & bn̄ de deo meriti pōtificꝭ īteruētu credi pōt ī beniuolētiā fratres rediiſſe. Nā cū acies nō ꝓcul cōſtitiſſent: ortꝭ imbrib⁹: tonāte ſupramodū cœlo: atqꝫ validiſſimo īſufflāte vē to: tāta tēpeſtate childeberti theodebertiqꝫ copię attri tę ſūt: vt nihil illꝭ ſibi armoꝝ ꝑter clipeū reliquū habue rit. Procūbētes humi milites lacerꝭ veſtib⁹ & ſagis dūē

illū vltimū sibi certo eē credebāt. equis īsup p multa miliaria diffugiētib⁹ rari recepti sūt. qn ipīs regib⁹ cælestis ignis q crebro fulgure cōtinēter micabat / timorē incussit: ne cū tētorijs icēdio vna flagrarēt: cū hui⁹ tēpestatis nulla ꝓcella neqꝫ vlli⁹ pluuiæ gutta clotarij militē attigit. Hoc terribili admodū ꝓdigio haud dubie itellexerūt reges recte i illos dei irā exerceri ꝙ inocētē fratreꝫ bello ꝑdere cogitassent. Missis ḡ ad clotariū legatꝭ: pacē vltro pollicent̄: q̄ vtriqꝫ data discessum ē. Hęc i agro aurelianēsi apud cōbrū vicū gesta fuisse cōperio. Post hęc childebert⁹ velut ad bellū nat⁹ eēt: breui reqe militib⁹ cōcessa comitāte fratre clotario i tracones mouet. Cui⁹ belli cām ab auctorib⁹ traditā nō iuenio. Credo eū ꝑdæ & regnādi solū cupiditate affectū huic bello incubuisse. Pria hui⁹ expeditiōis castra ad cęsaraugustā vrbē childebert⁹ sistit. Quā circūuallatā oppugnare iubet. Ciuib⁹ fortissime sese ꝑmū tuētib⁹: cū altera insup oppugnatiōe primi expectarēt ad dei opē cōuersi supplicationē decernūt. circūeūt p pomeriū ciuitatē resonāte diuinis hymnis clero. Quē cōcētū vbi aīaduertit childebert⁹. cognoscit p rusticolā q̄ndā supplicationeꝫ ritu xp̄iano a ppl̄o fieri: vt miserto ciuitatꝭ deo in hostiū ptātē n̄ veniāt. Ea re cognita & ꝙ xp̄iani eēnt childebert⁹ rustico iperat loci pōtificē adeat: moneatqꝫ ad se i castra venire. Edoct⁹ a rustico pōtifex ad regē nihil verit⁹ accedit. Quē affat⁹ childebertus: qa inq̄t: o ꝓsul cōptū nobis ē vos xp̄i sacris initiatos eē: eiqꝫ religiose famil̄ari: decretū nobis ē pcere ciuitati: obsidionēqꝫ soluere: si mō de diui martyris vīcētij supstitib⁹ apud vos monumētis aliq̄d nob̄ ipartiemini. Regis volūtate ad clerū relata sepulchrū martyrꝭ pōtifex adit: ideqꝫ susceptā stolā & tunicā regi dono ꝯtulit. Quæ r̄ligiosissime suscepta rex ꝑfectē asseruauit. Obsidiōe igr̄ libata ciuitate cū de ꝓuicia cū pōtifice nihil iteruēisset digrediēs

Mirū.

Bellū i terracones a childeberto gestum

Cesaraugusta obsessa est

Reliq̄e diui vicentij.

excercitus agrũ cæsaraugustanũ vastauit: atq̧ ita Parisiũ adueniens ædẽ diuo Vincẽtio dicat monachis ibidem institutis quib⁹ eas q̃s de martyre induuias habebat attribuit. Huic monasterio diui Germani de pratis appellatio in hodiernum diem manet.

Monasterium beati Vincẽtij extructũ.

Eb⁹ ĩ hyspania (vt p̃missum est) gestis / theodorici mors regi renũciata ẽ. huic fili⁹ theodebert⁹ q̃a regno successisset / iniquo aĩo childebert⁹ tulit. Cõicato igit̃ cum fratre Clotario cõsilio a theodeberto regnũ surripere meditantur Quorũ cœptis rex prudens occurrens priusq̃ in apertũ prodiret dolus: insurgentẽ in eũ debita erga auunculos reges obseruãtia retardauit. Eam ob rẽ alios sibi vultus effingẽs childebert⁹ satius esse cẽset beniuolẽtia vti q̃ nepotẽ regẽ eundẽq̧ potẽtem lacessere quẽ facile superare nõ posset. vocatũ igit̃ ad se theodebertũ blande excepit: p̃ciosisq̧ muneribus donatũ a se dimittit. Adeo rara est inter p̃ncipes amicitia: aut enĩ liuore p̃culsi: aut ĩperij maiestate feroces: aut (qđ plærũq̧ accidit) aliorũ potentiã suspectam habentes occultis inter se dolis agere solẽt. Interea senio morboq̧ cõfecta clotildis mr̃ morit̃. p̃clarę religionis fœmina & diuo martino Turonẽ. p̃suli p̃cipuę deuota. Quã turono vrbe regia põpa elatã filij reges ad clodouei tumulũ apponũt. Eleuatũq̧ nũc venerat̃ corp⁹ ei⁹ in capulo ac pheretro ibidẽ adhuc cõspicuo. Eodẽ ferme tp̃e theodebertũ vltima fata assumpserunt: relicto filio theodebaldo regni paterni hęrede. Clotario aũt iniqua iterũ fortuna aduersata est. Nã maribus liberis septem & fœminis duab⁹ cum beatus hominum opinione haberet̃ crãnus patri cõtumax extitit. A quo in aquitaniã missus p̃mere populũ vectigalibus cœpit. Ea re cognita clotarius crãnũ domũ reuocat. Qui contẽpto patris ĩperio ad childebertũ quem non bono fa-

Clotildis mr̃ morit̃.

Cranni rebellio.

tis in patrem, ꝗ eo esse arbitrabatur se cõtulit. Addit ad exulceratũ childeberti animũ nouas indignatiões: iureꝗ iurãdo se per sancte astringit oppugnaturum perpetuo patrem. Securus igit accepte fidei a cranno childebertus bello ꝓsequi clotariũ constituit. Eo quidem tpe dum clotarius expeditionem in saxones haberet. Quos cum semel prospere superasset / secundo in eos mouens ꝙ ꝓmissum tributũ nõ soluisset / ꝗuis preliũ deprecarentur / & imperata se facturos pollicerentur: pugna non abstinuit: in qua multis frãcis occũbetibꝰ clotarius cum paucis ad suessiones regressus est aduersus crãnũ gontrano atꝗ; ariberto in aquitaniã clotariꝗ iussu mouentibꝰ. Childebertus cãpaniã infesto exercitu incurrit. Inde vastatis agris cũ preda multa reuertẽtem post nonũ & quadragesimũ regnandi annũ mors occupat. anno salutis quingẽtesimo quinꝗgesimo nono mortuo apud edẽ vincẽtij martyris ꝓxime parisios sepulchrũ fuit. Childeberti morte qa liberis careret omnia ad clotariũ peruenerunt. Quo accessu frãcorũ regnum magnũ icremẽtũ accepit. Sed aucto regno: auaricia clotariũ inuasit. Excogitauit eniꝫ tertiã ecclesiasticorum prouentuũ partem accipere. Cuius concupiscentie assentientibus ipsis: vnus tantũ turonorum antistes iniuriosus resistit: dicẽs. Si quæ deo dicata sũt auferes: & de pauperũ horreis tua pges explere: regnũ a te auferet deus. Qua icrepatione territꝰ Clotariꝰ icœpto abstinuit. Eadẽ tẽpestate inter frãcos erat atꝗ; hyspanos de celebrando paschate cõtentio. Illi eñ. xviij. Cal. Maij. hi. xij. Cal. aprilis festũ diẽ obseruabãt. Sed hec pertinax varietas finẽ diuinitus accepit. Nam sabbato sancto dũ cathecumini ad regeneratiõis lauacrũ accedunt salutaris apud hyspanos aqua peraruit: cuꝫ eadem apud francos redundaret. Gregorius turonẽ. chilperici ætate hoc euenisse tradit.

Cõtrouersia de paschate.

Eiusdem compendij liber secūdus.

Lotari⁹ regno assūpto crāni alias cramiris (vtrūq; ei scriptū iuenio) temeritatē vlcisci pseuerat: rat⁹ plus audere i eū cæteros: si repugnātē filiū nō flecteret. habito igit̄ delectu militū: i rebellē pgredit̄: Quē veniētē audiēs crānus ad conobaldū sibi finitimū aquitaniæ regē pgit: quo adiutore prēm plio exciperet. Sed conobald⁹ cū i sacellū diui Martini clotarium fugiēs se recepisset: neq; īde vllis pollicitatiōibus educi posset: īmisso igni parit̄ cū sacello cremat̄: qđ nō mlto post tpe rex iussit īstaurari. Mox crānus nihil morat⁹ ad britonū comitē senabutū se cōtulit: vbi receptis ex fuga militib⁹ quū terra mariq; iustū exercitū coegisset pio prī filius nocēs & armat⁹ occurrit. Ordīatis ad pliū alterutris copijs de pace p legatos tētatū est. Negāte cōditiōes pacꝫ clotario: armis decertare cōuēit. Sed nō ignarus pr̄ q̄ dubius sit belli exit⁹: dei añ oia opē īplorās. Iuste deus inqt aspice: & qđ dauidi regi de filio absalone iudiciū fecisti mihi impartito. Atq; ita ī pliū vtraq; acies cōcurrit. Diu stetit dubia victoriæ spes: demū ad clotariū iclinauit. Fugati pfligatiq; sūt hostes. Inter quos bona britonū ps cęsa ē: crāno cū vxore & liberis itercepto. Quē i scāno p lictorē alligatū cremari cū vxore & liberis duob⁹ rex iubet: huiuscemodi supplicio crān⁹ pœnas soluit ꝯceptę aduersus prēm rebelliōis. ¶ Crāno merita pena affecto pr̄ accepti a deo bñficij mēor ī frāciā reuertēs ad diui martini sepulchrū se cōtulit: ibi de bñficijs deo grās exhibēs largissimisq; mūerib⁹ tēplo ditato petit pteritę ætatis sibi offensas remitti. Nec mora suessionē īpetit. Moxq; (vt ē gallicę nobilitatꝫ vana ꝯsuetudo) ad feras vēatu dephēdēdas se cōuertit: vbi dū cursu clamoreq; supra q̄ rege dignū

Sacelli diui martini exustio.

Cranni supplicium.

est curiosus oblectat morbū ꝯhit: quo languore cū an
nos vnū & quiquaginta impasset absumpt⁹ est: assistē Clota-
tibus q̄ttuor supstitibus sibi liberis ariberto: gōtrano rij obi-
childerico atq; sigiberto. Fuit enī clotari⁹ libidini ob- tus.
noxi⁹. & ex trib⁹ vxorib⁹ iugūde. arregūde. atq; ꝑsona
mares septē & fœminas duas suscepit. Aregūdē q̄ pmę
vxoris soror erat ex hac cā sibi assumpsit. Rogatus ab
vxore vt aregūdē viro illustri collocaret: ad eā ꝓfect⁹ ē
sibiq; copulauit. Atq; paulo post ad iugūdē reuertens
fecit inqt mea cōiunx de sorore tua qđ me hortabaris
Illā enī mihi accepi q p̄ter cæteros regni mei ꝓceres sū
illustrior. Quod factū modesta mulier æquo aīo ferre
simulauit. Pr̄is fun⁹ filij suessionē vsq; ornatissimo co
mitatu ꝓsecuti digno pr̄e tumulo regē sepelierūt. Sed
ꝑusq̄ a clotario discedo: illud nō p̄termittēdū reor qđ
eū maxime cognitu dignū est mirari l; a nullo franco
sc̄ptore lr̄is fuisse cōmēdatū. Fuit īter familiarissimos Regni
clotarij aulicos galter⁹ yuetot⁹ calet⁹ agri rothomagē yuetotē
sis apprime nobilis/ & q regij cubiculi primari⁹ cultor princi-
eēt. Huic ꝓ sua itegritate de clotario cū melius melius pium.
q; idies ꝓmereret. reliq aulici iuidēt deprauātes quod
libet ab eo gestū: nec d̄sistūt donec irritatū illi clotariū
pessimis susurris efficiūt. Quāobrē iurat rex se hoīem
necaturū: ꝑcepta clotarij īdignatiōe: galter⁹ pugnator
illustris cedere regi irato cōstituit. Igit̄ derelicta frācia
ī militiā aduersus religiōis catholicę iimicos pgit. vbi
decē annos multis ꝓspere gestis reb⁹: rat⁹ clotariū si-
mul cū tpe mitiorē effectū: romā ī primis ad agapitū
pōtificē se cōtulit. A q̄ ad clotariū lr̄is impretatis ad eū
suessione agētē se ꝓtenus cōfert: veneris die quę para-
sceue dr̄: cogitans religiosa; xp̄ianis diē ad pietatē sibi Clota-
ꝓfuturā. Verū lr̄is pōtificis exceptis: cū galterū clota rij ima
ri⁹ agnouit: vetere ira tāq̄ recēti liuore ꝑcit⁹ rapto a ꝓ ne faci-
ximo sibi eqte gladio hoīem stati īterimit. Tā īdignā nus.

insignis atq̃ inocẽtis hoĩs necẽ religioso loco & die ad xp̃i passionẽ recolẽdã celebri põtifex inęquanimit̃ feres: cõfestim clotariũ repræhẽdit: monetq̃ iniquissimi facinoris rõnẽ habere: se alioqn excõicationis sñiam subiturũ. Agapiti monita reuerit⁹ rex: capto cũ prudẽtib⁹ cõsilio galteri hęredes & q yuetotũ deinceps possiderẽt ab oĩ frãcorũ regũ ditione atq̃ fide liberauit. liberosq̃ ꝓrsus fore suo syngrapho & regijs scriptꝭ ꝯfirmat. Ex q̃ factũ est vt ei⁹ pagi & terrę possessor regẽ se yuetoti hactẽn⁹ sine cõtrouersia noĩauerit. Id aũt ãno xp̃ianę gratię qngẽtesimo trigesimo sexto gestũ eẽ indubia fide ĩuenio. Nã dominãtib⁹ lõgo post tpe ĩ normãnia anglis: ortaq̃ iter iohãnem hollandũ anglũ & yuetoti dominũ quęstiõe q̃si ꝓuentuũ eius terræ pars fisco regis anglorũ quotãnis obnoxia eẽt: calleti ꝓpretor anno salutis. M.cccc.xxviij. de ratione litis iudiciario ordine se ĩstruẽs: id sicut annotatũ a me est cõperisse iudicauit. Hui⁹ clotarij vxor fuit radegũdis q̃ p viri assensum religionẽ ꝓfessa cęlitib⁹ meruit ascribi. Pr̃e ei beregario rege nata cũ a frãcis capta eẽt ĩ clotarij sortẽ veniẽs ab eo ĩ vxorẽ ducta ẽ: sed casta mlier deo magis q̃ viro cõplacuit. Ei⁹ regꝭ decreto diui Medardi monasteriũ suessione ĩchoatũ est: sed a sigiberto filio tãdẽ absolutũ. Est ĩ anglorꝫ gestis: egilbertũ regẽ cũ ab inimicis ꝓpt̃ ei⁹ desidiã risui haberet/ filiã regis francorꝫ cui⁹ nomẽ silẽtio p̃terit vxorẽ assũpsisse: & cũ ea letardũ virũ admodũ sanctũ in angliã nauigasse. Quo cõnubio egilbert⁹ gẽsq̃ anglorꝫ didicit modestiã/ & cognitionẽ quandã accepit vni⁹ dei & fidei xp̃ianę. ita vt ad anglos ꝓficiscẽte augustino gẽs tota facili⁹ xp̃m confessa sit: pelagij reiectꝭ errorib⁹. Porro qa nec filię nec regꝭ nomẽ ab autorib⁹ tradit̃: ego tẽporũ annotationẽ secut⁹/ hũc fuisse chilpericũ cõijcio/ aut primũ clotariũ Nã p clotarij secũdi tpa diu⁹ gregori⁹ põtifex roman⁹

Rex yuetoti.

Radegũdis.

Letardus.

augustinũ ex mõasterio qđ romę istituerat i ãgliã pdi catiõis cã misit. Id aũt scptũ a me iõ ẽ: vt itelligãt angli exordiũ recte credulitatis i xp̃s a frãca mĩere accepisse. Anglorũ fides

Lotario sepulto frĩbus de partiẽdo iter se regno consulẽtib⁹: cũ qsq; sibi ptẽ accipe merito sparet: chilperic⁹ cui pl⁹ ingenij atq; astutiæ inerat pter ætatis legẽ parisiũ occupe ptẽdit. Pr̃nisq; thesauris potit⁹ mox frãcoꝝ nobilitatẽ q̃ uelocissime põt ad se vocat. Quos parti in se pcliues beniuolẽtia amiciores reddit. Alios qb⁹ aduersam in ptẽ pẽdere animũ cõmodi expectatiõe cognouit: magnis admodũ donis mũeribusq; cõciliat. Sed vt ẽ i gallico puerbio: sollicit⁹ sui est: nec dormitat inimic⁹. Cognita chilperici pfidia: amicoꝝ opa q̃s parisij habebãt fratres: iscio chilperico i vrbẽ clã admittunt. Inde fratre deturbato ne bello res agerẽt chilperico renũciãt: si p lege p̃ria diuidi iter se regnũ volet liberꝝ sibi ad eos patere regressũ. Hac cõditiõe pposita chilperic⁹ parisiũ reuertit. Ariberto q prior natu eẽt parisioꝝ regnũ: gõtrãno aureliorũ. mettẽsiũ sigiberto obuenit. Chilpericus suessionẽ adept⁹ est. Suscepto scdm seriẽ cognationis parisiorũ gubernaculo Therebertus q aribertus dictus est nulla re insignior fuit q̃ marcanosę & merofidis stupro: q̃s nigebrida ei⁹ vxor seruitio hẽbat Quarũ cõsuetudine rex ita depijt: vt nigebrida dimissa eas in vxorũ loco habuerit. Nec deseruit: licet a pontifice germano admonit⁹ esset. verũ paucis iteriectis diebus vtraq; vna cũ filio quẽ altera ediderat repẽtino obitu perierunt. Sed nec diu superstes aribertus fuit. Gõtrãnus q̃q̃ benignior natura fuerit: petulẽtia tñ atq; libidine nõ dissimilis erat. Nã præter pstitutas a se virgines: alienas quoq; nuptias spretis legitimis vxoribus inquinauit. Ab huiusmodi fœdis amoribus abhorrens sigibert⁹ mettensium rex ad athanahildum hispa

Chilpericus.

Gõtrãnus rex aurelianorũ.

nũ regẽ misso legato gogone: brunechildẽ regis filiã vxorẽ accepit. Chilperic⁹ vero frĩs exẽplo adduct⁹ alsuef terã athanahildi filiã galsondã ꝯiugẽ expetit. Cui cũ fredegũdis q̃dã forma isigni puella iseruiret: isolẽs tñ mulier i chilperici se ĩsinuauit amorẽ: regẽq̧ ita blãdicijs deprauauit: vt odio habitã galsõdã nõ vxorię dignitatis: nõ fœderĩ nuptiaꝶ mẽor laq̃o ꝑ noctĩ silẽtiũ strãgularet. Supĩducta andouera nihilomagis ꝯtinẽs fuit: q̃ppe q̃ fredegõdę voluptatĩ illecebraꝶ amator cõsuetudie illect⁹ tenebat̃. Nõ possũ (q̃uis breuitatẽ iitio sim ꝓfessus) hui⁹ pellicĩ maliciã tacit⁹ ꝑterire. In suessionib⁹ loco & plebe hũili nata ẽ i vico balẽcurto: spẽ q̃dẽ egregia atq̧ igenio supra fœmię modũ excellẽti. Igit̃ cũ sueuoꝶ ĩfesta sigiberto gẽs bellũ aduersus eũ suscepisset: chilperic⁹ fratri auxiliũ tulit. Egredienti domo cura fuit andouerã cõiugẽ grauidã fideli sibi cuipiã cõmẽdar̃. Huic negocio idonea visa ẽ fredegõda: atq̧ ita ꝑfect⁹ est. pariẽdi cũ tp̃s aduenisset fœminã regina parit: q̃ priusq̃ baptismo ablueret̃: ꝯsilio ex fredegõda capto: q̃ nã idonea satis mulier ad h̃ sacr̃m testis (hoc est ꝯmater) adhiberet̃. Nulla inq̃t fredegõda nobilior te est quã huic mysterio ãp̃onas: vt quã carne puellã extulisti: eã ꝑterea ad spiritalẽ vitã regeneres. Sciebat eñ ex xp̃iano istituto nephas eẽ virũ mr̃ieris cõcubitu potiri q̃ baptizãdo filio cõmat̃ extitisset: eo pacto chilpericũ a reginę ꝯtubernio disclusũ iri callidissima pellex sperabat. Abluit̃ ex s̃nia fredegõdæ filia: atq̧ ei cui mr̃ andouera erat: cõmat̃ spiritali regñatiõe efficit̃ / childehindã ei nomẽ ipones Regi domũ bello exacto reuertẽdi g̃tulabũda pellex occurrit. Narrat q̃ d nata sibi filia cõtigerãt. Sz dolere se ait q̧ regia testĩ & cõmat̃ ablutiõis filię eẽ voluerit. Hec loquẽti fredegõdę rex scẽ iurat si ita cõptũ haberet: se eã vxoris dignitate donatuꝶ. igrediẽti palatiũ chilperico ãdouera filiã cõplexa

Chilpericus suessionum rex

Fredegonde fraus.

salutē imptiri: deq̧ nata sibi filia gratificari festiat. At rex exulcerat⁹ aīo: abi inquit in malā partē imprudēs mulier q̄ tua me īsipiētia a tuis nuptijs exclusisti. Nec multo post tpe rex pōtificē q sacrū pegisset ire ī exiliuꝫ iubet. Andouerā vero vna cū filia ītra ecclie septa vitā apd cenomanos agere cōpellit: designatꝭ q̄tū ad ānuū alimētū satꝭ esset ꝓuētib⁹. Pellicē mox fredegondā in suis ambitiosus malis chilperic⁹ vxorē accepit. Adeo nihil vidētē hoīeꝫ reddit cęca libido: & petulās viuēdi licētia. Nec vno crimīe irretit eū quē deprauauit. Enī uero chilperic⁹ legitimi cōtēptor thori: alieni q̄ꝫ appetētissim⁹ fuit. Sigibertū fratrē suū ꝑsecut⁹ est (& vt ꝑfi diorē dicas) grassante in eū fortuna. Nā irruētib⁹ in regnū ei⁹ īfestꝭ signis Cacano duce hunis: occupatissimo q̧ in eo bello sigiberto chilperic⁹ fraternę charitatꝭ desertor ī remos ad sigibertū ptinētes īcurrit: q̄s ꝑsidio p fratris absentiā destitutos ī ptātē recepit. Verū fugatꝭ hunis sigibert⁹ victor reuertēs copias ī suessionēsium agrū dimittit: quē dedēte se pplo facile cepit. Theodebertū chilperici filiū in vrbe deꝑhēsum abducit. Sꝫ nō multꝭ post dieb⁹ intercessiōe pr̄is liberat⁹ est: chilperici fide īterposita: q̧ in sigibertū nullo vnq̄ tpe bellum moueret. Sꝫ fidifragus rex nihil morat⁹ bellū redintegrat. Cui⁹ ilico pœnituit. Nā inferior fact⁹ cōpulsus ē cōditiōes pacꝭ q̄s sigibert⁹ voluisset accipe. Sed nec sic quies facta. Clodoue⁹ ex chilperici liberꝭ burdegalā sigiberti ditiōis vrbē capit. Sꝫ a singulfo quæm ꝓuīciæ sigibert⁹ ꝑfecerat mox exturbat⁹ clodoue⁹ insequēte ꝑfęcto parisiū ex fuga se recepit. Qua iiuria ꝓuocatus chilperic⁹ theodeberto (quē dixim⁹ a sigiberto liberatū) mādat: neustriā (q̄ postea normānia appellata ē) adoriat. Eā quia sigiberto parebat (receptꝭ ī ea plęrisq̧ īsignib⁹ locis) incursionib⁹ vastāt. Eodē quoq̧ furore cursat. turonos/ pictauos/ lemouicas: & caturcos: ñ clero: nō

Chilperic⁹ in sigibertū fratreꝫ bellum mouet.

Bellū ī sigibtū. Supat Clodoueus. neustriam theodebertus incursat.

Theodebertꝰ occidit. Chilpericus cãpaniaȝ vastat. monachis: nõ sacris virginibꝰ pcẽs pdit. Eiꝰ petulãtiã cũ gõdoaldꝰ pictauus q sigiberti ptiũ erat nõ parua iactura affecisset: & demũ mouẽte in eũ sigiberto fugatꝰ interẽptusq̃ fuisset: chilpericus iniquo aĩo filij mortẽ ferẽs: cãpaniã furibũdo exercitu excurrit: remosq̃ iterũ spoliat. in quẽ reductis copijs sigibertꝰ hoĩs temeritatẽ corripe ꝯstituit. Verũ ĩtercedẽtibꝰ vltro citroq̃ legatis pax icta ẽ. ¶ Rebꝰ inter chilpericũ sigibertũq̃ mature cõpositis in gõtrãni fratris burgũdionibꝰ ĩperãtis exitiũ cõiurãt. Belli cã a scriptoribꝰ nõ tradit. Inuidisse illi fratres crediderĩ: ꝙ ad aurelianũ gõtrãni regnum burgũdionũ q̃ȝ prĩcipatus accessisset. Vtcũq̃ res se habet: leuis existiari põt q̃ facilẽ habuit exitũ. Cõstitutis itaq̃ ad pugnã apud viriacũ: archiacũq̃ copijs: breui momẽto p legatos cõuẽtũ ẽ: trecas cãpanię ciuitatẽ pficisci reges: atq̃ illic pacis cõditiões dicturos. Quã ĩ diui lupi tẽplo reges ĩterposito iureiurãdo postea firmauerũt. Abeũtibꝰ inde regibꝰ milites austrasij q sigibto parebãt q̃runt ꝙ nihil ad se neq̃ gr̃e neq̃ honoris sed neq̃ p̃clarũ deferret. eos oĩbꝰ pręlijs p̃mos adesse. vltimos esse qbꝰ aliqd mercedis a rege cõtingeret. Placere quidẽ cũ gontrãno pacẽ: sed chilpericũ exosum habere ꝙ p̃ter regiã dignitatẽ spurce viueret: hac militũ tumultuatiõe tradũt sigibertũ copias ĩ fratrẽ nihil belli ab eo timẽtẽ/ ĩmo etiã exercitu nudatũ cõuertisse. Hac re p nũciũ accepta chilpericꝰ suis rebꝰ desperãs q̃ festinãtissimis itineribꝰ põt: tornacũ vna cũ fredegũda & liberis se recepit. Huic repẽtino chilperici malo incõmodũ aliud fortuna ĩuexit. Procedẽti cũ copijs sigiberto magnꝰ pcerũ atq̃ eqtũ nũerꝰ q a chilperico defecerãt: ad victoriacũ occurrit: quos iuramẽto obstrictos in exercitũ admittit: p̃ter anselmũ qui integra in suũ regẽ fide negat se sigiberto auditurũ: atq̃ ita dimissus anselmus ad chilpericũ migrat. ¶ Cognita fratris fuga sigi-

Tumultus ĩ castris sigiberti. Bellũ ĩ Chilpericum. Chilpericꝰ tornacum petit.

Anselmus in dñm fidelis.

bertus fugiētē insequi pgit. Ciuitatē milite circūdat. Eo metu fractū aīo regē quū intellexit fredegōda audax facin⁹ cogitat. Vocatos ad se clā duos q̂s ad negocium prōptissimos iudicabat: magnis pollicitatiōib⁹ allicit ī castra sigiberti se cōferāt: regēq̧ interimāt. Si salui se receperit fore vt p̄clarꝫ fortunis abūdēt. Sin illustri facto oppetāt mortē: collaturā se tēplis atq̧ sacerdotib⁹ donaria qb⁹ saluti aīarū suarū bn̄ cōsulat deus Recepto a fredegūda negocio securi sui satellites in familiā regꝫ sigiberti se īsinuāt. Sigibertū mox (cōueniēti eoꝝ cœptis tpe) cōfodiūt. Ad reges necē tumultu p castra exorto: siccarij interficiūt. Cū clamor & strepit⁹ in vrbē delat⁹ eēt: nec cām sciret chilperic⁹: fredegōda festinās regē securo aīo esse orat: dicens tumultuari & lamētari ī castris milites: ꝓpterea ꝙ sigibt⁹ morte eēt absumpt⁹. Vix hęc nūciāti vxori chilperic⁹ credit. Sed multoꝝ nūcio firmat⁹ in castra cōtēdit. Cui obuij primores exercit⁹ regē cōsalutāt: iurātq̧ in verba chilperici. Quos liberaliter regieq̧ primo habitos hortat̃ beniuolētiā in se fidēq̧ seruēt. Nōnullos tn̄ de se bn̄ meritos minore q̄ sperauerāt ęstimatiōe & grā tractauit. Fraternū deinde funus more regio curauit. Extructo suessiōe ī diui medardi ęde sepulchro: vbi iuxta clotarij tumulū apposit⁹ est postq̄ ānos tredecim regnasset Fratrꝫ exequijs debita religiōe absolutꝫ: chilperic⁹ brunechildē sigiberti vxorē q̄ filiū childebertuꝫ parisij habebat rothomagū exulare cogit recepta īgenti pecūia q̄ penes eā erat. Causa exilij fuit: ꝙ childebertū filium ne in chilperici ptātē veniret gōdebaldi ducis ministerio fune p fenestrā demissum ad mettēses deferri mandauerat. ¶ Mox ad bituriges: & eas vrbes q̄ ad ligerī fluuiū sitę sunt ne qd turbę molirentur merouęū filiū mittit: q eas recipiat. Sꝫ neglecto pr̄is impio meroue⁹ cenomanū vbi dolo fredegondæ mater ei⁹ andouera

Fredegōda sigiberti necē p̄curat.

Chilpericus a militib⁹ sigiberti salutat̃.

Merouę⁹ paterni mādati spretor

exulabat: diuertit. Deide brunechildis viduę recordatus rothomagū ꝯtēdit: ibiq; mulieris ingenio delectat⁹ eā duxit vxorē. Qua re indignat⁹ chilperic⁹: verit⁹ ne astu brunechildis i patrē fili⁹ armaret: rothomagū citus ꝓficiscit. Cognito ei⁹ aduētu noui cōiuges in templū diui martini: qd ponevrbis muros ligneis tabulis cōstructū erat: se cōmittūt. Ex q̄ cū illos educi iuitos p legē non liceret: solita pfidia rex vsus scē illis iurat si ad seveniāt nunq̄ illos a thoro separe. Egressi templo postq̄ vno alteroq; die apparatissimis cōuiuijs accepti a rege fuissent: filiū renitētē a brunechilde pisiū abducit. Quē paulopost ecclię sacris addixit. Sed suasu gōtrādi reiecto clericatu: ad secularē vitā reuersus est. Latuit ide metu pris in bti Martini turoneñ. tēplo. Inde

Sortes

cū eruere eū chilperic⁹ q̄reret: fortib⁹ meroueus egit q̄bus illa ętas ad isequētē modū ipunevtebat. Dies tris aptis corā se sacris codicib⁹: pnoctās meroue⁹ diuinū oraculū expectat: reuoluto codice: in librū regū oc̄los intēdēs: ita legit. Quia reliq̄stis dñm deū vestrū tradidit vos in man⁹ inimicoꝝ vestroꝝ. Scdo dauid psalmos scrutāti mox illud occurrit. Deiecisti eos dū allevuiarent. Tertio ex xpi euāgelio offendit. Scit; q̄ a post biduū pascha fiet. His tāq̄ ad se diuinit⁹ ptinētib⁹ oraculis: cōfirmat⁹ meroueus: tēplo egredit comite gontrādo. Inde sex ex oi nūero seruis (gregori⁹ scribit qui gētis) secū desumpt; : p altissiodorū atq; diuionē in cāpaniā migrat: vbi ab incolis dep̄hēsus i desperationē

Merouе⁹ a seruo occiditur.

venit: patrē maxie formidās. In eo mētis agone cōstitut⁹ seruū orat gayldū: vt eū perimat. a q̄ mox pcussus interijt. ¶ Interim dū hęc agunt: nūciat Chilperico cāpanos suessionē occupasse. quā mox puo negocio recepit: īterfect; ciuitat; p̄morib⁹ q cū cāpanis senserant Eodē fere tpe ad turonos petragoriosq; atq; aginēses Clodoueū filiū cū exercitu legat: cui Desideriū nobili

ortũ loco ꝯsiliariũ attribuit. ¶ Per id tp̃s mõmoleus agõtrãdo regioni pręposit⁹: accepto frãcoꝝ aduentu: ꝯtractis copijs in eos mouet. Cõmisso ꝓlio mõmole⁹ nõ sine suoꝝ cęde victoria potit⁹ est. Nã ex suis q̃s in aciẽ mõmole⁹ eduxerat milia quinq; desiderata sunt. cũ ex clodouei exercitu vigitiq̃ttuor milia cecidissent. ¶ Tam graui chilperic⁹ incõmodo affect⁹ bello tamẽ nõ abstinuit. nũc hic nũc illic arma circũferẽs. Abstulerat chilperic⁹ varroco britonũ regi vrbes q̃sdã. Quas ne repeteret verit⁹ aduers⁹ eũ (si forte icautũ intercipe posset) pictauis atq; ãdegauẽlib⁹ mãdat: copias cogãt & varrocũ isidijs fallere tẽtẽt. Cui⁹ rei gnar⁹ fact⁹ varroc⁹ exercitũ parat. itẽpesta nocte hostẽ iuadit: fũditq; multis occisis. Sed tertio post die chilperic⁹ cũ britone paciscit. misso ad eũ obside filio: restitutisq; q̃s occupauerat locis. qb⁹ etiã addidit & vãnas maritimã vrbem ꝯditiõe annuę pẽsiõis apposita. Tot belloꝝ turbinib⁹ ĩpeditũ regẽ fredegõda nihilomin⁹ sollicitat: mulier ad discordiã nata. Erat prætexat⁹ rothomagoꝝ archiflamẽ: hũc detulit regia ꝯsiliatorẽ nuptiaꝝ brunechildis cũ meroueo extitisse: eiq; aduersus chilpericũ ꝯsensisse. Brunechildis q̃; cũ ꝓciosiora bona apd̃ se habuisset. ea mulieri (nesciẽte rege) restituisse. Munerib⁹ prætera apd̃ pplm̃ egisse vt chilpericũ occiderẽt. qb⁹ irritat⁹ tã in ꝓtexatũ regi⁹ anim⁹: odio indies magis torq̃bat. At quia ꝓsuli man⁹ inferre nõ temere audebat: cõtrahit in petri apl̃i tẽplũ epoꝝ cõsiliũ in eo ꝓsentẽ Prętexatũ insimulat: eoꝝ quę supra a fredegõda suggesta fuisse rettulim⁹. Quæ nullo teste cũ a rege tm̃ dicerent sanctior pontificũ sn̄ia (quã sequebat gregorius turonẽ.) ꝓpiciari ꝓtexato videbatur. Plęriq; in diuersam partẽ adducti chilperico scilicet assentabant. Inter repugnãtes igit sn̄ias quãdoqdẽ chilperico non pateret via prętexatũ dãnandi: pauci qui partes eius tuebant

Mõmoleus.
Magna strages
Belluʒ aduers⁹ britões
Fredegonda
Pretexatũ accusat.

epis negociũ chilpericus dat: prętaxatũ cõueniãt. regis benignitatẽ patefaciãt. q in humiles etiã crimie cõuictos indulgẽtissim⁹ sit. Si culpã cõfessus ad misericordiã cõfugerit: asserãt se prætexato liberalissime oĩa remissurũ. Suasus ab epis ptaxat⁹ in cõsiliũ venit. aduolutusq; ad pedes chilperici: maiestatẽ se regis qdẽ offendisse cõfitet; sed piẽtissimũ regẽ esse q lapsis miseri nõ neget. Ad hec prętexati verba sella regia exurgẽs rex: mox ĩ genua demissus: q̃si hũilitate simul & regia mãsuetudie cõtionẽ flexur⁹ eẽt. Vos inqt reuerendissimi psules cõfitẽtẽ reũ audiuistis. Rubore moti põtifices q regẽ humi demissum ĩtuerent: eũ erigũt. Quo vno tñ rex assentiri sibi pres iterptat⁹: ad palatiũ redit. ĩde missis ad cõsiliũ qbusdã põtificij iuris canonib⁹ qbus iudicatos maiorib⁹ crimib⁹ sacerdotes dignitate exui mãdabat: Bertrãdus in primis burdegalẽsiũ antistes ad ptexatũ cõuersus: dudũ inqt epe frater cõmercium tuũ nõ erubuim⁹. Nũc absq; regis beniuolẽtia cõionẽ põ tuã admittere nõ possum⁹: atq; ita prætexat⁹ consilio in extrusus est. Quẽ apprehẽsum rex ergastulo fuari mãdat. Inde cũ liberat⁹ ferme noctu euaderet: cõtumelia vulneribusq; affect⁹ tandẽ in insulã cõstãtianę dyocesis relegat. Ad hũc modũ chilpico seuiẽte: cũ nec suis parceret nec alieno abstineret. Gõtranus aureliæ rex Childebertũ nepotẽ q mettẽsiũ regno perat accersit. Eo apud pontẽ petreũ corã posito: orb⁹ inqt amãtissime nepos sum liberis: nec sobolis mihi spes p hãc ætatẽ vlla relicta est. Te liberorũ loco habere cõstitui: ita vt fili⁹ adoptiõe me⁹ sis. Regni bonorũq; hæres esto: nec me sec⁹ ac patrẽ colito. Gontrano hæc dicẽti quia puer erat childebert⁹ cũ ample satis rñdere nõ posset vn⁹ ex pcerib⁹ aulicis grãs copiosissime egit. Deinde muneribus vltro citroq; datis atq; acceptis de chilperico habita sunt verba. q ambitiõe & armis terras ad gõ

Prætexat⁹ põtifex in exiliũ.

tranũ ptinẽtes occuparet. Eã ob rẽ ad chilpicũ mittũt q ablata recuperẽt: alioqn bellũ denũciẽt. Quo nũcio indignatus rex supra q̃ solit⁹ erat ira icãduit. Ad hãc q̃z regis pturbationẽ alia a britonib⁹ orta nunciãtur. Hi infesto agmine in agros redonicorũ ingressi ad cornutũ vsq; vicũ oia populabant. Quos vt ab incursiõib⁹ reuocaret domũ bibolenũ bello assuetũ hoiem chilperic⁹ cũ multis copiis i britones mittit. Quorũ terrae duce regio nauetũ vsq; vastatę sunt: atq; ita repetẽtes domũ britones q i redones grassabant: nõ multo post frãcis britania exeũtib⁹: hostis brito iterũ cõuertit. ¶ Interea inquies chilperic⁹ Pictauos qui theodeberto parebãt in ptãtẽ accepit: fugato theodeberti pfecto. Et q̃ magis regis hui⁹ efferatissimos mores stupeas. Cũ dacus qdã falso ne an vero crimie delat⁹ a soustrio duce in carcere chilpici iussu teneret: quia scz admisso ad se i carcerẽ sacerdote: peccatorũ poenitẽtiã (icõsulto rege) fecisset: necari ptin⁹ iubet. Nec finis erat malorũ chilperici: legẽ fert singulos q vineas vl possiderẽt vel colerẽt pẽdere q̃tãnis in vsum regis vini vrceolũ.i.ãphorã. Cui tributo legendo marc⁹ qdã apd aqtanos q̃stor positus dũ pẽsionẽ supbe cõtumeliose; exigit a lemouibus occidit. ¶ Inter haec cõtinuis imbrib⁹ aruernia mense septẽbri inũdauit: ita vt melior ei⁹ pars quam alemaniã vocãt stagnaret: & lac⁹ esse putaret. Quã ob rem semẽtẽ facere agricola nõ potuit. Amnes q̃z liger & melacris supatis ripis cõfusi: i agros se diffuderũt: pecora cũ segetib⁹ rapiẽtes. Rhodan⁹ pterea pter morẽ excrescẽs: se arari pmiscuit. Quo diluuio plurimae aedes/& muri burdegalę vrbis ptim corruere. Defluẽtib⁹ tandẽ aqs: cũ solũ apparuit: gratissim⁹ florũ decor arbores vestiuit: nullo ide fructu suscepto. Visuz itẽ ẽ p turoniã frequẽs & stupẽdũ fulgur: cũ fragore arborũ. Apud burdegalẽ terręmotu pterriti ciues in alias

Bellũ i britões

Crudel' Chilpericus.

Chilperici questor a lemouicibus necatur.

Inũdatiões & seuitiae celi.

ciuitates se receperũt. Nec pyrhen⁹ mõs hũc tremorē ignorauit: ruētib⁹ ĩde grãdib⁹ saxis ad hoĩꝫ pecorũq̄ perniciē. Ignis etiã cælestis in burdegalē demissus cõplures vrbis domos vna cũ areis cõsumpsit. Simile ĩcēdiũ aurelia ꝑpessa ē. In agro carnutiũ ex effracto pane sanguis ꝓfluxit. Et dēsissima grãdo grauē biturigibus calamitatē ĩportauit. Quæ mala secutũ est alui ꝓfluuiũ & æstuãs febris qb⁹ morbis comes erat vomit⁹. & renũ dolor / cũ capitꝭ & ceruicis grauedĩe. Interĩ chilpericus feruēti febre macerat⁹ est. Cõualuit tñ mox sanato p̄re vnũ ex liberis recēti⁹ natũ morbus occupat: in q̄ lauacro sacro postq̃ ablut⁹ est dolore leuat̃. Sed nec infantis sal⁹ fredegõdę diu iucũda extitit. Maior natu qui erat ei filius ea ꝓfluuij pestilētia intabuit: qua oĩs ferme chilperici cognatio velut aliq̃ desup ĩmisso contagio cõsumpta est. Tot igit̃ malis crebrisq̄ dolorib⁹ admonita sui fredegõda regē adiit. Memorat dei bñficia: qb⁹ cũ amplissime donati essent: ĩgratissimi tñ pluribus scelerib⁹ se cõmaculauerũt. Nũc eoꝝ quæ flagitiose ꝑpetrassent vindicē adesse deũ: q̄ liberis inq̄t nostris vno tp̄e ęgrotãtib⁹. cognationis q̄ꝫ nostræ bona parte fato vltimo sublata: nos vlciscit̃. Dũ ꝓspera nobis fortuna blãdiret̃: ferebamur elati ad oēm iniuriã. rapuim⁹ aliena, subditis legũ iniq̄tate grauatis nihil pepcim⁹. nec a gñe nr̃o temperãtes: alios opprobrijs: alios carcere atq̄ alios exilio: nõnullos parte bonorũ mulctauim⁹: plurimos vĩdice ira morte sustulim⁹. iã igit̃ sua nos de⁹ iracũdia vt resipiscam⁹ pulsat: cui⁹ patiētiã lõgitudĩe peccãdi habuim⁹ irritam. Execremur oro chilperice p̄orē illã vitę ꝯsuetudinē: & tētem⁹ vera pœnitudĩe placare / quē tã multꝭ flagitijs offendimus. Chilpic⁹ hac fredegõdæ ꝯploratõe ꝑmot⁹: simul q̄ tris sibi filios breui tp̄is intuallo mors eripuisset bēignior deĩceps fuit, atq̄ quã de vineaꝝ cultorib⁹ legē tulerat

morborum illuuies.

Chilperici donatus infortunium.

Vexatio dat intellectum.

abrogauit. dei tēpla magnis donarijs cumulauit. iopes frequēti liberalitate cōsolat⁹. Filiū clodoueū alia vxore susceptū quē ipellēte fredegōda vinctū i castello brēnę habebat cū occidi iperasset custodia eduxit. Adeo maxime potēs ē reuocare ad bonā mētē isaniētiū animos virtutum stimul⁹ aduersitas. Erat gōtrano regi vxor austrigildis maligna mlier & sęua. Quæ eadē peste laborās cū sētiret nulla sibi medicoꝝ ope posse subueniri ad viꝝ ꝯuersa: ecce inqt mi vir in mortē eripior. ꝓpter potiōes q̄s medici cōfecerūt. Te p cōiugij fidem obtestor: cū e vita excessero: cura ne peā iulta. Iube medicos duos q̄tū dolo morior capite dānari: vt par dolor sit eoꝝ bñuolis: q̄lē meis cōiector amicis affuturū Hac vxoris q̄rela mot⁹ rex: funere stati expleto inocētes medicos necat. Per id tp̄s lōgobardi partem italiæ occupātes mauricio ipatori nō parebāt. Eos qa id nec modeste fere nec exturbare hostē cōmode mauricius posset / tētat chilpericū pecūia / si forte aduers⁹ illos cōpato exercitu italia expellat. Chilperic⁹ mille auri pōdo ab ipatore missa accepit. statiꝗ in lōgobardos mouet. At illi cū i aciē ꝓdire muniti locis defensi nō auderēt: chilperic⁹ grādi pecunia ab illis donat⁹: pace data i frāciā reuertit. Ea re cognita maurici⁹ p legatos chilpericū monet aut pecuniā restituat: aut veluti cōuenerat hostē lōgobardū italia deturbet. chilperic⁹ q paruī (vt fere oēs) ipatorē haberet: nullo illū respōso dignat⁹ ē. Quē nihilomin⁹ res quā mox narrabim⁹ mitiorē fecit. Nigegōda chilperici soror hermegildo gotho nupta (q hyspaniæ cū p̄re hēgildo ipabat) virū arriana ipietate deceptū: tū sua tū leardi sctissimi viri opa ad rectā fidei regulā reuocauit. Qua re p gōsaldā ad regē hēgildū delata viꝝ suū hermegildū p̄r dñicę resurrectionis festo die i ergastulo securi trucidauit. Progressusꝗ ad maliciā mlti ꝑsecutōib⁹ affec xp̄ianos. Cui⁹ vt sæuitiā

Austrigildis.

Mauricius ipator.

Longobardi i italia.

Chilperici auaricia.

Nigegonda gothorū cōtumelijs afficit.

fugeret Nigegūda: hyspania excedē & ad frācos ꝓfici sci tētauit. In itinere a militib⁹ bisantinis q̄s aduersus gothos Maurici⁹ īperator ī armis habebat cū filio deꝑhēdit. Illa dū ad mauriciū ducit: merore cōfecta mulier īterijt: fili⁹ cōstantinopolim ad mauriciū duct⁹ est. Chilperic⁹ & filij & sororis acceptis iiurijs: grādi exercitu coacto ī hēgildū ꝑsecutionis autorē mouet. Fiūt vtrinq; & ꝑlia & cædes. Sed gothorū lōge plures. Quibus abunde satiat⁹ & ingēti præda onustus chilperic⁹ domū se cōtulit. Reuersum maurici⁹ ꝑ legatos hortat lōgobardos sicuti data fide cōuenerat italia expellat. Negociū chilperic⁹ eo libēti⁹ suscepit q̄ sororē filiūq; facilius ad se remitti spabat. Nā de sororis morte non dū cognouerat. Ea expeditio irrita fuit. Orta eī ab alemanis q chilperico auxiliares venerāt ī frācos seditiōe regē arma ꝓmouē nō ꝑmisit. Nec mlto pōst chilperic⁹ cui⁹ militia ī hoīes multis fraudib⁹ ꝑspicua eēt: in deū q̄q; īpietatē meditatus est. de diuina siqdē trinitate ita credi voluit: vt nō tres ī illa discretas ꝑsonas: sed vnā cōfiteret quā patris interdū noīe: interdū filij: nōnūq̄ spirit⁹ sancti sacræ litterę designarēt. De q̄ ētiā ꝑniciosissima heresi ad pōtificē atq; ī ꝑmis gregoriū turonensem lr̄as dedit. Vtq; idoneos suo errori testes adhiberet. hylariū augustinūq; ꝑme īter xp̄ianos auctoritatis doctores ī hac ꝑte eē cōfirmat. At gregori⁹ hō in primis sctītate spectat⁹: regē admonet: caueat dei īdignationē tāta īpietate ꝓuocare: īpiū maxime eē quod diceret: nec religioni catholice ꝯuenire. quinetiā eos quos in testimoniū citabat tā religioso dogmati repugnare: eosq; longe secus scripsisse & docuisse. Aegerrime tulit chilperic⁹ gregorij respōsum: atq; ira feruēs: a pōtifice igit inqt cōsiliū de hac re capiem⁹. Mox ad regē veniēti saluio albigeñ. q̄dā ex aulicis ep̄o heresi; patefac. ꝓducta ēt charta īpietatē ꝯtinēte: eāq; ad aures pōtificis

Bellū ī hyspania.

Chilperici impietas in deū.

secreto recitauit. Sed tāetsi saluiꝰ animū ī re pn̄ti cōti-
nuit: vultꝰ tn̄ indicio ītellexit rex sacerdotē ei nō asti-
pulari. Et cū reliq̄s oēs idē facturos: repugnaturos q̄cꝫ
sibi dubitaret: ī sn̄ia nō pstitit. Tradūt auctores chilpe
ricū: cū grece latineqꝫ eruditus mediocriter eēt ad l̄ras
n̄ras tres insup grecas αθω ītulisse. q̄ & in diplomati-
bus atqꝫ chirographis eius de donatis eccl̄iae pn̄etibꝰ
ex scriptis plurimo post tpe emāserūt. Interea lēdascꝰ Lenda
turonis a rege p̄posit⁹ comes q̄ ppl̄m durꝰ īfestaret: scꝰ co-
gregorioqꝫ antistiti ciuitatꝭ irreuerēs atqꝫ īfestꝰ eēt ma mes.
gistratu remouet̄. Nā p id tp̄s regēdis puincijs comi-
tes p̄ficiebant̄ nō secus ac magr̄atus q̄s ballíuos sene-
scallosqꝫ nūc rex īstituit. Hiqꝫ p regis libidine dimoue Accu-
bant̄. Qua insignis ignominia lēdascus gregoriū pdi sat̄ gre
tionis īsimulat: q̄ scꝫ turonū vrbē gōttano pdere co-go. tu
gitaret: ausus qꝫ eēt reginā stupri cū bertrādo burdega ronē.
le pōtifice ꝯsuetudīe cōtamiare. Cuiꝰ lasciuiae asserto-
rē lēdascꝰ effecerat quēdā riculphū gregorio aliq̄n fa-
miliarē: q̄ sacerdoti obtrectās eū q̄tenꝰ poterat maledi
ctis p̄seq̄bat̄. Ea re grauiter pmotus rex cōciliū ep̄orū
ad brēnacū oppidū cōtrahit. In eo gregoriꝰ cū nullius
in regē offense cōsciū se diceret: simil̄ p sancte more ma
iorū tertio iurasset: nihil eorū quae ad regē de eo dela-
ta essent cōmisisse. Ea assertione purgatū eē gregoriū
cōciliū iudicat. Tūc corā introduci lēdascū rex mādat
Sed cognito patrū iudicio sibi timēs lēdascus perfu-
gerat. In contumacē lata excōmunicationis sn̄ia est.
Qui diu pfugus amicorū ope chilperico recōciliatꝰ cū
reginā pacare speraret ad eā in sacello orātē accessit: pe
titqꝫ humi pnus remitti sibi que peccasset: prostratum
sacello excedēs regina despexit. Sed nec sic desperans
lēdascꝰ auariciae recordatꝰ muliebris: muneribꝰ reginā
māsuescē posse sibi p̄suadet. Ipe ad nūmrarios veniēs
dū p̄ciosiora q̄q̄ venalia p̄qrit: a regine satellitibꝰ cum

deprehēsus esset: vno illorū grauiter vulnerato elapsus dū ad sublitiū pontē q sequanā iūgit altero pede inter duo male cōmissa tigna plapso crus fregit. quē vrbe exportatū qq̄ rex curari mādaret: reginæ tñ iussu gulā ei⁹ satellites īfregerūt. Riculfo vita īterceffore gregorio donat. Sed tormēta non euasit donec dolos oēs detexit. ¶ Nō facile obliuiscit sui scelerū īsueta malicia. Fredegōda q̄ filijs oib⁹ orbata pœnitētiā pfiteri videbat. Clodoueū quē diximꝰ custodia a prē emissū pseq animꝰ rursus pseuerat: ea maxime cā qp illū chilperico successurū hæredē formidabat. Et ne id sibi dolere mōstraret fingit causas quāobrē prī merito foret odiosus. Erat clodoueo cū scorto qdā voluptatis cōtuberniū. Eiqꝫ scorto mr̄ erat vet⁹. Vtraqꝫ ad reginā delata est: illa qp multorū cā malorū eēt. Hæc qp maga: & p maleficia demoniacę artis fredegōdæ liberos sustulisset. Depræhēsam igit pellicē fredegōda palo transfigi añ clodouei ædes mādat. Matrē lōgo cruciatu p tormēta examinatā crimē cōfiteri coegit & cōfessam cremari. Nec cessat cædis appetēs mlier: donec clodoueū extermīet. Orat igit regē pœnā de filio sūmere: cui⁹ assensu tris filios amisisset: quiqꝫ regnū prē supstite affectaret. Chilpericus nichil mulieri negare assuet⁹: venatū pficiscēs clodoueū vna venire iubet. Dū ad siluā vētū est: ligatum filiū ad fredegōdā mittit pr̄. Illa corā positū rogat qui sint pceres q partes eius aduersus chilpericū tueant. Clodoue⁹ vt fœmiæ timorē suspitionēqꝫ icuteret plærosqꝫ ex fredegōdæ seruitio noiat. Mox custodiēdum militib⁹ clodoueū tradit. iperās vt in costas eius traiecto gladio necēt: relicto i vulnere mucrone q̄si mortē sibi ip̄e cōsciuisset. Eius necē perfacile chilperic⁹ tulit. Sepulchri tñ honore dignat⁹ est: & ad matris tumulū humatı. Hinc ad exhibēdos pplo vetustissimo romanorū more ludos se puertit. īstituto suessiōe circo itra

Lendas cus necatus.

Fredegōdę ptinax ī malicia anim⁹.

Clodoue⁹ fredegōde iussu occidit

quē eqtes ī girū cursitarent. ❡ Causa interea belli chil- Cā belli ī chilpericū.
perico īcidit. theodoro massiliēsi ātistite ā sede eiecto: fortunisq; ei⁹ oib⁹ autore dynāno direptis q terrae ꝓuinciae sub rege gōtrano iperitabat. Hūc theodorū ad childebertū fugiētē gōtranus depraehendit. Ea re cognita childebert⁹ cui ex dono gōtrani dimidiū vrb massiliē attinebat. gōtranū legatis missis petit debitā sibi ptē restituat. Negat se gōtran⁹ regis iussa facturū. Quinimo oib⁹ aditis ꝑsidiū iponi iubet: ne aduenieti childeberto pateāt viē. Erat regi gōdesill⁹ sūmo genere nat⁹ pfamiliaris. Hūc ducē copijs ꝓfectū massiliā childebertus mittit / q ciuitatē recipiat restituto theodoro. Accedēti gōdesillo massiliā ingredi dynānus ꝓhibuit. Qui nō multo post verbis suasus gōdesilli ad beati stephani téplū qd extra vrbē nō ꝓcul a muro est venit. quem vnicū ad se admissū gōdesill⁹ de theodoro expulso / deq; reb⁹ male ab eo pactis arguit. Et nihilominus mandat vocari ad se pmores ciuitatis apud qs erat illi a childeberto mādatū negociū. Dynān⁹ hac re territus supplex orat id ne faciat: paratū se eē patefacē illis vrbē. Et deiceps iurare i verba childeberti theodoroq; paritutū. Dimiss⁹ dynān⁹ pmissa iplet. Massilia igr̄ recepta & theodoro restituto ad childebertū reductis copiis gōdesill⁹ reuertit̄. At dynān⁹ abeūte gōdesillo ad Gōtranū mittit q Massiliā recupet. Cui tñ coepto theodorus obstitit. Ex hac cā qcūq; supiorib⁹ annis iter childebertū gōtranūq; pacta cōuentaq; erant irrita habita. Erat childebert⁹ chilperici ex frē nepos. q Gōtrano cū ifensus eēt gillonē remorū antistitē qbusdā sibi ꝓceribus attributis ad chilpericū mittit. occasione hinc sumpta vt supioris anni foedus iter reges cōstitutū fide scptis q; firmaret. sed pmaria legationis mittendē cā fuit vt de gōtrano qreret / cum quo nec fidē nec amicitiā cōseruare potuisset. quāobrē iqt gillo childebert⁹ tu⁹ o chil

perice nepos te petit: liceat iũctis copijs vr̃is i gõtranũ arma sumere. vt q̃ tibi atq; illi pfid⁹ pnceps abstulit recipiam⁹. Let⁹ aũt orõne chilperic⁹ ꝯuẽta oia grata habuit. Bellũ isup qđ iã dudũ agitabat ab vtroq; rege geri placẽ rñdit. Nec mora exercit⁹ paranẽ. q partiti; agminib⁹ icedẽtes bituriges iuadũt: ptẽ copiarũ desiderius vir strẽnuus ducebat. Huic ad mediolanũ castellũ cui nomẽ nũc ẽ magdunũ bituriges cũ qndecim milib⁹ armatoꝝ occurrunt. Pugnatum est ęq̃ marte & ex vtraq; acie septẽ hoim milia cecidisse referunẽ. Dũ vtrinq; pugnaẽ: reliq duces berulsus andegauoꝝ pfect⁹: & bladasc⁹ obsidiõe vrbẽ cigũt. Gõtrano subsidiũ suis ferre festinãti nũciatũ ẽ ptẽ hostiũ e castris pdatũ abijsse: eosq; nõ pcul abesse. Quo cognito gõtran⁹ militẽ i armis paratũ eẽ iubet. Inuẽtos mox pdones nõ magno labore fudit. Postq̃ oẽs regũ copiæ q̃si ad pugnã istructe mutuo se ꝯspectu itueri possent spectatissimi hoies vt q̃sq; suo regi assistebat: metiẽtes aio qd incõmodi si plio decertareẽ cõtingeret: vltro citroq; cõmigrant: si forte irritatos regũ animos reducere ad beniuolẽtiã possent Nec inanis fuit labor. Ita cõstituta ẽ res vt ablata restituereẽẽ. Discedẽtib⁹ copijs chilperic⁹ suis iperat cõtinere a pda & rapinis man⁹. Cuius rei pręuaricatorẽ q rothomagorũ comes erat icãdescẽs chilpericus gladio trãsfixit. Hoc exẽplo reliq absterriti cõtinẽtiores ibãt Per hos dies cometa visus est fusca nube circũdat⁹ radio vno fulgẽs. Suessiõe cęlũ ardere ꝯspectũ ẽ. Parisijs sanguis nube i mltorũ vestimẽta stillauit. Siluanecti iterior cuiusdã agricolę dom⁹ sanguinolẽta inuẽta est. Post hmõi pdigia iguinaria pestis mltos absũpsit. Dũ hec geruntẽ theodorũ quẽ fredegõda peperat ifantem mors rapuit. Ei⁹ iteritũ mr̃ q̃rũdã suasu i momoleũ cuius supra feci mẽtionẽ atq; i q̃sdã mlieres magas transfert. Mulierib⁹ dephẽsis cogscit eas qdẽ cõplures item

Bellũ i bituri gib⁹ aduersus gõtranum.

Prodigia varia.

Videx chilpericus.

emisse. q̃rũ cruor ad momolei salutẽ ꝓfuisset. Deinde theodorũ q̃rũ quoq; ĩ silẽm vsu fuisse necatũ cõfitenť. Sũptũ ẽ de illis suppliciũ. Aliẹ viuæ crematæ: aliẹ circũacte. Momoleũ cũ chilperic⁹ morte affectur⁹ esset a fredegõda rogat⁹ dimisit. Sed cũ eẽt varijs tormẽtis toto corpe macerat⁹ paulo post ĩterijt. Hũc fredegondẹ minũ dolorẽ Clotari⁹ q ex ea nõ mlťo post nat⁹ ẽ ĩfãs obliterauit. Cui⁹ exortũ tãta leticia chilperic⁹ excepit vt recludi ergastula & custodias laxari emissis ĩde vinctis mãdauerit. Sed (vt sũt res hũanẹ) lẹticiã mæror intercepit formidãte chilperico gõttani aduersũ se atq; childeberti cõfœderationẽ. Eã ob rẽ thesaurũ suũ oẽm & ꝓciosissima q̃q; exportari cameracũ iubet. Quã vrbẽ scʒ munitissimã ĩcolere & ĩ ea se tueri statuerat. Tãtus illi met⁹ a frẽ nepoteq; fuit: vt ĩ agris tẽtoria nõ sec⁹ ac ĩ bello haberet: in eisq; pnoctaret: militib⁹ ad excubias vigilantib⁹. Adeo meticulosa est malorũ testis cõsciẽtia. Ad oĩa pauet dũ nemini cõfidit. Interea tñ ad vicũ callem qui a materna flumine nõ procul abest positus venationib⁹ se oblectabat. Ad quas cũ die quodã se pararet: in cubiculũ Fredegondẹ ingressus cum eã quietis causa decubantem vidit: tenui admodũ quem gerebat baculo Fredegondam a tergo ludens pcussit Quo ictu in partẽ alterã vt ludẽtẽ cognosceret se regina nõ ꝯuertit: sʒ suspicata landericũ eẽ q palatio præerat. landerice inqt vt qd me ferire audes? Hui⁹ lãderici vxorẽ Chilperic⁹ stuprabat: quare fredegondæ respõso pculsus suspectã de adulterio fredegõdam habuit: atq; ita leuandi mœroris cã venatũ pergit. Fredegõda rege abeunte sensit verbo offensum eẽ Chilpericum: qua re verita id qd vero simile erat ne regis animo suspicio stupri alti⁹ insideret: mulier multis homicidijs ĩsignis ausa ẽ memorabile facinus tẽtare. landericum clam ad se vocat: q̃ sibi contigerant meminit. Monet non cu-

Clotarius ex ea nascitur.

Fredegõdę regem sceľus.

biculũ sed sepulchrũ cogitet. Haud dubiũ sibi esse regẽ ꝓ cõfesso habere lãdericũ cũ ea cõsuetudinẽ fecisse illiciti amoris. Turbat⁹ aio lãdericus præsentẽ adesse sibi mortẽ arbitrat̃: seq; veluti iã captũ rapi ad supplicium putat. Quẽ supra q̃ virilẽ aĩm decet cũ videret fredegõda itabescere: vna inqt lãderice res est q̃ nos a periculo eximat. Solet a venatiõib⁹ chilperic⁹ nocte plurima domũ reuerti. Age igr̃ ĩpigre & facinorosos q̃suis homines & sanguinarios pecunia muneribusq; sollicita q per noctis caligĩnẽ chilpericũ ex eq̃ descendẽtẽ citis vulneribus nocẽt. Hoc pacto & mortẽ supauim⁹: & regno potiemur. Reginę cõsiliũ secut⁹ lãderic⁹ sicarios in insidijs locat. Hi vt cõuenerãt regẽ iter tenebras adoriunt̃ atq; iterimũt: atq; noctis bñficio defensi ꝑpetrato homicidio exclamãt chilpericũ iterfectũ eẽ: & q̃si homicidij expertes ipi eẽnt childebertũ auctorẽ paricidij vociferant̃. Aulici ascẽsis eq̃s huc atq; illuc deꝑhẽsuri fugiẽtes homicidas frustra discurrũt. Madulphus siluanectẽsis ꝑsul eo tpe aliqd negocij i curia habebat. Is rege cęso sepeliẽdi officiũ exhibuit. atq; naui ĩpositũ secũdo flumie ad diui germani de pratis quã rex extruxerat ędẽ extulit: vbi ẽt nũc ei⁹ sepulchrũ visit̃. Tã misero vitę exitu chilperic⁹ regnũ reliqt liõ ĩpudẽs arrogãsq;: q cũ amicũ neminẽ obſuaret: nẽo illi amic⁹ fuit. Exscripserat nescio q̃t libros ĩcõdito versu. aliosq; nõ paucos. q̃s ipiã sc₃rẽ cõtinentes viri sapiẽtia ꝓbari deletos prorsus exterminauerũt. Sed iuuat me chilpericũ a tergo relinquere. pauperũ quidẽ abiectorẽ. sacrarũq; ędiũ osorẽ. irrisorẽ insuper eccl'iastici ordinis qui pluris semp existimauerit recenter ad fidẽ cõuersos: q̃ eos quos diuturna religio cõmẽdabat: illis ecc'ias attribuẽs: his perraro ministrãs: vni tantũ germano parisiorum antistiti obseruantissimus fuit. Cuius sepulchrũ hoc a se edito epigrãmate dignatus est.

Ecclesie speculũ: patrię vigor: ara reorum.
Et pater & medicus pastor amorq; gregis.
Germanus virtute/fide/corde/ore beatus:
Carne tenet tumulũ: mentis honore polum.
Vir cui dura nihil nocuerũt fata sepulchri:
Viuit enim. nã mors quẽ tulit ipsa timet.
Creuit adhuc potius iustus post funera. Nam qui
Fictẽ vas fuerat gẽma superba micat
Huius opem ac meritũ mutis data verba loquuntur.
Redditus & cęcis prędicat ore dies.
Hũc vir apostolicus rapiẽs de carne tropheum.
Iure triumphali concidet arce throni:

¶ Cilpherici igit ingenium & mores execrari debebit quisquis ad gerẽdã rẽpublicã optimus accedet.

HUnofredegõdę reliqas psequmur. Interẽpto chilperico fredegõda suis fortunis timẽs: se cũ oĩb⁹ opib⁹ ad btẽ marię parisiẽsis ędẽ tãq̃ ad asyllũ trãsfert. Quã liberaliter accepit loci antistes. Thesaurũ q penes chilpericũ erat dũ apud callã ageret qdã aulici auferẽtes ad childebtũ ptulert. At fredegõda reb⁹ suis filioq; tuti⁹ cõsultũ iri cupiẽs gõtranũ aurelię regẽ p nũcios orat: sibi clotarioq; tutor assit. Nec tardat gõtran⁹: veniẽti vrbe egressa fredegõda obuia pgredit. ¶ Suscepta nepot tutela p regni insigniores vrbes circũferri clotariũ ĩfantẽ iubet. Qui clotariũ circũferebãt pceres vrbes gõtrani noĩe ĩ fidẽ recipiũt. At gõtran⁹ populari incõstãtie nõ ignar⁹ cũ i ęde diuę marię eẽt: ingẽsq; ppli turba astaret: facto silẽtio. Viri inqt parisiẽses q huc cõuenistis vos oro: seruate stabili⁹ in me fidẽ q̃ i fratrẽ habuist: vt & meũ nepotẽ in pace educare/& vos iusticia moderari possim. ne (qđ nolit de⁹) aut ille sine tutore: aut vos sine adminiistratore piclitemini. Gõtrani orõne lęt⁹ ppl's: prĩcipis hũanitatẽ fidẽq; collaudat: deũ p̃cat⁹ vt illũ saluũ

Gõtranus clotarij tutor.

faustūq; seruet. ¶ Fuere p id tp̄s mot⁹ qdā belli repe-tēte gontrano loca q̄ childebert⁹ occupabat. Sed ganescus pictauoꝝ comes q childeberti ptes tuebat̄ lemouicēses ĩposq; pictauos ĩ fide cōtinuit: turonos p̄terea tētauit. sed repugnāte vrbis antistite ciuitas ĩ fide gontrani pstitit. At nō multo post childeb̄t⁹ quē post chilperici necē parisiū aduenietē ciues nō admiserāt: gillo nē remēsem qbusdā adiūct; ei illustrib⁹ viris: ad gōtranū ire iubet. Admissis legat; / gillo assentatiōe vlus p̄n cipio grās deo egit: q gontrano tā clemēti & potētissimo regi pacē sincerā tribuisset. Nec vltra tulit gōtran⁹ verba pōtific; : s; dicere volētē intercipiēs: nō inqt pessime p̄sul blāditijs istis libēs (te maxīe orāte) auditum exhibeo. Oim enī q sunt cū s̄is pfidissim⁹: tu p̄textu lineę hui⁹ vestis religionē prę te ferēs: fraude pditiōeq; oēs fallis. Te enī cōsultore vrbes q̄ ad me ptinēt ꝯplures incēdio absumptę sunt. Sic loquēti regi gillo nihil r̄ndit. S; alter legatoꝝ q̄ a childeb̄to mādata erāt paucis ad insequētē modū elocut⁹. Gloriosus inqt rex nr̄ childebert⁹ nobis p̄cepit repetere abs te p̄ni regni ptē quā tu illi gōtrane ademisti. R̄ndit gōtran⁹ . iāpridem ad hęc r̄ndisse. se nihil a childeberto pręter conuētorū formā vsurpasse. Eapropter q̄ legitīe possideret se retēturū. Nisi tm̄ ea q̄ vel grā forte vel liberalitate donare decreuisset. Ergo cū ītelligeret legat⁹ frustra aduersus regē cōtēdere: q̄nqdē inqt legatio nr̄a non pcedit. Reliquū ē qd ad extremū p tua iusticia ĩpetrem⁹. Est apd̄ te fredegōda chilpici relicta q̄ sigibtū pricipis nr̄i parētē & supra paucos dies chilpicū ĩteremit: mulier digna affici mult; supplicijs. Propterea petit childeb̄t⁹ hanc ad se dimitti. Cui ob sceleꝝ ĩmanitatē poenas vt par est irroget. Legato gōtran⁹ r̄ndit: iniquū sibi videri ad poenas rapi mulierē regio nutu insignē: & quam nō putaret culpā cōtraxisse eoꝝ q̄ illi obijcerent. Atq;

gillo remensis ad Gōtranū legat⁹.

ita irrita legatione abeūtibus legatis: primari⁹ ille locutor: gōtrane inqt magne rex postq̄ pacē abnuis: scito iam securim qua tuus frater interēptus est capiti q̄z tuo imminere. Ad hęc verba cōmot⁹ rex extrudi palatio legatos iubet: eosq̧ luto cœnoq̧ per viā eūtes contaminari. Hic graues iter reges inimicitię cōflatę sunt Gontran⁹ post hęc fredegōdā in neustriā emittit: vbi nō ꝓcul Rothomago icoleret. Ad quā ex frācoꝝ nobilitate nōnulli ꝓfecti tāq̄ fortunę ei⁹ miserenť operā illi suā pollicitenť. ❡ At cognito q̧ ꝑtexat⁹ quē in custodia Chilperic⁹ habuerat a Gōtrano liber fact⁹ eēt: indoluit vehemēter fredegōda: q̧ ex fastigio regiæ dignitat꜠ delapsa/ tā parui haberet. Accedebat ad dolorē brunechildis ꝑsens fœlicitas: quā se potētiorē & mag꜠ honoratā iri ꝯspiceret. Quo liuore cruciata mulier: audacē quēdā & cędib⁹ assuetū hoiem holdericū seorsuȝ vocat: magnis pollicitationib⁹ satellitē onerat: ii brunechildē reginā necet. Cōuētiōe cędis facta/ holderic⁹ cū mult꜠ iā dieb⁹ ꝯsuetudinē familiaritat꜠ apd̄ reginaȝ brunechildē assentaciūculis blāditijsq̧ cōparasset: blādior tn̄ indies visus in suspitionē venit. Deꝑhensusq̧ & tormētis affect⁹: crimen confiteť. Fustigat⁹ deide & ludibrio habit⁹ ad Fredegondā dimissus est. Quē paululo post sanguinaria mulier pedib⁹ manibusq̧ trūcatū dimisit: vel q̧ desidię eū argueret: quia videlȝ necādæ brunechildis occasionē vecors ꝑterisset: vel q̧ significare volebat se nihil de homicidio satelliti mandasse.

Fredegunda iteꝝ necem cogitat.

❡ Cura de hic gōtrano fuit chilpici nec꜠ autores ꝓseq: inter q̄s delat⁹ est cherulph⁹/ q primari⁹ chilperico cubiculari⁹ fuerat: ad martini sepulchrū effugit: vbi tādē Gontrani iussu a quodā claudio multis vulnerib⁹ interfect⁹ est: publicatis eius bonis quorū ditissim⁹ erat.

Cherulph⁹ occiditur

❡ Eadē tēpestate gōdoald⁹ q se clotarij filiū diu ꝑdicauerat: quāobrē ꝯciliato sibi ꝓceꝝ fauore cū bonam in se appel

Gōdoald⁹ filiū reg꜠ appellat.

aquitania populi atq; urbiũ ptẽ in ditionẽ suã recepisset: Petragorios: Tholosates: Burdegallosq; nõ difficile cõciliauit. Auctus impij amplitudine Gõdoald⁹: litteras ad francos pceres dat: q̃s ligneę tabellę mãdatas & cęra desup oblitas: duob⁹ cadurcis sacerdotibus pferẽdas cõmittit. Quib⁹ in itinere a Gõtrani aulicis deprehẽsis ex lr̃is & sacerdotũ cõfessiõe cognitũ est qd gõdoald⁹ aĩo cõcepisset. Nec morã interponit gõdoaldus ad gõtranũ legatos mittere: qb⁹ oliuę ramos in manu gestare iubet: quo signo q̃si pacis nũcij tuti ad regẽ puenirẽt. Cũ ad regẽ vẽtũ esset: rogati nomen & gẽtem. A gõdoaldo inquiũt venim⁹ ad te: q cũ Clotarij pr̃is tui fili⁹ sit: debitã sibi paternę possessionis portionẽ petit. Qđ si neges / armis hęreditatẽ repetere decertabit. ex aqtania nũerosum exercitũ iã habere. accessurũ insup suis virib⁹ a childeberto magnũ delectũ militũ. Gõtran⁹ legatos opprobrio habitos: i equorũ dorsa distẽdi atq; fustigari: prӕter ius legatiõis ĩperat. Legati etenĩ nomẽ violare apud etiã barbaros nephas.

Per superiores dies constitutũ inter Gõtranũ atq; childebertũ erat de cõuẽtu habẽdo. ad quẽ gõtrani edicto childebert⁹ magno suorum pcerũ comitatu venit. Ibi ante oĩa gõdoaldi nũcijs introductis Gõtran⁹ dicere imperat q̃ superiorib⁹ paucis dieb⁹ apud eũ habuissent. Hoc que cũcta ordine enarrassent: addũt gõdoaldũ reb⁹ oĩb⁹ spoliasse Rigondã chilperici filiã dũ eã ad hyspaniam nuptiarũ causa pater destinaret. Ei⁹ rei gnaros eẽ Childeberti pceres. Dũ hӕc nũcij perorassent: suspicio mox incidit regib⁹: eam cãm esse quare aliquot ex nobilitate childeberti cõcilio abessent. Nec ppterea destitit gõtran⁹ rem aĩo cõceptã patefacere. Accepta lãcea extremũ ei⁹ ad childebertũ intẽdẽs: hoc inqt indicium tibi asto chare nepos: regni te mei hęredẽ fore. Et nũc qui

dem toti9 gẽtis atq3 vrbiũ tibi ptãtẽ imperiũq3 cõmit-
to. Tu eni & alter meus nepos clotari9 tñ supestis qui
bus hęc optimo iure conueniãt. Hæc cũ in conspectu
multitudinis dixisset: appræhẽsum dextera childeber
tum seorsum nõ lõge a cõtione deduxit. Primo illum
monet: tacit9 q̃ dictur9 sit seruet. Deide docet quos ad
gerẽda regni negocia admittat: quibusue cõsultorib9
vtatur: quos itẽ reijciat: quib9 etiã sui custodiã atq3 sa
lutẽ credat. Caueat a brunechilde matre: a gillone p̃-
terea remẽsi: qui esset perfidus maxime. His ita iter se
ꝑlocutis: ad rem cõmunẽ tractandã cõsidũt. Quibus
oibus quæ ad reipublicę cõmodũ attinere videbãtur:
& quorũ gratia cõcio habebatur absolutis: consiliũ di
mittũt. Ad conuiuiũ deinde itur. Inter comessandum
Gõtran9 circũstãtes ita ꝓceres affat. Viri frãci & appri
me nobiles quos mihi semꝑ & ꝑmores & caros habui
Hic est meus ille nepos quẽ hæredẽ institui. Colite il-
lum oro: & fide integra parete vestro regi. De magni-
tudine eteni ei9 futura / ipẽ capio maximã: cũ iã impio
auct9 sit & virtute ꝯmẽdat9. Hæc dicẽs simul restituit
Childeberto ciuitates quas chilpericus abstulisset.

REbus ex regũ vsu cõstitutis: Childebert9 ad
suos ꝓfectus est. Dum hæc agerẽtur princi
pũ vnanimitate cognita: hi q Gõdoaldo fa
uebãt desideri9 / mõmol9 / lãdasc9 / atq3 sagit
tari9 ab eo defecerũt. ¶ Est trãs dordoniã flumẽ loco
edito vrbs quæ conuenę appellat: ad quã gõdoaldus
se recepit: primo quidẽ ciuib9 beniuolus: mox simula
to consiliũ aduẽtu bonũ fore ait si in arcẽ fortunas suas
eius si cõtrahãt. Deide cũ ꝓpe adesse hostẽ diceret: oẽs
intra armis esse mãdat: & in hostẽ portis patefactis erum
pere. Procedẽte ergo agmine cũ in planiciẽ venissent:
exturbato vrbe antistite portas obstruit. Ipse cũ pręsi
dio suorũ ciuitate potit9. fortunã quæcũq3 futura esset

Defectio a Gontra no ꝯue ne ciuitatis.

Gõdoaldus.

illic expectare cõstituit. Hic Gondoald⁹ Clotarij filiũ & Gontrani fratrẽ se esse iactabat. Militaueratq; in italia apud narsertẽ contra gothos. Post cui⁹ interitũ constãtinopolim se conferẽs/cũ p Gontranũ bosonẽ accepisset Chilpericũ esse necatũ gallias repetẽs a massiliẽsi ꝓsule primo receptus est. inde Auinionẽ/mox aruernos atq; burdegalã & tãdẽ Conuenas se recepit: comitantib⁹ illũ Sagittario epo/mõmolo/lãdasco & valdone: quoꝝ consilijs maxime agebat. At Gontran⁹ loci munitione cognita/cũ inde Gondoald⁹ erui facile nõ posset: lr̃as Brunechildis noie ad eũ pferri iubet. qb⁹ hortabat̃ eũ opes oẽs suas burdegalã cõferat: ibiq; hiberna habeat. Paruit fraudulẽtis monitis Gõdoald⁹ resq; oẽs & ingẽtẽ auri summã burdegalã ꝓmittit. Cognito Gondoaldi discessu milites Gontrani q iter ei⁹ explorabãt: gerondã flumẽ enatãt: deꝓhẽdũtq; iumẽta q̃ sarcinas Gondoaldi veherẽt. Quib⁹ spoliati ad locũ vbi gondoald⁹ se receperat contẽdũt. Lẽdegesillus copijs ꝓfect⁹ carros ad vrbis obsidionẽ ad hũc modũ excogitauerat. Intecti eni vndiq; cratib⁹ atq; tabulati carri munimẽto erãt his q itra carros delitescebãt. q̃ꝝ negociũ erat cuniculis patefacere viã in vrbẽ. Cõpata inde frequẽti ex vicinis siluis materia: fasciũ igẽtẽ numerũ in vallẽ cõiiciũt. Oppidani ꝯtra non vecordes ꝓacutis sudib⁹ & lapidũ molib⁹ igni q̃3 ac pice desup iactis tũ materiã tum milites incẽdebãt. Hac oppugnatione incassum suscepta: lẽdegesillus alia via obsessos intercipe statuit. Mõmolũ igit̃ ad colloquiũ clã vocat quẽ pmo increpitũ ꝙ a Gontrano defecisset: secutusq; esset Gõdoaldũ si operã nauet: vt suo aliquo facto ciuitas dedat̃ se sperare Gontranũ q benignissim⁹ esset facile illi dimissurũ qcqd in eũ cõmisisset. Mõmol⁹ de ea re se consideraturũ rñdit. Igit̃ mõmol⁹ sagittarium lãdascũq; & valdonẽ sibi arcta amicitia deuictos cõuo

nit docet qd illis piculi si ciuitas expugnet impēdeat. Vtilē fore illi saluti suę cōsulāt. Mōmolo cū oēs acqeuissent ꝓuenit i aliqd insigne ciuitatꝭ tēplū ignē sūmittere: ad qd incēdiū restrigēdū oīb⁹ concurrētib⁹ facile factu lēdegesillū i vrbē admittere. Ad hō negociū accersito Catulfo ditissimo hoīe apud quē & ipsi diuersabātur: cōsilij cōpotē facit. Postq̄ de incēdēdo tēplo tradēdaq; hosti ciuitate cōpositū iter eos est. Ad Lēdegesillū mōmol⁹ occultissime venit: mōstrat q̄ via ciuitas in ptātē gontrani dedi possit: si mō id qd de recōciliando sibi rege lēdegesill⁹ pollicebat re ipa efficeret. Lēdegesill⁹ spe recupande vrbis lęt⁹: iusiurādū mōmolo dat nihil de cōuētꝭ detrectatur. ꝙ si aīm regꝭ se ad id deducturū nō posse ītelligeret: datur. illis tn̄ firmū aliqd tēplū in q̄ tuto dū rex placari posset cōsisterēt. Re ita cōdita Mōmol⁹ cōsilio incēdēdi tēpli omisso gōdoaldū adit: mēorat q̄ itegra i eū fide semp visus sit: q̄q; itē de inceps esse velit. Verū eā eē rerū cōditionē vt multū cōfidere nō debeat. Propterea tētasse se lendegesilli aīm quē in se & ad cōcordiā pclinē iueniat: lēdegesillū hoc vnū nō pbare ꝙ tu de gontrano male existimās cōspectū ei⁹ aufugis: nec de cognatiōis attinētia (cui⁹ forte dubi⁹ es) vllā rationē cū fratre pōnis. Hoc tm̄ si facias regēq; conuenias oīa lēdegesill⁹ ait ex vsu tuo fauste ꝓcessura. Sētio igit his tot curis atq; pturbationibus te explices: & nos vna tecū ad Gontranū ꝓficiscamur Ad hūc modū suadēte Mommolo: sensit dolū gondoaldus/ nec tn̄ cauit. Non eni facile esse videbat eorum malicię occurrere quorū, & fidei & tutelæ se tāto tēpore credidisset. Hortatur tantū: se non derelinquāt eūtē quo eū ducerent. ¶ Dum hæc tractātur Landaic⁹ igne in proximā ecclesiā iniecto cum multi ad restrigendū incendium concurrunt sensim ex turba lapsus aufugit. Stabant pro portis hostes Bolo & Bolo Bitu-

Perfidia Mōmoli in domi-nū suū.

eigū comites q gōdoaldū a mōmolo exciperent. Fori bus patefactis gondoaldū in lēdegesilli ptātē mōmo lus tradit: regressusq; īde in vrbē mōmol⁹ portas clau dit. Erat īter ciuitatē & hostiū castra tumul⁹ terrenus mediocriter edit⁹. At hui⁹ summū cū gōdoald⁹ succes sisset: bolo eū pcipitē deiecit. qui in caput pedesq; rotę instar circūact⁹ illiso in caput ei⁹ a bosone saxo truci dat⁹ est. Mōmolus aūt quē in vrbē reuertisse diximus gondobaldi opib⁹ direptis: in reliquā multitudinem grassat⁹ est. Miles vero vrbē īgressus nemini hoim pe percit mœnib⁹ solo ęquat. Igit mōmol⁹ īcēla reliqua vrbe in lēdegesilli castra se cōtulit. Lēdegesill⁹ iā de re gis in pditores sniā certior factus: mōmolū ad se ve niētē excedere tētorio tātisper iubet: donec tumultuā tes i eū milites sedet. Egredienti psens mors licet ante ocl'os (irruētib⁹ in se militib⁹) versaret fortiter qdē re stitit: nōnullis ex hostib⁹ vulnerat. sed signo a lēdege sillo clā suis dato: circūuēt⁹ vndiq; mōmol⁹ i pditiōis pœnas pēdit. Sagittario epo fuga salutē qrenti caput vnico gladij ictu milite quodā amputat. His rebus co gnitis gōtran⁹ mōmoli opes ad se deferri impat. Erāt nūmi aurei mille pōdo (besātiū frāci vocāt) argēti du cēta quinqgīta. id oīne ęquabiliter gōtran⁹ childebert⁹ tusq; sibi disptiti sunt. Acceptā īde ptē gōtran⁹ rex in p paupes distribui mādat. Inter mōmoli spolia ad gon tranū deduct⁹ hō est terno pede cęteris hoīb⁹ maior.

Insueta hois ceritas.

Inciderūt p id tps nūc i italia īde i hyspania occasiōes nōnullę belli. qd qa parū momēti vel ppt nimios im bres: vel q reb⁹ mox cōpositis reditū ē domā volēs p tereo: vnū fuit aduers⁹ gothos duce bosso: cui attribu tis a gōtrano magnis copijs: duc icuria male pugna tū ē: fusis cęsisq; ad magnū nūerū frāc. Cōmissū pterea aduers⁹ britones nō icruētū pliū. vbi pepolin⁹ dux ca tharri dolo occis⁹. Inter hæc gōtrano cęlū aduersitat

nō nihil cōminaretur: anno porro mortis ei⁹ luna supra q̄ Signū in eclipsi solet obscurior visa. Ipse vero post ānū trigesi- añ gon mū adepti regni moritur: & cabilonē burgūdie ciuitatem trani elat⁹ i mōasterio diui marci qd extructū magnis pue- regis tib⁹ cumulauerat sepult⁹ ē. Cui⁹ si spectet mores: dign⁹ mortē. pfecto q pricipātib⁹ ānumeret bonis. In paupes beni gnissim⁹: erga sacerdotes & dei ministros obseruātissim⁹.

Adepto gōtrani regno childebert⁹ aio reputās fredegōdę i pre᷑ & patruelē crudelitatē poe- na afficē mulierē meditat. Quāobrē Godoal- dū adse vocat: huicq̄ exercit⁹ curā ipōit: mā dās icursionib⁹ pdere suessionensiū regnū qd fredegū- da tanq̄ ad filiū Clotariū ptinēs moderabat. Cognito Bellū hostiū aduentu fredegōda regni proceres in armis ad aduer- se proficisci q̄ velocissime iubet. Quib⁹ in cōsiliū admis sus fre- sis fredegonda filiū adhuc lactentē amplexa. viri inq̄t degon regni huius francię primores nō parui vobis ęstima- dam. ri debet rex & dñs vester q̄q̄ ętate paruulus est: vt i cō spectu pene vestro regnū vastari perdiq̄ patiamini. Et reminisci quidē vos decet fidei vestrę quā Rothomagi cū essem prestitistis: nō deserturos vllo tempore filiū hunc meū regem vestrum: sed eū obseruaturos vt pa- terni regni hęredē. Per eam ipsam fidē vos oro proce res: tueamini possessiones vestras: quas hostis tā cru- delit̄ ifestat. Facile eteni᷑ factū est: q̄q̄ pauciores sum⁹ aduersarios vincere. Neq̄ aio fracta neq̄ cōsilij inops reb⁹ deero: si mō adiutores fueritis: neq̄ bñ rē gerenti bus laus & pręmiū negabit. Cedētes vero ignominia notabunt ęterna. Assentientibus q aderant: landericū fredegōda pręficit. Cui & belli gerendi omnē potesta tem pmittit: iubetq̄ id faciant qd a landerico fuerit eis imperatum. Ipsa vero animo erecta mulier: ab vberi- bus pēdentē clotarium gestās agmen anteibat. Ad sil- uā quę haud procul a via erat (Cum iā sol occidisset) iā

dericus exercitũ secedere iubet: ipse cæsũ ex arbore frõdosum ramũ: i eoq3 suspẽsam nolã (vt fieri animãtib⁹ q̃ nemora pascunt solet) equi iubę alligat. Cęter3 vt idẽ faciãt iussis. His ita ad lãderici votũ ꝯpositis noctu e silua monẽs: ad castra hostiũ sub lucẽ puẽit. Quos ex hesterno labore dormitãtes adorit: atq3 ꝯplurib⁹ iterfectis cęteri i fugã cõuertunt. Direptis mox hostiũ castris in cãpaniã quæ Remis adiacet igressi: vicos icolasq3 igni pdũt. Hãc isignẽ victoriã suo astu fredegõda apd truecũ adepta est. ¶ Successit alia i britones ducẽdi causa quę a priorib⁹ nõ tradita scriptoribus neq3 a me scribi põt. In eo prȩlio grandem stragẽ factã esse traditũ est. ¶ Mox isurgẽti belli gerendi occasione: childebert⁹ in lõgobardos expeditionẽ parat: q isubres mȩdiolanũq3 vexabãt. Deligũt ad id bellũ duo & vigiti ductores q negociũ gerãt. Quorũ oium principes cõstituunt andoaldus: oloq3 & codiue⁹. Superatis alpibus cũ i agrũ hostiũ vẽtũ est: olo ad castellũ ꝓximũ accedẽs sagitta traiect⁹ interijt. Mediolanũ inde ꝓgressi vrbẽ obsidẽt Ad quos mauricius bisantin⁹ imperator missis legatis pollicetur suppetias frãcis ante septimũ diem se destinaturũ: eius aduẽtus signũ fore si oppidum i colle positũ ardere ituerent. in irritũ cecidit iperatoris promissio: q̃obrẽ soluta obsidione franci castellis quibusdã in potestatẽ receptis: prȩdisq3 actis: cũ ęstiuo ęstu & alui ꝓfluuio toto exercitu laboraret ad suos reuerterunt.

Fredegondę astu victoria franci potiti sunt.

Childebert⁹ in longobardos

His paucis post assecutũ burgũdionũ regnũ gestis: childebert⁹ q iunior appellat⁹ ẽ: vna cũ vxore nõ sine veneni suspiciõe morit. Fuere childeberto iuniori liberi duo. Theodebert⁹ maior natu mettẽse iperiũ cui austrasię appellatio fuit adept⁹ ẽ. Qd cãpanię supior3 ptẽ cõtinẽs ad alemanos vsq3 ꝓtẽdebat: sic quidẽ vocitata ꝙ austrac⁹ rex: vel vt alijs placet auster eã incoluisset. Theoderico burgũdia

Childebertus vna cũ vxore interijt.

obuenit. Hi sũt reges duo ad q̃s & ad brunechildẽ eoꝝ auiã gregoriũ romanũ põtificẽ dũ augustinũ ad ãglos fidei christianæ doctrina ĩbuẽdos mittit scripsisse legi mus: legatũ aplĩcũ cõmẽdantẽ. Eodẽ tpe auares id est huni sedib⁹ suis egressi: editq; aduersus frãcos aliq̃t pręlijs: ĩgẽtib⁹ tandẽ munerib⁹ donati qetã frãciã relique rũt. At fredegõda regũ hostis collecto grãdi exercitu: clotariũ filiũ in bellũ ꝯ illos excitat. Qua re cognita nõ segniores facti theodebert⁹ & theoderic⁹ q̃q̃ tutela brunechildis agerẽt: magnis copijs occurrũt. pugna atrox lõgaq; cõmittit. Fusis deniq; fugatisq; hostib⁹: clotari⁹ victor a mr̃e magnis plausib⁹ except⁹ ẽ. Quæ tñ nõ multo post cũ iã cõsenuisset: obijt mortẽ & chilperici regi viri sui sepulchro illata ẽ: fœmĩa necis mł̃toꝝ auctor. & cui nemo sine sui pnicie hostis fuit. Nã irę ita ptinax fuit vt supplicio satiari nõ potuerit eoꝝ q̃s odio p sequret. Prętexatũ q̃uis carcẽ atq; verberib⁹ moxq; relegatiõe violasset. reuocatũ tñ a gõtrano & suo põtificatui restitutũ apud rothomagũ dũ rẽ diuinã facit pcuti iubet / q̃ vulnere paulo post ĩterijt. Fuit & aliorũ ĩnocẽtũ sęua psecutrix. Nã cũ timeret filiũ clotariũ credi nõ ex chilperico sz ex lãderico adulterino ꝯcubitu ẽẽ cõceptũ: metui studuit. qđ tyrãnis ꝓpriũ est. ¶ Per id tp̃s lac⁹ dunẽsis tãto feruore ebulliuit: vt cocti ĩ eo pisces ad ripas ĩ esũ venirẽt accolaꝝ. At vero reges iniuriaꝝ q̃s a clotario acceperãt ñ obliti: ad arma brunechildis hortatu ꝯsurgũt. ĩ q̃s clotari⁹ mouẽs: positq; apđ fluuiũ aruẽnã castris: ĩfœlici p̃lio dimicauit. Nã ꝓfligato exercitu: tãta occũbẽtiũ strage fluẽtũ oppletũ ẽ: vt fluere velut obiecta mole desierit. Est eĩ ĩ ãnalib⁹ frãcis tria ĩ eo cõflictu millia hominũ occubuisse. Clotari⁹ aũt cit⁹ p meldunũ ad parisios se recepit. Quem insecuti reges pacis cõditiones quas ipsi voluissent clotariũ recipere coegerũt: formła pacis hec fuit: vt q̃ iter seq̃nã ligeriq;

Gregorius romanus pontifex.

Huni.

Fredegonda moritur.

Lacus dunensis.

atq; ysarã loca ad occeanũ vsq; cõtinent ea theodeber tus possideret. Duodecim vero regiones q̃ sequanę ysa req; fluẽtis alluũt clotari⁹ haberet. ¶ Reb⁹ ad hãc formulã cõfectis: cũ Theodeberti iussu bertoald⁹ magnę apud regẽ autoritatis bonã militũ manũ tuendę neustrię cã accepisset. (Parebat eñi his dieb⁹ theodeberto neustria) Clotari⁹ merouẽũ filiũ lãdericũq; palatio pfectũ in bertoaldũ cũ exercitu mittit. Ea re bertoaldo nũciata cũ imparẽ se militũ numero intelligeret aurelianũ se cõtulit. Quẽ landericus insecutus: hoĩs fugam cũ hostiliter exprobrat: bertoaldus ex ciuitatis muro nõ inqt lãderice qa militũ multitudie me superas: virtute q̃q; supiorẽ te esse putes. Sed si cõpertũ habere vis quæ vtriq; nr̃m animi fortitudo sit: ad singulare certamen te ꝓuoco. Quod cũ nõ admitteret lãdericus: Si g (inquit bertoaldus) tuus forte clotari⁹ manus cũ theodeberto cõseret: vis ne in ipso cõflictu qd vter vtri pstet experiamur? Excepta est a lãderico conditio. Nec multo post duo reges ad iunã amnẽ q stãpas alluit castra ponũt. At dũ clotharian⁹ miles amnẽ traijcit theodebert⁹ ne totis copijs clotari⁹ pugnare posset: signo dato ꝓliũ init: in q̃ multi vtrinq; ceciderũt. sed ex clotarij exercitu multo plurimi. Inter præliãdũ bertoald⁹ q lãdericũ ad singulare certamẽ ꝓuocauerat cũ lãdericũ sępi⁹ frustra iclamasset nõ ignar⁹ qd in eũ doli machinaret brunechildis: ĩ cõfertissimos hostes irrũpens vitã maluit fortiter pugnãdo amittere q̃ a mg̃ratu (id qd brunechildis maxĩe petebat: vt ei⁹ loco ꝓthadium quedã ꝓmoueret) turpiter dimoueri. In eo prelio merouę⁹ ĩ hostiũ potestatẽ venit. Idẽ clotarius cũ lãderico sese fuga eripuit. Nec desistit theodebert⁹ perseq hostes donec parisiũ vsq; infesto agmine ęstu & cede maadens ꝓuenisset: Nulla tñ alia re egregię gesta: domũ reuersus est. Erat iter aulicos theodorici ꝓthadi⁹ quidã

Iuna fluuius ꝓpe stãpas.

Merou eus capitur.

italus q cũ brunechildę stupri ꝯsuetudinẽ(vt credebatur) hẽbat. Quã ob cãm brunechildis illũ apd theodericũ & dignitate & aucte p̃limũ posse oĩ studio adnitebaẗ. Et poterat qdẽ. Nã italus cũ eẽt igenio astuqꝫ prędit⁹: regi grat⁹ habebaẗ: sed ꝓcerib⁹ oib⁹ ꝓpter singularẽ pecunię auariciã exosus. Hoc g̃ ꝓthadio freta brunechildis & q̃ nõdũ bono aĩo ĩ theodebertũ mettẽsiũ regẽ: q eã ab se relegauerat eẽt theoderico suadet illuꝫ thesauros p̃ris ad se sustulisse: quorũ partim hęres ipe eẽ debeat: simulqꝫ theodebertũ ait ex alieno cõcubitu fuisse susceptũ / atqꝫ ex hortolano ꝓgnatũ. Quãobrem mitteret ad theodebertũ legatos q suã & p̃ris pecuniã supellectilẽqꝫ repetãt. ¶ Talib⁹ freq̃nter aĩat⁹ cõsilijs theodericus: cũ frustra theodebertũ admonuisset ꝯcto p̃limo exercitu: aduers⁹ theodebertũ ꝓfect⁹ ad carisiũ castrametat⁹ est. A q̃ qa nõ ꝓcul abesset: theodebertus aciẽ ĩstruit: postera die dimicatur⁹. At p̃mores exercit⁹ aĩo volutãtes q̃ turpe erat frẽs ĩter se digladiari nec minus ignari reꝝ bellicaꝝ qb⁹ & ĩperia atteri & nõnunq̃ ꝑssũdari solẽt: regẽ adeũt. orãt ne fratnã pietatẽ temẽ violet: neve cõmittat q̃ sua dignitas: fortunæqꝫ suæ deteriores sint. At ꝓthadi⁹ ĩ ꝯriã sñiam regẽ iclinaturus Mime inqt decet ex leui cã de pace repẽte agere sꝫ tẽtaẗ oportere hostis aĩm si forte petitį acqeſcat. Quo verbo irritati ꝓceres: ĩ cædẽ ꝓthadij ꝯspirãt: ꝓten⁹ tumultus exoriẗ. Quẽ adhuc nõ ĩ aptũ ꝓdeũtẽ cũ theodericus ad tẽtorij vestibulũ stãs ꝯiectura aliq̃ pcepissꝫ: regẽ a ꝓthadio oẽꝫ ĩiuriã ꝓhibẽtẽ qdã ex ꝯspiratorib⁹ (ne vltra ꝓgredereẗ)distinuerẗ. Qui ĩ sñia nihilomin⁹ ꝑseuerãs vocato ad se vselino ĩpetat idicẽ militib⁹ ne ꝓthadio nocеãt. Vselin⁹ vero cõsci⁹ q̃to cũctį eẽt odio ꝓthadi⁹ vbi ad cõiuratos venit: rex inqt mãdat ꝓthadiũ occidi. Cõcurrũt igr̃ alacres milites: & hõiem alea cũ petro q̃dam medico ludẽtẽ iterimũt. Qua re ꝑpetrata: oẽs ad regis

Prothadi⁹ italus brunechildis familiaris.

Bellũ a theodorico in theodebertũ mettensiũ regem.

Prothadi⁹ ꝓhibẽte theodeberto a militibus occidiẗ

tẽtoriũ ꝯuolãt. orãt ne iniq̃ aĩo ferat pessimi hoĩs necẽ quẽ scirẽt oẽs amicitię & pacis ĩimicũ. Ad hæc theodericꝰ recẽti homicidio turbatꝰ: cũ aduersus q̃ꝑꝛimos furẽdi via non eẽt: aĩos ponit: & paci se accõmodat. Qua pusq̃ armis decertaret ex ꝓcerũ cõsilio cõcessa/discessũ ẽ. Inde theodericꝰ q nullis ad id tp̃s legitimis nuptijs vsus eẽt: sed duos ex cõcubina filios excepisset aĩm ad m̃rimonij fœdus cõuertit. Erat hyspano regi deterico filia nubil̃. Hãc sibi a p̃re cõiugẽ dari p legatos postulat: fide ꝑstita illã ꝑpetuo & vxorẽ & reginã fore. Detericꝰ mẽbergę p̃r (id enĩ erat filię nomẽ) gñ̃o lętus: filiã theoderico despõsat. Acceptam theodericꝰ vnice diligit. Sed huiꝰ tã arctę charitatꝭ iuidia brunechildis ita regꝭ ꝑuertit aĩm: vt despreto vxorꝭ thoro: eã cũ ijs quę p̃no dono exportauerat mũeribꝰ ad patrẽ remiserit. Qua a theoderico ignominia affectꝰ detericꝰ Clotariꝰ p nũcios sollicitat recordari q̃d ĩ eũ priore bello theodericꝰ cõmiserit: si ad vltionẽ exurgat: se q insignem a theoderico ĩiuriã accepisset illi auxilio fore. Excepit p iocũde legatos clotariꝰ: eosq; ad theodebertũ mittit tẽtaturos si forte ad belli societatẽ iũgeret sese. Qui idẽ q̃ q; se facturũ legatꝭ r̃ndit. Inde ad lõbardos ꝓfecti legati agonẽ regẽ adeũt. Memorãt reges tris ĩ theodericu; cõiurasse: si ad eos q̃rtꝰ accedẽ velit adesse tp̃s: cũ ip̃i oẽs ob supiores eis illatas molestias theodericũ vlcisci facile possint. Agõ sese regibꝰ cõiũctuꝶ spõdet. His r̃nsis exhylarati legati ad detericũ reuertunt̃. Cõiuratiõe regũ ad theodericũ plata rẽ grauissime tulit. At theodebtus sperãs ad bellũ cõuẽturos cõiuratos reges primus copias eduxit. Veniẽtibꝰ ĩ mutuũ cõspectũ regibꝰ: nihil armis tẽtatũ ẽ. Sed vltro citroq; eũtibꝰ legatꝭ: dies apd̃ salesiã castellũ de cõcordia cõponẽdã dictꝰ ẽ. Quo theodericꝰ cũ decẽ hominũ milibꝰ se cõtulit. Theodebertus longe maiore ꝓcerũ numero ꝓfectꝰ est: animo

Nubit theoderico filia regꝭ hyspanię quã postea dimisit.

Bellũ ĩter fratres.

oīa disperdendi si frater a cõuentis resiliret. Territ⁹ numero fraternæ gentis theodericus: nihil repugnat pacē recipe quãcũq; theodebert⁹ voluisset. Cõuētũ inter reges extitit: vt comitat⁹ duos turoniæ atq; cãpaniæ q̃si ad se hęreditario iure ptinētes ppetuo theodebert⁹ recipere. Reb⁹ ad hmõi formã cõfirmatis: vale sibi dixerũt reges. ¶ Verũ nõ ita pacata animo theodericus mussitabũdus sæpe cogitabat q̃ ratiõe fratrē bello vexaret / a quo & bello fuisset īpetitus / & bona pte regni mulctat⁹. Cõsilio cũ prudentiorib⁹ aulicis accepto: sibi cõducere ratus si Clotariũ amicũ faceret ne theodeberto iũgeret: ad eũ legatos ire iubet: qb⁹ mandat regi dicere qb⁹ se calamitatib⁹ theodebertus pressisset: adēpta sibi grãdi terræ possessiõe. Ideo cõstituisse repetere ab eo q̃ iniqssime rapuisset: si clotari⁹ fidē det se nõ suppetiaturũ fratri. Audiuit p summã beniuolētiam legatos clotari⁹. Et q̃ regis sui nomine petebant concessit. Erat eni colũbanus eo tpe sanctitatis noie pręclarus. hic clotariũ admonuerat: ne fratrũ bello se isereret: fore post aliquot dies: vt illorũ hęres eēt. Cognito clotarij rñso: theoderic⁹ ad lingonas copias cogit: inde verdunũ q̃ ciuitas p id tp̃s primũ ædificabat̃ pręteriēs tullũ petit: quo & ipse theodebert⁹ ex austrasia educto milite castra posuerat ī eo loco acerrime pugnatũ ē: cadētib⁹ ex vtroq; exercitu pmultis. Sed iclinãte ī theodericũ fortuna theodebert⁹ p mettēses fugiēs tãdē coloniã se recepit. Ibiq; repatis virib⁹: nõ multo post theodericũ ifesto agmine nõ tñ meliore fortuna / aggredit̃. Nã tametsi nõ ignauit̃ pugnaret: tñ postq̃ videt suos supari: deserto p̃lio: fugę se mãdat: iseqntib⁹ eũ austrasijs: quorũ magna pars fugiēs occidit̃. Traditũ est tam cõfertos milites in sese eo p̃lio cõcurrisse: vt q in equis sedētes vulnerib⁹ cõfecti erãt delabi ab eqs turba dimidiãtiũ ipediēte ñ possēt Theoderic⁹ cognita fris fuga cũ

Pax cõponit̃.

Theodebertus fugit.

illũ hostiliter inseq̃ret: oĩa qua iter agebat pdẽs: regionis ĩcolę illũ cõuenientes orant ne obvnius hois culpã ĩnocẽtẽ populũ exterminet: eos quidẽ cũ omni pudicia quã armis cõparasset suos eẽ: nec ĩperata vnq̃ negaturos. Quib⁹ rex rñdit se quidẽ illis veniã daturũ si fris caput ad illũ pferãt. Igit̃ q venerãt respõso accepto coloniã sine mora pficiscunt̃: theodebertũ his verbis alloquunt̃. Frater tu⁹ theoderic⁹ bello abstinebit si ptẽ thesaurorꝵ quos ex pr̃is successiõe possides illi distributã eẽ voles. Propterea tibi nobiscꝫ cõsule: & tuũ fratrẽ patere cõsortẽ eẽ paternę supellectilis. Credidit loquẽtib⁹ theodebert⁹: statĩcꝫ in recõditoriũ vbi thesaur⁹ asseruabat̃ vna secũ turbã admittit. Interĩ vero dũ secũ reputat qd fratri ĩpartiat: vn⁹ ex pplo districto ĩ theodebertũ gladio caput illi⁹ amputauit: nec cũctat̃ p ciuitatẽ muros ad theodericũ caput pijcere. Morte fratris cognita: theoderic⁹ coloniã ĩgredit̃. Regnũcꝫ australię qđ theodeberti fuerat suscepit. Mox rebus ex sua ĩnĩa cõpositẽ duos theodeberti filios cũ sorore formosissĩa puella metti repetẽs duxit. Cui occurrẽs brunechildis cũ fr̃e cõspectis nepotib⁹ furẽs mł̃ier ĩnocẽtes pten⁹ ĩteremit.

Theodeberti ãputatum ab vno de turba caput ad theoderi cũ fr̃e defert̃.

¶ Theoderic⁹ aũt parta victoria ducatũ sicuti cõuenerat clotario restituit: deĩde cũ spẽ illect⁹ neptis quã colonia abduxerat eã sibi despõsare & vxorẽ accipe oĩno cõtẽderet brunechildis ĩpediuit: dicẽs nefariũ eẽ ducẽ vxorẽ q̃ pxio sibi generis gradu attineret. Cui theoderic⁹ rñdẽs: O inq̃t pfida & odiosa multis fœmina: nunqd mihi psuaseras theodebertũ adulterino ɔcubitu pgnatũ meũ frẽm nõ eẽ: q̃re me & fratrẽ & pximũ meũ pseq atcꝫ pimere cõpulisti: Hec loquẽs theoderic⁹ brunechildẽ occidẽ tẽtauit: sed ope aulicorꝵ ptecta cœnaculo se pripuit. Nec differt crudel' mł̃ier vltionẽ. potionẽ letiferã ɔfic̃: quẽ theoderico p ministros q̃s ad id idoneos ĩstructosq̃ reddiderat bibẽdã dũ balneo egredet̃

Brunechildis crudelitas.

Aliud brunechildis parricidium.

retur offert. Veneno epoto rex balnei calore æstuãs: repente interiit. Sũt tñ q scribãt, pfluuio alui interiisse postq̃ annos decẽ & octo regnauerat: anno dominicæ salutis sexcentesimo decimo octauo.

¶ Eiusdem cõpendij liber tertius.

Egibus vt pmissũ est interẽpti vn⁹ ex clodouei cognitiõe tm̃ clotari⁹ superat: ad quẽ regnũ ptineret septimo & qnq̃gesimo ãno postq̃ clodoue⁹ eẽt vita defũct⁹. Sz brunechildis plurimorꝫ cęde audax: sigibtũ theoderici nothũ austrasię regno pficere cõtẽdebat. Cui⁹ cœptis repugnãt austrasij pceres: qa crudelis fœminæ mores execrarent. Igit ad clotarium duos ex nũero eorꝫ lõge nobilissimos arnoldum pipinũq; mittũt oratũ venire ad eos festinet ad castellũ cui capthomarũ nomẽ erat. Audita legatiõe clotari⁹ ea q̃ pceres velle itelligit ipigre cõplet. Castello qd pxime diximus agẽti clotario: brunechildis cũ nõ lõge abesset (nã vuarmacię q̃ vangionũ caput ẽ ad vlteriorẽ rheni ripã agebat) mãdat finib⁹ regni austrasię abeat: qd sigiberto filio theodebt⁹ pr reliqsset. Ad hęc clotari⁹ brunechildi nũciare iubet. Moris eẽ fœminã leges viri nõ ponere: neq; de distribuẽdis regnis iuiti pcerib⁹ agere Quos si i cõtionẽ vocatos velit: nõ repugnare se quin ipis diffiniẽtib⁹: vl sigibto vl sibi austrasia cedat. Accepto clotarij rñso: brunechildi germanos ad belli societatẽ accersit. Nec segni⁹ ex oi austrasia q̃maximas copias põt cogit. Erat iter legatos a brunechilde in germaniã missos garneri⁹: quẽ sec⁹ ac iussus eẽt rẽ gestũ suspicata: ad albonẽ garnerij i legatiõe collegã lr̃as de occidẽdo garnerio dat. Lr̃as cũ legisset albõ laceratas a se abijcit. Quarꝫ fragmẽta vn⁹ ex garnerij amici cogẽs excerptã ide diligẽter sniam garnerio patefecit. Re dis

Clotarius regnat.

Brunechildis audacia.

simulata: garneri⁹ clã suadet germanis brunechildis ptes ne sequanť. deĩde ad brunechildẽ reuersus ĩ bur gũdiã: vna cũ brunechilde iter facit. Vbi seorsum q̃sq; pceres cõueniẽs: eos ĩ sniaȝ suã eo facili⁹ vertit: q brunechildis tyrãnidẽ horrori haberẽt. His igr̃ sic se habẽtib⁹ garneri⁹ clotario nũciat: si se ad eũ tuto ꝯferre possit: velle ad ipm pficisci. Nõ difficile fore vt metteñ burgũdionũq; regno adiutore sese potiať. Garnerij cognita volũtate clotari⁹ cũ certior fact⁹ eẽt: qs ad rẽ ꝯficiẽdã mod⁹ garnerio sat pspect⁹ habereť: cõtracto raptim exercitu: ĩ cãpaniã cathalaunẽsẽ mouet q̃ sigibtũ iã castra posuisse cõstabat. Defecerãt p id tps a sigibto ad clotariũ nõnulli ex austrasia appme nobiles Artur⁹ Rucco. Sigold⁹. & Euulan⁹. Instructis ad pugnã copijs pusq̃ man⁹ cõserãt: cõmilitonib⁹ signũ dat garneri⁹ de q̃ ĩter illos cõuenerat. Ipe sensim acie excedẽs: cęteros sui cõcilij cõscios comites educit. Quos lẽto agmĩe ad flumẽ vsq; sagonã (quẽ veteres arari noiabãt) psequẽte clotario: cũ sigibert⁹ ĩfestis copijs ad cũ locũ venisset ipe cũ duob⁹ frĩb⁹ corbo & meroueo ĩ ptãtẽ clotarij venit. Sigibt⁹ aũt eq pnicitate salu⁹: nullo postea tpe cõparuit. Victori mox clotario brunechildis captiua offerť vna cũ eudelina theoderici sorore: qs ĩ castris hostiũ garneri⁹ dephẽderat. Nec tardat rex corbũ necare: fuato meroueo quẽ ex lauachro xpiani baptismatis filiolũ habebat cui⁹ & ipe diligẽtẽ curã deĩceps habuit. ¶ Exultãs tãta rerũ fœlicitate clotari⁹: accitis ad cõtionẽ diuersę gẽtis q cũ eo militauerãt pcerib⁹ de brunechildę castigãda ꝯsiliũ rapit. Recẽsitisq; mulieris flagitijs: & q eẽt decẽ regũ: aliorũq; multorũ cędib⁹ rea: rogat q̃ supplicio digne plecti posset. Acclamãtib⁹ cũctis crudelem fœminã vilissima aliq̃ morte affici debere: pusq̃ ĩ ꝯspectũ cõtionis rex eã ĩtroducere mãdaret: q̃rto fustigatã tãdẽ deduci ad se iubet. ĩ quã postq̃ diu aspeq; ĩuectus

Sigibt⁹ vinciť.

Brunechildis vltimũ supplicium.

eēt: insidētē eq̄ mulierē p totū exercitū circūferri ipat. Inde a capillis & lacertīs: ferociētis eq̄ caudæ alligatā: reliquo corpe humi ꝓstrato lictor distrahit. De cuiꝰ nece vaticiniū sybillinū esse nōnulli asseuerāt: id qa mini me cōpertum habeo asseuerare non ausim. vatū siqdē enigmatibus atq̄ obscuritatibꝰ interpretationē adhi bere diuinatū est. ¶ Ne tamē sua laude brunechildem fraudemꝰ: cōplura sacerdotū collegia & monachorū apud burgūdos austrasiosq̄ extruxit / inter quę apud lugdunū pro muris adhuc visitur diui Vincētij cœno bium. Apud heduos quoq̄ alterū: vbi assentiēte Clotario sepulta est: & alia diuersis locis tēpla diuo Martino cui deuotissima erat dicauit. Ita vt si ipēsam cum brunechildis fortunis cōferas: mirerīs sane tot vno seculo tēpla: assignatis cuiq̄ ꝓuentibꝰ: mulierem exędificasse potuisse. Eiꝰ ętate Etherius Lugduni: apud heduos siagrius: viennę desideriꝰ: antisiodori annarius austerius aurelię: lupꝰ & colūbanus apud senonas mira sanctitate claruerunt. Brunechildis laus.

REductis ad vniꝰ regīs imperiū q̄ttuor regnis clotarius palatio p̄fectū garneriū (cuiꝰ opa vsus maxime fuisset) ꝯstituit: burgūdiā har poni ꝯmendat. Austrasijs rado p̄positꝰ est. Et ne liberalitatis qcq̄ clotariꝰ pretermitteret: garnerium imprimis sui palatij p̄fectum: cōplurimos deīde burgundię ditionis ꝓceres / antistitesq̄: & qui aliquid pēsi haberēt ciues ad se vocat. Vocatos āplissimis quēq̄ muneribꝰ ad conciliandū eorum sibi beniuolētiam impartit. Nam pręter summā humanitatem atq̄ modestiā quibꝰ illū natura instituerat: religionē q̄ venerabat: & qd rarū ē pietatē colēti: bello optimꝰ atq̄ strēnuus erat. Lōgobardis q annuū frācīs a gōtrāno ad ipsum vsq̄ clotariū pēsum duodeci auri pōdo quotānis soluebant / tributum abrogauit. acceptisq̄ prius sex & Clotarius ꝓuincias distribuit Longobardi tributo liberati

xxx. milib⁹ nūmū augustā susāq; ī alpib⁹ ciuitates liberas illis dimisit. ¶ Dū hęc agerent nat⁹ est clotario ex bergedruda vxore dagobert⁹: quē lr̄is erudiēdū Arnulpho mettēsiū p̄suli commisit. Bergedruda vero nō multis post annis morit: ī cui⁹ loco Sichildē clotarius accepit q̄ haibertū enixa ē. ¶ Dagobert⁹ aūt postq̄ sibi ętate licuit feras idagare & venari (vt gallis mos ē) p̄git. Excitato ceruo cū lōgo iā cursus lassus qetis locuȝ q̄rit / vicū quē catulianū vocāt ꝓfugit. In eo vico sacellū erat vbi cōdita humo & lapide īstrata corpa btōruȝ dyonisij / rustici / & eleutherij a suscepto ꝓ fide xp̄i martyrio p ānos. xxx. supra quīgētos religiose colebātur. Eo (cū patēs sacellū eēt) se ceru⁹ ꝓripit: soloq; decūbēs quieti se mādat. insequētib⁹ crebris latratib⁹ ceruū canib⁹ cū ad sacellū venissent: ceruo ꝯspecto frequētiore latratu ꝑstrepētes: nulla eis sȝ nec ip̄is venatorib⁹ ī sacellū irrūpēdi facultas fuit: suā ędē tuētib⁹ virꝭ sc̄titate spectatissimis. Ea re p vicina loca ꝑlata locū veneratiorē fecit: & Dagob̄to admirationē sil' & pietatē cumulauit. ¶ Mortua p id tp̄s Bergedruda clotari⁹ sichildē accepit: vn̄ ꝓcessit (vt ꝓxīe scripsi) haib̄t⁹. At dagob̄t⁹ cū p̄ceptorē q eū sęcularib⁹ ornatū redderet institutis a p̄re accepisset quē aq̄tanię ducatu p̄r donauerat: ītellexit nō rudis adolescēs q̄tū sadragesill⁹ (id eni nomē erat pedagogo) ꝓpter acceptā a p̄re dignitatē superbiret: ita vt eū neq; satis reuereret neq; obseruaret: vocatū ad cōuiuiū sadragesillū: cū e regiōe dagoberti velut par illi assedisset: poculūq; tāq̄ ex ęq̄lis manu desumpsisset: iubet eū virgis cędi: & barbā quā ꝓmissaȝ habebat āputari. Qua accepta iīuria: ad clotariū sadragesillus fere lachrimās ꝓcurrit. Eā rē pater furēte aīo excepit. Dagobertūq; ꝓtin⁹ ad se venire iubet. Exasperatū patrē quia adolescēs ptimesceret nō aliū fugę locuȝ q̄ sacellū quo a canib⁹ tutus fuerat ceruus secū reputās

Dagobertus nascit: & haibertus.

Miraculum de ceruo.

Dagobertus pedagogū suuȝ virgꝭ cedere iubet.

eo se cõfert: nõ min⁹ ꝑsidij sibi a sanctis cõferri arbitratus q̃ beluę cõtulissent. Cognito filij ꝑfugio: Clotari⁹ dagobertũ ide extrudi: & ad se deduci ferociter iperat. Id vt facerẽt abeũtib⁹ seruis: cũ ꝓpe ad sacellũ minus miliari constitissent: tã fixi stupẽtesq̧ hęserũt: vt vltra ꝓcedere minime possent: q̃q̃ ꝓgredi maxie conarẽtur Igitur reuersi qd illis obtigisset pr̃i renũciãt. Credidit clotari⁹ fabulamentũ esse qd narrarent serui: veriti ne dagobertũ offenderẽt: secũdis q ꝑceptũ exequerentur missis par accidit. Nec sic ab ira tẽpari potuit ferox pater: nisi & ipe miraculũ experiret. In sacello dũ sopori se mãdasset dagobert⁹: vidit ꝑ quietem tris reuerẽdissimos viros sese affari. Adolescẽs (inqũt hi martyres) sum⁹ quos multo supra tpe ꝓ fidei veritate mactatos hóc loco catula sepeliuit. Qui loc⁹ qñqdẽ nõ sat cult⁹ decoratusq̧ est: minore nos dignatiõe ppl's colit. Quare si ad te recepis digniore appatu tumulos nobis extruere: cũ tibi securitatẽ tũ placatũ patrẽ restituemus. Et ne somnio te illusum existimes: si terrã vbi delitescim⁹ effodies: optimis caracterib⁹ suo quẽq̧ noie cõperies eẽ signatũ. Hmõi visione cõfidẽtior fact⁹ adolescẽs: se q̃ diui martyres petijssent ipleturũ religiose ꝓmittit. Ad filiũ pr̃ cũ indignabũd⁹ cõtẽderet: eodem q̃ serui stupore & miraculo ꝑculsus: filio ꝑcit. Eũq̧ non multo post regni cõsortio donatũ austrasię ꝑfecit: pręter ea q̃ citra arduennã siluã ad remos spectãt. Surrexit ꝑ eosdẽ ãnos ex mœcha arabię loco xp̃ianę puritatis spurc⁹ host mahumet⁹ Heraclio iperãte ãno xp̃ianę pietat sexcẽtesimo. xx. A q̃ tpe ad hũc vsq̧ diẽ xp̃i religio turbata plurimũ est atq̧ labefacta. Eadẽ tẽpestate phara virgo anarici meldẽsiũ comit filia ecc'iam q̃ pharonis mõasteriũ appellat extruxit: quã mult ꝓuẽtib⁹ auxit. Hui⁹ virginis frater pharo cũ meldẽsem comitatũ pr̃e defuncto possedisset / ex comite cleric⁹ fa

Reuelatio sctõrũ dyonisij sociorũq̧ eius dagoberto fctã.

Arduenna silua.

Mahumetus.

Pharo.

Contē- ctus s pōtifex tādē ciuitatis effect⁹ est. ¶ Austrasiorum
tio đ re suscepto gubernaculo dagobert⁹ consobrine chicildis
gno inť apđ chippiacū pisiorū vicū nubit. vixq3 a nuptijs dies
patrē & terti⁹ agebať: cū patrē cōueniēs Dagobert⁹ petit ea si-
filium. bi oīa dimitti: q̄ austrasiorꝝ regni essent: nec īde sibi pr̄
qcq̄ vsurparet. De q̄ re vbi inter patrē filiūq3 diu disce
ptatur/ placuit tādē ad arbitros de cōtrouersia referr.
Hi fuere selecti prudētes duodecim: in qb⁹ fuit arnul-
phus mettēsiū ꝓsul magna vir sctitatꝫ opinione clar⁹.
Ex eorū snīa clotari⁹ filio dat ꝗcūq3 ad austrasię potē-
tatū veteri iure ptinebāt: hoc adiecto ne arduēnā ꝓter-
grederet: vbi limitē dagoberto dudū posuisset. Repe-
tēti austrasiā dagoberto saxones q vltra rhenū icolūt
(quia potētiā vicini sibi regꝫ suspectā haberēt) bellum
duce berthauldo iferūt. In q̄s & ip̄e dagobert⁹ traiecto
rheno nō ipigre copias ducit. Dū vtraq3 acies magnis
animis atq3 virib⁹ pugnat: dagob̄t⁹ casside ictu gladij
diuulsa graue vuln⁹ capite excepit: ita vt a vertice pars
ossis vna cū multo crine cōscissa deciderit. Quo vulne
re hūo delapsus i hostiū ptātē facile venisset: nisi mox
Attila opē tulisset ex regꝫ suis vn⁹ attila. Quē ꝓtin⁹ ad prēm
fidelis clotariū mittit. Is tū nō ꝓcul arduēna agebat. Cogni-
seruus. to filij ꝑiculo festinat pr̄ magnis itinerib⁹ suppetias fi
lio ferre. vbi ad flumē cui vuisera nomē ē cōuenerunt
reciproca militū salutatōe clamor sublat⁹ ad hostiū ca
stra deferť. Qđ miratus berthauld⁹ rogat qđ id letitię
qđ i castris frācorꝝ audiret. R̄n̄dēti cuidā clotariū cum
ingēti exercitu aduenisse. Mētirꝫ inqt. Nā & clotariū iā
pridē mortē obijsse accepisti. Cū nō ꝓcul a se castra di-
straherēt: loquētꝫ bertauldi vocē clotari⁹ exaudiuit: q
& sui aduēt⁹ fidē hosti faceret galea nudauit caput ca-
nicie iā cādidū. Quo signo agnitū regē Berthauld⁹ bar
bara voce inclamās. O puet⁹ inqt & canū iumētū huc
me ades: Eo verbo idignat⁹ rex nō expectato exercitu

flumen tranat: nec berthauldū mox fugiētē pseq̄ desti
tit: donec obtrūcatum hosti caput ad suos ipse defert.
Nec finē belli gerendi facit. In saxones vsq̄ penetrat. Victo-
Vbi mēorabilē edidit stragē: nemini masculini gn̄is ria de sa
parcēs q gladij sui lōgitudinē excederet: inde vastatis xonib⁹
agris & vicis icēsis: victor clotari⁹ i frāciā demigrauit
¶ Reuerso cura fuit godini nobilis burgūdi temerita
tē vlcisci: q̄ despret⁹ maio⁊ īstitut⁹: pr̄is relictā vxorē Accusa
cōiugē sibi desūpsisset. Sed iteruenīēte dagoberto di- tur Go
missa nouerca godin⁹ clotario cōciliat⁹ ē. Sʒ ɔtēpta a dinus a
godino mulier: regē adit. & cōceptę i regē nec⁹ hoiem relicta
insimulat. Ille iussu reg⁹ apud sctm̄ Medardū: deinde vxore.
apd̄ sctm̄ Vicētiū de prat⁹ tactis sacrosctis altarib⁹ accu
satione iureiurādo cū diluisset: deniq̄ vt idē apd̄ diuū
martinū turonēsē faceret: dū carnuti diuersat⁹ cœnat:
missis satellitib⁹ ipio clotarij (vt pleriq̄ putāt) necat.
Regib⁹ ei qn̄qdē licētia vt volūt viuēdi pmissa ē: vite
q̄ʒ & nec⁹ ptāte ad se traducta nūc hos nūc illos p suo
arbitrio occidere / fas eē videt. ¶ Bellis iā plurimis fœ
liciter gest⁹ clotari⁹ posteritati sue cōsulēs: ɔsiliū pce⁊
ex burgūdia trecas cōtrahit. Rogat eos quē sibi maxīe
pncipē post se optēt. Rn̄dēt aliū pter se neminē cupere
eū eē q & pace fouere: & bello eos tueri possit. Proce⁊
rn̄so lęt⁹ rex eos monet fidē i eū fuēt: seq̄ & regni iura
tueāt / atq̄ eos ita domū dimittit. Mox plato⁊ q̄ʒ ɔuē-
tū apd̄ cypiacū hūit. Vbi dū de his q̄ ad regni ɔmodita
tes eēnt ɔsulit: haimar⁹ iter nobiles pmari⁹ q aribto da Haima
t⁹ fuerār a rege īstitutor: iussu agniani saxōis occis⁹ nū rus oc-
ciat. Quāobrē seditio fere iter aulicos studio diuersa⁊ ciditur.
ptiū orta ē: sʒ reg⁹ modestia ab armis tēpatū. atq̄ int ea
clotari⁹ āno regni sui. xliiij: salut⁹ vero xp̄iane. dcxxxj.
morit. rex n̄ mediocrit lr̄at⁹: patiēs admodū: erga deū
tiorat⁹: ad iopes liberal: clero pp̄loq̄ accept⁹. cui apd̄
sctm̄ germanū d pt⁹ sepulto: q a alt clotari⁹ pcesserat scdi

Sanct⁹ appellatio fuit. Hui⁹ dotarij ætate fiacri⁹ venit scot⁹ in briã: q dũ solitariũ sibi locũ q̃rit: a sctõ pharone meldẽ siũ pontifice suscept⁹: & loco vbi nũc ob sctitatis merita religiosa colit̃ donat⁹ est. In cui⁹ sacellũ fœmina nõ ĩgredit̃: q̃ ei aliq̃n ĩgredi temere tẽtauit ĩ rabiẽ versa ẽ. De hoc sancto heremita quidã hoc disticon cõposuit.

fiacrius scotus.

Fœmina quę lęsit blasphemo murmure sanctum:
Fecit q sancti non intrat fœmina templum.

Agobertus ĩ austrasia agẽs: de morte p̃ris nũcio accepto: ne qs a nouaꝝ rerũ studiosis tumult⁹ orirer̃: & in burgũdiã & in frãciã exercitũ dispartit̃ mox in franciã ꝑfectur⁹. sed cũ apud remos agit: veniũt ad eũ ex frãcia atq͂ burgũdia legati: q nouo regi debitũ honorẽ fidẽq͂ ꝑstarẽt. Erat dagoberto ex p̃re frater aribert⁹. cui cũ regni pars iure optio deberet̃: auũculi sui brunulphi studio nixuq͂ patris regnũ habere cõtẽdebat. Sȝ cõuenit ĩter fratres vt in aq̃tania tholosaȝ & alias vrbes q̃ ĩfra pyreneos mõtes & ligerĩ cõtinent̃ aribert⁹ recipet: neq͂ post hac ĩ reliq̃s regnis qcq̃ vẽdicaret: aut ad ius suũ spectare vllo pacto arbitraret̃. Aribert⁹ ꝑte hęreditatꝭ sibi attributa regni sui ꝑmariã sedem tholosę ĩstituit. Quarto deidę anno belli occasiõe captata: vascones ĩ deditiõnẽ accepit. ¶ Pacatꝭ vndiq͂ reb⁹: dagobert⁹ voti nõ ĩmemor q̃ diuis martyrib⁹ dyonisio eiusq͂ collegis obnoxiũ se fecerat catulicũ vicũ petit: & sacrosctã corpa ĩde exhumari iubet. Inscripti erãt tituli cuiq͂ mausoleo qb⁹ alter ab altero sine cõtrouersia erat designat⁹. Ea ĩ cõditorio qd fabrefieri rex mãdauerat reponi ad tp̃s ĩpat. Tãdẽ magno sũptu cũ tẽplũ exędificasset (qd & solido edi argenteo tectũ erat) eo trãsferri corpa instituit / cõdito et ad eũ vsum aureo feretro additisq͂ ad decorẽ multꝭ varijsq͂ gẽmis. Annuis insup ꝑuentibus ad sacerdotum et ministrorum templi alimoniam designatis. Et ne

Dagobertus portionem regni ariberto frĩ distribuit

Ecclia sci dyonisij edificat̃: argẽto tegitur

min⁹ ornamēti interi⁹ loc⁹ haberet: tapetes quoqȝ vni onib⁹ & gēmis varijs ītextos: qb⁹ interior paries tegeref attribuit. Adeo gratissim⁹ diuis martyribus patronis suis dagobert⁹ fuit. In opū pterea curā nō omittēs recōditoriū pxie arā maiorē tēpli argēteū appōit: vbi q̄ diuis donaria martyrib⁹ offerēt reposita sacerdotes egenis īptirēt. ¶ Hęc dū rligiosus pnceps diligēter curat: nō min⁹ īpigre cęteraq̄ regię sollicitudini īpendebāt exeqbaf. Nā & austrasiā atqȝ burgūdiā vbi gertrudis regia agebat reuisit: ius cuiqȝ postulāti dicēs: ita vt cibo īterdū parceret. ne qd a se ptermissum eē videref. Pergēti ex ligonib⁹ cabilonē: apd daterrā cū balneas peteret: brunulphi mēoria illi īcidit quē supra dixim⁹ Ariberto dū regni ptē peteret: fauisse. Quāobrē accitis q̄s ad id idoneos nouerat Amalgaruȝ Arnobertūqȝ & vuillebaldū his īperat brunulphum tollāt necentqȝ. Qui mox īpata pficiūt. ¶ Cū heduos ātissiodorosqȝ īuisisset p senonū vrbē parisiū se cōtulit. Iā. n. dagobertus gertrudē qp sterilis eēt reliqrat. Altera supinducta virgie cui nāthildi nomē fuit: vsus ē potissimū arnulphi mettēsis atqȝ pipini ꝯsilio Arnulpho fato absūpto Cūbertū coloniēsem pōtificē ī demortui locū suffecit his cōsultorib⁹ ad pñtes regꝫ mores cōgruētib⁹ iusticię illi⁹ atqȝ ęqtatis tāta fama ēt apd exteros pcrebuit: vt ex ea gēte q̄ thurcis sclauonibusqȝ finitima ē nonnulli dagoberti examē ad suas ꝯtrouersias deposcerēt. Asseuerātib⁹ īsup sclauonib⁹ si ad eos aliqñ cōmearet se illi vt suo regi pariturōs. ¶ Regi cū deessent ppť vxorum sterilitatē liberi: cōcubitu virgis raguetrūdę filiū marē suscepit. Cui aribert⁹ dagoberti fr̄ qui p id tp̄s aurelię erat nomē dedit: appellatusqȝ ē sigibert⁹. Hic īter sacro sancti lauacri q̄s sacerdos amādus enūciat orones dū nemo de more xpiano amen rñderet: infans ipse q tm̄ dies q̄dragīnta natus eēt: cūctis tacētib⁹ amē expedito

Brunulph⁹ iussu dagoberti occidit

Vxoris dimissio.

Dagoberti fama.

Sigibertus nascit.

Miraculum

sermone psonuit. Quod diuinit⁹ factū esse qs non credat. ¶ Iam de hoim instabili cōditione queri possem⁹ si lex hystorię pmitteret. Dagobert⁹ quē initio pricipatus pręclarissimę virtutes cōmēdabant trāsuerso aio eē cœpit. Quippe q ministrādi iuris specie frācię regni vrbes puinciasq; cum visitaret: q̂sq; vi adhibita spoliabat. Et tanq̄ diui dyonisij obseqijs oia deberent ęneas igēti pōdere valuas/Lauachrū insup vbi baptismatis mysteriū sacerdotes explebātvna cū diui hylarij corpe nulla cōpēsatione sacrilegij facta ad diuū dyonisiū mari ex pictauis trāstulit. Nec tn̄ tota preda potit⁹ ē. Altera eni portarū dū naui p oceanū exportāda cōmittit̄ i fluctus delapsa ppetuo latuit. Verū quia male agētib⁹ occasio aliqua peccādi in prōptu suffragat̄: cām sacrilegij eē dicunt: pictauorū rebellionē: quos vt cōpesceret dagobert⁹ oia ad se belli iure ptinere rat⁹: postq̄ agros puasisset vrbē quoq; depopulat⁹ eēt: mœnib⁹ oib⁹ dirutis solū arare & in eo salē disseminare ad iducēdā sterilitatē iubet. Sacrilegio comes libido nō d̄fuit. Amādus aūt Tūgreñ. eps cui⁹ sedes traiecti erat p id tp̄s vita vir spectatissim⁹ & doctrina cū peccanti dagoberto verbū salutis p̄dicat regno extrudit̄. Sed tādē resipiscēte dagoberto: amādus grat⁹ regi fact⁹ est. Comitabant̄ dagobertū quocūq; gereret pellicū caterue: p̄ter eas q̄s cōpluribus locis cōptas & reginarū instar ornatas alebat. Obnitebat̄ tn̄ regis turpib⁹ factis pipin⁹ de lādis q palatio p̄erat. fueratq; a clotario brabātino ducatu donat⁹. Nec vsq̄q̄ sinebat regē p tot vitia libere deflue re. Cui⁹ etiā optimis cōcilijs adiutor accedebat egnau⁹ hō nobilis & nō mediocrit̄ prudēs. Quorū pseueranti cohortatiōe tandē dagobert⁹ sanior effect⁹ est. Interea aribert⁹ tholozates dagobti frater relicto filio chilperico: vita defungit̄. Quē fili⁹ nō multo post secut⁹ est. Quāobrē tholozatiū regnū dagobert⁹ recepit. ¶ Szoi

Dagobert⁹ pictauos spoliat

Libidinosus dagobertus

Aribertus tholose rex moritur & ei⁹ fili⁹ chilpericus.

fere fœlicitati pedisseq̃ est aduersitas: Sclauones ĩ thoringiã irrũpe nũciant. Selectis copijs cũ ad rhenum dagobert⁹ venit saxões ad eũ mittũt oratũ vt tributo qd̃ pr̃i filioq; hacten⁹ pepẽdissent leuarent (id ei tñ qngẽ torũ boũ erat). Si id ab rege ĩpetrarẽt suis se ĩpẽsis atq; armis sclauones debellaturos spõdẽt. Cõditiõe admissa pẽsum saxonib⁹ remissũ ẽ. Sed alio vsus aĩo Dagobert⁹: sadragesillo q pedagog⁹ ei⁹ fuerat mortẽ ꝓcurauit. Quã cũ vlcisci liberi eius miarent ex ꝓcerũ sñia p̃rna possessiõe p̃uant reb⁹ oĩb⁹ ad fiscũ traductis. ¶ Interĩ dũ hec gerunt dagobert⁹ sigiberto filio austrasiaʒ dimittit: dyademate illi ĩposito attributoq; cũberto colonię põtifice & comite palatino adalgiso q̃rũ moderatiõe r̃gnũ admĩstraret. Eodẽ tp̃e nat⁹ ẽ dagob̃to clodoue⁹ quẽ pleriq; ludouicũ appellant ex nãthilde vxore. Quo adulto: dissidij cãm fr̃ib⁹ auferre dagob̃t⁹ studuit distributa cuiq; portiõe h̃reditat̃. sigib̃to.n. oĩs austrasia / ludouico burgũdia neustriaq; cessit. ¶ Dehĩc ad diuos martyres cõuers⁹ ĩter m̃ltas q̃s illis dõatiões largitiõesq; attribuit: ẽporiũ ãnuũ mẽse iunio ĩ cãpo ñ ꝓcul a basilica sctõꝝ ĩstituit, trãslata ad mĩstros eccl̃e oĩ ditiõe. Id lẽditũ vulg⁹ appellat corrupto vt ĩpe iudico vocab̃lo Nã edictũ dici crediderĩ. Propt̃ea q̃ ad eas nũdinas mercatores suas vndiq; merces edicto regio tãq̃ ad cõem regni mercatũ ꝯferre d̃berẽt. ¶ Vascones arib̃to mortuo a dagoberto d̃ficiũt. Qui p̃mũ frãcoꝝ ꝯgressum ęgre ferẽtes: m̃ltis cesis: fugatisq; alij ĩ mõtes alij ĩ siluas sese abdiderũt. Sed cũ ex fuga se recepissent: missis ad doinũ nũcijs q̃ duce bellũ gerabat: ĩpata facturo se eẽ pollicent̃. Ita salu⁹ exercit⁹ in frãciã reuertit: p̃ter aribertũ & paucos q̃s negligẽter agẽtes iter angustias rõcheuallis vascones ĩteremerũt. ¶ Vasconib⁹ ĩ ptãtẽ redactis: dagobert⁹ iniuriarũ non oblitus quas ĩ frãcos supiore anno britones cõmisissent. legatis apd̃ nidica

Tributũ saxonib⁹ remittit.

In Ludouic⁹ seu clodoue⁹ nascit̃ dagoberto.

Nũdie sancti dyonisij q̃s lẽditũ vocant.

Vascones rebellãt.

Nidicahil britonum rex fidē prestat dagobto. hilē britonū pncipē agēs: bellū (nisi offensam purget) cōminat. Quo metu pculsus nidicahil ad dagobertuȝ venit. Quē cypiaci agētē magnis muneribꝰ placauit: se cū oī gente sua & regno dagoberto dedēs: nō alio aio q̄ illa omnia sub dagoberti frācorūq; ppetua ditiōe tenere confessus. Cū in verba regis iurasset: nidicahil a rege dimissus est.

Ecclia scti dionisij a xp̄o dedicatur ¶ Per id tp̄s ep̄is apud diuū dyonisiū dedicādę ecclię gratia a dagoberto conuocatis: dū vj. Calen. martij mysteriū absoluere statuissent: pridie ipsarū Calēdarū homo lepra admodū deformis ab ędituis īpetrat ī ęde pnoctare. Vbi dū vigil in oratione pseuerat: videt pspicue xp̄m comitātibus eū petro paulo q; vna cū diuis martyribꝰ dyonisio rustico & eleutherio p fenestrā in basilicā aduentare. Qui candida veste amictus dedicatiōis sacrū munꝰ absoluit. Indeq; ad lepra cōtaminatū pgressus xp̄s. Tu inqt hō: dicito pontificibus cū crastina luce ad hāc ędem se cōferēt: eam a me cōsecratā esse. Cuiꝰ rei fidē fecit infirmi hoīs cura. Nā cōtacta hoīs facie leprā oēm xp̄s auferēs eā pxīo lapidi glutinauit: que ad hunc vsq; diē p summā admirationē visit. Quo miraculo attoniti p̄sules dedicatione abstinuerūt. hęc causa est quāobrē frequēs admodū pplus ad ecclīā ipsam. vj. Calē. martij cōueniat: firmissime credēs id a xp̄o deo fuisse ppetratū. ¶ Tā multis rebꝰ a dagoberto p̄clare gestis: rerū pręsentiū sollicitꝰ: nec minꝰ pūidus futurarū ex regno frācorū pōtifices pcereśq; bigargiū ad cōsilium vocat. Vbi throno insidēs aureo: duobꝰ sibi assidētibꝰ regibꝰ filijs īter multa q̄ de breui & misera hoīm vita locutꝰ est: filios ad mutuā charitatē cohortatus: testamētū condidit.

Dagobti testamētū. Quo in primis q̄ xp̄i sacerdotibus donasset rata esse mādat. cōfectis inde q̄ttuor vno tenore syngraphis: vnū lugduni: alterū mettis: tertiū parisijs: q̄rtū apd sci archiuis ppetuo reponi imperat. Sacerdotes vero id est pōtifices

q regis bñficijs donati essent astrictos facit dũ de ipsi⁹ morte nũciũ acceperint: trib⁹ cõtinuis a morte annis rẽ diuinã qsq; in suis locis ter p singulas hebdomadas faciãt. Eius testamẽti curatores sigibertũ ludouicũq; vel vt alij volũt Clodoueũ filios istituit. Hęc rex cũ dixisset: oẽs q aderãt testamẽtũ subscriptiõe & sigillis firmãt. Tũ dimissa cõtione: domũ qq; discesserũt. Eodẽ ferme tpe vascones duce hermãno ipleturi q a doino cõuẽta erãt cũ pxime cypiacũ aduẽtassent: cõmissę i regẽ rebellionis cõscia admoniti: ad diui dyonisij cœnobiũ velut ad asillũ salutis cõfugerũt. Quę illis cã fuit a dagoberto misericordiã psequẽdi. Itaq; in fidẽ recepti abierũt. ¶ Paucis deinde exactis dieb⁹ rex alui pfluuio afflict⁹: apd spinogillũ in agro pariẽsi cũ decubuisset: ad diui dyonisij ędẽ se trãsferri iubet. Illic qa morbo ñ leuaret spe salutis destitut⁹: againũ cui⁹ fides pbitasq; spectata sibi eẽt accersit. Vxorẽ nãthildẽ illi filiũq; clodoueũ cõmẽdat: vt ei⁹ puidẽtia regnũ admĩstraretur. Proceres qq; palatinos q aderãt adiurat: reginę filioq; obsecũdẽt. Morbo tãdẽ extenuat⁹ rex anno regni sui. xiiij. dñi aũt xpi. dc.xlv. Cal. fe. vitã morte cõmutauit. Elatũq; cadauer ei⁹ ẽ vniuersis cõlachrymãtib⁹: & i tẽplo martyrũ regio appatu sepultũ. ¶ De cui⁹ vltio exitu ansoaldũ pictauẽtiũ antistitẽ (q paulo añ dagoberti mortẽ ad siciliã legat⁹ fuerat) hec retulisse lr̃is traditur. Iohãnes erat isulan⁹ anachorita vitę sctitate famatissim⁹. Ad hũc ex itinere diuertẽs ansoald⁹: salutaribus vitę spũalis cõfabulatiõib⁹ vltro citroq; habitis: cognito q frãc⁹ eẽt: iohãnes hoiem rogat qsnã eẽt dagobertus rex: & qb⁹ aliqñ morib⁹ vixisset. Cui ansoaldo vitã regs p ordinẽ enarrãte: referã iqt anachorita sctitati tuę qnã mihi p qetẽ de ipo dagoberto visa accepi: pcũbẽti mihi qetis cã: qdã multa canicie reuerẽd⁹ me excitauit: atq; admonuit orare p aię dagoberti salute: q ea

Legati vasconũ metu regs ad ecclesiã scti dionisij cõfugiũt.

Visum in morte dagoberti.

dē ferme hora vita erat defunct⁹. dū expgiſcor iuſſa ſenis ipletur⁹: ecce ī medio mari turbam demonū cōſpicio: q aiam reg; cymba deuehētes ad pœnas rapiebāt: Sed dagobert⁹ aduerſ⁹ ſeuiētes ī ſe demōes freqnt triū btōꝝ hoiꝫ opē iclamabat martini dico mauricij & dyonisij martyris. Ad cuius pces mox pcella cum fulgure atq; crebris ībrib⁹ exorta viri qs a dagoberto iploratoſ dixi cādidis ornati veſtimētis ad me ſe cōferētes: ſe eoſ eē pfitent q opitulaturi dagobto aduenirēt. Nec mora ſupplicis aiam regis tormētis eximētes ſecū ī cœlū rettulerūt: ſine ītermiſſiōe hoc dauidicū repetētes. Beatus quē elegiſti & aſſūpſiſti ī atrijs tuis. Replebimur in bōis dom⁹ tuę: ſctm̄ ē tēplū tuū/mirabile ī ęqtate. Hęc diligēter ex iohāne cognita anſoald⁹ ī frāciā reuerſus multis cū fideliter enarraſſet: audoen⁹ rothomagēſis antiſtes & dagoberti cācellari⁹: q pter ſctitatē & vitę merita ī numerū ſctōꝝ poſtea relat⁹ eſt: lr̄is aſcripſit. Silr & ipe dagobert⁹ ſctōꝝ cathalogo addictus eſt.

CLodoue⁹ a gaino tutore frācoꝝ atq; burgūdionū regna ſuſcipiēs tertia pīnę ſupellectilis pte nāthildi matri attributa reliq cū fratre ſigiberto ex ęquo diuidit. Inde duce mr̄e aureliā pfect⁹ ē. Vbi ad ſe ex burgūdia veniētes pceres in ſua verba iurare fecit: ꝯſtituto illis pricipe palatino flaucato q & burgūd⁹ erat. Cui vxorē ei deſpōſat ranobertā nāthildis neptē q ſcꝫ virū in officio & fide erga regē cōtineret. Sed iuidēs flaucato vuilebaldus magnę apd burgundos ptātis: hoīs deſpiciebat īperiū. Quod poſtq regi innotuit vuilebaldū ad ſe auguſtudunū vocat. Quo cū aduenire collecta iuuenū manu nō detrectaret: pmittit agelulfum valētinū pōtificē: & vuiſcōnē comitē explorare q eēt de illo apud aulicos ſententia. At ingreſſis heduū nūcijs flaucatus portas claudit & copias in vuilebaldū ociſſime mouet. Inito prelio

Nota cōtētionē īter duos burgūdos.

vuilebaldus occidit: & flaucat⁹ graui vulnere sauciat⁹ est. Cui⁹ fili⁹ aubedo patris piculo excitus multã ho= stiũ cędẽ fecit. Nãthilde nõ multo post mortẽ obeũte (quę eodẽ quo dagobert⁹ sepulchro cõdita est) Clodo ueus moderari rẽpublicã sol⁹ cœpit. Cui⁹ q̃rto regni anno tãta annonę caritas fuit: vt fame atq; iedia ppl's absq; mõ deperiret. Cui malo rex occurrẽs: tectũ quod argẽteum erat a tẽplo martyrũ auferri & p loci abbatẽ agulphũ indigentib⁹ & peregrinis sine vlla pręcij dimi nutione distribuere iubet. Mox a lãderico parisiorum antistite ĩpetrat: liberos ab eius ptãte dimitti mistros q monasterio deputati erant: vt oĩ libertate donati si= ne molestia deo ĩseruirẽt. ¶ Huiusmodi religiosis ope ribus cũ maxime operã daret clodoue⁹: neq; vllis agi= tareť bellis: aperto diui dyonisij feretro brachij ptẽ in de abstulit. Qđ tametsi reuerẽter haberet, ptẽn⁹ tñ mẽ= te cõsternat⁹ humi cõcidit: secutęq; sunt p dyonisianũ tẽplũ tenebrę: & rerũ oĩm obscuritas: vt q illic aderant pauitãtes citissime ide aufugerẽt. Rex & si ĩsano nõ dis similis cẽt: brachij partẽ ablatã auro circũdatã & gem mis mľtis decoratã btõ corpori restituit. simulq; dõa= ria mõasterio attribuit: qb⁹ meliorẽ sibi mẽtẽ recipere posset. Qui & si paulo meliuscul⁹ extiterit: p̃ se tñ tulit ĩsanię vestigiũ. Quo ãnos duos afflict⁹ tãdẽ ĩterijt ex= pleto regni sui ãno decio sexto: xp̃i sexcẽtesimo sexage simo scđo. Appositusq; ẽ ad p̃ris monumẽtũ. Cui nlľa sane virt⁹ assignari p̃t. Nã ĩter gulã libidiesq; & sũmã auariciã (qb⁹ clodoue⁹ culpabaŕ) nẽo recte ęstimauerit virtutẽ diuersari. Relіqt ex batilde saxonũ gñe illustri liberos tres: clotariũ: childericũ: atq; theodericũ. Hęc ẽ batildis q̃ calẽse mõasteriũ a clotilde regia diuo geor= gio dicatũ. qa augustũ erat dirutũ ampliauit. vbi cum virginib⁹ sacris monialis facta religiose cõuersata est. Cui⁹ itẽ opus est corbiense cœnobiũ. Per hęc tpa leo=

Regia nãthil dis mo ritur.

Caritas anno= ne per frãciã.

Nota regis casum.

Leonardus. nard⁹ heremita cęnomãn⁹ enituit. Passus mĩtã vt dissidẽtes frãcos ĩ pace ꝯtineret. ❡ Clotario p̃rna possessio obtigit: q autore mr̃e dũ adolesceret regno pręfuit: cõstituto primario palatij ebroyno. Hic ille est ebroynus q diuo leodegario sctõ heduorũ antistiti oculos euulsit. Et lãbertũ leodiorũ pręsulẽ sua eccl̃ia extrusit. His tẽporib⁹ tradit̃ extitisse virgo illustris gertrudis: filia pipini de lãdis p̃mi brabãtię ducis Cuius soror Begga fuit/ ducissa religiosissima. Et apud latiniacũ a fortino monasteriũ ĩstitutũ. & a felone viro sctõ cœnobiũ sancti mauri qd̃ de fossis nomẽ habet. Diuus quoq; eligi⁹ nouiomi Audoen⁹ rotomagi/ Richari⁹ in põtiuiaco/ Germer⁹ apd̃ flayũ in agro beluacẽsi clari virtute habiti sunt. Clotario post q̃rtũ ĩperij annũ defuncto: frãci Theodericũ minorẽ natu in regẽ assumpserũt: misso ĩ austrasiã ad vulphanũ childerico q eũ aĩo leuẽ ĩstitueret. Per theoderici incuriã atq; secordiã res frãcorũ deterior facta est: qppe cũ respublica cubicularijs regijs & pręfecto palatij libere crederet: regi vero p inertiã mos ĩoleuit: palatio nisi ad Calẽdas maij nõ ingredi moderationẽ oẽm alijs pmittere: ostẽdere se pp̃lo vno dũtaxat die. A quo salutat⁹ & mũerib⁹ donat⁹: cũ & ĩpe reciproca pp̃lo dona exhibuisset domũ abire: ibiq; toto anno ĩcolere. In h̃ tã inerti ocio ebroyn⁹ occasionẽ nact⁹ opprimere & vexare cõplures cœpit: rẽ oẽm ĩ theodericũ trãsferẽs. Vnde indignati pceres theodericũ mõasterio ĩcludũt: & ebroynũ malorũ oĩm principẽ cõprę hẽsum ad luxouiũ cœnobiũ mittũt. Inde childericũ ex austrasia cũ vulphano reuocatũ regẽ appellãt. Cur⁹ facti stati eos pœnituit. Nã childeric⁹ malis morib⁹ iuuenis: cũ plurimos pessundaret: quendã bolidũ supremę nobilitatis hoiem ĩnocẽtẽ deligatũ palo crudelissime verberib⁹ affici iubet. Quo dimisso: reliq pceres cũ eo cõiurãt. Cuius cõiurationis primatij fuerunt nigeber-

Gertrudis.

Theodoric⁹ ignau⁹ rex.

Ebroynus.

Theodoric⁹ rex tonsus mo nachus efficit̃.

Bolid⁹ a childerico ĩiurijs afficit̃.

tus & amabert⁹. Hi igit childericū i silua venātē circū sistūt atq; occidūt/vna cū vlcide regina ꝑgnante. Vulphano aūt rege iterfecto cura fuit austrasiā repetendi. At frāci autore leodegario heduo lēdesillū palatio ꝑficiētes theodericū accisciūt. In quē ebroyn⁹ cōtempto cœnobio egressus: collecta perditorū hoīm manu bellū mouet. Fugatq; baccauillā vsq; vbi direptis theoderici thesauris: cū creciacū rex se recepisset: reb⁹ cōpositis ebroyno palatij mgr̄atū restituit. Qui ebroyn⁹ veniētē ad se post fidē iterpositā lēdesillū occidit. Cōplures ꝑterea ꝑsules relegauit: theoderico illic oīa pmittente. Cognito qd apud frācos p ebroynū cōmitteret: martinus & pepin⁹ gross⁹ (quē de haustallo vocāt) brabātię dux & Beggefili⁹: exercitū cogūt. Apđ bicophalū ꝑliū atrox cōmissum ē: ita vt multis vtriq; cadētib⁹. Theoderico tādē hostis cessit: pepino in austrasiā: martino vero Laudunū fugiēte. Sed martinū ad se p inducias scđo accersitū ebroyn⁹ necat. At cū finē ebroyn⁹ persequēdi q̄plurimos nō faceret: isidijs hermefredi tādem interfect⁹ est. ¶ Mortuo ebroyno frāci garaconē palatio ꝑfecerūt quē nō multo post gillemar⁹ ei⁹ fili⁹ a magistratu deiecit. Hic post bella aduers⁹ pepinū gesta cū repētina morte interijsset: garacō pr̄ dignitatē ꝑfecturę recepit. Sed eo nō multo post defūcto āceps iter frācos q̄stio fuit quē in demortui locū ordinarēt: i becharíū tādē cōuenerūt parui pēsi hoīem nec tāto mgr̄atu dignū. ¶ Frācorū dissidio cognito Pepin⁹ arma capere instituit: castraq; apud textriciū locat. Ibi theodericus fuso exercitu fuga salutē petit: berchari⁹ autem isidijs suorū occisus est. Pace tādē cū theoderico cōposita pepin⁹ mgr̄atū palatij suscepit. Qui ꝓpterea q; in austrasiā ꝓfectur⁹ erat nordobertū i mgr̄atu sibi substituit. ¶ Per id ferme tp̄s theoderic⁹ cū annos decē & nouē regnasset morte interceptus perijt. relictis ex clotilde

Childeric⁹ a cōiuratis dumvenat̄ occidit̄ cū vlcide vxore.

Ebroyinus bellū mouet.

Pepin⁹ pusill⁹.

A filio pr̄ magistratu deijcitur.

Theoderícus fugat̄.

Pepin⁹ palatio ꝑfect⁹.

Mors theoderici regis

vxore liberis duob⁹ clodoueo & childeberto. Sed clodoueus ãno regni sui tertio mortu⁹ est: childeberto ei succedẽte. De cui⁹ reb⁹ gestis nõ sec⁹ acsi nihil p̃clarũ edidisset quicq̃ scriptũ nõ extat. Sepult⁹ est apud diuũ stephanũ ĩ oppido cauciaco. Filio quẽ reliq̃rat Dagobert⁹ q secũd⁹ appellat⁹ ẽ regni gubernaculũ p̃missum est sub tutela plẽtrudę pepini vxorꝭ & theudoaldi p̃fecti palatij. ¶ Erat pepino carol⁹ martell⁹ fili⁹ quẽ grossum appellatũ accepi: & cui harstallũ nõ lõge a leodijs cũ agro adiacẽti ptiebat: quẽ plẽtruda nouerca psecuta cõprehẽsũ in custodia colonię habuit. Orta deinde inter p̃ceres p̃pter theudoaldi violẽtiã seditõe: cũ diu digladiatũ eẽt: dagob̃ti fortuna deterior facta ẽ. Vnde pulso ingr̃atu theudoaldo frãci rãgafredũ pricipẽ palatij noĩauerũt. Qui mox excitato ad rẽ fortiter gerẽdã Dagoberto p carbonariã siluã ad mosam flumen vsq; copias p̃mouit: vastatꝭ vndiq; atq; ĩcẽsis agrꝭ. Quo tpe martell⁹ custodia elaps⁹ ẽ: & dagobertũ mors occupauit. ¶ Eodẽ p̃pe tpe Ambert⁹ abricẽsis põtifex ĩ colle altissimo scti Michaeł cœnobiũ exędificauit' cũ agereł ann⁹ salutꝭ septigẽtesim⁹ non⁹. Erat sacerdos q daniel appellabał: q cũ bonę ęstimatiõis eẽt hũc assumptum palatio p̃ponũt: p̃misso ĩprimis vt cęsaries illi barbaq; adolesceret quã p sacdotij legẽ tõdere sępi⁹ oportebat. Capillo adulto regẽ p̃ceres cõsultãt: appellãtq; p daniele chilpericũ. Martell⁹ libertate adepta: pipini prĩs magistratũ hoc est palatij p̃fecturã recupare oĩ studio cõtẽdit. Clotariũq; in dagoberti locũ cõstituit. Qui cũ militũ delectũ iã haberet: chilperic⁹ accito rangafredo & frisonũ duce q amicitiã cũ chilpico ĩierat ad mosam fluẽtũ castra p̃mouit. Post atrocissimũ cõflictũ martellus in fugã severtit. Sed receptis ex fuga copijs p̃lium cũ sępe redintegrasset pugnatũq; varia vtriq; fortuna diu fuisset: tãdẽ apud ablauum chilperic⁹ superatur.

Seditio in frãcꝭ

Daniel sacdos: rex effi citur: & Chilpericus appellał.

Verũ cũ ex fuga se recepisset: bellũ iterum mouet. Cui auxilio fuit vasconũ princeps Eudo. Sed benigniore fortuna vsus martell⁹: hostẽ fudit in agro cameracẽsi in loco qui vinosus appellat̃. At eudo assumpto fugæ comite chilperico: sublatisq; regis thesauris aureliã in de in vasconiã ꝓfectus est. Fugientẽ vero martell⁹ assequi nõ potuit. Sed rangafredũ andegauiã petentem vna cũ ciuitate in potestatẽ recepit. Clementia tamen vsus martell⁹ hostẽ libertate & ciuitate donauit. Anno mox insequẽti missis ad eudonẽ legatis: receptoq; chilperico / vasconi pepcit. Interea clotari⁹ obijt mortem. Restitutusq; in regnũ chilpericus nõ diu superuixit. Cui successorẽ fecere frãci ex martelli cõsilio theodoricũ dagoberti filiũ: quẽ calle apud moniales virgines educatũ autores tradũt. Ad hũc modũ martellus recepta palatij pręfectura: grandẽ exercitũ contrahit. Inde rheno traiecto p deuictos sueuos ad baugarẽses vsq; q vltra danubiũ incolũt ducit. quib⁹ fusis superatisq; postq̃ maximã germanię partẽ in ditionem recepit: pręda spolijsq; impeditus in franciã victor regreditur. Vbi cũ de eudonis vasconis defectione nũcium accepisset: protinus in eũ expeditionẽ parat. Sed martelli aduẽtũ eudo non sustinẽs in penitiores regionis locos se abdidit: quẽ anxię quęsitũ neq; inuentũ Martellus reducto in frãciã exercitu dimisit. Eodẽ tpe deficientib⁹ a fide sueuis: martell⁹ leufredũ alemanie ducem fudit: eamq; regionẽ cum ipis sueuis subiugauit. His tot victorijs clarus domũ se recepit. Tali profecto principe opus eo tpe erat: cũ insurgẽtib⁹ vndiq; bellis francia quateret̃. ¶ Edulo nãq; pfidus vasco vindictę appetẽs ad hyspanos ꝓfect⁹: abidiramum regẽ religioni xpianę ĩfestissimũ hostẽ magna victorię spe allicit: t h⁹ frãcos petat: ille nõ magno labore psuas⁹ adeo grãdẽ exercitũ cogit: vt nõ vicere mõ galliã: sʒ in ea ꝑpetuas

Abidiramus rex gothus hyspanus in galliã vẽit.

sedes habere statuisset. Nã cũ innũerabili militum manu vxores vna & cũ vniuersis fortũis liberos eduxit. Positis apud burdegalẽ castris ciuitatẽ expugnat: tẽplis direptis icẽsisq;. Parib⁹ deide calamitatib⁹ pictauos psecut⁹: cõcremata diui Hylarij ęde: turonũ adoritur. Sz hosti occurrẽs martell⁹ magnã stragẽ edidit. ferũt ei i eo ꝑlio trecẽta octogitaquinq; milia hostiũ occubuisse: cũ tñ ex martelli exercitu mille tm̃ quigẽti cecidissent. Ei⁹ victorię cã cognomentũ martello fuisse quidã autores tradũt. Nã carolo nomẽ illi erat ex pellice nato quẽ pipin⁹ in delitijs habuerat. Queadmodũ eni ferrũ martello obtudit/ita hostiũ ferocia martelli egregia virtute cõtrita ẽ. Re bñ gesta: cõiectis i vnũ locũ spolijs: martell⁹ militi ꝑdã distribuit. ¶ Ipse vero p tot bella cẽsu pecuniaq; extenuat⁹: cũ cõpertũ haberet ꝓceres egregiã operã reipublicę nauauisse: fortunisq; suis destitutos eẽ: decimas q̃ cleri erãt nõ dissentiẽtib⁹ epis: ꝓcerib⁹ dũ bellũ aduers⁹ xp̃ianę religiõis hostes frã gererẽt pcipiẽdas attribuit: psancte iurãs si vitã diu viueret se oĩa & multo maiora sacerdotib⁹ repẽsuꝶ. Ei⁹ sacrilegij pœnas luere apd iferos martellũ euteri⁹ are lateñ. põtifex se p qetẽ vidisse diuulgauit. ¶ Post hæc eudo: q̃ auctore abidiram⁹ in frãciã demigrasset: i grãz martelli restitut⁹: magnã cladẽ ex his q superãt hostibus fecit. Ego illd i sęculũ fato aliquo ifœlix putauerĩ: in q̃ vix qetis momẽtũ frãco militi cõcessum ẽ. ¶ Deinceps abidiramo supato: noui a burgũdia mot⁹ nũciãt Quo se cõferẽs martell⁹: burgũdiones nõ difficillime cõpescuit. ꝑsidijs oĩb⁹ locꝭ ipositꝭ. Mox aũt eudonis morte cognita: i vasconiã magnis itinerib⁹ ꝓficiscit. Quã oẽm ꝓuĩciã cũ recepisset: i frãciã ꝯuersus ẽ. A vasconib⁹ aduers⁹ frisones dimicãdũ fuit. Id bellũ classe cõpata cõfectũ est. Sũt eni frisones ad septẽtrionẽ maritimi rhenũ qua pte oceanũ influit attigẽtes. Cũ rad-

Decias martellus ꝓcerib⁹ frã cis assignat.

Motus belli in burgũdia.

Bellũ i frisões.

Frisões

hodo gẽtis ei⁹ duce ad flumẽ burdonã pugna cõgress⁹ martell⁹ hostẽ falsa deorũ religiõe deceptũ fudit: & occidit anno salutꝭ septingẽtesimo trigesimoquĩto. Per id tp̃s Vuãdali sedib⁹ suis relictꝭ: cũ finitimos sibi populos vexassent: ĩ frãciã crudeli agmĩe ad senones vsꝗ irruperũt. Sed ĩpetu ĩ eos facto vrbis antistes obbo obsidiõe liberata ciuitate hostẽ ĩ fugã vertit. Hui⁹ gẽtꝭ vuãdalorũ origo sicut & gothorꝝ atꝗ hunorꝝ a scitis eẽ tradit̃. Qui patria a gothis pulsi: ideꝗ ad danubiuꝫ fugiẽtes: cũ illic sedes lõgo satꝭ tp̃e habuissẽt: gimerith gothorꝝ rex eos a danubio exturbat. Coacti igr̃ romanorũ legib⁹ audire: a cõstãtino ĩpetrãt locũ ad ĩcolẽdũ sibi dari. Pãnoniãꝗ ãnos sexagita obtinuerũt. Donec stilico aduersus archadiũ honoriũꝗ ĩperiũ affectãtes. Vuãdalos ad belli societatẽ acciuit. Qua occasiõe excitati barbari: p gallias p̃mũ diu grassantes: & inde a gothis depulsi in hyspaniã trãsgressi yspalim ciuitatẽ obtinuere. Cui⁹ oẽꝫ late regionẽ vuãdalusiã a noie gẽtis appellauerũt. sed cũ honorio doleret gothos italiã vastare / hyspaniã illis pmittit. Vnde nõ multo post vuãdalos deiectos affricã petere cõpulerũt. Vbi ad belisarij tp̃a ĩcolẽtes iustiniani edicto p belisariũ: regnũ & gẽtẽ admiserũt. Sed rẽ cœptã repetam⁹. ¶ Orta deĩde ĩ burgũdia seditiõe lugdunũ ire martell⁹ festinat: cui⁹ aliq̃t ciues defectiõis auctores pœna afficit. Inde p̃tergress⁹ arelatẽ alijsꝗ munitiorib⁹ locꝭ ĩpositꝭ p̃sidijs: domuꝫ redijt. Nec q̃es fesso p̃ncipi Rheni acolas frãcorũ cõtinuos hostes armis iterũ pdomuit. Nec defuit tot ĩcõmodis auinio: puicię mũitissima ad rhodanũ ciuitas. Eã gothi ex hyspania / duce marãco irruẽtes occupauerãt. Quã mox martell⁹ obsidiõe cĩctã p childebtũ frẽm oppugnat. Qua re cognita / regñi gothi suppetias marãco ferũt: opẽ p̃terea ɔferẽte amero rege: nõ ignobili gotho. Aduersuꝫ q̃s mari delatos martell⁹ cũ exercitũ

Vuãdali in senones.

Vuãdalorꝝ origo.

Auinio ciuitas.

duxisset regulos fudit: reliqs fugã capiẽtib⁹. Rurs⁹ re petẽtib⁹ bellũ gothis cũ narbonẽsẽ agrũ incursionib⁹ arelatẽseq̃ vastarẽt: accito luprãdo lõgobardorꝝ rege grassantẽ hostẽ martell⁹ exturbauit. Redeũtẽ idẽ martellũ morb⁹ ĩuasit. Qua re admonit⁹ filijs hereditatẽ distribuit Carlomano austrasiã: sueuiã alemaniãq̃ et thorigiã: pipino frãciã reliquẽs: griffone derelicto: q oim ĩfim⁹ natu erat. Que cã fuit ĩsurgẽtꝭ postea belli.

Fusi gothi.

⁋ Inter hec childeric⁹ velut belua nihil cogitãs: tẽp⁹ ocio & voluptatib⁹ exigebat. At pipin⁹ brabãcie princeps futurꝭ ꝓuidẽs ĩ burgũdiã q̃ sibi a martello relicta eẽt irrũpẽs: eã cũ festinatiõe occupat. Interĩ ĩgrauescẽte morbo martell⁹ morte extĩguit ãnis admĩstratiõis ei⁹. xxv. exactꝭ. Cui⁹ sepulchrũ ex alabastro apd diuuꝫ dyonisiũ ꝓxime maiorẽ tẽpli aram ad hr vsq̃ tps visit.

⁋ Griffoni quẽ mĩmũ natu dixim⁹ erat mr sunahildis odonis baioarie ducꝭ neptꝭ: mulier cordata. Que iniq aĩo ferẽs griffonẽ a pr̃e testõ ꝓteritũ: filiũ excitat hereditatꝭ portionẽ ex fratrib⁹ repetere. Nec mora laudunũ plen⁹ spei iuuenis occupat: bellũq̃ fratrib⁹ seorsuꝫ indicit. Quẽ lauduni obsessum fratres vltro ad se venietẽ capiũt. Carloman⁹ ne ĩterĩ dũ meliorib⁹ regni rebus aĩm ĩtẽdit: reb⁹ nouis griffo studeret ĩ nouo castello qd nõ ꝓcul ab arduẽna silua erat ĩ custodia asseruari iubet. Inde aduers⁹ aqtanos expeditionẽ carloman⁹ pipinusq̃ ꝓmouẽtes (duce hunauldo supato) ꝓuĩciã subiugarũt. Cũ aũt Pictauie castra haberẽt: regnũ qd antea cõi ꝯsortio possiderẽt ĩter se ꝑtiti sunt. Sꝫ redeũti carlomão cognita alemãnorꝝ defectiõe: ducto ĩ eos exercitu/agros ĩcẽdit: atq̃ ita diruptꝭ ad solũ ꝯplurib⁹ locꝭ cũ frãcos repeteret: odilonẽ boiarie ducẽ arma agitare & bellũ aduers⁹ reges parare nũciat. Cui⁹ temeritatẽ facile reges cõpressert. Nec mora ĩ saxões bellũ ĩsurgit. Quos carloman⁹ se solo (ductꝭ aduers⁹ rebellẽ

Carlomanus religionẽ profitetur.

copijs) ꝑdomuit. Hic carlomanꝰ cui scđoꝝ negociorū turba odiosa maxīe eēt pipio regni admīstratōe attributa romā ꝓficiscit̄. Atq̧ a zacharia tūc rōano pōtifice religiōis hitū ꝓfessionēq̧ recipiēs: deo militauit ī coenobio qđ suis īpēsis ī mōte soracte extruxerat. Eo cū ꝯplures ex nobilitate frācoꝝ eiꝰ visitādi grā crebro ꝯueirēt: ad mōtē cassinū demigrauit. At lōge alio aio griffo ꝑmoleste ferebat pipino subijci. Libtatē igr̄ nactꝰ ad saxōes se recipit. ibi collecto (vt ipe arbitrabat̄) iusto exercitu: aduēiēti pipio occurrere ad oraacrā āne loco quē orhemū icolę vocāt nō formidat. Pipinꝰ aūt ad fluuiū mussahā ī vico strahūgo castra fec̄. Nullo tñ ꝓlio ꝯmisso / in colloquiū vētū ē: atq̧ ita re īfecta discessum. Griffo qdē cognitā saxonū ꝑfidiā hñs ī baioariā ꝯtēdit. Vbi allectis ī suā bēiuolētiā ꝑmultis ꝓcerib⁹ frācis ducē taxillonē hospitē ducatu exturbat. ea re cognita pipinꝰ cū magnis copijs ī griffonē ꝓgressus: deꝓhēso griffōe taxillonē rstituit. griffonē āt sex vł vt a nōnull' possescribit̄ duodecī comitatib⁹ apđ frācos donauit. Quib⁹ nō cōtētꝰ eo ipo āno q̄ hęc gesta fūt ad gayfiꝝ aqtaniæ ducē defecit. Pipinꝰ regū frācię iertia ꝑspecta: cū domi delitescerēt / nec reipublicę ꝓcurationē vllā susciperēt zachariā rōanū ātistitē ꝑ archiepz bituricē. rurchardū & furadū ipiꝰ pipini dōesticū sacđotē ꝯsulit: vter ad rē publicā gerēdā potissimū idoneꝰ ex regib⁹ eēt: is ne q̄ ocio domi tp̄s cōtereret nihil agēs / nihilq̧ oino curās an q īdustria virtuteq̧ publica negocia moderaret̄ intētꝰ atq̧ sollicitꝰ. Ad pipini cōsulta rñdit zacharias: eū regni gubernaculo dignū eē q prudētia spectatꝰ rē publicā diligent̄ curioseq̧ cōponeret. Quo rñso adducti ꝓceres: pipinū sibi deligūt regē: & ex zacharię snia atq̧ aucte illū cōfirmāt: quē bonifaciꝰ (q cathalogo sctōꝝ ascribit̄) suessiōe more regio vnxit. At childericꝰ hō vecors detōso capillo mōasterio deputat̄. anno dñi. dccl.

Mōs soracte in tuscia.

Griffo hospitē suū taxillonē turbat.

Quib⁹ siōe exturbat.

Pipinꝰ zachariam pōtificem rōanū cōsulit.

Eodē anno q̄ regni diadema pipin⁹ suscepit: saxones bellū mouēt. Quos ad vuisurā flumē ꝑlio iterū victos
Griffo rex i suā ptātē accepit. ¶ Frāciā inde repetēti: griffonē
necat. quē ad gayfirū aqtanię ducē defecisse cōmēorauimus interēptū fuisse nūciat. Curauit ꝑterea religiosus princeps auctore remigio rothomagorū ātistite: emēdatiora facere q̄ antea rudia & inculta i ecclesiasticis officijs cātabant. Per id tp̄s stephan⁹ secund⁹ pōtifex roman⁹: vrbe ęgressus carisiacū ad pipinū se cōtulit. Pipinūq̧ i regē frācorū sacrauit. Cā ꝓfectiōis fuit Alstulph⁹ longobardorū rex grauiore tributo romano s ꝑmebat: indicto cuiq̧ romano capitali cēsu atq̧ ānuo. Pōtifici ꝓpterea suppetias ferre pipin⁹ pollicet. Interi dū ad expeditionē se pipin⁹ parat: pōtifex apd̄ sctm̄ dyonisium
Stepha diuersat⁹ ē. Stephanus aūt vt regi gratificaret pipino
nus se= bn̄dixit & posteritati ei⁹. atq̧ q temeritate aliq̄ aduers⁹
cundus frācos bella mouerēt cōione xp̄iana interdixit. Alstul
papa pi phus aūt spē capiēs pipinū i frācia retinēdi Caroloma
pino et nū quē i cassinēsi cœnobio mōachū factū eē scripsim⁹
eius po ad pipinū ire iubet. Cui⁹ aduētu pipin⁹ nihil a snīa mo
steritati tus carolomanū inviēnēsi mōasterio cōtinuit vbi egri
bn̄dixit tudie cōtracta defūct⁹ ē. ¶ Primo isequēti vere pipin⁹ in lōgobarbos exercitū ducit. Cui ad alpiū āgustias occurrēs alstulph⁹ trāsitu frācos ꝓhibere cōtēdit. Sz irruētiū in se frācorū ipetū nō sustinēs papiā se recepit. Ibi milite frāco circūuallat⁹: obsides q̄dragita pipino dat. Iuratq̧ rōano pōtifici q̄cūq̧ abstulisset restituere. Atq̧ ita attributis stephano militū firmissimis copijs
Alstul= pōtificē i sedē pipin⁹ restituit. Cognito pipini i frāciā
ph⁹ a pi absessu alstulph⁹ neq̧ obsidū neq̧ iurisiurādi curā hn̄s
pino vi nulli se ꝓmissis absoluit. Eā ob rē pipin⁹ supatis iterū al
citur. pib⁹ alstulphū papię obsidet. Obsidiōe ꝑssus alstulph⁹ rauenā pipino cū alijs q̄s pōtifici abstulerat aliq̄t vrbibus q̄ in exarcatu erāt restituit. Receptas pipin⁹ stepha

no assignat. Ipse vero astulph⁹ nõ multo post equo forte delapsus ceruicẽ fregit. ¶ Eodẽ tpe pipino apud cõpediũ agẽte venere ad eũ ex cõstãtinopoli legati cõstãtini ĩpatoris leonis filij q sacras ad sanctoꝝ reuerẽtiã imagines fieri ꝓhibebat. Eiq; ĩpatorio noĩe miri opis organa dono dedere. Ei⁹ legatiõis nulla cã lr̃is mãdata est. Credo pipini fama ĩpatorẽ adductũ fuisse. Iõq; nouo pricipi gratulari voluisse/amicitiãq; ei⁹ expetiuisse. Venit ꝑterea magna ꝓcerũ suoꝝ nobilitate comitatus dux bauarię tassillo q in verba regis iurãs illi se & gẽtẽ fortunasq; oẽs suas ꝑpetuo sũmisit. Saxões vero qb⁹ odio sp fuerat frãcoꝝ nomẽ: ꝓficiscẽtẽ in saxoniã Pipinũ aditu ĩtercludere conati sũt. Sed irruptiõe fctã pipin⁹ hostẽ retro abire ꝯpellit. Victos deniq; ãnua tre cẽtorũ validissimorũ eq̃rũ pẽsione pipinus mulctauit. q̃s ad se quotãnis ĩ frãciã parlamẽti tpe deducerẽt. Sic n. publicũ ad iusticiã ministrandã cõuentũ frãci vocãt Cui⁹ ĩstituẽdi autor ab hystoricis nõ tradit. Id eni cuiusq; ãni definito tpe loco quẽ rex designasset habebat Verũ qñqdẽ hęc generalis ex toto ręgno coitio impẽsis & laborib⁹ cõueniẽtes afficiebat: obseruatũ postea est vt ex maiorib⁹ ciuitatib⁹ & ꝓuincijs periti iudicioꝝ & cõsuetudis hoies ad id mun⁹ delecti ius cuiq; p ꝓuocationẽ litigãti dicerẽt. Que ĩstitutio cũ vaga ĩterdum ĩcertaq; cõmutatis sedib⁹ eẽt: decreta ẽ parlamẽto apd parisios curia: & sedes ĩ q̃ iudices designati se iugiter sisterẽt ꝑpetui ꝓuocationũ definitores. Qui octoginta sũt ãnua ex regis fisco stipẽdia capiẽtes. Et hi qdẽ p q̃ttuor curias distributi seorsum cõsidũt: suosq; ꝑsidẽtes habẽt. In pria (quã frãci camerã vocãt) ꝑsidẽtes q̃ttuor & ꝯsiliarij trigita causas & lites audiũt: dilatiões & q̃ ad iuris cognitionẽ attinẽt cõstituũt. Leuiora q̃dã & temporanea finiẽtes. In reliqs singulis duab⁹ camerꝭ decẽ & octo inq̃sitiõib⁹ ꝑsunt: q enq̃starũ. i. inq̃sitionũ cõsi-

Legati imperatoris ad pipinũ

Tasillo bauarie dux

Saxõibus tributũ ĩponit.

Institutio parlamẽti

liarij dicunt qb⁹ p̄sidētes q̄ttuor p̄ficiunt. Horū oīm ex clero: partim ex laycis ↄstituit. Snīas dictāt. Quā sta tutis dieb⁹ alter p̄sidētiū in prima curia palā enūciat. Id q̄ʒ arrestū.i.fixū & firmatū vocāt: a q̄ videlʒ nemo ꝓuo care possit. Qui vero re⁹ snīaʒ ī se excipit sexagita libra rū turonē. mulcta afficit. Si q̄s tn̄ ī iudicio error admis sus reo eē videbit: errorē ꝓponēdi & ī iudiciū eiusdem curię deducēdi ptātē hʒ. nec p̄us audit: q̄ duplicatā mł ctā deposuerit. Quarta curia ē eoꝝ q̄s req̄staꝝ.i. suppli cationū palatij mḡros vocāt. Apd̄ q̄s cā eoꝝ tm̄ agit q̄ regis obseq̄is deputati: vł p̄uilegio dōati sūt. Et ab his q̄dē iudicib⁹ q̄ sex sūt ꝓuocare ad plamētū lʒ. At cū ī de cidēdis iudicijs nod⁹ aliq̄s & anceps ī cā difficultas sur git: oīm curiaꝝ & cameraꝝ ↄsiliarijs cōuenietib⁹ snīa fert. Eius parlamēti tanta fuit semꝑ apd̄ frācos autori tas; vt q̄ rex ip̄e de re publica deq̄ʒ iure & ꝓuētib⁹ regni statuerit ea sine hui⁹ senat⁹ decreto n̄ ꝓcedāt. Sūt p̄ter ea ipsi⁹ plamēti ↄiudices dū adesse volūt frāci pares: de qb⁹ postea scribēdū nobis est. Atq̄ʒ vt hui⁹ sacrosanctę ↄciōis regē autorē eē certū sit: regia singulis qbusq̄ʒ an nis rescripta edunt qb⁹ ad diui martini diē festū.i. scdo idus nouēbris plamētū incoādi iudicib⁹ a rege autori tas dat. Ad h̄ pręterea parlamētū spectāt octo alij sup plicationū magr̄i: q̄ regij hospitij peculiari noīe appel lant: q̄ regi frequēti⁹ assistūt cancellariā sectātes. Et hi post p̄mæ curię p̄sidētes oīm primi sedēt. His ḡ cū fran cię parib⁹ cōp̄hēsis: cētū oīno sunt: qb⁹ appellationuʒ cognitio regaliarū quoq̄ʒ & parīū causę cōmittunt icō mutabili snīa terminādę. Iā ad pipinū r̄deam⁹. ¶ Vix hac in saxones expeditione liberato pipino: gayfirus aquitanus defert: sacerdotū ꝓuētus sibi vsurpare. Quā obrē missis ad eū legatis: rex iubet ab hac temeritate tē peret: ablatāq̄ʒ sacerdotib⁹ restituat. Sed cū impata fa cere negaret pipinus apud childoacū castra habuit. Co

Pipin⁹ ꝓ cleri liberta te gayfiro aq tanoꝝ duci bellū i dicit.

gnito reg aduẽtu gayfirus beniuolẽtiã simulãs: missis ad pipinũ algario atq ytharo obsidib⁹ resarciturum se oia pmittit excepti obsidib⁹ rex ĩ frãciã reuertit. At gayfir⁹ ĩcõmodorũ que a pipino ptulisset memor / cabillonẽ burgũdie vrbẽ copias mittit: q & vrbẽ & late circũpositũ agrũ populent. Agebat tñ in publico conuentu apud duriã pipin⁹. Perfidia gayfiri cognita: vlcisci iurisiurãdi cõtẽptorẽ pgit. Castellis cõplurib⁹ soloten⁹ dirutis borboniũ canthellã atq claromõtẽ recepit. Inde cũ lemouicas puenisset oib⁹ igne ferroq cõsumptis exercitũ in frãciã hybernatũ mittit. Eius belli aduersus gayfirũ finẽ cũ pipin⁹ maxime optaret: crebras expeditiones in aqtaniã duxit: quã ĩfestissimis ĩcursionibus vexat. Et q̃uis hostiliter p oẽm regionẽ frequẽter miles frãcus grassaret / gayfirus tñ nec ĩ aciẽ pdire: nec aperto p̄lio decertare ausus est. Excursa aqtania: deficiẽtibusq ad pipinũ p̄limis vrbib⁹: gayfirus a suis necat. Erãt ĩ supellectili gayfiri manuũ ĩtegumẽta: q nũc chirotece appellant: q̃ q vnionib⁹ aliisq preciosiorib⁹ gẽmis intexta erant ad ornamẽtũ festis dieb⁹ gayfiro erant. Hec recepta pipin⁹ in tẽplo diui dyonisij appendi iubet. Que cruci auree q supra arã maiorẽ extat appensa diu visa sunt. ¶ Bello aquitanico exacto: & gayfiro apud petragoricos necato: xantonas pipin⁹ petit. Ibi cõtracta ĩfirmitate cui itercus nomẽ est mox turonũ: deinde parisiũ se cõtulit: vbi paucos post dies vita decessit: elatusq est funebri pompa: & cõi oium luctu ĩ monumẽtũ qd in diui dyonisij ede illi extructũ erat sepultus. Anno christiane gratie septingẽtesimo sexagesimo octauo. Dũ hic pipin⁹ regno francorũ preest dux aubertus ex Ida burgundorũ ducis sorore robertũ filium excepit qui ob vite turpitudinẽ & flagitia diabolus cognominatus est: sed tandẽ resipiscens moribus fuit optimis: & gratiam obtinuit sanctitatis.

Gayfirus a suis necatur.

Robertus diabolus.

¶ Eiusdem compendij Liber quartus.

Ipino pusillo duo fuere ex Bertha liberi supstites carol⁹ & carlomanus. Qui ãbo ex snia pcerũ reges appellati: ptito iter se eq̃bili portiõe pmo regno Carloman⁹ suessiõe: Vuarmanciẽ carol⁹ dyadema suscepit. Sed carlomano breuior vita fuit. Hinc auctior fact⁹ carol⁹: toti sine itercisiõe regno dñari cœpit Moxq̃ hermenaldo sibi familiari antissiodorũ dono dedit: eũq̃ comitẽ appellauit. Nec mora interposita cũ accepisset hunuldũ aqtaniẽ vrbes q̃s pipin⁹ subegerat ad defectionẽ sollicitare: cõpato exercitu aduersus rebellẽ pgredit. Quẽ i fugã versũ: & ad lupũ vasconum ducẽ se recipiẽtẽ mira celeritate carol⁹ pseqt. Sed pusq̃ i lupũ moueret: ad eũ legatos mittit: qui dedi sibi hostẽ petãt. alioqn belli oẽm molẽ i sese exceptur. Lupo cõsiliũ fuit nõ hunuldũ mõ sed se q̃q̃ cũ oi vasconia caroli ptãti cõmittẽdi. Recepta vtraq̃ puicia carol⁹ cũ i frãciã venisset adriani pmi romãi põtificis legatos audiuit. His mãdatũ erat petere a carolo auxiliũ aduers⁹ desideriũ lõbardiẽ regẽ: q̃ oppssore mlta oppida vi / mlta spõtanea dedtiõe a romana ecclia defecerãt. Legatis carol⁹ rñdet se id curatur: subuẽturũq̃ btõ pontifici. Igi missis ad desideriũ nũcijs: petit ab iniurijs desistat. Restituatq̃ sũmo sacdoti q̃ abstulisset. Atq̃ vt ipata recusãti desiderio carol⁹ patissim⁹ occurreret / collecto celerit exercitu iteri dũ legati mãdata peragũt oia que ad bellũ pueniebãt cõparat. Redeũtib⁹ legatis: cognoscit carol⁹ desideriũ oia hostiliter agere paratũ ee discrimẽ experiri. Nõ cũctat⁹ igit copias ad alpes pgredi iubet Occupauerat desideri⁹ angustias mõtiũ fortissimis psidijs. Sed cognito regis aduẽtu: i plana mox hostis se recepit Supatis iugis postq̃ taurinũ carol⁹ puẽit certior

Carol⁹ in desideriũ mouet

factus desideriũ versellas cũ grãdi exercitu pfectũ esse cõuerso ĩ illũ agmine carol⁹ vercellas petit. Vbi dimicãdi ptãte facta: fusos suos cũ videret desideri⁹: papiã fuga se pripuit. Locũ vbi pugnatũ ẽ ppter iterfectorꝝ stragẽ mortariã incolę appellauerũt: vbi sacella duo: vnũ btõ petro: alterũ diuo eusebio dicata sunt: ĩ illo amili⁹ ĩ hoc amic⁹ sepult⁹ ẽ. Qui tãta formę sĩlitudĩe ęq̃les fuisse tradunt vt alter ab altero haud facile discerni posset. Et hi qdẽ ĩ caroli exercitu militãtes apd mortariã occubuerũt. ¶ Fugiẽtẽ desideriũ celerit̃ psecut⁹ carolus: cũ vrbẽ pma oppugnatiõe capere non potuisset eã circũsistit: ne q̃ pateret desiderio effugiendi via. Sed vbi cognouit desideriũ plurima tẽtaturũ priusq̃ se dederet: carol⁹ relictis qbusdã ad cõtinuãdũ obsidionem fortissimis & belli nõ ignaris pceribꝰ romã visendi adriani cã pfect⁹ ẽ. Inde papiã cõuersus ciuitatẽ desideriũq; vna cũ vxore & liberis ĩ ptãtẽ accepit: & leodiũ (vt bibliothecari⁹ autor ẽ) relegauit. Hic ẽ desideri⁹ regũ lõgobardorꝝ vltim⁹. Quorũ lõgobardorꝝ ĩ italiã irruptiõis hęc cã fuit. Cũ eni ex scãdinania ĩsula q̃ in occeano germanico ẽ nouas sedes querẽtes duob⁹ & q̃dragĩta annis ĩ pãnonia se collocassent: narses eunuch⁹ quẽ iustinus bizãtin⁹ ipator aduersus gothos italię pfecerat offensus sophię iustini vxoris verbo lõgobardos ĩ italiã accersiuit. Sophia eni credula mulier dũ narsetis ęmulos criminatoresq; auscultat: illũ ad se vocare ptẽdit: scribẽs ei ad lanã & pẽsa eunuchũ reuerti oportere Quo opprobrio irritat⁹ narses. At ego iqt telã ordiar nõ facile ęmulis extricabilẽ. Itaq; legatos ad alboinũ q vndecim⁹ lõgobardorꝝ rex eodẽ tpe erat mittit. Legati q̃ facili⁹ hoiem narseti pciliarẽt suauissimos terrę italię fruct⁹ deferẽtes: narses inqũt ad societatẽ belli italici te vocat / vbi nõ rapis pãnonicis sed hmõi fructibus abũde fruaris. Auditis oratorib⁹: nõ pigritat rex vo-

Mortaria ĩ lõbardia.

Amilius et Amic⁹

Rex desideri⁹ papie obsess⁹

Lõgobardorũ origo.

cāti se parere. Sed ꝯcta longobardorū potenti manu in italiā ad narsetem per sinū adriaticū ire festinat spe futurę societatis allectus. Pręcessere alboini aduētū prodigia. Pestis totā italiā occupauit. Igneę & cruentę acies p cœlū apparuerūt. Et nix frequēs pręter solitum terram operuit. Ingressus italiā alboinus gisulphum quē nepotē habebat foroiulianis pręfecit. Hoc initiū fuit longobardis italiā inuadendi vbi plus ducētis annis ad hunc quē carolus superauit desiderium grassati sunt. Cęterū gisulpgo male accidit. Cacan⁹ enī ex norica q̄ terra venetijs finitima est in italiā irrūpens / gisulphū cū copijs sibi occurrētē occidit. Quā rē gestā huic cōpēdio iō īsertā eē volui ꝓpter detestabile facin⁹ qđ inde secutū est. Gisulpho ꝓstrato: romilda ei⁹ vxor foroiuliū diligēter a se cōitū defensare ꝓponit. Sed īconstās & libidinosa mulier dū muris obequitātē hoīem spē & virib⁹ validū conspicit: colloquiū eius postulat. Igit̄ ex muro cacanū vocans oppidū dedere offert si se ducat vxorē. Qua oblatiōe lęt⁹ hostis p nūciū iurat se fœminę pariturū / hac tm̄ fide cacan⁹ oppidū recipit. Sꝫ pfidus barbar⁹ cōtinuo ęmissa ex foro iulio turba oppidū cremat: fœmias īfra pubertatē i cāpū ad lr̄ ꝯstitutū abductas trucidare iubet. Moxq3 iurisiurādi qđ romildę ꝓstirerat mēor eā vna nocte tantū i cōiugē accipit. Quā postridie validissimis duodecim militib⁹ ꝓstituēdā vsq3 ad lassitudinē exhibet. deīde palo eā affigi mādat / tali dignā dicēs ignominia fœminā q̄ ob libidinē pr̄iam hosti ꝓdidisset. Fuit g° desiderio quē diximus finis. A q̄ recuperatas q̄s romano ꝓsuli abstulerat vrbes eccl'ie carol⁹ restituit. Addidit his spoletū atq3 bn̄uētū. Quib⁹ beneficijs vt pontifex gratię aliquid repēderet carolū multis ornauit p̄uilegijs. Quorū illud maximū fuit donare ecclesias ydoneis sacerdotib⁹ posse: id a sacerdotib⁹ īuestitura vulgo appellat̄: q̄ sine eccle-

Prodigia.

Romilda.

ssam vel vt nūc loquimur beneficiū nemo possidebat. Recipiebat enī a rege qui beneficiū adepturus eēt anulū vel simile quippā: argumētū scilicet regię ī eū gratitudinis. Interest enī regū nosse: q maiores maxime ecclesias admīstrēt: q̃rū ipsi tutores sunt. Adiectū priuilegio est romanū quoq; pōtificē sine caroli iussu eligi nō debere: idq; in synodo assidētib⁹ romę cētū qnquagita trib⁹ episcopis atq; abbatib⁹ firmatū est. Reb⁹ ī italia ex caroli sn̄ia pręclare cōfectis: in frāciā reuerti rex maturat. Nā rebellātibus iterū saxonib⁹ bellū indicere iā diu aīo cōceperat: ꝓpterea q̄ sępe numero victi nec acceptas leges nec cōuēta seruarēt. Sed cū falsis deorum religionib⁹ inseruirēt: francos christi cultores maxīe oderāt quib⁹ erant finitimi. Aduersus illos ducto exercitu: varijs ꝓlijs vt oportune carol⁹ poterat certatū est. Duob⁹ tantū locis: apd̄ onacrū semel: iterū apud hesam fluuiū tot; copijs pugna fuit. Posteriore attriti saxones: in deditionē venere. His mādatū est christi religionē īstitutaq; ꝓfiteri. Ex oī saxonū turba multis obsidibus acceptis milia decē carolus in frāciā trāslata varijs assignari locis iubet. Ex his ꝓgnatos brabātinos flamingosq; satis cōstat: quorū etiā nūc ferociā & seditiosos mores pręse ferunt. Nō desunt tn̄ neq; futiles neq; pœnitēdi autores qui in belgorū hystorijs Brabātiā & etiā flandriā longe ante hęc tp̄a: imo ante incarnationē dominicā populo frequētes memorēt. Saxonibus tādem post eius belli initiū trigesimo anno superatis: cū ex hyspania belli motus fieri nūciarent̄ ab ijs q aduersę religionis erant: Carolus fidei christianę caritate adduct⁹ exercitū in hyspaniā ducit. Prius tn̄ q̄ expeditionē produceret: rem tāto principe dignā ordinat. Ex omni p̄cipua francorū nobilitate duodecī selegit: quos secū in militia ꝓduceret: eos pares appellās. quia scilicet æquali inter se dignitate regi constan-

Priuilegiū īuestitu re ecclesiarū & instituendi romanū pōtificē.

Bellū ī hyspania.

Pariū frāciæ origo.

tes ppetuo eēnt: neq₃ cuiusq̄ nisi plamēti tñ senat⁹ iudicio obnoxij tenerent: q ɔseruādis itē coronādisq₃ frācorꝝ regib⁹ adessent. Hi ēt nūc isequētib⁹ noib⁹ designātur. Remēsis archieps Laudunēsis atq₃ lingonēsis pōtifices duces. Bellouac⁹. Nouionēsis: atq₃ Cathalaunēsis epi comites sūt appellati. Ex sęclī pncipib⁹: Burgūdus: Normān⁹: & aqtanus ducat⁹ dignitatē: Flādrensis aūt: Tholosan⁹: & cāpan⁹ comitat⁹ ꝑrogatiuā obtinuere. Geruasi⁹ tilesberi⁹ q ad othonē q̄rtū iperatorē germanū de ocijs iperialib⁹ scripsit autorē: hāc pariū istitutionē ab arturo rege anglo ꝓcessisse. A q̄ frāciam subactā fuisse dicit circiter ānos dñicę gratię qngētos q̄dragīta. Qđ & ipsi angli tradūt: nihil tñ infrācorꝝ hystorijs iuenio qđ huic rei cōcordet/q̄re illđ fabulę ascripserim. Carol⁹ aūt ide ꝓfect⁹ pāpilonā i saltu pyreneo vrbē: deīde ibnalarchi opa q eo loci ipitabat cęsaraugustā carol⁹ capit. Inde postq̄ magnā agri hyspaniēsis ptē ferro igneq₃ vastasset in frāciā maturans pāpilonę muros solo ęquauit. At cū ad angustias pyrenei iugi q̄ advasconiā spectāt ꝑuētū est: vascones ex insidijs i postremā frācorꝝ aciē tela cōijciūt Atq₃ ita arctissimis faucib⁹ inclusus miles cū nec retrocedere nec i iugū euadē posset magna clade affect⁹ ē. Interēptis anselino atq₃ egesibardo egregijs belli ducib⁹. Rolādū quoq₃ caroli ex sorore nepotē fortissimū virū illic pijsse autores tradūt. Cui⁹ illustria plurima gesta posteritas celebrauit. Occubuit q̄q₃ oliuerius paris nobilitat stręnu⁹ comes Sed hui⁹ pfidię pœnas iterfectis paulopost eorꝝ regulꝫ icensisq₃ late agris vascones exsoluerūt. Hęc a ganelone q marsillo ifideli regi extremā frācorū aciē pecunia corrupt⁹ ꝓdidit: clades illata ē. Sed ꝓditorē pœna nō deseruit. Carol⁹ ei ganelonē apphēsum aquisgranū duci/ibiq₃ eqs ferocissimis q̄ttuor: pedib⁹ māibusq₃ distractū mēbratī dissipari iubet. ¶ A saxonib⁹ i britones ca

Geruasius.

Proditio i castris frācorū a ganelone.

Britones.

roli arma cõuersa sunt q a frãcꝭ defecerãt. Venere tãdẽ in caroli ptãtẽ. ¶ Per idẽ tp̃s bñuẽtũ duce araiso Caroli impata abiurãt: atq̃ grauissimos motꝰ belli excitassent/nisi caroli diligẽtia ꝑuenisset. Admoto eñi ad capuã incredibili celeritate exercitu: vix castris locatꝭ de pace cõuenit. pterrito hoste q tãtã in rege celeritatẽ admiraret. Re cõfecta frãciã carolꝰ repetit. Ibi nũciũ accepit Tassilonẽ baioarię ducẽ quẽ ad pipinũ vẽisse supra memorauimꝰ: vxorꝭ q̃relis agitatũ arma parare. finitimosq̃ pp̃los sibi ad societatẽ belli acciscere: vt frãcꝭ incõmodaret. Erat tassiloni vxor desiderij filia: cui dolebat maxĩe p̃ris fortuna: quẽ frãci & regno & vita ꝓuauerãt: vxore liberisq̃ abductꝭ. Ea re cognita Carolus nulla mora iterposita: ĩ tassilonẽ ꝓgredit̃. Cũ nõ ꝓcul baioaria ꝑuenisset: legatꝭ mandat tassilonẽ adeãt/ atq̃ admoneãt: plurꝭ habeat frãcoꝝ mãsuetudinẽ: q̃ arma capiri. Quibꝰ mãdatꝭ pterritꝰ tassilo nihil cũctatꝰ carolo se dedit. Datq̃ theonẽ filiũ cũ alijs cõpluribꝰ sũma eiꝰ gẽtꝭ nobilitate obsidẽ. ¶ Interea cũ hęc agerẽt̃: Abdoriti vetustissima amicitia frãcis iũcti: q a finitimis pp̃lis bello ĩpeterent̃ auxiliũ petitũ ad carolũ mittunt Ab oceano finꝰ ẽ q oriẽtẽ versus cẽtũ (vt fama ẽ) milibus passuũ excurrit. Hũc ad vtrãq̃ ripã abdoriti velatabi atq̃ normãni ĩcolebãt. Abdoritorũ legatꝭ carolꝰ opẽ pollicet̃. Nec cũctat̃ copias illo ꝓmouere. hostẽ ex sociorũ finibꝰ pellere pulsos adigere iuramẽto: ne vltra abdoritꝭ/ sʒ nec alijs pp̃lis bellũ se ĩcõsulto inferãt. Superãt huni: q a scithis atq̃ ide a meotide palude olĩ mouẽtes ĩ pãnoniã demigrarant. Hi & opibus & pp̃lĩ multitudĩe socijsq̃ potẽtes: atq̃ aduersꝰ saxones de regionũ limitibꝰ cõtẽdẽtes frãcos pui hr̃e cœperũt. Igit̃ aduersꝰ validissimã gẽtẽ delectissimũ & nũero & viribꝰ exercitũ carolꝰ cõpauit. Octauo tãdẽ ãno multꝭ varijs q̃ ꝑlijs bellũ cõfectũ ẽ. Victoria de hunis habita: frãci

Bauari

Abdoriti.

Huni victi et mirũ in moduʒ attenuati suis fortunis.

quicqd apud hostē diuitiarū inuentū fuit in frāciā exportauerūt. Eo bello adeo attrita gēs hunorū ē vt de summis opib⁹ & beata quadā fœlicitate delapsi nullū fere prioris fortunę splendorē retinuerint. Sunt q memorię ꝑdiderint Adelgisum desiderij regis filiuꝫ qui Bisantiū ad imperatorē profugerat eodem tpe coacto exercitu ī italiā venisse recuperādi paterni regni causa. Cui⁹ inanes conatus missis ꝑfectis carol⁹ facile fregit adelgiso supplicio affecto. ¶ Bohemicū deīde atq lemouicū bellū per carolū filiū iuniorem confectū esse: quo egregio facto fili⁹ indiciuꝫ paternę virtutis a qua

Abdoriti con tra normanos

non degeneraret dedit. ¶ Neq diu post de normānis abdoriti quæstionē carolo afferūt. A quib⁹ affecti maximis iniurijs duce Gothofrido essent. Indignat⁹ igit̄ carolus ꝙ victi semel normāni bellū redintegrassent: classe instructa illo militē mittit: ipe terrestri itinere ꝓficiscitur. Iam enī tā elato aīo gothofridus supbiebat, vt aquisgrani vbi caroli regia erat se castra positurum iactitaret. Sed nō longus labor carolo fuit. Gothofridus enī a suo quodā satellite necat̄. Mortuo duce normāni imperata facturos se eē promittūt. ¶ Ad hęc tā crebro ingruētia carolo bella addere q̄sdā autores nō ignoro expeditionem quā religionis causa, atqꝫ bisantini impatoris suasu hierosolymā carol⁹ duxerit. Cuius rei fidē non facile admiserim: ob id maxime ꝙ hic cōstantin⁹ graui lepra eo tpe laborabat. Illa vero q̄ de hyspania ferunt̄ dissimilia vero sunt. Nā cū vel in italia, vel in hyspania: in germania itē aduersus saxones plurimis locis: in vasconia rursus atq aqtania cōtinēter bella nulla quiete data gesta sint nullū fuisse tps videtur quo tā lōginquū assumere bellū potuit. Nec illud afferri pōt. Post acceptū a leone tertio pōtifice romano imperij nomen hierosolymā mouisse: tū ꝓpter constātinopolitanū imperatorem qui emulū imperij

suspectum haberet. Nec cõstat carolum italię aut germanię fines a suscepto imperio pręterijsse. Is quoq; q vitã & gesta diui seruatij memorię prodidit: negat carolum vllã in sarracenos expeditionẽ duxisse. Itaq; q de hierosolymitana expeditione scribũt nullũ temp⁹ aut locum tam lõgi itineris signant. nisi quãdam sine nomine & regionis appellatione siluam feris tãtũ cognitam: qua iter faciẽs carolus cum exercitu perpetua nocte deerrauit: donec ab incerta volucre q̃si voce humana admonitus: in viam militarẽ reuersus est. Sed quis putet tãtum imperatorem absq; viarũ cõscijs ductoribus se atq; copias omnes noctu/siluarũ opacitati per dumos & vepres credidisse. Hæc deliramenta sunt magis vetularum q̃ hominũ citer/ & diligenter rerum narrationem texentiũ. Et qui ita memorant: tacẽt cõstantini qui tunc bizãtinus imperator erat elephãtiam morbum quo grauissime laborabat/cũ quo cõuersatũ fuisse Carolum (quemadmodum nonnulli tradunt) haud vero simile est. Ego vero cũ tolleti essem: Carolumq; magnũ magnis laudibus efferrem: ꝙ hyspanię bonam partem ad ipsum vsq; tolletũ subiugasset: perlatus est ad me liber qui præconia hyspanie inscribit: vbi hæc quæ de Carolo memorabã/ eius libri autoris maximo studio & nixu refelluntur. Quamobrem inter tot repugnantes sententias: quam maxime sequi oporteat non diffinio. Platina autor est Carolum ad granatam vsq; penetrasse. Et adelphonsi Gabitię regis ope vlixbonam recepisse. Tantum illis assentior/ qui hierosolymitanam expeditionem non admittũt. Quam tamen multi autores antiqui attestantur/ asserentes ꝙ infidelibus a terra sancta expulsis/ & xpianis locis suis restitutis prospere in franciam redierit.

¶ Quibus autẽ causis ad imperiũ carolus sit ꝓuectus nũc enarrabo. Orta apud romanos seditiõe: qdã ma-

gna auctoritate pceres i leonē pōtificē cōiuratiōe facta/ vrbe eū expellūt. Qua iiuria p legatos ad carolum relata: vltū se ire pōtificꝗ iiuriā rex rn̄dit: rat⁹ ad dignitatē suā ptinere romanā sedē tueri. Leonē aūt magno honore apud parbrunē saxonię oppidū carol⁹ excepit Datoqꝫ illi p̄ximo isigniū viroꝝ comitatu romā remisit. Igit̄ breui dū saxonię res cōponit mora iteriecta in italiā cōtēdit. Ei⁹ aduētu cōposita res ē: cōiuratꝗ supplicio affectꝗ/ atqꝫ ita carol⁹ pōtificē restituit. Restitutori gratificatur⁹ leo terti⁹: sacerdotū hito cōsilio carolū. viij. Calē. ianuarias cū frācoꝝ regnū tris &. xxx. annos admīstrasset/ augustū appellat: gratum nomē romanis/ nec min⁹ italis oīb⁹ acceptū. Supra ei trecētos &. xxx. ānos cū impij nomē (gothis oīa fere occupātibus) isuetū pene eēt: ad carolū delatū eē nemo nō lętabat̄: q & virtute & reb⁹ gestis ipio idone⁹ oīū iudicio erat. Imperij aūt appellatio tāetsi diu militare offm̄ in bello fuisset/ cōsuetudie tn̄ inductū est vt ij q reipublicę gubernacula soli inibāt: impatoriū nomē ad dignitatē trāstulerint regio noīe reiecto: qd post exactos reges odio rōanis habebat̄. Pręterea cōstātinopolitanorū impatoꝝ secordia effecerat vt illis nō ferētib⁹ ꝯ tyrānos opē rōanis/ pōtifex leonē ipio ꝓuarit. ¶ Impatoria dignitate decorat⁹ carol⁹ in frāciā reuertēs: oīb⁹ ꝗ iter habebat locꝗ magna oīū leticia excipit̄. Gesta sūt a carolo plęraqꝫ alia bella: ꝗ p ꝑfectos vl̄ filios ꝓspere admīstrauit. Sicut illd̄ qd̄ aduersus britones p andulfum gessit: dū vuarmacię ꝯ saxones ageret. Hi eñ britones a britānis orti/ cū aliqn̄ a saxonib⁹ britānia occuparet̄ i venetoꝝ atqꝫ corosolitorū terras vbi nūc incolūt ꝯmigrauerāt: frācꝗ exide tributū ꝗtānis exoluētes. Qd̄ cū p id tp̄s detrectarēt: andulph⁹ caroli iussu subiugauit acceptꝗ obsidib⁹ ꝗs vuarmaciā ad regē adduxit. Quę vero a turpino remēsi plurima ꝓduntur: ea per

Quare ī perij dignitate Carol⁹ donat⁹ est. Impiū.

Britones.

multū audacię gręcanicę habere mihi videt. Figmēta enī similia p poesim excogitata eē crediderim. Cuiusmodi illud est: pāpilonę muros tubarū cōcētu corruisse. hastas militū iā diu aridas terrę noctu affixas nō lōge a tolleto: altera die viruisse. Carolū tā valido lacerto eē vt eq cōplures soleas ferreas simul soluere posset. Insidentē equo armatū militē vno gladij ictu mediū diuidere: mucrone in tergū eq adacto. Nec illud facile receperim qd de fernago gigāte dyonisian9 chronographus pter hystorice fidei reuerētiā pdit. Ait ei robore tāto fuisse qtū qdragita electissimi hoies vnq habuerit. Eiusq brachiū cubita qttuor: crura totidē extare. facie cubitali: naso dimidio min9 toti9 corpis statura cubita duodecī: idq hois monstrū agolia quē fundę iactu dauid pstrauit gen9 duxisse. & a babilonio amirāte auxiliarē hyspanis cū duob9 & vigiti pugnatorū millib9 eē missū. Aduersū quē cū oger9 ęgregi9 miles carolo iubēte pcessisset: illū a fernago dextra apphēsū tā raptī i castra deportatū q ouiculā sustulisset. Alterū deide succedētem brachio sublatū rapuisse. Post hęc fortitudis exēpla: vigiti i gigātē emissos: binos vicissim raptos eē hęc idigna creditu cū sint: similia gigātū fabulis non temere vident qs mōtē mōti aduers9 iouē superposuisse poęte finxerūt. Qui hoc admiserit eū qz credere nō ipedio ātei cuiusdā cadauer apd tigenā a sertorio effossum septuagita cubitorū lōgitudie vt qdā rōani scriptores ferūt fuisse reptū. Fuit nihilomin9 carolo cū specie corporis valitudo & robur: igeniū isup excellēs: grauitas atq icess9 dignitati regię nō discors. Liberalib9 disciplinis aīm excoluit. pceptore pmū petro pisano. deide alcuino āglo viro appme diuinis hūanisq artib9 erudito / quē glose i bibliā (quā ordiariā vocāt) autorē antonius florētin9 pdit. Quāuis enī alcuin9 a regib9 anglis ad carolū missus esset orator: soli tamē gallici be= Alcuinus.

Institutio scole parisiensis. nignitate delectatus apud carolũ mãsit. Quo autore parisiensis schola (quã vniuersitatẽ vocãt) hac occasione cœpit. Delati naue ex scotia Claudius & iohãnes: rabanus quoque & alcuinus ex venerabilis bedę discipulis. In galliã cũ venissent: nec quicq̃ pręter bonas disciplinas patria exportassent / se sapiẽtiã profiteri: eãque venalẽ habere cõclamãt. Quare ad carolũ prelata illos ad se vocat vocati libere profitent̃ sapiẽtiã illis eẽ quam adipisci cupiẽtes gratis edocerẽt si vita locusque tm̃ eis pręberetur Intellexit imperator ingenuã hoĩm mẽtẽ / eosque cũ aliq̃t dies apud se tenuisset Claudiũ cui nomẽ erat Clemẽs parisij cõuersari: & generosos adolescẽtes bonis disciplinis instituere iubet. Iohannẽ vero papiã misit. Hoc initium habuit parisiẽsis schola celebre mox philosophis atque theologis gymnasiũ. vnde prodire insigni doctrina & eruditiõe viri: q nõ secus atque illuminatissime faces mirũ christiane religioni fulgorem diffuderunt. Ita vt nõ ab re bonorũ studiorũ parẽs (nõ quidẽ ãnis sed liberalibus religiosisque disciplinis) antiqua a plerisque nominetur. Bononiẽsis etenim schola que theodosio imperãte initiũ cepit / est etate superior: collegiorũ vero & doctorũ hoĩm nũero longe inferior. Eloquentię pręterea studiosissimus carolus fuit cui addidit etiã litterarũ gręcarũ nõ paruã cognitionẽ. Neque vernacula modo lingua: sed peregrinis insuper eloqui studuit Tabellis ceratis carolus vtebat̃ / vt q̃ vel excogitaret per se agẽs: aut inter occurrẽtes curas se agẽda presentarẽt. ea scriptis mãdaret. Erat his diebus ebritus anglus: qui

Ebritus. propter morũ elegãtiã / bristico anglorũ regi suspectus habebatur. Quare regis insidias timẽs ad frãcos se cõtulit. vbi liberaliter per tẽpus acceptus. Cum bristicum mortẽ obijsse accepit: in angliã reuersus anglis imperauit. Id autẽ dei prouidẽtia factum scriptor quidã anglus malmelberie monachus asseuerat his verbis. Qd

dei ꝯsilio factū inqt intelligo: vt vir ille ad tātū regnū electus regnādi disciplinā a frācis acciperet. Est eni gēs illa & exercitatiōe viriū & comitate morū cunctorꝫ occidentaliū facile princeps. Hęc ille. Venientes ad se legatos veste aurea indut⁹ & gladio pciosis gēmis decoro cinctus sedēs audiebat. Frequētissimis venationibus gallorū more delectabaī/exercebaturq;. Balneas crebro petebat admissis dicacissimis qbusq; quorū confabulationib⁹ recreabaī. Matre bertha heraclij bizātini imperatoris filia natus est: quā mira pietate coluit. Sed & oēm familiā incredibili charitate diligebat. Māsuetissimus ad oīa in iure dicēdo equitatē in gerēda republica moderātiā obseruauit. Religionis īprimis reuerēdissim⁹ cultor/sacerdotes & clerū oēm venerabaī. Qd imprimis testanī synodi qnq; p galliā ei⁹ pcepto habite magūtie vna: Remis altera: tertia Turonis. Cabilone quarta. quīta Arelate. In qb⁹ clero leges & debiti rit⁹ ordinati fuere. Cū vero de reb⁹ diuinis & vario canēdi gñe sacerdotes disceptare audiret: pptea q ābrosianū illo tpe atq; gregorianū morē pmiscue clerus obseruabat: obtinuit vt gregoriano reliqu⁹ orbis: ābrosiano mediolanēsis ecclia vtereī. Plīma tēpla extruxit & ditauit: & q diruta cognouisset ea mandauit p locorū sacerdotes restitui atq; īstaurari. Aedes & palatia ꝯplura magno sūptu iactī fūdamētis ꝯdidit: q testimonio sūt regijs qb⁹ ornat⁹ erat virtutib⁹. Et cū in oēs tū ī pauperes liberalissim⁹ habebaī: fuitq; ī florētios pijssim⁹. Itaq; eorꝫ vrbē diu destā īstaurauit reductī ī eā ciuib⁹. Genuā pterea a lōgobarbis pssaꝫ ī suā ptectionē accepit duce īposito/q eā multa hūanitate moderat⁹ ē. Venetos qꝫ pprijs legib⁹ viuere pmisit: nec min⁹ fuit in alias italię ciuitates bñfic⁹ Fuerī carolo multe vxores q illū ple foelicē reddiderī. Pria q desiderij filia erat dimissa. Hildegardā nobilissimā ex sueuorꝫ gēte virginē

Nota de officijs ecclesiasticis.

accepit. Ex ea nati sunt carol⁹/pipin⁹/ludouic⁹/& totidē filię. Pipino italiā: carolo citeriorē galliā: pr̃ adhuc viuēs attribuerat. Pipin⁹ venetias iuasit: pteq̃ insularū qb⁹ venetiarū ciuitas cōstat vsq̃ ad riuū altū occupauit: quē cū ex cōiūctis dolijs pōte facto oppugnare cœpisset: aduersa tēpestate & venetorū eruptiōe pons dissipat⁹ ē. Cā in venetos belli fuit: qa p̄ cōcordię pus

Itali in frācos.

cū nicephoro habitas leges gręco ipatori fauebāt. Ita eni fere semp cōptū est: vt nulla italię pars fidē gallico noi cōstanter seruet: qd cum sępe tum hac ętate maxime exptū est. Cū carolus octau⁹ frācorū rex neapolitanū regnū recuperasset: veneti & ludouic⁹ mediolan̄. magnis ad hoc copijs instructi Carolū frāciā repetētē

Caroli octaui mentio

intercipe conati sunt. Qd nō sine suorū strage tētauerit Pipino aūt caroloq̃ prius pr̃e mortē obeūtib⁹ Ludouicū quē vnicū habebat augustū coadiutorē assūpsit. Circa liberos educādos eā curā adhibuit vt mares bonis disciplinis: fœminas lanificio erudiēdas sūmopere studuerit. Cū aūt quies illi a bellis cōcessa est: triennio priusq̃ moreret/ testamētū cōdidit duab⁹ ptib⁹ totius p̄ciosę suę supellectilis ciuitatū maiorū præsulib⁹ relictis ad resarcienda tēpla/ & inopes leuādos. Tertiā liberis nepotibusq̃ & familię p vniuscuiusq̃ rōne attribuit. Ipse deinde cū laxādi animi cā venatū pgit: Carolus q per oēm vitā inter tot bella reiq̃ publicę sollicitudines psp̄era semp valitudine vsus eēt/ febre corripitur: qua quinto Calēdas februarias absumpt⁹ ē: anno xp̄ianę salutis̄ octigētesimo quītodecimo. vixit annos septuagitaduos. regnauit quadragitaseptē. & q̄tuordecim impauit. Eius excessum p̄cessere q̄dā prodi-

Prodigia.

gia. Pila q̄ in tēpli fastigio apd aquisgranū erat fulmine deiecta est. Pōs itē quē apud magūtiā supra rhenū extruxerat conflagrauit. Et aquisgrani porticus qua ab ædib⁹ palatinis ad templū via erat corruit. ¶ Erāt

in thesauris preciosioribus regis mense quattuor: argentee tres: alia aurea. Ex argenteis vnam qui simulachrum vrbis constantinopoleos continebat templo diui apostoli petri rome. Alteram in qua vrbis rome effigies exsculpta erat rauennati ecclesie dicauit. Tertia que totius orbis imaginem preferebat cum aurea ad filios peruenit. ¶ Sepultus est magnifico monumento aquisgrani: cui additus ex firmo lapide arcus cum huiusmodi inscriptione. Caroli magni christianissimi imperatoris romanorum corpus sub hoc sepulchro conditum est. ¶ Hunc excessum habuit carolus qui ob gestorum magnitudinem magnus appellatus est. Ipse namque tametsi a patre pipino regnum grande accepisset/ multis tamen per italiam atque germaniam galliam preterea angliam atque hyspaniam prouincijs ampliatum reliquit. Caroli magnitudini astipulatur maxime legatio ad eum a persarum rege missa. Cuius opes in oriente per id tempus florentissime erant: qui ingentibus donis caroli amicitiam petijt. In donis fuit horologium ex auricalco miro artificio fabricatum. Vnde excidentibus horatim in subiectam campanulam duodecies singulis globulis ereis tempus signabatur. Erant quoque pari numero equites qui ad quamque horam singuli ex fenestra prodibant: quam in horologium regressi ipsi claudebant. Fuit preterea ample admodum magnitudinis tentorium bissinum cum aromatibus & balsamo atque elephanto. Idem fecere constantinopolitani imperatores: quos in amicitia coniunctissimos carolus excepit: quamquam non satis equo animo ferrent imperatoria illum dignitate fuisse a leone donatum. Sed illud omnium maximum est: quod nihil antiquius duxit quam radum quod christi fidem dilatare: & terminos proferre christianorum. Cuius exemplum imitationes fere qui secuti sunt francorum reges magnis atque excellentibus factis cum religioni & fidei christiane dignitatem conseruarent atque ampliarent: nihil mirum inuidis atque detractoribus videri debet: si christianissimi appellati sunt. Itaque constat nullius gentis tanto labore romanis pontifi

Quattuor tabule preciose.

Epitaphium Caroli magni

Horologium carolo missum.

Non mi reges francorum reges appellantur christianissimi

cib⁹ & aliis preterea p orbē dei ministri passi fuisse subuētū

Loriosissimo īpatori successor ludouic⁹ extitit: q pii cognomē ob morū māsuetudinē est cōsecut⁹. Hic puer adhuc aqtanię pricipatū qa ibi nat⁹ esset: iussu patris obtinuit: pręclaros labores aduersus hyspanię tyrānos excepit: ciuitatibus multis in aragonia maxime viuēte prē i suā ptātē receptis. in qb⁹ barchiona fuit diues plurimum quā cōtinuis septē hedomadis obsessam expugnauit. Nūcio de patris excessu accepto: ipe post trigesimū diē quo aquitania digressus est aqsgranū venit. Vbi a pceribus frācis q illo visendi noui regis atq īpatoris gratia cōuenerant cōsalutat⁹ impator: ad patris monumētū deo pręces ritu christiano supplex habuit. Carolus eū ob vitę merita in numerū sctōrū relatus eē a plerisq creditur. Cui etiā loci incolę diē festū agunt. Idq ab ecclesia romana pmitti hostiēsis iuriscōsult⁹ tradit. Quo exēplo ludouic⁹ vndecim⁹ carolū a pariēsibus coli nostra ætate īperauit: missis vicatim nunciis qui diē festū celebrari populo indicerēt pœna capitis repugnātib⁹ indicta. Aquisgrani agens ludouicus recēsito pris testamēto: legata quæq distribuit: qn si qs ex familia minoris a patre habitos vel pręteritos animaduertit: eos aucto legato cōpēsat. ¶ Eodem loco legatos ad prēm missos audiuit & añ oēs michaelis cōstātinopolitani īperatoris oratores amicitiā ei⁹ petētes: delatosq a se diui dyonisii libros q de cælesti hierarchia īscribunt eos ludouico dono dederūt anno salutis octingentesimo xxiii. Venere quoq a grymoaldo pricipe beneuētano nūcii q in verba īperatoris iurati imperata facturos pmittūt. Indicta est grimoaldo annua pēsio sex milium aureorum. Eodē tempore dalmaciæ rex qui godefridi filium regno spoliauerat ad imperatorē se contulit: seq & dalmaciam omnem ludouici potestati permisit.

Carol⁹ sanct⁹ habet.

Libri dyonisii.

Godefridus dalmacie rex.

Quē nō multo post in saxoniā legat. Nā & saxonibus & frisijs terras a pr̄e ablatas ludouic⁹ restituit: rat⁹ illos ad parendū clementia & libertate q̄ armorū & belli seueritate ꝓpēsiores fore. Sed hāc regis facilitatē pleriqꝫ reꝑhēderūt: cū hmōi gens pugnax atqꝫ inhumana duris sp legib⁹ cōtineri debuisset. ¶ Deficientibus ꝑ id tp̄s ab iperio sclauonib⁹ & mox itē vasconib⁹: motus ois facile cōꝑssus est. Nō tulit quoqꝫ satis ęquo aīo ludouic⁹ ꝙ paschalis prim⁹ se (leone mortuo) electū sine suo assensu pōtificē appellauit. Missis tn̄ a paschale ad eū nūcijs primū deīde ipso paschale ad ipatorē veniēte Ludouic⁹ ꝑ bernardū lōbardię regē & ꝓterea ꝑ arelatē sem antistitē: mox ꝑ semet obuiā pōtifici factus: ꝓdeū tē reuerēter excepit. Exceptū donis honorauit: romāqꝫ dimisit. Breui post mora iteriecta ludouic⁹ aqsgrani cōuētū habuit sacerdotū atqꝫ ꝓcerū. In eo codicē de ordine & ritu eccl̄iastico cōdi iubet: quē ꝑ ciuitates & suę ditiōis loca isigniora circūlatum ab vniuerso clero exscribi & seruari mādauit. Ei⁹ codicis autor fuit amalari⁹ dyacon⁹ florēs illa ętate sacris istitut̄ & studio lr̄arū Pōtifices vero atqꝫ inferioris dignitatis sacerdotes q̄s pręclaris vestib⁹ ꝑ fastū vti & gēmis cōplurib⁹ digitos ornare cognouit: eā pōpā deponere humilibusqꝫ idumētis vestiri: & gēma vna tantū ad dignitatis indiciū contentos esse imperat. ¶ De liberis aūt quos tres habebat hęc fuit ludouici istitutio: lothariū impij cōsortiū secū habere voluit. Pipinum aquitanię pręfecit Ludouicū in bauariam legat. Ipse militū pręfectis negociū dat abdoritas petere quos ab eo defecisse acceperat. Qui primo fere aduētu se pręfectis summisere. Interea dū venationi indulget nūciatur bernardū ex pipino italię rege q mediolani sepultus fuerat nepotem lōbardię regē: ꝯsilio egedonis (q̄ amico carol⁹ aliqn̄ vs⁹ fuerat & regneri q palatij ꝓfecturā sub carolo magno

Pascha lis pa pa icōsulto ludoui co eligi tur.

Cōsiliū aquisgrani.

Amalarius.

Cōtra fastum cleri.

Bellū a bernardo lūbardo i carolum

gesserat)bello se parare & ad apertã defectionẽ copias cogere. Iã quoq; angustias alpiũ occupasse & firmo tenere psidio. Eã ob rẽ ludouicus celerrime exercitũ ex frãcis alemãnisq; pfectũ educit. Cũ aũt cabillonẽ castra admouisset: bernard⁹ de ĩpatoris expeditione certior factus: cũ eos quorũ auxilijs nitebaṫ perterritos videt: ipse ad Carolũ quẽ benignũ atq; sibi ĩdulgẽtẽ fore sperabat venit: atq; ad pedes ĩperatoris pcũbens culpãq; confessus: auctores quosq; nomine designat. Bernardi exẽplo reliq cõsultores idẽ faciũt. Inter quos erant epĩ tres. Asselin⁹ mediolanẽsis: Vuolphõsus cremonẽsis: & Theodulphus aurelianẽsis. Hos oẽs in custodia vinctos aquisgrani haberi ludouicus iubet. Quo & ipse hybernaturus erat. Primo vere dñicę resurrectionis die exacto: bernardũ cũ suis participib⁹ sibi psentari iussit. Qui tametsi romanis legib⁹ capite dãnari debebãt: pius tñ rex satis habuit oculis malefactores puare. Sz hui⁹ leuioris poenę tãq̃ scelere careret ĩpatiẽs bernardus capite cęsus est. Ginalũ itẽ q regi⁹ cubiculari⁹ extitisset par poena secuta ẽ. Antistites aũt dignitate amotos mõasterio addixit: reliq̃s relegauit. Dũ hęc aguntb britones duce normãno a frãcorũ fide deciscũt. Ea re cognita pgressus aduersus illos/venetis.i.vãnę pciliũ ĩdixit. Inde ĩ britões mouet: nec destitit donec normãnus a carolo q̃dã suo aulico ĩterfect⁹ nũciaṫ. Rege amisso britones ĩ ptãtẽ ludouici deuenere. Vascones ĩdẽ rebellarũt. Sed pipin⁹ ludouici fili⁹ instabilis populi ferociã ita cõpescuit: vt nõ temere quispiã postea aduersus ĩpatorẽ arma sũpserit. Lindeuintũ pterea pãnoniorũ tyrãnũ qui aquilegiã bello pmebat copijs ad bornã pfectũ equitũ missis fugat. Per id ferme tps piratę ex dacia occeano delati cũ neq; ĩ flandriã neq; ĩ neustriaz (portub⁹ firmo psidio occupatis)appellere possent: in aqtaniã exercitu vacuã irrũpunt: quã repẽtinis incur=

Pena reorũ.

Lindeuint⁹.

Normanni piratę.

sionib⁹ vastatã reliquẽtes ad suos se rettulerũt diruto scti philiberti cœnobio qđ ludouic⁹ ĩ herio ĩsula agri pictauẽ.cõstruxerat. Mox vero abeũtib⁹ danis bti philiberti corp⁹ exhumatũ ĩ burgũdiã trãsfert. Lindeuitũ varia diu fortuna seruauit. Nã ꝓcedẽtib⁹ aduersus eũ frãcis munitissimo atqꝫ edito castello se cõtinebat. Interdũ ab aqlegiẽsi comite vãdra fugat⁹ ad dalmatas se recipiẽs occasionẽ ĩ pãnoniã remeãdi explorabat. Sed versipellis hõ tãdẽ clã ĩtercept⁹ occidit. ¶ Int hęc ludouic⁹ cũ lothariũ ĩ lõbardiã dimisisset lothari⁹ reb⁹ ĩter lõgobardos cõpositꝫ a paschali põtifice romão accersit. Quẽ dñicę resurrectiõis festo ĩ vrbe excepto paschalis ĩsignib⁹ ĩperij donat augustũqꝫ appellat. Inde vero papiã adueniẽs aliqt illic dies ꝓpter ĩpẽdẽtia negocia morat⁹ ẽ. Quib⁹ pti nõ absolutꝫ ad patrẽ ea quę gessisset: rettulit. Qui lõbardię reb⁹ bñ cõsultũ eẽ volẽs moringũ ex aulicis nobilẽ & alardũ palatij comitẽ ad lõgobardos legat q cętera ꝓ virib⁹ curẽt. ¶ Dũ hęc in frãcia gerunt romę tumult⁹ exorit: ĩterfectis ĩ ędibus põtificis theoderico ecclię romanę scriba & leone dõairo: qb⁹ priusq̃ morte afficerent oculi eruti fuerãt ob id maxie qꝫ lothario fidi haberẽtur: cui⁹ ĩmanitatꝫ culpã ĩ paschalẽ pleriqꝫ trãsferebãt. Ea re ad ludouicũ ꝑ nuncios delata: adelugo diuivedasti atrebatꝫ abbati: & huffrido comiti negociũ dat cris autores ĩquirẽdi. Sed nõdũ curia abierãt: ecce põtificis paschalis oratores ludouicũ cõueniũt q paschalẽ oi suspitiõe liberẽt. Verũ hac purgatiõe nõ cõtent⁹ ĩperator: nũcios q̃s paulo supra noiauim⁹ mãdata absoluere ꝑcipit. Illi romã ꝓfecti ꝑquisita diligẽter veritate põtificis iureiurãdo cõperiũt nullã hui⁹ mortis labẽ ad paschalẽ ꝑtinere. Interea ludouic⁹ regni curã nõ omittẽs: vrbes & populũ viscere & qd passim gereret cognoscẽ ꝑgit: vt oppssis leuamẽ/ iniqs pœnã inferret: Quib⁹ pro tempore quantum ad

Lothari⁹ august⁹ a paschali appellat.

Romani tumultuãtur.

Paschalis pape apđ ludouicũ purgatio.

se ptinere arbitrabat peractis: cõpendiũ quo pcerũ cõuẽtũ indixerat reuertit. Ibi redeũtibus roma legatis accepit paschalẽ inocẽtẽ eẽ. Eã ob rẽ põtificis oratorib⁹ liberũ discessum pmittit. Inde aquisgranũ pgressus imperator bulgaros amicitiã ei⁹ petẽtes audit. Britonũ pterea legatos in qb⁹ yuo vinemadi⁹ erat hõ iter suos appme nobilis & potẽs liberalr habuit. Hi se regionẽ qꝫ cũ vxorib⁹ & liberis ludouico pmisere. Donati magnis muneribꝫ britones abscesserũt. Mox autẽ yuone duce finitimos bello ipetũt: & eos potissimũ q iperatori erãt obedientes. Sed paucis interiectis dieb⁹ domi a suis iterfect⁹ pfidię suę pœnã yuo luit. Per idẽ tps pax quã petebãt normãnis cõcessa est. Cũ bulgaris itẽ res cõposita. ¶ Agẽti post hęc i germania ludouico: herio pnceps normãnus cũ vxore & multitudie bona suę gẽtis ad ludouicũ religionis plen⁹ accessit: & sacrosancto xpianę fidei lauacro ablut⁹ est. Cui formidãti ne a suis q xpian⁹ eẽt patria pelleret Ludouic⁹ locũ illi apd frisones munitũ attribuit: in quẽ periculo iminẽte se tuto recipet. Tradũt nõnulli auctores quẽdã georgiũ sacerdotẽ gręcũ eodẽ tpe a bauduyno pãnonię prędecto deductũ fuisse ad ludouicũ: q cõcinãdorũ organorũ cũ admirãdus opifex eẽt: gratissimus ideo impatori fuit. Nã quia id musici genus instrumẽti frãci nõdũ cognouerãt / georgiũ adulpho quęstori palatino ludouic⁹ assignat: qui & stipẽdio & ijs que ad artem cõuenirent sacerdotẽ iuuet. Hinc organorũ vsus in frãciã primitus emanauit. ¶ Inuenio pterea multa de asonte quodam sarraceno scripta eẽ qui ex affrica in hyspaniã traijciẽs barchinonã vsqꝫ / atqꝫ cęsaraugustã copias admouit iperatorẽ quoqꝫ p pfectos primo aduersus illũ bellum gessisse. Sed ducũ incuria atqꝫ inertia rẽ infœliciter successisse. Quib⁹ officijs amotis pipinũ aquitanię regẽ & hugonẽ principẽ palatinũ: maufredũ pterea in hostes

Bulgari Britões p fidi.

Herio pnceps normãnus baptizat.

Organista missus ludouico.

misisse. Ceterū his pigerrime & lēto agmine incedenti bus priusq̄ pyreneū superassent/oīa perdēdi spaciū hosti reliqsse: ita vt ad hāc calamitatē ptinuisse pleriq; dicerēt pdigiū qđ paruo supra tpe visum eēt. Acies enim cōcurrētiū in se militū cruore madētes i cęlo apparuisse nūciabat. Nec mora iterposita p nūcios ludouic⁹ cognoscit nouas copias azōti aduēisse Quare lothario cōmittit ex austrasia militē deligere: & īfesto exercitu petere hostē. Mouit igit lothari⁹: & dū lugduni cōstitisset pipinus ei⁹ frater magnis itinerib⁹ ad eū venit. Fratribus vero de rōne instātis belli cōsiliū capiētib⁹ nūcius quē exploratū qd apđ hostē ageret lothari⁹ miserat ab hyspania reuertit. Refert mauros qdē i hyspaniā penetrasse: sed tādē ide se recepisse: nec bellū vltra moturos eē. Ea re cognita pipin⁹ aquitaniā: frāciā repetit lothari⁹. p hos dies cum anglis eēt reges suos necādi: ipsiq; edelrodū trucidassent: angliā regib⁹ destitutā dani occupauerūt āno xpianę gr̄ę octigētesimo. xxvij. ¶ Dū hęc agunt cā īcidit ludouico vuarmatiā: hasburgūq; p ficiscēdi. Nūciabat enī normānos bauarosq; cōpatis armis ī germaniā puēturos. Ea res & si caruit fide: maius tn̄ crimē ab ijs q̄s officio admotos mēorauim⁹ ī se moliri cōperit. Quāobrē berardū ad se ex hyspania accersitū cubiculari honore & palatij p̄fectura donat: credita illi sui corpis custodia. Sz ea res q̄q̄ ꝯiurat̄ ꝯcepti ī regē facinor̄ paululū morę obiecerit: clā tn̄ q̄s pn̄t sollicitāt & blāditijs demerēt. Neq; verēt pipinū ī p̄rēz aīare: mēorātes bardū aulic̄ oīb⁹ dn̄ari: eoq; supbę euasisse vt aspnaret vniuersos. Sz nec ludouicū hoīs magnitudini ēt si cupiat obsistē posse: q̄ potiōib⁹ atq; magic̄ sortib⁹ reḡ mētē ob regię iudith cōcubitū sibi berard⁹ deuixisset. Nisi tāto dedecori prudēs fili⁹ occurrat: ꝯtaminationē ī dies sordidiorē fore: & vires demū ī pniciē īpatorię celsitudīs adepturā. Hęc ita obloq̄ntib⁹ ꝯiurat̄

Prodigium.

Vuarmacia vāgionū nō pcul a rheno germania ciuitas.

Coniuratio in regem.

Verberia.

pipin⁹ fidē adhib₃ & armatorū nō pua mltitudie collecta aureliā petit Odonē vrbi a prē pfectū offō exturbat subſtituto i ei⁹ locū mā̄fredo. Ab aurelia verberiā ad ripā iſare vicū ꝯtēdit. Eorū aduētu citiſſime(qa cōpēdij agebat)cognito: ludouic⁹ iudith reginā laudunū pficiſci: & in tēplo virginis marię morari iubet. Bernardū itē abire a ſe: & ſalutē pcurare admonet. Petētē laudunū reginā ꝯiurati pſequunt miſſis ad eā reuocādā garino lābertoq₃ cōiuratiōis ſocijs: cū iperio: reginā aduerſus eos qcq̄ moliētē a tēplo depellēdi dephēſa₃ ad ſe pducēdi. Miſſi ipata exequūt: reginā ad ſe pductā ꝯiurāti religionē pfiteri cōpellūt. Et pterea iureiurādo aſtrīgūt iperatori ſuadere vt ſe iperatoria dignitate abdic₃ & i mōaſterij ſolitudie ꝯuerſet. Atq₃ ita ad regē ſub cōiuratoꝝ cuſtodia regia accedēs poſtq̄ loquēdi copia facta ē virū orat: vt p ei⁹ aſſenſū ſibi liceat velū mōiale recipe. ipm vero ludouicū nō pudeat: trāſeuntiſ ſeculi momētaneā dignitatē deſerere: & eccl'iaſticiſ reb⁹ obſeq: q̄ vna rōne ipēdētē ſibi mortem euadat. Vxori vir rn̄det de re quā pcaret ſe cōſiliū captuꝝ. Nec plurib⁹ verbis vſ⁹ rex reginā a ſe dimittit. Quā rn̄ſo ipatoriſ cognito ꝯiurati i diue radegūde cœnobiū qd pictauie ē relegāt.

¶ Per idē tp̄s ex lōgobardia lothari⁹ ad prēm reuertit Cui tametſi q̄ a pditorib⁹ geſta erāt nō igrata eēnt prī tn̄ ne quicq̄ aduerſat⁹ eſt At ꝯiurati cū intelligerent abſq₃ pcerū cōuentu regē deiicere nō poſſe: magnis virib⁹ enitunt ꝯſiliū i frācia haberi. Repugnabat tn̄ ludouic⁹ q₉ ſciret frācos ab iimicis aduerſū ſe pſuaſos eē. Magūtię pꝑterea cōuētū idixit: mādatq₃ neminē i cōciliū cū armis admitti. Cōuenere ex alemānia q̄plurimi ludouico fauētes. Hildonē vero abbatē: q eo cū armatiſ acceſſerat ꝯclaui egredi iubet. Valaſco q̄q₃ corbiēſi abbati armis iſtructo mādat cœnobiū repetē: atq₃ in eo p legibus monachis cōuerſari. Quo conſternati facto coniu

Cōuentus apd magōtiam.

rati lothariũ adeũt & multis p̃cib⁹ orãt: ne bñ rei gerẽ
dę occasionẽ omittat. Op⁹ eẽ acie pugnare: aut ꝯcilio
rege inuito abire. Sed cognito qd ab inimicis agereť lu
douic⁹ ad se venire lothariũ iubet. Modeste admonet
filiũ pr̃: caueat credere ꝯiuratoꝝ mẽdacijs. decere filiũ
pr̃i obseq. Cõuenerat ingẽs ppl̃i turba in atrio palatij
q̃ filijs cũ pr̃e cõgressum iniquo aĩo ferẽs tumultuabať
ita vt iã ad pugnã furẽs ꝓcederet nisi e fenestrꝭ palatij
ludouic⁹ vna cũ lothario sese cõmõstrãtes ppl̃i seditio
nẽ sedassent. Quiete a tumultuãtib⁹ data: cõiurati oẽs
ergastulis deduнť. Quib⁹ tñ pius impator nihil eroga
ri vltra pass⁹ ẽ q̃ laicos locꝭ sp̃ualib⁹: clericos vero mo
nasterijs ppetuo adigi impauit. Theodulphũ aũt q di
ui bñdicti sigeriẽsis abbas p̃mũ deide aurelianẽsis ep̃s
fuit: inter ꝯiuratos delatũ ãdegauiã relegauit. Vbi cũ
ludouic⁹ die supplicatiõis q̃ dñica palmaꝝ solẽnitate
habeť eẽt: audissetq̃ theodulphũ carmĩa recitãtẽ q̃ ob
festũ diẽ ip̃e ediderat viri religiõe mot⁹ ep̃ꝫ liberauit.
Hęc paulo lati⁹ a me narrata sũt vt facile intelligat le-
ctor: honorꝭ sedes pestilentię cathedras a dauide rege Hono-
pulchre appellari: q̃s nẽo fere cõscẽdit cui a laboribus ris se-
quies a piculis securitas ꝯcedať. Illis maxĩe qb⁹ iuisa ẽ des pe-
alteri⁹ ptãs: qm̃ pl⁹ dignitatꝭ atq̃ diuitiaꝝ accipiũt pu stilẽtię
tãtes alieno fulgore suã obscurari. Pr̃is ei lõgior vita cathe-
filio fuit⁹ videť: odit pr̃is cõpositos mores: q̃si illi ob- dra est.
stẽt: q p oẽꝫ licẽtiã lasciuire & bacchari ꝯstituit. ¶ Reb⁹
ita vt dictũ ẽ cõstitutꝭ ludouic⁹ aq̃sgranũ regress⁹ vxo
rẽ ex mõasterio vbi i aq̃tania exulabat reuocari iubet
quã nullo honore habuit: donec ab stupri ignominia
se purgasset: purgatã cõiugali thoro dignat⁹ ẽ. Dimis
sis a se postea filijs: lothari⁹ i italiã ꝓficiscit: pipin⁹ aq
taniã: ludouic⁹ bauariaꝫ petit. ¶ Interea missis ad lu-
douicũ theoderici i germania agẽtẽ nũcijs mauri pacẽ
impetrãt. Pipin⁹ vero nõ multo post i suspicionẽ re-

bellionis venit q patrē vocat⁹ nō venisset. Cōphēsus ꝑpterea treueri in custodia missus ē. Sed siue iniqtate siue negligētia custodū noctu aufugit. Nec qescere de latores & osores pacꝭ potuerīt. Fratrib⁹ suadēt vnū in locū cōuenire vbi de regni statu & cōditiōe simul agāt Insusurrāt patrē ī filios malo aīo eē. Op⁹ illis eē tutela aduers⁹ malignātiū īsidias. Nec tardāt crudeli frēs copias cōpellere. Et vt cœptꝭ pronū adhiberēt: gregoriū qrtū pōtificē rōanū ī frāciā ascisćūt: q mediatore p simulatā pietatē apd prēꝫ (si necesse eēt) vterent. Cōsilio filiorū pfecto: ludouic⁹ cuꝫ expeditissimo exercitu parat⁹ adest. pri⁹ tn̄ q ꝑlio qcq̄ tētaret: bernardū epꝫ ad filios mittit. p eū dissidētes filios hortaī ad se piū prēꝫ cōuertātur: eū eē q prno illos affectu diligat: cupiatq; secū vna viuere atq; impio potiri. Cū his mādatis ꝑfectus bernard⁹ irritā habuit legationē: obstiatꝭ aduers⁹ patrē filijs. Affirmātib⁹ etiā plerisq; rōanū pōtificē iō aduenisse vt filiorū cōsilio si nō cōgrueret pr̄: ludouicū excōicatione feriret. Idq; vero eē simile videbaī. Sꝫ obstitere pōtifici frāci ātistites. Igiī cū de cōcordia nō ꝯueniret: vterq; exercit⁹ in cāpo cui postea mēdaciorꝫ agro appellatio fuit: dispositas acies īstruxit: ita vt nihil ꝑter signū cōgrediēdi pugnę deesset: cū ad īpatorē venire romanū pōtificē nūciaī. Quē nō admodū beniuolo & reuerēti aīo ludouicus admisit. In regiū tn̄ tabernaculū pduct⁹ pōtifex iureiurando firmat se ea tn̄ rōne venisse/ vt cōciliatiōis auctor sit: qn̄qdē intelligeret patrē filiorꝫ cām audire nō velle: suę dignitatꝭ atq; officij eē belli cās q ad se fieri posset tollere: & nō sinere armis digladiari qs tā arcto gn̄ationis vīculo natura cōiūxisset. Ad hęc pōtificis verba ludouicus rn̄dit. Nulla se re filios exsupasse: neq; ī eos tulisse arma. Adductos illos eē pditorꝫ quorūdā hoīm mēdacijs: vt in se patrē cōcurrerēt. Quod cū ita sit: nō tn̄ ita se ira aut

Gregorius q̄rtus papa ad ludouicū venit.

Ager mendaciorum

odio teneri: quin pœnitētes filios paterna pietate reci piat. Placere qdē sibi si discordātes ad charitatē reducere pōtifex ęlaboret. His inter pōtificē ludouicūq̨ cō dictis: gregori⁹ ad filiorū castra reuertit. Vbi multa imutata cōperit. Nā dū pōtifex apud ludouicum agit: magna plebeiorū militū q cū ludouico militauerāt ad filios deficiūt. Et pōtifex ad ipatorē vt cōuenerat nō rediit filiis ei⁹ regressū ipediētib⁹. Ludouic⁹ bona pte suorꝫ destitut⁹: metuēs q̂ꝫ in furētis multitudis ptātē tradi: ad filios mittit. Orat ne patrē i pditorꝫ man⁹ venire sināt. Illi renūciare pri iubēt si castris egrediat̃ se illi obuiā pfecturos. Progredit̃ igit̃ pr cui filii occurrētes ex eqs desiliūt / excipiūtq̨ digna reuerētia parentē. ille cōtra osculo filios dignatus: i castra filiorꝫ venit. Mox ablatā illi iuditli vxorē tortonā relegāt. Impiuꝫ inter se partiunt̃. Quę dū fieri gregori⁹ videt illachrymat⁹ romā se recepit. Hoc gregorio autore ps illa q̄ ē a mole adriani ad vaticanū vsq̨ muro claudi atq̨ muniri cœpit Ludouici hui⁹ ipēsa. At leo q̄rt⁹ q gregorio post sergiū. ii. suffect⁹ ē ope absoluto eā a suo noie leoninā appellauit. Ludouic⁹ i bauariā abiit. i aqtaniā pipin⁹ reuertit̃. Lotari⁹ prēꝫ i monasterio diui Medardi arctissima custodia: & carolū iuniorē filium asseruari mādat. ¶ Hui⁹ rei dignitatē si qs diligēter putet: malit mea snia cęlebs priuatusq̨ viuere: q̄ filiorū fecūdissima sobole eē parētē: a qb⁹ p summā ingratitudinē e supmo honoris culmine se deiectū aliqn̄ q̄rat̃. Ludouicus tāta calamitate accepta de sua flebili cōditōe epl'aꝫ edidit: qua posteros admoneret etiā summis quibusq̨ pricipib⁹ a domesticis atq̨ ab ipis liberis ipēdere pericula. Qd eni cōseruādis regib⁹ firmi⁹ psidiū q̄ pietas / q̄ māsuetudo / q̄ clemētia & liberalitas eē pōt? In has tn̄ virtutū tā firmas mūitiōes irrupit filiorꝫ aduers⁹ piū & bn̄ficū patrē iniqtas: & sęua ambitio dominādi.

mādi[?] patrem

¶ Ludouici pij de acceptis a liberis suis iniurijs dum suessione apud sanctum Medardum in custodia esset quærela & comploratio.

HRactis robusti olī brachij virib⁹: ego Ludouicus cęsar īpator august⁹ dei dispēsāte grā vrbi romane īperās: cū late in pplos iur haben as īmoderati⁹ relaxauissē: idulgētia nr̄a qdā dissoluti ipugnādo pietatē: i ifideliū ,prupere crudelitatē. Qd malū eousq; incāduit: vt ipos q̄3 pdulces natos meos i me sęuire cōpulerit. Ad locū sic forte venit q ex euētu ruptę fidei pacis & sacrorū: mētit⁹ cāp⁹ extūc appellat. Hic me ois pene meoꝝ militū man⁹ deserēs: eo vt rettuli pduellio filios meos (horrēdū facinus) iuoluit: & pfices sceler eē delegit: isōti mihi multa morti obnoxia iputātes. A nūq̄ lesis multiplicit lesus & delusus: nefādoꝝ actuū meoꝝ nō imemor: ęqsimo dei iudicio hęc me digne ppeti cōminiscēs: casus ęq̄nimit ferebā. Suessiōis ciuitate deide iimica cohorte vallat⁹ ad sctōꝝ dn̄orū meoꝝ medardi et sebastiani cœnobiū pduct⁹ sū. Et qa sciebāt me illū locū diligere plurimū: cōciliabāt inibi me fortuitu post despatione spōte arma positurū. Quo cum me publica custodia arctauissēt: q̄ten⁹ qd callide tractauerāt ope cōsūmarēt: q̄sdā submisere: q vxorē meā in monasteriū virginū sāctimonialē factā: vel qd veri⁹ audissent mortuā michi nūciarēt. filiū q̄3 meū paruulū & inocētē carolū bonę indolis puerulū: quē nouerāt prę oib⁹ mihi amātissimū attōsum: & monachoꝝ affirmarēt cœtui adnixū. Qd ego audiēs & me cōtiere nō valēs: qppe q regni decore spoliat⁹: cōiuge priuat⁹: filioq; essē orbat⁹: dieb⁹ nō pauc eiulās: nullo cōsolatore fruit⁹: lāguor violētissimi paulatī me psentiebā ex tristicię magnitudine ęstib⁹ aduri. Et qa pter deū ꝯsolatorē neminē hr̄e poterā (qm̄qdē aditus & colloquiū negabat oib⁹) ad eccle-

siã tm̃ & ad fratres rara via: & ipa cũ sũma ꝑspectiõe cu stodũ patebat: ĩsedit aĩo illuc ire. Quo cũ deuenissẽ oĩꝫ vestigijs ꝓuolut⁹: morbi q̃ afficiebar plagã medicis sa piẽtib⁹ retuli. Quib⁹ vt aliquãti leuamis apd̃ ꝓpitios dños obtinerẽ supplicaui: vt & ꝓ reqe cõiug͡ quã exẽ ptã vita arbitrabar missas celebrarẽt & attẽti⁹ orarent venerabilẽ religiositatẽ eorũ obnixe efflagitaui. Qui afflictiõib⁹ & miserijs meis prudẽter cõpassi: p merita & interuẽtũ sctõrũ qb⁹ deseruiebãt / veluti futuroꝝ ꝑscij ꝓximã pollicitati sunt ab oĩpotẽte mihi affuturã me= delã / si tñ fidei sacris aĩm accõmodarẽ. Sic ab eis bene ꝯfortat⁹ post orõnẽ ab illis deduct⁹ noct͡ ergastuli an tris ita demũ sũ restitut⁹. Sequẽte noct͡ vmbra: cogi= tatu sedulo lucicomũ desiderabam cernere syd⁹: ĩgres susq; sctẽ trinitat͡ vicinũ carcer͡ oratoriũ post matuti= nalẽ expletionẽ sol⁹ ĩibi pnoctat⁹: cũ p fenestrã ĩtuitũ extra dirigerẽ quẽdã custodũ vltra vires ĩmerito tñ mi hi ĩfensũ: sub ĩbrice comin⁹ video iacẽtẽ. & ne vel pmo dico maceriei foramĩe elaberer ĩpo statu fuare cupien tẽ. Quẽ sõno & mero sopitũ deꝑhẽdẽs: ĩter alta cordis suspiria ridiculũ mihi omẽ meli⁹ aspectãs oborit. Enĩ uero cũ ita diffusũ soloten⁹ & ei⁹ eẽm frequẽti ceruical' q̃ supfuerat exposit⁹ repulsu viderẽq; eũ penes funda mina basilicę ĩpexũ scalaꝫ cõcite q̃ ad accẽdẽdos faros angulo fuerat reposita subiẽs funiculũ ocio torpentẽ sup a laqarib⁹ solui. Cominusq; hastas qb⁹ vexilla tpe letaniaꝝ aptãt ꝯspiciẽs: vni eaꝝ funiculũ cũ laqo sub= nexui: pq; eãdẽ fenestrã ieci. Hac ꝯꝑhẽsũ arte mucronẽ sustuli: inq; altas & squalẽtes feci iactare latrinas: vo= catoq; ei⁹ noĩe / aio ad eũ. O custos puigil: tuorũ spes fi dissima vigilas ne? At hęc ille. Vigilo & bñ vigilo. Cui iteꝝ ego. Et qd struis? Et ille. Quid de his inquit tibi? Rurs⁹ ego. Si forte repẽtina necessitas cogeret: forsitã gladi⁹ manu abesset. Illo ad caput brachia cõuertẽte:

& cũ huc illucq̧ q̃ritãti: si me dixi sic custodisses: hodie me nequaq̃ hic habuisses. Quicqd inqt illud est qd de mucrone actũ est: satis superq̧ te vt iussus sum suaui: & seruare curabo. Et ego. Vade ergo & munere fidelitatis hui⁹ & vigiliarũ tuaꝝ: illo in loco cõpetẽti armamẽtario quẽ turpit̃ amisisti recollige mucronẽ. Eadeq̧ ip̃a die: qdã fratrũ explorãtes toti⁹ causę meę veritatis tenorẽ: p harduinũ q q̃tidiano misterio añ me missas psallere cõsueuerat scripto mise. Cũq̧ de more ei oblatiões deo mactãdas: maxie ꝓ cõiugis mee absolutione quã hũanis exẽptã rebus credebã offerrẽ: ille meã cautius strigẽs manũ: sec⁹ altare esto dixit. Post cõsũmatã hostiã oẽs cũ foras egressi fuissent / substiti sol⁹: & sacello ꝓiectã colligẽs rotulã viuere vxorẽ / & nil in filium meũ sinistri opatũ cognoui: & ꝯplures iã pœnitere q̧ talit̃ fidẽ ruperit & a me discesserit: ferocibusq̧ aĩmis certati restitutionẽ regni moliri. Qđ deo fauẽte: resq̧ ĩ melius p obtẽtũ sanctorũ suoꝝ trãsfundẽte ad pfectũ deduxere.

Alia eiusdẽ Ludouici cõploratio.

VErum q̃q̃ angustius regni recupato fastigio p̃stinę dignitatis pfruerer gl̃ia: meoꝝ attñ nõ imẽor votoꝝ ac p̃catiõnũ qb⁹ excellẽtissimũ martyrẽ sebastianũ rogauerã: & me ĩcũctant̃ accepturũ credebã ĩsurgẽte rurs⁹ pduellione cũ passim regni qetudo ꝓpugnaret̃ / & pacis trãqllitas cõfũderet̃. ꝓ his sc̃m̃ supplicatur⁹ ad p̃dictũ accessi locũ. Et qa sę penũero ĩ hmõi p̃uatis seu publicis ei⁹ p̃potẽs auxiliũ fuerã expt⁹: sup his quoq̧ solitũ q̃ impartiri dignaret̃ p̃cabar enixius. ¶ Proxima ruẽte nocte illud qđ ante dies rogauerã nocturno visu accipio euidẽtissimis ĩdiciis / ab eo cęlit⁹ vt reor mihi cõdonatis. Sʒ vt ĩgruentiũ cladiũ ruina nulla pateret̃ rõe oblatas mihi duplicare moras. Hic digress⁹: discrimĩ me ꝓ ꝯmissis a deo pp̃tis tẽtabã ĩpẽdere: & certamini si res exegisset: viriliter ex

hibere. Hic me pficiscētē ꝑposit⁹ hui⁹ almi collegij thē ter⁹ noīe psecut⁹ nr̄i comes efficiebat itineris. Cūq₃ penes me eq̄taret & pcul a sctō loco diuelleremur caput retorquēs: & i eūdē phdolor vltimū aspectū cōuertēs ītimi cordis mœrore turbat⁹: supexcrescētes pfūde mœsticę fluct⁹ īhibere vltra nō valui. Tristis & mœrēs: amaras fūdere lachrimas letalit̄ cōclus⁹ cœpi. qd agēdū mihi poti⁹ foret valde suspēs⁹. Votū sctō deuouerā: cui⁹ operādi diē ꝑfixū videbā. Vitę ab eo finē pceperā: cui⁹ me trāsgredi metas nō licere sciebā. Dēiq₃ cōmissū mihi ad regēdū xp̄ianū a deo īpiū: haud igrabā. Cui⁹ vsq₃ adeo cū oē₃ labefactari orbē ꝯsiderarē: & vicinā desolationē quā ꝑscierā formidarē / reū me sup h̄ iueniri: pq₃ h̄ ętnis supplicijs dānari ab illo metuebā q vniuersoꝶ autor extaret & dn̄s: iudexq₃ vēturus vnicuiq₃ ſm opa eēt redditur⁹. Ille talit̄ me tristari cōspiciēs: diuti⁹ qdē ꝯsultū tenuit: erat ei vir i oīb⁹ fidelissim⁹. Et cū iā vberrimū meoꝶ fletuū ībrē ferre neq̄ret. Ip̄e q̄₃ ex h̄ pmot⁹ ī lachrymas ruit. Quid inq̄t optīe cęsar tibi & tuis grauiter destitutis hęc pdesse poterit? Per te cōsolabāt̄ vniuersi: hylaritas tua si mœstis patebat / dolorē oēm euacuabat. Noli dn̄e & gl̄iosissīe īpator: noli h̄ fuis tuis letal̄ tristicię vuln⁹ ī re cui sūma sp iocūditas: vult⁹ serenissimi obnubilationē talē ostētare. Hoc tuoꝶ militū corda brachiaq₃ dissoluēt. hostiū vires robore cōcipiēt Sigl̄are id dūtaxat tuis eē d₃ secretū: qd ita tui pectoris tbare potuit lętissimū spq₃ q̄etissimū statū. his fortasse si fidelit̄ tibi ꝯpassi fuerit dabit̄ vt ꝯsolatōis remedia valeāt repire. & si sec⁹ fieri neq̄bit leui⁹ deiceps cū hui⁹ rei p̄tes cœperit effici pticipes feres. tū ego q̄ fideli nouerā psuasiōe edita ꝯsolatoris mei verba suscipiēs: eis cā₃ reddidi / ei qd lateret corde detexi ptin⁹ ore. Scm̄ illū locū me amauisse p̄rimū dixi / quē vltra me nō vidē: sci martyris agnouerā reuelatōe. Votū īsup vouisse cui⁹ effectū

ꝓhibuiſſet fluctuatio collati īperij. Et niſi formidini ab hoſtibꝰ imputareť: aut eiꝰ qđ ſupramodū pertimeſcendū erat: ab oī potēte ruina exigereť: arma purpurā & ſtēmata q̄libētiſſie ibidē deponere voluiſſe. Inde ab eo cū ſalubriꝰ cōſiliū expeto dari: tale ꝑcepi. Bonū inq̄t votū tuū glorioſiſſime cęſar. ſed ſicut docet btūs gregoriꝰ: deo nihil bona volūtate dilectiꝰ. Magnū q̄dem eſt qđ optas renūciari ſęculo & oībus q̄ poſſides: ſiq̄dē p hoc xp̄i imitator eē potes. Verū multoꝝ ſalus a q̄bus perficiť multiplicia i ſingulis ꝑmia pollicetur. Illud tibi: iſtud oībꝰ cōſulit. Magnū illud: ſꝫ maximū eſt iſtud. Hoc ſi non pōt operari volūtas: in iſto poterit remunerari. Deniqꝫ in deo fuit id magꝭ mirabile: q꜄ dignatꝰ eſt mori ꝓ ſeruis. Caritatis augmentū: maius idē ipſe cōmēdauit eē: ſi q̄s ꝓ fratre nō dubitaſſet animā ponere. Fecit quod docuit: pro nobis aīaꝫ poſuit. Pertulit dn̄s mortē vt ſeruus reciperet dignitatē: non neceſſitati ſuccūbēs: ſed plaſmati ſuo ineffabiliter ſubueniēs. Quod ſequamur exēplū in ſeſe oſtēdit: & dāti operam / palmā victorię ꝓmiſit: & permanens ꝑmiuꝫ repoſuit. Quia ergo gregem ſuū regimini veſtro commiſit ꝓ eo ſi neceſſe ſit: vſqꝫ ad mortē decertandū ē vobis: & hoc erit īſigne atqꝫ laudabile. His luculēter a ꝑdicto viro inſtructus: & fortiter in agendū aīatus: me iterū iterūqꝫ ſctitati illiꝰ & fratrū attētiꝰ cōmēdās: tāetſi nō vt ante triſtis: nō tn̄ adeo diſcedere hic ꝑualui lętꝰ: q̄ppe q̄ quos dilexerā vnice: ſupremū me ſciebam tranſmittere. vale. Hęc q̄dē deſcripſit ludouicꝰ pius.

Cōuentio apđ cōpendium.

AT ne publico auctoramēto ꝯiurati aduerſus patrē filij deſtituereť: coacto apud cōpēdiū ex toto regno epoꝝ ꝓceruqꝫ cōcilio: lotharius eductū de cuſtodia patrē cōpēdiū ꝑduxit: vbi cum pleriqꝫ Ludouici aduerſitati cōdolereť: cōiurati formidātes ne tāta miſeratio i eoꝝ ꝑniciē verte

ref: decere dicũt vt queadmodũ apd ppl̃m se Ludouic⁹ purgauerat: ita ipse satis eccl̃ię faceret quã leserat. Ipse aũt hęc dicẽtes plane mẽtiebãt. Sꝫ ex põtificijs legib⁹ testimoniũ sumẽtes asserebãt satisfactionẽ digne fieri nõ posse nisi balteũ militare atq; arma a se sine vlla spe repetẽdę dignitatis reijceret. In cõiuratoꝝ sniãꝫ pml̃ti venere: iter q̃s sibi timẽtes põtifices q cõiuratõis cõscij erãt pleriq; fuerũt. Itaq; i ludouicũ snia fert. Ille iperatoria dignitate se abdicat: & cucullã mõachalẽ sibi sumit Nec nihilo seci⁹ custodiẽdus i mõasterio remittit. His ita vt ꝓmissum est i cõuẽtu cõpẽdiensi cõfectis Lothari⁹ aquisgranũ cõtẽdit. Sed curę deo est hoim virt⁹ Ludouico ex frãcia abducto: fiunt p toti⁹ regni ꝓuincias hoim cõuẽt⁹: & plurimo passim murmure filijs detrahit: cũctis miserabilẽ regis fortunã cõplorãtib⁹. ¶ Erat eo tpe Guilhelmus frãcię cõnestabilis: q magistrat⁹ ad res bellicas secũdus post regẽ est: & eggard⁹ comes genere clarus. Hi summo studio iperatorẽ restituere adnitebant: qb⁹ frequẽtes ex germania atq; burgũdia nobilitate viri q̃rũ par anim⁹ erat: adiũgebant: Berardus ꝑterea & Guerin⁹ ex veteri ludouici familia potẽtes cõtiões i burgũdia habebãt: & quosdã ꝓmissis: alios ęqs rõnib⁹ sibi demerebant. Et iã vulgabat ludouicũ ipatoris filiũ ad patrẽ in alemaniã cõcessisse. Quib⁹ rebus ab aduersarijs cognitis: ad pipinũ i aqtania agẽtẽ q̃ celerrime brionẽ ex suis mittũt: q de his q̃ de restituẽdo ludouico agerent pipinũ certũ reddat. Cũ aqsgrani hybernasset lothari⁹. Parisiũ ire cõstituit. Cui p albarnẽsem vicũ iter agẽti occurrũt nõ cõtẽnẽda manu terrę illi⁹ ꝓmores. Petũt dñm sibi ipatorẽ liberũ reddi. Alioqn se vim facturos. Sed p ludouici beniuolos re cognita: ipator q̃ occultissime põt ꝓcerib⁹ mãdat id ne conẽtur. Nã si cœpta nõ ꝓcedant in suã perniciem oia reditura. Desistunt ergo ꝓceres. Lotharius vero iã ad san-

Cõnestabilis

cti dyonisij monasteriũ puenerat: cũ ex burgũdia aubericus comes & berardus magnis ꝯctis copijs, ꝑperãtes tẽbaldũ & gautelinũ ad lothariũ legãt: qb⁹ mãdatũ est impatorẽ ex seruitute repetẽ. Si id faciat: nihil sibi de fortunis / neq̧ de dignitate detractũ iri. Sin min⁹ cõstituisse se vi atq̧ armis innocẽtẽ ludouicũ educere. Legatis Lothari⁹ rñdit: nõ sua culpa sed põtificũ & seniorũ iudicio ludouicũ cõdẽnatũ esse. Neminẽ eẽ q de patris ignominia plus se succenseat / vel de eius honore congaudeat. Quę postq̃ locut⁹ fuisset discedẽtibus legatis iubet ad se paulo post reuertant: scrutaturus q̃ rõne id qd petebãt absolui posset. Hec q̃uis ita diceret: proten⁹ tñ abeũtibus legatis patrẽ in dyonisiano cœnobio liberũ dimittit. Quo salutãdi regis gratia cõplures epi, ꝓceresq̧ se cõtulere: cohortatiq̧ sunt vt balteo militari resumpto in pristinã se dignitatẽ restituat. Quod facere distulit donec epõrũ consilio atq̧ auctoritate purgaret: veluti fuerat quorũdã snĩa condẽnatus. Recõciliatione percepta: accingit̃ balteo & ĩperiali dyademate coronatur. Nec multo post carsiacũ petit. Illuc venere pipin⁹ & ludouicus cũ multo amicorũ numero: qbus cum familiariter cõfabulatus: rex tãdẽ eos dimisit: atq̧ aquisgranũ ꝓfect⁹ est: vbi iudith vxorẽ ab exilio ex italia redeũtẽ excepit. Patrẽ interim aspernatus lothari⁹ in burgũdiã abierat: cabilonẽq̧ vrbẽ diripuerat tẽplis oĩbus spoliatis atq̧ exustis occasiõe a guarino comite sumpta: q locũ muniuerat. Nec cũctat⁹ ad cœnomãnos vbi lãbertũ & maufredum belli duces ex neustria recipe spabat: cõtendit. Quẽ vna cũ ludouico filio insecutus ĩpator: positis vtrisq̧ ad tizum fluuiũ castris cũ pipinũ ĩsup cũ copijs ad patrẽ venisse lotharius cognouisset: victoriã desperãs supplex ad ĩpatorẽ venit Quẽ cũ oĩ sua nobilitate ĩ verba ĩpatoris iuratũ pr̃ in italiã dimittit: alpiũ claustris ꝑsidio occupatis. Neq̧

Lothari⁹ cabilonem incẽdit

ex italia iusto milite i fraciã demigraret. ¶ Curauit de
inde summopere ipator oppssas p supiores cõtẽtiones ec-
clesias istaurare: debitoq ritu atq cerimonijs venera-
ri. Neq omittit grassatores & viarũ obsessores poena
afficẽ. Inť cõdẽnatos fuere ebo cõiuratorũ cõsci⁹ & ago
bert⁹ lugdunẽsis pmas q tertio ab ipatore vocat⁹ ipa-
ta nõ fecerat. ¶ Dũ hec geruntʻ iudith pruida mlier ex
regis etate admonita pmores aulicos adit: consulit de
caroli filij futura cõditiõe si vita forte defungeretʻ ipa-
tor Tris filios regi supesse grãdeuos mẽorat: hũc vnũ
carolũ adolescẽtẽ eẽ cui nihil terre pr hacten⁹ cõtulissʒ
Nisi supstite ipatore alť ex filijs caroli ei⁹ curã recepit
se vna cũ filio pessũ iri. Orare igr illos mři filioq boni
cõsulãt Proceres iustis regie pcib⁹ adducti rñdẽt vnũ ex
regijs liberis lothariũ q ad hãc tutelã idone⁹ eẽ videatʻ.
Ludouic⁹ de hac re a regia pceribusq admonit⁹ cũ ite
rima lothario nũcij ad eũ venissent/re quã petebãt cõ
fecta ipator nũcijs iperat/lothariũ hortentʻ ad eũ vẽire
sui cõmodi cã. Sed při parere morbo occupat⁹ lothari⁹
nõ potuit. Recepta sanitate cũ venire differret/nũciatʻ i
patori lothariũ ecclie libertates & puẽtuũ iura viola-
re: sibiq rapere q ad romanã sedẽ ptinerẽt. Eã ob rẽ su
pra q credi põt idignat⁹ ipator ad lothariũ pgere nun
cios nulla mora iterposita cõpellit. Per eos filio man-
dat meminerit iuramẽti q se (cũ regnũ italie adipiscere
tur) obstrixit. tueri scʒ atq cõfuare eccle romane ditio
nẽ. Idcirco dedecere illũ oppssorẽ ei⁹ eẽ cui⁹ tutelã i se
recepisset. Restituat igiť quæ vel ipse vel sui abstulerit
Patris mandata quæ de restituẽdis ecclijs erãt se iple-
turũ lothari⁹ pmittit. Interiʒ rebellẽtes normãnos id
est danos imperator bello domuerat. Quæ causa fuit
qobrẽ italiã atq vrbẽ vt cõstituerat adire non potuit.
¶ Per id tempus cum aquisgrani ageret/vocatis ad se
aulicorum primoribus Carolo iuniori filio portionẽ

Iudith regina prudẽs

Sollicitus ludouic⁹ de reb⁹ ecclie.

Normãni rebelles.

iperij dat. moxq in cocilio apud carisiu ages psente filio ludouico: carolu militari cingulo & regijs vestibus ornat: data illi neustria. Quib9 insignib9 donis tametsi Iudith regia exultaret: nihil tn firmu rata nisi filij cura lothario comissa a pre eet: ipsa cu aulicis rege orat: id vnu potissimu curet. Nec multis se orare passus ipator: lothario madat. Si caroli fris sui pcuratione tutelamq no recuset: ad se ppere veniat. Neq formidet ppt ea q ipe male comisisset: pacato se aio i eu ee ita vt dimidiatu illi ipiu dare statuerit: bauaria tm excepta. Hoc nucio let9 lothari9 ad patre vuarmacia q vangionu ciuitas est pficiscit. Costitutis in cospectu pris fratribus: lothario dico & carolo adolescete (ia eni pipin9 morte obierat: & ludouic9 bauaria possidebat) iperiu ad huc modu dispartitur. Totu australie regnu a mosa flumie ad hugaros vsq ptingens lothario attribuit. Reliquu qd ad occidente spectat carolo assignat. Hec partitio assensu pceru & populi multi assistetis facta & coprobata est. Deinde lothariu monet iperator: caroli cura recipiat: adolesceti q assit vt pater: & ad carolu couersus tu inquit carole lothariu vt patre colito & diligito vt fratre. ¶ Re pfecta liberu lothario i italia reditu pmittit. At ludouic9 bauaroru rex imperij distributionem molesto aio feres icursare coepit finitimas sibi germanie regiones. Sed in eu mouere vbi patre itellexit: pn9 ad iperatore dodona se cotulit. A quo ipetrata venia ad bauaros reuertit. ¶ Defuncto pipino: aqtani audientes carolu iuniore ludouici filiu ex patris decreto cstitutu fracie rege / qde pipinu que pipinus reliquerat ex se pgnatu / rege sibi habere studet: plerique cotra sentientes cesebant iperatoris expectare sentetiam. Qua ctrouersia p ebroynu pyctauoru antistite iperatori relata: primorib9 aquitanie madat ad se cabilone pficiscant: vbi couetu habere statuerat. Coueniétib9 eodem loco:

Carol9 q postea caluus.

Ludouicus Lothario & carolo caluo hereditatē distribuit.

Aqtani de cstituēdo regedissentiūt

aqtanis magnaq; pcerũ mltitudie: de statu eccl'e pmo deide de his q̄ ad rẽpublicã ptinebãt: postremo de aq-tanię cõditiõe actũ ẽ: ita dissoluta cõtiõe: ludouic⁹ cla-romõtẽ aruernię ciuitatẽ petit. Vbi dũ de aquitanię re bus cõsultat: ecce ex alemãnia nũci⁹ defert ludouicũ ex bauaria mouisse: adiũctisq; sibi saxonib⁹ & thoringis germanos iuasisse. Quo nũcio ludouic⁹ adeo turbat⁹ ẽ: vt ide grauẽ pter seniũ q̄ ipse cõfect⁹ erat iualitudinẽ ꝓxerit. Nihilominꝰ forti aio ipator copijs eductis ad-uersus ludouicũ cõtẽdit. Traiecto rheno postq̃ ludoui cus patrẽ cũ igẽti exercitu adesse cognouit: p sclauões i bauariã se recepit. Impator vero quẽ pmebat ęgritu-do magũtiã veniẽs tẽtoria sibi explicari i isula ciuitati pxia iubet. Tãta fuit morbi vis: vt mẽbris ppe oib⁹ de-fect⁹: p dies q̃dragita nullũ neq; cibũ neq; potũ pter spi rituale corpis & sãguis dñici viaticũ ad alimẽtũ accepit Aderat ęgrotãti pri lothari⁹: q ex italia vocat⁹ paucis añ dieb⁹ venerat: Eo corã posito supellectilẽ suã oẽ; affer ri sibi rex iperat: ea qdẽ rõne vt recẽsitis opib⁹ qd filijs reliq̃re: qd ve cęteris siue eccl'ijs seu iopib⁹ & palatinis dispтiri posset itelligeret. Lothariũ corona aurea & en se q̃ i plijs vtebaẽ donat. pcipitq; vt iudith reginã vene ref: caroli amicitiã fuet: nẽ drelicta sibi rgni frãcoꝝ hę reditate qcq̃ detractet. Ludouico aũt bauaro tãetsi me diocrit' succẽseret offẽsam / tñ pi⁹ pr remisit. Fuerũt ipa toris extrema oĩa religiõis atq; fidei plẽa. Tãdẽ sub ip sũ ppe aię exitũ: ad fenestrã cõuersus abite inqt abite. Hãc vocẽ pleriq; eoꝝ q aderãt iterptati sũt dictã eẽ de monio qd cuiq; morienti apparere xpiana fides tradit Mox i alterã se ptẽ versans: ridẽti silis vitã efflauit duo decio kalẽdas iunij. ãno xpianę pietatis octingẽtesimo q̃dragesimo. Cadauer i monumẽtũ hildegardę matris qd mettis erat lugubri põpa illatũ ẽ postq̃ ãnos. lxxiiij. vixisset. Ei⁹ mortẽ cometa pcesserat. Et sol pass⁹ ẽ ecly-

Ludo-uic⁹ pi⁹ egro-tat.

psim gñalē. ¶ Eiusdē cōpēdij Liber quintus incipit.

Einceps q̄ sit īperij & regnoꝝ partici pib⁹ fides sequēs narratio mōstrabit Sublato e vita ludouico pio lothari⁹ & ludouic⁹ bauar⁹ ī carolū insurgūt. quē nobiliori pŕnę possessiōis pte in stitutū hr̄dē eē dolebāt. Augebat īdi gnationē ꝙ carol⁹ posteriore patris vxore nat⁹ par illis ī capiēda hr̄ditate fact⁹ eēt. Itaqꝫ ex ercitū q̄maximū qsqꝫ p̄t cōparat. Ea re cognita carol⁹ cōsilio a frācis ꝓcerib⁹ capto. cū eos ad id bellū paratis simos fore cognouisset: nūeroso exercitu collecto ad uersus hostes (q iā apd̄ fōtanetū altissiodorēsis agri vi cū castra hēbāt) nō fracto aīo ꝓgredit̄. In cōspectu ho stiū cū venisset qa pridie eēt dn̄icę ascēsiōis carol⁹ ratus hostē festo die qeturū: negligēti⁹ suos agere pmisit. Sꝫ īstructi ad pugnā fratres: acies ꝓducūt. Carol⁹ īopina to licet cōgressu paululū cōmot⁹: suos tn̄ viriliter hor tat̄. Nec territ⁹ miles irruētē in se hostē ferociter exce pit: fit pugna atrox atqꝫ diuturna. In ea lōge plures ex vtroqꝫ exercitu ceciderūt / q̄ apd̄ frācos vno p̄lio occu buisse vsq̄ lectū sit. Nā tāta ad hoc bellū ex orbe xp̄ia no diuersarū partiū studio copia cōfluxerat: q̄tam ma gna pars europę vix cogere ī vnā aciē potuisset. Cędes ꝓculdubio ea fuit: vt a victo nō lōge dissimilis victor eē putaret̄. Carol⁹ tn̄ fugiētib⁹ fratrib⁹ superior euasit Qui ne se colligēdi spaciū hosti eēt: ipse victorē exerci tū aduersus lothariū q aquisgranū se receperat paucis castris educit. Accepto caroli aduētu lothari⁹ recepta vxore lugdunū cū suis se liberis cōfert. Quem mox lu douic⁹ cōsequit̄. Inde viēnā cōmigrāt. Est in flumine rhodano nō ꝓcul a ciuitate īsula. In ea cōsiliū de reb⁹ ad se pertinētib⁹ capiūt. Eunt vltro citroqꝫ ad reges le gati de cōcordia pręcepta ferētes. Ei⁹ cōcordię form̄a

Bellū īter frēs ludouici pij hr̄des.

Carol⁹ caluus victor.

hęc fuit. Lothario austrasia oĩs: atq̃ ꝓuincia cũ por- tione terrę quã ab eo postea lotharingiã appellatã eẽ qdã putant: cũ imperij dyademate in partẽ venit ludo uico germania in q̃ bauari sunt / Carolo regnũ francię ab occeano britãnico ad mosã vsq̃ relinqr. His ad hũc modũ cõuẽtis lotharius siue pœnitudine peccatorũ: si ue tedio presentis vitę permotus distributa filijs: quos tres habebat hereditate: religionem apud pruniã in ey flia ꝓfitetur. Ludouicus grandior natu italiã adeptus est. Lotharius austrasiam accepit. Carolo cessit ꝓuĩcia cũ ꝑte terrę burgũdię. Quo post octauũ inde aunũ de- functo: lotharius burgũdiã: ludouic⁹ prouinciã obti- nuit. Hic lotharius est q contra ecclˈiasticas leges duas pariter vxores galdradã & tebergã altera dimissa perti naciter habere nitebat̃. Cuius errori duo põtifices teu gald⁹ treuereñ. & gũtari⁹ colonieñ. patrocinabant̃ q̃s ꝑpterea graues pœnas fuisse & dignitate priuatos cer tũ est. Lothario aũt eã ob rẽ ad põtificẽ romanum ꝓfe cto dira sors accidit. Nã ĩde cũ domũ repetit apd placẽ tiã lõbardię vrbẽ ęgrotans amẽtiã incurrit: mutusq̃ ef fect⁹ est: nec diu postea vixit. Sepelitur a suis: & in tem- plo diui antonini qd ciuitati ꝓximũ erat humat̃. Nũc vero aucta ciuitate tẽplũ muro vrbis cõtinet̃: & religio sis priuilegijs multaq̃ veneratione celebre est. ¶ Inter hęc siluanecti agens carolus q caluus postea dictus est nũcio de lotharij nepotis sui morte audito metti cit⁹ cõtẽdit: vbi ĩ diui stephani tẽplo morte regũ vnct⁹ rex austrasię appellat̃. Quę res ludouico ĩdignissima visa est: q̃ se videlȝ posthito lotharij oẽm successionẽ caro- lus accepisset. Ea ꝓpt̃ ꝑ legatos romani põtificꝭ: austra się regni ĩcolˈ ĩhibȝ carolo obedirẽ: aut de lotharij rgno qcq̃ sibi detrahẽ: alioqn ĩterdictũ illi ĩri cõione xp̃iana. Quę pœna sicuti g̃uis ita ig̊miniosa xp̃iano ẽ: hãc põti ficesˈ excõicatõeȝ appellãt q̃ is cui irrogat̃ e cõiõe & ꝯtu

Lotharingia. | Lotharius mõachus efficitur. | Lotharius. | Carol⁹ regnũ austrasię vsurpat. | Excõicatio.

bernio hoim eiect⁹ sit. Id postq̃ min⁹ ꝓcedere Ludoui cus itelligit vi atq̧ armis agere tẽtat. ¶ Interi carol⁹ cũ nouiomi eẽt: richẽtẽ quã pri⁹ pellicẽ habuerat / vxo rẽ ſm ritũ eccłię accepit. ¶ Per id tẽmpus rorit⁹ normã norũ princeps in amicitiã regis venit. Cũ antea ſegui nus burdegale / & xãtonũ comes a normãnis fuissent occisi / & magna aqtanię pars vastata. Quo fere tp̃e apd̃ lemouicas Canonici diui martialis relicto seculari ha bitu se ad mõasticã vitã ꝯuerterũt. Ceteꝝ diui martini cœnobitę q multis opib⁹ apd̃ turonos elati viuebãt re iecto mõachali idumẽto sese i ritũ cleri secl̃aris defor marũt. Cui⁹ temeritatis mox penas luerũt / missa i eos cęlit⁹ pestilẽtia q̃ per noctẽ extincti sunt oẽs ꝑter vnũ vedastũ q i numeꝝ sctõꝝ relat⁹ est: & noi ei⁹ sacellũ di catũ. Ex nouiomo aqſgranũ carolo ĩpetẽti ludouic⁹ ꝑ nũcios mãdat nisi regno qd̃ lotharij fuerat egrediat̃: il lũ se ide ꝓpe diẽ eiectũrũ. In re ancipiti legati vtriq̧ cõ uenũt: iurãt ꝓ suo qq̧ pricipe ea firma ꝑmãsura de q bus ad pacẽ int̃ eos ꝯueniret. Sed paulopost cũ de vuã dalis ludouic⁹ victoriã habuisset. duce eoꝝ capto: lega toꝝ pacta atq̧ iusiurãdũ neglexit. Id eñ plerisq̧ prin cipib⁹ vsu venit: dũ suis reb⁹ timẽt: iureiurãdo multa polliceri: mox vero tergiuersari si arridẽtiore fortuna iuuẽt̃. Tãdẽ crebris legatiõib⁹ pactũ extitit: vtrũq̧ regẽ ad arbitros ꝯtẽtionẽ referre: & qd̃ illi definirẽt stabile mãsuꝝ. Postq̃ de ꝯtiõis loco ꝯpositũ ẽ: dũ apd̃ flametũ ludouic⁹ diuersat̃ cęnacl̃i tabulatũ carie & vetustate de tritũ i regẽ atq̧ aulicos q̃sdã decidit / q̃ lapsu ludouicus vulnerat⁹ ẽ. Solidato vulnere aqſgranũ se ꝯtulit. Inde coeũtib⁹ ad. xv. kalẽdas augusti regib⁹ de partiẽdo au strasię regno ꝯuenit. Discretaq̧ ẽ certis limitib⁹ portio q̃ singl̃os ꝯtigebat. Hũc exitũ habuit orta de regno in ter frẽs ꝯtẽtio. Sȝ nõ vno se ĩpetu fortuna ꝯtinet. Ecce aduers⁹ ĩstauratã caritatẽ belli mot⁹ ab italia nũciatur

Rorit⁹ normã norum pricepſ

Ceno bite ſci marti ni.

Victo ria de vuãda lis.

Cõcor dia de regno austra sie.

Altera de re gno cõ tentio.

Repetēte austrasiā ludouico: cui lothari⁹ pr̄ italiā tra diderat. & iā esset a sergio secūdo pōtifice īpator appel lat⁹. Missi de re ipa a pontifice adriano atq; ab īpatore nūcij ad ludouicū germanię regē: ad carolū caluum lu douici iussu remittūt. Quib⁹ auditi: & si mādatorū se ueritate carol⁹ moueret: q̄ se iaudito ptē austrasię reli quere iuberet: ad pōtifici tn̄ legatos suos nūcios adiū git/ q pōtificē ꝯueniāt. Inuenio ludouicū germanię re gē veniēte ī gallias ēgeberga: id restituisse ipatori qd̄ de lotharij regno recepat. Carolum vero ab ēgeberga vocatū nō obediuisse/ sz sūmope curasse vt carolo quē ex ꝑore vxore hermecota susceptū eccl̄ię sacris addixe rat puniret. Hic eni carlo hoiꝫ pditoꝝ suasu pessimis facinorib⁹ se inqnabat: oia quoquersū iret ꝑdat⁹. Quē in viculis emēdatiōis spe diu hitū: atq; īde relaxatū cū nō resipisceret dyaconij gradu amotū ocl̄is ꝑuauit: at q; ī mōasterio corbiēsi custodiēdū mādauit. Qui post ea duoꝝ pseudo monachoꝝ nixu (hortāte Ludouico germanię rege) educt⁹/ ad ipꝫ ludouicū pfugit. Hęc cō tigerūt agēte carolo ī expeditiōe quā aduers⁹ normā nos q ādegauiā vrbē circūsederāt habebat. Nec tn̄ rē a se susceptā omisit. Normānos q iā ciuitate potiti eēnt circūuallat: adiutore salomone britonū duce q suppe tias carolo ferebat. Pręssi dura obsidiōe normāni eas cōditiōes pacī q̄s carol⁹ dixit (datī obsidib⁹) accepert. Relicta libera ciuitate: petūt normāni liceat illis īsulā q̄ ꝑxīe erat ad paucos dies īcolere: ibiq; cōmeatu iuua ri. Interī q̄ iter illos xp̄iani erāt posse ad regē reuerti: q vero paganismo relicto fidē xp̄i ꝓfiteri vellent: eos q̄z nō respuēdos. Cęteri qb⁹ īduratum cor eēt: suas sedes nulla mora repeterēt. ¶ Reb⁹ ad hāc formā cōpositis cū ī siluā arduēnā venatū abijsset de ludouici ipatoris sui ex fr̄e nepotī morte nūciū accepit. Quare richētem vxorē siluanectū mittit: ludouicū filiū ī eam austrasię

Carlo dyaconus fact⁹ apostata / carcere custoditur.

Normanni apd̄ andegaui am obsessi.

ptē q̄ a lotharij decessu sibi obuenerat ꝓficisci mādat.
Caluus Ipe supatis festinatiōe multa alpib⁹ i lōbardiā cōtēdit.
i italiā Inter eūdū carol⁹ ludouici germanici fili⁹ iussus a pre
cōtēdit trāsitu ꝓhibere regē: cū se frustra niti itelligeret ad ca-
rolū ꝓficiscit. Ea re cognita idignat⁹ pr alterū filiū cū
copijs mittit. Sʒ & nūero & virtute militū iferior/caro
li potētiā nō sustinēs: pace data ad patrē exercitū redu
cit. Quē receptū ludouic⁹ p caroli absentiā i frācos du
xit: dirisqʒ icursiōib⁹ frāciā vexat. Audito i italiā caro
li aduētu: iohēs octau⁹ roman⁹ pōtifex missis ad eū nū
Carol⁹ cijs romā ꝓpere vocat veniētē augustū appellat/ affi-
caluus citqʒ ipiali dignitate. Digrediēs ide carolus rosymō ri
impera chētis vxoris frēʒ italię ꝑponit: ꝯsiliarijs viris atqʒ copijs
tor. q̄s voluit illi attributis. Cui neptē q̄ʒ suā ludouici regis
Ludo- germāni filiā despōdet. In frāciā reuerso carolo ludo-
uic⁹ im uic⁹ germanię rex vita decessit: relicto filio ludouico.
perator Cui⁹ decess⁹ cā fuit carolo ifœlicis belli. nā pre mortuo
morit. ludouic⁹ magna saxonū thoringorūqʒ delecta manu/
Bellū nūcios ad carolū patruelē mittit ei⁹ amicitiā oratum.
contra Qua nō ipetrata ad rhenū castra ponit. Nec cūctat⁹ ca
carolū rol⁹ ad alterā rheni ripā ducto exercitu aim Ludouici
caluū i explorat: si legatis vtriqʒ missis rem agere velit: placuit
alemā- vtriqʒ ꝯditio. Sʒ dolo malo illect⁹ ipator dū viā pacis si-
nia. mulat: agmē occulto & āgusto itinere seorsū a castris lu
douici noctu festiare iubet: rat⁹ occultis isidijs itercipe
posse iprouisū hostē. Fuerāt ea nocte cōtinui ibres qb⁹
& nocturno labore grauat⁹ miles ꝑlio min⁹ idoneus
Dolo fuit. Fraude detecta ludouic⁹ istructa acie diuersus ab
caluus itinere q̄ hostis veniebat ꝯsistit. Irruētē i se frācū tāta vi
agit. excipit: vt ad aciē i q̄ carol⁹ erat cedere frācos ꝯpulerit
Atqʒ ita fugę se cōmittētib⁹ frācis: ipator q̄ʒ comes fuit
Carol⁹ Qui vero regias sarcias ferebāt āgustia viaꝝ & sepib⁹
caluus intercepti occisi sūt: & iter eos ꝯplures illustres viri ce
fugit. ciderāt. Reliq̄ i man⁹ agrestiū hoim icidētes ad nudum

spoliati: ita vt ex thorꝭ herbaꝝ atqꝫ arētꝭ foeni manipulis tegumēta sibi ꝯsuerēt. ¶ Ei⁹ īfortunij tpe normāni seq̄nꝫ hostiū classe irrūpe tētabāt Aduersū q̄s misso cū exercitu comardo / carol⁹ mādat cū normānis: q̄lēcūqꝫ posset pacē hr̄e: nihilomin⁹ terrā oēꝫ diligēter tueat̄: ꝓ si dijs ꝑmūitissima q̄qꝫ loca īpositꝭ. Incidit ꝑter has turbas alia carolo nō parua sollicitudo. Grassabāt̄ ī cāpania sarraceni: q̄ꝝ aduētu territ⁹ iohēs pōtifex roman⁹ carolū admonet eccl'ie opē ferat: paret carol⁹ & ꝯtractꝭ copijs / vbi lōbardię fines attigit: adelgarus a pōtifice veniēs refert iohānē papiā aduenire īpatori obuiū: papię dū pōtifex īpatorqꝫ de reb⁹ gerēdis cōsultāt: certiores facti de carli ludouici filij cū īgētib⁹ copijs aduētu papia abscesserēt; moxqꝫ īpator romā ꝑfect⁹ ē. Rē h̄ loco ridiculā narrabim⁹. Carol⁹ dū a carlo fugit: leui rumore carl⁹ ꝑterrit⁹ (ꝙ īpator pōtificē comitat⁹ aduersus se mouere dicebat̄) eadē q̄ venerat via ī germaniaꝫ impatorē fugiēs cōtēdit. Reb⁹ q̄rū gr̄a carol⁹ romā petierat absolutꝭ / febre afficit̄. Erat iude⁹ medic⁹ sedechias noīe īpatori ꝑpter ei⁹ pitiā ꝑfamiliarꝭ: q vl' religionis xp̄iane odio (cui maxīę īfēsi iudei sūt) mot⁹. vl' corrupt⁹ forte pecunia pōtionē carolo ꝑpinandā miscet. Qua epota carol⁹ oīb⁹ mēbris ita defect⁹ ē: vt aulicoꝝ ministerio ī cubiculū delat⁹ duodecīo post die mātuę interijt. Cui⁹ dū corp⁹ exēteratū & multꝭ aromatib⁹ cōditū sui ī frāciā efferre cupiūt: cadauerꝭ putredinem ferre nō valētes: versell' īhūauerēt ī diui eusebij martyrꝭ ęde āno octigētesīo septuagesimooctauo. Vn̄ post ānū septimū exēptū ī diui dyonisij tēplū delatū ē. Ei⁹ exhumādi cāꝫ attulit archēger⁹ qdā apd̄ diuū dyonisiū coenobita: & alphōs⁹ eccl'e diui qntini viromādēsis ęditu⁹ q sibi dū ī suis ecclesijs ꝑnoctāt carolū ꝑ qetē visū esse affirmauerēt. eosqꝫ admonuisse vt d̄ tollēdo ei⁹ corpe & ī tēplo martyꝝ īhumādo regē filiū facerēt sollicitū. hac

Normanni.

Sarraceni in campania.

Ioannes octau⁹ ad carolum caluum papiā venit.

Ridiculum.

Carol⁹ caluus veneno interemptus.

Archēgerus.

reuelatiōe filiꝰ rex excitꝰ pr̄is corpꝰ exversellis ad san
Visū qđ ctū dyonisiū trāfferēdū curauit. ❡Nihil ad rē ptinere e
carolus arbitror id qđ a plerisq scriptoribꝰ mēorie datū ē. Ca
caluꝰ vi rolū duce angelo pauloante q̄ moreret ad īferos dedu
dit. ctū/supplicia vidisse miserarū aīarū. Ardere valles: et
altissimos puteos pice & sulphure īmixto plūbo effer
uescere: ibiq pleros q ex suis p̄decessoribꝰ reges īspexis
se: ep̄os q̄q q vel ad bella gerēda cōsultores vel ad op
primēdū iniq̄s vectigalibꝰ populū auctores extitisset.
Eiꝰ rei visum lr̄is ip̄e mādauit/ posteros admonēs iu
ste moderatiōis ne aut male īperarēt: neue vsurparēt
dn̄andi ptātē. Eiꝰ certe caroli calui extāt p̄clara & reli
giosa monimēta. Nā diui cornelij cœnobiū apđ cōpē
diū extruxit vbi xp̄i sudariū qđ ex cōstātinopoli ad se
aduectū erat reposuit. Cōpēdiū enī maxīe amabat. ita
vt a suo noīe carolopoli appellare cogitauerit. Sācti
dyonisij tēplū magnis auxit pu̅etibus/& p̄ciosissimis
donarijs adornauit q̄ ad hoc vsq tp̄s diligēter asserua
ta visunt. Nec ignoro quosdā scribere nūdinas q̄ in cā
po dyonisiano an̄ calēdas iunias fiūt ab hoc rege eē in
stitutas: de q̄ re quid sentiā ī dagoberti gestis ānotaui.
Circa hec tp̄a Carolus primū batauorū seu hollandie
Flādrie comitē Theodericū creasse legit. Eiꝰ regs etate flādria
comita q̄ paucs tūc vicis atq edificijs ornata erat: & fers magis
tus ini- q̄ hoībꝰ īcolebāt: eiq p̄ficiebāt a rege custos q frācorū
tium. ligua forestarius dicebāt: comitatꝰ dignitatē hac occa
sione accepit. Erat Balduinꝰ andaqueri filiꝰ/q p̄re de-
functo cū in mgr̄atu fuisset a Carolo īstitutꝰ iudith re
gis filiā dū ex anglia reuertit sibi rape temerariꝰ iuue-
nis ausꝰ est. Nupserat em̄ adolafo āglorꝝ regi. Qui cū
absq libers decessisset/ Iudith viro destituta ī frāciā ad
patrē rediēs dep̄hēsa est/ cuiꝰ rei gr̄a caroli iussu coeun
tes ep̄i balduinū excōicatōe pcellūt. At cū nihilominꝰ
facti nō pœniteret: cōsilio pcerū persuasus carolꝰ per

mittit filiã balduino in mr̃imonio copulari. Et de cu- stode flãdriæ comitẽ balduinũ instituit. Plerũqȝ siqdẽ id euenit vt quæ peccata atqȝ iniurias facile vlcisci non possumus: eas alicui⁹ dignitatis rõne assumpta ad gloriam perducamus. Ad hũc carolũ caluũ ort; in anglia bellis iohãnes scot⁹ venit homo græce erudit⁹. Vnde a caluo rogat⁹ diui Dyonisij ariopagitæ de cælesti hie- rarchia libros ad verbũ latinos fecit. Reuersus i ãgliã & ab elfredo rege liberaliter accept⁹: ad melmesberiæ monasteriũ se conferens dũ docendi officiũ gerit a di- scipulis correptus graphijs occisus est.

Balduinus primus comes flãdriæ.

Iohannes scotus.

NVncio de caroli decessu accepto ludouic⁹ balbus ei⁹ fili⁹ apud enderuillã agẽs regni pceres ad se pproperevocat: quorũ beniuolẽtiã & fidẽ regia mũificẽtia demereri studuit. Richentẽ vero reginã ex italia redeũtẽ cũ apd moymerũ cãpaniæ castellũ cũ multa nobilitate restitisse accepisset: aio cõuẽtũ qđ parlamẽtũ frãci vocãt habẽdi: missis vtrĩqȝ legatis cõpẽdiũ regina se contulit. Ibi ludouico pr̃is testm̃ exhibet: pferẽs regia ornamẽta: gladiũ/ dyadema/ sceptrũ aureũ/ quib⁹ carolũ institutũ hæredẽ pr̃ moriẽs declarauerat. His igit̃ regijs isignib⁹ exceptis: suscipiẽdæ vnctionis grã remorũ vrbẽ petit: quẽ Haymardus ei⁹ loci archiflamen coronauit. Anno salutis octingẽtesimo septuagesimooctauo. Exactis ide paucis mẽsib⁹ sequanã traiecit: vbi godefridi filij hedonẽ comitẽ castello quodã mulctauerãt: & haymo bernardi comitis fili⁹ pdas agebat/ & loca qdã sibi subegerat. Turonũ vsqȝ rege pfecto: godefrid⁹ amicorũ cõsilio filios ad ludouicũ ducit: & eas quas occupauerat terras restituit: ita vt illas sibi ex regio dono retinere liceret. Qui regio munere donat⁹ gratiã cõpẽsat. Nã rebellãtes britones ad ludouici obediẽtiã sua opa reuocauit. ¶ Erant per id tp̃s in italia comites duo: Lãbertus &

Motus belli in italia.

helbardus q de ecclesię romanę ditione pleraq sibi lo ca rapuerāt: in q̄s excōicatiōe ꝓmulgata iohānes pōtifex lugdunū venit. Quo regē accedere p nuncios orat. Sed valitudine nōdū leuat⁹ rex quā turoni inciderat: morē pōtifici gerere vsq ad kalēdas septēbris distulit. Per epos tn̄ obseq pōtifici curat. Interea curatus morbo trecas ꝓfect⁹ illo venire iohānē obtinuit. fit ī eo loco magn⁹ ex belgis epoꝝ cōuēt⁹. Narrāt a pontifice q̄ in memoratos raptores p eū gesta essent: petit a pōtificibus qui aderāt verbo & subscriptis eorū noībus oīa cōprobari. Cōprobātur. In eo cōuētu cognito q frotarius ex burdegala pictauiā & inde ad bituriges inconsulto pōtifice trāsisset iohānes ꝓferri iubet sanctiones sardinēsis & affricani cōcilij: quib⁹ epi ad alias eccl̄ias sua relicta trāsire ꝓhibent. Recitatꝭ vtriusq synodi capitib⁹: pōtifex diffinit sacerdotes q suis sedib⁹ abijsset ad eas reuerterent. Ipse mox Ludouicū imperij dyademate coronat/augustūq appellat. Reginā richētem q̄uis obnixe a ludouico rogat⁹ coronare recusauit. Cōuētione treceñ. dissoluta/pōtifex in vrbē regressus est.

Iohannes papa i frāciam venit.

Ludouic⁹ balbus īperator.

¶ Impator aūt cōponēdę discordię: q̄ illi cū ludouico nepote erat cupid⁹: ita p legatos egit vt cōuētu furōnę indicto pax ad sequētē modū dicta sit. De austrasię regno sicuti defuncto lothario iter carolū caluū & ludouicū bauaꝝ cōuenerat ita ꝑmaneret. Italię vero īperiū qn̄qdē tūc cōmode distribui nō poterat qsq vt ptē obtinebat ita illā habeat donec de partitiōe in alio ꝓxie habēdo cōsilio agi stabili⁹ posset. Interim si ab sarracenis alter regū īpeteret alter suppetias ferret: huic formulę si qs detractū iret eū a neutro regū recipi aut defendi posse. ¶ Pace ad hāc formā cōposita ludouicus germanię rex ad suos remeauit. Impator cōpēdiū accessit. Nec data qete Bernard⁹ marchio bellū renouat icti dudū fœderꝭ oblit⁹. In hūc mouēs īpator cū trecis

Cōcordia iter reges.

venisset morbo decubuit. Hic oī spe salutis destitutus Ludo carolū filium q simplex dict⁹ est bernardo aruernorū uic⁹ bal comiti cōmittit. Augescēte morbo cōpēdiū se deferri b⁹ mo iubet. protenusq; imperij isignib⁹ ad filiū missis: coronari illū iperat: atq; ita paucis interiectis dieb⁹ morte absumitur idibus aprilis: ibiq; i diuę Marię æde sepelitur. Anno domini octingentesimo octogesimo.

Ludouici interitū secuta est varia rerū frācorū mutatio: tumultuātib⁹ hic atq; illic diuersarū partiū studiosis. Nā q tutelā noui reg; in se receperāt Bernard⁹/Hugo/Abbas/Theoderic⁹/ & Rosym⁹ audito patris decessu: regni pceres meldē vocāt: vbi de his q̄ ex vsu reipublicę erāt: ɔsiliū caperēt. Erat Gosselin⁹ ex pma nobilitate hō potēs: q tps aduenisse rat⁹ q̄ aduersus theoderictū & rosymū alteri⁹ factionis sectatores suas iiurias vlcisci potuisset: ad cōrardū pisiorū comitē veniēs hoiem nōdū bono i nouū regē aīo existētē in suas ptes ducit: affirmās fore vt a germanorū rege de q̄ ipse bñ merit⁹ eēt plurimos honores adipisceret. His blāditijs assentiēs cōrardus/ ipseq; gosselin⁹ suarū partiū cōscios meldē legāt:/q cōsilio adessent. Cōuentu coacto plęriq; sniam rogati dicūt vnū esse ludouicū germanię regē q regni negocia recte moderari possit: hūc accersere oportere: a q̄ salus rebus cōib⁹ cōferat: & q suis destitutos possessiōib⁹ restituat. Cū hęc locuti fuissēt q nouello regi aduersabāt adolescēt; tutores spe retributiōis adducti germaniæ regē i frāciā pperare p nūcios orāt. Qui nūcio accepto metti veniēs a pcerib⁹ iterū admonit⁹ verdunū q̄ & ipi pceres ɔuenerāt impigre se cōtulit. ¶ At hugo & theoderic⁹ reliq ꝑterea suę factiōis nobiles cognito qd inimici machinarēt: Galterū aurelię ātistitē ad germanię regē ire cū his mādatis iubēt. Si rex eā regni ptē quā ex lotharij hereditate carol⁹ calu⁹ obtinuerat sibi assu

Varie inter francos sententie de rege instituendo.

mendā diceret: licere adire eā atq̄ possidere: mō frāciā liberā dimittat. Ea oblatiōe rex optīe sibi factū esse arbitrat⁹: gosselino cōrardoq̄ paulati ꝯtēptui habitꝭ frāciā reliquēs ad suos reuersus ē. Amoto hoste hugo et theoderic⁹ ferrariā adolescētes ludouicū & carlonū ꝑducūt. Atq̄ ī diui petri templo reges appellatos coronāt. Eodē ferme tp̄e boso reginę frat̄ ꝑ q̄sdā sibi vel ꝓmissis allectos vel metu ꝑterritos ep̄os ī regē aq̄tanię assumit. ¶ Et normāni p̄terea ad flumē ligeri īfestꝭ incursionib⁹ grassātes p̄das agere ad reges fr̄es deferūt. Qui magna militū ꝯtracta manu ī hostē ꝓdeūtes: normānos magna strage afficiūt / nouē milib⁹ occisis ꝯpluribus itē in viēna flumīe absorptꝭ. ¶ Ea victoria potiti fr̄es alio mox tristi nūcio turbant. Ludouic⁹ ei germanię rex grādē exercitū ad duciūvsq̄ ꝑmouerat, seq̄ gosselin⁹ & cōrard⁹ pisioꝝ comes ad eū cū bona ꝯiuratoꝝ ꝑte cōtulerāt. Quib⁹ ductorib⁹ ad ribemōtē q̄ꝫ accessit. Hi nescio q̄d grāde germano regi ꝓmiserāt. Q̄d cū absoluere nō possent: rex desꝑatꝭ reb⁹ cū regib⁹ frācꝭ paci scit / & paulopost in germāniā cōuers⁹: normānoꝝ gētē q̄ his dieb⁹ vt ī italia ita ī germāīa cūcta vastabāt offēdit. Quos fusos nō magno negocio fugat. Veꝝ apd̄ saxōes eadē ferocissima gēs maxio regē dāno affecerit. ¶ Victoria de normānis habita: fr̄es ābianū ꝯuenerīt regnū p̄rnū inter se ꝑtituri. Ludouic⁹ frācoꝝ regnū cū oī neustria accepit. Carlōi burgūdia atq̄ aq̄tania ꝯcessa est. Ab ābianis gōdeuillā ꝑ rhemos & cathalaunos cōmeāt: vbi de cōuētu habēdo cū rege germanię cōuenerat. Cōcilio tn̄ (q̄a ęgrotaret) rex german⁹ nō affuit sꝫ ꝑ nūcios apd̄ fr̄es reges egit. Qui accepto nuncio q̄ rosym⁹ ꝓuicię rex viēnā occupasset: vbi vxore relicta ī ꝓximos mōtes se recepisset. exercitu ex germania parti coacto: parti ex suis collecto viēnā circūcludūt. Dū viennā obsidet ludouic⁹ ꝑ nūcios certior de normānoꝝ

Normanni iterū incursiones faciūt sed vincūt.

ĩ fráciã icursiõe fact⁹ carlono ad cõtinuãdũ viẽnę obsi-diõe ꝫ relicto aduers⁹ normãnos se ꝯuertit. Gẽs ei illa ꝑter cęteras barbara & imanis / ac xp̄ianã grã ꝫ exosa / iã ãbiãis expilatis diui petri mõasteriũ qd corbię celeberrimũ habebaẽ diruerãt. Igiẽ cõmisso acerrime ꝓlio ludouic⁹ normãnos ĩ fugã vertit multꝭ occisis. Mirũ ꝑfecto scriptur⁹ sũ. Reuertẽte a ꝓstrato hoste victore exercitu tã effusa (nullo iseq̃nte) fuga fráci dissipati sunt: vt victis siles facile arbitrarerꝭ. Credideri elatũ victoria frácũ hac trepidatiõe dinit⁹ pcitũ eẽ: ꝙ victoriã suis viribus nõ dei benignitate ptã gl̃iareẽ. At reuocato ex fuga milite: ludouic⁹ iterũ ĩ normãnos bellũ istaurantes ꝓgressus cũ (dissipato p fugã milite) raro sui corpis custodes circũ se haberet cõpẽdiũ venit. Insurgẽtibus iterũ normãnis & p ligeris ripas ꝑdas agẽtib⁹: theoderico viro militari copias attribuit: qui normãnos ꝓlio adorireẽ. Ipse nõ mlto post turonũ ꝓfect⁹: britonũ nõ paruã manũ ad id bellũ mittit. Dũ turoni moraẽ morbo corrept⁹ vita defungiẽ: & ĩ diui dyonisij cœnobiũ efferẽ. Hic tradiẽ spurcitijs atqꝫ ieptijs dedit⁹ extitisse: q & balbi cognomẽ accepit. ¶ De ludouici morte certus fact⁹ carol⁹ q viẽnã obsidebat: pte copiarũ ad viennã relicta: ad ꝓceres q eũ vocabãt cõcessit. Cui iter agenti nũci⁹ affert viẽnã receptã a suis eẽ. Sed normãnos ex germania mouisse & in cãpaniã vsqꝫ irrupisse mltis vrbib⁹ tẽplisqꝫ direptis atqꝫ incẽsis. In q̃s sayllus metten siũ ꝓsul copias ducẽs suis fugiẽtib⁹ ceciderat. Quõ aũt p id tps aduersus hãc pestẽ bellatũ sit: apd hystoricos nihil iuenio. Cõstat tñ eodẽ tpe alterã ferocissime gentis manũ duce astingo ligeri traiecto ad mrnę flumis ripas cõsedisse: carolũqꝫ austrasię regẽ expeditionẽ in eos duxisse. sed aĩo ꝓpe tabuisse cũꝫ in cõspectũ hostiũ castra locasset. Tãdẽqꝫ cũ normãnis fœdus pacẽqꝫ iijsse simon godefrid⁹ eius gẽtis princeps xp̄i fidẽ ꝓfiteri

Viẽna obside tur.

Fráco-rũ dissipatio.

Ludo-uic⁹ ludouici filius moriẽ.

Carol⁹ ei⁹ frater rex.

Gode-fridus normãnus pfidus.

curaret. Cōditiōe nō reiecta godefridus simł cū baptismate spiritalis regeneratiōis frisiā omnē a rege dōno accepit. Donat⁹ isup magnis muneribꝰ icolere vbi castra hēbat pmissus ē. i perniciē frācię regni: quā ipse pfidꝰ godefridꝰ cū sigilberto paulo post iuexit. Nā quadragita milibꝰ armatorū istructꝰ parisiū circumuallat. Sed viriłr agentibꝰ oppidanis gossellino q̄cꝫ loci antistite & eudone comite q regnū postea admīstrauit adnitēte cū obsidio hosti nō pcederet: eā soluēs laudunū vrbē i edito colle positā inuadit. Inde agrū nouiomensem atcꝫ suessionēsem ppłati: remos normāni adoriūt. Quibꝰ icōmodis indignatꝰ carolꝰ ipator aduersus barbaros ex vuarmacia vbi parlamētū habebat iterū isurgit: & egregio nixu pliat: sternit: occidit: fugatcꝫ. Nec ptermittēdū reor carlonū & fratrē eiꝰ ludouicū ludouici balbi nothos ex pellice fuisse: q nihilominꝰ moderatiōe regni suscepta: nō segniť normānis obstiterūt nouē milibꝰ vt supradiximꝰ vno plio interfectis. Hic aūt carlonꝰ & si decessisse nō ignoreť de eiꝰ tn̄ morte nullꝰ ab hystoricis modꝰ aut tp̄s scptū iueniť. Reliqt tn̄ hrdē filiū ludouicū: q ob iertiā nihil faciēs appellatꝰ ē. Nlła ei re isignior hitꝰ ē. q̄ q virginē monialē cuiꝰ amore depibat ex calēsi cœnobio abductā vxorē accepit. Huiꝰ iertissimi regis ętate normāni iducijs q̄s cum carolo ad ānos .xij. firmauerāt ɔtēptis: itex frāciā vexant. Quę cā fuit plerisqꝫ sacdotibꝰ & viris religiosis oratoria sua reliquēdi: & se alio traducēdi. Qua psecutiōe gūati franci carolū ipatorē ludouici germanici filiū p legatos orāt regni curā assumat. Erat aūt illis diebꝰ hugo abbas appellatꝰ: q valida manu collecta normānos adeo extermiauit: vt ex eox mltitudīe vix vnꝰ supextaret: q accептę cedis nūciū ad suos ferret. Ea strage affecti barbari ad tp̄s bello abstinuerť. At qa de hugōe abbate mētio icidit/illd n̄ ē omittēdū hūc hugonē atcꝫ robtū parisio

Normānorū clades.

Ludouicꝰ nihil faciens.

Hugo abbas.

rũ comitẽ q & marchio dicebat: primos fuisse q relicta mõachis & sctimõialib⁹ pdia, puẽtusq; occupauerit: ea sibi suisq; militib⁹ attribuẽtes: seq; abbates appellãtes atq; iptiẽtes mõachis, put volebãt adhibito moderamie vict⁹ & vestimẽtorum. Quę violẽtia ad robti reg tpa pdurauit. ¶ Per idẽ tps iers ille & nihil faciẽs ludouic⁹ relicto carolo filio (cui simplici cognomẽ iditũ ẽ) decessit. Scriptũ iuenio hũc carolũ simplicẽ ex ludouico balbo pgnatũ eẽ. postq; ludouicũ & carlonũ balbi filios spurios sub tutela eudõis educatũ fuisse: & postea regnasse. Qui cũ p ętatẽ regẽdo regno neqq idone⁹ eẽt cognito q normãni nouos belli mot⁹ parẽt ad eudonẽ robti andegauẽ. filiũ hoiem bonũ & rebus gerendis aptũ mittũt: cui & caroli simplic tutelã & regni admistrationẽ cũ regia appellatiõe pmittũt. Hic a galtero senonũ archipsule psecrat⁹ carolũ simplicẽ pbe educauit frãcisq; modestissime pfuit. Moriẽs aũt pceres iureiurãdo adactos admonet regnũ sine controuersia carolo simplici admistrãdũ pmittãt: eũ eẽ regni legitimũ hęredẽ. ¶ Carolo simplice regno adepto normãni q annos qdragita mltis locis frãciã icursauerãt ãpliore multitudie pcta: i neustriã irrũpũt & p sequanã rothomagũ vsq; aduerso flumie deferunt. Quib⁹ cum frãco rothomagorum antistes ciuiũ & vrbis salutẽ desperãs colloqndi occasionẽ nact⁹ ita egit / vt neq; icolis / neq; ciuitati qcq nocituri vrbẽ normãni reciperẽt. Quid. n. pius pastor faceret reg subsidio destitut⁹? Potiti vrbe normãni vbi tutissimũ sibi refugiũ eẽt. Rollonẽ ex suis hoiem strenuũ: q cũ nullã domũ redeũdi spem ppt a se pmissũ flagitiũ hrẽt: ducẽ pficiũt. Hic iperãdi apd suos ptãte accepta: aĩm iprimis itẽdit vrbẽ parisiorum perdẽ: & idẽ xpi elimiare pietatẽ. Ad hãc rẽ cõducere tria sibi latissima flumia: sequanã / ligerim / & garonã maxime arbitrabat. Igitur ingẽti fabricata classe copias tripliciã diuidit. Qui ligerim nauigarũt Nauetẽ vrbẽ expu-

Ludouic⁹ nihil faciens morit.

Eudo ãdegauensis rex frãcorũ & caroli simplicis tutor.

Frãco rothomagensis archieps

Rollo.

gnāt: & pōtificē guymardū iter sacri cādū ad xp̄i araꝫ
iugulāt. Inde ꝑfecti andegauiū incē it: mox turonū
adoriunt̄: atq; ita p aqtaniā p̄das ag tes: rollone du
ce in parisios p sequanā delati i burg dos p arrari idē
sagonā nauigātes in aruerniā tādē ir ursant. Nec mo
ra īterposita senones depopulati mo asteriū floriacē.
occisis cœnobitis diripiūt atq; igne c nsumūt. Sed ad
uēt⁹ rollōis nō ignari sacerdotes: sup a biduū diui bn̄
dicti corp⁹ aureliā apd̄ sctm̄ anianū d posuerant. Erat
ei⁹ monasterij ex cœnobitarū cōi asse isu defensor p̄n
Mira- nusq; elect⁹ sigillosus comes. Hūc in quēti nocte qua
culum monasteriū cōflagrauerat diuus bn̄d ctus p quietē ob
iurgasse fert̄: q̄re monasterio cōtra no mānos opē nō
tulisset. Quo viso expergefactus com s: parua q̄ illi ꝑ
tpe erat inermiū manu coacta: in nor nānos p̄da onu
stos irruens assessore sibi (vt scté asseuerauit) postea si
gillosus diuo bn̄dicto / prędā captiuosq; recepit. Inde
ad monasteriū cōmigrās cœnobitaꝝ cadauera q̄ hacte
nus humi strata cōperit humari iubet. ¶ Cū tā crudeli
ter debaccharent̄ p frāciā normāni. Carol⁹ simplex frā
conē rothomagorū p̄sulē iā rolloni notū ad rollonem
mittit q triū mēsiū inducias firmet. ¶ Exactis īducijs
Carno per stāpas mouēs rollo carnotū petit atq; oppugnat.
tū obsi herēte in vrbis obsidione normāno: richardus burgū
detur. dorū dux atq; ebalus pictauoꝝ comes copijs ad carno
tū ꝑmotis rollonē iuadūt. Qua re animat⁹ carnoteñ.
antistes irruptiōe a ciuib⁹ facta ipse tunicā īteriorē vir
ginis marię quā camisiā frāci vocāt: estq; apud eos ma
gna r̄ligiōe obſuata deportās normānos a tergo īsilit
Clades Fit p aduētū pōtificis hostiū magna strages. Rollo ve
a nor- ro fugiēs postq̄ suos ex fuga recepit: īdignabūd⁹ iubet
mānis eos p oēm regionē populatiōes facere: & ea oīa ī q̄cūq;
in fran irruissent p̄dē. Itaq; fera gēs nihil sibi obuiū ītegrū reli
cos. querūt. Abducunt̄ in seruitutē & stuprū virgines: ma

tres cum liberis gladiis occũbunt. Nulli tẽplo ignem non inmiserũt flagrãt per agros atq₃ vrbes omnia. Clamorib⁹ mortibusq₃ ęther replebatur. Tã diris afflictionib⁹ vexatis francis: regẽ conueniũt. Inertiã hominis atq₃ pusillanimitatẽ accusant: perdi eius negligẽtia ꝓuinciam qui neq₃ hosti per se: neq₃ p ductores belli occurrat. His questib⁹ excitatus rex franconẽ rothomagẽsem iterũ ad rollonẽ ꝓficisci iperat: qui eũ ad xp̄ianaꝫ cõionem horteẽ. Quã si fide integra recipiat: eẽ carolo filiã gillam quã illi cũ omni neustria nuptui det. His mãdatis per frãconẽ cognitis: Rollo a ferocia tẽperat seq₃ (cõsilio cũ suis habito) cũ carolo colloquiũ (designato quo volet die) habiturum spõdet. Ad hęc triũ mensiũ inducię firmãtur. Apud flumẽ eptę quod est neustrię ad orientẽ limes fit ꝯuentio vnã fluminis ripã carolus: alterã rollo insedit. Intercedẽtibus legatis res acta est. Rollo gillã caroli filiã vxorẽ recipit & in dotẽ neustriã: que ab epta fluẽto ad britones terminaẽ claudiẽq₃ gallico occeano adiecta quoq₃ ẽ britonũ ꝓuincia que diu sub normanorum ditione militauit. Reb⁹ vt maxime carolus cupiebat ordinatis: rollo rothomagũ ꝓfect⁹ initiaẽ sacris & lauacro xp̄iano. Appellatusq₃ est robertus a roberto pictanorũ comite q receptę a rollone fidei testis assistebat. Neustriaꝫ adeptus rollo: eã normãniã appellauit: ꝙ eã hoĩes a septẽtrione ꝓfecti occupassent. North eñ danorũ lingua septẽtrione: man vero hominẽ signat. Inde vocabulo cõposito normãni: id est septẽtrionales & normãnia ad hũc vsq₃ diẽ vocitaẽ. Eius tã barbarę & ferocis gentis dũ originẽ quero eã ex gothorũ feritate ortã accepi. Quos nõnulli magog iaphet filiũ parẽtẽ habuisse audacissime tradũt. gothorũ ꝓsapiã ad noe vsq₃ referẽtes. Quib⁹ ego neq̃quã assentior. Quippe ꝙ a nobis tam remota antiquitas nulla presertĩ scriptoris autoritate nitẽs fabulę similis videri possit. Daci autẽ gothorũ soboles lõgo tpe hũc morẽ seruauerũt: vt ex multis liberis vnũ tm̃ apud se hęredẽ pater hr̃et:

Caroli et rollõis cõuentio.

Rollo baptisatur. Quare et vñ normãnia dicta. Origo normãnorum.

ceteris post legitimã etatẽ do[mi]no emissis. Qua lege vsus lothroc⁹ cũ aliquot a se filios di[m]itteret: biergostã hastingo cuidã nobili daco cõmẽdat: a [d]iũcta plĩmorũ iuuenũ manu. Qui trãsgllo mari nauigãt[ ]es ĩ picardos: ide ĩ viromandos penetrauerũt. vbi diui q[ui]nti mõasteriũ ĩcẽdẽtes: mox nouiomũ capiũt: omniũe e[pisc]o cũ clero iterẽpto. Nec geti gemeticũ p sequanã p[ro]uecti: mo[n]asteriũ nõgẽtorũ mõachorũ diruerunt. qđ annos. xxx. postea sine h[ab]itatore mansit. Que rabies ĩ multas p[ro]uĩcias [c]õfusa ad rollonẽ vsq; de quo p[ro]xie dictũ ẽ grassari nõ destit[it]. Ab his q[ui]dẽ dacis normãnorũ seuitia appellatioq; p[ro]cessit. Pacatis normannis: regni p[ro]ceres a carolo desciscũt. Sz p[ro]liis aliquot postq̃ dĩgladiatũ est recõciliati sunt aduersus robertũ eudonis fratrẽ: cuius supra a me mẽtio facta est. Hic robertus aq[ui]tanie dux q[uia] de fratris regno portionẽ non accepisset aliquot sibi viciniores vrbes capit constitutis in eis põtificibus a quibus tandẽ regis appellationez obtinuit. Quo titulo elatior factus copias in carolũ suessione agentẽ ducit. Cõmisso ibi prelio robert⁹ occidit̃. Redeũti victori carolo hebertus viromandorũ comes gratulãdi specie occurrit. Regem orat peronã ad se diuertat atq; in arce diuerset̃. Perfido homini (cuius sororẽ robert⁹ vxorẽ habuerat) rex p[er] simplicitatez credulus peronã petit. Moxq; arcẽ ingressus in vincula ab heberto coniicit̃. Que res grauissimorũ per frãciam incõmodorum cãm inuexit. Itũ est tamẽ aduersus fortune iniquitatẽ atq; vt in morbis solet vt capiti ĩ primis adhibeat̃ medela: frãci q̃si regẽ nõ haberẽt de rege p[er]ficiẽdo cõsultãt.

Proceres a carolo simplice deficiũt. Robert⁹ eudonis fili⁹ occiditur.

Hebert⁹ viromandorum comes regẽ perone incarcerat.

Cõsiliũ de p[ro]stituẽdo rege.

Erat ex liberis richardi burgũdorũ ducis sup[er]stes radulphus caroli nepos. Hũc (tãetsi carolus ex elgina regis anglorũ filia p[ro]lẽ suscepisset) in regẽ assumi carol⁹ p[er]mittit: q[ui] suessiõe regio dyademate recepto regnum admĩstrare cepit. Ludouic⁹ autẽ caroli simplicis fili⁹: p[at]ris atq; amicorũ ope destitut⁹: enauigato mari ad anglos cuz elgina m[at]re se cõtulit vbi elstãnus eius auũculus regnabat. Radulphi tẽ-

Ludouicus cũ matre elgina in angliaz fugit.

pore apud carrolas pugnatū est cōtra sarracenos q burgū diā inuaserāt: vbi ex frācis cōplures interierūt Radulph⁹ postq̄ annos duodecim regnando explesset morit. xviii. kalē. iunii. Et apud senones in ęde sanctę colūbę inhumat

Blōd⁹ & platina italici scriptores tradūt post ludouicū balbū Berēgariū ex lōgobardis ortū foro iuliuꝫ tenuisse/ imperatoreꝗꝫ a romanis creatū esse cū eandē dignitatē arnulphus a frācis accepisset post ānos cētū q̄ carol⁹ magn⁹ cœpat īpare. Arnulpho pediculari morbo defuncto platina addit ludouicū ī arnulphi locū suffectū. In quē berēgarius apud veronā ducēs eū capit & oculis priuat. Ad hūc modū ablatū a lōgobardis imperiū Berēgarius a regibus longobardis ortus vindicauit. Tā fluxe sunt res humanę vt earū gubernationē nūc hic nūc ille recipiat vel perdat.

Adulpho defuncto & carolo simplice apud peronā vbi ab heberto ī custodia habebatur/ mortuo: frācorū ꝓceres & ante oēs hugo magn⁹ atꝗꝫ guillerm⁹ senonū primas ad elginā ludouicū ꝗꝫ ī angliā legatos mittūt: q dicerēt tēpus aduenisse cū ipsi tuto in frāciaꝫ reuerti possent. eis se subsidio affore & obsequiū vna cū aliis cōpluribus⁹ regni primorib⁹ prestituros. Ea re in angliā plata elgina cū filio ludouico ī frāciā venire festinat. Cui obuii ꝓceres Ludouicū lauduni regē consultant: adiutore maxime guillermo rollonis filio: q ducatū normānię gerebat. Secūdo āno regni ei⁹ ꝓdigiū visuꝫ est hoīm ī ęthere flagrātiū: & diris cātionib⁹ nocte tota aliquid futuri īcōmodi vaticinātiū: quod postea ꝓtigit. Nā tertio ab ipō ꝓdigio āno ꝓceres frāci a ludouico deficiūt: qua īsup tēpestate tāta fuit p frāciā ānonę caritas vl' frumēti mēsura cui sestari⁹ nomē ē q̄ttuor & vigīti libris veniret.

Ludouicus ex anglia reuocatur.

Prodigiū

Fames.

Secedētibus a rege francis ludouicus henricum germanię regem per legatos petit. liceat conuentū alicubi indicere: vbi mutuū hre colloquiū possint. Cupere se beniuolētiam eius atꝗꝫ amicitiam promereri. Henricus auditis nū-

Ludouic⁹ guillermum normānie ducē adit.

ciis respōdet regis petita cōmode facere nō poss
lermi normānoꝝ ducis sniam de hac re cognosc
cognita ludouic⁹ guillermū adit. memorat q̄ sit r
tus. qd in se moliant̄ pceres. illū vnū esse cui⁹ ꝯsil
Nota regis in hebertū comitē comtimentum. geri possit. Accepit guillerm⁹ regē vt dn̄m: opeq̄
citus tregū equitē auratū ad hēricū ex ludouici a
tit. Ad mosā fluuiū conuenturos reges placuit. ib
mi opa amicitiā reges firmant. Quod postq̄ resciu
res frāci ludouici potentiā veriti in regis grām se vt
pn̄t insinuāt. Mox lauduni ꝯueniētib⁹ ex edicto
cerib⁹: hebert⁹ quoq̄ viromādensis affuit. Aduers
paternę iniurię recordat⁹ ludouicus: hmōi cōmen
rat: delecto ad fabulā hoīe ydoneo. Huic mandat v
anglici icolę formā ducere: seq̄ velut ex anglia ad se
petere in ꝯsiliū admitti. habere lr̄as quas regi redda
aūt quales rex ip̄e scripserat hoī dat. Sedēti i cōtiōe r
nit cursor vt instructus erat: lr̄as pfert. Eas dum scrib
demisse recitat: rex subrisit. Proceres rati aliqd ridic
gē accepisse: rogāt cur risisset. Nunc inqt maxime no
glos desipe. Nāq̄ hermān⁹ anglię rex me⁹ ppinqu
se apud eos scribit agricolā hoīez: q herū ad ꝯuiuiū
tasß necare ausus sit. Ei⁹ tā isignis facinorꝫ autorē qu
plicio afficiat sniam vr̄am inqrit. Igit̄ vt regi gratū fac
dicite pceres qno mortis genere sceleratissim⁹ agricol
niendus esse videat̄. Theobaldus blesensis hō iprimis
dens rogatus sniam dicere: hic inqt homicida tamet
rio cruciatu dignus est: tn̄ quatenus ad supplicii mod
tinet nulla mihi detestabilior mors visa est: q̄ a furca h
pendere cui iugulū laqueo lictor perfringat. In hāc sni
Hebert⁹ viromandie comes suspēdit. cunctis q aderāt veniētibus: cū ip̄e itē hebertus viroma
sis sequeret̄: pdeūt ex occulto satellites q hebertū (vt
ge predocti fuerāt) cōprehēdūt. Nec cunctant̄ in collē
procul a lauduno pducere: vbi in furca hebertū suspēd
prius tn̄ q̄ iugulū lictor arctaret: rex in eū cōuersus Tu

quit heberte ille pfidus agricola es q dñm meũ & prem carolũ: tuũ pfecto regẽ peronę in vinculis necasti. Nũc ergo pro tuis meritis meritũ suppliciuȝ accipito. Collis vbi extrema passus est hebert⁹ mõs heberti appellat⁹ ẽ. Interĩ dũ hęc gerunt: cuȝ guillermus normãnoꝝ dux herloyno picardo nobili faueret aduersus arnulphũ flãdrẽsiũ principeȝ a quo herloynus fuerat monasteriolo castro vi & armis spoliatus: idqȝ ei restitutũ esse cũ ęgre ferret arnulph⁹ simulata beniuolẽtia colloqndi tps locũqȝ a guillermo apud pinqniacũ ĩpetrat. Qui pria ꝑuẽtiõe assentatiõibus & blanditiis apud guillermũ perfidus proditor agit. Nec multo negocio benignũ ducẽ p speciẽ charitatis fallit. Itaqȝ re in insula quadã summę fluminis nõ ꝓcul a pinqniaco (vt videbat̃) cõposita ascẽsa nauicula discedẽtem ab arnulpho guillermũ satellites flandrię reuocant: quasi aliqd ab arnulpho omissum esset qđ ad beniuolentiã ptineret. Appulsuȝ ripę ducẽ cũ alteꝝ ex naui pedẽ protulissȝ. alȝo cui turco cognomẽ fuit trucidat: Serui aũt ducis q ad alteram ripã reuersuꝝ mox dñm prestolabant̃: flumine impediti opẽ dño ferre minime potuerũt. Occisi cadauer (fugiente cũ suis satellitibus arnulpho) rothomagum religiose delatũ tumulo magnificẽtissimo. xviii. kalẽ. ianuarii honorauerũt. Ab hoc guillermo gemeticũ cœnobium qđ a dacis dirutũ supra annotaui: instauratũ ẽ: vbi vitã quoqȝ monasticã profiteri statuerat. nã inter archana ei⁹ inuẽtę sũt religiosę vestes q̃ argumẽto fuerunt ꝯceptę a se vitę regularis. Huius guillermi mors occasio fuit ludouico audẽdi pessimi facinoris: quãobrẽ ĩpe quoqȝ multas sibi turbatiões excitauit. Nã de guillermi interitu nũcio accepto rothomagũ ire festinat: simulãs amici principis necẽ velle vlcisci aĩo reuera aliud agitãs. Superat ẽm guillermo fili⁹ richardus ĩfãs cui⁹ tutelã pariter & terrę normãnię administrationẽ rodulphus bernardusqȝ gerebãt. A qb⁹ vt dignũ erat receptus ludouicus terrę specie atqȝ serenitate illectus: spem ca

Guillermus normannoꝝ dux p proditionem occiditur.

Ingratus ludouic⁹. Richard⁹ dux guillermi fili⁹

pit eius potiēdę. Petit richardū infantē ad sed
apud se educādū. Qua re ad ciues plata: piecta
non aliā ob rē infantē abducere velle: nisi vt no
vsurparet. Tumultuāt igit ppl's & in regē sedit
Cui piculo bernadus danus occurrēs: ludouic
infantē ī vlnis amplexū tumultuanti pplo ost
psultori ludouic⁹. Simulqȝ iureiurādo plebi as
hil se de normānia p̄ter ius supiorī dñii vēdicar
richardi esse. cupe infantē bonis disciplinis eru
qȝ moribus si pmittāt educari. Sedata plebe: rex
frāciā traducit accepte a normānis īiurię memo
to qp richardi curā recepisset ludouic⁹: veritus a
flādrēsis ne ī se vnū ,ppter guillermi necē currere
ginta auri marcas regi dono mittit. nec cunctāt
uētare. seqȝ quoquo mō posset de ducis interēp
re purgatū: atqȝ ī regis ptātem traducere necis au
hęc quidē palā elocut⁹ arnulphus: ad regis aure
surrat: recordari scȝ decere regē ignominiarū qu
in se atqȝ ī prēm normāni & dixissent & fecissent.
dēti rex credidit purgatūqȝ arnulphū dimisit. In
rex aduersus īfantē richardū freqnter stomachar
gnari: ita vt redeūti a venatione richardo rex tan
ei⁹ delicto indignat⁹ eū spuriuȝ vocaret cōminat
res emēdaret se illi poplites male ml'ctatuꝝ & cū
ribus priuatuꝝ. Ad hęc richardū diligēter asseru
sime impat. Erat richardo ludi magr̄ & p̄ceptor C
q regis aduersus richardū indignationē secū rep
ni cuidā spectato sibi rē cōicat. Ambo richardū p
hortanť egrotare grauiter se simulet. Quā tegnā c
er haud pueriliter ipleuit. Aegrotātē cū serui negl
obseruaret: aliis atqȝ aliis seorsū ī reb⁹ suis occupatī
dus plaustriū herbarū fasce richardū inuolutū dū
rex indulget vrbe lauduno exportat. Inde equo et
ciaci prefecto cōmittit. Moxqȝ ad bernardū siluar

Tumult⁹ rothomagēsis ppl'i ɔtra ludouicū.

Arnulphus flādrie comes neqssimus.

Richard⁹ opa sui p̄ceptoris lauduno clā educit

mitē pręueniens rei gestę ordinē narrat. Bernardus richardo timens hugonē magnū parisiorū comitē in auxilium vocat. Qui stati copias quas potuit ex tpe coactas ducens richardū ex pcia cosiluanectū trāsfert. Cōperto ꝙ sublat⁹ sibi richardus esset: ludouicus hugoni magno parisioruꝫ comiti mandat richardū restituat. At comes tanq̄ negocii ignarus ī bernardū culpā reiicit. Atq̄ ita illusus rex arnulphū flādrēsem accersit. Qui adueniēs ꝯsilium regi dat: manis hugonē pollicitationib⁹ alliciendū esse: ꝙ ambitiosus & magni potentat⁹ appetens esset. Secundū arnulphi ꝯsiliū ludouicus ad crucē cōpēdii hugonē ad se venire iubet. Hugoni coram ꝯstituto: postq̄ multa rex memorasset: vrbes illi in normānia daturū se pollicet̄. Quib⁹ ꝑmissis deuictus hugo acceptis a rege copiis baiocas neustrię vrbeꝫ aggredit̄. Rex caletos inuadit. Quorū exercituū irruptione attonit⁹ bernardus dan⁹: ex cōsilio bernardi siluanectēsis ad ludouicū nūcios legat: atq̄ his impat nunciare regi frustra in sibi beniuolā gentem arma mouere. Rothomagum & reliquā normāniā eius esse: modo eorū obsequiis vti velit quorū ope aduersus hostes olim forte adiuuetur. His mandatis hilarior factus rex nihil dubitans suos ihibet vltra bello agere: atq̄ ita rothomaguꝫ ingredit̄. Apud quē recūbentē sic locutū esse bernardū danuꝫ tradūt. hoc inquit die serenissime rex plurimo nos honore affecisti. Fuimus hacten⁹ duci obnoxii: nūc regię parem⁹ maiestati. Habeat sibi richardū bernad⁹: sat̄ nobis bn̄ a fortuna factū arbitramur si tuę celsitudini normāna gens subiaceat. Illud vnū mirat̄ gēs tua: hugonē tibi sine ābiguitate hostē viginti hoīm milib⁹ armasse te. quē sepe numero īperatis tuis renitētē fuisse n̄ ignoras. Cōsule igit̄ normānis tuis & eos regia liberalitate asserua. Mot⁹ hac orōne ludouic⁹ hugonē armis abstiere iubet. Reb⁹ apd normānos fœliciter vt arbitrabat̄ gestis: laudunū rex ꝓfectus est. Per cui⁹ absētiam bernardus danus metuens ne hugo maiore manu

Cōsiliū arnulphi comitis flādrie.

Bernardus dan⁹ prudens.

Rex danorū aygrotus.

istructus normanniá repeteret:aygro dadę regē qui ad
huc cereburgi agebat admonet:milit x ↄstantiensi agro
collectū ad se mittat:ipse aduerso seq̄ nę flumie classe ad
nauiget:oia qua iter facturus erat vast is.eo pacto futurū
esse vt ludouic⁹ in colloquiū cū eo ꝓ iret. Aygroto vt a
bernardo admonit⁹ fuerat faciēte ber ardus de aduentu
aygroti ludouicū certū facit.Rex erg exercitu ꝓ tēporis
angustia cōgregato.rothomagū veni ns:aygroto ad va
dū cui nomen erat herliciano cōicat.I eo loco dū multa
de guillermi nece reges iuicē fabulan: lan⁹ quidā herloy
nū comitē cui⁹ grā guillermus occubi erat cōspicatus:lā
cea cōfodit atq̃ interimit.Cui⁹ rei indi gnitate cōmoti frā
ci armis decertant cōmittiturq̃ vtrinq̃ atrox pugna.ita vt
fusis cōpluri b⁹ frācis:rex fuga sibi salut ē parauerit:pnici
sissimo equo vect⁹.Fugientē tn̄ miles q dā dan⁹ dephēdit.

Ludouicus capit.

Apud quē cū dies aliquot delituisset:it bēte tandē bernar
do dāno rothomagū captiu⁹ deducit.Rege i custodia ha

Engeberga ludouici vxor.

bito:engeberga de viro curā gerens ad othonē germanię
regē cui⁹ erat filia festinās opē aduersus normānos effla
gitat.Petenti filię pater respōdit.Hęc ludouico incōmo
da ptingere q̄ guillermo duci & ꝓbatissimo viro neq̃ fidē
neq̃ iusiurandū seruasset.Atq̃ ita spe destituta engeberga
ad hugonē magnū se ꝯuertit.Illū p oēm debitā regi fideꝫ
atq̃ obseruantiā orans:liberare suū regeꝫ studeat.Reginę
pcib⁹ adduct⁹ hugo:a bernardo siluanecti comite ipetrat
ad normānos se ꝓferat si forte de rebus cōibus ꝯuentū hr̄e

Consiliūꝫ de ludouico liberando.

vsq̄ velint.Concilio apud sctm̄ clerū coacto de liberando
rege postq̄ hinc atq̃ hinc locuti sūt:vos inqt hugo o nor
māni regē nostrū restituētes accipite vobis obsidē filiū lo
thariū:donec altero idicto ꝯuentu de cōcordia paceq̃ ad
plenū transigam⁹.Itaq̃ lothariū cū duob⁹ ep̄is Hildrico
beluacēsi & guidone siluanectēsi accipiētes normāni regē
custodia liberāt.Qui paulopost tp̄e validissima manu in
structi richardū a bernardo receptū sibi abducūt.Ludoui

cus laudunũ ꝓficiscit. Inde vbi secũdi ꝯuent⁹ tps aduenit ꝯuenientib⁹ ad eptã flumen frãcis normannisq;: pacis fœdus ictũ est. hugo aũt magn⁹ ille comes sibi ꝓspiciens: & q̃to richard⁹ ꝑ dies melior auctiorq; esset: auctore bernardo silua nectẽsi filiã ẽmam richardo despõsat. Quo fœdere suspicatus ludouicus facile fore vt a duob⁹ maximis pricipib⁹ deprimi posset: accersitũ arnulphũ flãdriæ comitẽ ad othonẽ tertiũ rhenanũ: hoc est germaniæ regẽ mittit: q eũ in belli societatẽ alliciat: accepturũ p̃mii loco lotharingiã omnez si eius opera normãnia potiri possit. Hac proposita mercede: otho belli aduersus normãnos se socium ludouico adiũgit: cõtractisq; in vnũ copiis: rothomagũ infesto agmine reges petunt vbi vastatis ꝑ circuitũ vrbis vicinis agris vicisq; incensis: ciuitatẽ oppugnare ꝯstituũt. Igiť p̃misso q̃ occultissime otho põt nepote q secũ militabat: terrendorũ ciuiũ causa: cũ ad portam qua pons supra sequanã est cõcessisset: aptis repente portis ciues eruptionẽ faciunt. cõmittiť ad ipm pontẽ pugna: vbi ꝑpluribus fusis othonis nepos occubuit. Venere præterea reges. Sed perspecta vrbis munitione: otho vbi nepotẽ cæsum eẽ cognouit: omnia in arnulphum retorquens: cogitat si quo modo arnulphum ad manus hostium deducere posset. Qua re animaduersa arnulphus recept3 sarcinis se e castris in flandriam ꝓripuit. Nec morantur idem facere reges: atq; cœptis desistẽtes exercitum reducũt: quos insecuti normãni plurimos in fuga interemerunt. Ludouicus autem eodem anno quo hæc gesta sunt decessit. Atq; in diui Remigii templo regio sepulchro impositus est ãno christianæ salutis nongentesimo quinquagesimoquito. Hic nullo fere quo regnauit temporis momento ꝓspera fortuna vsus est. Per id tempus gemeticũ cœnobiuz quod a danis dirutum annos. xxx. desertum fuerat a balduino & gunduino monachis instaurari cœpit. hi enim ex aspera vico cameracẽ. agri prodierunt.

Otho imperator & ludouicus rex rothomagũ inuadunt.

Arnulphus fugit.

Cōtentio aduersus richardum normānie ducem.

Eliqt ex engeberga othonis sorore liberos duos lothariū atq carolū. Carolus aūt lotharingię & brabātię dux ibecilli & demisso aio vitā priuatā egit bruxellā brabantię isigne oppidū icolens. lothariū in regē pceres assumpserūt. Huic fuit aduersus richardū normānorū ducē: autore theobaldo carnotensiū: diuturna cōtentio. Qui theobald⁹ p engebergam primo tētauit richardo isidias ponere. Deīde nō pcedentib⁹ cœptis lothariū in ducē exasperat: idētidem crebro repetens richardū ea potētia valere: vt rege nō lōge inferior esse videat. tm̄ lothariū apud francos posse: q̄ illi a richardo pmissum foret. q̄rendam idcirco ęquissimā occasionē esse qua hois magnitudinē lotharius pessundet. Audiuit rex ęquo aīo loquētē. quippe cui doleret tam magno potentatu hoiem esse scz sibi obnoxiū q p suo arbitrio impa ta vel faciat vel recuset. Igitur richardo mādat: meminerit neustriā francorū ditiōis esse. cuius gratia in verba regis iurare & ei fidē dare debeat. Veniat ergo suo satis officio veteri more facturus. Ad regis mādata se venturū richardus respōdet. Quo rn̄so lotari⁹ ratus pfectū iri posse q̄ in richardū aīo agitabat: balduinū flandrensem: goffredūq andegauū: & theobaldū comitē accersit. His tribus & magno militū numero comitatus ad helnā flumen quo richard⁹ accedere statuisset venit. At richardus cū in aduersa fluminis ripa in cōspectu lotharii cōsedisset: fraudis humanę recordatus: exploratores clam a se dimittit q lotharii eiusq gētis cōditionē & statū sibi referant. Redeūtes q missi erāt dicunt oīa apud francos ad bellū instructa esse. putare scil lū armorū apparatū in ducē cōspirare. Ea re cōperta dux assistere sibi quosq ex suis fortissimos iubet. quorū ope nixus flumen traiicere frācos phibet. at potētię regis conscius: rothomagū ptenus cōtendit. Atq ita suo instituto frustrat⁹ rex summa idignatiōe percitus est. Nec ppterea moratus alterū ex francis burgūdisq exercitū cogit. Adq

ebroicā normāniȩ ciuitatē ꝓgreditur quā (ꝓdente gilberto fabro ferrario) recepit. Receptā theobaldo carnotēsi cōmittit ꝑsidio iposito. Inde in castellū qd' hermeuillū icole vocāt mouēs theobald⁹ cū illic diuti⁹ hȩret: dux sequana trāsmisso: cū nō cōtēnenda manu hostez repēte adoritur. Cęsi sunt in ea pugna ex theobaldi militib⁹ sexcenti sexagita. Theobaldo se carnotū recipiendi vix spaciū fuit. Rebus ꝓspere gestis richard⁹ metuēs ne magnis a lothario incōmodis afficeret: ad erardū danorū regē legatos ire iubet q regē orent suppetias normānis ferre: q ex sua gente prognati essent. Gratus fuit erardo legatorū aduētus: seq cuz copiis ꝓpe diē affuturū respōdit. Nec richardū fefellit. Instructa em̄ classe ad ostia sequanȩ adnauigans militē in cōtinentē egressum in carnutes aduersus Theobaldū ducit: ducit: cūcta obuia nō aliter q̄ irruēs supnæ grando quatit pteritq: nec minus ea q̄ lotharii erant quocūq irrupit vastat atq populat transferens ad normānos vili ꝑcio quas auferebat ꝑdas. Inter has calamitates pontifices franci laudunū ad lothariū ꝓficiscūtur occursuri tot icōmodis quibus afficiebātur. Ex lotharii sentētia carnoteñ. antistes ducem cōueniens: ex richardo petit: q̄obrem ipse q christicola esset tam diris calamitatibus per gentē christū nescientem francos persequeretur. Qui cognito hęc mala a Richardo procurari q Lotharii iniquitatem atq in se maliuolentiam maxime suspectaz haberet: simulq Theobaldi qui ebroicam lotharii dono occupabat incursiones rapinasq vlcisci conaretur: antistes firmatis cum normānis induciis ad Lotharium reuertitur. Legatione ad regem perlata: priusquā cum Richardo Lotarius quicq̄ pacti iniret: iniuriarum satisfactionem Richardo exhibens ebroicam duci recōciliatus dimittit. Succedente die cum ad conuētum normānorum eundū erat: Richardus in castris danorum apud gōdelfossam apparare diuersoria ad excipiendum lothariū iubet. Ibi habito conuentu lothari

Ebroicā rex cepit.

Theobald⁹ carnotensis comes vi. cif.

Erardus danorū rex

Recōciliātur lotharius et richardus.

us apud richardū se excusatū faciēs: commissor
uici ducem petit: speraret in reliquū tēpus rege
cum fore: & ad res suas adiutorē. Regis seu vera
lata mansuetudine pspecta: Richardus offensam
atq; ad hunc modū pace vtrinq; firmata discessi
hoc richardo fiscanii cœnobiū diuinę trinitati
itemq; in suburbano rothomagi audœni temp
monte tumba sancti michaelis monasteriū mul
bitis cumulatum. Absumpsit autem illum mor
lutis nongētesimo nonagesimosexto. & apud fi
pult⁹ est. At inquiete animo lotharius regnū
quod ludouici patris eius fuerat repetere ab oth
tuit. Ad eāq; rem cōgregato exercitu aquisgranu
q̄ credi potest celeritate ingreditur. Prandenti vi
re othoni: cū de francorū inopinata irruptione r
fertur: miruz in modum attonitus raptis que po
Lothari⁹ othonē inuadit. elapsus est. Pręda ex regis palatio ditissimoq; op
ex omni ꝓuincia correpta contētus lotharius: re
ciā cessit. Quē non lōgo iterposito tēpore magn
insecutus otho: castra e conspectu lutecię parisior
Sed eruptione a ciuib⁹ facta: & othonis nepote c
plurib⁹ fusis occisisq;: ciuitatis suburbia otho inc
morat̄ lotharius hostē ad ysarā vsq; cū hugone m
hērico duce burgūdię p suessionēsium agrū pers
multis occisorū cadauerib⁹ alueus opplet⁹ est: vt
to fluxu ysara impedit⁹ in agros sese effunderet. N
segnius fugientē othonē francus pfectus est. At p
mum regib⁹: austrasiā cui⁹ cā bellū gerebat̄ otho n
rius reclamātib⁹ regni francoꝝ multis ꝓcerib⁹ dec
gnāte etiam hugone abbate: q occasiōe idē suscept
affectauit atq; vsurpauit. Nec diu deinceps lothari
it. Nā apud remos morit̄ & ī diui remigii cœnobi
lo illatus est anno nōgentesimo octogesimosexto
quia de austrasię regno plurib⁹ locis fecim⁹ mētio

tuto nr̃o congruit q̃ fuerint olĩ ei⁹ regni limites patẽti⁹ apĩ re: testimoniũ ex brabãtię annalib⁹ capientes. Duas austrasię primarias sedes aliq̃n fuisse p tẽporũ interualla cõperio. mettim & aq̃sgranũ. Hãc sigiberto filio rex dagobert⁹ ĩte grã viuẽs attribuit: ab extrema scʒ burgũdia ad alpes oriẽ tẽ versus & ad mare frisonũ inter rheni & schaldis fluẽta p̃tingentẽ. Cõprẽhẽdebat traiectũ. Agrippinaʒ coloniam. Treueri. Magõciã. Brabãtiã. Gheldriã. Cliuiã. cũ hollandia atq̃ ʒelãdia: hanoniã itẽ atq̃ hasbauiã. Leodiũ. Lẽburgũ. Alsaciã. Comitis palatini q̃ citra rhenũ sũt loca. Siluaʒ arduẽnã. Barrũ/ quod ĩ ducalẽ postinde ꝓuectũ est dignitatẽ. Cũ ea portione q̃ lotharingia hodie appellatur: q̃ ad mosellã flumẽ ĩchoat: multis oppidulis & vicis frequens Hãc gallię belgicę late extensam regionẽ prisci orientaleʒ franciã: alterã cui carolus caluus imperabat/ quia ad occiduũ solem ꝑcurrit occidentalem dixerũt. Et austrasia quidẽ hiscę finibus cõsepta in partẽ lotharii magni imꝑatoris vt supra a nobis relatũ est postea veniens: lotharingię nomen adepta: ad othonẽ vsq̃ quẽ tertiũ dixim⁹ ꝑmãsit. Lothari⁹ ꝓpterea rex de quo lõge supi⁹ dictũ ẽ othonis sorori⁹ tornacũ/ & alia q̃dã p galliã belgicã oppida in ꝑpetuaʒ hęreditatẽ accepit. Recepta igiť austrasia: ottho lotharingiã ducat⁹ appellatiõe sublimauit. Cui⁹ magna pars brabãtia extabat. Dictaq̃ est lotharingia ĩferior. At quia othoni lothari⁹ suspect⁹ erat: vt caroli fratris lotharii amiciciã demereri posset: eũ terrę tractũ q̃ lotharingia nũc vocatur illi dono dat rat⁹ Carolũ beneficii recordatiõe fratrem in fide & beniuolẽtia ne nouos belli mot⁹ excitaret retẽturũ. Verũ Carolo aurelię in carcere defuncto (de quo infra dicetur) Otho fili⁹ eius successit in ducatu: paulopost sine liberis decessur⁹. Cui in ducatu succedere rata germana eius noĩe Gerberga/ ab hẽrico ĩpatore ꝓhibita est. Et receptis ac reseruatis eidẽ Gerbergę & lãberto eiusdẽ marito hãnoniẽsi comitatu: louanio: Bruxellis: Niuella & plerisq̃ aliis

Austrasię regni limites.

locis: ducatus Lotharingię comitibus arđenen
butus est. Hūc tamē lotharingiā Godefrid⁹ Ba
dicta Gerberga ꝓpagat⁹ post centū annos ꝓ n
te recuperauit: a quo Brabātię duces hacten⁹ o
legūtur. Succedētes inde imꝑatores inferiorē lo
partim coloniēsi: partim leodiēsi ecclesię donai
nulla vero ad leodios pontifices emptione per
hunc modum mutilata austrasia cum nomen
dignitatez amisit. Adeo nichil est quod integri
ret. Principum enim donatione in alterius po
multa traducuntur. Desidentium quoqȝ regum
ignauia: vel tyrānide (sicut sequens factum oste
pantur.

LOthario successit filius adolescens l
Quę autez gesta ab eo sunt silentio ab
pretereūtur: vel quia propter breuita
di nulla: vel quia indigna memoratu
uere. Apud compendiū sepultus nominis tant
lationem sui posteris reliquit.

CArolus deiceps lotharii frater regni g
la ex lotharingia cui⁹ ducatum gereb
gitimus hęres recipere tētauit: sed lau
vxore agētem hugo qui capetus app
ope atqȝ ꝓditiōe ansellini vrbis antistit3 recepta
lū intercipit: atqȝ aureliā in custodiā mittit: anno
gentesimo nonagesimo. Quo fere tpę angli grau
danis tributū quotānis soluere data fide ꝓmiser
sis fuit decē milliū libraꝝ auri āglicani. Interea c
duos enixa liberos ludouicū atqȝ carolū (q̄ p̄ma
te defū ēti sūt) spem adipiscēdi regni frustra accep
go ille capet⁹ animi magnitudīe & rebus potēs: c
natus nemo reprimeret: vi atqȝ armis regni se dy
signiri obtinuit: iactans ad eā rē se a sctis vualeric
rio p quietē fuisse admonitū/ propterea q̄ eorū

de sepulchro ob metũ normãnorũ trãsferebant plurimo cultu honorasset: & ad propria loca reduci curasset. Addebat ad miraculũ legitimã generis successionem. Ab odone eñ andegauo / quem frãca nobilitas ꝓpter caroli simplicis pusillã ętatẽ regno suffecerat / originẽ ducere gloriabatur / eũqꝫ patruum appellabat. Eius odonis frater robertus hugonẽ magnũ parisiorũ comitẽ cum genuisset: fuissetqꝫ vt paulo supra scripsi a carolo simplice ob regnũ affectatum occisus: ipse hugo magn⁹ hunc regni vsurpatorẽ capetum ex aygunde primi othonis imperatoris sorore tulit. Qui iõ capetus appellatus est quia capucia p ludum in aula regia adolescẽtib⁹ nobilib⁹ aliis auferebat. Vn⁹ tñ flandrensis comes arnulphus hugonis temeritati aduersari tentauit. Hinc excitato bello hugo toto arthesio comitatu Arnulphũ mulctauit. Quẽ postea itercessore richardo normannorũ duce ab hugone recepit. Arnulphũ ꝑterea lotharii fratrẽ nothũ remorũ põtificẽ: synodo epõrum habita ab vrbe deiectũ in vinculis cõiecit & remis gelbertũ philosophũ posuit antistitẽ. Romani tñ pontificis iohãnis edicto arnulphus p signinũ senonũ pręsulẽ (reuocato gelberto) restitut⁹ est. Hũc gelbertũ magię scientẽ scriptores fuisse tradũt: eãqꝫ artẽ yspalis didicisse q̃uis gallus esset: & floriaci monachus effectus. Othoni propterea gratus cum esset: rauennatem ecclesiam administrasse & tandem iohãne. xvii. mortem obeunte pontificatum romanum fuisse adeptum. Nec fuit Hugoni vita diuturnior: sed ad reges francos apud diui dionisii ędem est appositus anno christianę natiuitatis nongentesimo nonagesimo octauo. relicto successore Roberto quem ex filia eduardi anglię regis susceperat.

Capetus vnde.

Gelbert⁹ philosophus.

HVnc secut⁹ est fili⁹ robertus bonis moribus spectatissim⁹ rex: nec min⁹ optimis disciplinis eruditus. Cui⁹ hactenus extant in ecclesiasticis sacris ꝑclara scripta: quæ responsoria clerus appellat.

Rñsoria roberti regis.

Quorũ hęc pręcipua habẽtur. O i da & hierusalẽ: quod
pridie natalis dominici cãtari a der cõsueuit. illud ꝑterea
de sanctorũ martyrum triũpho. C :onstãtia martyrũ: itẽ
et illud Cornelius centurio: quod a lliui apostoli petri ará
scriptũ cuꝫ romę esset pridie festiu :atis apostoli obtulit.
Nec omittẽdá reor illam quá seque ıtiá gallica ecclesia vo-
cat Sãcti spirit⁹ assit nobis gratia. qı e maximi alicuius the
ologi opus estimari possit. Princip o regni eius Eudo car-
notensiũ comes Castellũ meldunẽ : quod bouchardi co-
mitis erat galteri opera qui castello ꝓręfectus esset occupa
uit. Quod a roberto premonit⁹: cũ restituere ablata Eudo
recusasset: accito richardo norman :oruꝫ principe: arcẽ vn
diqꝫ circũuallat: atqꝫ expugnat: ꝓd itorẽ galterum in arce
deprehẽsum vna cũ vxore robert⁹ ꝑatibulo illaqueari iu-
bet: & bouchardo arcẽ restitui. Ten bat eodeꝫ tẽpore bur-
gundiá henricus. Qui vita deficien :: cum se liberis carere
intelligit: terram robertá legat. Quáobrem ad landericuꝫ
niuernẽsem comitẽ spectantes burgũdi: roberto se obtem
peraturos negãt. Igitur accersito richardo normãno queꝫ
secundũ vocant ꝓmotis copiis robertus antissiodorũ vr
bem burgũdo audientẽ obsidet. Cuius obsidionis pertesi
ciues dedita tandẽ ciuitate landericũ quoqꝫ regi dedũt. Re
cepta ciuitate aualonẽ preterea munitissimá arcem rober-
tus vi capit. Atqꝫ hac expeditione satis suę ęstimationi fa-
ctum ratus in franciá se cõuertit: vbi apud senones bernar
dus quidá agens graui tyrãnide dei sacerdotes & tẽpla ve-
xabat. Qua ꝑsecutione percit⁹ leothericus senouẽsiuꝫ pre-
sul cõmunicato cũ ramaldo parisiorũ pontifice consilio:
ciuitatẽ tyrãno liberat. Liberatá roberto permisit. At cum
renardus inde aufugisset: fromõdus eius frater occupata
arce: regi resistit. Sed obsessam robertus post aliquot dies
recepit: capto fromõdo quẽ aureliam ad patrẽ renardum
misit: vbi paulopost defunctus est. Nec diu supstes rober-
tus fuit. Ná q̃rto & vigesimo regni sui anno q̃ fuit xp̃ianę

Eudo car notẽsis comes.

Ducatus burgũdie ex legato hẽrici ducis roberto regi dimittitur. Lãderic⁹ niuernensis comes de burgũdia contẽdit.

Robert⁹ rex morif. Ecclesię a robto extructe.

gratię trigesim⁹ supra mille ad cõe regũ sepulchrũ de
lat⁹ & dyonisiana ęde sepult⁹ ẽ: relictis suę mẽorię prę
claris monumẽtis. Mõtis enĩ fortis arcẽ validissimis
turrib⁹ & murꝭ extruxit. Diui reguli apđ siluanectum Ecclęa
ędẽ Aurelię diui aniani tẽplũ. Stãpis diuę virgis ma roberꝛ
tię basilicã. Augustuduni ędes sacras duas. Apđ possi to exꝛ
acũ diuę virgis ecclĩaꝫ. Hic cũ vxores duas diuerso tpe tructe.
habuisset: ex cõstãtia guillermi arelateñ. filia hẽricum
suscepit. Ex altera q̃ nouiomẽsis erat: duos symonẽ &
amalricũ extulit. A qb⁹ foc⁹: & duo ei⁹ liberi balduin⁹
& amalric⁹ hierosolimoꝝ reges ꝑdiert. De richardo se Richar
cũdo isigni admodũ pncipe qm̃ mẽtio supra icidit: illđ dus.
tradẽdũ lr̃is sum arbitrat⁹. fuit illi i delitijs puella ple
beia quã annos sex perdite amauit. tulitqꝫ ex ea mares
tris et fœminas totidẽ. Nec ab ea alienari potuit q̃q̃ a
suis maxie rogaret illustri gñe ducere vxorẽ. Sed puel
lã cõiugẽ accepit. Ex ei⁹ liberis duo richard⁹ & robert⁹
tpis successione ducatũ normãnię admĩstrauerũt. Ter
tius cui guillermo nomẽ erat i fiscani cœnobio mona
ch⁹ vixit. Alisia maxĩa natu reginaldo britonũ comiti
coplãta ẽ aliẽora flãdrię cõiti: tcia nauarrę regi tradita

REligioso regi robto successit hẽric⁹. Cui ma Cõtenꝛ
ter cõstãtia ita aduersari studuit/ vt mltꝭ re tio de
gni ꝑcerib⁹ ad eã deficiẽtib⁹ robtũ burgun regno i
dionẽ hẽrico ꝑferre ↄtẽderet. Filios ei tres ter frẽs
ex cõstãtia robt⁹ susceperat. hugonẽ ducẽ q prę pr̃e mor
tuus est. Robertũ burgũdionũ ducẽ & hũc hẽricũ: de q̃ Norꝛ
nũc scribim⁹: frãcorũ regẽ. filia aũt balduino de insula mãnoꝛ
flãdrorũ comiti thoro licet imatura spõsa cõmittitur. rũ dux
Aliꝫa erat illi nomẽ. vnde nati sunt liberi mares duo robert⁹
ludouic⁹ & robert⁹ & fœmina q̃ guillermo notho anꝛ hẽrico
glorũ regi nupsit. Iam arces aliquot vrbesqꝫ constãtia regi au
occuparat: cum henricus matris potẽtiam furorẽqꝫ ve xiliũ tu
ritus: ad robertũ normãnorũ ducẽ accessit: auxilium lit.

Rex dano rũ aygrotus.

īstructus normanniã repeteret: aygrotũ daciȩ regẽ qui adhuc cereburgi agebat admonet: militẽ ex ꝯstantiensi agro collectũ ad se mittat: ipse aduerso sequanȩ flumie classe ad nauiget: oĩa qua iter facturus erat vastans. eo pacto futurũ esse vt ludouic⁹ in colloquiũ cũ eo ꝓdiret. Aygroto vt a bernardo admonit⁹ fuerat faciẽte bernardus de aduentu aygroti ludouicũ certũ facit. Rex ergo exercitu ꝓ tẽporis angustia cõgregato. rothomagũ veniens: aygroto ad vadũ cui nomen erat herliciano cõicat. In eo loco dũ multa de guillermi nece reges ĩuicẽ fabulanť: dan⁹ quidã herloynũ comitẽ cui⁹ grã guillermus occubuerat cõspicatus: lãcea cõfodit atq̧ interimit. Cui⁹ rei indignitate cõmoti frãci armis decertant cõmittiturq̧ vtrinq̧ atrox pugna. ita vt fusis cõplurib⁹ frãcis: rex fuga sibi salutẽ parauerit: pnicissimo equo vect⁹. Fugientẽ tñ miles qdã dan⁹ dep̄hẽdit

Ludouicus capť. Engeberga ludouici vxor.

Apud quẽ cũ dies aliquot delituisset: iubẽte tandẽ bernardo dãno rothomagũ captiu⁹ deduciť. Rege ĩ custodia habito: engeberga de viro curã gerens ad othonẽ germaniȩ regẽ cui⁹ erat filia festinãs opẽ aduersus normãnos efflagitat. Petenti filiȩ pater respõdit. Hȩc ludouico incõmoda ꝯtingere q̃ guillermo duci & ꝓbatissimo viro neq̧ fidẽ neq̧ iusiurandũ seruasset. Atq̧ ita spe destituta engeberga ad hugonẽ magnũ se ꝯuertit. Illũ p oẽm debitã regi fide3 atq̧ obseruantiã orans: liberare suũ rege3 studeat. Reginȩ p̄cib⁹ adduct⁹ hugo: a bernardo siluanecti comite ĩpetrat ad normãnos se ꝓferat si forte de rebus cõibus ꝯuentũ hr̃e

Consiliu3 de ludouico liberando.

vsq̃ velint. Concilio apud sctm̃ cletũ coacto de liberando rege postq̃ hinc atq̧ hinc locuti sũt: vos inqt hugo o normãni regẽ nostrũ restituẽtes accipite vobis obsidẽ filiũ lothariũ: donec altero ĩdicto ꝯuentu de cõcordia paceq̧ ad plenũ transigam⁹. Itaq̧ lothariũ cũ duob⁹ ep̄is Hildrico beluacẽsi & guidone siluanectẽsi accipiẽtes normãni regẽ custodia liberãt. Qui paulopost tp̄e validissima manu instructi richardũ a bernardo receptũ sibi abducũt. Ludoui

cus laudunũ ꝓficiscit. Inde vbi secũdi ꝯuent⁹ tṗs aduenit ꝯuenientib⁹ ad eptã flumen frãcis normannisq̃: pacis fœdus ictũ est. hugo aũt magn⁹ ille comes sibi ꝓspiciens: & q̃to richard⁹ ꝑ dies melior auctiorq̃ esset: auctore bernardo siluanectẽsi filiã ẽmam richardo despõsat. Quo fœdere suspicatus ludouicus facile fore vt a duob⁹ maximis pricipib⁹ deprimi posset: accersitũ arnulphũ flãdriȩ comitẽ ad othonẽ tertiũ rhenanũ: hoc est germanię regẽ mittit: q eũ in belli societatẽ alliciat: accepturũ p̃mii loco lotharingiã omnez si eius opera normãnia potiri possit. Hac proposita mercede: otho belli aduersus normãnos se socium ludouico adiũgit: cõtractisq̃ in vnũ copiis: rothomaguz infesto agmine reges pet unt vbi vastatis ꝑ circuitũ vrbis vicinis agris vicisq̃ incensis: ciuitatẽ oppugnare ꝯstituũt. Igit̃ p̃misso q̃ occultissime otho põt nepote q secũ militabat: terrendorũ ciuiũ causa: cũ ad portam qua pons supra sequanã est cõcessisset: aptis repente portis ciues eruptionẽ faciunt. cõmittit̃ ad ip̃m pontẽ pugna: vbi ꝯpluribus fusis othonis nepos occubuit. Venere pręterea reges. Sed perspecta vrbis munitione: otho vbi nepotẽ cęsum eẽ cognouit: omnia in arnulphum retorquens: cogitat si quo modo arnulphum ad manus hostium deducere posset. Qua re animaduersa arnulphus receptꝫ sarcinis se e castrꝫ in flandriam ꝓripuit. Nec morantur idem facere reges: atq̃ cœptis desistẽtes exercitum reducũt: quos insecuti normãni plurimos in fuga interemerunt. Ludouicus autem eodem anno quo hęc gesta sunt decessit. Atq̃ in diui Remigii templo regio sepulchro impositus est ãno christianę salutis nongentesimo quinquagesimo quito. Hic nullo fere quo regnauit temporis momento ꝓspera fortuna vsus est. Per id tempus gemeticũ cœnobiuz quod a danis dirutum annos. xxx. desertum fuerat a balduino & gunduino monachis instaurari cœpit. hi enim ex aspera vico cameracẽ. agri prodierunt.

Otho imperator & ludouicus rex rothomagũ inuadunt.

Arnulphus fugit.

Eliqt ex engeberga othonis sorore liberos duos lothariũ atq; carolũ. Carolus aũt lotharigię & brabãtię dux ĩbecilli & demisso aĩo vitaʒ priuatã egit bruxellã brabantię ĩsigne oppidũ ĩcolens. lothariũ in regẽ ꝓceres assumpserũt. Huic fuit aduersus richardũ normãnorũ ducẽ: autore theobaldo carnotensiũ: diuturna cõtentio. Qui theobald⁹ p engebergam primo tẽtauit richardo ĩsidias ponere. Deĩde nõ ꝓcedentib⁹ cœptis lothariũ in ducẽ exasperat: idẽtidem crebro repetens richardũ ea potẽtia valere: vt rege nõ lõge inferior esse videat. tm̃ lothariũ apud francos posse: q̃ illi a richardo pmissum foret. q̃rendam idcirco ęquissimã occasionẽ esse qua hoĩs magnitudinẽ lotharius pessundet. Audiuit rex ęquo aĩo loquẽtẽ. quippe eñi doleret tam magno potentatu hoĩem esse scʒ sibi obnoxiũ q ꝑ suo arbitrio impata vel faciat vel recuset. Igitur richardo mãdat: meminerit neustriã francorũ ditiõis esse. cuius gratia in verba regis iurare & ei fidẽ dare debeat. Veniat ergo suo satis officio veteri more facturus. Ad regis mãdata se venturũ richardus respõdet. Quo rñso lotari⁹ ratus pfectũ iri posse q̃ in richardũ aĩo agitabat: balduinũ flandrensem: goffredũq; andegauũ: & theobaldũ comitẽ accersit. His tribus & magno militũ numero comitatus ad helnã flumen quo richard⁹ accedere statuisset venit. At richardus cũ in aduersa fluminis ripa in cõspectu lotharii cõsedisset: fraudis humanę recordatus: exploratores clam a se dimittit q lotharii eiusq; gẽtis cõditionẽ & statũ sibi referant. Redeũtes q missi erãt dicunt oĩa apud francos ad bellũ instructa esse. putare scil lĩũ armorũ apparatũ in ducẽ cõspirare. Ea re cõperta dux assistere sibi quosq; ex suis fortissimos iubet. quoruʒ ope nixus flumen traiicere frãcos ꝓhibet. at potẽtię regis conscius: rothomagũ ꝓtenus cõtendit. Atq; ita suo instituto frustrat⁹ rex summa ĩdignatiõe percitus est. Nec ꝓpterea moratus alterũ ex francis burgũdisq; exercitũ cogit. Adq;

Cõtentio aduersus richardũ normãnie ducem.

ebroicā normānię ciuitatē ꝓgreditur quā(ꝓdente gilberto fabro ferrario)recepit. Receptā theobaldo carnotēsi cōmittit p̄sidio iposito. Inde in castellū qd' hermeuillū icole vocāt mouēs theobald⁹ cū illic diuti⁹ hęret: dux sequana trāsmisso: cū nō cōtēnenda manu hostez repēte adoritur. Cęsi sunt in ea pugna ex theobaldi militib⁹ sexcenti sexagita. Theobaldo se carnotū recipiendi vix spaciū fuit. Rebus ꝓspere gestis richard⁹ metuēs ne magnis a lothario incōmodis afficeret: ad erardū danorū regē legatos ire iubet q̄ regē orent suppetias normānis ferre: q ex sua gente prognati essent. Gratus fuit erardo legatorū aduētus: seq cuz copiis ꝓpe diē affuturū respōdit. Nec richardū fefellit. Instructa em̄ classe ad ostia sequanę adnauigans militē in cōtinentē egressum in carnutes aduersus Theobaldū ducit: ducit: cūcta obuia nō aliter q̄ irruēs supnæ grando quatit ꝓteritq: nec minus ea q̄ lotharii erant quocūq irrupit vastat atq populat̄ transferens ad normános vili p̄cio quas auferebat p̄das. Inter has calamitates pontifices franci laudunū ad lothariū ꝓficiscūtur occursuri tot icōmodis quibus afficiebātur. Ex lotharii sentētia carnoteñ. antistes ducem cōueniens: ex richardo petit: q̄obrem ipse q christicola esset tam diris calamitatibus per gentē christū nescientem francos persequeretur. Qui cognito hęc mala a Richardo procurari ꝙ Lotharii iniquitatem atq in se maliuolentiam maxime suspectaz haberet: simulq Theobaldi qui ebroicam lotharii dono occupabat incursiones rapinasq vlcisci conaretur: antistes firmatis cum normānis induciis ad Lotharium reuertitur. Legatione ad regem perlata: priusquā cum Richardo Lotarius quicq̄ pacti iniret: iniuriarum satisfactionem Richardo exhibens ebroicam duci recōciliatus dimittit. Succedente die cum ad conuētum normānorum eundū erat: Richardus in castris danorum apud gōdelfossam apparare diuersoria ad excipiendum lothariū iubet. Ibi habito conuentu lothari

Ebroicā rex cepit.

Theobald⁹ carnotensis comes v. cif.

Erardus danoꝝ rex

Recōciliā tur lotharius et richardus.

us apud richardū se excusatū faciēs: commissorū a se obliuici ducem petit: speraret in reliquū tēpus regem sibi amicum fore: & ad res suas adiutorem. Regis seu vera seu simulata mansuetudine pspecta: Richardus offensam remittit: atq ad hunc modū pace vtrinq firmata discessum est. Ab hoc richardo fiscanii cœnobiū diuinę trinitati dicatū est: itemq in suburbano rothomagi audœni templum: & in monte tumba sancti michaelis monasteriū multis cœnobitis cumulatum. Absumpsit autem illum mors anno salutis nongētesimo nonagesimosexto. & apud fiscanum sepult⁹ est. At inquiete animo lotharius regnū austrasię quod ludouici patris eius fuerat repetere ab othone cōstituit. Ad eāq rem cōgregato exercitu aquisgranū maiore q̄ credi potest celeritate ingreditur. Prandenti vna cū vxore othoni: cū de francorū inopinata irruptione nūcius affertur: mirū in modum attonitus raptis que potuit fuga elapsus est. Pręda ex regis palatio ditissimoq oppido atq ex omni ꝓuincia correpta contētus lotharius: retro in frāciā cessit. Quē non lōgo iterposito tēpore magnis copiis insecutus otho: castra e conspectu lutecię parisiorū ponit. Sed eruptione a ciuib⁹ facta: & othonis nepote cū aliis cōplurib⁹ fusis occisisq: ciuitatis suburbia otho incēdit. Nec morat̄ lotharius hostē ad ysarā vsq cū hugone magno & hērico duce burgūdię p suessionēsium agrū persequ vbi tā multis occisorū cadauerib⁹ alueus opplet⁹ est: vt a consueto fluxu ysara impedit⁹ in agros sese effunderet. Nihilo tn̄ segnius fugientē othonē francus psecutus est. At pacatis demum regib⁹: austrasiā cui⁹ cā bellū gerebat̄ othoni lotharius reclamātib⁹ regni francoꝝ multis ꝓcerib⁹ dedit. repugnāte etiam hugone abbate: q occasiōe ide suscepta regnū affectauit atq vsurpauit. Nec diu deinceps lothari⁹ supfuit. Nā apud remos morit̄ & ī diui remigii cœnobio tumulo illatus est anno nōgentesimo octogesimosexto. At quia de austrasię regno plurib⁹ locis fecim⁹ mētionē: isti-

Lothari⁹ othonē inuadit.

tuto nr̃o congruit q̃ fuerint olī ei⁹ regni limites patēti⁹ api re: testimoniū ex brabātię annalib⁹ capientes. Duas austrasię primarias sedes aliq̄n fuisse p tēporū iterualla cōperio. mettim & aq̄sgranū. Hāc sigiberto filio rex dagobert⁹ ītegrā viuēs attribuit: ab extrema sc₃ burgūdia ad alpes oriētē versus & ad mare frisonū inter rheni & schaldis fluēta ptingentē. Cōpręhēdebat traiectū. Agrippinā₃ coloniam. Treuerī. Magōciā. Brabātiā. Gheldriā. Cliuiā. cū hollandia atq₃ zelādia: hanoniā itē atq₃ hasbauiā. Leodiū. Lēburgū. Alsaciā. Comitis palatini q̄ citra rhenū sūt loca. Silua₃ arduēnā. Barrū / quod ī ducalē postinde ,puectū est dignitatē. Cū ea portione q̄ lotharingia hodie appellatur: q̄ ad mosellā flumē ichoat: multis oppidulis & vicis frequens Hāc gallię belgicę late extensam regionē prisci orientale₃ franciā: alterā cui carolus caluus imperabat / quia ad occiduū solem ,pcurrit occidentalem dixerūt. Et austrasia quidē hiscę finibus cōsepta in partē lotharii magni impatoris vt supra a nobis relatū est postea veniens: lotharingię nomen adepta: ad othonē vsq₃ quē tertiū dixim⁹ pmāsit. Lothari⁹ ,ppterea rex de quo lōge supi⁹ dictū ē othonis sorori⁹ tornacū / & alia q̄dā p galliā belgicā oppida in ppetua₃ hęreditatē accepit. Recepta igit̄ austrasia: ottho lotharingiā ducat⁹ appellatiōe sublimauit. Cui⁹ magna pars brabātia extabat. Dictaq₃ est lotharingia īferior. At quia othoni lothari⁹ suspect⁹ erat: vt caroli fratris lotharii amiciciā demereri posset: eū terrę tractū q̄ lotharingia nūc vocatur illi dono dat rat⁹ Carolū beneficii recordatiōe fratrem in fide & beniuolētia ne nouos belli mot⁹ excitaret retēturū. Verū Carolo aurelię in carcere defuncto (de quo infra dicetur) Otho fili⁹ eius successit in ducatu: paulopost sine liberis decessur⁹. Cui in ducatu succedere rata germana eius noīe Gerberga / ab hērico īpatore ,phibita est. Et receptis ac reseruatis eidē Gerbergę & lāberto eiusdē marito hānoniēsi comitatu: louanio: Bruxellis: Niuella & plerisq₃ aliis

Austrasię regni limites.

locis: ducatus Lotharingię comitibus ardēnensibus attributus est. Hūc tamē lotharingiā Godefrid⁹ Barbat⁹ a prędicta Gerberga ꝓpagat⁹ post centū annos ꝓ magna parte recuperauit: a quo Brabātię duces hacten⁹ ortū habere legūtur. Succedētes inde īpatores inferiorē lotharingiā partim coloniēsi: partim leodiēsi ecclesię donauerūt. Nōnulla vero ad leodios pontifices emptione peruenere. Ad hunc modum mutilata austrasia cum nomen tum regni dignitatē amisit. Adeo nichil est quod integrum perseueret. Principum enim donatione in alterius possessionem multa traducuntur. Desidentium quoq₃ regum perdūtur ignauia: vel tyrānide (sicut sequens factum ostendit) vsurpantur.

Lothario successit filius adolescens ludouicus. Quę autē gesta ab eo sunt silentio ab hystoricis pretereūtur: vel quia propter breuitatem regnādi nulla: vel quia indigna memoratu ipsi iudicauere. Apud compendiū sepultus nominis tantum appellationem sui posteris reliquit.

Carolus deinceps lotharii frater regni gubernacula ex lotharingia cui⁹ ducatum gerebat tanq̄ legitimus hęres recipere tētauit: sed lauduni cum vxore agētem hugo qui capetus appellatus est ope atq₃ ꝓditiōe ansellini vrbis antistitis recepta vrbe carolū intercipit: atq₃ aureliā in custodiā mittit: anno salutis nōgentesimo nonagesimo. Quo fere tpē angli grauissimum danis tributū quotānis soluere data fide ꝓmiserunt: is cēsus fuit decē milliū librarꝫ auri āglicani. Interea caroli vxor duos enixa liberos ludouicū atq₃ carolū (q pmatura morte defūcti sūt) spem adipiscēdi regni frustra accepit. Nā hugo ille capet⁹ animi magnitudīe & rebus potēs: cū eius conatus nemo reprimeret: vi atq₃ armis regni se dyademate insigniri obtinuit: iactans ad eā rē se a sctis vualerico & richerio p quietē fuisse admonitū / propterea q eorū corpa dū

de sepulchro ob metũ normãnorũ trãsferebant plurimo cultu honorasset: & ad propria loca reduci curasset. Addebat ad miraculũ legitimã generis successionem. Ab odone eñ andegauo/ quem frãca nobilitas ꝑpter caroli simplicis pusillã ętatẽ regno suffecerat/ originẽ ducere gloriabatur/ eũq; patruum appellabat. Eius odonis frater robertus hugonẽ magnũ parisiorũ comitẽ cum genuisset: fuissetq; vt paulo supra scripsi a carolo simplice ob regnũ affectatum occisus: ipe hugo magn⁹ hunc regni vsurpatorẽ capetum ex aygunde primi othonis impatoris sorore tulit. Qui iõ capetus appellatus est quia capucia p ludum in aula regia adolescẽtib⁹ nobilib⁹ aliis auferebat. Vn⁹ tñ flandrensis comes arnulphus hugonis temeritati aduersari tentauit. Hinc excitato bello hugo toto arthesio comitatu Arnulphũ mulctauit. Quẽ postea itercessore richardo normannorũ duce ab hugone recepit. Arnulphũ ꝑterea lotharii fratrẽ nothũ remorũ põtificẽ: synodo eporum habita ab vrbe deiectũ in vinculis cõiecit & remis gelbertũ philosophũ posuit antistitẽ. Romani tñ pontificis iohãnis edicto arnulphus p signinũ senonũ pręsulẽ (reuocato gelberto) restitut⁹ est. Hũc gelbertũ magię scientẽ scriptores fuisse tradũt: eãq; artẽ yspalis didicisse q̃uis gallus esset: & floriaci monachus effectus. Othoni propterea gratus cum esset: rauennatem ecclesiam administrasse & tandem iohãne. xvii. mortem obeunte pontificatum romanum fuisse adeptum. Nec fuit Hugoni vita diuturnior: sed ad reges francos apud diui dionisii ędem est appositus anno christianę natiuitatis nongentesimo nonagesimo octauo. relicto successore Roberto quem ex filia eduardi anglię regis suceperat.

Capetus vnde.

Gelbert⁹ philosophus.

Vnc secut⁹ est fili⁹ robertus bonis moribus spectatissim⁹ rex: nec min⁹ optimis disciplinis eruditus. Cui⁹ hactenus extant in ecclesiasticis sacris pclara scripta: quæ responsoria clerus appellat.

Rñsoria roberti regis.

Quorũ hęc præcipua habẽtur. O iuda & hierusalẽ: quod pridie natalis dominici cãtari a clero cõsueuit. illud p̃terea de sanctorũ martyrum triũpho. O constãtia martyrũ: itẽ et illud Cornelius centurio: quod a diui apostoli petri arã scriptũ cuꝫ romę esset pridie festiuitatis apostoli obtulit. Nec omittẽdã reor illam quã sequentiã gallica ecclesia vocat Sãcti spirit⁹ assit nobis gratia. que maximi alicuius theologi opus estimari possit. Principio regni eius Eudo carnotensiũ comes Castellũ meldunẽse quod bouchardi comitis erat galteri opera qui castello pręfectus esset occupauit. Quod a roberto premonit⁹: cũ restituere ablata Eudo recusasset: accito richardo normanoruꝫ principe: arcẽ vndiq; circũuallat: atq; expugnat: ꝓditorẽ galterum in arce deprehẽsum vna cũ vxore robert⁹ patibulo illaqueari iubet: & bouchardo arcẽ restitui. Tenebat eodeꝫ tẽpore burgundiã henricus. Qui vita deficiens: cum se liberis carere intelligit: terram robertã legat. Quãobrem ad landericuꝫ niuernẽsem comitẽ spectantes burgũdi: roberto se obtemperaturos negãt. Igitur accersito richardo normãno queꝫ secundũ vocant ꝓmotis copiis robertus antissiodorũ vrbem burgũdo audientẽ obsidet. Cuius obsidionis pertesi ciues dedita tandẽ ciuitate landericũ quoq; regi dedũt. Recepta ciuitate aualonẽ preterea munitissimã arcem robertus vi capit. Atq; hac expeditione satis suę ęstimationi factum ratus in franciã se cõuertit: vbi apud senones bernardus quidã agens graui tyrãnide dei sacerdotes & tẽpla vexabat. Qua ꝑsecutione percit⁹ leothericus senouẽsiuꝫ presul cõmunicato cũ ramaldo parisiorũ pontifice consilio: ciuitatẽ tyrãno liberat. Liberatã roberto permisit. At cum renardus inde aufugisset: fromõdus eius frater occupata arce: regi resistit. Sed obsessam robertus post aliquot dies recepit: capto fromõdo quẽ aureliam ad patrẽ renardum misit: vbi paulopost defunctus est. Nec diu sup̃stes robertus fuit. Nã q̃rto & vigesimo regni sui anno q fuit xp̃ianę

Eudo carnotẽsis comes.

Ducatus burgũdie ex legato hẽrici ducis roberto regi dimittitur.

Lãderic⁹ niuernensis comes de burgũdia contẽdit.

Robert⁹ rex morit.

Ecclesię a robto extructe.

gratię trigesim⁹ supra mille ad cõe regũ sepulchrũ de lat⁹ & dyonisiana ędē sepult⁹ ē: relictis suę mēorię prę claris monumētis. Mõtis eni fortis arcē validissimis turrib⁹ & mur; extruxit. Diui reguli apđ siluanectum Ecclę ędē Aurelię diui aniani tēplũ. Stãpis diuę virgis ma roberiię basilicã. Augustuduni ędes sacras duas. Apđ possi to exacũ diuę virgis ecclia;. Hic cũ vxores duas diuerso tpe habuisset: ex cõstãtia guillermi arelateñ. filia hēricum suscepit. Ex altera q̃ nouiomēsis erat: duos symonē & amalricũ extulit. A qb⁹ foc⁹: & duo ei⁹ liberi balduin⁹ & amalric⁹ hierosolimorũ reges ꝓdiert. De richardo se cũdo isigni admodũ ꝑncipe qm̃ mētio supra icidit: illđ tradēdũ lrĩs sum arbitrat⁹. fuit illi i delitijs puella plebeia quã annos sex perdite amauit. tulitq; ex ea mares tris et fœminas totidē. Nec ab ea alienari potuit q̃q̃ a suis maxīe rogaret illustri gñe ducere vxorē. Sed puellã cõiugē accepit. Ex ei⁹ liberis duo richard⁹ & robert⁹ tpis successione ducatũ normãnię admīstrauerũt. Tertius cui guillermo nomē erat i fiscani cœnobio monach⁹ vixit. Alisia maxīa natũ reginaldo britonũ comiti copłata ē alieora flãdrię cõiti: tcia nauarrę regi tradita

Robertus. dus. Richardus trucate.

Eligioso regi robto successit hēric⁹. Cui mater cõstãtia ita aduersari studuit / vt mlt; regni ꝓcerib⁹ ad eã deficiētib⁹ robtũ burgundionē hērico ꝑferre ꝯtēderet. Filios ei tres ex cõstãtia robt⁹ suscepat. hugonē ducē q prę pře mortuus est. Robertũ burgũdionũ ducē & hũc hēricũ: de q̃ nũc scribim⁹: frãcorũ regē. filia aũt balduino de insula flãdrorũ comiti thoro licet imatura spõsa cõmittitur. Aliza erat illi nomē. vnde nati sunt liberi mares duo ludouic⁹ & robert⁹ & fœmina q̃ guillermo notho anglorũ regi nupsit. Iam arces aliquot vrbesq; constãtia occuparat: cum henricus matris potētiam furorēq; veritus: ad robertũ normãnorũ ducē accessit: auxilium

Cõtentio de regno inter frēs.

Normãnorũ dux robert⁹ hērico regi auxiliũ tulit.

opẽq̃ aduersus mr̃nã vim petitur⁹. Qui hẽrici fortunã miserat⁹: magnis illũ mũerib⁹ cumlatũ: validoq̃ꝫ ĩ sup milite ĩstructũ: ad patruelẽ suũ malgeriũ q carbolij comes erat mittẽs: comiti mãdat hẽrici ptes sequat̃ & q̃ ad p eũ ꝯmode fieri possit tueat̃. Abeũte a duce hẽrico: ipe dux finitima normãnię castra q̃ regꝭ erãt capit ĩposito illis firmissimo p̃sidio: ne ab illis qcq̃ belli ĩ hẽricũ ĩsurgeret. His igit̃ auxilijs: suis q̊q̃ꝫ copijs auct⁹ hẽric⁹ nõ lõgo tpis ꝓgressu & maternũ in se rigorẽ deflexit: & q̃ illa abstulisset partim vi ptim libera deditione facta recepit. Et p id tp̃s parisij ciuitas ꝯflagrauit. Quo anno dñicę salutis millesimo trigesimoquarto Cãpanię comitẽ eudonẽ & balduinũ flandrensem qbusdaꝫ arcib⁹ oppidisq̃ꝫ mulctauit. Quę cõmoda hẽric⁹ ĩ deũ referẽs accepta: diui martini tẽplũ qđ cãporũ appellat̃: a se parisij cõstructũ sacerdotib⁹ q̃s seculares vulg⁹ vocat assignauit. At ñ fuit illi eadẽ erga hoĩes gratitudo.

Prioratus diui martini de cãpis.

A normãna nobilitate post roberti mortẽ in suũ ducẽ guillermũ ꝯspiratiõe orta hẽric⁹ potiẽdi tilliarię arcis cupid⁹ a guillermo ĩpetratã sꝫ a gilberto crispino q suã dę arci p̃erat defensaꝫ vi expugnat atq̃ꝫ icẽdit. Deĩceps ad septẽtrionẽ vers⁹ secũdũ mare ꝓficiscẽs argẽtonã diruit. Inde ad tilliariã reuersus arcẽ ĩstaurat ĩposito p̃sidio Cũ suscepta aduers⁹ guillermũ ꝯspiratio ꝓcederet guillerm⁹ ad hẽricũ nũcios mittit: orãs vt pr̃ni ĩ se meriti recordat⁹: se roberti ducis a q̃ olim opẽ accepisset filiũ ꝯ̃ inimicorũ violẽtiã iuuet. Quo nũcio mot⁹ rex correpto ꝓ tpe exercitu: ad halsedunũ vna cuꝫ guillermo copias ĩ ꝯspiratores ducẽs: eos mlto militũ numero supiores fudit. Neq̃ꝫ hoc mõ meliore rex aĩo ĩ guillermũ pseuerat: plerisq̃ꝫ hẽrico suadẽtib⁹ neustriã repeterẽq̃ ditiõis frãcoꝝ fuisset. Atq̃ꝫ his verbis mot⁹ hẽric⁹: biptito exercitu normãniã ingressus est: vno caletos duce eudone fratre: altero gaufredo martello ebroicẽses

suadit. Ea re cognita guillerm⁹ diuersis copijs: regis co
nat⁹ tardere festinat. Ipse aduersus regē pficiscit. frāci q
i caletos grassabant: & ad mortuū mare vsq puaserāt
a normānis fusi: occisiq sūt. Quā victoriā postq̄ guil
lerm⁹ accepit: i collē q regijs castris pxim⁹ erat cadu
ceatorē ascēdē iubet: atq ibi q̄ maxia posset voce nūcia
re: fugatos fusosq frācos eē. Re cōpta hēric⁹ iiuriā ac
ceptā vīdicatur⁹: gaufredū andegauēsem i auxiliū ac
cersit. Atq ita vno agmie pgressi cū sinū quēdā pelagi
cui vadadiuę nomē ē vno traiectu trāsire oēs ñ potuis
sent: alterā q̄ ipediēte ęstu restiterat Guillerm⁹ adorit
atq iterimit: spectāte hērico q suis iterlabēte ęstuario
auxilio eē nō valebat. Quo ifortunio admonit⁹ rex: se
cū reputat q̄ iniq̄ Guillermū lacessisset. Igr̄ p nūcios du
cis amicitiā expetit: & initā illibatę seruauit: restituta
arce tillaria quā a guillermo iiuste rapuerat. Hic ē guil
lerm⁹ roberti fili⁹ nothus q angliā haroldo rege occi
so occupauit: eāq meliorib⁹ legib⁹ iformauit atq con
tinuit: qb⁹ hodieq vtunt angli. ¶ Quieuit deide a bel
lo hēricus & Philippū quē ex anna russionū regis ge
orgij filia extulerat: se viuo regnare ipauit. Fuere prę
terea hērico liberi duo Robt⁹ burgūdię dux atq hugo
q magn⁹ appellat⁹ est. Hērici tpe berēgari⁹ turonēsis
dyacon⁹ errorē de eucharistię sacro excitauit: vbi non
verū xp̄i corpus: sed exēplar quoddā corpis inesse dice
bat. A quo postea resipiscēs sniam mutauit. vixitq ap
prime liberalis in paupes: & fœminę cōgressus ipatiēs
ita vt a plerisq pper multā ei⁹ scītitatē mortuus sit ho
norat⁹. Nā hildebert⁹ cœnomanēsium antistes mltis
illū carminib⁹ extulit: i quorū extremo ad hūc modum
scripsit. Post obitū viuā secū. secū reqescā. Nec fiat me
lior sors mea sorte sua Atq eodē q̄ id fcm̄ e āno hēric⁹
defūct⁹ cū atauo atq auo regib⁹ sepelit āno salutis mille
simo sexagesio. Moriēs philippū filiū balduio flādrię

comiti cōmēdauit vt illi tutor adesset. fuit itaq₃ balduinus⁹ philippo fidelissim⁹ eiq₃ adulto regnū sine ꝯtrouersia admistrādū reliqt. Hui⁹ regis ętate burgūdi cū annos cētū & trigita frācis regib⁹ paruissent ad cōrardū īpatorē defecerūt. Vñ factū est vt q̄ vna erat burgūdia ī duas partita sit: & alterā q̄ cāpaniā₃ attingit frāci. alterā q̄ bisantinos spectat alemāni impatores tenuerint.

Burgū diędiuisio.

Eiusdem compendij Liber sextus.

PHilipp⁹ q h⁹ īter reges frācos nomen pm⁹ accepit ꝓspera fortuna vs⁹ duxit vxorē bthā florētij hollādię comitis & frigię regꝭ filiā: q̄ ludouicū atq₃ cōstātiā pepit: Erat p id tps biturigū comes harpin⁹ vir strēnu⁹ & bellipotēs Qui ī expeditionem q̄ illo tpe ad hierosolymā pmū duce petro hrmita deide godefrido bullionē. pabat ꝓfectur⁹: cū rei pecūiarię idigēt: biturigū prīcipatū regi vēalē ꝓpōit. Quē sexagita milib⁹ nūmū ab hērico ēptū frācoꝝ ditiōi ascripsit. Adiūxit pterea vastiniū ex lmōicā. Orto inter gaufridum barbatū ādegauū & fulconē richinū vastinēses frēs: ob male distributā pr̄nā hrditatē: richin⁹ hērico pmittit se vastiniū illi ppetuo relictuꝝ: si se aduersus frē₃ bello decertātē ñ īpediat. Igr̄ ānuēte philippo: richin⁹ frēm dephēsū ī custodia donec moreref hūit: atq₃ ista vastiniū Hērico pmisit. Ex q̄ factū ē vt crescēte supiori fortuna: philippo piter habēdi cupido augeref. Ea ꝓpt vilcassinū qd ad frācos respic: & frācū appellaf occupat: & aduersus hugonē dñi martini comitē mōtēmelianū mūitissimā arcē muro circūcigit. Int hęc cū ludouic⁹ adolesceret: & iā spem facēt futurę magnitudis: pr̄ ad regni cōsortiū illū admisit. Qui ñ p socordiā atq₃ ignauiā mollf & effœmiat⁹: neq₃ ferarū venationib⁹ occupat⁹: ętatem egit: sed nūc iaculandi: nūc sagittādi: vel armoꝝ se cō-

Bituriges iur ēptiōis ad francos ptinent.

Vastiniū itē.

Ludouic⁹ ad regni ꝯsortiū a pr̄e admittif.

suetudine exercebat. ¶ At philippus filij cura a nego eijs respirās: in aliud se incōmodū ītricauit. Nā in ber thā odio ꝯcepto eā apud monasteriolū ī arce asseruari iubet: abducta a foco andegauo Bertrāda vxore: quā in pellicē annos cōplures habuit susceptꝭ ex ea liberis philippo & floreo atq̃ filia vna. Eius adulterij cā cū a stupro nō resipisceret philipp⁹ roman⁹ pōtifex vrba nus scđs regi hoīm cōionē iterdixit. Habuitq̃ apđ cla rūmōtē aruernię ciuitatē synodū anno salutꝭ millesi mo nonagesimoquīto vbi de morib⁹ cleri multa īsti tuit. q̄rū illud aū oīa est: ne a q̄uis ꝑncipe bñficioꝝ īue stiturā cleric⁹ recipiat. Pręterea de cogēdo aduers⁹ tur cos exercitu lōgā oꝛonē habuit. Quāobrē plurimi ad ducti se cruce signarūt. atq̃ ī primis aymar⁹ aniciēsis. i. ꝑdiēsis antistes clar⁹ hit⁹: atq̃ alij de qb⁹ posteri⁹ scri bem⁹. Cōgregādi ꝯcilij occasionē petr⁹ heremita dedit Ex solymis enī reuers⁹ vrbano narrat vidisse se symo nē hierosolymę p̄triarchā ī ſuitute a calipha rege mise rabiliter teneri & ludibrio hēri sarracenis. Quę lachry mādo cū petr⁹ referret: hic pōtifex mot⁹ dē expeditōe in syriā ducēda aīm adiecit. Igit̃ excōicatiōis ignomi nia ꝑcit⁹ rex: recepta bertha bertrādā dimisit. Inter pa tris libidines ludouic⁹ regni admīstrationē curiosissi me gerēs: aduers⁹ guillermū nouū āglię regē qui nor māniā robto fratri abstulerat: ꝑlijs aliq̄t fœlicit̃ gestis grādi semp aīo se gessit: ita vt despata victoria anglus retro ad suos se cōuerterit. Vbi dū venatiōi īdulget sa gitta īcerto auctore traiect⁹ īterijt. Fuit eqdē ludoui co nō segnis cura rebelles edomādi. Bochardū ei mō tismorētiani dñm ob lesam diui dyonisij libertatē ī ar ce obsessū ad se vēire & dāna eccłię illata cōpēsare coe git. Droetū mōtiacū ꝑterea ei⁹ crimis ꝑticipē īcēdio ca stelli q̄ se recepat affecit. Ei⁹ q̃ virtute & diligētia ma thei bellemōtꝭ temeritas pœnas luit. Qui ablatam ca

Philippus ber thā dimittit: Ber trādaq̃ ī delitijs habuit.

Ludouic⁹ ecclesie & pacꝗtur batores punit.

stelli lusarceñ.ptẽ hugoni claromõtẽsi cui⁹ filiã duxerat vxorẽ restituere ꝯtẽneret. Nã castellũ vi atqꝫ armis receptũ ludouic⁹ hugõi restituit. Fugiẽtẽ aũt matheũ ad chãbeliacũ vsqꝫ ꝑsecut⁹: eũ ĩ arce obsedit. sed crebris imbrib⁹ fatigat⁹ & cõtinuo tonitru ꝑterrit⁹ miles: relicta obsidione & pte castroꝝ incẽsa/se fugę cõmisit: a q̃ nõ ludouici reuerẽtia/nõ clamor/nõ ꝑces fugiẽtẽ cõtinere potuerũt. Ea re tantã indignationẽ cõcepit ludouic⁹/vt parisios repetẽs sępenũero diceret: pulchri⁹ eẽ crudeli morte si honesta esset occũbere: q̃ cũ dedecore vitã ꝓducere. Igit̃ nouo exercitu cõtracto bellũ redintegrare cõtẽdit. Sed mathe⁹ bellomõtẽsis gnar⁹ stultũ esse maiorũ iussis nõ parere: amicorũ interuẽtu: & ipi⁹ insup philippi auctoritate benigniorẽ habuit ludouicũ satisfactione incõmodorũ exhibita. Elbonẽ ꝑterea rossiacũ q Laudunẽsi & Remẽsi clero frequẽtẽ vim inferebat ad pniam cõpulit. Pari q̃ꝫ virtute leonetuꝫ de magduno aurelianensem ecclesiã turbãtem cõpręssit.

Gorneium in matrona fluie

¶ Per hos itẽ dies guido de rupeforti ꝑmę nobilitatis hõ ęgre ferẽs filiã quã ludouico nuptui dederat diuortio fuisse dimissã/ꝓpterea ꝙ cognatiõis gradu ludouico cõtigeret: belli occasiões q̃ritabat. Nec defuit maliuolo hoí ad flagitiũ soci⁹. Erat ĩ mrña flumie castellũ gorneiũ. aqs murisqꝫ munitissimũ. Cui hugo põpon⁹ ꝑerat guidonis fectator. Hic ꝙ fec⁹ publicã viã castellũ situ eẽt: abductos a mercatorib⁹ eq̃s in arcẽ sustulerat.

Theobaldus campanię comes cõtra Ludouicũ

Ea re indignat⁹ ludouic⁹ cũ ꝑdã põpon⁹ nõ redderet: ad castellũ copias ꝑ tpe celeriter cõtractas mouet. vbi dũ aliq̃t dies distinet̃: guido de rupeforti de obsessis sollicit⁹ a theobaldo cãpanię comite p richardum suę factionis ꝯsortẽ auxiliũ petit atqꝫ ĩpetrat. Ipe iteri aliq̃t regni loca ĩcursionib⁹ populat̃. At Ludouic⁹ cognito theobaldi aduẽtu: ex finitima gorneyo gẽte milite raptim collecto: in comitẽ ĩstructo agmĩe ꝑgit. Quẽ pro

fligata magna exercit⁹ pte in fugā vertit. Inde reuers⁹ victor ludouic⁹ castellū recepit. ¶ Accessit ad hęc alia ab hōbaldo turbatio q scte serenę castellū qđ in bituri gibus ad lemouicēses spectat incolēs biturigū agros crebris incursionib⁹ vastabat. Igit̃ in prędatorē profectus ludouic⁹ in cōspectu hostiū castra locat. Perfluebat eū locū riuulus quē hōbaldus ad vtranq; ripā occupabat. & quo vadū erat/ne franco pateret trāsit⁹ liber: ꝑacutos palos defixerat. Qua re postq̄ se remorari ludouic⁹ videt: ipe citato equo in hōbaldū fert̃: quem & alterū qui iuxta erat in profluentū ꝓsternit. Quibus in alterā ripā elapsis: ludouic⁹ qua vadū esse intellexit traijciens: in hostes prope iā attonitos irruit. Quē insequētes franci hostē ad castellū vsq; profligauerunt. Hoc euētu perterrit⁹ hombald⁹ se & sua ludouici potestati permisit. Recepto castello ludouic⁹ hōbaldū in turre stāpēsi custodiri iubet. His dieb⁹ Robert⁹ de bruxello in agro pictaueñ. fontiseuraldi monasteriū a petro pictauorū epo adiutus instituit op⁹ mirificum & celebre. Hęc atq; alia strēnue gerēte ludouico: Philippum melduni ęgrotātem vita destituit. Cuius fun⁹ religiosę curās ludouic⁹: ad diuum benedictū ligerēsem extulit vbi se delegerat sepeliri. labente incarnationis dñicę Anno centesimosexto supra mille. Philippo adhuc viuēte cū per syriā atq; palestinam christiani a mahumeti cultorib⁹ diris incursionibus premerentur: ingens ex ꝓuincijs orbis christiani militū & populi exercitus insurrexit in syriāq; ꝓfecta est. Cui⁹ bonę partis ductor fuit gaufrid⁹ bullonę & lotharigię dux comitātibus eum fratrib⁹ suis eustatio & Balduino. quibus se comites addiderūt Anselmus richemōtus Balduinus manciū comes. Robertus flandrēsis. Stephanus valesius Hugo magnus philippi regis frater viromādorū comes. Robertus normannorum dux. Ray-

Hōbaldus in biturigibus.

Officiū egregij militis.

Expeditio hierosolymitana a Gaufrido bullone duce

mundus tholosates & alij cõplures. Duxit nõ minus segniter copias petr⁹ heremita quib⁹ p̄dicãdo hortandoq͠ aĩm dabat/inter p̄liãtes fortiter militãs. Gaufridus aũt cui ad tam lõgã diuturnãq͠ militiã nõ suppetebãt opes/bullionẽ castrũ qđ in leodijs est oberto gẽtis ep̄o vẽdit: acceptis mille & trecẽtis argẽti marchis. Mettẽses p̄terea q ad lotharingię principatũ ꝑtinebãt recepta ab eis grãdi (sicuti ego accepi) pecunia: sui iur͂ esse permisit. quod non secus ac recuperatã libertatem hactenus seruant: & constanti virtute tuentur.

Mettẽsium libertas.

PAtris funere digna pietate expleto: Ludouic⁹ & si populari beniuolẽtia iuuaret̃: non pauci tñ ex regni primorib⁹ suspecti cuȝ illi essent: cõsilio yuonis carnotẽsiũ ep̄i cõfesti aurelię cõuẽtũ habuit. Ibiq͠ cõueniẽtib⁹ ex senonensi ꝓuincia & viciniorib⁹ vrbib⁹ ep̄is: regijs insignib⁹ ornat⁹ rex appellat⁹ est. Quo ritu vix exacto: ecce a remis missi ab archip̄sule nũcij venere: in mãdatis habentes dicere remẽsem ecclesiã vnã inter frãcos esse: vbi reges sacra vnctiõe liniri optima cõsuetudine oporteret. Sȝ cũ sacrũ iã misteriũ absolutũ intellexerũt: obmutescẽtes irrita legatiõe reuersi sũt. ¶ Nec regi nouo qes diuturna fuit. Gigo siqdẽ ruffus: & Guido creciac⁹ ei⁹ filij⁹ p̄dis assueti: & qb⁹ doleret ꝙ castello gorneij spoliati a rege eẽnt: aduersus quẽ eudo corbeij comes suppetias fratri mittere recusasset: ĩsidias eudoni parãt: eũq͠ relaxãdi animi cã venatũ ꝓdeũtẽ inuadũt. Atq͠ i vicu lis in arce firmatis balduini cõijciũt. Qua re aĩaduersa eudonis amici ludouico iniuriã sui dñi renũciãt. Adijciẽtes cũ castellanis: hoc est cũ oppidanis pepegisse: se eos dũ aduenirẽt in castellũ admissuros esse. Rex igit̃ paucis ne ab hoste dinosceret̃ adcitis: ad firmitatẽ cõtẽdẽs Anselinũ cũ quadraginta equitib⁹ p̄mittit. Qui per põtẽ ad hoc paratũ introducti: strepitu & susurro

Cõtentio de loco vbi rex sacrari debeat.

Eudo comes corbeij a gigone fratre duȝ vẽatiõi ĩdulgẽt capit̃.

suo castellanos rei ignaros excitarũt. Quo factũ est: vt noctu & viarũ ãgustia ꝑpediti q ꝑmissi erãt retro abire cõpulsi sunt anselino capto: quẽ vna cũ eudone corbo liano i ergastulũ castellani demisere Fuit ea re supra q̃ credi põt idignat⁹ ludouic⁹. Idcirco festinãter ꝓperat castellũ obsidere aggerib⁹ qnqꝫ p circuitũ erectꝭ. Per eã obsidionẽ cõpto ꝙ guido creciac⁹ variato frequenter hitu ad obsessos clã ĩtroire tẽtaret ludouic⁹ arcẽ oppugnat. Qua re territi castellani ludouici ptãti se pmisere Quorũ alijs fortunis oĩb⁹ mulctati: alij carcere longo afflicti mortẽ obiert. Receptꝭ ad hũc modũ ijs q̂s host͂ victos tenebat: ludouic⁹ reliqs metũ ĩcussit. ¶ Sꝫ aliđ Belluꝫ difficili⁹ mox bellũ ab ãglo rege exortũ ẽ. Eodẽ tpe hẽ ab Anric⁹ q̃rt⁹ anglis ĩpabat. cui⁹ nomẽ grãde qdẽ fuit. de q̂ glia. herlin⁹ vates ãgl⁹ vaticinat⁹ eẽ phibet q inter anglos diuinatiõis nõ mediocre nomẽ obtinuit. Hic hẽricus ordinatꝭ apud ãglos reb⁹: cũ in normãniã anno dñi cẽtesimodecio supra millesimũ vẽisset: arcẽ gisortij quæ adeptã ãnẽ ĩter frãcos normãnosqꝫ limes ẽ: a pagano arcꝭ dño vi extorq̃t. Qđ factũ postq̃ rescivit ludouicus legatꝭ ad hẽricũ missis petit/arcẽ aut restituat ãt diruat Sed ad hoc vẽtũ est: vt cõuẽtu apud plãcas hito reges de hac re colloquiũ inirẽt. Cũ ad designatũ consilio locũ reges accessissent: ludouic⁹ aliq̃t ex suis ad hẽricũ legat. Cui⁹ legatiõis primari⁹ ad hunc modũ locut⁹ fuisse phibet. Orato= Cũ normãnię ꝑncipatũ hẽrice ex frãco rege res frã= recepisti: iureiurãdo iter vos sancitũ est vter viꝫ gisor= ci ad hẽ tiũ arcẽ aut brayũ occuparet: is ĩfra q̃rtũ occupatę arcꝭ ricũ an diẽ eã dirueret. Qđ pactũ qñqdẽ ꝑuaricat⁹ es: ꝑcepit rex glum. vt cõditiõi obediẽs arcẽ gisortij quam occupatã tenes oĩno ꝓsternas: & q̃ dãna intulisti ꝯpẽses. Si quispiã ex tuis adest q pactũ neget: pat⁹ est rex aut idoneis testib⁹ id ꝓbare: aut bello rẽ suã agitare. Hęc cũ hẽrico nũciassent legati: nullo expectato rñso: ad regẽ se receperunt

Quos ꝑtenꝰ secuti qdā ex normānis: regē ipudēter cōueniūt: cōditionē (cuiꝰ mētionē fecerāt legati) pnegātes. propterea litigiosā rē iudicio decernēdā eē. Mittūt igit̃ iteꝝ ad hēricū nūcij q certamē singulare: aut bellū indicēt. Quibꝰ rn̄dit āglꝰ: se id qdē (accedēte ꝑ tpe occasione) curaturū: isani hōis eē: se rēqꝫ oēm suā incōstāti fortunę velut aleā luderet ꝓmittere. Ad hęc hērici verba tumultuātes frāci: leuibꝰ qbusdā ꝓlijs i normānos cōcurrūt. Sed cū nox supueniēs pugnā diremisset: discedēte gisortiū āglo: frāci caluū mōteꝫ petūt. Qui sub diei sequētꝭ lucē correptꝭ armis gisortiū expugnare cū statuissent: idē sunt (normānis ex oppido erūpētibꝰ) repulsi. Hoc vt diximꝰ ichoatū bellū icđo tādē anno finē cepit. guillermo hērici filio ludouici iussa capessēte Cui ob igenuā eiꝰ idolē: arcē cuiꝰ cā digladiatū erat: liberā ludouicꝰ dimisit. ¶ Per id tp̄s inhūanū facinus a socero i generū patratū silētio ꝓterire nō possū. Est enī tū scelerꝭ atrocitate: tū supplicij grauitate cognitu dignū. Est ꝓxie seq̄nā edita rupes: i cuiꝰ altissimo iugo guydo qdā nobilitate isignis arcē munitissimā extruxerat: idito a suo noīe arci vocabulo. Rupes eī guidonis etiā nūc appellat̃: in eo cū aliq̄t seculis ipse ꝑmū: deinde filij eiꝰ duo successu tpis hitassent: vicinos ppl̄os ꝑdis affligētes: guido tādē alter hereditario iure arceꝫ suscepit. Qui maioꝝ suoꝝ vitā exosꝰ: ad hūanitateꝫ se ꝯuertit: ducta vxore guillermi cuiusdā potētꝭ normāni filia. Hic guillermꝰ normanna ꝑfidia vsꝰ: genero insidias ponit. si q̄ mō arcē illi eripe posset. Satellitibꝰ igit̃ (q̄s loricꝭ sub sagis istruxerat) secū assumptꝭ: i sacellū quo rē diuinā auditurꝰ erat gener cōtēdit. Ibi simulata pietate ꝑfidꝰ socer dū veniētē cū vxore generū intuet̃ occupata sacelli ianua guidonē sūmouet. Quē dū satellites gladijs cōfodiūt: misera vxor i virū humi pcūbētę se ꝓsternit: prōpta oīno vulnera q̄ marito ifer-

Crudele factū

Rupes Guidonis.

rēt satellites ī se excipe: aut pietate atq; mia ferociā cō pescere tyrānoꝝ. Sꝫ frustra gladijs districtꝭ lachrymę obijciūtur: interimiꝭ auctore socero gener. Et q ī arce inuēti sūt ad vnū oēs necāꝭ. Pia aūt vxor & viri & suo cruore madēs: se ad viꝝ reputādo vt potuit illapsa: dū mortuū maritū gemēs osculaꝭ: ipsa pariter occubuit. Postq̄ tā atrox flagitiū in vulg⁹ delatū ē: finitimi loco ꝓceres sceleris īmanitate exciti/ veriti q̄ꝫ ne angl⁹ opē guillermo ferret/ cōtracta ex agris q̄licūq; manu arcē circūsistūt: missis ad ludouicū festinanter nūcijs/ qd de homicidis agēdū statuat inqrētes. Rex crudele factuꝫ detestat⁹ mādat eos grauissimo atq; ignominioso sup plicio affici. Cū ad arcē aliq̄t dies ꝓceres cōsedissent/ re bus suis desperās guillerm⁹: colloqo īpetrato pollice tur/ si aliā sibi suisq; sedē dēt: se locū ī ptāte obsidentiū relicturū. Cōplures ex ꝓcerib⁹ ꝓmissū admittētes dāt fidē postulata cōplēdi. Qui in arcē recepti reliq̄ multi tudini obsistere nec īgressum ꝓhibere valētes: fidē da tā fuare nō potuerꝭ: qn furētiū more beluarū cohors int⁹ irrūpēs satellites laniat: euulsis q̄rūdā intestinis: alijs p fenestras p̄cipitatꝭ: quos q forꝭ aderāt lāceis mu cronibusq; excipiebāt. Exsectū autē guillermū flagitij auctorē corde p̄cordijsq; euulsis: crudeli vt dign⁹ erat morte necauerūt. Occisoꝝ p̄terea cadauera cratibus li gneis īposita in seq̄nā abiecerūt. vt scdo flumie rotho magū delata: dignas suo flagitio penas luisse testimo niū normānis darēt. Ad hāc īpietatē philipp⁹ philip pi regꝭ noth⁹ guillermo fautor fauisse credit⁹ ē. Nā a p⁹ rege tertio vocat⁹: siue cōsciētię metu/ siue cōceptę re belliōis cōcupiscētia remorat⁹ parere neglexit/ amico rū potētia fret⁹. Sed repugnātē & magduni obsessū lu douic⁹ castigauit. ¶ Eodē aīo robore Hugonē puyssia cū q carnotēsiū agrū puaserat/ ecclesiasq; p̄dabaꝭ: neq; superꝭ neq; hoīb⁹ īdulgēs ī castello puyssiaco comprę

Philip pus. Spu rius.

hēdit: atq; ad castrū laudunū ī vīculis habuit. Vñ post ea liberat⁹ est: corbolij arce lūdouico pmissa: quā theobaldus cāpanię comes eudone defuncto occupare vehemēter ardebat. ¶ At hugo qetꝫ īpatiēs / & datę fidei oblit⁹: cū ī flādriā iter facturū ludouicū accepit: capto cū theobaldo & hērico anglo ꝯsilio: puyssiacū qd dirutū frāci reliqrāt instaurat. Theobaldūq; & normānoꝝ nō cōtēnēdā manū ī castellū admittit. Nec sua seruare cōtēt⁹: thuriū belsię oppidū copias ducit atq; obsidet. Ea re ad ludouicū delata a flādria: q iter habebat reuertēs: ad hostes exercitū ducit. In aduenīētē theobaldus eruptiōe facta pgredit. Sed frācorū potētia ī arcē se recipere ꝯpulsus est. ¶ Est in cōspectu puyssiaci tumul⁹ terre⁹ quē occupare cū ludouic⁹ festinasset: in eo castellū magno suoꝝ periculo extruxit. Nā in eū vsq; locū ex arce puyssiaci iaculis & fundis emissis nr̄os hostꝫ appetebat. Castello absoluto: p̄sidioq; & q̄tū p tpe opus erat cōmeatu īstructo: rex thuriū veniēs nouas copias parat. Moxq; p iāuillā ducēs a theobaldo armis īpetitur. Qui q̄ militū nūero supior esset: de victoria ferme secur⁹ suis aīos facit. At ꝯtra frāc⁹ oīa ī virtute ponēs hostē viriliter excipit. Promoto p̄lio cū ad Rodolphi viromādēsis tētoria theobald⁹ venisset: rodolphus & vos inqt briēses iā primū in viromādos audetꝫ pcurrere. Atq; ita locut⁹ ī theobaldū īpetū facit. Qui ferocꝫ hostꝫ īcursu territ⁹: ad signiferū suos oēs cōuenire magna voce īclamabat. Qua etiā excitati frāci resumptis animis adeo ferociter p̄liū cōmittunt: vt hostē in fugā actū ad puyssiacū vsq; sint psecuti. Ab hͬ tpe theobald⁹ aīo lāguidiore fuit: cœpitq; illū fortuna deficere. Quā obrem a rege īpetrat carnotū tuto se recipe possit. Igit abeūte comite: & hugo & puyssiacū ī ludouici ptātē venere. Hugonē aūt fortunis oīb⁹ destitutū dimisit: arce ad solū excisa. Reliqs ꝯiuratōis ꝯscios vł morte affecit

Corbolium.

Puyssiacum.

Theobaldus cāpan⁹ comes supat.

vel hereditatib⁹ mulctauit. ¶ Dũ his reb⁹ ludouic⁹ oc cupatᷣ Thomas de marla stupẽdę imanitatis latro lau dunẽsem clerũ atq₃ ipam vrbẽ m̃ltis icõmodis afflixit diuę marię tẽplo incẽso: atq₃ a diui iohis mõasterio cre ciaco nogẽtoq₃ ereptis: vbi extructis p ambitũ turrib⁹ fossisq₃ pręsidiũ iposuerat. Ex qb⁹ oppidis icursiones crebras faciẽs oia populabatᷣ. Cui⁹ iniquitati vt occur reret clerus cõcilio francoꝝ sacerdotũ viennę indicto vbi põtificis maximi legat⁹ affuit. Thomas absens oĩ militię dignitate exuitᷣ: atq₃ hoim cõione interdicitur. Orãtib⁹ ludouicũ sacerdotib⁹ i thomã expeditionẽ re cipere. Quorũ ꝑcib⁹ adduct⁹ rex ad creciacũ castra põit Nec multo negocio oppidanos ad deditionẽ cõpellit. Ide nihil cũctat⁹ nogẽtũ adit: vbi thomas icolebat: qui paucis supra dieb⁹ lauduneñ. antistitẽ galterũ tẽplo p sũmã iiuriã abductũ oclis priuauerat: & mox necatũ in ꝓximũ agrũ nudũ ꝓijci mãdauerat. Cuius flagitij ma gnitudie idignat⁹ ludouic⁹ arcẽ ꝓten⁹ oppugnarᷣ iubet Qua recepta eos q thomę ifuiebãt furcꝭ appẽdit. ¶ Re cepit ꝑterea bellouacũ: quã lancellin⁹ dõni martini co mes ad se ptinere iactabat: q & ipe i eccłias earũq₃ mini stros ipia crudelitate grassabatᷣ. Ferẽte ludouico tã di ligẽter opẽ tutelãq₃ dei sacerdotib⁹ venit ad eũ ex bitu rigib⁹ alard⁹ guillebald⁹ ab archẽbaldo miss⁹ quẽ hay mo borbonij dñs portiõe ad se ptinẽtis hr̃ditatis spo liauerat. Erat ei archẽbald⁹ haymõis ex frẽ nepos. Igrᷣ postulat regẽ ius i ea cã dicẽ: & piter auxiliari eccłijs at q₃ iopib⁹ qb⁹ m̃ltas calamitates haymo iuexisset. Alar do hęc nũciãte ludouicus priusq̃ p hãc iiuriaꝝ occasio nẽ armis decertaretᷣ: haymonẽ ad se vocat. Nõ parẽtẽ i castello germiniaco qđ munitissimũ sibi haymo mili te & ꝯmeatu istruxerat obsidet Nec obsidionẽ diu pas sus q̃ temerariũ iudicaret potẽti regi ꝯire petit ad regẽ ire sibi liceat. Ad quẽ dimisso supcilio veniẽs: relicto i

Tomas de marla latro clerũ af fligit.

Haymo borbonius

ludouici ptāte castello: veniā accepit: deductusq̧ i frāciā publico iudicio nepoti q̄ abstulerat reddē ɔdēnatur

Belluȝ ab hērico anglo.

¶ His ꝓspe a ludouico gestꝭ maiꝰ aliđ bellū īcidit. hēricꝰ anglꝰ q normāniā tenebat adiūcto sibi theobaldo cāpanię comite: cū & pecūia & dignitate cum ludouico certaret frāco subesse recusabat. Est oppidū qđ aquā ni casiȷ īcolę vocāt epta flumīe vndiq̧ allutū q̄ iter i normāniā ē. Id breui militū manu ꝑmissa: ludouicus suos occupatū mittit. Oppido ī cepto rex locū qꝫ bello ī normānos gerēdo ydoneꝰ erat: turribꝰ firmat: atq̧ ꝑsidiū īponit. mox qñqdē āglus ad collē q postea malesitꝰ appellatꝰ ē: castra habere nūciabaꝛ: augere & ipse copias īstituit. Cōuenēre ad regē īstructo milite balduinꝰ flādrēsis & focꝰ ādegauꝰ: & aliȷ ex frācis pꝛīmi ꝓceres. nec miore conatu āglus ad eū quē nūc memoraui collē castellū extruxit qđ ꝓpugnaculū aduersus frācos eē i posterū posset. Postq̄ vero pato iusto exercitu ludouicus anglū īde abiȷsse cognouit: illo sub lucē ꝓfectꝰ castellū expugnat atq̧ ꝓsternit. Fuit deīde anglo fortuna deterior. Nā tribꝰ diuersis locis a frācis īpetitꝰ: cui ꝑmū occurreret hęsitabat. Focꝰ enī a cœnomānis: ludouicꝰ a pōtiuiaco: & balduinꝰ aliūde hēricū īuasit. Accedebat ad dirā sortē suoꝝ defectio: & q̄rūdā aulicorū odiū ita vt ipē nusq̄ securus nocturnā custodiā i armis excubare i cubiculo ꝑcipet: mucronēq̧ ceruicali supponere. interdiu aūt gladio sp accinctꝰ familiarissimos quosq̧ domo sine ense egredi nō pmittebat.

Hēricꝰ a suis destitꝰ.

¶ Dū his malis hēricꝰ angereꝛ: enguerrādꝰ caluomōtēsis hō diues & militię īsuetꝰ: eudeliū castellū (ꝓditoribꝰ normānis) āglo surripuit. Ex quo īterdū copiosa manu ī vicinū agruȝ erūpēs aduersus anglū ꝑlio dimicare nō formidabat.

Balduinus flādrensis male curato vulnere interiȷt.

¶ At postq̄ in cuiusdā arcis obsidiōe resistēs balduinꝰ flādrēsis ī facie vulnꝰ accepit: quo male curato nō multo post tpe īteriȷt. Simılq̧ desciuit a rege focꝰ ādegauꝰ

data guillermo hērici filio: filia vxore. Nec tñ his auxilijs destitut⁹ rex aīo ītabuit: neq3 destitit āglū normānosq3 pseq: ita vt positis aliqñ ex aduerso castris bouchard⁹ mōmorētian⁹ & guido claromōteñ. cuneo fctō aciē hostiū puadētes normānos ad peditē militē retro abire cōpellerēt. Quos īsecuti frāci: nō q̄ hostis loco cedebat s3 ī ꝯsertissimā aciē deserto ordīe ꝓuecti mox terga verterēt. Quos rex cū ꝯtinēre nō potuiss3: lētissimo q̄ ad potuit agmīe ne discessus fugę filis videref: andeliū se cōtulit. Inde receptis ex fuga suis: nouisq3 copijs coactis: iterū ī anglū mouet: atq3 ītereūdū arce diuerij incēsa: vernoliū ꝓgressus cū oīa igni ferroq3 pderet: āgl⁹ tñ ī aciē nō ꝓdijt. Nō īuento hoste ludouic⁹ in carnotos (q theobaldi ditionis erāt) īpetū facit: aīo ciuitatē desolādi. Sed occurrente illi cū īteriore diuę marię tunica clero religiosus rex iram deposuit. ¶ Eadē tēpestate gelasi⁹ scd's pōtifex roman⁹ hērici īperatoris furorē timens (q italię clades plurimas inferebat: mauriciūq3 bracharēsem pōtificē eē cōtēdebat) in galliā ad ludouicū adnauigat. Sed magalonę cū appulisset: valitudinari⁹ ex pleuresi fact⁹: ꝓperāte illi obuiā Ludouico cluniaci morif. Cui suffect⁹ guido vienneñ. antistes ac Calixt⁹ secūdus appellatus ope & potētia Ludouici adiut⁹: romā (excipientib⁹ eū magna lętitia populis) se cōtulit. At hēricus īperator ęgro aīo ferens pontificē a francis in vrbē deductū esse: cōstituit īfestis copijs remos pdere (vbi cōcilio epōrū habito pōtifex eū excōmunicatiōe pstrinxerat) Quod quidē facile factu arbitrabaf: q̄ Henrici angli filiam vxorē duxisset. Consilio impatoris ad Ludouicū relato maioribus q̄ solitus erat copijs cōparatis grandem admodum exercitū conflat. Interim dum delectus militum haberetur: diuū dyonisium petit atq3 precatur vt sibi regnoq3 aduersus hostem tutor assit. Sanctorum aute3 corpora quæ

Nota vie errorem.

Diuerium castellum Vernoliū.

Hēric⁹ q̄rt⁹ imperator ī remos copias parat.

munitissimo loco asseruari solēt educi e feretris iubet: visēda venerādaq͂ꝫ his q aderāt ꝓcerib⁹ & pplo. Mox q͂ꝫ sūpta ex altari auriflāma (id eṁ peculiare signū regib⁹ frācis est dum difficile aliquid ī potētē quēpiā hostem suscipiūt.) Igitur hoc īsigni ornat⁹ rex remos petit: ibi acies īstruūtur. In pria remi atq͂ꝫ cathalauni duce theobaldo cāpanię comite sūt cōstituti. secūdā tenuero aureliani atq͂ꝫ stāpēses & ij q ad ditionē dyonisiani cœnobij ptinebāt. Tertiā sibi ducēdā ex pisijs & finitimis locꝭ ludouic⁹ desūpsit. Paucis deinde īteriectis diebus aduenietes magnis copijs īstructi guillermus aqtanie dux: & niuernēsis comes in pria acie collocant. Radulpho aūt viromādo quē militū delectissima man⁹ seq̄bat dextrū cornu pictauis sinistrū assignat. Itaq͂ꝫ tā mltus exercit⁹ fuit quātus a nullo supiore frācoꝝ rege cōparatus fuisse lectū sit. Sed hērico īperatori anim⁹ elāguit: q postq̄ frācoꝝ ingētē in se belli apparatū accepit relicto negocio timide abscessit. Huic hērico vxor erat machildis hērici anglię regis soror. Quo sine liberꝭ defuncto: machildis normāniā reuertēs scđo nupsit gaufrido martello andegauorū turonorūq͂ꝫ & cœnomannorū comiti. Hinc ꝓgnati sunt gaufrid⁹ plātagenest⁹ & guillerm⁹ lōgaspata. Tertio filio hēric⁹ nomē fuit q anglię ꝑfectus rex andegauiā cū cœnomānia & turonia possedit. ¶ Interea dū hęc apud remos gerunt Anglus spe bn̄ gerēdę rei dū ludouic⁹ abest adduct⁹ franciā vastare cōtēdit. Sed opera amorrei mōtefortēsis q tuēdę regionis cā relict⁹ a rege erat: anglus ingēti suo dāno repellit. ¶ Alemāno īpatore superato. ludouic⁹ exercitū dimisit atq͂ꝫ ad dyonisianū cœnobiū voti cōpos veniēs gratias deo & sanctis martyrib⁹ supplex psoluit. Quoꝝ feretra suis humerꝭ ī testudinē vbi diligēti custodia fuant deposuit: donis cōplib⁹ religiose exhibitis. ¶ Dedit post hęc alterā belli cām aruernorum

Auriflāma.

Ludouicus acies instruit.

Amorre⁹ mōtefortē sis hēri cū pellit.

Aruernię comes malus.

comes q̄ furto claromōtē vrbē ep̄o abstulerat. Quā in
iuriā ab antistite ad se delatā molestissime rex tulit. Et
ꝓmoto ī comitē valido exercitu ciuitatē recepit: reb⁹ ī
ter ep̄m & comitē cōpositis. Sed diuturna nō fuit pacis
cōditio renouātib⁹ aruernis bellū. In q̄ mouēs ludoui
cus q̄q̄ iā ętate ī grauesceret: dehortātibus expeditionē
amicis valitudinē dissimulās pergit. In ea expeditiōe
vsus est maxīe opera caroli flandrensis & foci andega
noꝝ ducis. p̄terea britonici atq; amorrei: rei militaris
apprime periti. Prima apud mōtēferrādū duob⁹ circi-
ter passuū milib⁹ ad claromōtē distāte decertatio fuit
Oppido recepto cū iā aruernia oīs regis ditioni se de- Guil-
deret. Affuit cū ingētib⁹ copijs guillerm⁹ aq̄tanię prin lermus
ceps suppetias aruernis laturus: ꝓpterea q̄ hi ad du- aqtan⁹
catū ei⁹ ptinerēt. Qui ex vicino monte castra ludouici dux
cōtēplat⁹ q̄ in planicie locata erant: copias apparatūq; opem
admirat⁹: ad regē nūcios mittit: dicere se q̄dē in eū ni- fert ar-
hil deliq̄sse cui⁹ optimo iure subditus eēt: sed ratione uernis.
moueri: vt comitis atq; aruernoꝝ cām tuereť q̄ in fide
ei⁹ ꝑsisterēt. Si q̄d ab illis peccatū eēt: deducturū se co-
mitē a quo malefactoꝝ rationē lege iudicioq; exigat.
Si regi ita placebit: daturos illi aruernos nō cōtēnen-
dos obsides. Nūcijs auditis rex cōsilium ex suis capit.
Igiť receptis obsidib⁹: paceq; restituta: ꝯuent⁹ aurelię ī Mot⁹ ī
īdicitur. ¶ Cū in flādriā ex aruernis carolus comes re- flādria
uertisset: cōiuratione quorūdā apud brugas flādrię in ꝯ comi
signe oppidū: ī eccl'a scti donati a Bochardo ꝑpositi ec tem.
clesię fratre comes carolus occidiť. Qui enim primā in Bo-
ea ecclesia dignitatē gerit prępositus appellať. Quo ex chard⁹
ecrabili facto ad iracūdiā permotus ludouic⁹: brugas & ber-
cōtēdit: ecclesiāq; vbi homicidę tanq̄ ī arce incolebant top⁹ co
circūuallat. Ex qua se furtim surripiētes bochardus & mitis ī
bertop⁹: ille fugiēs dep̄hēsus oculis orbat⁹ est: atq; ad terfe-
palū deligat⁹ sagittis in faciē eius actis cum interijsset ctores

 puniūť

in rotã altissimo tigno sup̄fixam tanq̃ ad spectaculum sublat⁹: mox ĩ sordidissimã cloacã abiectus est. bertopus aũt a furca pepēdit: appenso cũ eo viuo cane q̃ stimulis a carnifice agitatus in bertopi faciē furēs pēdentē laniabat: & ĩterdũ stercore p̄fundebat. ¶ Reliquos q̃s ĩ turre cõprehēdit e turris fastigio precipites dedit. vnũ vero (ysaac illi nomē erat) cũ spe vitãdi p̄iculi monachatũ p̄fiteri promisisset: captũ laqueo strangulari iubet. Eius factionis auctor Guillerm⁹ noth⁹ q̃ ypras se receperat postq̃ Ludouicũ ad se cõprehēdēdũ p̄perare intellexit: eductis ex oppido trecētis delectis militib⁹ regi occurrit. ¶ At partita acie milites Ludouici alij ĩ hostē cõcurrũt: alij in arcē p̄ posticũ cõsentientib⁹ castellanis se cõferũt. Atq̧ ad hũc modum guillermo spes flandria potiēdi ablata est: de satellitib⁹ vero supplíciũ sumptũ est. ¶ Affecit p̄terea ignominiosa morte thomã de marla quē nõ longe a cõciaco regi ĩsidias ponentē interceptũ Laudunũ misit: ibiq̧ ĩterimere hominē iubet. ¶ Venit nõ longe post ad ludouicũ innocētius secundus maxim⁹ põtifex aduersante sibi petro leone ab altera cardinaliũ parte electo Cui obuiã progressus rex: cũ vxore & liberis apud iulianũ legerēsem põtificem debita veneratione excepit: opē fortunasq̧ suas oēs pollicitus. Synodos enim duas apd claromõtē vnã. apud remos alterã innocentius celebrauit. Nõ ignoro blondum atq̧ platinã scripsisse hũc innocētiũ regnante philippo in frãciã venisse: quib⁹ franci annales nõ assentiuntur. ¶ Inter hec nũciatur ludouico filiũ eius philippũ dũ extra muros parisij equo veheret̃ interijsse. Nam inter crura lasciuiētis equi cũ domesticus sus incurrisset equus ferociter cespitans iuuenē humi deturbat: quo lapsu nocte q̃ insecuta est decessit. Cuius mors sicut moerori ludouico fuit: ita eũ admonuit rerũ futurarũ sollicitũ esse. Tũ enĩ in mentē venit diui

Guilermus necis auctor

Thomas de marla punit̃.

Innocētius scd̃s

Philippus ludouici fili⁹ eq̃ deturbatus. morit̃.

bernardi clareuallen̄. vaticiniū. Nā cū ludouicū cleri bona aliq̄n vsurpantē bernard⁹ argueret: nec ꝓpterea abstineret. hec inq̄t tua rex ꝑtinatia filii īteritu mulctabit: Igit̃ cū ānorū plen⁹ eēt: ꝑmisq̧ laborib⁹ affect⁹ ex aīcorū cōsilio ludouicū alterū filiū q iūior appellat⁹ ē ī ꝯsortiū admīstrādi regni assūpsit: remisq̧ deductū regia vnctiōe atq̧ corona eū īsigniri iubet. Inde Parisiū reuersus postq̄ resciuit theobaldū cāpanię comitē ī ꝑfidia ꝑsistere: q̄q̄ ī femore grauit̃ vulnerat⁹ eēt: ad castellū bonęuallis mouēs: locū oēm p̄ter cœnobiū diruit: pari itē ruina cōtriuit castellū reginaldi qđ theobaldo parebat. Postrema vero ludouici expeditio ī brissonetū qđ ligeri fluuio finitimū ē fuit: ob dn̄i iiq̄tatē q vias publicas mercatorib⁹ ꝑcludebat. desolata igr̃ arce cū valitudīe & q̄tidiana tussi laboraret apđ mōtricardū đcubuit: vbi cōpl̄ib⁹ ep̄is accersitis postq̄ cōfessionis sacro ꝯsciaꝫ emūdasset: cōferri sibi sacrā eucharistiā postulauit. Interi dū ad id se parāt sacerdotes īpe vestib⁹ īdut⁹ & cubili exurgēs: obuiā sacerdotib⁹ ꝑgit. Recepto cęlesti cibo rex ludouicū ad se vocās regni se admīstratiōe abdicauit. hęc ꝓlocut⁹ ego īq̄t ludouice regnū qđ male īpe admīstraui tibi cōmitto. tuere q̄ad p te fieri poterit dei mīstros. īopes foue: viduis atq̧ orphanis subsidiū ferto. Hęc postq̄ dixisset supellectilē regiā oēm p ecclesias distribuit & egenis erogauit Ludouici gl̄ię atq̧ optime fęlicitati dari plāe p̄t: plerosq̧ suo tp̄e ordīes aut originē aut magnū sc̄titatis īcremētū accepisse: īter q̄s sunt cluniacensiū quib⁹ locū dedit atq̧ extruxit Guillerm⁹. pius aq̄tanię dux ī territorio matisconēsi regnāte carolo simplici cū Adrian⁹ sc̄ds ap̄l̄icę sedi ꝑsideret. Hui⁹ autē Ludouici tp̄e ordo est longe dilatus. hospitalariorū pręterea pręmonstracēsiumq̧ atq̧ tēplariorū sanctissimę institutiones: quę nō secus ac vitę & morū luminaria in orbē xp̄ianū effulserūt. Quibus splen-

Ludouic⁹ iunior vnctur corona tur.

Bonaeuallis diruta.

Brissonetū castellū dirutū.

Mōtricardū.

Religiosus rex.

Quorūdā ordinū origies & incremēta.

dorē addebat diu⁹ ille bernard⁹ clareuallis pim⁹ abbas q olerū loco fagi frōdes desumebat: & pane ordeaceo admixto milio & vitia vtebat. Talis diu fuit religios⁹ hoibus viuēdi austeritas & parcimonia. Sed vbi possessioib⁹ aucti ,puētib⁹ ditati sūt: apud successores illorū virt⁹ & dei pietas elāguit: ita vt i luxū parcimonia: i supfluas opes paupertas: i fastū humilitas: i lasciuiā cōtinētia: in ɔfusionē oīs fere ordo nūcnūc versus parui habeat. Cartusiensiū q̄cq͡ʒ durissima austeritas & parcimonia eodē fere tpe dū annus salutis ageret Millesimus cētesimus trigesimus secūdus suę sctitatis lumē exhibuit. Cū aūt morbo paululū leuat⁹ ludouic⁹ esset ad scti dyonisij cœnobiū orōnis grā venit. Inde abeūti nūcij ex aqtania detulere: guillermū eoꝝ pricipē cōpostellā ,pficiscētē defunctū eē: atq͡ʒ ex testō hęredē isti tuisse vnicā quā filiā habebat. Ea re cognita rex testm̄ laudat. Moxq͡ʒ filiū ludouicū cū sexcentū auratis equitib⁹ duce theobaldo comite & radulpho viromādensi cū sigero scti dyonisij abbate i aqtaniā mittit Burdegalę cōuētus ,pcerū habit⁹ est: atq͡ʒ ibi oīm cōsensu ludouic⁹ alienorā aquitanię hęredē vxorē duxit: quā statim regia corona donatā se in frāciā comitari iubet. ❡ Dū hęc a filio gerunt: pr̄ augescēte morbo: pactis q̄ ex ritu xp̄iano solēt: mādat pauimētū tapete isterni: & sup eū crucis ex cinere signū fieri / vbi & iaceret atq͡ʒ moreret. Decūbēs igit i tapetę rex defunctus est regni sui anno. xxx. ętatis aūt. lx. anno xp̄ianę salutis millesimo cētesimo trigesimoseptimo Elatusq͡ʒ ad sctm̄ dyonisiū ibi sepelit. De quo sequēs epigrāma scriptū inuenio.

Cartusienses

Illustris genitor ludouici rex ludouicus.
Vir clemens xp̄i seruorum semper amicus.
Institui fecit pastorē canonicorum.
In cella veteri trans flumen parisiorum.
Hanc vir magnanimus almi victoris amore.

Auro:relliquijs ornauit:rebus:honore
Sancte dyonisi qui seruas corpus humatum:
Martyr & antistes ludouici solue reatum.

¶Huius ludouici cui grosso ꝑpter corpis molē agnomen fuit op⁹ est diui victoris cœnobiū: qđ in suburbano parisiano ad orietē solē a fundamētis extruxit. Ab eo ꝑterea caroli loc⁹ cisterciēsis ordinis in agro siluanectēsi ędificat⁹ est. & cœnobiū puteolanū in agro vastiniēsi. Reliqt ex adelaidę vxore ducꝗ morianę filia liberos mares sex. Philippū quē ęquo delapsum interijsse diximus. Ludouicū q regnū adept⁹ est. Hēricū belluacorū pōtificē. Petrū qui reginaldi de courteriaco filiā vxorē accepit. Et philippū parisieñ. ecclie archidyaconū quē imatura mors absumpsit. Fuit q̄ȝ inter liberos quart⁹: cui⁹ nomē autores ꝑtereūt pr̄ roberti comitis pertici & drocarū quos druydes antiqtas appellauit.

¶Eius regis ętate apud legiēsem vicū porc⁹ edit⁹ est facię humana. & gallinę pullus quadrupes ꝑdijt.

ACcepta pr̄is morte: Ludouic⁹ cū res aqtanię ordiasset: in franciā ꝑpere reuertit. datqꝫ alisiā reginę sororē arnulpho viromādēsi vxorē. Per illud fere tp̄s iohēs de tpib⁹ morte absumpt⁹ est. Quē ptinaci consensum frāci atqꝫ germani scriptores a caroli magni ipio ad hūc vsqꝫ ludouicū vixisse tradūt. Qđ si a fide nō abhorret: tercētū sexaginta & vno āno supstes in terris fuisse credēd⁹ est. Quo tpe in territorio beluacēsi fromōtis monasteriū erigit. Inter hęc gallet⁹ mōmorēsis comes cū in vicinos agros grassaret ducto ad mōceyum exercitu arcē rex euertit. Ea tēpestate ab hierosolymis venere ad ludouicū nūcij q ingentē in xp̄ianos cladē fecisse turcos nunciarēt & vrbes aliquot occupasse. Quæ res merori ludouico fuit. Eapropter vezelaij quod burgūdię oppidū est cōtracto cōsilio: recēs xp̄ianę pietatis a turcis acceptum

Iohannes de tpibus annos ccc. sexagita et vnuȝ vixit.

incōmodū per bernardū clareuallēsem abbatē q post ea in nūero sanctorū relat⁹ est renūciari iubet. ❡Quo sapiēter atq; venustissime elocuto rex imprimis charitate accēsus suppetias rei xpianę latur͡ꝝ (crucis insigni assumpto) ꝓmittit. quē secuta Alienora vxor & multi ex francorū nobilitate primores eodē se voto astrixerūt. Ad hāc lōginquā expeditionē cū necessaria parantur: imꝑator Cōrard⁹ nō dissimili aīo exercitū ex suis cogit. Sed qa difficillimū videbat̃ tā potētes & numerosos exercit⁹ ex diuersis populis cōtractos cōcordib⁹ animis cōtinere: eisq; vno tpe sufficere cōmeatū: cōicato consilio inter prīcipes cōuenit alemānos prius / deinde frācos ꝓficisci. Igit̃ per germaniā atq; pānoniam ducētes cū in thraciā peruenissent: in cōspectu cōstantinopoleos ciuitat꜡ stationē fecere: vbi se ex diuturno labore reficiētes: emanuelē cōstantinopolitanū imperatorē cōuenerūt. cū quo de reb⁹ ad expeditionē p̄sentem ꝑtinētib⁹ colloquio habito: duces itiner꜡ ab emanuele acceperūt. Quos incōsiderate secut⁹ cōrard⁹ grauē suorū stragē ab yconij soldano accepit. Qui de xpiano exercitu nūcio accepto grādes ex oriēte copias contraxerat: cōstitutis militum p̄fectis q cōrardo occurrerēt. Gręci enī vię duces q̄si paucorum dierū itinere capadocia trāmissa in terrā vberē cōrardū ꝑducerēt: monēt duodecim tm̄ dierū cōmeatū ferat. Cū i lichaoniā ꝑ viarū angustias exercitū gręci loco sterili statuissent inito cū turcorū satrapis clādestino tractatu: in vasta solitudine Cōrardū relinquūt: atq; ita e castris noctu aufugiūt. ❡Ducib⁹ & cōmeatu destitut⁹ imꝑator: a p̄fectis militū cōsiliū capit. Stat oīm sentētia retro qua venerāt cedēdū. Inter consulēdū exploratores referūt magnas turcoꝝ copias nō procul abesse. Quo nuncio ꝑterriti germani: quos & labor famesq; extenuauerat de rebus suis desperāt. Turci vero alacres pharmone

Expeditio in hierl'm

duce nihil pigritant xpianos inuadere donec victoria potiũtur. Traditũ est emanuelis dolo gipsum farinæ admixtũ fuisse: vnde panis quo vescerectur christianus exercit⁹ confectus est. Itaq; ex septuaginta milibus q̃s pręter pedites Cõrardus secũ eduxerat / vix pars decia supfuit. Imperator cũ paucis ad niceã vrbẽ se recepit. inde misso ad ludouicum federico sueuorũ duce cladẽ nũciat. Re comperta Ludouic⁹ ad conrardũ comitãte fœderico consolandi hominis gratia venit. fuit inter Conrardum ludouicũq; longũ & familiare colloquiũ deide admissis primoribus aulicis cõuenit negocium susceptũ iunctis exercitibus peragere. atq; postq̃ itine ris nõnihil simul profecti sunt imperator animo repe tens suorum paucitatẽ / & q̃tũ illi dignitatis atq; aucto ritatis fortuna detraxisset: partem reliquiarũ sui exer citus itinere terrestri ex ephœso cõstantinopolim præ missa: ipse mari eodẽ se contulit. Ludouicus vero inde transiens ad flumen venandri castra ponit: cupid⁹ ma num cũ turcis cõferre. Dũ eo loci stationẽ haberet mi les frãcus: ab altera fluminis ripa iaculis fundisq; ho stis nostros aquatione ꝓhibebat. Sed repto vado frã ci flumẽ traijciũt: atq; ĩ turcos ꝓgrediũtur. Quib⁹ par tim fusis partim occisis aut captis castra eorũ diripiũt atq; ingentes inde opes exportant. ¶ Postridię habi tę de turcis victoriæ vltra progredi acies rex imperat. Incedendi hic mos constitutus erat. Singulis aciebus ex primoribus satrapis vnus signifer præficiebatur. Eo autem die Gaufridus remacinus pictauus gerẽdi vexilli curam susceperat. Cui mandatum erat ad mon tem vsq; progredi qui in via qua iturus esset agmẽ edi tus videbatur. Et isthic castrametari. Signifer igitur in prima acie mouens: cum ad constitutũ sibi locũ an te solis occubitũ venisset: ratus parum itineris illo die cõfecisse & lucis satis ad trãsmittẽdum montem super

Victo ria de turcis.

Error signife ri.

esse dicētib⁹ viȩ exploratorib⁹ nō ꝓcul abesse planiciē vbi statiua haberet vltra ꝑgit. At postrema acies lēti⁹ incedēs ꝙ loc⁹ castris designat⁹ ꝓpe eēt: turcoꝵ īsidijs graui ē incōmodo ꝓfligata. Nā hostes postq̄ acies disiūctas ꝓgredi & ꝑmā lōge abesse vidēt: iugū mōtꝭ occupare festināt. Atq̃ in nr̄os quib⁹ erat ꝑ vias āgustas in mōtē cōscēdēdū adoriunt̄. Atq̃ adeo vsq̃ occidūt: donec nox ꝓliū diremit. Abeūtib⁹ īde cū ingēti prȩda & captiuoꝵ nūero turcis: recipientes se nr̄i cū neq̃ de prima acie quicq̄ cōpertū haberēt: neq̃ gnari viarū essent: qd ꝑ dēsas tenebras agerēt ꝯsultāt. Cū placuisset forte fortuna iter ꝑgere despiciūt ī planicie ignes: quo signo admoniti castra suorū posita illic esse: ad statiōnē ȩgre ꝑueniūt. Tū periculi magnitudine cognita: vt qsq̃ vel patrē vel filiū aut amicum desiderabat ita illachrymabat̄ & fiebat totꝭ castris mœror & luct⁹. Redintegrato exercitu viribusq̃ receptꝭ rex supatꝭ mōtiū iugis ad vrbē cui a frācꝭ satilia nomē inditū ē ꝯtēdit. Est enī ad mare sita potēs: sꝫ agri īdigēs ꝓpter turcorū potētiā: q ꝓximas arces occupāt/ nec sinūt īcolas terrā colere. Sūt tñ ītra vrbē feraces horti fructiferꝭ arborib⁹ cōsiti. Mercib⁹ porro & cōmeatu q̄ mari īportāt̄ affatī valet. In ea ludouic⁹ cū sex exercitūq̃ aliq̄t dies curasset: relicto pedite q eū terra seq̄ret̄ cū reliquo exercitu ad scti symeonis portū mari delat⁹ ē. vbi mare influit far fluui⁹ q antiochiā īterluit. Cognito ludouici aduētu raymōd⁹ ātiochen⁹ ꝑnceps magno suoꝵ nūero comitat⁹ regi obuiā venit. quē ī ciuitatē regio apparatu exceptū honorabiliter habuit. Et eo curiosius id faciebat: ꝙ potētia regꝭ fret⁹ vicinas q̄sdā alapiā cȩsareāq̃ sibi īimicas ciuitates in ptātē suā adigere speret. Sꝫ voto obstare ludouic⁹ dicebat ꝙ hierosolymā ꝑus videre astrīgeret̄ q̄ aliq̄ se bello īplicaret. Regꝭ rn̄so raymōdus irritat⁹: ex eo tpe malo in frācos aīo fuit: ita vt in

Turci ī nr̄os.

Vrbs satilia.

Portus scti symeonis.

sidias regi tēdere niteret. Itaq3 alienorā suā ex pře neptem ludouici vxorē illexit: dicere illicitū esse se ludouicū comitari q̄ eā cōtra ecclesiasticas leges accepisset/ mulierē scilicet quarto cognatiōis gradu ei ꝓximam. Proide cupe se ab illo separi. Hāc vxoris cōtumaciam ęgre ferēs ludouic⁹ q̄nquidē eā arctissime amaret/ diu contēdit eam secū educere. Sed illa pertinaci aīo repugnās apud raymōdū remāsit. Quāobrē noctu egressus vrbe ludouic⁹ hierusalē se cōtulit. Quo etiā cōrardus impator hibernis apd̄ emanuelē cōstātinopolitanum exactis aduenerat. Visitatis deīde summa religione locis quos sua p̄sentia & sanguine xp̄s sacrauerat principes aconē maritimā vrbē ꝓfecti sunt. Vbi cōuētu habito de re cōi & bello cōcordib⁹ animis gerēdo consultāt. Quattuor erāt oīno in syria & palestina pricipat⁹ qui a pricipibus xp̄ianis per id tp̄s administrabantur. hierosolymitan⁹ cui p̄erat balduin⁹ rex: Tripolitan⁹: Antiochen⁹. Et rochen⁹ eufratem versus. Qui oēs spē nō paruā ceperāt magnorū principū ope atq3 auxilijs ditiōis suę terminos ꝓferre: q̄obrē donis ingentibus quisq3 certabat pricipū amicitiā demereri. Visum ante oīa est ex vsu xp̄ianorū eē: damascū ꝓficisci. Pręconis ergo voce edicit oēs Cęsareā philippi cōueniāt: q̄ syrię vrbs est ī planicie cōstituta: iūctis ibi exercitib⁹ p montem libanū ordinato agmine ad quartū a Damasco lapide3 castramētātur: ex quo loco qui daria appellatur vrbs ꝓspici pōt. Damasco ꝓximi sunt cōplures p qnq3 fere passuum milia horti: ex quib⁹ multa ciues commoda ad vitę alimentū percipiūt. Eos occupare nr̄is in aīo erat. Quib⁹ captis sicut detrimentū plurimū incolis accederet: ita adiumēti non parū nostris afferret. Nam cū vasti sint & aquarū fistulis ex ꝓxio amne diriuatis irrigui: oīm p̄terea fructuū genere feraces multa exercitib⁹ atq3 iumētis pabula suppeditare poterāt.

Cōrar- d⁹ ipe- rator.

Cęsa- rea phi lippi.

Dama- scus.

Igitur ex omi militũ numero tribus instructis acieb⁹: primã balduin⁹ hierosolymitan⁹. alterã frãcoruꝫ rex: cõrard⁹ impator tertiã duxit. Erat ex ciuitate vna ad hortos via: & qua vector equus tm̃ cũ clitellis aut cor bib⁹ duci posset. Et singuli horti maceria terrea circũuallati: angusta inter vtrosqꝫ semita relicta difficilẽ ꝑbebãt accessuꝫ. Et post qdẽ materias latebãt sarraceni q p macerias hortorũ ex industria pforatas in adeuntes poterãt sagittas iaculari: neqꝫ a nr̃is poterãt facile cohiberi. Ad hoc qsqꝫ horti dñs turriculã in suo fũdo extruxerat: quas eo tpe sarraceni & ꝑsidijs & cõmeatu muniuerãt. Et ad hũc qdẽ modũ horti arcꝫ loco ab hoste tenebãtur. Procedẽs aũt balduinus cũ illo primus peruenisset: frequẽtib⁹ sarracenorũ sagittis tardat⁹ publico itinere relicto: ad deijciẽdas terreas munitiones alia via se ꝯuertit. Multis locis effractis macerijs sarraceni deprẹhendunt cõplurib⁹ eorũ interẽptis captisqꝫ Reliqui q p hortos excubabant cognita balduini irruptiõe se fugẹ cõmittũt. Occupatꝫ hortꝫ sarraceni id qđ futurũ erat cõiectãtes: fluuiũ q pone muros Damasci fluit: ne in vsu nr̃is esset densis sagittarijs ad oppositã ripã cõplẽt. Quo facto nr̃os a flumine ꝓhibebãt. Sed postq̃ totis copijs digladiari nr̃i cœperũt: hostẽ repete re damascũ cõpellũt. Cõmissum ibi ab impatore ẹgregiũ facin⁹ memoriẹ ꝓditũ est. Cũ iperator pedes ꝑlio interesset: exertoqꝫ gladio pugnaret: sarracenus qppiã ignar⁹ qsnã cõrard⁹ eẽt eũ arctissime a collo prẹhẽdit. At cõrard⁹ tã valido ictu sarracenũ inter collũ armũqꝫ sinistrũ pcussit / vt ab ea pte ad dexterã vsqꝫ adacto gladio hoiem secuerit. Quo admirabili cũctꝫ facto reliqui exterriti prẹliũ sarraceni deseruẽt. Re ad ciues relata cœperũt de salute desperare: iãqꝫ plẹriqꝫ sarcinis quas exportarẽt ꝯgestꝫ fugẹ se parabãt: at si forte subita oppugnatiõe ꝑmerent: murosqꝫ hostꝫ suparet p muri am

Egregium ipe ratoris cõrardi factũ.

bitũ q̃ obsidio erat tigna bonę crassitudis ĩtra vrbẽ cõ
stituũt vt h̊ repagulo ĩpedit⁹ miles dũ obstãtia dimo-
ueret ipi ĩspaciũ haberẽt demigrãdi Sʒ nõ placitũ ẽ deo
xp̃ianos tã ĩsignẽ victoriã obtinere. Erãt syrij qdã ꝓ-
ceres qb⁹ balduin⁹ hierosolymitaꝝ rex fidẽ habebat.
Hos damasceni ꝯueniẽtes magnis ornãt donis: polli
cẽtꝗ̃ lõge maiora si ab hortꝫ q̃s tenebãt xp̃iani ĩ oppo
sitã flumis ripã exercitum traducere possint. Negocio
ab syrꝫ recepto ad p̃ncipes veniũt. Oñdũt lõge faciliorẽ
obsidionẽ fore si ad alterã vrbis regionẽ milites loca-
rent: ꝑserti ꝙ eo loci debilior ciuitas eẽt: & hũilib⁹ mu
ris cõmunita: nõ virgulta neqꝫ arbores illic eẽ qbus a
flumie ꝓhiberent: flumẽ ꝑterea lẽti⁹ illic fluere. Quib⁹
ꝯmoditatib⁹ accidere posse: vt ad p̃mã oppugnationẽ
vrbe potirẽt. Syrorũ verbis creduli p̃ncipes in eã p̃tẽ q̃ Frãcos
syri eos ducũt copias oẽs migrare iubẽt. Castris posi- syrij de
tis munitiões cõtẽplati: malis se cõsultorib⁹ visos esse cipiunt
intelligũt ꝙ a flumie ꝓcul eẽnt / & hortoꝝ bñficijs de
stituti. Itaqꝫ ꝯmeatu egẽtes q̃ nec a syrꝫ iuuari poterãt:
neqꝫ vrbẽ oppugnare munitissimã: neqꝫ ad hortos vñ
venerãt regredi tẽtauerũt. Nã relictis a nr̃is hortꝫ sar-
raceni multꝫ sepib⁹ atqꝫ tignis vias ꝑcluserãt / maceriasꝗ̃
resarciuerãt: ĩ eis tãq̃ in arce firmissima se tutantes.
¶ Tot difficultatib⁹ ĩpliciti p̃ncipes & ꝙ maxĩe a syris
ꝓderent obsidionẽ soluerũt. Cõrard⁹ vero nõ multo
post ĩ germaniã reuertit. Ludouic⁹ in sequẽti vere frã
ciã petit. Ad hũc modũ duo dilectissimi exercit⁹ nulla
re gl̃iose gesta hostili ludibrio fuere. Hac ętate clarunt Hugo
illustris doctor Hugo de scõ victore. ¶ Dissoluto chri de sctõ
stianorũ cõuẽtu: noradin⁹ ex infideliũ turba potẽs p̃n victore
ceps nihil cũctat⁹ copijs coactꝫ antiochiã petit. In quẽ Ray-
egressus raymõd⁹ cũ incõsiderate pugnat occidit. ãno mõdus
salutis. M.cxlviij. Comes vero edessan⁹ dũ se domum occidit
recipere cõtẽdit interceptus in vĩculis situ & squalore

loci extict⁹ est. Tripolitan⁹ quoqꝫ comes a siccarijs q̄busdā ꝯfodit. Ad hūc modū bona palestinę pars xp̄ianis erepta ē. Ludouico ex palestina reuertēti gręci occurrūt. Captūqꝫ dū p̄da exultātes nauigāt georgi⁹ sicilieñsis nauigij rector ludouicū ex hoste recupat atqꝫ ī siciliā ducit. Inde romā ꝓfect⁹ rex galliā repetiuit. ¶ Regresso in galliā ludouico gaufred⁹ andegau⁹ comes & ei⁹ fili⁹ Hēric⁹ q regnū anglię postea adept⁹ est regem orant suppetias illis ferat aduersus stephanū anglū q normāniā iniuste occupabat. Cōparato igit̄ exercitu rex ī stephanū copias ducēs non difficili negocio normāniā recuperat: quā hērico restitutā / hēric⁹ vexiuiū qd̄ normānū appellat̄ regi dat. ¶ Nō māsit in fide hēricus q ludouici cōtēptor mādatis parere negat. Mox tñ cū vernonē & nouū mercatum rex illi abstulisset simulata obediētia eas a ludouico recepit. Eadē fere tēpestate alienorā Guillermi pictaueñ. filiā petulantem quidē fœminā rex dimisit: plęrisqꝫ asseuerātib⁹ cognatiōis gradu ludouico attinere duas licet ex ea filias suscepisset. Cōsultor (vt plęriqꝫ asserūt) bernardo Clarę uualleñ. in ea re fret⁹. Quā a ludouico dimissam hēric⁹ vxorē despōsat. Quæ res ītiū fecit multꝭ postea bellis. Nā ob eas nuptias aq̄tania / andegauia: cœnomānia: & turonēsis comitat⁹ hērico aduenere. Quos p̄ncipat⁹ defūcto ei⁹ p̄re hērico vna cū āglię regno suscepit: potēs aduers⁹ frācos effect⁹. Genuit ei ex alienora richardū / hēricū / & Iohānē q̄s successores habuit & gaufridū comitē filiā p̄mogēitā castellę regi dedit vñ ꝓdijt blācha diui ludouici mr̄. Alterā duxit bizātin⁹ īpator: tertiā saxonū dux accepit. Othonis q īpio alemānorū p̄fuit matrē. Quartaꝫ sibi copulauit tholosatiū comes. Cęterū rex ne sine liberꝭ masculis vita defūgeret̄ cōstātiā alphōsi castellę regꝭ filiā ducit. Quę dū scd̄o ptu filiā alterā edit morit̄. Huic supinduxit alizā Theobal-

Gaufredus andegauię comes.

di blesen̄. filiā forma pudicitiaq; laudatissimā. ¶ Accessit iterum ludouico causa belli in aruernos gerendi propterea q̄ guillermus podien̄. comes: & claromōtē sis princeps prẹterea polliniaci vice comes: ecclīas peregrinosq; popularent̄. Quos prælio victos in viculis habuit. Mouit quoq; in cabilonēsem comitē qui cum cluniacū spoliandi loci causa satellitibus stipat⁹ ꝓficisceret̄: cœnobitas sacratis deo vestib⁹ ornatos cū multa plebe illi obuiā reuerēter occurrētes spoliauit: quingētis ex ppl̄o interfectis Quod flagitiū vltur⁹ rex cabilonē & mōtē scti vincētij q comitis erāt receptis: bipertitoq; principatu: burgūdoꝝ duci ptē: alterā niuernorū comiti dedit. Hic tn̄ quē postremo nomīaui seditiosos veselai ciues in abbatē pinconem qui eorū domin⁹ erat concitauit: ita vt monasterium diuturna obsidione vexatum cœnobitẹ ẹgre tuerentur: nisi regis auctoritate adnixi opem accepissent. Mulctati sunt ciues septuaginta milibus solidorum quos compensandi dāni causa monasterio penderent. Niuernensis vero iureiurando adact⁹ est suo contētus esse & non deinceps ꝓsequi seruos dei. Sub hoc ludouico/valdo lugdunensis ciuis admodū diues atq; opulentus erogatis ī pauperes diuitijs xp̄i paupertatē omnino imitari ꝯstituit. Hic cū litterarum ignarus eēt obtinuit ab eruditis libellos aliquot gallicos sibi conscribi: vbi nōnullẹ doctorum sn̄iẹ insertẹ essent. Quos postq̄ adeptus est: easq; suo sensu homo ydiota īterpretat̄ docendi officium apud sui sil̄es vsurpans: multis se atq; discipulos erroribꝰ īplicauit. Fuit ei in prẹlatos ecclīẹ prẹcipuo odio infestus. Admonitus aūt ab errore resilire. Oportet inquit deo magis q̄ hominibus obedire. Quare pertinax & delyrus hereticus anathema factus patria extrudit̄. A quo valdenses ad hūc vsq; diē nominati: sui ꝑceptoris multis p orbem locis tuentur errorem.

Bellū in aruernia.

Valdo

Am ęgregiis gestis deo hoibusq̃ cōmēdatissimus cū eēt ludouic⁹: liberis tñ infœcundus p̄cipua illi cura erat suscipiendę p̄lis. Eā ob rē hāc vnā sollicitudinē tantū deo cōmittebat. Ergo exaudit⁹: philippū ex aliza suscepit: cui p̄ptea q̄ dei munere dat⁹ eē crederet: adeodat⁹ cognomiatus est. Verū p̄usq̄ nasceret: qescēti prī lr̄ in somniū apparuit. Videre visus ē filiū calicē manu tenere humani cruoris plenū: eūq̃ suis p̄ceribꝰ p̄pinare: ex q̄ ipi biberent iperterriti. Quod visum pater vni tm̄ henrico albano q legationē ap̄licam apud frācos p id tp̄s gerebat retexit. Sed defuncto ludouico legatus rē p̄palat. Anno supiore q̄ ludouic⁹ mortē obiret: curat philippū regni cōsortē assumere. Quare remis p̄ductum magna pompa adolescentē sacrare iubet: annū vix q̄rtūdecimū agētē. Cui dū coronatur guillerm⁹ nouelli regis auūculus remorū primas & sanctę sabinę cardinalis roman⁹ legat⁹ affuit. Hēricus itē anglię rex ob eas q̄s a rege in frācia terras possidebat obseq̄ēs p̄ debito subiectiōis philippo astitit. Sacro coronamēti absoluto memor rex adolescēs q̄ impie pleriq̃ p frāciā deierarēt: & execrabili deū blasphemia p̄uocarēt legē tulit: si qs ei⁹ ipietatis re⁹ cōpert⁹ esset in fluuiū aut paludē citra necē demitteret. In iudeos q̄z quorū erat p oēm frāciā ingens multitudo seueritatē exercuit. Itaq̃ huic pfidę gēti ipia cōsuetudo erat surreptū quotānis aliquē infantē xp̄ianū in locū apud se subterraneū ducere: atq̃ illū diu pœnis affectū: tādē die veneris sc̄tē cruci affigere: cōtēnētes hoc suo imani facinore dei xp̄i mortē & xp̄ianorū religionē ludibrio habētes. Quā rē postq̄ rex certo cognouit iubet ad. iiij. kalendas martias oēs iudeos cōprehēdi. Cōprehēsos auro argentoq̃ atq̃ve stib⁹ spoliat. ¶ Erat inter bituriges ębes charetonius potens & insignis prędo: quē in dei seruos grassantem

Visum de philippo augusto nascituro

Iudei puniūt

philippus ducto ī eū exercitu edomuit. ¶ Cōpescuit ꝑterea ymbertū de belloico: & cabilonēsiū comitem qui prędas ex sacris locis agentes viros religiosos magnis incōmodis vexabāt. Proceres quoq; aliquot ad arma & seditiones ꝓnos apud baruillā sibi audiētes fecit: cū annos tñ quindecim natus esset. Quo tpe ludouicus ei⁹ pr̄ quorūdā aulicorū suasu adductus philippum in dyonisiano tēplo coronari iterum imperauit. Vbi ysabellā balduini hānonię comitis filiā neptē quoq; philippi flādrię comitis de Caroli magni ꝓgenię exortā Philipp⁹ rex vxorē accepit. Cui ī ppetuā dotē philippus flādrię comes cui arthesiū attinebat qa liberos nō haberet arthesiū vsq; ad lisam amnē q a flādrēsib⁹ arthesios distermiat attribuit. Paucis post dieb⁹ ludouicus palisis morbo iterijt: dū ann⁹ agit̄ salut; Millesim⁹ cētesim⁹ octogesim⁹. Elatusq; ē ī mōasteriū de barbello qd viuēs extruxerat. Cui⁹ sepulchrū Aliȝa regia auro argētoq; supaddit; gēmis ornauit. Quo regnāte tornacū q̄ sub nouiomēsi eccľa sexcētis fere ānis extiterat epalis sedes facta ē Eugenio tertio romanū pōtificatū gerēte. Curato pr̄is funere Philipp⁹ ī iudeos iterū se cōuertit. Qui īgēti fęnor̄ ciues ita obęratos sibi hēbāt vt eoꝝ ꝓdijs ditati dimidiā fere ciuitatē vēdicarēt: alios ī custodia penes se seruarēt. plerosq; fortunis oibus dissoluēdi debiti cā spoliatos mēdicis nō dissimiles efficerent. Domi præterea ex xp̄ianis familiam continebāt quorum quotidianis seruitijs rem suam augebant. Et cum pignoris loco vestes & sacrosancta eccľię vasa a creditoribus suscepissent ea in sordidos vsus admouebāt. His iudeorū iniquitatib⁹ cognitis Bernardū anachoritā q in saltu vicennarū incolebat: hominē sanctitatis opinione clarum rex adijt. Rogat q̄ de iudeis ei⁹ sententia esset. Bernardus optimū factu esse respondet si debita oīa qb⁹ christiani erga iudeos astricti tenebā-

Ysabella comitis hānōie filia philippi vxor ī dotem habuit artesij comitatum.

Tornacum.

Iudei iterum

tur rex remitteret q̄nta oīm debitorū ad fiscū (si volet) attributa. ¶ Anachoritę sn̄ia rex cōfirmatus: prędijs possessionibusq̧ iudeos mulctat: edicto ad diui Iohannis baptistę termino quo iudei oēs regno frācorū abscederēt. Neq̧ dimoueri rex potuit. q̄q̄ multi ex p̄moribꝰ hāc seueritatē moderari tentassent: iudeoꝝ muneribꝰ illecti. Itaq̧ cū precibꝰ locus non pateret: diesq̧ ad discessuȝ dictꝰ aduētaret: iudei distractis suis rebus oēs abierunt: p̄ter paucos q religionē xp̄i ꝓfiteri voluerīt. Quibꝰ lauacri sacramēto ablutis Philippus fortunas & libertatē restituit. Anno xp̄ianę redēptionis. Millesimo centesimo octogesimo secūdo. Exactis e francia iudeis synagogas eoꝝ ad xp̄ianissimi ritū cōuerti atq̧ dicari iubet. ¶ Est in via militari q̄ a parisio ad sanctū dyonisium itur sacellū lepra infectis attributū. Quibꝰ ꝓxime adiacebat mercatus rerū venaliū. Huiꝰ fori ius a leprosis cōparatū philippus ītra luteciā statuit in eo loco q cāpelli dicebať. Vbi amplissimis ędibꝰ extructis merces extrudi a mercatoribꝰ sine ībriū molestia possent. Hūc mercatū frāci vulgo hallas appellāt. ¶ Ambiuit q̄q̧ Philippus ꝑpetuo muro saltū vicēnarū cū antea ꝑuius eēt. ¶ Occupabat eadē tēpestate viromādiā Philippus flandrię comes quā ad se ꝑtinere rex optimo iure dicebat. Hinc bello exorto cōtracto tandē ab alterutro pricipe exercitu. Comes spōte sua nullo cōmisso p̄lio occupata restituit p̄ter Peronā & sctm̄ Quintinū. quæ valida oppida comes quoad viueret sibi cōseruauit. Eiꝰ cōcordię autores fuerūt Theobaldꝰ blesensis senescallꝰ / & Guillermꝰ remorū p̄sul. ¶ Nec miraculo caret q cū ad kalēdas iulias ī agro viromādēsi frumētatiōibꝰ pabulatiōibusq̧ segetes late miles detriuisset: ita vt messis faciendę nulla agricolis spes superesset: tāta tn̄ frumēti & oīs generis cōmeatꝰ copia fuit vt duplicatas fruges messores r̄ceperīt. Cęteꝝ vbi flādroꝝ

Iudei regno expelluntur.

Mercatus seu halle parisiēses.

Saltus vicēnarum.

Viromādia r̄stituit philippo.

Miraculum

exercit⁹ cōstiterat oia aruerūt. ¶ Inter has regis occupatiões venere ab hierosolymis ad Philippū eraclius patriarcha hierosolymitan⁹ & dom⁹ hospitalis prior: nunciij calamitatis quā salhadin⁹ egipti⁹ xp̄ianis p palestinā itulisset: locis aliqt nō sine nr̄orū cede occupatis. Cui incōmodo nisi catholici pricipes succurrāt res hierosolymitanas i hostiū ptātē breui relapsuras. ¶ His q̄relis rex mot⁹ parisiū regni pōtifices aduocat. Quibus cōuenietib⁹ edocet q̄ sit in syria xp̄ianissimi stat⁹. Oportere quēq; eorū p sua territoria ppl'm admonere: vt misere xp̄ianoꝝ cōditiōi suppetias ferāt: se qdē patissimū eē q in p̄mis auxilieť: si p̄ntiū rerū cōditio admittat: sȝ nihilo segni⁹ missurū se ad id negociū viros strēnuos cum valida militū manu. Oratiōe regis a p̄sentib⁹ laudata: paruo post tpe rex ex suis destinat q afflictis reb⁹ opitulenť. ¶ Ipē iterea i Hugonē burgundū q arcē vergij circūsederat: i eoq; guidonē loci dn̄ȝ obsederat copias ducit. Iā eni Hugo turres q̄ttuor nō pcul ab arce erexerat qb⁹ ab eruptiōe obsessos phibebat / atq; ptinacissime cōstituerat: nunq̄ ide abiturū p⁹usq arcem recepisset. ¶ Sȝ obstiatis sec⁹ (ac cupiūt sepenūero) accidit. Rex eī celeri⁹ Hugōis opiniōe adueniēs: spem obsidētis itercipit: dirutisq; ppugnaculis itra arcē a Guidōe recipiť. Sȝ nec tāto incōmodo accepto Hugo ppl'ari eccl'ias & mōasteria destitit: q̄uis a Philippo ne id cōmitteret crebro admonit⁹ extitissȝ. Eā ob rē rex ad castilionē pmoto exercitu arcē vi expugnat. Vn̄ sibi timēs hugo regis gr̄am ppe ipetrare elaborat. Qua ipetrata: duob⁹ castellis ptāti regis pmissis donec trigita milia librarū eccl'ijs psoluisset Philippus parisiū regrediť. Vbi dū aliquot dies incolit ambulanti p palatiū fœtor quidā ex vijs publicis iferť: quo supra modū offensus: cognito q ex cœno lutoq; viarū pcederet: vias lapidib⁹ pauire constituit: opus pfecto pter vrbis magnitudinē grande

Orato res a hiersl'm

Philip p⁹ i cōcilio parisiēsi.

Bellū i hugo burgūdū.

Lutecia parisiorum lapidibus sternitur.

o

atq; arduū. Propterea accitis ciuib⁹ & mercato℞ ꝑpo-
sito: negociū dat vias sternēdi. Eodē studio adductus:
capelli partē q̄ & i portādis venalib⁹ reb⁹: & sepeliēdis
humanis corp̄ib⁹ ꝓxie sacellū scti inocētis erat: sepire
quadratis lapidib⁹ fecit: eāq; ad sepulturā tm̄ humanā
deputauit. Per hos dies Richardus hērici angli filius
cū pictauiā teneret: nec ide debitā Philippo fidē ꝑsta-
ret: sed dolosis dilationib⁹ i verba regis iurare cūctare
tur: Philippus hois ad rebellionē inclinātis astutiam
nō vltra tolerare cōstituit. Quare bituriges magnis co
pijs petēs aq̄taniā ad castrū vsq; Radulphi vastat. Ea
re cognita Hēric⁹ vna cū filio Richardo: educto i Phi
lippū exercitu: eū ab obsidiōe arcis vi atq; armis dimo
uere cōtēdūt. Quib⁹ in cōspectū frācorū venientib⁹: in
anglos se Philipp⁹ cōuertit: facta pugnādi potestate.
Qua audacia territi hostes: mox ad regē legatos de pa
ce mittūt duos cardinales: qui p id tēpus ad recōcilian
dos reges in frāciā Roma aduenerant. ¶ Promittunt
anglorū noīe fidē regi ꝑstituros: & q̄ ad ius fidelitatis
spectant ex ꝓcerū arbitrio facturos. Hac igit̄ cōditiōe
accepta atq; inducijs hincinde firmatis: ab armis discef
su₃ est. ¶ Interī dū de pace agit̄: q̄dā itroducti a richar
do satellites: q̄s illa ętas coterellos appellauit: dū alea
ludūt / q̄dā p̄ditis nūmis blasphem⁹ in deū: dū simula-
chrū virginis filiū dextra gestātis i tēpli vestibulo aspi
cit: iacto i imaginē lapide brachij partē a filio abrupit:
ex quo ꝓfluens cruor multis ęgrotātib⁹ salus fuit. Sa
telles autē virginis cōtēptor demonio mox abreptus
eodē die spiritū miserabiliter efflauit. Nemo igit̄ vene
rabiles imagines sancto℞ despuat / q̄ tametsi nihil i se
diuinitatis obtinēt: sunt tm̄ ad monumētū virtutis po
pulo exhibitę. admonētq; humanam mentem imitari
eorū spectatissimā vitā q̄rū imagines ī honore haberi
vidēt. Quietis p frāciā rebus nūcij iterum ex asia adue

Cimiterīū. s. innocētū.

Bellū ī richardū aq̄tanię ducem

Miraculum

niũt q oĩa apud xp̃ianos q in syria erant a salhadino p̃fligata esse: atq̃ ipsam sanctã ciuitatẽ vna cum rege: & xp̃i crucẽ asportatã: tresq̃ tm̃ vrbes supesse: tyrõ: tripolim: atq̃ antiochiã: & castella pauca in fide stare. Qua p̃ franciã calamitate vulgata: mœrore oẽs affecti sunt. Atq̃ ipse in primis philipp⁹ tot malis cõdolẽs: p̃ nuncios Hẽricũ anglũ in colloquiũ vocat. Cõuenietib⁹ regibus in planicię q̃ a gisortio nõ p̃cul abest. Tãta fuit tyri pręsulis suasu principũ charitas: vt nemo illos vllo tp̃e a p̃petua pace discessuros formidaret. Itaq̃ cruce in hostes fidei desumpta: q̃plurimos põtifices & p̃ceres populorũ quoq̃ numerosam multitudinẽ vt idẽ faceret p̃uocauerũt. ¶ Ad tantã expeditionẽ cũ pecunia deesset: cõuocatis parisij põtificib⁹ & nobilitate rex petit sibi annuã decimã eccl'iasticorũ p̃uẽtuũ concedi. Quę postea salhadini decima appellata est. Militi autẽ qui ęre alieno tenebat̃ p̃missum est: cõtracti ad illũ diẽ fœnoris libertatẽ habere. debita vero trib⁹ termis creditorib⁹ p̃soluere. His ita in cõtione definitis tertio p⁹ mẽse Richardus anglus ĩduciarũ & iurisiurãdi pręuaricator occasione sumpta in Raymũdũ tholosatẽ bellũ mouet. Quod postq̃ p̃ raymũdũ nũcios philippus cognouit / p̃moto exercitu castrũ radulphi busentalũ isuper & argentoniũ expugnat. Leurontẽ vero secus paludẽ sitũ cũ circũsedisset tanta siccitate terra inaruit / vt palus ipse arescеret. Aquarum igit̃ cũ iumenta atq̃ exercit⁹ indigeret. nec vllus de cęlo ymber speraret̃: mox eruptiõe aquę plurib⁹ locis facta palus exũdauit. Expugnatũ leurõtẽ rex ludouico theobaldi blessẽ. filio p̃sobrio suo dõauit. A leurõte ad mõtricardũ exercitũ p̃gredi iubet. Quã arcẽ cũ aliq̃t dies circũsedisset tandẽ expugnat: ĩcẽsis suburbijs: & turre grãdi & mũitissima solo ęq̃ta. Inde p̃gressus p̃ aruerniam philippus: oĩa q̃ angli regis in ea regione erant occupat. Tã multis in-

Nũcij a hierusalem.

Cruce signati ĩ turcũ

Salhadini decima.

Richard⁹ turbator expeditionis.

Nota.

cõmodis acceptis rex ãglus reducto exercitu p normã
niã cũ richardo filio abiẽs ñ pauca loca donec gisortiũ
venisset pdit & diripit. Nõ multo post iteriecto tpe Ri

Richardus a pr̃e deficit.

chard⁹ pictauẽsis cũ negatã sibi ab Hẽrico pr̃e Marga
retã philippi sororẽ q apd hẽricũ ad cõiugij spem asser
uabat nõ ipetraret vxorẽ: a patre decisces ad philippũ
se ꝯtulit p̃stita de terris q̃s i frãcia possidebat fide. ¶ In
seq̃ueti vere philippus cœpti in henricũ belli diligens
executor: copias educẽs: dũ iter in cœnomaniã facit fir
mitatẽ bernardi cũ alijs q̃ttuor mũitissimis castellis ca
pit: mox cœnomaniã ꝓgressus vrbẽ circũuallat: ex q̃ se
hẽricus ꝓripiens: chinonẽ petit. Cœnomania recepta
philippus turonos adorit̃ vbi flumine ligeri impedit⁹
ipe lãceã manu app̃hẽdens vadũ præ exercitu scrutãs

Philippi egregiũ factum.

viã q̃ sui tuto pgerẽt mõstrauit. Flumĩe traiecto: turo-
nũ vi expugnat. Nihil tñ seuitię ciuib⁹ iferri rex pmisit
Duodecĩo post receptã vrbẽ die p̃sidio i ea relicto phi-
lippus exercitũ reduxit. Interĩ circiter. xv. kalẽdas iu-
lias hẽric⁹ anglus apud chinonẽ defunct⁹ est. quo pse
cutore diu⁹ thomas cãtuarieñ. dũ vesporũ officio iter-
esset q̃ttuor satellitũ ministerio qnq; vulnerib⁹ est truci-

Hẽric⁹ anglus morit̃.

dat⁹: quẽ beatorũ martyrũ collegio relatũ eccl̃ia vene-
rat̃. Hui⁹ hẽrici sepulchrũ apud frõtẽuallẽ visit̃. ¶ Pa
tri richardus successit / cor leoninũ appellat⁹. Atq; pau
lo post pace cũ philippo icta: rex q̃cunq; Hẽrico abstu-
lisset: richardo spõte sua restituit. Receptis a richardo
trib⁹ castellis: ipe q̃q; liberalitate i philippũ vsus cresã
cũ essaudunũ & dolõnã donat q philippo ppetua eẽnt
¶ Ordĩatis ad hũc modũ reb⁹: reges de expeditiõe hie
rosolymitana ꝯueniũt: vt iũctis classib⁹ i syriã nauiga

Expeditiõe i syriam

rẽt Anno igit̃ salutis cẽtesimo octogesimonono supra.
M. circiter festũ diui iohĩs baptistę: postq̃ apd diui dio
nisij sepulchrũ p̃ces hũisset philipp⁹: veselaũ richardo
comite ꝓfect⁹ ẽ. Ibi filio i tutela mr̃is atq; auũcli temẽ

sis legati apl̃ici relicto / ianuã se cõtulit. Richard⁹ vero marsiliã ꝓfect⁹ ẽ. Cõparatꝭ ianuę q̃ ad expeditionẽ cõuenirẽt. Cũ mari se reges cõmisissent orta tẽpestate ꝑs messanã: pars ad alios port⁹ delati sunt. Cũ reges messanę agerẽt ioachin⁹ abbas res futurę ꝑsag⁹ ad eos venit: vaticinatusq̃ ẽ nõdũ tp̃s aduẽisse recuꝑandę hirl̃ꝫ Nihilomin⁹ tñ hybernis exactꝭ philipp⁹ ꝓxĩo vere cũ Richard⁹ in mẽsem augustũ nauigationẽ differre statuisset: educta classe aconẽ appulit. Quã miles xp̃ian⁹ iã scdo anno obsessã expugnare nõ potuerat. Castris igr̃ acone positꝭ philipp⁹ vrbis muros licꝫ ꝓpe machinis diruisset: expugnare tñ locũ supsedit: richardũ expectãs. Hic cũ aduenisset / rogat⁹ a philippo vna oppugnationẽ facere: ꝓnegauit. Neq̃ arbitrꝭ q vtriusq̃ ꝑncipis assensu rei militari ꝑfecti erãt obtẽꝑauit. Tãto liuore atq̃ odio ãglorꝝ gẽs frãcos oẽs hꝫ: vt lupũ oui facili⁹ q̃ frãcꝭ ãglũ cõcilies. Itaq̃ (sicut ego accepi cũ apd̃ hẽricũ anglię regẽ hui⁹ nois septimũ: Caroli octaui regꝭ frãcorũ tũc regnãtꝭ legatiõis munere fũgerer) liberos suos dũ ꝑ ętatẽ lꝫ plęriq̃ in ãglia parẽtes arcu sagittas mittere ĩstituũt: ꝓpositaq̃ illis frãci hõis effigie. Age ĩquiũt fili disce ferire & mactare frãcũ. Recusãte auxiliũ richardo: cũ obsessi philippũ oppugnãtionẽ parare vidẽt: vrbẽ se dedituros dicũt: si cũ suis fortũis salui abire ꝑmittant. Admissa cõditiõe philipp⁹ adiecit liberãdos isuꝑ eẽ captiuos oẽs q ꝑ egyptũ & syriã a salhadino tenebat. Atq̃ ipaꝫ xp̃i crucẽ ĩprimis restituẽdã: nõ abituros hĩc nisi hęc oĩa ĩpleta ꝑfecissẽt. ¶ Recepta vrbe distributisq̃ ĩter ꝑncipes captiuis philipp⁹ cũ richardũ suspectũ haberet: q̃ cũ salhadino ꝑ nũcios cõiõnẽ haberet a q̃ etiã donis honoraret: q̃q̃ ĩpe grauit̃ ęgrotaret: vocatꝭ sui exercit⁹ ꝑmorib⁹ ĩ frãciã se reuerti velle dixit. Atq̃ ita odone burgũdorꝝ duce exercitui prędfecto: trib⁹ tñ triremib⁹ a ruffino ianueñ. ꝑparatis: in

A cõ ciuitas palestine.

Richardus ꝑfidus.

Odium Angl. in francos

Discedit philippus ab acone.

appuliã nauigauit. Vbi post aliqt dies morbo leuatus romã religiõis & voti grã pfect⁹ ẽ celestio tertio rõanã sedẽ mistrãte. ¶ Post philippi discessũ richard⁹ captiuos qs ex obsessis hẽbat ad se duci iubet: cũ ab eis xpicolas & dñi crucẽ sicuti ꝯuenerat repetit: nec pmisso se absoluere salhadin⁹ curat: milia sex ex vrbe eductos capite dãnauit. ¶ Cũ i frãciã philipp⁹ venisset: eẽtq3 apd sctm̃ germanũ de layo: execrabile iudeoꝝ facin⁹ ad eũ delatũ ẽ. Apd brayũ castrũ iudei xpianũ quẽdã (quem furti atq3 homicidij isimulabãt) captũ serto spineo coronauerãt: deductũq3 p oppidũ & multis verberib⁹ affectũ tãdẽ cruci affigẽtes iteremerãt permittẽte loci dña quã ipi mũerib⁹ euicisset. Cognita iiuria rex nulla mora iterposita nesciẽtib⁹ aulicis qd aĩo agitaret: ad brayũ pprope se ꝯtulit. Moxq3 portas & viaꝝ exit⁹ a suis diligẽter obsuari pcipiẽs: supra octogĩta iudeos ꝯphẽsos cremare iubet. Supplicio de iudeis expleto agẽte apd põtizarã Philippo litterę ex syria ad eũ pferũt. Quib⁹ admonebat bartasim quẽdã ex arabia i frãciã richardi ꝯcilio ei⁹ necãdi grã missũ eẽ. Qua re itellecta de se sollicit⁹ rex: diligẽtiore custodia vs⁹ ẽ. S3 missis i syriã ad amicos legatis: qa id ab iimicis fictũ cognouit oĩ se suspitiõe absoluit. Atq3 iiuriaꝝ qs a richardo accepisset recordat⁹ hoĩs pfidiã vlcisci festĩat. Gisortio igr̃ atq3 velexio qd normãnũ dicũt occupato: tota deĩde normãnia potit⁹ ẽ. Defũcta q3 ysabella optĩa regina i ptu geminos enixa philipp⁹ stephano nouiomẽsi ãtistite ad cainũ dalmataꝝ regẽ misso igebgã sororẽ regis vxorẽ duxit. Quã pisij receptã paucis iteractis dieb⁹ dimisit: occasiõe sũpta ꝙ ei⁹ ꝯsobria eẽt. De q̃ re pcurãte caino tñ etsi legati aplici midas & cecin⁹ cardiales grere mãdata recepissẽt. segniter tñ agẽtes / vel largitiõe regia corrupti: vl metu offẽdẽdi regis pterriti negociũ nõ absoluert. Ingeberga aũt l3 diuortiũ iiq aĩo ferret: celebs tñ

Iudeorũ execrabile factũ.

Suspitio Syria.

Philipp⁹ normãniam occupat.

Ingeberga dalmate regis filia philippi vxor

Richard⁹ syriã reliqt: et diui Marti-

apud frācos viuere q̄ alteri viro nubere maluit. ¶ At ni richard⁹ āgl⁹ relicta syria cū ī frāciā reuertisset in clerū turonēsē sęuire cœpit: exact₃ e tēplo diui martini sacerdotib⁹ q̄s fortūis oib⁹ spoliauerat. ad quā calamitatē philipp⁹ alterā addit. Nā oīm eccl'iaꝝ q̄ ī p̄ncipatu richardi erāt bōa diripuit. Expulsisq₃ e sacris loc₃ dei suitorib⁹ p̄das sibi ex eoꝝ ꝓuētib⁹ fecit. Nec ab his q̄ suę ditiōis erāt cōtinuit man⁹. S₃ vectigalib⁹ & crebris tribut₃ opp̄ssit: dictitās op⁹ illi eē grādi pecunia ob terrę sctē liberationē quā suis militib⁹ ipartiret. Est eni oī peccāti p̄sens semp aliq̄ rō quā suo p̄tēdat errori. ¶ Cū hęc ī eccl'ia dei ageret philipp⁹ richardi frat' iohēs q ne terra nomē habebat: adiūct₃ sibi comite dalphio & darōdello comite: & rothomagorū p̄te ad castrū vallis ruelli mouēs arcē obsidet. Vbi postq̄ vix dies octo hęsitasset: supueniēs philipp⁹ tā īsp̄ato ī hostē irrupit vt capessētib⁹ fugā normānis castra deseruerit q̄ fuerūt ī p̄dā frāc₃. Paruo post tp̄e cōtēpt₃ īducijs cū richard⁹ archas circūsedisset: philipp⁹ educto p̄sidio qđ ī vallerūelli habebat locū diruit. Aduersusq₃ richardū ide ꝓfectus: hostē āglū cū normānis ad dieppā vsq₃ fugauit: nauib⁹ q̄ ī statiōe erāt icēsis. ¶ His hostiliter aduersus anglū gest₃: cū p īducias ab armis paulo cessatū est: richard⁹ nulli⁹ ꝓmissi tenax: violat₃ īducijs bellū istaurat. Posit₃ nō ꝓcul ab essouduno castr₃: cū acies cōgrediēdi signū expectarēt: ecce richard⁹ pauc₃ comitātib⁹ ad philippū sponte sua iermis accessit. fidēq₃ p̄stitit se reg₃ mādat₃ paritur ū. Deide iter reges cōuenit cōuentionē apđ vallēruelli & castrū gallardi ad nonas ianuarias hr̄e. Vbi & ppetua vt spabat' pac₃ formula dicta ē. & dat₃ hicide atq₃ accept₃ obsidib⁹ firmata. ¶ In sequēti martio mēse Philipp⁹ mariā ducis bohemoꝝ filiam m̄rimonio sibi ɔiūxit. Moxq₃ richardi pfidia fract₃ īducijs: cū arcē brisoni dolo captā solo ꝓstrasset. Philip-

canonicos suis fortunis spoliatos expellit.

Philippi in sacerdotes seuitia.

Vallis ruelli castellū normānis obsessū & a philippo dirutū.

Richard⁹ īducias violat.

Maria Bohemoru₃ duc₃ filia philippi vxor.

Richardi perfidia.

pus collecto exercitu dāmallā ꝓgredi festinat: vbi dū in obsidiōe distineẗ: ad nouēcurtū richard⁹ adueniēs ꝓsidiū qd in eo arat ꝓmissis adduxit: locū illi ꝑmittere. Quē receptū armis & cōmeatu munit. Inde ī philippū dāmallā circūsidētē ducēs: dū loco regē submouere cōcertat: ipe a frācis ferociter īpetit⁹ fugaẗ. Capto in fuga guidone thouardo viro appme nobili & strēnuo: frāci dāmallā repetētes arcē oppugnāt. Sed dedētib⁹ se hostib⁹ si īstructi armis discedere liceret: dāmalla recepta ē: & arx solo ęqta. Gisortiū deiceps adueniēs & ꝓten⁹ nouēcurtū qd Richard⁹ sibi rapuerat circūuallēs multo suoꝝ ꝑiculo expugnauit. ¶ Pugnātē aduers⁹ āglū alia philippū sollicitudo turbauit. Balduin⁹ eī flādrēsiū comes ad richardū desciuit: quē ꝑterea secut⁹ reginald⁹ comitis dōni martini fili⁹: multas frācis īcōmoditates hi pariter īuexerūt: q̄q̄ ipe reginald⁹ nuptijs dñe bolonsēsis atq; ipo comitatu paulo āte a rege honoratus auctusq; extitisset. Per has belli tēpestates scūs audomar⁹ arthesij īsigne atq; mūitissimū oppidū ī ptātē Balduini venit. Iudeos aūt eiectos frācia philipp⁹ parisiū reduxit. pecunię forte iter tot belli impēsas egēs. Nā & de ecclesijs vectigalia pēsionesq; ānuas reclamāte clero excepit. Quāobrē maiore q̄ vllo tpe bello mox īplicit⁹ ē. ¶ Itaq; richard⁹ nūeroso īstruct⁹ exercitu gisortiū mouēs oēȝ ꝑ ābitū regionē populaẗ: corcella arce ad solū ꝯplanata. In quē cū copias philipp⁹ duxisset ꝑmo aduētu hostis illū ne gisortiū peteret ꝓhibuit. Sȝ aīos tollēs philipp⁹: cuneo facto ꝑ acies hostiū perrūpēs gisortiū īgressus ē: qbusdā ex suis aulicis atq; ꝓcerib⁹ ab hoste īterclusis captisq;. ¶ Deīde abeūte in normāniā richardo: philipp⁹ hostili agmīe normānos īsecut⁹ ad nouūburgū & bellūmōtē rogerij vsq; ꝓgress⁹: vicos ꝯplures ferro igneq; vastauit. Repetēte tādē frāciā philippo: cū itellexisset richard⁹ illū exercitū dimi-

Guido thouardus capitur.

Nouēcurtuȝ castrū.

Balduinus flādrus cū Richardo iūgitur.

Reginaldus comes Boloniensis ꝯspirat

Sāctus Audomar⁹ fit comes flādrie.

Iudei ī franciā redeūt.

Philipp⁹ a clero pensiones exigit.

Philipp⁹ nor-

fisse: in velexinũ & claromõtẽ incursiões facit. Cui occurrẽtes bellouaci antistes & guilhelm⁹ de demelli: cũ ab hoste p̃das recupare incõsulte nitunt̃ isidias hostiũ incurrẽtes capti abductiq; sũt. ¶ Cũ tãtis animis reges digladiãt̃: Innocẽti⁹ terti⁹ q Cęlestino tertio i sedẽ romanã successerat: studiosus pacis Petrũ capuanũ cardinalẽ ad reges mittit. Qui de pace qdẽ desperãs: quinq; vix ãnorꝝ iducias ipetrauit. Nec richardum adducere potuit vt obsides daret atq; recipet. Ipe aũt ferox & indomit⁹ hostis: nõ lõgo post iteriecto tpe dũ i lemouicibus arcẽ lemouicã obsidet: emissa ex arce sagitta ict⁹ eo vulnere interijt. Sub hoc Innocẽtio romano põtifice ordo fratrũ sctẽ trinitatis de redẽptõe captiuorꝝ autoribus Iohãne de mata & fœlice anachorita initiũ cepit. Qui postq̃ apd ceruũ frigidũ meldẽsis territorij solitariã diu vitã egissent: p qetẽ admoniti põtificẽ romanũ cõuenire: a q vitę modũ acciperẽt. cũ inocẽtiũ adijssent cognouerũt põtificẽ simili reuelatiõe fuisse diuinit⁹ instinctũ. Quãobrẽ a põtifice bẽignissime excepti sũt. Et quĩto kalẽdas februarias cũ dies fest⁹ agnetis scdo agit̃ innocẽti⁹ rẽ diuinã faciẽs: dũ diuinã eucharistiã circũstãtib⁹ se oñdit: angelũ dei videt cãdore multo fulgẽtẽ: cãcellatis manib⁹ duos captiuos tenẽtẽ: xp̃ianũ vnũ alterũ maurũ: tanq̃ eos cõmutaret. Cui ãgelo crux rubri & azuri coloris ad pect⁹ eminebat. Quo viso & re diuina cõfecta: anachoritas ad se vocãs: iã inqt filioli aĩaduerto dei spũ vos duci. Cõficiã vobis indumenta exẽplo visionis q̃ mihi diuina celebrãti inotuit. Igitur cõsutis tunicis iohãnẽ fœlicẽq; cãdidis vestib⁹ decorauit: supaddita cruce q̃lẽ angel⁹ oñdisset. Additq; nouo ordini titulũ de trinitate & redẽptõe captiuorꝝ: cui negociũ iponit: captiuos male credẽtib⁹ xp̃ianos liberãdi. Ei⁹ rei simulachrũ romę i cœlio mõte apd scm̃ thomã de formis visit̃: vbi ecclesiã diuię trinitati inocẽti⁹

Germaniã vastat.

Innocẽtius tertius.

Richardus occiditur.

Reuelatio atq; institutio ordis sancte trinitatis.

Dñic⁹. extruxit. Succedētib⁹ aliq̄t ānis p̄dicatorꝝ ordo Dñico autore viro appme docto & ictō ort⁹ celebratusq̄ ē richardo defūcto philipp⁹ cōtracto grādi exercitu ebroicas normānorꝝ vrbē cū alijs ꝯpluribus īstructissimis arcib⁹ occupat: atq̄ oīa cœnomānia ten⁹ pdit. Artur⁹ p̄terea britonū pnceps ādegauiā vrbē quā sibi richard⁹ sustulerat recepit: philippoq̄ obuiā pgēs ei⁹ fidei se p̄misit. ¶ His reb⁹ rege p̄pedito: Robert⁹ blesēsis & Eustaci⁹ de nouauilla philippū namurci comitē balduini flādrēsis fratrē cū eq̄tib⁹ auratꝫ duodecim & sacerdote vno Petro duacēsi cōphēdūt: ad regēq̄ ducūt. Nec lōga mora itercessit: cū iter Philippū & iohānē richardi successorē cui sine terra cognomē fuit iducię dictę sūt: & sacro firmatę. Cōcessa philippo a bello q̄ete: noua illi a rōano legato afflictio ꝯsurgit ,ppter igebergā vxorē dimissā. Nā cōuētu p̄latorꝝ hito ex eorū snia legat⁹ philippo & toti regno sacris & cōione hoim iterdixit: q̄uis rōanū pōtificē rex appellasset. Qua legꝫ seueritate exaspat⁹ philipp⁹ i clerū sęuitia vs⁹ ē: pulsis e suis sedib⁹ pōtificib⁹: q̄rū assensu hāc ignominiā accepisset. Itaq̄ nec dignitati nec vicariatui pepcit: q̄n etiā plebeios sacerdotes reb⁹ suis exutos extruderet. Qui & igebergā i arce stāpēsi clausā tenuit. Nec a plebe tēpauit: exacta a pplo tītia pte bonorꝝ: p̄ter vectigalia & ānuas pēsiōes. ¶ Inducijs ,ppediē finiturꝫ reges iter vernonē & isulā ādelinā de firmāda pace cōuenert. Ibi ptitꝫ terris de q̄b⁹ cōtēdebāt: iohēs āgl⁹ oīa q̄ philipp⁹ richardo abstulisset ludouico regꝫ filio (cui blāca alphōsi castellę filia nupserat: & iohānis neptꝫ erat) libera pmittit. Adiūxit p̄terea āgl⁹ ad tātā liberalitatē: si absq̄ liberꝫ moreret: istituere se ludouicū heredē oīū possessionū q̄ cis oceanū gallicū suę ditiōis eēnt. ¶ Interi dum hęc agūt alt a pōtifice rōano legat⁹ otho hostieñ. eps in frāciā venit: attributo sibi collega burdegalēsi archi

[Left margin notes: "namurci comes capitur." beside the capture of the count of Namur; "Interdictū in francia seuit Philippus in clerū." beside the interdict; handwritten "orīmis ... actio" (partly cut off); "Pax inter reges." beside the peace.]

prȩsule hic Philippũ admonet ĩgebergã vxorẽ recipi-
at. Paruit legato philipp⁹. Nã cũ suessiõe legati varijs
disceptatiõib⁹ de regꝫ cũ vxore recõciliatiõe agerẽt: rex
tãtȩ morȩ ĩpatiẽs assũpta ĩgeberga ĩsalutatꝫ legatꝫ ꝯsi-
liũ dimittit. Abeũte rege legati rubore ꝑfusi alt᷑ romã
se cõtulit: alter ĩ frãciã reuers⁹ ẽ. ¶ Exactꝫ inde paucis
mẽsib⁹: cõueniẽtib⁹ iterũ nõ lõge a vernone regibus:
philipp⁹ iohãni ãglo atq₃ normãnis diẽ dicit q̃ pisij ad
iudiciũ venirẽt. Cã vocatiõis hȩc fuit. Erat artur⁹ bri
tonũ comes ãgli regꝫ nepos: quẽ philippi ꝑtes sequẽtẽ
iohẽs ãgl⁹ cũ cepisset: eũ occidisse diffamat⁹ est. Libere
dimissis ijs q cũ eo capti erãt. Statuto die postq̃ ad re-
bellionẽ ãglũ ĩclinare philipp⁹ cognouit. Cõsilio a ꝑ-
cerib⁹ capto militẽ cogit ducitq₃ ĩ normãniã ad castel-
lũ cui bõtauẽtũ nomẽ ẽ: qđ vna cũ gẽselino & gorneio
munitissimis locꝫ ꝓstrauit. At cũ hyẽs ĩhorresceret: re
lictꝫ vbiq₃ ꝑ̃sidijs reges bello tãtisper dũ hybernarẽt ab
stinuer̃t. ¶ Ineũte vere philipp⁹ britonũ atq₃ pictauo
rũ auxilijs fret⁹ aqtaniã sibi subiugauit. nec multo p⁹
in normãniã ꝯuers⁹: Cõchas & vallẽruelli cũ isula an
delina in ꝑtãtẽ recepit. Eodẽ ferme tpe Innocẽti⁹ ter-
tius põtifex missis in frãciã nũcijs regib⁹ mãdat bello
supsedeãt: pœna ĩ ꝯtẽptorẽ ꝑ̃cepti adiecta. S₃ philipp⁹
appellatõe aduers⁹ legatos se tutauit. Atq₃ ita ad rade
põtẽ copijs instructꝫ mouẽs post qndecimũ obsidiõis
diẽ arcẽ expugnat. Dehĩc ad gallardũ castrũ ꝓfect⁹ (qđ
edito ad ripã sequanȩ loco sitũ ẽ: & a richardo magnis
munitiõib⁹ instauratũ) cõstituit ꝑ̃sidiũ qđ int⁹ erat fa-
me ad deditionẽ cõpellere: ne vł militẽ difficili & ꝑicu
losa obsidiõe ꝑderet: vel casu aliq̃ obsessi clã dilaberẽt
atq₃ subterfugerẽt. Igit̃ magnis fossis atq₃ aggerib⁹ ca
stellũ circũdat: imposito inter aggerẽ & arcem milite.
Extruxit ꝑ̃terea ligneas turres ex quibus tela in obses
sos iaculari possent. Compatis oib⁹ quȩ oppugnatiõi

Legati a Philippo illusi.

Iubet Innocẽti⁹ reges bello abstinere a q̃ Philippus ꝓuocat.

cõuenirẽt: insiliẽtib⁹ frãcis atq; acerrime pugnãtibus obsessi nõ minore animi fortitudie frãcos repellebãt: donec qntodecio die cõtinua oppugnatiõe fracti deditionẽ fecere. ¶ Altero q secut⁹ est ãno philipp⁹ cũ falesiã atq; dãfrõtẽ recepisset: ad diui michaelis ꝓmõtoriũ qd in periculo mar͡ ab ĩcolis dr̃ ꝑuadẽs suę oĩa ditioni subiecit. Qd vidẽtes normãni ne philippi fortunę temere obsisterẽt: abricas baiocũ cõstãtiã atq; lexouiũ vrbes dedũt. In qb⁹ relicto valido ꝑsidio/rex Rothomagũ ꝑmariã normãnię ciuitatẽ obsidione ꝑmere cõstituit. Circũsessa a frãc͡ vrbe: ciues trigĩta dieꝶ iducias a philippo ĩpetrãt. Interĩ in angliã missis ad iohãnẽ anglũ nũcijs vt ĩfra ĩpetratos ĩduciaꝶ dies obsessis opitularet̃: cũ nihil spei a rege acciperẽt/sʒ ĩtelligerent hoĩem desidere & cũctari: ad suos remigrãtes nũcij se atq; ciuitatẽ philippo ꝑmiserẽt. Quoꝶ exẽplo moti arquẽses & vernoliẽses ĩ verba reg͡ iurãt. ¶ Subacta normãnia ĩ frãciã cũ redijsset/paucos ibi dies cõmoratus: aqtanos magnis copijs petit. Prĩa ad arcẽ lochiarũ castra fecit: quã magna vi expugnatam droetio de nullo dono dedit. Inde chinonẽ agri virtute a ꝑsidio defẽsã cepit. oẽs vero q it⁹ erãt cõpẽdiũ ĩ custodiã duci iubet Intercedẽtib⁹ pauc͡ post hęc dieb⁹ iohẽs ãgl⁹ rupellã cũ classe appellit. Cui a philippo deficiẽs comes touardus se cõiũxit. Vrbs ãdegauia ꝑmos iohĩs ĩpet⁹ exptą est: quã soloten⁹ angl⁹ destruxit. Eapropter ĩ pictauiã veniẽs philipp⁹ oĩb⁹ mũitiõib⁹ pictauoꝶ loc͡ ĩposito ꝑsidio touardũ vbi ãgl⁹ agebat petere cũ statuisset iãq; ad hr̃ acies ordĩatas haberet: comit͡ touardi terra ferro atq; igni vastata: duoꝶ ãnorũ ĩducijs ĩter reges firmatis: ab armis tẽpatũ est. Quib⁹ exact͡ philipp⁹ iterũ in aqtaniã militẽ ꝓmouet: vbi ęquatis ad solũ qbusdã castellis. alijs aũt recept͡ cũ ꝑsidiũ in illis collocasset eius regiõis curã guillermo marescallo & guillermo d̃ ru

Philippus ĩ aqtania.

Angl⁹ ad rupellam cũ classe.

Andegauia vrbs diruitur.

pib⁹ ꝯmittit atq̃ i fráciá remeat. Illi a rege ꝓfecti dū pi
ctauię agūt locatis isidijs: touardi vicecomitē & sauarꝫ
maulionē ꝑdas abigētes capiūt. q̃s vna cū hugōe vice
comitis frē & amerio lisigniaco: atq̃ militib⁹ q̃nquagi
ta ad philippū mittūt. ¶ Est i britonū pricipatu collis Grapli
edit⁹ ad septētrionē spectās sinuoso maris ęstuario cir tū i bri
cūdat⁹: cui britonū ligua graplitū. id est mari vndiq̃ i- tonib⁹
plicitū nomē ē. i eo colle cū britones arcē extruxissent coll.
q̃ i aduenietes āglos ꝓpugnaculū eē posset: id michael
q̃dā iter britones nō ignobilis cū philippo nūciasset: ꝯ
cto apud mantā exercitu. Comiti scti pauli & michaeli
cōmittit arcē occupare. Nec pigritat comes regi parere
Itaq̃ arce capta: michaelē cū valido ꝓsidio arci ꝓponit
Ad h̃ expugnādę arcꝭ negociū cū pōtifices fráci a Phi Auria-
lippo ꝑmōiti armatos aliq̃t ex suis misissent: soli aure- neñ. &
lianeñ. atq̃ altissiodorē. ātistites detrectare auxiliū nō ātissio-
formidauerīt. Quāobrē cū Philipp⁹ eoꝝ terras donec dorēsis
satis de ꝯtēptu factionē fecissēt occupasset romanū pō pōtifi-
tificē adeūtes: philippū ne id facēt pōtificia aucte ꝓhi ces/phi
bere nisi sunt. At pōtifex frācorū cōsuetudini q̃ de tpa lippo
liū rerū gubernaculis itroducta eēt detrectare nihil tē- repu-
tauit. Igit epi mulctā a rebelliōe philippo soluentes q̃ gnant.
suę ditiōis erāt receperūt post biēniū q̃ illa rex possedis
set. ¶ Eodē anno q̃ fuit xp̄ianę gratię millesimus du- Alma-
cētesimusseptimus: Almaricus carnoteñ. lr̄is apprime ric⁹ he
erudit⁹ cū apd parisios nō paruā doctrinę opinionē ob reticus
tineret: palā docuit quosq̃ xp̄ianos mēbra xp̄i corpis
eē: & dū a iudeis xp̄s pateret vna cū ipo dolorē atq̃ af-
flictionē fuisse reuera ꝑpessos. Sed errorē cū tueri non
posset: dānat⁹ ē resipiscere: & ꝯriam sniam asserere. Ob
hāc ignominiā ꝯcta animi egritudine: paulopost tpe i-
terijt. ¶ Fuere alij pręterea lr̄ati hoies q̃ singulis diui- Alij he
nę trinitatis psonis singula tpa ꝑ successionē tribuerēt retici.
asserētes prīs oipotētiā xp̄i aduētu desiuisse: xp̄i vero

doctrinā spūssancti accessu exoletā eē. Cuius hereseos autores ꝓcurantib⁹ petro parisieñ. epo: atq₃ garino cōsulari viro deprehēsi: honorib⁹ & dignitate priuati sūt Laycos id ē q extra cleri ordinē eēnt ignis absūpsit. Feminis vero parcitū ē. At almarici cadauer qd pone diui martini parisieñ. eccłiam sepultū fuerat: exhumatū & crematū est. ¶ Per eosdē ferme dies frederic⁹ iperator missis ad philippū nūcijs: petit locū deligi vbi de rebus ad vtrūq₃ ptinētib⁹ colloqui possint. Apd vallicolorē placuit ꝯuētionē habere. Est ei vallicolor vltim⁹ regni loc⁹ tullū versus spectās. Philippo cōciliū non fuit illo ꝓficisci. ¶ Sed misso Ludouico filio cū ꝓcerū ornatissima caterua: fides atq₃ amicitia q̄ vetustissimo fœdere iter principes romanos regesq₃ frācoꝝ obsuata fuisset inouata est. ¶ Eodē tpe cū a veteri diui dyonisij porta: vsq₃ ad eā q̄ nūc noua appellat̄ multū agri itercederet: eā oēm partē parisij vrbis sequana ten⁹ muro Philipp⁹ claudi iubet. In eaq₃ domos extrui: q̄s icoleret ppł's. Muniuit preterea pleraq₃ alia p regnū francię loca: arces turresq₃ exędificauit: ꝑcio dato ijs a qb⁹ possessiōes ad hūc vsū recipiebat. ¶ Interī reginaldus bolonię comęs: q eccłiaꝝ atq₃ pauperū oppssor erat. & ob eā rē extra hoi₃ cōionē pōtificū aucte positus: cū a rege sibi timeret (comitatu bolonię ludouici filij regis ptāti pmisso) cū othōe pseudo ipatore amicitiā iungit moxq₃ postq̄ ablatas sibi terras a Philippo recupare n̄ posset nisi plamēti diffinitiōe illas recipet: flādriā petēs ī āgliā ad iohēm anglū nauigauit. Erat hic iohēs a romāo pōtifice excōicat⁹ ꝓpterea ꝙ eccłię ꝓuēt⁹ ānos sex vsurpauerat: eposq₃ āglia extrusisset q̄s ī frācia recceptos philipp⁹ reuerēter habebat. Cū hic ī āglia stat⁹ rerū eēt: cōsilio suessiōe habito (in quo dux brabātin⁹ affuit) visum ē dignū rege eē si ī angliā expeditionē duceret: pōtificesq₃ sedib⁹ expulsos restitueret. Cui snīę

Frederic⁹ iperator.

Noui muri parisieñ.

Iohannes anglus excōicat̄.

ferrand⁹ flādrēsiū comes aduersat⁹ ē: ꝓpter duo muni tissima oppida sctm̄ audomarū atq̧ aeriā ꝙ ludouic⁹ oc cupabat. Iā enī (vt postea cognitū ē) cū iohāne āglo re ginaldi boloniēsis suasu ferrād⁹ sentiebat. Nō destitit tn̄ a cœptis rex. Sed ad boloniā īgētes copias ducens: vbi classis vehēdi milit꜒ cā pabat: mox ad grauelīguā maritimū ī flādria oppidū ꝓfect⁹: naues illo se subseq̄ iubet. Promiserat ferrād⁹ ad eū locū venire & de offen sis ī regē satisfacē. Sed postq̄ a fide & ꝓmissis deficē pfi dū hoīem cōptū est: philippus omissa ī angliā expedi tione ī casseletū qd̄ ī colle paucis a graueligua miliari bus distās munitissimū erat: irrūpēs brugas vsq̧ pue nit. classemq̧ ad dāmū deduci mādat. Est aūt dām⁹ na uiū statio & port⁹: vn̄ excauato ope humāo alueo mer ces brugas deferunt. ī eo portu q̄ a regia classis ꝯtineri nō potuit: ps in ꝓxio mari seorsū ī anchoris māserat Philippo aūt a Brugis Gādauū ꝓmouētē reginaldus bolyniēsis & guillerm⁹ lōgaspata mari ex anglia dela ti occurrēte illis flāmigoꝝ turba regias naues ꝙ extra portū erāt īuadūt: captas abducūt atq̧ postridie eas ꝙ ī statiōe seruabant īuadere festināt. Quib⁹ frāci viriliꝶ ob stiterūt. Cognito classis & suoꝝ pꝛiculo Philipp⁹ ī ho stē dimissa obsidiōe reuertit: q̄s nauali pugna fugatos ad duo milia ītereimit: cōplurib⁹ ex eoꝝ nobilitate ca ptis Deīde dāmū repetēs qd̄ reliquū erat nauiū arma mēt꜒ & cōmeatu recept꜒ īcēdit. Dirutoq̧ portu cū agro adiacēti postq̄ a gādauis: brugeñ. ypris atq̧ īsula obsi des recepisset: ī frāciā exercitū reduxit. Erāt ꝑ hos dies ī narbonēsi ꝓuīcia quā vulgo līguā occitanā appella m⁹ xp̄ianę puritat꜒ pmīsti ꝯtēptores ex albigesio pimā suę doctrinę & iniq̄tat꜒ īstitutionē referētes. Quoꝝ do gmata nemo ad hūc mihi diē notus scriptor reliq̄t. Et cū hęreticos eos vocēt: atq̧ ob eā culpā exterminatos eē autores tradāt: gen⁹ tamē hęreseos ꝑtereunt. Puto

Ad grauelinguam classis regia.

Dām⁹ portus

Albigēsij.

eos q̃ ad coniectura assequi possum arrianã pestẽ secutos. fœdis q̃q3 amorib⁹ & masculinis cõcubitib⁹ indulsisse. Ideoq3 legitimas nuptias & carnis esum dãnare & i di uã mariã xp̄i matrẽ eẽ blasphemos. Diffusũ id vir⁹ cũ totã ferme regionẽ iquinasset: roman⁹ põtifex inocẽtius terti⁹ misso gallõe cardiali legato philippũ põtifici] au ctoritate monet i hereticos armari: pctõꝝ remissione ꝯcessa his q̃ i signe crucis ad id bellũ desumerẽt. Legati oõne pmot⁹ philipp⁹: pmittit suos arma cape: & i albigẽses ꝓficisci. Fuisse i exercitu epos mltos & ꝓceres iuenio. atq3 i pmis eudonẽ burgũdię ducẽ: hẽricum niuernẽse3. Petrũ senonũ archipsulẽ: Regialdũ rothomagẽsẽ: Robtũ baiocẽ. Iordanũ lexouiũ: & regialdũ carnotẽsem. Igr mouẽtes frãci biteras primũ obsidẽt / expugnãtq3: occisis q̃ i ea erãt mlti] hrticoꝝ milib⁹.

Bitere ciuitas

Quo piculo territi reliq regiõis icolę ad Carcassonẽ muitissimã vrbẽ ꝯfugerãt: i q̃ a nr̃is circũcepti ide abire nudi oĩno cõpellunt: vt q̃ pudẽdis mẽbris p sũmũ nephas abusi fuerãt: ea ad ignominiã vidẽda exhiberẽt. Eliminata fedissimę gẽtis turpitudie: frãci cupidi sua q3 loca reuisere reliq̃ exercitui symonẽ d mõteforti hoie3 nobilẽ & strẽnuũ nec min⁹ religiosũ pficiũt.

Symõ de mõteforti.

Qui mox belli cura suscepta: nõ segnit q̃ superãt execut⁹ ẽ comitãte eũ dñico viro hispano / q̃ autore pdicatorũ ordo initiũ sumpsit. Itaq3 arces p eã terrã expugnauit: hereticis interẽptis. Habuit tñ obscœna albigesiorũ turpitudo defensores arogonũ vide3 regẽ: scti itẽ eligij comitem & fuxi pncipẽ q̃ eductis igẽtib⁹ copijs. symonẽ apud murellũ arcẽ obsederũt.

Alij dicũt scti egidij.

Qui tãetsi raros armatos secũ i psidio haberet: nihil tñ desperãs re dina a sacerdote facta postq̃ se in primis atq3 suos cõfessiõis sacro purgasset: eruptionẽ subito facit: regẽ aragonũ & hostiũ octodecim milia iteremit: cũ ipe octo tm̃ ex suo psidio amisisset. Credi merito põt deũ ꝓ sua religione conuitẽ recte

Egregia victoria.

pugnātē adiuuisse. Discedētib⁹ ex albigesio ꝑncipibus frācis: girand⁹ qdā albigēsiū ꝑfect⁹ crudelitate atq̃ ꝑfi dia vsus: sacerdoti xp̄iano fidē dat deducere eum tuto ad suos: & cū eo eqtes auratos sex / & suos q̄s habebāt qnquagīta. Cōfidēs igit̄ sacerdos se cū suis comitibus girando credit. Quos oēs ad cœnā liberaliter acceptos remotꝫ epulis statī ī vīcula cōijcit. Deīde equitib⁹ seorsū eductꝫ ignē ī ergastulū vbi reliq asseruabant̄ mittit. quē triduo ꝑpessi xp̄icolę nulla adustiōe lęsi sūt. Duos aūt ex eqtib⁹ oculis & narib⁹ cū supiore labio ꝑuauerīt q̄ malo alter īterijt supstite altero. ¶ Per hos dies multis ymbrib⁹ seq̄na annis auct⁹ paruū apd̄ Parisios pōtē deiecit. ¶ Hęc iter iustissima bella iohānes āglus ex anglia mouēs ādegauiā q̄ diruta erat restituit & muro claudit. Inde deficiētib⁹ ad eū britonib⁹ atq̃ pictauis: ope eoꝝ auct⁹ rupē mōachi qd̄ castellū ad ligeri flumē Guillerm⁹ de rupib⁹ supra nō multos ānos extruxerat cōtēdit. Ibi cū primā oppugnationē sibi n̄ bn̄ ꝓcedere ītelligit: fecit cōsuetudinē ad aggerē q ad fossas erat q̄ꝫ die ābulādi: & scrutādi q̄ ꝑte castello potiret̄. Qui ne ab obsessis telo aliq̄ offenderet̄: satellitē īstituerat scutū ꝑtēdere ambulāti. Eā rē cū ex obsessis vn⁹ ingenio pollēs aīaduertisset: tenuē ex canabe funē texit iusta lōgitudine q̄ ad aggerē ꝑtingere posset. Ei⁹ funis extremo ad sagittā deligato reliquū clauo iuxta se ad muri pinnas affigit. Atq̃ ita sagitta balistę īposita: anglo dum trāsiret īsidiat̄: quē vbi suo more īcedere videt: sagittā ī satellitis scutū penit⁹ adegit. mox cordula ad se r̄ducta satelles cū scuto qd̄ gerebat ī fossā ꝑceps ruit: ī quē obsessi tela crebra iaculātes necauerīt. Satellitis nece exaspat⁹ iohānes: furcas e regiōe castri ꝑten⁹ erigi iubet. cōmīat⁹ nisi se dederēt eos furcarū supplicio affectum iri oēs. Nihilomin⁹ tn̄ frāci pugnacissime arcē tutati sunt occisis plerisq̃ anglis. ¶ Interī occupato aduersus flā

Girādi seuitia.

Miraculum

Iohannes anglus.

Nota factū.

Ludouicus philippi fili⁹.

drẽses Philippo: fili⁹ ei⁹ Ludouic⁹ ductis ad Chinonẽ copijs cũ ĩde magnis itinerib⁹ ferre opẽ obsessis ꝯtẽdit cognito ei⁹ aduẽtu ãglus ṙlicta obsidiõe traiecto ligeri qnq̃gĩta eo die miliaria fugiẽs cõfecit. Fugato ãglo reliq̃s arces: & ipam ãdegauiã ludouic⁹ recepit. dirutoq̧ castello belloforti & terris vicecomitꝭ touardi vastatis muros qb⁹ ãdegauiã anglus muniuerat dissipauit: nec mõcotoro abstinuit: qđ fũdo ten⁹ dirui iubet. Filio in pictauia bellũ gerẽte philipp⁹ postq̃ accepit othonem mľtis militũ millib⁹ apđ vallencinas castra habere vt ferrãdo cęterisq̧ frãcoꝝ pfugꝭ auxilio eẽt: exercitũ cogit: & p flãdriã ducẽs cũ oẽꝫ fere regionẽ diris ĩcursiõibus vexasset: tornacũ ꝓficiscit a comite scti pauli & frẽ garino q hospitalarij ordis erat ex hostiũ ptãte paulo añ receptã. At agẽte tornaci philippo nũciat: othoneꝫ q̃rtũ ex vallẽcinis ad mauritaniã octo miliarib⁹ tornaco distãtẽ ꝯsedisse. Quẽ adoriri cupiẽtẽ regẽ ꝓceres dehortati sũt ꝓpť viarũ q̃ ĩcedẽdũ eẽt angustiã. Ingressus postea ĩ hãnoniã frãcus terrã oẽm magnis ĩcõmodis affecit: ꝓpterea ꝙ ei⁹ terrę dñs ĩ nũero hostiũ habebat Redeũte tornacũ philippo: vbi paucoꝝ dieꝝ qete milité seq̧ recrearet: accepit othonẽ ĩstructꝭ acieb⁹ aduẽtare. Eodẽ die siue fortuna siue deo ita volẽte vicecomes melduneñ. & frater garin⁹ cũ leuis armaturę mille militib⁹ iter q̃ hostis veniebat eũtes ĩ tumulũ q extra militarẽ viã erat abiert. vñ ꝓspicẽ lõge lateq̧ possẽt si qs hostis apperet. Viso hoste q ĩstructissimo ordĩe accedebat: maturãt ad Philippũ deferre Othonis aduẽtũ. Tũ militẽ ĩ armis stare philipp⁹ iubet. Vocatoq̧ ꝓcerũ cõuẽtu: cõsiliũ fuit paulo vltra ꝓgredi: vt qđ sibi hostꝭ faciẽdũ ĩstituisset exploratũ certi⁹ haberet. ¶ Erat inter vtrũq̧ exercitũ riuul⁹ nõ adeo magn⁹ q̃ traiectu difficilis. Quo supato hostis tornacũ adire simulat. Sed ꝯ̃ sentiẽs Garin⁹ suadet aut ꝑlio cõferẽdũ: aut cũ summa

Mõcotorũ castellũ.

Tornacum.

Otho ĩpator cum copijs.

Philippus ad uersus othonem.

ignominia abeūdū esse. Igit̄ ꝓcedētib⁹ vsq3 ad pōtē bo
uinū frācis: cū lassus rex sub fraxino arbore obdormis
set: & ad clamorē suoꝝ quos in vltima acie hostis iua
serat expgisceret̄: sacellū qđ ꝓxime diuo petro dicatū3
erat igressus: breui ꝓcatione habita tā hylaris in equū
cōscēdit: q̄ si ad ꝯuiuiū iuocat⁹ extitisset. Atq3 ita in pri
mā aciē ꝓgressus militi aīos dedit. Otho vero rege ispe
cto: suos a via subducēs: agrū q̄ septētrionē vers⁹ erat
occupauit. Qua re factū ē: vt solē meridianū ꝓ oclis ho
stis haberet. ¶ Dispositꝭ i acie frācis: philipp⁹ i hac sen
tētia locut⁹ ē. Viri cōmilitōes spem capim⁹ rei bñ gerē
dę: ꝓserti q aduersus sacris iterdictos & ecclię spoliato
res pugnā suscepim⁹. Et nos tāetsi p fragilitatꝭ hūanę Oro
tenuitatē pctōres sum⁹ tñ cōionē tenem⁹ fidei & istitu philip
tiōis catholicę. Quare bono aīo estote & ꝓgredimini i pi ad
hostem viriliter. dabit de⁹ i se sperātib⁹ victoriam. Ad milites
hūc modū paucis cū locut⁹ rex esset: ipartita militi bñ
dictiōe: signū pridie nonas iunij bello dat. Itū est i ho
stē & pugnatū incredibili virtute. ¶ In flādrenses pri
mus a suessionēsib⁹ ipetus fuit subsequēte petro remi
gio cāpanorū ductore: qui galterū de guistella & buri
danū captos abduxerūt. At Galterus scti pauli comes
& comes bellomōtēsis cuneo facto acies hostiū irrum
pūt: obuios q̄sq3 feriētes: ita vt penetratꝭ acieb⁹ iterū i
cōsertos hostes pari glia reuerterent̄: ad q̄s se ꝯferētib⁹
magna virtute frācis: egregiā iter illos operā nauaue
rūt. Eudo burgūd⁹: Mathe⁹ momorētian⁹: Galter⁹ de
sctō paulo: Hugo de marolio: cui⁹ ptāti ferrād⁹ flādrē
sis a frācis itercept⁹ se pmisit suis vel fugatꝭ vel occisis
Ferrādo capto tota belli moles i othonē incubuit qui Ferran
Philippo ꝓcul ispecto: in eū se ꝓrūpens itercurrētib⁹ dus flā
q ad regis custodiā deputati erāt: ęgre se defendit: atq3 drus ca
equo quē isidebat sauciato: e ꝓlio cedēs cū alterū equū pitur.
recepisset aufugit. Othonis vero pedites q inter equi Otho

 fugit.

tes dilapsi erāt philippū ab eq̄ deijciūt: ita vt opa galli de mōtigniaco & petri cristaldi difficillime fuerit picu lo liberat⁹: hostes aūt postq̄ othonē fugisse cognouerīt animis destituti cōplib⁹ occisis fugiētē dn̄m secuti sūt relicta ipatoria aquila q̄ drachonis simlachro alte sup posita curru vehebat. Fugiētib⁹ alemānis Reginald⁹ comes q suos seorsum ptinuerat: p̄liū istaurās vulnera to p ylia eq̄ capt⁹ est. Supererat ex toto othonis exerci tu brabātinoꝝ turma septingētoꝝ armatorū q despa ta salute: vtcūq; poterāt p̄liabant. Quos postq̄ philip pus pspexit: misso cū duob⁹ expeditoꝝ milib⁹ Thoma de sancto valerio: oēs aut capti aut occisi sūt: cum nisi vnū ex suis tm̄ recēsito nūero thomas desiderasset: qui tn̄ iter cadauera occisoꝝ saucius rept⁹ est: & deide chi rurgoꝝ ope curat⁹. In othonis exercitu mille qngenti equites aurati: iferioris vero ordinis & peditū cētū qn quaginta milia (sicut ex captiuis cognitū est) fuerunt Hostib⁹ supatis cū fugiētes miles frācus psequeret: veri tus rex ne dissipato exercitu vel captiui effugerēt: vl re cept[?] virib⁹ host[?] nouā aliquā cladē iportaret: receptui cani iubet: atq; ita receptis post isignē victoriā militib⁹ captiuos p diuersa frācię loca i carcerē mittit. Reginal dū vero boloniēsem peronę cathenis vinctū suat. Fer rādū flādrēsem parisiū deducit: atq; i turre quā luparā vocāt icludit Anno dn̄icę pietat[?] ducētesimo vndecio supra mille. ¶ De hui⁹ ferrādi fortuna cū mr̄ q̄ portu gala erat ariolos & dinatores cōsuleret isequēs rn̄sum habuerat: rex i p̄lio cadet pedib⁹ hoīm atq; equoꝝ cal cat⁹: nec sepeliet: ferrādus a parisiacis iocūdissime exci piet. Quo oraculo stolida mulier decepta. sec⁹ ac spera bat p regni dyademate filij carcerē accepit. ¶ Reuerso i frāciā philippo: pictaui q ɔiuratiōe cū hostib⁹ fctā do mi se ptinuerāt belli exitū expectātes cū victorē philip pū ptimescerēt: p vicecomitē touardū veniā ipetrāt. Et

Regial dus bo lonien̄. capit.

Pro dyade mate carcerē ferran dus ac cepit.

iohãnes angl⁹ missis ad regẽ legatꝭ roberto apl'ico car dinali & Renulpho licestrię comite qnquẽnes iduciaſ cũ philippo firmat. Cũ hęc in pictauis gerunt ferrãdi vxor iohãna balduini cõstãtinopoleos ĩpatoris filia ad regẽ de viro sollicita venit. Offert ferrandi loco depositurã se obsidẽ Gaufridũ brabãtini ducꝭ filiũ: soluto ꝓ ferrãdi & suorũ captiuorũ redẽptiõe iusto ꝓcio: se q̃ȝ arces p flãdriã atq; hanoniã desolaturã q̃s rex diru tas eẽ ꝓcipet. Ad hũc modũ fœmia maritũ & captiuos liberauit. ¶ Eodẽ tpe q̃ Philipp⁹ othonẽ vicit: Ludouic⁹ de pictauis victoriã obtinuit. Quoꝝ bñficioꝝ gr̃a rex q in deũ oĩa referebat monasteriũ quod victoriam appellauit ꝓpe siluanectũ ędificat:: assignatꝭ largissiẽ annuis ꝓuẽtib⁹ ijs q in eo ministraturi erant cœnobitis. Reb⁹ in francia feliciter cõpositis Ludouic⁹ grandi exercitu cõtracto & classi imposito ĩ angliã traiecit. Londonijsq; a ciuib⁹ except⁹ paucis dieb⁹ insulã recepit: iurantib⁹ in verba ei⁹ regni ꝓcerib⁹. Qua re cognita iohãnes fugiẽs breui post tpe morte eripit. Cui ꝓceres iurisiurãdi contẽptores (relicto Ludouico) hẽricũ iohãnis filiũ sufficiũt. Igit anglorũ ꝑfidiã execrat⁹ ludouic⁹ quindecĩ marcharũ argẽti millib⁹ ab Henrico acceptis in frãciã integro exercitu se recepit. ¶ Philippus vero cũ vetul⁹ esset/ & ãnos tres & quadragita regnasset ãno salutis. M. ducẽtesimouigesimotertio vita excedẽs apud sc̃ti dyonisij ędẽ magnificẽtissimo sepulchro ↄdit. Rex ꝓculdubio gestoꝝ magnitudĩe memorabilis: q cũ ab ĩitio ętatꝭ adeodat⁹ appellaret: august⁹ q̃ȝ dict⁹ est: tũ ꝓpter eius egregiã sanctãq; virtutẽ: tũ qa adeptũ regnũ auxit. Reliqt ꝑterea ex testamẽto tercẽtũ mille pisieñ. librarũ in sumpt⁹ hierosolymitani belli: q̃ pecũia hierosolymorũ regi iohãni q tũ aderat cõpostellã deuotionis cã ꝓfectur⁹ annumerata ẽ. Milia insup cẽtena domui hospitali. Almarico mõti-

Victoriẽ.
Monasteriũ.
Ludouic⁹ in Angliã copias ducit.

fortēsi totidē q terrę albigēsiū ꝑfect⁹ erat. Pauperibus millia vigīti. Sūt q min⁹ a philippo legatū esse tradūt sed ego hystoricū gallū secut⁹ pl⁹ fidei frāco q̃ peregri no autori dādū sum arbitrat⁹. Addidit ad dyonisiano rū monachorū numerū triginta cœnobitas: q ꝑpetuo rē diuinā ꝓ se deo exoluerēt. Anno quo decessit vis⁹ est in occidēte cometa cū anno supiore luna ab intēpesta nocte vsq₃ ad in sequētis diei crepusculū defecisset.

¶ Eiusdem cōpendij Liber. vij.

Ost Philippū regni gubernacula su scepit Ludouicus sextū & trigesimū agēs ānū. Hūc tradūt auctores Caroli magni gen⁹ in reges frācos p mr̄is cognationē retulisse. Carol⁹ ei ludouici q̄rti fili⁹ a q̄ hugo cappet⁹ regnū sustulit: emēgardā filiam comiti namurcēsi vxorē dederat: ex q̄ suscepta ꝓle virili balduinus hanonieñ. comes nat⁹ ē: q ysabellā ex se gēitā philippo ludouici de q̄ scribim⁹ pr̄i mr̄imonio copulauit. Putāt hoc facto frācis pl⁹ nobilitatꝭ ad reges q ide ꝓgnati sunt puenisse: q̄si a ṗma origīe pseuerēt ī posterꝭ mores & virt⁹. Sed vt ī ceterꝭ animātib⁹ atq₃ ī plantis ita ī hoīm gn̄e cōtigit. At forti ībecillis equus: a fructifera arbore steril' plęrūq₃ enascit̄. Nihil enī natura fert qđ tpis accessu a stirpe nō degeneret. ¶ Adepto regno ludouic⁹ cū pictaui parere detrectarēt: āglis fauētes ducto ad niortū arcē exercitu eā obsedit: ī q̄ ꝑsidio erat sauaric⁹ mauleon⁹ cū nō īualida āglorꝝ manu. Qui post q̄ assidua oppugnatiōe se ꝑmi videt: impetrata cū suis abeūdi libertate deditionē fecit. Itū deīde ē ad sctm̄ iohānē qđ īcolę dāgeli vocāt. Cui⁹ oppidani regꝭ potentiā formidātes ludouico occurrunt: atq₃ vt dn̄m suū & regē reuerent̄/recipiūtq₃. Tā ꝓspe succedētib⁹ sibi reb⁹ rochellā maritimū ī pictauis oppidū & idē munitissi-

Pictaui rebellant.

Rochella.

mũ:q̃ statio est nauiũ qb⁹ merces mari iportant̃:petit: vbi (quẽ ex niorto abijsse mẽorauim⁹) sauaricus mau leon⁹ erat mult͡ʒ anglis stipat⁹. Postq̃ cõtinuis decẽ & octo dieb⁹ oppugnatio facta est: orta inter mauleonũ & anglos suspitiõe: de dedẽdo oppido mens sauarico fuit: ne (subeũte discordia) i ptãtẽ hostis ipe nolẽs ici deret. Salute a ludouico ipetrata: abeũt in angliã oẽs.

¶ Fama pferẽte rochellã a frãc͡ʒ possideri. Lemouicen ses & Petragorici ad ludouicũ vẽiũt ipata facturi. Qui bus i fide recept͡ʒ & rochellę iposito firmissimo p̄sidio frãciã repetiuit. ¶ Sauaric⁹ vero cũ ad ãglũ regẽ venis set: mult͡ʒ idicijs cõiectãs se regi eẽ suspectũ & sibi pari insidias: clã ex ãglia ad ludouicũ se cõtulit: a q̃ idulgẽ ter recept⁹ fidẽ debitę subiectiõis regi p̄stitit. Sauari c⁹ mau leon⁹. ¶ Ea re cognita rex ãgl⁹ tributo a clero ãglię collecto: richar dũ fratrẽ i aqtaniã cũ trecẽtaꝝ nauiũ classe mittit. Qui p̄mo appulsu ad sctm̃ macharũ castra ponẽs: arcẽ vi ex pugnat: atq; oppidũ qd̃ arci iunctũ erat diripit. Cogni to richardi in aqtaniã aduẽtu: ludouic⁹ vnũ ex mare scallis (id eni nomẽ est officij ei⁹ q pte aliq̃ bellic͡ʒ reb⁹ p̄est) aduers⁹ ãglos cũ copijs p̄mittit. Frãcis i terrã dñi bergeraci irrũpẽtib⁹/agrosq; populãtic⁹: richard⁹ reli cto castello cui rochellę appellatio est: qd̃ & ipe obside bat: reb⁹ suis diffidẽs i angliã classẽ reduxit. Sãctus Macha rus. Per id tp̃s balduin⁹ qdã ausus se mẽtiri balduinũ flãdrẽsem eẽ q ex cõstãtinopoli gręcorũ pfidiã cũ aufugisset a flãdrẽ sibus except⁹ est: reiecta comite muliere pfecto sapien te: q̃ ad ludouicũ q̄rulosa veniẽs pmouit regẽ peronã pficisci. Quo simulatorẽ balduinũ ad se euocatũ: cum multa rogat⁹ vel supbe respõderet: vel nulla de se ve ra iudicia exhiberet: t̃tio ide die regno abscedere ludo uic⁹ iubet. Abiẽs mẽdax hõ vallẽcenas postq̃ a suis se destũ itelligit: burgũdiã specie mercator͡ʒ assũpta: a ne scio q̃ milite agnit⁹: ad comitẽ deduct⁹ est: quẽ in erga pseudo balduin⁹ flãdriæ comes.

ftulo multis cruciatib⁹ affectũ furcę illaq̄atũ serui dñę comitis strãgulauerũt. ¶ Interea roman⁹ a pontifice gregorio nono legat⁹ parisijs sacerdotũ cõuẽtu hito: rege cũ multitudine ꝓcerũ cõsidẽte de albigensiũ hęresi atq ꝑtinacia q̄st⁹ regẽ & qui cõsilio aderãt excitat crucẽ aduersus hęreticos ꝓ dei religiõe sumere. Ipseq ro manus cõplures sua manu cruce signat. Anno isequẽ ti q erat xp̄ianę gratię ducẽtesim⁹ vigesimusseptimus supra millesimũ: ludouic⁹ & q cũ eo cruce dñica isigniti erãt ad bituriges ꝯueniũt / inde niuernũ lugdunũq
Auinio ꝑtereũtes auinionẽ ꝓuincię nõ cõtẽnẽdã vrbẽ petũt:
circun- quę septimo iã anno interdicto ecclesiastico dãnata ab
sidet. hęresi nõ resipuerat. Quã cũ ludouic⁹ pacto ciuib⁹ interposito spõdet nullo incõmodo affecturũ / sed vltra ꝓfecturũ: portas regi occludũt. Qua accepta iiuria Ludouic⁹ auinionẽ circũuallat. Ea obsidio cũ kalẽdis decẽbrib⁹ ad mediũ augustũ cõtinuata nõ ꝓcederet fortissime se tuẽtib⁹ hęreticis: telis & scorpionũ mille sex cẽti ex nr̄is periere. Inter quos guido scti pauli comes strẽnuus & bellicarũ rerũ peritissim⁹ / & lemouicarꝫ antistes interẽpti sunt. His incõmodis accepti Ludouic⁹ iurat se nũq̄ nisi vrbe recepta inde abiturũ. Cognita regis indignatiõe et cõstãtia: ciues duos ad eũ de ꝑmoribus ciuitati mittunt: q se ciuitatẽq ptãti ludouici atq romani legati pmitterẽt. Reb⁹ cõpositi ludouic⁹ vrbẽ ingressus: fossas ciuitati terra expleri ad sũmũ impat. demũ trecẽti ꝑclari ædib⁹ muriśq ad solũ excisis: ciues ab iterdicto roman⁹ laxauit: ordinato illic ep̄o Petro corbio erudito hoie q ex cluniaci cœnobio erat. Auinione recepta rex tholosã ad q̄rtũ vsq lapidẽ ꝑuadẽs desideriũ cepit frãciã reuisendi. Atq ita cura rerũ ꝓuincię ymberto de bellosco q eũ gñe attigebat deputata: i frãciã venit. Vbi ꝑuo tp̄e morat⁹ ad mõpenseriũ cũ festin⁹ reuertisset ęgrotauit. Et scdo id⁹ nouẽbris defun

ctus est: rex p oẽm vitã cõtinẽs: & q nulli⁹ pterq̃ proprię cõiugis cõcubitu vsus fuisse phibet. Ex mõpeserio ad sctm̃ dyonisiũ elat⁹ iuxta philippi patris sepulchrũ humat⁹ ẽ. Ei⁹ mortẽ merlin⁹ vates angl⁹ h̃ vaticinio vis⁹ ẽ psignasse. In mõtevẽti morieř leo pacific⁹.

Vdouico suffect⁹ ẽ ludouic⁹ fili⁹ ãnos duodecim nat⁹: quẽ in blãchę mr̃is tutela pr̃ reliquerat. Ei⁹ erudiẽdi sollicita mr̃ curã sine ĩtermissiõe adhibuit: ita vt vigili studio elaboraret xp̃ianis illũ ĩstitutis pclarisq̃ morib⁹ educari. Deputatis ad id negociũ religiosis hoĩb⁹ ordĩs pcipue pdicatorꝝ atq̃ miorũ. Quorũ disciplina ita didicit vitę sctimoniã amare: vt illo tpe nemo religiosior sit hit⁹.

¶ Regni dyademate a Suessionũ ãtistite apud remos ad kalẽdas decẽbris suscepit: orbata p hos dies ecclia remorꝝ pastore ãno xp̃ianę salutis .ccxxvj. supra mille. Mox theobald⁹ cãpan⁹: petr⁹ mauclerc⁹ britonũ dux & hugo marchię comes ppter nõ idoneã ad regnãdũ ętatẽ pui habẽtes ludouicũ: ↄiuratiõe facta a rege deficiũt. Atq̃ añ oĩe mauclerc⁹ duas munitissimas arces sctm̃ iacobũ debeuron atq̃ belesmũ ĩposito ad psidiũ milite occupat: q̃s a pr̃e dũ ad albigẽses pficisceret comiti britonũ petro custodiẽdas tribuerat. Cõiuratiõe patefacta nouell⁹ rex ex mr̃is cõsilio magnis itinerib⁹ in britonẽ ducit. At theobald⁹ cãpan⁹ viso regij militis exercitu futuri puid⁹ nesciẽtib⁹ socijs ad regẽ cõcedẽs delicti veniã ĩpetrauit. Statĩq̃ ludouic⁹ mauclericũ atq̃ hugonẽ p caduceatorẽ monet ad se veniant: aut pugnãdi faciãt ptãtẽ. Cõiurati rñdẽt acceptissimã sibi pacẽ cõcordiãq̃ eẽ: tm̃ dicat ↄuẽtiõi dies & loc⁹ cũ de pace colloquiũ cũ rege hr̃e possint. Apd chinonẽ cum die cõdicto cõiurati nõ venissẽt: tertio vocati: missis ad ludouicũ nũcijs spõdẽt se Vindocinũ vẽturos: ibiq̃ p regis volũtate se purgaturos. Quo rñso placat⁹ rex ado

Cõiuratio ĩ ludouicũ

lescēs tm̄ illis mādat ab iniurijs abstineāt. Illi aūt regis benignitatē atq; indulgētiā cōtēptui habētes: permultos regni pceres i suā sniam ducūt. Blāchā regȝ matrē indignā dicētes q̄ tātū pricipatū admistraret: nec decere illos fœmineo duci impio. His atq; alijs suasr verbis pceres sollicite explorāt: quonā mō in suā ptātē ludouicū a matre abducāt. Iter p agrū aurelianū faciēte rege: nūciat insidias sibi a pcerib⁹ positas eē. Eā ob rē retro ide cedēs parisiū versus cū ad mōtēheriū venisset: ad matrē parisiū agētē mittit: q̄ filio timēs parisios ad arma excitat: q collecta rapti ex agris hoiȝ multitudie ad regē ptēdūt. Insidiatores vero cognito parisiorum aduētu silētes abiere. Igit recepto rege parisij domum reuertunt. ¶ At pceres suo istituto frustrati: in Theobaldū cāpanū a q̄ cōiuratiōe patefacta deserti erāt bellū mouēt. Obsessoq; oppido qđ Cahorsam vocāt frequēti populatiōe cāpaniā infestabāt. Re ad Ludouicū p theobaldi nuncios delata: pceres p̄mū rex admonet ab armis discedāt. Qui regi nō audiētes mox vt accepe rūt ludouicū infesto exercitu ad se festinare obsidione soluta: domū qsq; remeauit. ¶ Verū hugo marchian⁹ sue in regē cōiuratiōis acer & diligēs: autor ad anglos traijcit. Regēq; admonet tp̄s aduenisse: cū ablatā sibi a anglos philippo normāniā recupet. ¶ Ludouicū qdē adolescētē nō acceptū nobilitati esse: qppe q ipsis incōsultis & p̄ter iustā ætatē regnū adiuisset. Scire se si angl⁹ cum exercitu galliā petat futurū vt se adiutore normanniā vēdicet. His hugonis verbis psuasus angl⁹ classe istructa ad britones vna cū hugone duce: q̄q̄ aspera hyems eēt adnauigat. Moxq; adiūct sibi britonū auxilijs vicinos britonib⁹ agros incursionib⁹ populatiōibusq; disperdit. Qđ postq̄ ludouico nūciatū est: copias in ducē primū educit: belesmumq; arcē pertinacissime pus obsidet: q̄ insolitis antea frigorib⁹ hyems militem mole

Insidie in ludouicum.

Bellū i Theobalduȝ cāpanū

Marchię comes ad anglos deficit. Rex anglus.

ftaret. Sed huic malo blāчha ludouici mr̄ remediū at-tulit: iubet calones castrꝫ egredi: & arbores cuiuscꝫ generis fertiles atqꝫ infœcūdas succidere: easqꝫ cōscissas ad castra īportari. Quo nimirū facto tāta lignoꝝ cōgeries in castris fuit: vt magnis crebrisqꝫ ignib⁹ excitatꝫ: hybern⁹ rigor nec militē nec iumēta offēderit. Prima oppugnatiōe irrita: marescall⁹ militū dū secūdā oppugnationē parat: fossores instituit q̄ cuniculis viā in arcem faciāt. Ipe interea machinis dispositis muros q̄tit & simul militē oppugnationē facere iubet. Tāta fuit lapidū vis: vt ṗmaria arcꝫ turre cōcussa nutaret: & muri cuniculis pforati ꝓpe dilaberent̄. Quo periculo territi britones cū nullū ab hugone subsidiū sperarent se atqꝫ arcē ludouico dedūt. Belesmo supato: angl⁹ Hugonē increpat cui⁹ suasu bello se īmiscuit: atqꝫ ita exercitu classi īposito angliā repetiuit.

Blāche egregiū factū.

¶ Per idē tp̄s ij qui hayapānelli incolebāt: ad britones defecerūt. Sed blā-chę iussu iohānes de vineis in eos copias ducēs paucꝫ dieb⁹ cōpescuit.

Haya-pānelli

Ludouic⁹ britonū regionē igressus ardonē atqꝫ chācealū validissimas arces cū cepisset ducē pterruit. Qui ad fratrē Drocarū comitē missis nuncijs orat regē sibi cōciliet: in se nullā morā fore q̄n īperata faciat. Comes de ducis aīo cert⁹ fact⁹ regē placat. Igit̄ datis obsidib⁹ hugo iureiurādo ꝓmittit nullo se vn̄q̄ tp̄e arma in regē capturū: sed ī fide cōstāter pmāsurū.

Cū annos q̄ttuor ludouic⁹ bona vsus fortuna eēt: Regalis mōtꝫ cœnobiū nō ꝓcul ab ysara flumīe extruxit: collocatis in eo fratrib⁹ cisterciēsis ordinis.

Regal̄ mons.

Interea dū circa cœnobij institutionē rex aīm intēdit: seditio īter ciues & parisieñ. scholasticos insurgit: ita vt nōnullis vtrīqꝫ occisis cū sibi de iniurijs acceptꝫ satꝫ nō eē factū scholastici q̄rūt̄: eo idignatio ꝓcessit: vt de trāsferendo studio h̄ ē vt vulgo loquūt̄ vniuersitate/cōsultarēt. q̄s ēt rex āgl⁹ frācoꝝ ppetu⁹ & īplicabil̄ hostꝫ clādestinis

Scholasticorū & ciuiū parisiē-siū dis-sentio.

nũcijs vt id facerẽt sollicitabat. Daturũ se illis dicẽs (si oxonẽ trãsirẽt) domos ad diuersandũ: libertatẽq; atq; priuilegia cõcessurũ. Sz Ludouico cura fuit scholasticos cõtinere: ne nobile regnũ litterario splẽdore priuaret: quẽ diuus Carol9 magn9 autore alchuino parisij locauerat. Nã ante id tp̃s nulla scholę ↄuẽtio apud pisios fuerat instituta. Quare miror q̃sdã doctrinę sibi sciẽtiã arrogãtes iactitare ab athenis diuũ Dyonisiũ aryopagitã secutã scholasticorũ multitudinẽ romã pmũ: deinde parisiũ demigrasse. Cui9 rei verisimilitudinẽ nullo vel grecę locutiõis / vel collegij / vel eruditi hoĩs vestigio cõfirmãt. Nã ante caroli magni ętatẽ apud pisios scholasticorũ cõuẽtũ fuisse nemo scriptorũ pdit. Alioquin ex scotia veniẽtes bedę discipuli parisiẽsis scholę autores frustra fuissent a carolo cõstituti. Nõ negauerim tñ aliq̃t qui lr̃is operã dabãt / impatoris caroli potentiã secutos parisiũ aduenisse. Nã illud nõnunq̃ visum est: vt lr̃arũ studiosi fortunã pncipũ amplectãtur sub quib9 se quietissime victuros sperãt. ¶ Erat comiti puincię filia margareta: hãc ludouic9 a pr̃e acceptam vxorẽ duxit. Curauit q̃z robertũ fratrẽ terris atq; vxore donare. Nã arthesiũ atrebatẽq; illi attribuit despon sata mathilde brabãtini ducꝭ filia. Hoc fere ãno q. M. ccxxix. dicebat altera isularũ baleariũ id ẽ maioricarũ & valẽtia ciuitas a terraconẽsib9 e mahumeti ptãte recuperata ẽ. ¶ Dũ hęc gerunt federic9 scd̃s roman9 ipator p nũcios ludouicũ orat / ad vallicolorẽ venire non recuset. habere se q̃ illi cõicata eẽ velit. Ludouic9 delectu militũ hito: cũ ad locũ puenisset (federico ęgritudinẽ simulãte) i frãciã se ↄuertit. Creditũ ẽ ipatorẽ fallere regẽ voluisse: vt si cũ paucꝭ aduenisset ↄp̄hẽsũ adduceret. ¶ Per hos dies balduin9 bizãtin9 ipator ludouico coronã xp̃i spineã dono dat: quã religiosissimo receptã apparatu ex vicẽnis ad dyonisianũ cœnobiũ por

Corona xp̃i.

tari iubet comitãtib⁹ se fratrib⁹ roberto alphõso caroloq;. Nec mlto post tpe ludouic⁹ cognito q balduin⁹ rerũ iops bonã dñice crucis partẽ cũ spõgia & lãcee ferro qb⁹ dũ cruci affixus xp̃s eẽt pot⁹ & cõfossus fuerat pignori obligasset ĩgẽti pecunia recepta: Ludouicus p Balduini assensum dissoluto ęre sacrosancta dñicę passiõis mo̅nimẽta ĩ regio apud parisios sacello ꝯdit: institutis ibi ad dei cultũ mistris. ¶ Deĩde obstinatis ĩ pfidia albigẽsib⁹ cũ multis militẽ frãcũ iniurijs afficerent: accito Iohãne bellomõtẽsi rex illi ĩpat copias in hereticos ducere. Audiẽs regio dicto iohẽs exercitũ educit: atq; ĩ primis arcẽ q mons regalis dicebat expugnat. de ĩde alijs atq; alijs locis ĩtra paucos dies receptis rebellẽ hęreticũ domat & pœnis afficit. Igit reb⁹ fœlicit expletis postq̃ ad regẽ venit magnis mũerib⁹ donat⁹ est.

¶ Eodẽ tpe mortuo nauarroꝝ rege theobald⁹ cãpan⁹ ei⁹ frater ĩ regẽ a pcerib⁹ assumit. Qui breui mora iter iecta collecto ex suis atq; frãcis nõ ꝯtẽnẽdo exercitu in asyã pficiscit aĩo reb⁹ xp̃ianis opẽ ꝯferẽdi. Sed lasciuiẽtib⁹ & pdis ĩtẽtis gallis neq; Theobaldo regi parẽtib⁹ res male pcessit. ¶ Nõ recepat adhuc pr̃ne hęreditat portionẽ alphõsus ludouici frater portionẽ. Comitis tholosat filiã ludouic⁹ illi vxorẽ dat: cũ Pictauię atq; aruerniæ portiõe: & ea pte quã ĩ albigesio tenebat. Mox vocato regis iussu comite marchiẽsi: q fidẽ alphõso subiectionis iure pstaret: dehortãte vxore q angli regis mr erat ad anglos cõtẽpto alphõso comes defecit. Apud quos multa fingẽs q̃si suis eẽt possessionib⁹ a Ludouico eiectus: pmouit regẽ exercitũ ĩ gallias traducere. Ea re cognita ludouic⁹ copijs coactis ĩ marchiã expeditionẽ ducit. Mõsterolũq; & bergã arces munitissimas occupat. Bergã aũt prsus desolauit. Nec morat⁹ fonceũ vbi Gaufredus lisigniac⁹ erat circũsidet: quẽ & paulopost nonontũ vi expugnat. ¶ At mr angli regis vxor comi

Crucis xp̃i ptẽ cũ spõgia & lancee ferro pignori obligatã ludouic⁹ liberauit.

Theobaldus cãpan⁹ nauarre rex.

tis marchiani postq̃ ludouicũ videt sũpiorẽ atq̧ potentiorẽ bello eẽ: veneno regẽ itercipe tẽtauit. Sꝫ veniẽtibus i ludouici castra ijs q̃s venefica mlier ad pꝑpetrãdũ facin⁹ istituerat cũ deꝑhẽsi fuissent puluerẽ i cibos regios iijcere: furcis appẽsi strãgulati sunt. Que res adeo anglę mlieri idoluit: vt ꝯsciscẽ sibi mortẽ tẽtarit. Sed a suis ipedita ꝑpetua ęgritudie laborauit. ¶ Cũ ad hũc modũ regi fortuna idies melior eẽt: & mlti ad eũ auxiliares iugit aduenieẽtes: ad fõtanetũ arcẽ ꝓgressus eam obsidiõe cigit. Est aũt arx i medio fluẽto altis turrib⁹ & muro duplici extructa: quã ij q itus erãt diligẽti opera defendebãt: ita vt a nr̃is parũ dãni acceperãt: iõ rex turri ligneã erigi iperat ad eã altitudinẽ: vñ i arcẽ prospect⁹ eẽ: & lapides telaq̧ iaci possent. Sed i turrẽ iniecto ab obsessis igni machina cõflagrauit. i ea oppugnatiõe pictauẽsis comes graue i pede vuln⁹ accepit. Quã ob rẽ ludouic⁹ oppugnationẽ redintegrat tãta militũ cõtẽtiõe: vt alij portas cremarẽt: alij funib⁹ & scalis in muros scãderẽt. In arcẽq̧ ad hũc modũ irrũpẽtes eã cũ comiti marchiani filio & eqtib⁹ q̃draginta peditibusq̧ octogita captã soloten⁹ imperãte ludouico diruerint. ¶ Fõtaneto desolato: villariũ mox qđ ad guidonẽ rupefortẽsem ꝑtinebat: q marchiani comitis partiũ erat destruxit. Idẽ & alijs cõplurib⁹ fecit: donec i cõspectu hostiũ castrametat⁹ ẽ. Apud taliburgũ hęc gerebant & erat charẽtũ flumẽ traijciẽdũ. Põte igit facto cũ frãcus ꝑtrãsissꝫ: frumẽtatores xantonas versus pabulãtes cũ oĩa p agrũ xantonũ corriperẽt marchian⁹ comes i eos ꝓgredit. Sed ludouic⁹ nihil cũctat⁹ auxilio frumẽtatorib⁹ affuit. Primoq̧ regis icursu senescallus comitis signifer iterẽpt⁹ ẽ. moxq̧ reditegrãtib⁹ ꝓliũ regib⁹ ꝓliatũ ẽ diu atq̧ ferocit. Cessit tñ ãglus retro: & pedẽ referre cœpit. Hẽric⁹ aũt cognita suoꝝ fuga xantonas petit i eo ꝓlio mltis occisis: capta sũt hostiũ duo fere milia.

Veneno Ludouic⁹ appetitur

Hẽric⁹ xantonas petit.

¶ Cũ hẽric⁹ xantonas se recepisset: ĩsequẽte nocte receptis q̃t poterat ex fuga militib⁹: portas sibi apiri iubet: simulãs ĩ frãcos ducere q̃s ĩopinãtes & hesterno labore defessos ĩtercipet. sed ꝯuerso itinere blayã ꝓfect⁹ est. Quo circa xantonib⁹ anim⁹ fuit ludouico se dedẽdi. Quos imitat⁹ ẽ reginald⁹ põtij dñs: venit & ad regẽ maior natu filioꝝ comitis martiani: mãdatis paritur⁹ Cui pax ĩ hac formula ꝯcessa est. Quęcũq; belli iure de comitis possessiõib⁹ rex haberet: ca comiti pictauoꝝ alphõso forẽt. Ipse vero arces messiniũ cretoyã atq; estar diũ sibi retineret. Cognito q̃d fili⁹ apud regẽ effecisset: comes p̃r assumptis vxore & reliq̃s liberis ad regẽ veniẽs ad pedes ei⁹ ꝓstrat⁹ q̃ cõuẽta erãt roborauit fidelitatis iureiurãdo ĩterposito. ¶ Pacata ad garonã vsq; aq̃tania: hẽric⁹ blayã deserens cũ richardo filio burdegalã traiec̃. Vñ missis ad ludouicũ de ĩducijs nũcijs eas ęgre obtinuit. reclamãtib⁹ ꝓcerib⁹ frãcis: q̃s in asia richard⁹ ignominiose habuerat. ¶ Per idẽ tp̃s fœderic⁹ ĩpator german⁹ romanę eccł̃ię aduersabat̃. Cui⁹ tyrãnide p̃ssus põtifex roman⁹ Innocẽti⁹ q̃rt⁹ lugdunũ delat⁹: regẽ p nũcios orat: ad se venire nõ tardet. Verũ p̃pediẽte morbo: cũ apud põtisarã diu decubuisset: põtificis morẽ gerere nõ potuit. Ei⁹ morbi cũ nullũ a medicis remediũ eẽt: deo oĩa attribuẽs ludouic⁹ crucẽ dñicã sibi assumẽs: reb⁹ hierosolymitanis sb̃sidiũ ferre / illocq; expeditionẽ ducere voto se astrĩgit. Recupata sanitate rex cluniacũ ad Innocẽtiũ se ꝯtulit. Apd̃ quẽ dies q̃ndecĩ de hierosolymitanoꝝ reb⁹ ꝯsulẽs: põtificali tãdẽ bñdictõe suscepta ĩ frãciã rediẽs Beatricẽ regię sororẽ fr̃i suo Carolo despõdet: ãdegauiãq; atq; cœnomaniã attribuit Innocẽti⁹ vero lugduni ꝯsiliũ gñale celebrauit fœdericũq; ĩpatorẽ ĩperio priuat. Cardinalib⁹ insigne dat q̃d capite ꝑpetuo deferãt: hoc est rubrũ galerũ. idq; diligenter seruatur. Quo pontifex eos admonitos esse

Marchię comes ad ludouicũ vẽit

Beatrix vxor caroli ludouici fr̃is.

Cardialiũ insigne.

voluit patos oī tp̄e esse debere sanguinē fundere pro xp̄iani pp̄li libertate tuenda. Dissoluto cōuētu lugdunen̄. dū pōtifex ad cōponēdas neapolitanas res cōtendit/neapoli interijt anno salutis ducētesimo q̄nquagesimoquarto supra millesimū. Memor deinde voti: paratis quę ad hierosolymitanā expeditionē ꝑtinebāt Parisios adiēs: relicto Alphōso fratre q̄ vna cū blācha mr̄e regnū admistraret lugdunū cōtēdit: vbi fœdericū timēs inocētius agebat. Salutato pōtifice Ludouicus iter igredit̄: & mari apud aquā mortuā vbi classis pata erat cōscēso cyprū appulit: vbi hybernauit. ¶ Eo venere ad eū tartari q̄dā ab Erchaltao principe cū lr̄is missi qb⁹ cognoscit Chaā tartarorū regē xp̄i fidē accepisse: & baptisatū eē. istructūq; militē magno nūero habere quē i fidei hostē duceret. ¶ Gratulari ēt Ludouico/cui auxiliaris eē cupet: Nūcijs liberaliter acceptis gr̄as habuit Erchaltao. ¶ Litterarū q̄s andreas q̄dā p̄dicatorū ordīs gallicas fecerat mr̄i Blāchę Ludouic⁹ demisit. ¶ Ad primū aūt īsequētis veris tp̄s cū apud cyprū nō pauci ex frāco exercitu morbo iterijssent Ludouic⁹ soluēs ī ęgyptū ꝓspa nauigatiōe delat⁹ ē. ¶ Est damyata ęgypti vrbs nilo adiacēs q̄ & helyopolis dicta ē. Cū in vrbis ꝯspectū classis aduenisset: ęgyptij p̄ ripas dispositi nr̄os a ꝯtinēti facile repellebāt. Sȝ desiliētes ex nauibus frāci hostē damyatā repetere coegerūt. Positis non lōge ab vrbe castr̄ꝭ p̄mores damyatani igne p̄ muri circuicū īposito: noctu aufugerūt. At nr̄i accepta illoꝝ fuga: loco potiunt̄ atq; ignē restigūt. Ego aūt legatiōib⁹ volēs abstineo q̄s ab oriēte ad Ludouicū missas q̄dam sc̄ptores tradūt: q̄ plus verboꝝ q̄ rerū ad rē gestā ꝑtinētiū habēt. ¶ Damyata capta: ruderibusq; atq; inquinamētis hostiū purgata ciuitate: ritū xp̄ianę religionis legat⁹ q̄ i expeditōe cū Ludouico erat ordiauit. ¶ Post q̄ a labore miles se refecit Ludouicus ad masserā quam

Ludouic⁹ ad cyprū appulit.

Damiata: q̄ & helyopolis.

pharamiã platina vocat exercitũ ducit qua nili pars alluit. Dũ exercit⁹ cõposito agmĩe ĩcedit: hostis nostros vt poterat premebat: q̃ cũ leuib⁹ cõmissis prelijs frãcis supior euadẽs: tandẽ in ĩsula quã nilus ꝓxime masserã efficit castra deposuit vbi varia fortuna pugnatuʒ est. Nã tãetsi hostis fuga & clade dãnificatus est amisso inter ceteros duce pharhardino: tñ ludouic⁹ plurimis incõmodis accept⁹: frẽm ĩsup robtũ arthesij comitẽ amisit. Nã cũ post hostiũ fugã stragẽq̃ frãci ĩ castra se recipe debuissent: ĩpi ꝑ agros palãtes regionẽq̃ lustrantes hostẽ mox virib⁹ accept⁹ ĩ se cõuersum senserũt. Quem egre sustinẽtes: cũ ĩ castra redijssent: a tergo ĩsecut⁹ hostis castra oppugnare nõ distulit. Sed ide egregia nrõrũ defensiõe repulsus est. Ad hec ĩcõmoda grauis quoq̃ pestilẽtia & fames frãco militi accessit: ita vt rari itegri eẽnt. Eodẽ tpe ĩgẽtib⁹ copijs ĩstructus soldanus masserã aduenerat. Qui cognita rerũ ꝑsentiũ cõditiõe: postq̃ accepit ludouicũ egrotare: & de repetẽda damiata cõsiliũ capere: suos ĩ armis stare iubet: q statim iter agẽtib⁹ nostris irruẽtes: & regẽ ĩpm duosq̃ ei⁹ fratres carolũ & alphonsum cũ reliqs exercit⁹ cõꝑhẽdũt. Eos vero q̃ infirmitate laborabãt ꝑ nilũ petẽtes damiatã ad vnũ necauerũt. Ludouicũ vero soldanus ꝑ suos medicos diligẽter curare iubet. Curatũ de ĩducijs alloquit. Que his cõditiõib⁹ firmate sunt. Ludouic⁹ milia octo biʒantiorũ sarracenorũ sui redimendi grã solueret damiata soldano restituta. Soldan⁹ vero quosq̃ captiuos ex egypto alijsq̃ sue ptãtis loc⁹ liberos emitteret. Que nisi ĩpleta redderet: iurat alioquin se mahumetũ perne gasse. Eandẽ cõditionẽ cũ soldanus a ludouico de xp̃o deo exigeret iusiurãdũ religiosus rex exhorruit: negatq̃ cõstãter id se facturũ. Inducijs datis soldanus a suis occidit. Eo ĩterẽpto hõicide ludouicũ district⁹ gladijs cõueniẽtes petũt pacta sibi seruari q̃ cũ soldano conue

Robertus arthesij comes morit.

Ludouicus capit.

Inducie.

Nota ludouici fideʒ & ꝯstãtiam.

nissent. Igit ãnuẽte rege damynta hosti dimittit. demũ receptis frib⁹ & captiuis pncipib⁹ rex dimissa egypto ĩ syriã venit. Hostis vero de duodecim milib⁹ captiuorũ: trib⁹ tm̃ milibus restitutis reliqs vel trucidauit: vel mahumeti ĩpietati cõsẽtire coegit. Ludouico capto exercitati pleriq̨ p germaniã atq̨ galliã adolescẽtes: tãq̃ regẽ custodia eximere sperarẽt cõuenientes duce hũgaro: q illis nõ alit̃ q̃ eps p̃sidebat: magnã sibi sociorum multitudinẽ coegerãt. Atq̨ ita p parisios aurelianosq̨ & bituriges pfecti cũ nõ furto nõ adulterijs abstinerẽt a biturigib⁹ nõ longe a vico q mortuũ mare dicit̃ q̃ ad nouã villã iter est: pempti sunt. Hi eĩ pastorellos se nominari volebãt. De qb⁹ hoc distichon scptũ eẽ cõperio

Fides ab hoste violata.

Pastorelli.

M. semel: & bis. c. l. i. coniũgere disce.

Duxit pastorum sęua megera chorum.

¶ At Ludouic⁹ ĩ syria agens: ne repẽtino suo discessu hostis pacta nõ fuaret: p̃mittit ĩ frãciã frẽʒ pictauię comitẽ: q admistrãdo regno operã cũ blãcha matre daret Ipse interĩ vt erat religiosissim⁹ cũ sydonẽ vrbẽ peteret xp̄ianorũ cadauera q̃ p viã insepulta putridaq̨ iacebãt suis manib⁹ sepeliuit. Ioppẽ q̃q̨ & alias p syriã dirutas & maritimas vrbes muris turribusq̨ muniuit. ¶ Peregrinat⁹ p̃terea in ciuitatẽ naʒareth atq̨ ad thabor mõtẽ: ioppẽ regressus est. Vbi nũcio de matris morte accepto postq̃ debita deo p matris animę salutę psoluisset post sextũ hui⁹ expeditiõis annũ frãciã repetere constituit: in quã angli incursiones facere parabãt. Eadẽ tẽpestate heremitarũ ordo q augustinẽsiũ appellat̃ initiũ dedit sanctitatis. Cũ parisiũ venisset Ludouic⁹ cõuẽtu generali habito rẽpublicam reformauit: statutis optimis legibus de iure a iudicibus dicẽdo: & de officijs nõ emẽdis. De irreligiosis atq̨ execrabilib⁹ iuramẽtis: de scortis qb⁹ domos & lustra habere ad explendã libidinẽ interdixit. ¶ Vetuit p̃sides atq̨ p̃tores q̃s aut balli-

Rex pius.

Optĩe leges.

uos aut prepositos appellāt possessiões ĩ territorio sue ditionis dũ prefecturã gerũt: cõparare. Liberos suos mrĩmonio copulare incolis ꝓuincie cui p̄sidebant prohibuit. ¶Per id tp̄s prefectura apud parisios venalis habebat̃: soliq; ciues p̄cio illã sibi vel liberis suis cõparabãt. Vnde fiebat: vt inopes premerent̃: opulẽti oĩa licenter agerent. Fures nullis pœnis afficerent̃. Hãc venalitatẽ rex ꝓhibuit: cõstituto annuo stipendio ei qui p̄fect⁹ esset. Atq; ita stephanũ boilleũ iustitia atq; eq̄ta te spectatũ hominẽ prepositũ ĩstituit: q officiũ adept⁹ ĩtra paucos dies statũ ciuitatis lõge trãquilliorẽ reddidit. ¶Interĩ dũ rex palatio egressus audisset blasphemũ quẽdã dei nomẽ iterũ temere assumere: candẽti ferro labra peierãtis inurere iubet. ¶Erant ĩ cœnobio diui nicolai laudunẽsis adolescẽtes tres ex flandria nobiles discẽdi sermonis frãci gratia illic a parẽtib⁹ positi. Hi laxãdi animi cã arcu & sagittis desumptis: cũ in ꝓximũ cœnobij saltũ ꝓcessissent: ferãq; vltra monasterij fines ꝑsequunt̃: silue custodes ab enguerrãno cõciaco cõstituti: adolescẽtes cõprehẽsos ad enguerrãnũ ducũt: quos nõ sec⁹ ac aliene rei ĩuasores habitos patibulo appẽdit. Qua re ad ludouicũ ꝑ gillũ brunũ frãcie conestabilẽ delata (hoc enĩ est nomẽ eius qui militie apd̃ frãcos prim⁹ post regẽ p̄ficit̃) enguerrãdũ ad se vocat: veniẽtẽ tametsi ludouic⁹ vltimo supplicio plectere aĩo cogitaret: flexus tñ precib⁹ amicorũ: quos apud regem multos habebat enguerrãn⁹: decẽ illũ milibus librarũ parisiẽsiũ mulctauit: atq; triẽni exilio ĩ syriam ire ibiq; opẽ aduers⁹ sarracenos xp̄ianis ferre ĩperat. Ex ẽguerrãni mlc̃ta hospitalẽ domũ apd̃ põtisarã: apd̃ parisios dormitoriũ fratrũ ordis diui dñici tecto cooperire: & miorũ eccl̃iam extruere iubet. ¶Et cũ inopũ atq; egenoꝝ curã sollicitissime gereret ijs q lumĩb⁹ orbati eẽnt locũ parisij assiguit: sacello atq; cellul̃ vbi hĩtarẽt extru

Stephan⁹ boille⁹ p̄positus parisiorũ

Enguerrãni conciaci iniquitas

etis quẽ cecorꝫ locũ appellauit. Ei⁹ quoqꝫ īpēsa cõplures religiosi cœnobia parisiꝫ edificauerũt: ipsi⁹ Ludouici op⁹ est dom⁹ hospitalis sec⁹ sequanę litt⁹ ꝓpe tẽplũ diuę marię parisieñ. Et ꝑterea apud cõpendiũ scti nicolai diuersoriũ egenorũ. Est & rothomagi apli mathei cœnobiũ: & apud lõgũ cãpũ monasteriũ monialiũ diui frãcisci regulã ꝓfitẽtiũ. Attribuit quoqꝫ diuerticulũ pœnitẽtib⁹ fœminis q̃ a libidine resipiscerẽt: q̃s dei filias appellauit. Cartusiẽsib⁹ etiã extra vrbẽ ad scti michaelis portã mõasteriũ dedit. Deduxit ꝑterea ex mõte carmelo viros religiosos q̂s a mõte ipso carmelitas dicimus. Quib⁹ apud parisios locũ ecclesiãqꝫ attribuit.

Carme lite.

Hmõi operũ studiosus rex alieni quoqꝫ minime tenax erat. Vñ veniẽtẽ ad se hẽricũ anglię regẽ ad ãnũ salutꝭ millesimũ ducẽtesimũ qnq̃gesimũnonũ sũma charitate excepit: dimissa illi aq̃tania: ea q̃dẽ lege vt normannię andegauię atqꝫ cenomanię cederet. ob q̃s magnę oli ꝯtẽtiões īter frãcos anglosqꝫ extitissent. & q̃s a philippo augusto ĩceptas frãcię reges ad eã ętatẽ possedissent. Addidit q̂ꝫ lemouicẽses petragoricas & cadurcos Agẽnẽsem vero agrũ quẽ alphõsus ei⁹ frater nuptiarꝫ lege tenebat ab ãglo grãdi pecunia redemit. Adiecit ꝑterea xantonũ ptẽ q̃ vltra charẽtã amnẽ est: retẽta regibus frãcis suꝑma ditiõe atqꝫ ptãte. Et ne timoratę conscię rex scrupulo trepidãtis animi offenderet: qngẽtis militib⁹ annuũ stipẽdiũ ꝯstituit. q̂s hierosolymã aduersus xp̃ianę religiõis hostẽ anglus mittere decreuerat.

Ysabella filio iacobi aragonũ philippo ludouici filio nubit.

¶ Firmata iureiurãdo īter reges pace: anglus ī angliã trãsfretauit. Ludouic⁹ missis ad iacobũ tarraconẽsiũ regẽ nũcijs: ysabellã ei⁹ filiã philippo filio vxorẽ īpetrat Atqꝫ p has nuptias iacob⁹ carcassonẽ vrbẽ cũ alijs quibusdã locis q̃ ī ꝓuincia tenebat ludouico reliq̃t. Ludouicus ꝓ russilionẽ cathaloniãqꝫ de q̃b⁹ cõtrouersia agebať iacobo ꝑmittit. Eodẽ tpe manfredus fœderici im-

peratoris noth⁹ ſicilię regnũ occupabat. Cui alexãder quart⁹ põtifex roman⁹ cõione hoĩꝫ interdixit ꝙ ſedẽ aplĩcã ĩfeſtaret: militãtib⁹ cũ eo iudeis atqꝫ ſarracenis. Pręterea & q alexãdro ſucceſſit vrban⁹ quart⁹ manfre di tyrãnidẽ pſecut⁹: ludouicũ p nũcios orat feſtinet ad ſe mittere carolũ ei⁹ fratrẽ ãdegauię ducem: cui ſicilię vtrũqꝫ regnũ cũ apulia & tarẽto donaret: graue pfecto incõmodũ ãdegauoꝝ familię. Hic eñi bella geri oportuit qb⁹ andegauorũ pncipes ad carolũ vſqꝫ octauum frãcię regẽ occupati vano labore & plurimo dãno ſeſe extenuarũt. Põtificib⁹ romanis nũc ad frãcos nũc ad tarracones aut hyſpanos p tẽpoꝝ cõditiõe ĩclinãtib⁹ Nã calixtus terti⁹ & pius ſcđs põtifices romani Rena to andegauẽſi atqꝫ iohãni ei⁹ filio palã aduerſati ſunt. tutãtes ferdinãdũ nothũ cui pr̃ Alphõſ⁹ apulię regnũ ꝯtulerat retẽto ſibi ſicilię regno. Itaqꝫ illud verũ ẽ: ita liã gẽtẽ ĩ gallos tã pfidã ſẽp extitiſſe: vt nulla expedi tio alpes ex gallia ob hmõi cãm trãſcẽderit: vñ non la ceri & mẽdicãtes milites frãci nõ redierit. Hadrian⁹ nẽ pe qnt⁹ caroli ãdegauẽſis potẽtiã verit⁹/ eũ pſeq cogi tauit: ſed morte ꝓuẽt⁹ ẽ. Vrban⁹ ꝓterea qnt⁹ ludouico hui⁹ pmi caroli nepoti inimic⁹ fuit Carolo vngaro fa uẽs: aduerſ⁹ iohãnã reginã q̃ ludouicũ ĩ filiũ adoptaſ ſet. Cõſueuerũt eñi romani põtifices ſtatim eos ſuſpe ctos habere q̂s in regno hr̃ ſicilię pſperari cognoſcunt. Cognita põtificꝭ volũtate rex cõicato cũ fratre cõſilio mortẽ vrbano gerẽdũ eſſe cõſtituit. Igr̃ pluria militũ manu collecta: carol⁹ aduerſus mãfredũ philippũ mõ tifortẽſem ꝓmit: q viã romanã p id tp̃s a mãfredi mili te obſeſſam patefaceret. Subacto p philippũ viaꝝ ipe dimẽto Carol⁹ p lõbardiã romã petere iubet: ipe mar ſiliã pfect⁹/ iſtructa triremi: ducib⁹ guillermo cornuto & Roberto de baſles peritiſſimis naucleris oſtiã dela tus romę tãdẽ except⁹ ẽ. mox adepta ſenatoria digni

tate dyadema q̄3 sicilię regni (donāte clemēte Vrbani successore) accepit: ānua quadragīta miliū ducatorum pēsione idicta: quā sedi ap̄lice solueret. Additū q̄q3 est imperiū nō recipet etiā si ad illud gerēdū accerseretur. Cū romaniā miles frācus nōdū attigisset carol⁹ romę aliquot dies morat⁹ est. Recepto vero exercitu: & pōtifice salutato: cū sancti germani arcē fortissimo p̄sidio defensam expugnasset: in māfredū beneuēti agentem mouet. Cōmisso vtrinq3 p̄lio māfred⁹ occubuit: & beneuētū vi receptū. Reliqua gesti a carolo ī apulia belli nō p̄sequor. Sat3 eni illud cōstat māfredo atq3 cōrardino supato. Hērico itē hyspanieñ. fugato / & apud montē cassinū p loci abbatē capto / & ī carcere victo: carolū regno eē potitū donec cōstātia aragonū regina bellu3 aduersus eū īstaurauit. ¶ Dū hęc ī apulia a carolo geruntur / legat⁹ a pōtifice rōano ad ludouicū parisiū venit: q regē ad hierosolimitanā expeditionē hortaret. Nullū negociū fuit sua spōte currētē p̄mouere. Cōuocato eni ex toto regno cōsilio: postq̄ legat⁹ rei xp̄ianę in syria statū lōga ōrone patefecit: oēs pari voto fidei cām amplectētes: vna cū rege cruce se insigniūt. Classe igit̄ apud aq̄s mortuas parata: rex cū trib⁹ suis liberis philippo / iohāne / atq3 petro āno xp̄ianę gratię. M.cclxix exercitū eduxit. Cōdito prius testō / regniq3 admīstratiōe & custodia Symoni de nella & dyonisiano abbati matheo vīdocinēsi p̄missa. Imposit3 classe militib⁹ / cū in altū delati sunt: ęgre p s̄euissimas tēpestates ad sardiniā insulā appuler̄t. Vbi recreat3 ijs q morbo affecti erant: cū reliq̄ naues ex marsilia aduenissent: thuniciū nauigare cōsiliū fuit: p̄pterea q̄ ei⁹ terrę p̄nceps missis aliq̄n ad ludouicum nūcijs religionē xp̄i p̄fiteri p̄poneret si p p̄cerū suorū volūtatē ꝯmode posset. Hac spe adduct⁹ rex: cū nō lōge a carthaginensi portu abesset: admiraldū cū aliquot nauib⁹ pręmittit qui duab⁹ tan

Altera in syriā expeditio.

tum magnis in ipo portu nauib⁹ visis eas occupat: et militē in continētē educit: significās regi opus esse maiore manu. Igit Ludouic⁹ mouēs cū nocte illa copias nauib⁹ cōtinuisset: interī hostis littora armatis cōplet Egressis tādē ī terrā nr̄is: fontesq̄ aut puteos q̄rētib⁹ occurrit copijs potēter instruct⁹ hostis. Qui tāetsi sum̄mis virib⁹ frācos adoriret: decē tn̄ milib⁹ suoꝝ occisis terga vertit. Re bene gesta classis p̄fecti ludouicū cōueniūt. Admonētq̄ carthaginē non magno negocio expugnari posse: si ad muros vrbis copię ꝓmouerēt. Acceptis a rege copijs p̄fecti carthaginē oppugnare cōstituūt. Interea hostes eruptiōe facta castra nr̄oꝝ iuadūt Sed castrorū marescall⁹ educto ī hostē milite: inter vrbē hostēq̄ suos locat. p̄fecti vero classis signo dato arcē aggrediūt & capiūt. Arce a nr̄is occupata: ludouic⁹ cū ijs q̄s secū habebat marescallo se cōiūgit: atq̄ ita sarraceni vertunt ī fugā multi eoꝝ interēpti: multi etiā ī abditissimis spelūcis saluati. ¶ Post hitā victoriā rex carthaginē īgressus thuniciū ꝓficisci distulit: donec carol⁹ sicilię rex vt ꝓmiserat aduētasset. Et q̄a crebris incursiōib⁹ hostis exercitū vexabat: vallo fossisq̄ munire castra iubet. Ea re cognita thunicij rex cōtracto numeroso exercitu / ordiatisq̄ acieb⁹ ad mari littora ꝓcedit / vbi naues ī āchori stabāt. At robt⁹ arthesij comes p̄mā hostiū aciē ꝓmoto e castri milite ītercipit. Iohēs itē cābellan⁹ diuerso a roberto itinere ducēs ita hostes ꝯp̄ssos dedit: vt eis puā se tuēdi ptātē relinq̄ret. Elapsi tn̄ fugę se ꝯmittūt: comitātib⁹ his q ex arce cū īgētib⁹ spolijs aufugerāt. Interfluētib⁹ post hęc pauci diebus ꝓpter pestilētes aq̄s & aeri ītēperiē morb⁹ exercitū iuasit: mortuiq̄ sūt ī p̄mis iohēs tristan⁹ niuern̄. comes & rōani pōtifici legat⁹ & plebeij nō pauci. & ludouic⁹ ipe vētri ꝓfluuio laborās postq̄ ad se vocatū philippū filiū salutari doctria admonuit: sacri xp̄ianis mista religiōe

Thunicium ludouic⁹ petit.

Hostis sarracenus fugit.

Thunicij rex.

Pestilētia i exercitu frācoꝝ.

Sāctus ludouicus moritur.

ac pietate pceptis: cinericio strato decūbēs septē & qnq̄ginta annos nat⁹ aiam efflauit. qui p oēm vitā singulari charitate paupes curauit: ita vt quoq; die cētum & vigīti iopes q̄tidiano alimēto reficeret: p̄ter alios qb⁹ xp̄i exēplo pedes ipse abluebat. Nec horrori sibi erat exulceratos fetēti sanię leprosos osculari: & eos ad colloquiū admittere. De ludouici obitu icert⁹ mihi autor hoc distichon edidit: qđ nō tam ꝓpter carminis venustatē q̄ ad pijssimi regis memoriā hystoriæ cōiunxi.

Anno milleno bis centum septuageno:
Thunis catholicus decessit rex ludouicus.

Ludouici liberi. ¶ Suscepit ex margareta comitis ꝓuincię filia liberos nouē. Philippū q successor ei⁹ fuit. Ludouicum q iuuenis interijt. Iohānē niuernēsiū comitē. Petrū alēconiū & robtū comitē claromōtanū agri beluacēsis. Ysabellā quā theobald⁹ nauarrorū rex ꝯiugē accepit. Blāchā ferrādi castellę vxorem. Margaretā cui brabātia mortuo viro accessit. Et agnetē roberti burgūdi ducis vxorē. Ab hac quā ludouic⁹ thori ꝯsortē accepat extructū est in suburbano scī marcelli cœnobiū qđ cordigerarū parisiani vocāt: vbi rege defūcto ꝯtinētissime hitauit. Mortui regis ossa carne nudata ad sctm̄ dyonisiū elata sunt & humo cōmēdata. Dū autē a parisijs fun⁹ effert fuere designatis locis statiōes vbi pyramides cū lapideis statuis & xp̄i cruce cōstructę q̄ ad hāc vsq; diē p̄sistūt. Ei⁹ tā religiosi p̄ncipis pluria opa miraculis cōprobata legunt & credunt. Oī q̄dragesima & p solēnē xp̄i aduētū / & dieb⁹ q̄ttuor ab suscepta eucharistia vxoris cōcubitu abstinuit. Peccatorū cōfessionē oī sexta feria sacerdoti faciebat. Erat illi flagellū qnq; cathenulis ferreis cōfectū qđ i eburnea pixide ferebat. Quo a sacerdote post factā cōfessionē detectis scapulis pcutiebat. Cilicio frequēter vs⁹ ē. Eo cū admonēte ꝯfessore abstieret cīgulo cilicino ad nudā carnē vtebat: & nihilomin⁹ so

Pyramides dyonisianę. Austera ludouici vita.

lidos.xl.pauperib⁹ sacerdotis ministerio dietim dari iussit. In archiuis caroli quīti repta ē cartula p̄ceptorꝝ q̄ hic diuus rex filio suo primogenito dū thuniciū ob sidebat dictauit & scripsit. Quā ex caroli thesauro receptā girard⁹ de mōtaguto regi⁹ scriba carolo exhibuit anno saluti̧.M.cclxiiij. Quæ omnia quia salutaris disciplinę plena sunt ita latina feci.

Deum libera mente amato / quo sine nemo saluus est.

Nullo illum crimine offendito.

Tolerabilior tibi mors esto / q̄ peccatum.

Si te prę̨met aduersitas: durato / tanq̄ cōmeritus: hinc tibi prouentus accrescet.

Si p̄spera blādiētur: gratias illi exsoluito. Non supbito. Demētis ē / ob acceptū bn̄ficiū in datorē extolli.

Perito & sapiēti sacerdoti: tuā frequēter cōsciētiā aperito. qui te intrepidus male operantē libere reprę̨hendat. doceatq̄ʒ quid sequaris.

Diuinā rē atq̄ʒ ecclīasticā religiose auscultato. Nec pfabulator huc atq̄ʒ illuc circūspectās: sed voce mēteq̄ʒ deum orato. illo maxime tempore cū hostiam consecrat tractatq̄ʒ sacerdos.

In egenos pius esto. & miserijs illorum pro tuis facultatibus subuenito.

Cū tibi anim⁹ dolet: āxiusq̄ʒ erit: id qđ molestū est aut sacerdoti / aut fido tibi amico reuelato. quodcunq̄ʒ illud est leuius feres.

Religiosis aut probis seculi viris sę̨pius cōmunicato. Perditis autē atq̄ʒ perfidis abstineto.

Sanam doctrinam clam palā ve libens audito.

In quaq̄ʒ re bonum diligito. malo ne faueto.

Nulli fas esto te corā loq qđ peccati p̄ se ferat exēplū. Igitur detractoribus dum ades fores recludito.

In deū & sancta blasphemos indēnatos nō prę̨terito.

Pro acceptis bonis deo gratias sedulus agito. vt me-

liora recipere dignus habearis.
Erga christicolas ꝓ ęquo & bono rigid⁹ rectusq̧ esto: nec in vllã partem inclinato.
Pauperũ causis eaten⁹ faueto quoad verum se ꝓdat
Si aduersum te q̄stio agitať: min⁹ tibi q̄ litigatori donec verũ cõpereris indulgeto. eo pacto ijs q tibi assistũt ꝯsules. liberiusq̧ & sanctius iudicium ferent.
Si quid alienum ministri tui/ vel ip̄e occupas. idq̧ certo nosti: mox restituto.
Si dubia res est: inquisitorib⁹ qui verũ ꝓten⁹ ꝓuideãt cõmittito. In hoc enĩ maxime te versari decet: vt ij q magistrat⁹ gerũt/ qq̧ tibi subdũť q̄etissime viuãt: & imprimis viri religioni & diuinis rebus addicti. Ego enĩ a maiorib⁹ accepi: philippũ optimũ regẽ/ vnde nr̄m gen⁹ deduciť id diligẽtissime obseruasse. Cũ enĩ ex consiliarijs eius aliquot ad eũ detulissent ecclesiasticos homines ditionẽ & regia iura vsurpare: vnde sua dignitas atq̧ amplitudo lędebatur: credo inquit id qđ loquimini a vero nõ abhorrere. Sed dei beneficiorũ memor/ meis aliq̄d reb⁹ detractum iri mallo: q̄ dei & ecclesiã & seruos in cõtẽtionẽ adducere, ꝓpter quod scandalũ oriať. igiť dei famulos q̄maxime potes diligito: & paci consulito.
Parentibus reuerẽs esto: eorũq̧ pręcepta ne sperniuto.
Sacerdotia. i. ecclesiastica beneficia bonis & optĩe merentibus conferto. Cũ hęc facturus eris ꝓuidos ante homines consulito.
Bellũ nisi apprime cõsultus in xp̄ianũ ne gerito. Si gerendum erit: ecclesiam atq̧ insontes protegito.
Omni bello & cõtentioni finẽ imponere/ diui martini exemplo quoad potes studeto.
Prouidos tibi mĩstros & mg̃rat⁹ instituto. eorũq̧ mores & opa scrutator. nec domesticoꝝ fc̄tã omittito.
Peccatis te obijcito.

Execranda iuramenta prohibeto.

Nouis sectis & hęresib⁹ capita.i.initia pręscindito.

Domesticę impensę curam adhibeto: eamq; rationis lege moderator.

Deniq; fili te hortor atq; obsecro: si prę te terris abiero: animae meę obsequijs & rebus diuinis attribuenito. & quae post hac feceris bonorum omnium mihi partem concedito.

Illud ad extremũ fili charissime deum praecor: det tibi quasq; benedictiones quib⁹ probatissimus pater filio benedicere potest. Et qui trinus & vnus colitur deus te custodiat: aduersum mala oĩa te ꝓtegat. ita vt a te iugiter honoreť/ vnaq; cũ illo post huius vitę exitum viuere & illũ laudare mereamur.

Haec in archiuis Ludouici Gerandus de mõtaguto regius scriba se reppeRisse: & philippo successori praebuisse constanter affirmat.

Carol⁹ andegauensis Siciliae rex.

¶ Eo die quo ludouic⁹ mortẽ obijt: Carol⁹ sicilię rex in castra francorũ venit. Cui obuiã procedentes ꝑmores exercit⁹: dissimulato (vt poterãt) moerore: carolũ excipiunt. Verũ non ita facile dolor occultatur/ quin aliquo se iudicio ꝓdat. Igiť carol⁹ lãguentẽ quãdã ꝓcerũ lęticiã admiratus. mox qualiter se frater gerat ꝑcõtatur. Respõdentibus illis regẽ quidẽ morbo affici: festinat carolus ludouicũ inuisere. Quẽ vt mortuũ cõspexit: humi prostratus cũ breuẽ ad deũ orationẽ emisisset: surgens a lachrymis tẽpauit/ nec moesticie signũ prodẽs: bono animo esse reliquos hortatur. ne ex dãno recẽter accepto hostis ferocior esset: qui consuetudinem fecerat castra frãcorum per dies quosq; iaculis offendendi. Ad quartũ enim lapidem e regione castrorũ nostrorũ castra sarracenus habebat. & q̃uis in nr̃os intra vallũ se continentes tela eminus emitteret: erũpentib⁹ tñ frãcis nunq̃ pręlij ꝓtãtẽ hostis exhibebat.

Dum his leuib⁹ ꝑlijs assueti essent collectis demũ ma-
iorib⁹ copijs munitiões frãcorũ obire & late p agrum
vagari ad ostentationẽ cœperunt. Quã rẽ aĩaduerten-
tes frãci: castris egressi in hostẽ pgũt. Et q̃uis paulo lõ
gius Carol⁹ copias haberet: nihil tñ cũctatus militem
educit simulãs fugã: vt hostẽ aliquo astu falleret. quẽ
insecuti sarraceni velut fugiẽtẽ cõprehẽsuri essent: ca-
rolũ statim in se arma vertere: & frãcos a tergo venire
cõspiciũt: ita inter duas acies intercept⁹ hostis multa
suoꝝ clade accepta ad castra se recepit. Tria milia occu
buisse illic tradunt: ꝑter eos quos fugiẽtes mare desor
psit. periere ꝑterea ꝯplures in fossis quas in pniciẽ nro
rũ superiecto sabulo sarracen⁹ extruxerat. Erat iter ho
stiũ castra & thuniciũ maris sinus quo in vrbẽ cõmea
tus affatim importabat. Hunc vt hosti precluderet ca
rolus: accersitis fabris lignarijs spaciosã turrĩ ligneã
ędificari & ad sin⁹ orã admoueri mãdat. Quod postq̃
rex thunicij cognouit: coacto ex oĩ regno suo ingenti
exercitu: aut terrere frãcũ / aut oĩno pdere statuit. Pro
gredienti sarraceno xp̃ianus exercit⁹ occurrit fugatq;
atq; persequitur. Destitit tamẽ longius abire: eo q lassus
sus esset miles: & insidias ab hoste positas esse vereret.
Igitur in castra hostiũ cõuersus oĩa diripit atq; ĩcẽdit.
Hãc victoriã grauis pestilẽtia secuta est: a qua nec sar-
racenus immunis euasit. Quãobrẽ adductus thunicij
rex caduceatorẽ de pace ad philippũ regẽ mittit. ❡ In
duciarũ hę fuerũt leges: impẽsam oẽm ꝑsentis expedi
tionis sarracen⁹ auro cõpensaret: annuũ tributum qđ
sicilię regib⁹ soluere tenebat: carolo quotãnis pẽderet
Captiuos xp̃ianos liberos dimitteret: pateretq; xp̃i fi
dem in sua gẽte per fratres ordinũ diui dominici: atq;
frãcisci libere ãnũciari & doceri: neq; suos prohiberet
sacris initiari christianis. Auri parte dissoluta: decen-
nes inducię iuramento pactę sunt.

Emũ pata classe & milite recepto: philipp⁹ p siciliã (vbi pr̃is viscera i mõte regali terrę sũt religiose cõmẽdata) & ĩde p italiã ĩ galliam se cõtulit: ysabella vxore ĩ itinere defũcta: & nauarrorũ rege Theobaldo apd̃ direpanũ mortuo. Cum aũt viterbiũ philipp⁹ venisset: dissidẽtes de põtifice instituẽdo cardĩales ad cõcordiã adduxit q ĩ theobaldũ leodiẽsem archidiaconũ eo tpe ĩ syria agẽtẽ ꝯuenerũt: q gregori⁹ decim⁹ appellat⁹ ẽ. ¶ Regni aũt dyademate remis a suessionẽsi ãtistite adepto: viromãdiã artesiũq̃ a robto fratre inuitat⁹ viscere cõstituit. Qui licz iter delitias ꝑ regia dignitate versaret: tñ post amissam vxorẽ cilicio ꝯtinẽter vsus ẽ. Cũ aũt ttiũ ãnũ regnasset: dissidẽtib⁹ ꝑ odiũ arminiaci comite: & girardo de casabona: Philipp⁹ girardi cãm tuebat. Sz arminiac⁹ ad casã bonã accedẽs mltis opprobrijs cũ girardũ lacessissz: girard⁹ ĩiuriarũ ĩpatiẽs: castello egressus ĩ arminiacũ ꝓsilijt: & comitꝭ frẽm: quẽ ĩprimis occurrẽtẽ sibi habuit necat. Quo ĩcõmodo affect⁹ comes: accersito ĩ auxiliũ comite fuxẽsi ĩ girardũ ad casãbonã ꝓgredit. At girard⁹ hostiũ ptãtẽ verit⁹: ĩ castellũ qđ philippi erat cũ vxore & liberis se recepit: regꝭ auxilio ĩplorato: cui se cãm q̃ oĩs dissidij ꝑmittebat. Verũ arminiac⁹ fuxẽsisq̃ pui philippũ habẽtes: girardũ obsidẽt: & castello expugnato oẽs ĩcolas occidũt: ꝓter girardũ: q clã forte fortuna aufugerat. Eã rẽ grauit ferẽs philipp⁹: copioso admodũ exercitu ꝯcto fuxũ petit: vbi ĩ arce situ atq̃ arte munitissima mltis satellitib⁹ stipat⁹ comes agebat: secur⁹ loci quẽ ĩexpugnabilẽ arbitrabat. Ad quẽ cũ philipp⁹ ꝓpter scopulorũ rigorẽ & vię angustiã ꝓxie castra admouere: nec militẽ ꝓmouere posset: rupẽ ꝯcidere: & angustias ꝓferre ĩstituit: nõ se ĩde abiturũ ꝓfessus pusq̃ arcẽ diruisset. Cõstãtiã philippi secũ reputãs comes nũcios ad regẽ mittit: q eũ ad oẽm obediẽtiã patũ eẽ testa

Rex philippus sacratur.

Arminiacus comes

renť. Iussus ğ comes ad philippũ supplex accedit: quē ĩ custodiã missũ anno toto vinctũ tenuit. Abductꝭ ide vxore & liberis comitꝭ philippꝰ parisiũ repetit. Exacto ãno liberatꝰ carcere fuxẽsis comes possessionẽ oẽm a philippo recupat. ¶ Eodẽ ꝑpe tpe ãno salutis millesimo. cclxxij. patrũ synodꝰ ꝑside gregorio decio romano põtifice lugduni habita ẽ: vbi de expeditiõe ĩ syriã ducẽda actũ ẽ. Philippꝰ cognito põtificꝭ aduẽtu: ad eũ salutãdũ ꝓfectꝰ postq̃ de xpiano statu diu cõfabulati sũt: tres lugduno finitimas arces ĩ ptãte gregorij donec synodꝰ solueret pmisit: attributo ĩsup ad põtificis custodiã (nõ puo nũero) milite. Affuit cõsilio palealogus grecꝰ ĩpator: ecclĩeq; occidẽtali se vniuit. Quẽ non nulli ex tartaris secuti sacro lauacro abluti sũt & xpiani effecti. Rediẽs lugduno philippꝰ mariã hẽrici brabãtini filiã (qa forma erat & pudicitia ĩsignis:) duxit vxorẽ. Mortuo deide hẽrico cãpano nauarroꝝ rege filiam eiꝰ iohẽm a mre ad se deductã ĩ tutelã recepit: misso ad nauarros stephano belmarchio q fidelitatꝭ iuramenta puelle noĩe a ꝓcerib9 exigeret. Quo tpe petrꝰ philippi frater alẽconij comes iohãnã comitꝭ blesensis filiã duxit vxorẽ. ¶ Per idem tps ferrãdꝰ castelle regꝭ filiꝰ q ex blãcha ludouici filia duos liberos ferrãdũ & alphõsũ suscepat: moriť. Cuiꝰ morte post pr̃is decessũ regnũ castelle sic ex cõuẽtiõe nuptiaꝝ ꝯuenerat ad alterũ ex ferrãdi filijs ptinebat. S; pfidus rex pr̃ ferrãdi cũ sanxiũ supstitẽ ferrãdo videt: mr̃e blãcha filijsq; exhr̃datꝭ: ꝓcerib9 castellanis ĩperat sanxiũ ĩ suũ regẽ admittãt: eiq; debitã ꝑstẽt fidẽ: preserti cũ se etate & morbo confectũ admĩstrãdo regno nõ satꝭ ydoneũ iudicaret. Sãxio rege ĩstituto: pr̃ nihil ꝓrsus terre aut ditionis: suis nepotib9 distribuit. Nec admonitꝰ a philippo vt pactoꝝ recordatꝰ nepotũ iura seruaret. Aut si id minus vellet: blãchã & liberos eiꝰ ad se dimitteret. Permisit igiť ca-

Palealogus.

Cõtentio de regno castelle

stellan⁹ veternosus rex blāchā cū liberis hyspania abire. Ad hēc philippi icōmodū alterꝫ successit mortuo nō sine veneni suspitiōe ludouico ei⁹ filio. Cui⁹ autor venefic⁹ Petr⁹ brochi⁹ regꝭ cubiculari⁹ eē putabať. Nā sępe nūero reginā mariā isimulabat: qa mulier videlicet nouerca: ꝑoris mrimonij liberis regnū inuideret: optaretq̄ ex se partos ad id dignitatꝭ ꝓmoueri. Cū de ea re iter aulicos & regni ꝓceres rumor icrebresceret. nec vlla rōne tāti flagitij patrator iueniri posset: vaticinio rē q̄rere istituit. Erat apd niuellā brabātię oppidū rligiosa ex beguinarꝫ ꝓfessiōe mulier vaticinandi perita: ad hāc ꝯsulēdā philipp⁹ petrū baiocū antistitē vxorꝭ petri brochij cōsobrinū & stephanū diui dyonisij abbatē legat. Hi cū niuellā ꝑuenissent. petr⁹ baioc⁹ simulās supesse sibi aliqd dīni obseqi qd non absoluisset Relicto domi abbate ad vatē cōtēdit. Cognoscitq̄ ex illa qs ludouici necē ꝓcurasset: & simł mulierē obtestať: ne suo collegę abbati reuelet homicidā. Quę paulopost a stephano rogata rñdet q̄ de cęde nouerat ea baiocēsi epo dixisse: a q̄ si velit sciscitef. Hoc astu ꝑuēt⁹ a petro stephanus: & si doli suspitionē hēret: re dissimulata vna cum ātistite ad philippū redit. Quē cū i ꝑmis rex de beguia iterrogassꝫ: atq̄ ex eo qd baioc⁹ pōtifex fecerit accepisset: vocato ad se epo q̄rit qd fuerit mlieris de filij cęde oraculū. Quo rñdēte se oraculū a mliere sub sacrę ꝯfessiōis signaculo audiuisse. neq̄ id ꝓ sacdotali itegritate atq̄ taciturnitate reuelare posse. Et ego rex iqt epe nō vt cōfessorē. sꝫ vt nūciū ad vatē te legauerā. Sꝫ ꝓpterea idiscussū crimē nō vltra differā. Accersito igr theobaldo dolēsi pōtifice atq̄ arnulpho milite tēplario his negociū ipōit vatē cōueniēdi. q legatiōe diligēter expleta philippo refert reginā culpa carere: alterꝫ eē q facti cōsci⁹ an philippi oclos dieti versaref. Hac rlatōe q̄uis tristiciā philipp⁹ ꝯxisset: dolorē tn̄ dissimłat. Atq̄ iteri so

Petrus brochius venefic⁹.

Nota.

Bellũ ĩ castella nos in ane.

rorũ blãchę q̃ ab hyspão rege ꝯtẽpta fuisset remiscẽs: so roria iura repetẽ ꝯstituit. Cui⁹ rei cã ꝑpato exercitu p pi ctauiã atq; vasconiã ad saluãtrã ĩ pireneo saltu oppidũ copijs ꝓmotis: tandẽ sęua hyeme impedit⁹: cõmeatuq; defect⁹: ex quorũdã ꝓcerũ quib⁹ expeditio nõ placebat cõsilio: militẽ domũ dimittit: misso in nauarrã cũ delecta militũ manu carolo arthesij comite: q belli motũ sedaret suppetias ferens eustachio belmarchio quẽ seditiosi qdã nauarrę primates pãpilonę obsessum tenebãt. In eo belli negocio cum secũda fortuna carolus vsus eẽt: castellę rex carolũ p nuncios oratũ facit: ad se cõcedat. Sed id facere carolus distulit donec Philippũ de re ipsa ꝯsuleret. Ex cõsilio regis cũ ad castellę regem carol⁹ accessisset: lõga cõfabulatiõe habita: castellanus Carolũ orat vt cõciliator pacis iter Philippũ & se ĩtercueniat. Et vix qdẽ hęc locut⁹ fuerat castellan⁹ ecce tabellari⁹ ex francia cũ epistola venit. Lr̃asq; castellę regi reddit. Eas postq̃ rex plegit. O carole inqt nõ sum amicorũ ope destitut⁹. Sũt apd̃ frãcoꝝ regẽ q mihi diligenter obsequunt̃: meq; de his q̃ apud Philippũ gerunt̃ efficiũt certiorẽ. Quib⁹ & te cõuenire oportuit: q mihi es cõsobrin⁹. Talib⁹ colloqis postq̃ dies aliqt exacti sunt. Carol⁹ vale regi dicto nauarrã petẽs: ordiatis reb⁹: ad philippũ ĩ frãciã venit: narrans q̃ a castellę rege ipse audiuisset: esse apud eũ q archana ipsi⁹ cõsilia inimicis ꝓderent. De q̃ re cũ philippus magnopere sollicit⁹ esset. cõtigit vt tabellari⁹ q ad regẽ castellę lr̃as a Petro brochio p idẽ tp̃s acceperat morbo ĩterceptus: priusq̃ mortẽ obiret: lr̃as ipsas monacho cuidã tradiderit Philippo pferẽdas: p oẽm religionẽ obtestatus: q̃ nemini nisi philippo litteras redderet. Acceptis lr̃is monachus ad regẽ ꝓficiscit̃ vt tabellario ꝓmiserat cõmissa absoluit. Intelligit rex ex lr̃is petrũ brochiũ pfidũ & rerum suaꝝ ꝓditorẽ eẽ. Nã ex diplomate & sigillo cognit⁹ ẽ.

Nauarra.

Petri brochij ꝓditio reuelat̃

autor. De q̃ nihil dubi⁹ rex brochiũ dep̃hẽsum: parisij ĩ custodia haberi iubet. Qđ vbi cognouit baioc⁹ p̃sul: romã aufugit: eccl'ię pręsidio ꝓtegẽd⁹. Cõuocatis parisij paucis post dieb⁹ ꝓcerib⁹: morte dãnat⁹ ẽ brochius quẽ carnifex excipiẽs añ solis ortũ patibulo strãgulauit. ❡ Brochio vltio supplicio affecto philipp⁹ atq; castellan⁹ rex: cũ hic baionę eẽt: ille apđ mõmarsanũ ageret: & p legatiões vltro citroq; missas de blãchę & filiorũ iniurijs tractaret: nũcij a põtifice romão martino q̃rto veniũt: q reges ad pacẽ cẽsura eccl'iastica cõpellant. Hęc cã extitit quãobrẽ Philipp⁹ cœpta nõ est ꝓsecut⁹. Magna ĩ excelso pricipe vel hũilitas vl' socordia: ad sacerdotũ ĩperiũ cãm ĩnocẽtis sororis & pupilloꝝ deserere. Deseruit tñ philipp⁹ & ꝓfect⁹ ide: aragonię regem Petrũ occurrẽtẽ sibi habuit. Qui paucũ apđ tholosates dieb⁹ morat⁹: ĩ cathaloniã remeauit. vbi cõstãtia eius vxor ex mãfredo ĝeita virũ docet tp̃s aduẽisse cũ sicilię regnũ ad se ꝑtinẽs occupe possit. Eadẽ tẽpestate seq̃na fluui⁹ tã exũdãti aquarũ ĩcremẽto ĩtumuit: vt maioris apđ parisiũ põtis testudines sex dissoluerit: & minoris vnã vrbe p gyrũ aq̃s circũsepta. ❡ Ad petrũ aragoniũ redeo. Agẽte ĩportune apđ virũ cõstantia ne sicilię rex negligeret: adduct⁹ q̃; a nicolao tertio romão põtifice q caroli regis potẽtiã minorẽ facere cupiebat: vt cõstãtię suę vxoris ius ĩ sicilia vĩdicaret: petr⁹ missis messanã pãhormũq; nũcijs: iubet terrę ꝯditionẽ & statũ ĩq̃ri. Cõicato cũ ciuib⁹ cõsilio: nũcij adductis secũ regni quibusdã primarijs ad Petrũ reuertuntur. Cũ quo fœdere icto siciliẽsis cũ ĩ vrbes suas quiq; cõcessissent cõstituta ad detestabile facin⁹ die/cũ p eccl'ias signũ daret cantãdorũ vesperorũ: oẽs gallicę stirpis vna cum grauidis vxorib⁹ necãt. Nec defuerunt q matrib⁹ exsectis euulsum ex vtero fœtũ ad parietem alliderẽt: ne qđ franci sanguinis apđ eos post hac extaret. Idẽ piculũ excidit

Petrus arago.

Seq̃nę exundatio.

Nota de regno sicilię.

apud forũ iuliũ. Cũ enĩ in obsidione guido apapi⁹ age ret: & põtificis martini q̃rti forũiuliũ recupare cõtẽde ret: guido bonat⁹ astrologus nõ vulgaris considerata syderũ oportunitate ciues ad eruptionẽ excitat. gui donẽq; cũ octingẽtis gallis fudit & occidit. Tã ĩpatiẽs est gens italica gallicę supbię & libidinis in fœminas. Hoc crudeli initio petrus ĩpem cepit: & simulata ĩ sar racenos expeditiõe ĩ siciliã mox aduersus Carolũ ãde gauũ se ꝯuertit: qui eodẽ tpe messanã obsidebat. ¶ Cõ tra vero Philipp⁹ de reb⁹ sicilię sollicit⁹: vt petrũ a si ciliẽsi bello reuocaret in aragoniã p parpiniacũ exerci tũ ducit: genuã capit & diruit. Publicauerat enĩ marti nus q̃rt⁹ petri regnũ: & occupãtĩ fore decreuerat. Erat ĩ aragoniã iter vnũ qđ incolę sclusam vocãt: transitu q dẽ difficile sed breue: qđ ꝑterea dolijs sabulo oppletis hostis ĩpediuerat: seq; ĩ iugis mõtiũ cõtinebat: vñ frã corũ veniẽtes copias cõtẽplaret. Scrutãti Philippo cõ modũ q̃ faceret iter: Ruscillian⁹ quidã nothus qui apđ genuã capt⁹ libertatẽ a rege meruerat: scire se ait viã ad primũ ꝓximũ lapidẽ q̃ nesciẽte hoste exercit⁹ tuto eua deret. Rẽ gratã leto aĩo rex excepit. Iussisq; aliquot ex suis simulare p sclusam facere trãsitũ: ipse cũ expedita militũ manu nothũ secut⁹: tãdẽ p dẽsissimos sentes & ĩculta virgulta: ĩ Proximũ mõtẽ euasit: atq; ad se p ẽã dẽviã copias oẽs recepit. Hostis aũt cũ ĩ mõtes supasse frãcos: & ad se ordĩe ĩstructo cõtẽdere videt: nullo cõ misso ꝓlio: fugã arripuit: castris relictis. Inde ad petrã latã itũ ẽ: quã a frãcis circũuallatã oppidani intẽpesta nocte igne p mœnia iiecto deseruerũt. Ea a nr̃is occupa ta & ꝓsidio ĩposito Philipp⁹ gerõnã copias mittit. Vbi laboriosa nimis obsidio fuit: & oppugnatio freq̃ns at q; diu ĩutilis. Deniq; excogitauit Philipp⁹ machinam quã ad q̃tiẽdos diruẽdosq; vrbĩ muros fabricatã obsessi noctu vrbe egressi succẽderũt. Eã ob rẽ nimia ĩdignatio

Machina extruit.

ne pcitus rex: firmat aio fame ꝓmere ciuitatē. Interī tñ ꝓpter cadauerū p agros passim iacentiū putorē & muscarū vix credibilē multitudinē pestilēs fact⁹ aer frācis letifer fuit. ¶ At petr⁹ accepto philippi ī aragoniā aduētu relicta pāhormi vxore cōstātia: q̄ rerū siciliēsium curā gereret: magnis assumptis copijs ī aragoniā nauigare festinat. Erāt regię naues ī statiōe apd portū rosę vñ cōmeat⁹ ī castra frācoꝝ dietim facile īportabaꝉ: donec petr⁹ aragonēsis vectores ītercipe magnopere conaꝉ. Itaq̄ꝫ portū rosę occupatur⁹ milib⁹ duob⁹ & q̄drīgētis armatis assumptis: ad portū mouēs īsidias pōit. cui⁹ aduētu ab exploratore frāco cognito: rē ad radulphū conestabilē & iohēm haricurtū exercit⁹ marescallū defert. ¶ Hi cōione cū comite marchiano habita qngētos electos milites duce exploratore educūt. Cōtēplatj aūt hostiū copijs q̄ suis maiores erāt: cū nescirent petrū ī īsidijs ageꝛ: retro abire statuerāt: nisi eos cohortat⁹ matthe⁹ de roya. O īqt cōmilitōes ecce ī ꝯspectu adē hostj quē q̄rebam⁹. Quid cūctamur: hodie diuę assūptiōis marię festū diē acturi sum⁹. Ab ea spem⁹ opē aduers⁹ eos q cōiōis xp̄ianę sūt extorres. Par ei nob meritū īpēdet eccłię iiurias vlciscēdo: ac sī in fidei hostes pugnarem⁹. Hac matthei orone īcitati frāci aragōes īuadūt. Fitq̄ꝫ ꝑliū atrox & cruētū: ita vt petr⁹ eq̄ desiliēs cū pedite pugnaret. Vbi vulnere accepto: & fugientib⁹ suis ipe q̄ꝫ fugę se ꝯmittēs paulopost īterijt. Hac victoria Philipp⁹ exultās de expugnāda gerona maxie laborabat. ¶ Erat ī philippi exercitu fuxēsis cōes q cū geronēsib⁹ nōnūq̄ (ñ ignaro rge) colloq̄baꝉ. Hic ciuitatis statū ꝯptū hēbat: & ī illa triduī vix cōmeatū eē nō igrabat. eā ob rē sciēs cupe ciues Philippo cōciliari: regē rogat sī geronēses ad deditionē saluis fortunis oīb⁹ recipet: īpetrat cōes paucoꝝ dieꝝ īducias: dōec gerōnēses suū rgē ad ferrādas ilł suppetias admōeāt Missis ob eā

Pestis fer annus.

Petrus in aragoniā reuertitur.

Mattheī de roya ad suos oratio.

Petrus vulneratus interijt.

rē a geronēsib⁹ ad petrū legatꝗ: cognita ꝓncipis sui morte ad suos cū redissent ciuitatē philippo dedūt: ꝓmissa illis exportādoꝝ q̄ vellēt bonoꝝ suoꝝ ꝑtāte. Recepta gerōna firmū ex suis ꝑsidiū Philippus īponit. Atq̧ ad tholosates se ꝯferre cōstituēs: malo ꝯsilio vsus: classis ꝑtē q̄ ī portu rosę erat ī frāciā remittit. Qd postq̄ hostꝗ cognouit: frācos reliq̄ classis custodes adorit̄ & plurima cęde dilaniat: iter quos Enguerrān⁹ caroli nauiuꝫ pręfect⁹: & aubertus de lōgavalle viri armis strēnui occidunt̄. Franci vero tāto īcōmodo accepto: nauibus igne īposito atq̧ incēso oppido ad regē se recipiūt. Qui ęgre ignominiā ferēs febrē īcidit. Et cū iugū mōtiū hostis incideret: Philipp⁹ ꝑ angustias pyreneas parpiniā cū se cōtulit. Vbi recrudescēte morbo: sacris xp̄ianis receptis rex emorit̄. Cui⁹ exsecta pręcordia narbonę sepulta sunt. Ossa vero ad dyonisianū cœnobium elata. Huic philippo duę vxores fuerͭ: vna ysabella ex arragonēsib⁹ q̄ tres illi liberos tulit. Ludouicū q mortu⁹ ē infans. Philippū q pulcher appellat⁹ est: & Carolū valesiensem. Ex altera cui marię nomē fuit brabantini ducis filia ꝓcessit Ludouic⁹ ebroicēsis comes: & Margareta q̄ Eduardo scđo anglo regi nupsit: & Blancha quā austrię dux aubti alemānoꝝ regꝗ fili⁹ duxit vxorē

Geronna dedit philippo.

Philippus morit̄.

PAtris regnū Philipp⁹ pulcher: āno gr̄ę salutaris ducētesimo octogesimosexto supra mille suscepit. Ad quē edouard⁹ āglus veniēs aqtaniā sub Philippi ditōe atq̧ ꝑtāte se possidere cognouit: ꝑstito iureiurādo ī fide erga regē ꝑmanendi: quā tn̄ mīme obsuauit. Nā magnis copijs normanniā derepēte īuasit: regię classis occisis ꝑfectꝗ & alijs ꝑfimil' q normāniā philippi noīe moderabāt̄ Quā rē postq̄ rex cognouit ad edouardū & aqtanię ꝑfectos mittit. Mādās eos q hui⁹ rebelliōis autores extitissent cōprehēsos petragoricū ducāt digna ꝓ scelere pœna afficiē-

Edouard⁹ fide fragus.

dos. Sed cōtumax angl⁹ dicto audiēs nō fuit. Eapropter p arnulphū de nella conestabilem aqtaniā philippus sibi vēdicat. Et nihilomin⁹ edouardo diē dicit ad iudiciū suū veniēdi. At āgl⁹ debitę philippo fidei ɔsci⁹ vt aliquā ɔceptę a se fraudi viā apiret: p nūcios philippo significat se aqtaniā: & qcqd in frācia terrę sub ipserio ei⁹ tenuisset remittere: eicq̃ i ppetuū cędere. Hęc enī edouard⁹ dicēs spe magna ducebat armis possessionē repetēdi: qs iure belli atq̃ gētiū forte postea ɔparatas nō aliena ditiōe astrict⁹ retineret. ¶ Eadē ferme tēpestate guido flādrię comes iita clā cū edouardo societate filiā illi suā despōderat. Qd ne pter philippi assensū facere videret ipe cū filia ad regē venit: vt ide i angliā ex regꝭ snīa traijceret. At sec⁹ ac comes rat⁹ est accidit. Nā pr̄ in custodia habit⁹ est. Et filia cū liberꝭ philippi educāda tradita. ¶ Interi Carol⁹ valesi⁹ philippi frat̃ expeditionē i aqtanos ducit. Et rionē arcē maritimaꝝ circūuallat. Quo tpe rodulph⁹ de nella pōtēseyū (quā arcē ɔplures aqtani āgliq̃ psidio tenebāt) obsidēs: pacto cū āglis clā iito arcē recepit: atq̃ ita āglis liberꝭ dimissis aqtanos oēs victos ad carolū Rionē pducit. qs furcis appēsos Carol⁹ an̄ rionis portas strāgulare ipērat. Quo terrore pculsi Iohēs de sctō iohāne: & Iohēs britonic⁹ q rione obsessi erāt noctu fugiētes: pusq̃ naues ad hoc i portu paratas cōscēdissent: a vasconibus anglisq̃ necant. Intellecta obsessorū seditiōe: carol⁹ arcē expugnat: interēptꝭ vasconib⁹ cū bona angloꝝ pte. Deide ad sctm̄ Seuerū mouēs cū p cōtinuā ęstatē dura obsidiōe locū pssisset: oppidū tādē capit. At paulopost Carolo in frāciā abeūte: oppidani in fide nō māserūt. ¶ Multis bellis occupat⁹ philipp⁹: cū re pecuniaria laboret tributū a mercatorib⁹ primū: mox & a clero plebeq̃ cētesimā atq̃ quiquagesimā oim q̃ possidebāt exigit. Secutūq̃ est aduersus anglos igēs bellū. Cuius rei

Attēde edouardi dolū

Guido flādriæ comes cū filia retinet̃ a rege.

Centesimam & qnq̄gesimam philippus indixit.

gr̃a missus ab edouardo frater ei⁹ eadmõdus Bayonę mortu⁹ ẽ. Post ei⁹ mortẽ vasconib⁹ sollicitꝫ & sũmope curãtib⁹ p̄sidio & cõmeatu munire ciuitates. Robert⁹ arthesij comes q in aq̃tania aduersus anglos bellũ administrabat occurrit & statĩ fugat: ꝯpluribus ex illis occisis. ¶ Per idẽ tp̄s hẽric⁹ dux barri q edouardi filiam despõsauerat cãpaniã ĩcursiõib⁹ atq; ĩcẽdijs vexat. quẽ galter⁹ creciac⁹ cũ magnis copijs barrũ iubẽte philippo petẽs / terrã ita vastat: vt hẽricũ p cãpaniã grassãtẽ domũ repetere ꝯpulerit. ¶ Insurrexit p̄terea aduersus philippũ guido flãdrię comes atq; edouardi ptiũ fuit: cũ fuisset a philippo suę libertati pmiss⁹. Hãc belli cãꝫ iustã esse rat⁹ philipp⁹ arma capit: & magno militũ robore in flãdriã ꝓgredit̃. Et ad isulã castra ponẽs: oppidũ cũ arce expugnatũ recepit. Dũ hęc a philippo gerũtur Carol⁹ aq̃tania p̄fectis relicta: arthesiũ reuersus ẽ. Atq; a sctõ audomaro copias in flãdrẽses mouet. Cui occurrẽs apd̃ furnas guido comes: sexcẽtꝫ eq̃tib⁹ & sexdecĩ peditũ milib⁹ instruct⁹: p̄liũ non detraxit. In quo Guillerm⁹ iuliaci / & Hẽric⁹ bellomõtẽsis cũ plurimis capti p diuersas custodias asseruari iussi sũt. & furnę cũ oĩ valle casletẽsi a carolo occupatę. guido vero brugꝭ se recepit. Ad quẽ edouard⁹ angl⁹ ex ãglia cõcedẽs cũ audisset philippũ ad se ĩfesto agmĩe ꝓficisci relictꝫ brugis ip̄e & comes gãdauũ petũt. Philippo q̃dẽ (abeũte guidone) brugẽses deditionẽ fecere. Nec multi dies intercesserũt: cũ edouard⁹ ĩducias a rege postulat. Quib⁹ ad biẽniũ cõcessis & iureiurãdo roboratꝫ philipp⁹ flãdria egressus ẽ. ¶ Eodẽ tp̄e bonifaci⁹ octau⁹ pontifex roman⁹ ludouicũ regẽ clarꝫ opib⁹ & miraculis illustrẽ in nũerũ cęlestiũ ĩcolarũ retulit. Cõcessit p̄terea philippo atq; ei⁹ successori filio p̄uilegium vacãtiũ eccl̃iarꝫ p ãni vni⁹ exigẽdi: p̄terq̃ earũ q̃s cathedrales & monasticas vocãt: id aũt ius regalię appellatũ ẽ qd̃ regib⁹

Belluꝫ flãdrẽse

Inducie.

Scti ludouici i re uẽtũ latio.

ita peculiare eẽ frãci cõtẽdũt: vt nihil magis ad ius re= giũ ptiere possit. ¶ Cõuenere p id tps apd vallicolorẽ aubert⁹ alemãn⁹ rex/& philipp⁹ q veterꝫ amicitię atq̄ societatꝫ iura innouarũt. Firmata ĩter reges beniuolẽ= tia cũ ĩduciarũ finis adesset: philipp⁹ carolũ valesiũ cũ valida militũ manu ĩ flãdriã mittit: qui duaco atq̄ be= thunia capta: brugas ꝯtẽdit aduers⁹ robertũ guidonis filiũ q illic castra fixisse dicebat. Prelij ptãte facta cũ vi ctoria ad frãcos ĩclinaret: fugiẽtes flamigi Gãdauũ se recipiũt. Quos cũ carol⁹ ĩseqt: guido ĩtercedẽtib⁹ ami cis cũ filio roberto ad carolũ supplices accedũt: ad phi lippũ deducti diuersis custodijs mãcipãt. Tũc flãdriã ingress⁹ philipp⁹ fide illi a ꝓcerib⁹ p̄stita: iacobũ de scõ paulo flãdrię p̄fecit. Nec satꝫ fortunæ fuit tot scł'arib⁹ bellis regẽ ĩplicare: nisi rõanũ etiã potificẽ aduers⁹ eũ ꝓuocaret. ¶ Bonifaci⁹ eĩ octau⁹ bellũ hierosolymita nũ aĩo agitãs: cũ sparet philippũ ad id bellũ inducere: appamẽsem epm ad regẽ mittit. Qui ĩcassum se mitti cũ intellexit/minis agere tẽtãs: q̄si philippũ regno pri uãdũ dictaret: si põtifici nõ suffragaret ĩ carcerem phi lippi iussu cõiect⁹ est. Quo facto qa ius gentiũ violasse philippũ bõifaci⁹ diceret: vt erat supra modũ arrogãs vltionẽ parat Itaq̄ misso ĩ frãciã archidyacono narbo neñ. philippũ vetat qcq̄ de eccł'ie ꝓuẽtib⁹ pcipe: q tãet si eccł'iarꝫ defẽsor sit: se tñ regnũq̄ frãcię p ei⁹ cõtuma= ciã ad romanã eccł'iam eẽ deuolutũ. Si sec⁹ faceret: ipm cũ fautoribus in hereticorũ numerũ habiturũ. Episco pis quoq̄ & aliquot abbatib⁹/ theologis insup & põti ficij iuris doctoribus diem dicere iubet: romę ad kalẽ= das nouẽbris se sistẽdi. Simulq̄ ĩdulgẽtias & cõcessio= nes a romanis põtificib⁹ frãcis elargitas nullas esse de clarat. His mãdatꝫ ab archidyacono supbe expositꝫ phi lippus epm appamẽsem q ob maledicta ĩ regẽ ĩ carce= re tenebat archidyacono restituit. simulq̄ ĩpat regno

Regalia.

Bonifacij ĩ philippum odium.

sine cũctatione illũ excedere. Insequẽti postea vere cõuẽtu parisij habito põtifices ꝑmũ philippus cõmẽoratis quas a bonifacio accepat iiurijs rogat: a quo suarũ ecclesiaꝝ ꝑdia ,puẽtusqꝫ accepissent: deide ad proceres cõuersus. Et vos inqt viri nobiles quẽ vobis regẽ dñzqꝫ habere arbitramini? Rñdẽtib⁹ sine ꝯtrouersia regio se iure illa oĩa tenere atqꝫ tueri. At inqt rex: bonifaci⁹ ita agit: q̃si vos regnũqꝫ oẽ frãcoꝝ sedi aplĩce subiectũ sit. Imperiũ eni alemãnorũ qđ ip̃e alberto ter petẽti negauerat: illud cũ frãcorũ regno simul alberto cõtulit. Nos ãt o viri fidei vrę atqꝫ bẽiuolẽtię grãs agẽtes,pollicemur: libertatẽ publicã vr̃a ope freti ,ptegere. ¶ Cõuẽtu dissoluto rex publico edicto ,phibet e regno qcq̃ auri argentive aliarũqꝫ merciũ exportari: cõstituta ĩ ꝑuaricatores edicti pœna. Iubet pręterea ad regni extremos fines atqꝫ exit⁹ custodes assignari: qui ĩgrediẽtes

Causa cedis in curãt: apđ curtracum a flamĩgis facte. egrediẽtesqꝫ asseruẽt. Interĩ dũ hęc a philippo sollicite curãt: seditio a flãdrẽsib⁹ ĩ iacobũ comitẽ scĩ pauli quẽ francos gẽti ꝑfecerat rex orta ẽ: ob vectigalia qb⁹ comes incolas aggrauabat. Ad curtracũ hęc ꝑmo pestis exũdauit. Fitqꝫ a plebe brugẽsi ĩ frãcos ꝑniciosus ĩsult⁹: cadẽtibus vtrĩqꝫ q̃plurimis. Qđ vt resciuit philipp⁹ delectos bono nũero milites brugas mittit. Quos simulata parẽdi hũilitate receptos nocte ĩsequẽte brugenses trucidãt. Fama extitit comitẽ scti pauli brugis admissũ cõminatũ fuisse oppidanis qbusdã necem: atqꝫ ob idip̃m brugẽses aĩos ad tãtũ facin⁹ desũpsisse. Noctꝫ atqꝫ hospitis sui bñficio defẽsus comes aufugit: suis relictꝫ q̃s noctu brugẽses ad magnũ nũerũ furẽtes trucidauere. Et scelerꝫ ĩmanitate tumultuosiores effecti: contracta oĩs gñis hoĩm manu: spẽ capiũt/ guidonẽ comitẽ suũ quẽ ĩ custodia philipp⁹ habebat liberãdi. Atqꝫ ita mouẽtes guidonẽ namurcũ comitꝫ flãdrẽsis filiũ obuium excipiũt q alemãnoꝝ theutonicorũqꝫ rapti copijs in-

ſtruct⁹:eorū expectationē auxit. Parātib⁹ bellū brugē ſib⁹: res nouas copias robto artheſieñ. attribuēs iubet in flādriā ꝓficiſcať. Robert⁹ negociū recipiēs eductꝫ co pijs īter brugas curtracūqꝫ caſtra ponit ad fluētum qđ mediū īter ſe atqꝫ hoſtes erat. Qđ tāetſi pōte flamigi iū xiſſēt aduenīētib⁹ tñ frācis pōtē diſſoluerāt. Quo a frā cis magna cōtētiōe hoſtiū īſtaurato: dies ꝓlio dicta eſt Erāt ī exercitu brugēſiū plebei fere oēs verub⁹ partim partī clauis & ꝑacutis ſudib⁹ inſtructi. Quāobrē parui illos hñtes ęqtes frāci: peditē q ī ꝓma acie erat: & bñ rē gerebat ad ſe reuocāt: atqꝫ ita ęqtes ex ęqs ꝓliātes ī aciē ꝓgreſſi occidunť. Quib⁹ dū auxiliari Robert⁹ magna vi ꝯtēdit: mltꝫ vulnerib⁹ acceptis occubuit: fugę ſe cō mittentib⁹ duob⁹ hoīm milib⁹ inter qs comes ille ſctī pauli & boloniēſis comes / robertuſqꝫ claromōtēſis co mitꝫ fili⁹ ꝓncipes extiterť ꝑpetua ignominia notati. Pe rijſſeqꝫ ī hͦ ꝓlio referūť ꝓter ipm robertū gñe īſignes vi ri Godefrid⁹ brabātin⁹ cū ei⁹ filio egregio adoleſcēte. Comes dāmall⁹ / Iohēs hānonię comitꝫ fili⁹: Reginal dus de nella frāc⁹ coneſtabilis / Guido caſtrēſis mare ſcall⁹ / Iacob⁹ de ſcō paulo / Iohēs bruliac⁹ baliſtarioꝝ ꝑfect⁹: & alij nūero ducēti qrū nuda cadauera īhuma ta triduo ferꝫ auibuſqꝫ patuere: donec ex ordīe mīorū qdā fratercul⁹ roberti artheſiēſis corp⁹ trigīta vulne rib⁹ cōfoſſuꝫ ī ꝓxio virginū mōaſteriolo terrę ꝯdidit. Occiſoꝝ milia duodeci fuiſſe referūť. Brugēſes aūt tā inſigni victoria adepta feroces: dīreptꝫ frācorū caſtris curtracū cū arce capiūt. Et guido namurc⁹ ſupb⁹ iuue nis reb⁹ maiorib⁹ ſtudēs īſulā obſidet / tornacūqꝫ atqꝫ duacū cū gādauo & ypris ī ſuas ptes vel metu / vl pol licitꝫ allicit: & mox attrebates īcurſiōib⁹ & populatiōi b⁹ īfeſtat. Pręſignaſſe hāc tā dirā cladē cometā ferebať q ſupiore ꝓxio āno viſ⁹ fuiſſet. Hāc a plebeis ignomi niā frāca nobilitas accepit: q ſuis virib⁹ & gñis clarita

Francorum temeritas

Superbia nobilitatis francorum cause malum

te freta atq̧ sup̄biẽs : pp̄lare turbã & misterijs vilioribus operã nauantẽ ɔtẽpsit. Sumit ei aios q̄sq̄s libertatẽ tuet̃. Nec inermis ꝗstiari dꝫ q̄ ꝓ patria vitaq̧ decertat.

¶ Eodẽ tp̄e põtifices frãci qb⁹ ab archidyacono narboñ. dies dict⁹ erat (trib⁹ ad bonifaciũ deputatꝭ epis) purgatos se a ɔtumacia faciũt: ꝓpterea q̄ & bello flandrẽsi distinerent̃: nec liceret legib⁹ positꝭ regno egredi.

¶ Clade suoꝝ accepta philipp⁹ copiosissimũ supra q̃ credi põt exercitũ cogit. Progressusq̧ cũ in agro attrebatiũ castra posuisset: hostẽq̧ flamigũ pene ĩ cõspectu h̃ret (nã vitriacũ hostꝭ obsidebat) neq̧ hostẽ p̄lio lacessiuit: neq̧ locũ vllũ oppugnare sustinuit territ⁹: vt vulgatũ postea ẽ nũcio q̄ soror ei⁹ edouardi vxor ad illũ dimiserat. cui⁹ ɔmẽti auctor fuerat edouard⁹ Nã cũ ad flamigos ĩcliaret: oĩ studio laborabat bellicũ philippi appatũ dissoluere. Igit̃ beniuolẽtiã simulãs edouard⁹ vxorẽ de fratris futuro piculo certã facit: dicẽs se certo scire si philipp⁹ p̄lio aduers⁹ flamigos congrederet̃ eũ a suis ĩ man⁹ hostiũ ꝓdẽdũ fore. Soror accepto fr̃is piculo philippũ sibi cauere lr̃is admonet. Huius rei cã rex othelinũ burgũdionũ ducem comitatu arthesij donat. Moxq̧ p̄sidijs p loca munitiora relictꝭ: reliquũ exercitũ domũ dimisit. Paucis vero post dieb⁹ flamigos cõmissi scelerꝭ pœna excepit. Nã apd̃ ariã occurrentes brugẽsib⁹ frãci supra octigẽtos ĩteremert̃.

Cõmẽtũ seu fictio ab edouardo ĩuẽta.

Clades flamingorũ.

¶ Hęc cũ ĩ frãcia gerũt̃ carol⁹ valesi⁹ ĩ appulia agẽs postq̃ de brugẽsi victoria certũ nũciũ accepit: cõposita cũ frederico de reb⁹ sicilię pace: ad philippũ se recepit.

¶ Burdegalẽses cũ ĩcõmodũ a frãcꝭ p flamigos acceptũ cognouissent: philippi detrectãtes ĩperiũ regios mĩstros q̄ apd̃ eos erãt ciuitate extrudũt / sibiq̧ ditionẽ vsurpãt. Verebant̃ eñi si q̄ñ icto iter frãcos ãglosq̧ fœdere ĩ edouardi ptãtẽ venirẽt: pœna nõ dissimili plecti: q̃ lõdonienses edouard⁹ paulo añ affecerat: q̄s ob rebellionem ad

Burdegalẽses philippi detrectãt ĩperium.

suarum aediũ portas strangulatos fuisse fama vulgabat. Bellũ
¶ Pugnatũ ẽ rursꝰ eodẽ anno aduersꝰ flãdrenses. Qui rursꝰ in
nõ ꝓcul a sctõ Audomaro victi: milia.xv.ex suis vno flãdria.
ꝓlio amisere. ꝑterea apud isulã grassantes qngẽtos fla
migos tornacẽses duce fucaudo melleo oẽs vel neca-
uerũt vel captos abduxerũt. ¶ Per eos dies philippus
aqtaniã edouardo restituit: paxq; iter reges conuenit.
Habitũq; est nõ multũ post diebꝰ parisijs epoꝝ atq; ma-
gnatũ cõsiliũ vbi de bonifacij põtificꝫ i frãcos cõcepto
impio actũ est deferẽtibꝰ ꝓceribꝰ bonifaciũ põtificatu
indignũ eẽ/ q & homicida & hereticꝰ eẽt: q̃rũ scelerũ te
stes i prõptu habere facile erat. Fuit igit̃ oĩm vna snĩa
bonifacij iussis parere nõ deberi: nisi prius sese ab ob-
iectis illi criminibꝰ expurgasset. Cui snĩę vnꝰ tm̃ cister Abbas
ciẽsis abbas nõ est assensus: sed cõsilio relicto cisterciũ cisterci-
se cõtulit. Iohẽs q̃z mõachꝰ rõanꝰ legatꝰ (q p eos dies ensis.
legatiõis mũere apd̃ frãcos fũgebat̃) cognito qd in bo
nifaciũ cõsultaret̃: ad põtificẽ reuersus ẽ. Qui aũt a põ-
tifice venerãt ꝯstãtiẽsis archidyaconꝰ & nicolaꝰ befarꝰ
missi vt regno sacris iterdicerẽt: apd̃ trecas deꝑhẽsi car
ceri dedunt̃. ¶ Erat guidoni flãdrię comiti philippꝰ fi Bellũ a
lius q bonifacij ptes secutꝰ: nõ cõtẽnẽdas ex theutoni flãdris.
cis alemãnisq; copias i flãdriã deduxit. Quibꝰ aucti flã
drẽses sęuiore q̃ prius aĩo bellũ in frãcos parãt. Et ad
sanctũ audomarũ expugnãdi loci spe ꝓcurrẽtes: quat
tuor milibꝰ ex suis interẽptꝫ morinũ ꝓximã vrbẽ sine
ꝑsidio relictã inuadẽtes icẽderũt. Et cũ aduersus illos
grãdẽ admodũ exercitũ Peronã vsq; philippꝰ ꝓmouis
set: cõsilio comitis sabaudię iducias dedit flãdrẽsibꝰ & Philip
accepit: nulla re gloriose gesta. ¶ Post hæc Bonifacij pus in
arrogãtiã iniquo aĩo ferẽs philippꝰ: anagniã q̃ se põti Bonifa
fex receperat sarrã ex colũnẽsiũ familia cum nogareto cium.
eqte frãco i italiã mittit: ob cãm isinuãdę ꝓuocatiõis:
q̃ aduersꝰ bonifacij iiurias philippꝰ sese tuebat̃. Nam

pontifex plus ęquo elat⁹ philippū regno ꝓuauerat: & alberto austrię duci simul cū germanorū īperio regnū frācię donauerat: q̄uis illū ab iitio sui pōtificat⁹ reiecis set. Erat sarra philippo obnoxi⁹. Quippe quē ex italia fugiētē & a pyratꝭ captū rex redemerat. Itaq; sarra mu tata veste / ne ab italis agnosceret̄ q̄t pōt amicos colli git: & cōductis ducētꝭ ex ijs q sub carolo valesio in ap pulia militauerāt nogaretū cū bona manu ferētinū ꝓ mittit: vt īde vrgēte negocio sarrę auxiliarꝭ adueniret ip̄e anagniā nocte gibellinarū ope īgress⁹ bonifaciū in p̄ris domo capit: īde romā deductū supbū pōtificē at q; animi ęgritudīe laborātem mors abstulit. Ferūt no garetū sarrāq; ī mādatꝭ habuisse pōtificē ad Philippū ꝑducēdi: sed pōtificię sctītatꝭ reuerētia ꝑtī deterritos / ꝑtī anagniēsiū occursu ꝓhibitos cœpto destitisse. Talē vitę exitū habuit cōtēptor oīm hoīm bonifaci⁹ q xp̄i ꝓceptorū mīme recordat⁹: adimere & cōferre regna ꝓ suo arbitrio conabat̄: cū nō ignoraret ei⁹ se loco versa ri ī terris: cui⁹ regnū nō de h̄ mūdo & terrenis reb⁹ sed de cęlestib⁹ eēt: q̄q; dolo & malis artib⁹ ep̄atū rōanū si bi q̄siuerat: & celestinū a quo dignitatē receꝑat ī carce re dū vixit habuerat. Nō ꝓtermittā h̄ loco scribere q̄d ꝯstāti fide ꝑ hos dies ī pisiēsi agro accidisse ab hystori cis accepi. Erat adā de monasterio vallis sarnarij ꝯuer sus: cui villa creches ad ip̄m mōasteriū ꝑtinēs ꝯmissa a loci abbate fuerat. Hic paucos ante xp̄i natalē dies ad villā sibi creditā ex cœnobio an̄ diei exortū ꝓficiscens vno suo tm̄ comitat⁹: videt ī via ꝓcerā arborē pruina geluq; albescētē ad se ocissime ꝯcedere: q̄ re equ⁹ cui in sidebat adā terrefact⁹ e via ꝓsiliēs: vix potuit a cōuer so ad viā reflecti. Eodēq; mœtu affect⁹ fu⁹ nutare cœ pit ita vt ī pedes stare & ambulare difficile posset. Pro pior ꝯuerso facta arbor cū hoī nihil nocuisset euanuit aerē & sulphureū odorē relinquēs. Suspicat⁹ ꝓpterea

Cōuersi d̄ monasterio vallis Sarnarij apparitio nocturna.

ꝯuersus aliqd a demonio illusiōis fuisse sibi obiectum ad supos aīm vertēs: diuę marię laudes recitat. Moxq̃ pone se hoīs nigri eqtātis effigiē ꝯspicit: aduersuꝫ quē adā īdignabūdꝰ: Cur inqt īfœlix mihi audes īsultare: cū mihi habeā ī monasterio cōpcatores frēs qbꝰ cura sedula est me & reliqs a cœnobio absentes deo & diuę marię cōmēdare? Abi qñqdē nulla tibi pars mecū est. Discedēs īde ad pauculū tp̄s demō: ꝓtenꝰ cōuerso astitit forma hoīs q̄ maxīa: cui ꝓlixū & gracile collū erat Quē se īfestātē adā frustra pugione r̄pellere conatꝰ: videt cōfesti illū mutata effigie mediocri statura eē & monachi īstar cucullā faciē velare: cuiꝰ oculi sicuti ęs candēs rutilabāt. In q̄s dū ꝯuersus gladiolū īcassuꝫ vibrat pecudis sīlītudīe visus demō nō mior q̄ asinus auritꝰ apparuit. Vñ magis timēs seruꝰ: dñe iqt describe ī solo orbē: atq̃ in medio crucē xp̄i īsculpe: ī circo enī stātibꝰ nobis nihil aduersabit̄ iimicꝰ. Fecit igit̄ cōuersus sicuti a seruo fuerat admonitꝰ. Nec sic destitit ipius aduersator. Nā asininas aures in cornua cōmutauit: atq̃ ad circulū cōcedēs opprobrijs ē a ꝯuerso reprobatꝰ: & sputis cōtaminatꝰ. Cūq̃ a seruo doctꝰ cōuersus cruce se signasset: demō ī dolij spēm figuratꝰ: se molerias vicum versus ī rotę spēm circūegit: ꝯuerso illeso relicto. Huiꝰ tā mirādi euētꝰ īdicia extiterūt Abbas ī primis vallis sarnarij a ꝯuerso fidē rei q̄siuit. Scriptor p̄terea hystorię: loci vbi hęc gesta sūt īspector q equū priꝰ māsuetū: calcitrātē postea atq̃ ferociētē se vidisse ꝓfitet̄. Lāguor itē serui diuturnꝰ: & vestiū ꝯuersi ītolerabilis fœtor: & vocis donec ꝫinber desumpsit difficilis ęmisso. ¶ Per eosdē dies Marchiēsi comite mortuo Angolisma ciuitas philippo obuenit Quā ip̄e adiēs aqtaniā q̄ꝫ & thoꝫatiū ꝓuiciā visitauit pacatis q̄rūdā animis q ad rebellionē ꝓcliui eē ferebāt̄. ¶ Reuersꝰ ī frāciā philippꝰ ratꝰ flamīgos ferociā deponere: si Guido coꝝ comes

Angolisma ciuitas mortuo comite marchiēsi. philippi fuit.

carcere liberat⁹ ad eos mitteret: comitē cū filio guiller mo dimittit. Illi postq̄ seditiosā gētē ad sanitatē ducerē nō potuerēt: ad philippū vt ꝓmiserāt ꝯuertunt. Cognita flādrēsiū ꝑtinacia philipp⁹: tertio ī eos mouēs apd mōtē pplorꝫ (ab arborib⁹ populis q̄rū ī eo loco copia est sic vocatū) positis castris: cū speraret flādrēses ī prelīū descēsuros cognouit hostē vallo se cōtinē: & castra carris q̄drigisq̄ circūuallasse. Igit cū aduesperasceret: rege exarmato & militib⁹ paulo negligēti⁹ agētib⁹: ecce irrūpit ī regē ferox hostis: atq̄ ī cōspectu philippi occisis petro gētiano & iacobo frē ei⁹: alijs quoq̄ nō paucis rex cōscēso equo cū ip̄e sibi galeā īposuisset: ī hostē animosissime fert: obuios quosq̄ īterimēs. Quē reliq̄ī secuti vigīti miliū flamigorū stragem fecere: ita vt nisi supueniēs nox tenebris hostē ꝓtexisset: actū ꝓrsus de flādrēsib⁹ extitisset. Redijt ex ꝓlio rex facib⁹ accensis q̄ noctis caliginē supabāt. Hui⁹ victorię tp̄e flādrēsis comes q̄ cōpendij asseruabat defunct⁹ est. Morit itē iohāna philippi vxor. Fuitq̄ his dieb⁹ tāta annonę ꝑ franciā caritas vt frūmēti mēsura q̄ sextari⁹ appellat solidis veniret cētū. Pistores ꝓpterea publici ne plebs expositos a se venales panes desumeret/viq̄ auferret: officinas clauserūt donec recēsitis diuitū & religiosorūꝫ horreis frumētū venalē iussu philippi ꝓmeret. Mortuo deīde edouardo āglię rege: successor ei⁹ fili⁹ edouard⁹ ysabellā Philippi filiā vxorē duxit. ¶ Per eosdē dies mortuo bn̄dicto vndecio: q philippū ab excōicatiōe bonifacij absoluerat: ꝯueniētib⁹ pusij cardīalib⁹ curāte maxīe Philippo bertrād⁹ got⁹ vasco Burdegalēsis archieps pōtifex abn̄s eligit: quē clemētē q̄ntū appellauerit. Hic tp̄e electiōis cū ī gallia ageret cardīales lugdunū ad se venire iubet. Vbi tyara pōtificali fuit coronat⁹: assistēte Philippo & ꝓncipib⁹ cōp̄rib⁹ frācis. Ex eo tp̄e āno salutꝭ. M.ccc. q̄nto cœpit clemens auinionē

flādrēsium cedes.

Caritas annōe.

Edouardus tertius anglus rex.

Clemens quint⁹

vrbẽ ĩcolere: vbi ꝑ ãnos q̃ttuor & septuagita sedes põtificũ mãsit. Publicę leticię q̃ ꝓpt̃ noui põtificꝗ assumptionẽ agebat̃ calamitas nõ defuit. Erat iuxta viã qua põtifex ducebat̃ mur⁹ veteri materia male ꝯcinnat⁹ In hũc cũ turba visendi põtificis desiderio cõscẽdisset: vetustate exesus & põdere supextãtis ppl̃i pręssus mur⁹ ĩ britonũ ducẽ collapsus ẽ. Cõsecrato clemẽte cardĩales ex colũnẽsiũ familia suis dignitatib⁹ ꝓdijsq; a bõifacio destituti restituunt̃. A q̃ etiã clemẽte dum ex lugduno burdegalã petit tã magnis ĩpẽsis eccl̃ię grauate ferunt̃ vt ĩde ad philippũ graues admodum q̃rele delatę sint. Philippo aũt q ad bellũ flãdrẽse grãdes sũpt⁹ fecisset põtifex decimę ius dõauit. Cõcessitq; vt eccl̃ias sacdote vel mĩstro destitutas sibi seruiẽtib⁹ clericꝗ atq; bñme rẽti familię cõferre posset. Et qm̃ ꝑ id tp̃s iusti põderis mõeta nõ eẽt: philipp⁹ põtifici pollicet̃ illã ad legitimã ęstiatiõnẽ se r̃ductuꝝ. Atq; ita clemẽtẽ philipp⁹ dimit tẽs: cũ ĩ frãciã redijsset margaretã burgũdię ducꝗ maiorẽ natu filiã ludouico vxorẽ accipe pmittit. Sedauit ꝑterea ortã a bellouacꝗ ĩ symonẽ ep̃m seditionẽ: q̃ eo ꝓcesserat: vt ciuitate extorrꝗ põtifex nobiliũ q̃rũdã mãu collecta ciues q̃sdã ex ĩsidijs cepit: suburbijs ignecõsũptis. ¶ Tumlt̃uatũ ẽt eodẽ anno a parisijs ob monetę vsũ. Diuites.n. q suas ĩqlinis & varioꝝ misterioꝝ opificib⁹ domos locauerãt mĩoris ꝓcij monetã accipe an nuę pẽsiõis loco recusabãt: alterã q̃ iustiorꝗ põderꝗ erat exigẽtes. Cui⁹ inuẽti autor stephan⁹ qdã barbet⁹ habebat̃. Hic stephan⁹ in delitijs habebat hortos a suo noĩe barbetos appellatos cũ ꝓclaris ędib⁹: ĩ eo loco (cui barbeti porta nomẽ postea mãsit). Furẽs ergo ppl̃s in stephani possessiões delat⁹: qcquid ĩ ędib⁹ & hortꝗ ꝓciosũ fuit vastat atq; ĩcẽdit: mox ĩde mouẽtes ad viã sctĩ martini vbi ĩp̃e barbet⁹ ĩcolebat se cõferũt fustib⁹ clauisq; & verub⁹ vt cuiq; arma furor mĩstrabat ĩstructi. Effra-

Mone ne reformatio.

Seditõ bellouacorum in suũ ep̃m.

Stephanus barbetus.

Seditõ parisiorum.

ctis stephani portij domũ suppellectileq̃ oẽm diripiũt. ¶ Erat ꝑ hos dies philipp⁹ apd tẽplarios: quẽ nihil periculi expectãtẽ seditiosi ĩ tẽplo ꝯfesti obsidẽt. ¶ Nec qcq̃ ad eũ ĩferri sustinebãt qd nõ vel raperẽt/vel cœno ĩficerẽt. Tã repẽtino ppl'i motu attonit⁹ rex: misso ad seditiosos parisiano cũ qbusdã aulicis ꝑposito: dicere illis ĩperat: si qd ĩ illos a quopiã cõmissum eẽt: aut ĩiuria illata se regẽ eẽ q eos tueri possit. petãt. modo ĩi qd a rege optẽt: & domũ abeant se ꝓten⁹ curaturũ vt populo melius cõsultũ sit. His ꝓ tpe simulatis leuis populus a furore tẽperãs. cũ domũ quisq̃ petijsset nihil cũctat⁹ philipp⁹ seditionis autores ad octo & viginti correptos furcis ad q̃ttuor vrbis celebriores portas erectis illaq̃ari & strãgl'ari mãdat. Nec ml'to post mõetã ad legitimũ æris valorẽ cudit. ¶ Et ꝑ hos dies Ludouic⁹ hutin⁹ philippi fili⁹ pãpilonę a nauarris rex coronat⁹ atq̃ appellat⁹ est anno dñi Millesimo trigẽtesimoseptio. Tũ etiã ꝑdit⁹ ẽ tẽplarioꝝ error: q apud hierosolymã fidei defensionẽ ꝓfessi: cũ primũ religiõis cõsideratione opulẽtissimos se effecissent: ꝑclarissimis ꝑ orbẽ xp̃ianũ ędib⁹ cõpatis: xp̃o reiecto falsis se religionib⁹ dediderũt. Erat eni illis simulachrũ cui pellẽ humanã supinduxerãt: appositij ad ocl'os statuę duobus fulgẽtissimis carbũcul'q vice ocl'orũ micarẽt. Ei statuę dum qppiã ad illos ĩgrederet̃: ordinẽ vitãq̃ tẽplarioꝝ ꝓfessur⁹: abnegato añ oia xp̃o & cruce ei⁹ calcata: sacrificiũ faciebat. Morietes aũt corpus ĩ puluerẽ adactũ cęteris in potũ cõferebant: quo poculo cõstãtiores suos fieri arbitrabant̃. Pręterea si ex tẽplarij coitu ĩfaus ex puella virgine nasceret̃: hũc igni torrebãt: exq̃ eliq̃ta ĩ de pinguedine suũ simulachrũ decoris gratia vngebãt In cõfesso q̃q̃ habitũ: eorũ dolo diuũ ludouicũ dũ ĩ syria pegrinaret̃: ĩ vinculis a soldano ęgyptio cõiectum fuisse. His atq̃ hmõi criminib⁹. & ꝙ itẽ masculorum

Pena ĩ seditiosos.

Ludouic⁹ hutin⁹ nauarre rex.

Error tẽplariorũ.

foedissimi amatores eēnt: tēplariorū ordo ī cōcilio viē nēsi anno dñicę pietatis millesimo trecētesimo duodecimo p clemētē qntū finē excepit. Comphēsis vbilibet terrarū q ei⁹ īpietatis fuerāt atq; crematis. ¶ Administrabat eadē tēpestate eccl'iam Lugdunēsem qdā nō satis prudēs eps: q ob blasphemias regię sublimitati irrogatas obsidiōe a ludouico hutino cinct⁹: & inde ad philippū deduct⁹ post lōgā custodiā satisfactione exhibita: tādem suę libertati pmissus est. ¶ Nō itercedentibus post hęc multis dieb⁹ lugdunēses cōiuratione facta a rege deficiūt: mouētesq; scti iusti castellū diripiūt Sed p Ludouicū hutinū edomiti se imperata facturos iurāt. ¶ Et mot⁹ iterū belli a flamīgis insurgit: cui⁹ autor extitit Ludouic⁹ fili⁹ guidonis flādrēsis niuernensis comes. Qui ob id decreto parlamēti senat⁹ sua hęreditate priuat⁹ ē: & bona ei⁹ publicata. ¶ Fuerūt quoq; insignib⁹ foeminis sua fata. Nā vxores filiorū philippi tres adulterij īsimulatę sunt. quāobrē margaretha Ludouici hutini nauarri regis cōiunx. & Blācha caroli comitis marchiani vxor regis edicto ī castello galliardi relegatę sunt / qrū libido satis ī aperto erat. ¶ Iohāna vero Philippo pictauēsi nupta postq̄ apd dordanū in custodia aliqt dieb⁹ fuit / īnocēs liberata est: & viro restituta. Hostiari⁹ margaretę adulterij cōsci⁹ furca appēsus ē. Stupratores aūt philipp⁹ & galter⁹ dānoy fratres (mētulis exsectis) pelle nudati apd pōtisarā vltimi supplicij poenas subierūt. Ob hāc īpudicitiā īsignū mlierū natā fabulā reor: q de iohāna philippi pulchri vxore a rerū īperitis mēorari solet. Eā videl3 aliquot scholasticorū pcubitu vsam: eosq; ne pateret scel⁹ pten⁹ extinxisse & ī seqnā amnē de cubiculi sui fenestra abiecisse. S3 vnū tm̄ iohānē buridanū eo piculo fore liberatū & ppterea sophisma ab eo editū eē. Reginā interficere nolite tiere bonū ē. Fuit siqdē buridan⁹ iohāna poste-

Lugdunensis antistes sue temeritatis penas luit

Femie īsignes punitę

Iohanna regina casta.

rior. Quippe q philippo valesio rgnũ moderãte cũ liberaliũ artiũ noiatissim⁹ pfessor eẽt mlta & in rõnabili & morali philosophia scripsit/ dum parisinæ ecclię fulco psidebat/ anno xpianę resurrectiõis. M.cccxlviij. Nec cõmeruit pclara mulier hmõi vitio taxari/ cui⁹ liberalitatis atq; mię in paupes testimoniũ exhibet nauarrę apd parisios collegiũ: vbi scholasticos icolere ppetuo instituit designatis triplici ordie pceptorib⁹/ q grãmaticã dyalecticẽq; adolescẽtes docerẽt. q itẽ philosophiã iterpretarent. Addidit & theologos/ q oẽs anniuersarijs puentib⁹ pditi/ lrarũ studio se ppetuo accõmodarent. Hisq; cõe sacellũ extruxit/ ppositis ad rẽ diuinam sacerdotib⁹. Itaq; in eo tã grãdi tãq; spacioso collegio/ tã multi continẽter scholastici diuersant: q ad constituendã vniuersalẽ scholam satis eẽ putari possit. ¶ In terim rebellãtib⁹ flamigis enguerrãnus marignyan⁹ q vna cũ philippo regnũ administrabat: conuocato ad regẽ ex regni ciuitatib⁹ pplo: cũ multa psente philippo de flamingorũ crebra rebellione dissetuissent: rogauit postremo auditores si ad bellũ qd rex aduers⁹ illos pabat pecuniã suppeditarẽt. Quib⁹ rñdẽtib⁹ se regijs negocijs opẽ nõ substracturos: enguerrãnus gratijs pplo psolutis grãde pẽsum ad militũ stipendia exegit. Sed trib⁹ ad id bellũ regijs filijs atq; ipso enguerrãno cũ ingẽtib⁹ copijs a rege missis: cũ ad isulã castra posuissent re ifecta: de enguerrãni ɔsilio exercitũ domũ dimiserit.

Rebellant flamingi.

¶ Philippũ iterea morb⁹ iuasit: mortuusq; est apd fõtẽ bleaudi q vicus i vastinio ẽ postq̃ annos octo & viginti regnasset. Ei⁹ cor ex pcordijs exsectũ in poissiaco cœnobio qd ad diui ludouici aui sui memoriã philippus cõdiderat virginibusq; sub custodia fratrum dñici ordis attribuerat: sepultũ est: reliq corpe i dyonisiano monasterio terrę ɔmẽdato. Ei⁹ morti cõscios fuisse petrũ cathalaunẽsem epm & radulphũ praeriũ i regio se

Morit philippus.

natu aduocatũ creditũ ẽ. Sʒ radulph⁹ inocẽs inuẽt⁹ ẽ. At philipp⁹ p̃usq̃ mortẽ obiret: filios tris (q̃s sup̃stites sibi relinq̃bat) ad se aduocãs ad maiorẽ natu ꝯuersus: Ludouice inq̃t regnaui hacten⁹: p̃limis vectigalib⁹ & tributis meũ pp̃lm vexãs: nec michi satis curę fuit mo netã cudere q̃ legitimi põderis eẽt. Eã ob rẽ multorũʒ in me odio cõcitaui. Ecce post me regnatur⁹ es: misere re p̃ris animę: & q̃ pperã a me gesta sunt ipse emendes. ❡ Deo satis meo noĩe fac: de ijs q̃ tibi relinquo: & hie rosolymitano me voto absoluas. Vos quoq̃ filij fuate syncerẽ ĩter vos charitatẽ. His a philippo pulchro ꝑ tp̃is angustia breuissime dictis: cũ dauidis versiculum In manus tuas dñe cõmẽdo spiritũ meũ religiose ꝓnũ ciat: animã efflauit. mense nouẽbri pridie diui andreę anno xp̃iani natalis. M.ccc.xiij. Huic philippo qnq̃ li beros iohãna vxor peperit. Ludouicũ hutinũ: Philip pũ pictauorũ comitẽ. Carolũ marchię principẽ: filiam quã ĩfantẽ mors abstulit: & alterã ysabellã quã edouar do anglorũ regi p̃r philippus matrimonio iunxit.

Philippi moriẽtis ad filios pia or̃o

POst philippi mortẽ filij ei⁹ de p̃ris thesauris solliciti cũ nihil eris ĩuenissent (ferrico pigui gniaco maxĩe hortãte) enguerrãnũ in arcem luparę parisij cõiectũ: rationẽ admĩstrati a se regni ponere cõpellũt. At cũ bonã thesauri partẽ caro lũ vallesiũ philippi fratrẽ habuisse enguerrãnus dice ret Carolus ęgre id ferẽs: oẽs quib⁹ enguerrãni nomẽ odio habebat excitat querimoniã aduersus eũ ꝓferre. Et ne quid gratię a beniuolis enguerrãnus recipet ex lupara (cui⁹ ipse p̃fectus erat) ad tẽplariorũ munitissi mã arcẽ traducit. Ipse paucis post diebus cũ perductus ad ludouicum hutinum esset: iohannes hãnerius ad lr̃ a carolo valesio edoct⁹ in pręsentem enguerrãnũ hęc q̃ subscripsi crimina cumulauit. Eum quidem philippo fuisse suspectũ: eã ob rem recusasse illum ne testamenti

Enguerrãnus rõnem regni admistrati ponere cogitur.

Capita accusatiõis enguerrãni.

sui pcuratione gereret. Extrema i flamigos expeditio ne suo dolo fuisse irrrita q coicato cla cu niuernesi co mite psilio: atq ab eo recept muerib psiliu dederit ex ercitu reducedi. Cui tn ca grade ex regno pecunia exe gerat. Ea pterea nocte q philipp obijsset morte regis thesauros ex lupara alio trastulisse. retinuisse q sibi tri gita libraru parisiesiu milia q clemeti romano potifici dono dada a rege accepisset. Neq rone fecisse sexagita & treceto panoru qs ex naufragio quoda regis noie detinebat. Celasse quoq octo & qdragita libraru milia q regi attrebates ipedissent. Nec in re pecuniaria frau de mo fecisse: s cu ad arthesij dnam rex qda q ad regia dignitate ptinebat scpsisset: enguerranu suis adiect lit ter repugnatia scpsisse: pollicitu ea oi icomodo exime re: atq ab ea. xv. libraru mulcta dono habuisse qua a ca meracesib si rex decreuisset: acceptura erat: ea nihilo min pecunia sua aucte enguerranu a cameracesib ex egisse. Et cu regiu apd parisios palatiu exedificadu re cepisset pter dece milia libraru q illi Philipp tribuerat domos q pxime palatiu ciuiu erat vsurpasse: costituta possessorib annua pesioe q ad illu qtanis pueniret. Co misisse isup i priuatos quosda iexplebilis auaricie fla gitia: atq ita regios q fisco perat mistros & qstores sibi deuinxisse: vt sine ei syngrapho regijs iussionib non obteperet. His alijsq ab hanerio pala exposit: nlla en guerrano se purgadi ptas fuit. Erat aut illi vxor q libe radi ei ca postq mlta frustra tetasset: ad magia & diuina tiones se puertit: pauioto qda maleficio & clauda mlie re ad id facin ope feretib. Itaq cera qda simlachra ad reg & caroli valesien. forma demoia arte pficiut: q la guetiu spem p se ferret: ad qru silitudine (nisi male fora pdita fuisset) rex: & ipe carol pficiedi macie sesim erat & definita ad tps morte cosumedi. Cognito maleficio rex toti negocij cesura carolo pmittit. Qui mox accit

Enguerra ni vxor

qbusdā magne auctis pceribꝰ ēguerrānū ī sūmo pati bu li parisieñ. tigno strāglari ipat. Pauiotū par suppliciū excepit: pterq̄ qp īfra enguarrānū: ad īferiorē trabē illaq̄atꝰ est. Claudā flāma cōsūpsit. Vxor aūt ēguerrā ni atq; eiꝰ soror de cāteleu ī carcerē piecte sūt. ¶ Eodē tpe Ludouicꝰ niuernēsis / & Iohēs namurcꝰ reg benivolētiā meruerūt rebꝰ ad flādrēses spectātibꝰ cōpositꝭ Quarū gr̄a robertꝰ comes flādrēsiū cū ad regē die cōstituto nō venisset: reiectis excusatiōibꝰ q̄s p cistercij abbatē & q̄sdā ad id missos pcuratores ptēdebat ptumax dictꝰ est: & ī rebelliū nūero hitꝰ. Per id tps q̄ttuor veneficę mulieres cū parato veneno dephēsę igne cremātur: q̄rū opa cathalaunēsis ātistes pdecessor eiꝰ petri litigniaci quē ī custodia habitū supra mēorauī fuerat interēptꝰ. Quē īsequēte tpe ludouicꝰ sede pōtificia amotū relegauit īstituto eidē successore stephano caroli velesiani cubiculario. Reduxit & iudeos q̄s pr̄ frācia expulerat. Tētauit ludouicꝰ ānua tributa q̄ ludouicꝰ pulcher āpliora fecerat colligere. Sed cōuenietes cāpani / burgūdi / veromādi / arthesij / ābiani / bellouaci / pontiuiaci / forestani / altissiodorēses / & aliq̄t alij ppli / cāpanię comite autore cōiurāt se id nō pmissuros. Propterea ludouicꝰ carolū valesiū mittit / q futurę seditiōi bonis pmissis occurrat / & placet diffidētes. Fecerat idem philippꝰ pulcher aureas coronas tris gēmis multi pcij ornatas. Eas ludouicꝰ hutinꝰ ī cœnobiū diui dyonisij trāstulit: vt ad coronādos deiceps reges regiasq; reponerētur. Quas matheꝰ abbas & eiꝰ monasterij cœnobitę receptas suare chirographis datꝭ cōpromisert. In rebelliōe psistētibꝰ flamīgis bellū idixit. Sz ad lisā flauiū cū admouisset tātꝭ ībribꝰ terra q̄ palustrꝭ ē emollita est: vt eq genuū tenꝰ ī luto cōtinēter eēnt: nec commeatꝰ īportari ad castra nisi magno labore poterat: ita vt singulis vini dolijs vehēdis trigīta vix eq sufficerēt

enguerrānꝰ suspendit patibulo.

Iudei ī franciā reducti

Quę res cũ q̃tidianas difficultates militi afferret regeꝫ adduxit bello abstinere:& cũ tẽtoria & belli ĩpedimẽta ꝓpter luti iiq̃tatẽ educi ptãs nõ fuit:cũcta magno suo dãno miles cremauit. Secuta ẽ hãc aduersitatẽ ãnonę incredibilis caritas.Deĩde fames & mox pestilẽtia. Visusq; ẽ cometes crinit⁹. Ipe ĩsup ludouic⁹ apd vicẽnas defunct⁹ est:relicta grauida clemẽtia vxore roberti siciliẽsis neptę.Hic ludouic⁹ instituit plamẽti curiã pisiis stabilẽ eẽ & loco non moueri:ne litigatores crebris circuitiõib⁹ grauarẽt. Per h̃ iter regnũ philipp⁹ ludouici frater pictauorũ comes oĩm ꝓcerũ ꝯsensu regni administratiõe suscepta frãcoꝝ & nauarrę se rectorẽ appellauit. Ad quẽ veniẽtib⁹ flamĩgoꝝ legatꝫ: pax inter eũ & robertũ flãdrẽsem comitẽ cõuenit q̃ lr̃is mãdata flamingorũ sigillis firmata ẽ. ¶ Per id tp̃s clemẽtia quã moriẽs philipp⁹ grauidã reliq̃rat filiũ iohẽꝫ parit paucorũ dierũ regẽ.Quo defuncto philipp⁹ ex rectore rex appellat⁹ est.Reclamãte burgũdoꝝ duce q̄ diceret nõ ad philippũ:sed ad ludouici defũcti regꝫ filiã regna patris ptinere:q̃ res difficiles postea cõtrouersias frãcorũ quieti ĩuexit:dicẽtib⁹ plurimis regni heredes filias eẽ nõ posse. Burgũdũ tñ philipp⁹ ĩ suas ptes allicit: data ei grãdiore natu filia vxore. Et cũ alias tris filias rex hr̃et vnã niuernẽsis comitꝫ filio:secũdã dalphino viẽnẽsi collocat. ¶ Interĩ cũ paucꝫ cõditiões flamĩgi nõ reciperẽt:nec põtificꝫ rõani decreto assentirẽt: inducias philipp⁹ ꝓrogauit.Misso deĩde a põtifice iohãne.xxij. in frãciã ioserãno cardiali q flamĩgos philippo ꝯciliaret.cũ tornacũ puenisset:gẽtꝫ pulcacia incõstãtiãq; verit⁹ p loci ep̃m nũciare illis iubet se pacꝫ eã tornaci esse ad eũ se cõferãt dũ de cõcordia agere licet. Missis q hęc flamĩgis exponerẽt duob⁹ ex minorũ ordĩe fratribus inter q̃s petr⁹ de palude fuit:robert⁹ comes eos in vinculis haberi iubet. Qui ex eo tpe ex gãdauensib⁹ plebe

Ludouic⁹ hutin⁹ moritur.

Clemẽtia Ludouici hutini vxor.

Philippus lõgus rex

excitata insulã oppugnare ꝯstituerat. At vbi ad lisam flumẽ ventũ est: cõuersus in comitẽ populus. Nos in quiunt illustris comes ĩducias q̃ tibi cũ rege iuratę sũt seruare ꝓmisimus. Ideo te nõ sequi ad bellũ in aĩo est. Destitutus igiť comes exercitu: legato audiẽtior fuit. Nã tornacũ se cõtulit: vbi regij oratores se cõtinebãt. Promisit comes primo vere parisiũ ad regẽ cõcedere: fideq́ꝫ ꝑstare & cętera cõfirmare q̃ in cõditionib⁹ pacis cõuenerãt. Sed cũ dies cõuentionis successisset: per nũcios excusatũ se facere falsis argumẽtis conat⁹ est. Instante tñ legato anno salutis. M.cccxx. Robert⁹ & flamingorũ ꝓcuratores in philippi verba iurauerũt. Sed de pacis cõditionibus cũ ad cõstitutũ diẽ ageretur: firmare cõuenta comes recusauit nisi tria sibi oppida insulã/bethuniã/& duacũ q̃ rex occupabat redderẽtur. q̃ & ipse enguerrãn⁹ marigniagnus philippi pulchri olĩ negociorũ gestor: regio noĩe facere promisisset. Nã inter pacis leges q̃ illo tpe dictę erant: adiectũ extitit flãdrię comitẽ debere regi duodecim milia librarũ annui ꝓuentus intra francię regnũ constituere. quod quãdo quidem comes nõ cõpleret ea q̃ supra dixi oppida philipp⁹ pulcher memorati ꝓuẽt⁹ loco possederat. Quæ cũ relinq̃re rex nollet: comes festinãter re ĩfecta digreditur. Sed a ꝓcuratorib⁹ flamingę gẽtis reuocat⁹: ꝓpositã prius pacẽ admisit/roborauitq́ꝫ. ¶ Dũ hęc difficili negocio agũtur: ouium quidam pastores admoniti cęlesti vt ipsi asseuerabãt oraculo in syriã religionis christianę causa prefecturos se iactabãt. Qui postq̃ magno numero aucti sunt: latrunculis non dissimiles cũ prædas agerent carcassonam vsq́ꝫ progressi ab incolis grege facto dissipati aufugerũt: cõplurib⁹ interfectis & patibulo strangulatis. Afflicti quoq́ꝫ leprosi qui iudeorum hortatu susceptum ab eis venenũ puteis per omnẽ franciã infundere cõiurassent: vt qui inde in po

Comes flãdriæ rebellĩs

Pastores.

Leprosi

tum haurirēt aut interirēt: aut elephātię vir⁹ icidérēt. Itaq₃ farmacō sanguine & lotio hūano herbisq₃ qbusdā letiferis cōfectū pāno inuoluētes in puteos demittebāt lapide adhibito vt ad aq̄ fundū cito deferret. Id cū in ꝓuincia narbonēsi a leprosis factū philipp⁹ accepit: veneficosq₃ oēs flāmis fuisse punitos: inqri p reliquum regnū leprosos iubet: q̄s de crimie cōfessos vna cū plerisq₃ iudeis vindex flāma corripuit. Fuisse per id tp̄s cōstat iudeos q̄draginta vitriaci ob idip̄m in custodia habitos mirabile in sese facin⁹ ꝑpetrasse. Nā cū se morti addictos iā minime dubitarēt: duos ex eoꝝ numero delegerūt qui eos occiderūt: ne xp̄ianorū manibus sumerēt suppliciū. Vetustissim⁹ illoꝝ atq₃ iunior execrabile ministeriū exequunt. Oībus interēptꝫ cum duo tm̄ homicidij autores supeēnt: senior orat iuniorē se necet. Ille seniore occiso cū se solū videt: direpto auro qđ apud interēptos erat: fune ex defectis litheis facto p fenestrā se dimisit. Sed & corpis atq₃ auri grauitate fune q̄ se deorsum mittebat dissoluta: i fossam delapsus crus fregit: atq₃ ita i fossa ꝓcūbēs deꝓhēsus ē & vltio supplicio affect⁹: iudeorū aūt cadauera cremata sunt. ¶ Cogitauit etiā philipp⁹ mēsurarū gn̄a q̄ p frāciā plurima erāt: vlnā q₃ & monetā ad vnā speciē formāq₃ pducere. Sed valitudinari⁹ fact⁹ institutū nō explevit. Nā & quartana febre diutissime vexat⁹ alui ꝓfluuio apud fontē blādi interijt. Corpis eius ptes tres factę sunt. Cor minores: itestina p̄dicatores apđ se parisij terrę cōdiderūt. Corp⁹ ad sctm̄ dyonisiū elatū est. Anno dn̄icę pietatꝫ. Mcccxxj. Post eni diui Ludouici mortē q ab ipsis mēdicātiū fratrū ordinib⁹ lr̄as didicerat: cōsuetudinē fecerāt p̄dicatores atq₃ minores cū integrū regū cadauer hr̄e nō possent itestinorū sibi ptes ad sepulturā vēdicare. ¶ Insurrexit p idē tp̄s iohānes de polliaco natiōe picard⁹: asseuerās eos q mēdicanti

Iudeorū infelix ptinacia.

Iohannes de polliaco.

bus religiosis peccata cõfitent: oportere eadẽ suis plebanis pbr̃is rursꝰ enarrare. Qui iohãnes iohãnis.xxij. papę iudicio aliter sentire & docere dãnatus est.

¶Eiusdem compendij Liber octauus.

Hilippo sine liberis defũcto: Carolꝰ eius frater marchię comes successit. Hic cũ blãchã mahildis filiã despon sasset: eam a se dimittere cogitauit. Mahildis enĩ blãchę mr̃ Carolũ ex baptismi lauachro susceperat: q̃obrẽ ecclĩastica lege filiã hr̃e vxorẽ phibebat. Cõsultꝰ ad eã rẽ põtifex romanꝰ diffinit nuptias (nisi aliq̃ dispẽsatio pcessisset) eẽ incestas. ¶Mortuo p hos dies robto flãdrẽsi: q̃stio de legitio successore apd parlamẽti iudices versabat: cõtẽdẽte maxĩe ludouico niuernẽsi pximũ se heredẽ eẽ. Qua spe fretꝰ cũ parisiũ se cõtulisset: pceres q cũ eo ex flãdria erãt cõtra regias cõstitutiões ad fidei sacrm̃ admisit. Ob quã cãm ĩ arcẽ luparã mittit asseruãdus. Sed nõ multo post cũ heres a iudicibꝰ esset declaratꝰ absoluit: regiq; fidelitatis iusiurãdũ exhibet atq; in flãdriã se recepit. ¶Erat eodẽ tpe in aquitania iordanus insulanus nobilis qdã & imprimis potẽs: cui ob insignẽ eiꝰ potẽtiã iohannes vigesimus secũdus pontifex romanꝰ matrẽ mr̃imonio iunxerat. Sed moribꝰ cũ eẽt ferox / rapinisq; atq; homicidijs dehonestabat: ob q̃ flagitia pmo ad regẽ delatꝰ: cũ amicorũ psidio veniã impetrasset: criminibꝰ nõ abstinuit. Sed ministrũ quẽdã regiũ (quẽ seruiẽtẽ vulgꝰ vocat) virga qua ad officiũ seruiẽs de more vtebat trucidauit. Vocatꝰ ergo ad carolũ multis armatis stipatꝰ veniẽs: post legitimas accusatiões & pmissorũ a iordano argumẽta: iudicio plamentei senatꝰ ad patibulũ tractꝰ ab altiore furcarũ tigno pepẽdit. ¶Exactis post hæc

Questio de comitatu flandrẽsi.

Iordanus iohannis pape vigesimi secundi matrem accepit vxorẽ.

Iordanus insignis aqtanꝰ patibulo appenditur.

paucis mēsib⁹ mortua apd argimōtē maria caroli vxo re bohemorū regis sorore iohānē ebroicen. comitꝭ filiā ex dispēsatiōe pōtificis q̄ ei⁹ consobrina esset: sibi copulauit. Et mox apud aqtanos ab Hugone mompesaco ex hmōi causa bellū insurgit. Mōpesacus in loco q̄ regis erat ꝑpugnaculū munitissimū extruxit: idq̄ ad anglū regē pertinere cōtēdebat. Lite ab arbitris discussa: rex p̄sidiū ꝑpugnaculo imponit. Qd postea mōpesacus auxiliāte aquitanię marescallo: occisis q in eo erāt custodib⁹ recupat. Quā iniuriā non æquo aio ferēs carol⁹ ne in re sua iudex eēt: anglū regē per nuncios monet: mōpesacū castiget: & de iniurijs satisfaciat. Deputat anglus fratrē suū Aymerū: data ptāte cōtrouersiā cōponēdi. Qui ad carolū ꝓficiscēs oīa ꝑ regis volūtate diffinit. Igitur rex misso cū anglis iudicib⁹ in aquitaniā iohāne darblao qui ei⁹ noīe satis de iniurijs factionem excipet. postq̄ ad primos aquitanię fines vētū est Et tu Iohānes inquiūt angli si capiti tuo parcis: in frāciā reuertere. Quo verbo iohānes dolū intelligēs regi nūciat iudicū perfidiā. Qua cognita rex nō ignar⁹ q̄ per anglorū contumaciā ad sibi editā diē rex āglus nō venisset: aqtaniā ad fiscū redijsse. Carolū valesiū cū exercitū q regionē vēdicet mittit. Is agenū vrbē petens: eā dedētib⁹ sese spōte ciuib⁹ capit: infensi eīm Aymero erāt ꝑpter pecuniā quā ab eis supra paucos dies exegerat / & ꝑpter speciosissimę cuiusdā puellę stuprū quā ille abduxisset. Profect⁹ deide riolā carol⁹ vbi aymer⁹ se recepat: cū militē ꝑpi⁹ admouisset: eruptiōe ab oppidanis facta frācos cedere coegerūt: occiso scti florētini dn̄o. Cui⁹ mortē vēdicatur⁹ carol⁹ / extructꝭ machinis atq̄ ligneis tabulatꝭ ad muros admotꝭ: oppugnare locū mādat. Pugnabat eni frāc⁹ ex ipis tabulatis cōserta manu aduersus hostē / ita vt despata ꝑpe salute: de pace ad carolū nūcios hostis miserit. Cōtent⁹ se atq̄ locū

Belli cā in aquitania.

Aymerus neq̄ anglus

carolo ꝑmittere: mō liceat ijs sedes nō mutare q & manere: & regi frāco fidē iurare velit: reliqs āgli ꝑtes seq volētib⁹ saluis suis fortunis abire. His cōditiōib⁹ propositis aymer⁹ relictis apud carolū valesiū obsidib⁹ viris ꝓcerib⁹ in angliā ad regē ire ꝑmittit: q regis sniam de legib⁹ pacis exqrat. ¶ At cū nō reuerteret aymer⁹: riolla carollo dedit: & mōpesac⁹ diruit/ restituiturq; ꝓpugnaculū qd hostis deiecerat. Riolla recepta reliqua aqtania ꝑter burdegalā/ baionē/ & sctm̄ seuerū carolo obtēperat. ¶ Nō intercedētib⁹ post hęc multis diebus regina anglię ysabella caroli reg(is) soror i frāciā veniēs inducias a fratre obtinet: spe (vt ipa dicebat) ꝯponēde cū filio firmioris pac(is). atq; iteri ad virū suū regem mittit. Qui pollicit⁹ post paucos dies bellouacū ꝯuenire: ibiq; frāco regi debitā ob aqtanię principatū fidē ꝑstare: p nuncios filio edouardo q cū regina venerat oēm aqtaniā attribuit. Qua ex pris dono recepta: edouard⁹ i verba regis frāci iurat: & vt est in verbo gallico homagiū exhibet. At regina edouardi mr: cū aliqt dies i frācia mansisset: timēs ne viro suspecta haberet in ągliā reuerti instituit. Id postq̄ resciuit rex angl⁹: singulis portub⁹ custodib⁹ apposit(is) mādat reginā ingredi angliā ꝓhibeāt atq; vt nequitiā dissimulet romanū pōtificē p legatos orat carolū frācię regē moneat ysabellā ad se remittere. Qd vbi ysabella resciuit: illa nihilomin⁹ accersito iohāne hānonio Guillermi comit(is) hānonię fratre strennuo ęqte q trecētos milites in ptāte habebat i angliā nauigat. Et q̄ad maxīe potuit plęrosq; sibi ex āglis cōciliat: exhibēs illis edouardū filiū vt illū q̄si futurū aliquando regem vererētur. Nec destitit quoquouersum rex anglus iret eodē se recipere. Quā cū pertinax maritus nullo pacto audiret: ꝓceres īdignati arma i eū mouēt: a qb⁹ ęgre se tutat⁹ angl⁹ ad gallias insulā se recepit. Capt⁹ est Hugo dispēsarius apud brestū. Cui⁹ cō-

Regia Anglię Edou- ardo in franciā venit.

filio rex vxorẽ nõ admittebat. Captoq; paulopost rege anglo conueniẽtibus londonijs pcerib⁹ repudiato patre edouardũ filiũ regni dyademate isigniũt. Anno xpianę salutis millesimo trecẽtesimo vigesimosexto. Hugonẽ vero dispẽsariũ post euulsa illi intestina & se inspiciẽte cremata: capite puniũt. Carolũ aũt pulchrũ anno insequẽte apud vicẽnas morbo extenuatũ mors assumpsit. Impositusq; est regio sepulchro in scti dyonisij æde. Anno salutis. cccxxvij. supra mille.

POst huius obitũ cũ iohãna ei⁹ vxor grauida esset: disceptatio iter pceres insurrexit qs interim dũ reginę part⁹ expectat regni administrationẽ gereret. ¶ Duo erant q id sibi iure deberi pdicabãt. Philipp⁹ valesi⁹ & edouardus tertius ex maria philippi pulchri filia nat⁹. Philippo maxie suffragabat q ipe masculino gradu carolo pulchro pximus haberet. Edouardo aũt si qd ad hanc rẽ ius pertineret id a fœmina esse quæ nullo tpe visa est frãcorũ imperiũ moderari. His rationib⁹ valesius administrãdo regno pficitur. ¶ De nauarre regno cõtendẽtibus plurimis nihil tunc diffiniri potuit. Quæ res qa ad eã quã percurrimus hystoriã cõducere minime videt illã pretereo. Per id tẽp⁹ de petro remo suppliciũ sumptũ est q regiã pecuniã male administrasset. Et Iohãna regina quã grauidã carol⁹ pulcher moriẽs reliqrat apud vicẽnas filiã enixa est. Quãobrẽ philipp⁹ valesi⁹ ex regẽte rex appellat⁹ ẽ: & a guillermo remorũ archipsule vna cũ vxore regina coronat⁹. Inde pisios repetẽs / cũ secũ reputaret q puicaces flamigi & in se & i ludouicũ eorũ comitẽ psisterẽt: capto a pcerib⁹ cõsilio grãdẽ exercitũ i eos ducit. Ad casletũ aũt cũ puenisset flamingi fiocci philippũ habẽtes gallũ ex lineo pãno cũ his verbis effigiãt. Cũ hic gall⁹ resonabit rex rept⁹ casletũ occupabit. Philippũ ei reptũ appellabãt: arbitrãtes illũ

Bellũ i flamingos.

nō legib⁹ factū regē. Hāc galli effigiē ī edito loco Philippo illudētes cōstituūt. Qđ factū magnę calamitatis cā flamigis fuit. Nā ex eo tpe Philipp⁹ cogitationē suā ad eoꝝ īternitionem vertit. Itaqꝫ accito robto flādrēsi: eū cū ducētis instructis militib⁹ ad sctm̄ audomaꝝ mittit: q flamigos ne dilaberent diligēter obseruet. Iubet rursus Ludouicū flādrię comitē: insulā cū copijs ꝓfici sci: q flamingis si qppiā molirent obstaret. Aiaduerso tā instructo apparatu flamigi nobilitate destituti: cuꝫ nullos idoneos ꝑfectos haberēt: trifariā se diuisert furnēses & brugēses plebios cū pourprigis ad cassetuꝫ ire iubēt Brugēsib⁹ atqꝫ frāconijs mādatū ē tornacū vers⁹ mouere. Iprēses & curtracij īsulę partes recipiūt. Philipp⁹ vero ad nouā fossam reliquū exercitū cōtinebat. Quā ī decē acies distribuit: primę marescalli & balestariorū ꝑfecti ꝑfuerūt. Secūdā duxit alēconij dux. Tertia magrō hospitalarij ordís obtigit. Quartā galter⁹ de castilionę conestabilis accepit. In qnta īpe rex erat: quē nauarrorū rex cū lotharingię & barry ducib⁹ comitabat. Sextę ductor burgūdię dux fuit. Dalphino viennen̄. septīa attributa est. Octauę ꝑfuit hānonię p̄nceps Nonā britonū dux admīstrauit Postremę īperabat robert⁹ arthesiensis. Ad hūc tā instructū exercitū borboniorū dux postera die q̄ttuordecim militaribus signis stipatus accessit. Hęc cū in amplissima valle cōstituunt flamingi constitutis ad cassetū edito loco castris vnde frācorū acies despicere poterāt ita suos īstruūt: vt a frācis videri ipsi possent. Postq̄ nullā pugnādi ptātem fecissent: Philipp⁹ paulo ꝓpius incedere suos iubet: vt a mōte quo se tuebat hostē deduceret. Postq̄ id parū conducere ītelligit: marescallos vltra cassetū cū copijs mittit. qui oīa late & pderent & cremarēt. Sed neqꝫ hoc accepto damno: flamingi loco se mouerunt. Reuersis ab incursiōib⁹ mareschallis: cū ex labore se curare statuis-

Acies a philipo vale sio ordinate.

Vide frācoꝝ icuriā.

sent: nostri segnius agere cœperũt: neq3 excubias adhibent. Sed pceres palantes p tentoria aleam ludebant aut lusibus animũ ralaxabant: rege i tabernaculo suo cũ paucis cubicularijs & duob⁹ diui dñici ordis fratrib⁹ agẽte. Quib⁹ ab hoste vigilãter aĩaduersis: trib⁹ sub vesperã acieb⁹ relicto mõte i nr̃os ire festinãt. Iãq3 infesti aderãt: cũ a nr̃is sublato clamore pars sanctũ audomarũ versus fugã pabat. Nec morat̃ hostis regis tabernaculũ appetere: fecissetq3 nisi a mareschallis ꝯ occurrẽtibus fuissent ipediti. Per hãc morã reliquus exercitus armis resumptis acrẽ pugnã instaurat: atq3 interi rex suis ad se ppere veniẽtib⁹ in hostes fert̃. prę cedẽte milone de noiers auriflãmę signifero: pugnatũ est ab alterutris accerrime. Sed cedẽtib⁹ tandẽ flamingis: francus victor extitit paucis desideratis. Ex flamigis autẽ octingenti supra decẽ & nouẽ milia cecidisse referunt̃. Qui vero ex ꝓlio fuga dilapsi erant: cũ se ĩ agro sepibus vndiq3 vallato recepissent: a comite hãnonię q in casleto mõte cõsidebat aspecti: primo quidẽ ferocissime restiterũt. Deinde fracti nostrorũ incursu oẽs occisi sũt Post partam victoriã quarto die Philipp⁹ mouens receptis in fidẽ oppidis q̃ ad oram maritimã sunt ypras cõtendit: & sponte deditã recepit supplicio affectis quibusdã defectionis auctorib⁹ atq3 armis a ciuib⁹ datis. Cãpana ꝑterea q̃ in edita turre pẽdebat ad plebẽ repente concitandã deiecta est. ¶ Dũ hęc a Philippo gerunt̃ brugẽses q tornaci fines aduersus eoꝝ comitẽ Ludouicũ obseruabãt: audita suoꝝ clade comitis se ptãti pmisere: q̃s ad Philippũ deductos parti rex morte affici: ptim in exiliũ agi mãdat. Atq3 ita flamigis decẽ kalẽdas septẽbres Anno xp̃i millesimo trecẽtesimo vigesimo octauo subactis Philipp⁹ Ludouicũ comitẽ i flãdriam restituit. His eũ verb admonẽs. Age inqt ludouice cautior deinceps esto: ne p iiusticiã pricipatu exclusus nõ

Flami gi regẽ iuadũt

Philippus flãdrie comitem alloqt̃.

strām opem rursus implores. Cui⁹ verbi recordat⁹ comes postq̄ in flandriam venit ad decem hominū milia eorum qui rebellionis participes extitissent interemit In quem cū guillermus canus ex brugis ad brabātinū ducem euadens: aduersus comitē auxiliū petit: ad Philippū perduct⁹: manibus abscisis in rotam primū more patrio surrigit: deinde patibulo appendit. ¶ Nōdū de aquitania edouardus debita Philippo iuramēta p̄stiterat. Ideo misso in angliam iohanne fiscani abbate edouardum philippus monet secūdum feudi leges fidē exhibeat. At legatos anglus ad se non admisit. Sed a matre eius regina responso accepto: ad philippū legati redierunt. Edouardi contumacia cognita rex attrebatium ep̄m & baronem de craone in aquitaniā legat: qui regionis ꝓuentus sub regis potestate reponāt. At q̄ interim in angliam secundo mittit: diem Edouardo dicere: ea lege si venire negligeret: dicēdū ius nihilominus aduersus eū esse. ¶ Venit tādē edouard⁹ atq; apd ambianos quo se philippus cōtulerat fidē ob eas q̄s in aquitania & pontiuiaco terras possidebat p̄stitit. De his aūt quas a Carolo valesio Philippi patre ablatas sibi fuisse dicebat iudicium parlamenti senatus exposceret. ¶ Eadē tēpestate Philippus animo voluēs q̄ ꝓcliues ad seditionē flamingi semper extitissent: misso iohāne abrinceñ. antistite portas yprensis oppidi atq; curtraci & aliarū quarūdā arciū munitiones dirui confestim iubet. ¶ Per eosdem dies robertus arthesiensis aduersus mathildē ob arthesij principatū i iudicio cōtendebat: nitebaturq; comitatū ip̄m paterno iure vendicare: q̄q̄ parlamēti decreto mathildi fuisset addictus Sed aduersus decretū Robertus litteras recenter iuētas exhibebat quibus se terrę ipsius hęredē asserebat Lr̄is penes regē depositis: mathildis diligenter explorat vñ syngraphū emanasset. Cōpertū est id a foemina

Guillerm⁹ can⁹ patibulo afficit.

Edouardus edu fidem p̄stat.

Robertus arthesiē.

nobili ex bethunieñ. agro quã robert⁹ ĩ delitijs hẽbat fuisse seq̃nti calliditate inuẽtũ. Erat attrebati ciuis potẽs q annuũ ex comitatu arthesij ꝓuẽtũ ẽptionis lege sibi q̃ ad viueret tm̃ cõparauerat: eiusq̃ ẽptiõis syngraphũ p̃ris erat roberti sigillo firmatũ. Ciue mortuo fœmina ex heredib⁹ l̃ras recuperat: vtpote q̃ nullius momẽti heredib⁹ eẽnt. Litteris receptis sigillũ calẽti ferro detrahit: atq̃ alteris q̃ ad cãm roberti ꝑtinerẽt cõfectis vet⁹ sigillũ agglutinat: easq̃ ad robertũ deferẽs se illas domi forte fortuna repperisse ait. Fraude cognita per eũ q syngraphũ scp̃serat: Philipp⁹ rob̃tũ ad se vocatuꝫ hortat̃ a lite desistat: sibi sine ãbiguitate ꝯstare adulterinũ syngraphũ eẽ. At Rob̃t⁹ mali ꝓpositi tenax regẽ nõ exaudit. Quãobrẽ philipp⁹ syng̃phũ ad iudices mittit & fœminã app̃hẽdi iubet. Que tormẽtĩ exp̃ssa veritate igne cõsũpta ẽ/ ĩ eo loco q porcorũ mercat⁹ a parisijs appellat̃. ¶ Eisdẽ dieb⁹ q̃rimonia aduersus cleruꝫ exorit̃ quẽ ditiõe sua abuti pleriq̃ palã testabant̃. Eius rei cã ꝯuocato cõsilio: cũ de ordinãdis legib⁹ ageret̃: regia visa ẽ conari ab eccl̃iasticis iurisditionẽ abrogare. Quod postq̃ Philipp⁹ cognouit: nõ inq̃t vt clero q̃cq̃ detrahat̃ hec cõcio habita est. Nõ eni modo non auferre ecclesijs sua iura: sꝫ ea ãpliare ĩ aĩo ẽ: satis esto errata emẽdare. ¶ Sed de rob̃to arthesieñ. reliq̃ ꝓsequamur. Prohibit⁹ Rob̃t⁹ captã ob arthesiũ litẽ ꝓducere: q̃a fœmie supplicĩũ grauius iusto ferebat regi detrectare veritus. nõ est. Et cũ obloquẽti dies ad iudiciũ dict⁹ eẽt: venire cõtẽnẽs: me inq̃t autore philipp⁹ rex ĩstitut⁹ est. & me q̃q̃ autore regno depellet̃: atq̃ ita irritat⁹/ equos quos formosissimos habebat cũ omni thesauro burdegalaꝫ misit. Moxq̃ ĩ angliã oĩa traduci iubet. Ipe ad Guillermũ hãnonie comitẽ ꝑmũ ĩde ad brabãtinũ ducẽ cõsobrinũ ei⁹ festinãter ꝯtẽdit. Hic aũt brabãtin⁹ guillermi hãnonieñ. filiã vxorẽ filio suo accipe instituerat. Qd

Mulieris astutia.

Nota ꝯ nouas reformationes.

Regis calliditas.

Philipp⁹ sagacissime ītelligēs: cū maxie sciret Guiller=
mū ipm alias suas filias magnis pricipib⁹ collocasse:
& īde sibi & potētiā & auctem cōpasse: veritus ne acces
sione ducis brabātini īcremētū accipet p̃sertim ī eo tpe
cū Edouardus bellū in frācos parare nūciabat̃: brabā=
tinū ad se venire cōpēdiū orat quo bohem⁹ rex & iohā
nes hānonieñ. & iuliaci comes atq̧ leodiensis antistes
cōuenerūt. Quib⁹ cū amicitia iuncta Philipp⁹ brabāti
no seorsū assūpto: mōstrat eas nuptias q̄s de guiller=
mi filia instituerat īferiores dignitate sui gñis eē habe
re se filiā quā filio dare si nō abnuat velit. Hi philippi
verbis p̄suasus brabātin⁹: discedētib⁹ a rege alijs p̃nci=
pib⁹ apd̄ Philippū māsit. Ea re cognita Rob̄t⁹ braban
tiā deserēs namurcū ꝓfect⁹ ē. Qui postea ob ꝯtumaciā
regno īterdict⁹ ē & bōa ei⁹ publicata. Et his itē dieb⁹
Ludouico claromōtano cōiti rex cōcessit vt q̄ dñs bor — Borbo
bonij appellabat̃ ducat⁹ dignitatē assumeret. Ad hūc — nii co=
modū borbonioꝝ ducat⁹ initiū accepit. ¶ Per idē tp̄s — mitat⁹
Iohēs normānoꝝ dux Philippi primogenit⁹ apd̄ mel — Rober
dunū bohemorū reg̃ filiā vxorē duxit. Quo itē die bra — ti arthe
bātini ducis filio maria Philippi filia nupsit. Nuptijs — sieñ. bo
celebrat̃: ꝯuētu mł̃torū sac̄dotū atq̧ ꝓcerū Parisij con — na pu=
gregato: Philipp⁹ expeditionē se ad hierosolymā du= — blicant̃
ctuꝝ ꝓpōit & Iohāni filio. xiiij. ānū agēti regni curam
mādatuꝝ: iō orare eos q̄ aderāt: filio obtēparēt: & si in
ea expeditiōe morerer̃: fidē erga illū ſuarēt. Iureiuran
do ꝓ Philippi volūtate recepto: ꝯsiliū rex dimittit. In=
teriect̃ īde pauc̃ admodū dieb⁹: Radulphū augi id est
deu comitē: & beluacoꝝ pōtificē ad edouardū ꝓficisci
mādat: sciscitatū si ad eā quā ī syriā expeditionē parat
sociū se coniungeret. Quib⁹ edouardus r̄ndet mirari se
Philippū lōginquā ꝓfiteri militiam q̄ de aquitania id
qd̄ ambianis ꝓmiserat nō absoluisset: oportere quidē
illū erga se cōuentorū fidē seruare: qua expleta se ad ex

t

peditionẽ Philippo patiorẽ fore. ¶ Verũ q̃uis ad hũc modũ oratores a se dimisisset: tñ postq̃ aduers⁹ scotos autore. Edouardo balliolo bello decertasset cantuariȩ archiep̃m cũ Philippo mõtisacuti & gaufrido scorpo ad philippũ legat. Qui initio cũ ad regẽ accessissent: parũ comiter habiti: suæ legationis exordia apud comitẽ deu: & Petrũ rogeriũ rothomagorũ archip̃sulẽ: mareschallũq; trecẽsem fecere. Causa quãobrẽ venissent exposita: ad regẽ pducti oratores pacẽ cum Philippo firmãt. Sed discedẽtibus a rege in sua diuersoria anglis: mox Philipp⁹ eos ad se reuocare iubet. Veniẽtib⁹ rex ait. eã cũ illis pacẽ iniuisse: cui⁹ scoti participes habeantur. q̃q̃ de illis nulla prius oratio habita sit. Hãc angli cõditionẽ cũ se admittere nõ posse rñdissent: in angliã abierũt. Eius legationis relatione Edouardo facta: ex cãdẽs anglus iurat se prius oẽm scotiã pditurũ: q̃ ea se pacis lege teneri. ¶ Anno eodẽ nũdinis in agro sancti dyonisij existẽtib⁹: repentin⁹ ignis ĩ merces exarsit q̃ lẽditũ id est vt supra ĩterpȩtat⁹ sum edictũ cõflagrauit Hugo q̃q; crussiacus parisiẽsis prȩtor: & deinde parlamẽteus prȩses ex burgũdia oriũdus: ob corruptũ a se iudiciũ pœnas luit. patibulo suspẽsus. xij. kalẽdas Augusti anno dñicȩ passionis millesimo trecentesimo trigesimosexto. Et regina in puerperio apud vicẽnas decũbẽte: q̃ philippũ pepererat: tãto fulgure atq; tonitru aer inhorruit: vt pars cubiculi vbi regina incolebat deciderit: & cortinȩ cõtritȩ sint. Ingẽtes arbores suis sedibus euulsȩ & pleriq; hoies trucidati. p hãc tẽpestatem Edouardus exulceratũ animũ gerens ob dirutã apud xantonas arcẽ: aliaq; sibi subrepta loca: p nũcios a philippo petit ea oĩa restitui. De qua re & si crebre vltro citroq; legatiões ĩtercesserint: ĩpediẽte maxĩe carolo valesio nulla cõcordiȩ via fuit. Vnde animatis ad bellũ regib⁹: edouard⁹ aiaduertẽs philippũ scotorũ partes

Punit⁹ iudex corrupt⁹ pecunia.

sequi: cũ ludouico bauaro amicitiã init: atq; armis se q̃ maxĩe põt instruit. At cõtra philipp⁹ cõtrouersiã quæ burgũdo duci aduersus Iohãnẽ cabilonẽsem ob salinarũ fontẽ erat sedat. Quo tpe cometes apparuit ignitissimus futurorũ q̃ supuentura erãt & astronomi ꝓnosticabant̃ index. Nã & ab anglis incursiones plurimę atq; incendia facta fuere. Nec min⁹ in anglos frãci grassati sunt occupatis in vasconia plerisq; locis: incensis q̃3 in anglia duce Nicolao bucheto nõnullis villis ad maris orã. Nec prętermittit Edouard⁹ cũ flamingis societatẽ iũgere repugnãte magnopere eorũ comite: philippo insup rege dissuadẽte. Sed erat gãdaui Iacob⁹ arteuella plebeio genere ort⁹: & q fuili ministerio Carolo valesio aliqñ seruierat. Hũc cũ astutus eẽt & ĩgenio polleret: Edouard⁹ auctoritatẽ illi apud gãdẽses cõparat: ita vt nõ parui ĩtra paucos dies fuerit ęstimat⁹. Nact⁹ ergo nomẽ iacob⁹ arteuella gãdensib⁹ q̃ necessaria illis eẽt anglorũ cõmunio ostẽdit. Flamĩgos oẽs lanificio deditos eẽ dicẽs: q (nisi ex ãglia) lanas nullas haberẽt: ideo operę ꝓciũ illis eẽ Edouardi partes sequi. hac orõne ꝑsuasis Gãdẽsibus ĩpe brugas petit satellite multo stipat⁹. Deinde ypras atq; alia maritimę orę oppida ꝑuadẽs ab oĩb⁹ magna lęticia except⁹ est. postea aũt cõuẽtu Gandaui facto cõiurant oẽs bellũ cũ Edouardo gerere. Atq; ita oẽs q exulabãt ad se reuocarũt: coacta nobilitate obsides dare ne sec⁹ ac iuratũ erat quippiã3 moliret̃. Ea factione cõperta comes gandauũ se contulit: si forte reducere ad meliorẽ mẽtẽ flamingos posset. Qui veniẽtẽ comitẽ apud se distinẽt. Sed dolo dolum comes eludit. Exactis paucis dieb⁹ facti se pœnitẽ & eorũ sñiam seq simlat: & recepta q̃ vtebant̃ veste cœpit inter illos ꝑfamiliarit̃ ꝯuersari. Tãdẽ bonã apd̃ illos opinionẽ assecut⁹: ĩsigniores fœminas ad cõuiuiũ accepit post delicatissimas epulas cũ iocatũ lusũq; eẽt: cões ve=

Cometa. | Bellũ exarsit iter frãcos & anglos. | Iacob⁹ arteuella. | Flamingorum cõiuratio.

natũ ire simulãs Gãdauo egredit cũ canũ rapaciũq3 vo lucrũ turba. Atq3 hoc pacto dũ q̃rẽdis vel ardeis vel fe ris qsq3 studet: ipse cũ paucis se surripiẽs ad Philippũ venit. Cui9 aduẽtu letificat9 rex: aliq̃t ex flamig3 factio nis autorib9 sacris & cõione xp̃ianorũ põtificis roma ni aucte iterdicere facit: missis q snĩam exeq̃rent siluanecteñ. ep̃o & guidone castrẽsi dyonisiano abbate. Hec q̃ de comite scribo frossardus gesta esse tradit. obsidente calisieũ Edouardo. Qui ysabellã filiã comiti despõsare adnitentib9 flamingis curauerat. Sed comes cũ eas nuptias ęgre admitteret: qa ei9 pr̃ fuisset ab anglis interẽptus: Gandauo abire ad Philippũ sollicite laborauit. Dũ hę a Philippo gerunt: Edouard9 in brabãtiam atq3 ĩde in alemãniã cũ vxore sua hãnonieñ. comitis filia se cõfert: vbi cõtracta cũ ludouico bauaro pseudo ĩpatore atq3 excõicato societate: ludouici vicarius cõstituit vt nois ãplitudĩe theutones ad sese alliceret. Quorũ magnũ nũerũ ꝓposito stipẽdio cõparauit. Nec Philippo cura defuit se suosq3 aduersus ĩminentẽ hostẽ instruẽdi: sed collecto ĩgẽti exercitu: ad ambianos castra metat9 est. Vbi postq̃ lõgo satis tpe consedisset cognito q9 edouardus apud alemãnos delitijs vacaret p̃sidijs p munitiões vrbes depositis. reliquũ exercitũ dimittit. Visus est p id tp̃s sub mĩore vrsa alter cometes sine vllo splẽdore ppallidus. Et franci nauali pugna duas ex Edouardi classe onerarias naues nõ sine suoꝝ cęde capiũt. Quę cũ mltis varijsq3 opib9 cumlatę eẽnt magno frãcis cõmodo extitere. Hautona q̃q3 anglię ĩ ora mari3 oppidũ inijciẽtibus ignẽ frãcis ꝯflagrauit. ¶ Et pẽna arx in agro agenẽsi excepta est: ipi p̃terea Gandẽses duce iacobo arteuilla alias flãdrię regiões ad defectionẽ sollicitãt: q̃ cũ se dicerẽt ĩ frãcos arma nõ suscepturos: nõ ĩqt arteuilla ĩ frãcos: s3 ĩ comitẽ bellũ param9 q nos & vectigalib9 prẽmit & afficit ĩiurijs. ¶ At philipp9 pru-

dẽter cõiectãs q̃ ab ãglis flamingisq; bella in eũ moue rẽtur: vt normãnos in fide cõtineret multis eos ꝑuile gijs donat. & Haricuriæ principatũ comitat⁹ appella tione decorauit. Et eisdẽ dieb⁹ ĩ philippi ꝑtãtẽ venere burgus & blauia munitissima, ĩ aqtania oppida deꝑhẽ sis eudone caluomõtensi & Iohãne de alberto. Cõtra vero ad mar litt⁹ Picardiã vers⁹ ãgli trãportũ capiũt.

Haricu ria ĩ co mitatũ erigit.

¶ Et edouard⁹ q̃s nũerosas diuersarũ gẽtiũ copias ad quadraginta milia cõtraxerat in frãciã mouet. Cui ad sctm̃ quitinũ viromãdię nõ cõtẽnẽdũ oppidũ cũ vali do exercitu cẽtũ miliũ armatorum philipp⁹ occurrit. Interi tñ dũ ibi tãtisper se ꝯtinet: dũ oẽs copię cõuenissẽt angl⁹ Terrasciã populat⁹ est. ¶ Cõueniẽtib⁹ siſ copijs cũ rex manu cõserere iter burũfossam & flamigariã in stituisset: qdã ĩ exercitu ꝑmores id agere dehortant: eẽ vener diẽ q̃ xp̄ianis venerabilis eẽ solet. Militẽ eo die magnũ iter ꝯfecisse: neq; eqs spaciũ fuisse pabuli aliqd capiẽdi. intercedere ꝑterea inter se & hostẽ locũ trãsitu difficilẽ. Igit vtile fore si in posterã ꝓximã diẽ ꝑliũ in termittat. Hęc & si iuit⁹ audiret philipp⁹: ꝑlio tñ absti net. Interi edouard⁹ intẽpestę noctis silẽtio: frãcia reli cta ad theutones ĩ brabãtiã se recepit. Quare fraudatũ se rex arbitrat⁹ exercitũ ĩ frãciã reduxit. ¶ At flamigi comite suo deserto ad edouardũ ꝓficiscẽtes: eũ vt fran corũ regẽ cõsalutãt in verba ei⁹ iurãtes. Ea flamigorum veneratiõe let⁹ edouard⁹ q eorũ auxilijs rẽ ꝑclarã ge stur⁹ eẽt: ĩ angliã ꝑgit pecuniã ad belli vsum coactur⁹. ¶ Interea terrascẽses q hãnonijs finitimi sũt: duce io hãne veruino hãnoniã vastãt aspra oppido nõnullisq; locis icẽsis. Hac calamitate offẽs⁹ iohẽs hãnoniæ co mes veruinũ ĩ ꝑliũ ꝓuocat. die ad dimicãdũ dicto. Qd cũ nõ detrectaret veruin⁹: comes aubẽtũ q̃ frãcorum erat suo ꝑsidio destituta (nã ad veruinũ latur⁹ opem miles ꝓfectus erat) populatur atq; incẽdit. Grassabat aliũ

Fugit edouar dus.

Edo uard⁹ a flamigis rex frã corũ ap pellat.

de & ipse angl⁹ & bolonię suburbana cū aliquot nauibus cremat. Diu quidē p annos tres cū oīa incursionibus pderent / & milites īter se leuibus tm̄ pliꝭs cōtēderēt: multꝭ pplꝭs incōmodis grauabat. Nā tornacenses philippi iussu ad curtracū excurrētes nūerosā pecudū & boū pdā ex flādria abegerāt. At edouard⁹ in angliā traijciēs: comitē salberiēsē oxone dn̄m reb⁹ flādrēsib⁹ pfecerat. Hi vt aliquo insigni facto nomē p Edouardi absentiā cōpararēt: īsulā obsidere cōstituūt. Quare accersito guillermo mōtisacuti q reginę apd sctm̄ bauonē gādaui cænobiū puerperę custos a rege āglo fuerat deputat⁹. Armētariā q̄ nō pcul ab īsula distabat: & eā genuēsiū cohors tuebat incēdūt. Inde margte mōasteriū adeūtes ibi cōsiliū capiūt de īsula obsidēda. Mittūt ducēti eqtes cū salberieñ. & guillermo q insulę litū explorēt. Quorū cognito aduētu: īsulēses clā bona ciuiū pte emissa duce relaio viro nobili appropiquātē oppido salberiēse; a tergo īuadūt capiūtq;: reliqs fere oib⁹ interēptꝭ: pductū aūt ad regē hostē anglū in castelleto parisiorū carceri philipp⁹ cōmittit. ¶ Hoc malo auspicio flamigi nutātes de pace ad philippū nūcios mittūt Verū pacis leges q̄s illi pponebāt rex nō admisit. Reiectis igit a se nūcijs: copias attrebatū ducit pmisso in hānoniā filio suo Iohe q regionē popularet: qui collecto ex finitimis psidijs exercitu post duras excursiōes valēcenas vsq; latissime factas: cū ad scādoueriū castellū dies fere. xv. i obsidiōe sedisset: adueniēte philippo obsessi paulopost: se & fortunis suis saluis deditione; fecere. Arce diruta ad thuinū q̄ arx cameraceñ. epi erat pgūt: quā a richardo limosino egregie defēsā & scalde flumie allutā philipp⁹ ptinaci oppugnatiōe vexat: in quē a bochayni psidio qd ppe erat fiebāt q̄tidianę īcursiones. Nec lōga mora īterfuit: ecce brabātinorū dux & gheldrēsis comes / & iacob⁹ arteuellą cū multa flan

Salberiensis apd īsulā fus⁹.

dresium manu ad diuersam qua philipp⁹ militē habebat scaldis ripā castra fecere. Ponte ad scaldē extructo frequēs & acris pugna fuit. Sed machinarū crebro iactu cōcussis muris castelli: ꝑfect⁹ (opib⁹ in nauē depositis: atq; igne in arcē iniecto) ad alemannos nauigat. Quibuscū silēti nocte aufugit. Flagrāti autē castello miles frāc⁹ succurrit incēdio restincto. Inde normannię dux iohes assumpto in societatē burgūdionū duce hannoniā infestat: qua decursa paucis post diebus ad philippū patrē reuertit. ¶ Constituerat philipp⁹ bouchaynū obsidere: sed audito edouardi conatu q numerosa classe in flādriā traijcere nūciabatur: locis hostib⁹ finitimis ꝑsidio imposito franciā repetiuit: ad cōparādam aduersus edouardū classem. Quam ex normānis picardisq; (ducib⁹ marescallis) celeriter eductā armis milite cōmeatuq; philippus instruit: īstitutis ductoribus hugone quiereto/ nicolao bucheto/ & barbauario maritimarū rerū peritissimis. Hi quadringētarū nauiū classe mouētes ante sclusam flādrię cōmunē portū cōstituerūt: ita vt nec anglo ingrediēdi/ nec flamigo egrediendi ptās esset. Hec francis agētib⁹ Edouard⁹ roberto arthesien. comitāte: cōscensis nauib⁹ ꝓspero vento in conspectū francę classis paulopost adnauigat. Quo animaduerso barbauarius: ecce o cōmilitones inqt regem anglū. Qui si oībus nauibus nos in hoc angusto mari intercipiat nulla nobis erit classem dilatādi potestas. Satius esse arbitror in late patēs pelagus nos traducere: quorū in oculos sol irradiat: & maris fluct⁹ nobis aduersat. Hęc barbauario loquēti Nicola⁹ buchetus/ & tu inquit barbauari pecunię rōnē meli⁹ q̄ naualem pugnā ministrares A furca pēdeat q hinc discesserit. Periculi peritus barbauarius cū quattuor triremibus portu soluit. Ante omnem edouardi classem ꝑcedebāt onerarię naues duę quibus nobiles quidam an-

Classis frācorū

gli vehebant. In qs iniectus barbauari⁹ nõ magno negocio naues supat: occisis q i ea erãt vniuersis. Sed instauranti tota classe pugnã edouardo cũ portu adhuc frãci se cõtinerẽt. & loci ãgustia atq; hostiũ multitudie ita pmerent vt sese explicare nõ possent: nec i cõtinẽte se recipiẽdi facultatẽ haberẽt: littora flamigo obseruã te: postq̃ horas sex acerrime depugnassent piere: pdie festi Iohis baptistę. ãno salut trecẽtesimo q̃dragesimo supra mille. Itaq; quieret⁹ in hostiũ ptãtẽ viu⁹ incidit: q classis ptẽ sibi attributã solis piscatorib⁹ & vilis ministerij hoib⁹ armauerat: q eos scilicet modico stipendio cõductos accepat: nobilitate cõtẽpta cui maius stipẽdiũ op⁹ esset. Buchet⁹ aũt q barbauario furcas impcat⁹ fuerat in malũ sublat⁹ strãgulat⁹ est. Vn⁹ tñ cum paucis miorib⁹ nauigijs barbauari⁹ euasit reliq̃ classe amissa cũ illis duab⁹ q̃s sub ipso pugnę pludio captas rettuli. Cecidisse ex vtroq; exercitu trigita milia tradũtur: edouardo aũt femur tragula traiectũ fuit. Qui solidato vulnere: gãdauũ oms belli duces accersit: vt de reliq̃ bello gerẽdo rõnẽ exqreret. Est i frossardi hystoria frãcos oẽs i hac nauali pugna occubuisse. Et cũ ipe autor pl⁹ anglis q̃ frãcis suo more tribuat: cõtrahit vt vult suã narrationẽ vel ãpliat. Nã cũ maxie verũ ẽ buchetũ alterũ classis ductorẽ fuisse a malo iubẽte edouardo suspẽsu: id tñ frossard⁹ pterit: qa id ad edouardi gloriã mime ptinere nõ ignorabat.

Clades ingens francorũ apd sclusã.

¶ Cũ ãgl⁹ copias in cõtinẽtẽ deposuisset / atq; gãdauũ puenisset: placuit oẽs copias bipharia diuidere. vnã alemãnorũ atq; gãdẽsiũ q tornacũ versus mouerẽt: reliquã ex flamigis q ad orã maritimã & casletũ incolũt: cui Robert⁹ arthesiensis pficeret sanctũ audomarũ petere edouardus iubet. Ordiatis ad hũc modũ copijs ipe ad scliniũ tornacẽ. epi pdiũ tẽtoria sua ponit: atq; ciuitatẽ vndiq; circũuallat. Erãt ei i ei⁹ exercitu pter ãglos brabãtinorũ

dux: comes hänoniȩ. Iacob⁹ arteuella/ & ex theutonũ ꝓcerib⁹ q̃plurimi: ita vt oĩs exercit⁹ cẽtũ & vigiti milia eẽ diceret ¶ Postq̃ philipp⁹ cognouit qd ab edouardo ageret/ conestabilẽ/ fuxi comitẽ/ & bertrãdũ alterũ ex marescallis cũ q̃ttuor eqtũ milib⁹ tornacũ mittit. Burgũdorũ vero ducẽ cũ magno ꝓcerũ nũero ad sctm̃ audomarũ ꝓgredi iubet: q duab⁹ & q̃dragita nauib⁹ delati ĩpata fecerĩt. At rex ip̃e delecto sibi exercitu castra inter attrebates lẽsumq̧ habuit: dubi⁹ adhuc quorsuʒ incliaret. Rob̃t⁹ vero arthesieñ. cui attributi ĩferiores flamĩgi erãt vix eos ducere potuit cũ oĩno ĩstituissent nouã fossã nõ p̃terire. Sed dolo vs⁹ robert⁹ affirmat se ex oppidanis sc̃ti audomari binas lr̃as excepisse: q bus maxie sp̃abat patere illi ĩ vrbẽ aditũ si illo copias promoueret. Creduli roberto flamĩgi arquas q vic⁹ est flãdriã eũtib⁹ sc̃tõ audomaro ꝓxim⁹ arcẽ habens: ꝓten⁹ p̃etũt. Ex q̃ loco ĩcursiões atq̧ incẽdia fecere. ¶ Interĩ mẽs philippo fuit ĩ rob̃tũ arthesiẽsẽ ducere. Qd postq̃ robert⁹ cognouit vocat[illegible] ad se sui exercit⁹ p̃morib⁹ ait tp̃s eẽ ad sctm̃ audomarũ ꝓpi⁹ cõcedere: se alteris lr̃is ab oppidanis admonitũ ne oblatã occasionẽ p̃termittat. Leti h̃ nũcio milites armis captis in aciẽ a roberto ordinãtur. Igit̃ duplici acie ĩstruct⁹ ꝓxie hostẽ copias sistit. Pugnatũ est diuersis locis acerrime: ita vt ꝓ portis oppidi robert⁹ irrũpens eqtes aliquot francos occiderit. Sed dũ ad hũc modũ furit: arthesiẽses & nõnulli ex flamigis q ĩ frãcorũ exercitu erãt: in alã berghensiũ atq̧ furnẽsiũ irruẽtes & comes arminiaci aliorsum pugnã ĩ yprẽses ꝯmittẽs: hostẽ ĩ fugã vertũt. Rediẽs aũt in castra robert⁹ cũ deserta oĩa cõpisset casletũ primo: deĩde ypras: mox ad edouardũ se recepit. ¶ Ex quiq̧ & q̃dragita milib⁹ q cũ roberto militabãt tria tm̃ milia interẽpta fuisse mẽoriȩ ꝓditũ ẽ. ¶ Fuga flamigoꝝ cognita philipp⁹ ypras copias ducit: & edouard⁹ de vin-

Lr̃e edouardi ad philippũ.

derosa obsidere Tornacũ festinat. Lr̃as q̃ʒ ad philippũ in hac sñia dat. Nõ ignorare illũ ꝓ sua virtute & sapiẽtia frãcię regnũ ad se optimo iure ꝑtinere: qđ vi atqʒ armis ipe philippꝰ vsurparet: se ꝓpterea flamingoꝵ maxime auxilio in frãciã traiecisse q̃ sua esset: ideo scite ꝓbeqʒ facturũ si iniuriꝰ vltra nõ fuerit: sibiqʒ debitã hęreditatẽ liberã dimittat: ne eiꝰ culpa populꝰ calamitate cladeqʒ violet. Si minus id curet: seligat hoies belli peritos cẽtũ qbꝰ cũ ipso secũ cũ totidẽ armatis congrediatur. alioquin totis copijs ad pugnã descendat. post pñtes lr̃as scriptas decio die ad p̄liandũ cõstituto. Ad

Respõsio philippi.

has angli lr̃as philippus ad insequentẽ modum rñdit sev nas quidẽ lr̃as vidisse quæ edouardi noie ad philippũ valesiũ datę esse ferebant. Sed q̃a ad se regẽ scriptas non esse cõstabat ad ea q̃ a philippo peteret non opus esse rñso. Sed q̃nquidem in franciã arma intulisset qui sibi francorũ regi debitam fidẽ supra paucos annos p̄stitisset/atqʒ in eiꝰ verba iurasset: se ita regni maiestatẽ tutaturũ: vt oportuno aliq̃n tpe illũ regno extrudat. Neqʒ se multi ęstiare q̃ flamĩgos auxiliares haberet: q̃s prauis facile cõsilijs ad defectionẽ se duxerit. Sperare ꝓpterea gẽtis eiꝰ oppida atqʒ cõitates comitẽ suũ aliq̃n recepturas.

Quãobrẽ discreptauit edouardꝰ de regno frãcorũ.

¶ Nunc q̃a de edouardi in regnũ frãcorum aduersus philippũ cõtrouersia locus icidit: nõ impertinens est paucis ostẽdere: quo iure anglꝰ regnum ad se ꝑtinere decertarit. Philippo pulchro masculinæ ꝓlis tres liberi & totidẽ fœminę fuerũt. Ludouicus q̃ hutinꝰ dictus est: Philippus lõgus: & Carolꝰ pulcher. Fœminæ diuersa mr̃imonia sortitæ sunt. Margareta Ferrando castellę regis filio nupsit: ysabellã Edouardus secũdꝰ huiꝰ edouardi pr̃ habuit vxorẽ. Tertia cui katherina nomẽ fuit decessit innupta. Singuli fratres Philippo pulchro defuncto regnũ legitima successiõe tenuere. Hutinꝰ patri: Philippus lõgus hutino. Phi-

lippo longo Carolus pulcher successit. Hutin⁹ annū: Lōgus quinqꝫ: pulcher annos septē (nullis liberis relictis) regnū possedit. Nā iohes hutini fili⁹ dum remos vnctionis grā petit / morit. Filiā ebroicēsis comes sibi copulauit. Philippo lōgo hutini successori vnica filia fuit comitis arthesieñ. vxor. Quare morieti longo successit Carolus pulcher: qui iohānā burgundā grauidā cū reliquisset: turbationis de qua nūc agit occasio extitit. Nam cū blanchā regina peperisset: de legitimo herede contētio insurrexit. Erat eodē tpe ex carolo valesio philippi pulchri fratre supstes philippus fili⁹ q & valesius appellabatur cū fratre carolo alenconij comite. Edouardo igit atqꝫ philippo valesio de successione contēdentibus / cōuentus francorū habit⁹ est: quē triū statuū contionē vulgus vocat. ¶ Ibi de contendentiū iure diu multūqꝫ disceptatū ē dicētib⁹ valesianis Philippū Caroli pulchri hæredē esse cui⁹ & duorū pcedentiū regū Hutini & lōgi cōsobrin⁹ p gen⁹ masculinū esset. Cōtra asseuerātib⁹ anglis: edouardū tertium nō iniuste regnum vendicare: quā ysabella philippi pulchri filia & triū quos memoraui regū soror genuisset. Igit cum ex regibus nepos & mascul⁹ esset edouardus successorem caroli definitū iri se magnopere deposcebat. Sed edouardo obstabat lex saliqua: q̄ a pharamondo vt supra scripsi francis data in illos vsqꝫ dies obseruātissima habebat. Ea lege soli virilis sexus reges a maribus regib⁹ orti: regnū administrant: nec ad eā dignitatem fœminæ admittunt. Cuius legis hæc sentētia est. Nulla hæreditatis portio de terra saliqua ad mulierē venito. Terrā aūt saliquā francorū iureconsulti eā dicunt q̄ solius regis est: & a lege alodij distat q̄ subditos cōprehendit quibus datur per hāc legem rei alicuius liberū dñium non exclusa principis maiestate. Astipulabat pterea vetustissimę legi diuturna cōsuetudo quę

Terra saliqua

mares nō fœminas frācꝫ pfici obtinebat. Quare edouardo q ex fœmina ortꝰ erat nulla successionis rō poterat suffragari. Quod si iuris quippiā Edouardꝰ ex matris origine sibi psumeret: videret ipse nauarrę regē q ex hutini filia & ebroiceñ. comite cū natꝰ eēt: nullā in regno ptātē ꝗsiuisse qꝛ itelligeret fœminas a regni hęreditate esse semotas. His rōnibꝰ edocti ij q cōi auctoritate consiliū habebāt: Philippo regnū adiudicāt. Cui iudicio nec edouardꝰ detraxit: fide post paucos ānos apd ambianos philippo de aqtanię feudo pstita. Cuiꝰ deniqꝫ aspnator: sicuti ex pscriptis paulo supra lr̄is cōstat: tornacū flamigorū auxilio fretus obsedit. ¶ Igit coangustati obsidiōe tornacēses missis ad philippum nūcijs orāt suppetias ferat: ꝯmeatū ad eos pter circūsedētē ciuitati hostē iportari nō posse. Tornacēsiū cōditione accepta: Philippꝰ delectos cōfesti pceres cū instructꝭ duobꝰ militū milibꝰ mittit. Ipē vocatꝭ ad se belli ductoribꝰ petit vtrū meliꝰ iudicarēt i flandriā ne penetrare: an tornacū pficisci. Tornacū petere satiꝰ visū est. ¶ Mouit igit rex & ad tria miliaria pxie hostē castra ponit. Interi cū neqꝫ tornacū āglꝰ oppugnaret: neqꝫ hostē philippꝰ lacesseret: sꝫ nūc a frācꝭ / nūc ab hānoniēsibꝰ / atqꝫ brabātinis / flamigisqꝫ fierēt excursiōes: & diriperēt circūstātia oppida: ꝯcordiā iter reges comitꝭ hānonię mr̄ / & philippi regꝭ soror pcurauit atqꝫ inducias obtinuit. Cōpositiōis forma hęc fuit. Edouardo aqtaniā & pōtiuiacū philippꝰ restitueret: flamigꝭ debitū oē remitteret: excōicatiōe q̄ tenebāt aboleta. ¶ Ad hūc modū rebꝰ ꝯpositꝭ exercitu dimisso: philippꝰ frāciā Edouardꝰ gādauū petit. ¶ Eadē tēpestate Iohēs britonū dux sine liberꝭ vita defūgit: cuiꝰ morte grauis admodū ꝯtētio de pncipatu iter carolū blesēsē & iohānē de mōteforti excitata ē. Itaqꝫ guido & iohēs frēs erāt iohis quē mortuū diximꝰ. et guido lemouiceñ. viceco

Philippus costruptor piastor nacum ducit.

Inducię.

Cōtentio de ducatu Britannię.

mes relicta filia quã carol⁹ blesensis duxerat vxorẽ/cũ
præ iohãne fratre mortẽ ĩcidisset: iohẽs mõtefortan⁹
ducatũ vẽdicare ꝯtẽdebat: repugnãte carolo q britonũ
ꝯsuetudinẽ iohãni obiectabat. Britonũ ei lege q̃q̃ mr̃i
eodẽ mr̃imonio fratres ĩ nobili familia nascant̃ gran-
dior natu pr̃i p oẽm hr̃ditatẽ succedit. Et hic qdẽ nul-
lis relictis liberꝭ si morit̃ scd̃s hr̃ditatẽ oĩno assequitur.
Moriẽti vero qsqs ex eo generat⁹ est etiã fœmina ven
dicat p̃ncipatũ. Et sic deiceps p fratrũ successiões eadẽ
lex obseruat̃. Igit̃ qa caroli vxor ex guydõe genita eẽt
ad eũ vxoris noĩe ducatũ ptinere carol⁹ certabat. Atq̃
ita ĩ iudiciũ plamẽtei senat⁹ re plata pricipatũ blesensi
iudices attribuert̃. At iohãnes mõtefortẽsis ne senat⁹
s̃niẽ accederet: nãnetũ vrbẽ ꝓfect⁹ est: meditat⁹ armis
se tutari. Verũ inanis ei⁹ conat⁹ extitit. Nã missis nãne
tũ iohãne philippi regis filio: normãniẽ duce: & caro-
lo philippi fratre: alẽconij comite mõtefortẽsis ad phi
lippũ deducit̃ quẽ apd̃ luparã rex ĩ carcerẽ cõiecit. Co-
gnito mõtefortẽsis ĩpedimẽto: Edouard⁹ (q̃q̃ p id tp̃s
ĩter philippũ & se ĩduciẽ ꝓrogatẽ eẽnt) robertũ arthe-
siẽn. ad Britones aduersus blesensem mittit. Qui pria
expeditõe cũ ĩcursiões aliq̃t p̃dasq̃ fecissꝫ: ad edouardũ
reuers⁹: iterũ cũ salberiẽsi comite mouẽs pugna nauali
cõmissa ĩ femore vuln⁹ accepit: vñ paruo post tpe decũ
bens morte absumit̃. ¶ Transfretauit quoq̃ ad brito-
nes Edouardus: vannasq̃ vrbem maritimã circũsedit.
Qd̃ postq̃ philippo nũciatum est q tum apud turonos
agebat. illo exercitũ ducit. Cuius aduẽtu cognito edo-
uard⁹ obsidionẽ soluit. ¶ Legati aũt romani p̃nestin⁹
& hãnibal q pacis cã a põtifice Clemẽte sexto venerãt
postq̃ vidẽt reges nõ ꝓcul ab alterutro distare crebris
legationib⁹ de pace agũt. De q̃ cũ nõ cõuenirẽt induciẽ
posite sunt ĩtra q̃s vtriusq̃ regis oratores se corã põti-
fice sisterẽt. Qui cõtrouersiæ cã cognita meliores pacis

E do-
uardi p
fidia.

Robt⁹
arthe-
siensis
morit̃.

cõditiones nõ vt iudex sed vt publicę pacis curator ꝓponeret. Hec legatis agẽtib⁹: philippi oratores ad põtificẽ missi cũ de ludouici bauari absolutione nihil ĩpetrãt (nã vt bauarũ ad se: anglo rege relicto Philippus cõuerteret absolutiõis eius ꝓcurationẽ apd põtificem oĩ cura tractabat.) De dalphinatu viennẽsi hęc cõposita referunt. ¶ Imberto dalphino nec liberi nec liberorũ spes vlla erat. quãobrẽ ad vicinũ sibi regẽ ꝓspiciens a quo principat⁹ eius pace belloq; administrari posset: Philippũ Philippi regis filiũ successorẽ atq; hęredem instituit: nec multo post pecunia de q̃ cõuenerat a Philippo accepta mũdo abrenũcias ꝑdicatoꝝ ordinẽ Lugduni ymbertus ꝓfessus est. Et ab eo quidẽ tpe ymberto defuncto franci viennã dalphinatũq; possederunt.

Dalphinat⁹ ad frãcos ꝑtinet.

¶ Inter tot q̃ supra memoraui bella cũ Philippo pecunia parũ sufficeret: nouã exigendę pecunię formã excogitat: q̃ sine cuiusq; cõditionis discrimine oẽs regni colę tenerent Sal quo nemo facile abstinet comparari aliunde q̃ ex publicis q̃ instituerat promptuarijs vetat Quod aũt a mercatorib⁹ aut emptũ hacten⁹: aut posthac emendũ esset id ab ijs quos ad id negociũ deputaret granetarios ꝑvices tẽporũ pręcio indicto distribuẽdũ fore. Id tributi genus & si graue mltis visum est: ad hanc tñ vsq; ętatẽ pẽdit. ingeniosum ꝓfecto inuentu quo nemo a tributo liber est. & vnde ingens reb⁹ pecunia quotannis venit.

Vectigal ex sale.

¶ Monetę insup ęstimationẽ auxit: ita vt quę vni⁹ denarij erat qnq; denariorũ paruo post tpe haberet Quę res annonę caritatẽ importauit ita vt tritici sextari⁹. lxxvj. auenę vero septuaginta solidis venirent.

Monete valor augetur.

¶ Eadẽ frumẽti pœnuria cũ burgũdia laboraret: dux ex regis assensu magnã tritici ex agro aurelianẽsi vastiniẽsiq; atq; blesia nauib⁹ copiã ĩponit q̃ p ligerĩ ad burgundos veheret. Id moleste ferẽtes aurelianeñ. concursu facto naues expilãt & oẽ frumentũ

Caritas annone.

venale extrudũt: cui⁹ rei certior fact⁹ rex missis aureliã duob⁹ ex aulicis auratis equitib⁹ negociũ dat autores supplicio afficere. ¶ Oliuerius p̃terea de clissone q a re ge defecerat cõp̃hensus parisijs capite punit. Puniunt eadẽ cã gaufridus malestretus. Iohãnes talkar⁹: Guillerm⁹ ebroicen̄. & alij qdã ex britonũ nobilitate q Edouardi partes sequebant. Par quoq; pena secuta ẽ Guillermũ baconẽ / Richardũ perceiũ / & rochetessones qui Gaufrido haricurto normãnię p̃rincipatũ affectãti fauebãt. ¶ Per eos dies anno qui fuit a salute. xliiij. supra mille. ccc. Philippi iussu iohãnes normãnoꝝ dux auinionẽ p̃fect⁹ est: vt sicuti cõuenerat de regũ cõtrouersia apud põtificẽ ageret. Sed edouardo per nũcios oĩa agente: qb⁹ nõ satis sufficiens experiendi in iudicio potestas erat: re infecta iohãnes ad patrẽ reuersus est. Tũc blãcha caroli pulchri filia Philippo regis filio nupsit. ¶ Et eodẽ p̃pe tpe cũ edouardus sclusam se cõtulisset spem gerens flamingos in fidẽ recipiẽdi: cognito q̄ arteuella gandensib⁹ fuisset trucidat⁹ retro ĩ angliã abijt atq; ad aq̃tanos copias mittit: q inducias sua spõte violauerãt. Arteuella aũt p̃ditionis suspect⁹ / Gãdauũ a magistratu vocatus mox a plebeia turba occidit. Neq; passa est cadauer sepulchro cõditũ cõsumi: sed inde effossum feris & volucrib⁹ exedẽdũ abiecit. Nũcio de ãgloꝝ ĩ vascones aduẽtu accepto Philipp⁹ iohãnẽ filiũ cũ delectis militib⁹ ire iubet. Sed postq̃ cognouit anglos duce herbi comite m̃ltas p eã regionẽ arces occupasse. de reb⁹ bñ gerẽdis desperãs: exercitũ reduxit. Qua re vbi patrẽ ĩdignari accepit: aq̃taniã repetẽs aguilonẽ obsedit. S; renouato ĩter reges bello vt p̃ri auxiliũ ferret: soluta obsidiõe ĩ frãciã vẽit. ¶ Per id tp̃s ãno salutꝭ Millesimo trecẽtesimo q̃dragesimoq̃nto. Iohẽs de mõteforti ĩpos mẽtꝭ vita excessit appentib⁹ illi ĩ ĩpo excessu demõib⁹ Tãte siq̃dẽ coruoꝝ turba ędib⁹ moriẽ

Oliuerius de clissõe capite punit & alij.

Edouardus iterum nocens

Coruotũ grex

tis īsedit: quātā eē in gallia nemo iudicasset. ¶ Erat ꝑ id tp̄s cōpendij ciuis symō poillet⁹ q verbi ꝓdigus dicere nō verit⁹ est Edouardo q̄ Philippo plus iuris ad frācię regnū ꝑtinere. Quāobrē mox cōꝑhensus atq; in tabulatū elat⁹: brachijs p̄mū: deīde crurib⁹ atq; postremo capite exsectis: diras ꝓ sua temeritate pœnas luit.

Stult⁹ locutor punit̄.

¶ Cōstituerat Philipp⁹ magnā classem cogere vt ī angliā traijceret: atq; ei⁹ rei cā missis ad genuā nūcijs onerarias naues expectabat: & fabricare pręterea insolite magnitudinis nauē apud harfleū normannie portum iusserat. Sed cūctantib⁹ qui missi erāt: atq; appellente in normāniaꝫ cū centū supra mille nauib⁹ edouardo: instituto Philippus abstinuit copulsus aduersus hostē militē instruere. Interim dū cūctat̄: festinabat āglus cū gaufrido haricurto oīa populari. Itaq; montēburgū: carētum: sanctū lōdū thorinū/cadomūq; occupat: prædis inde abactis & in angliā traductis. Cadomi aūt cū pleriq; nō ꝑua nobilitate ꝓceres & guillerm⁹ bertrādus baiocēsis ꝓsul ꝑsidij cā eēnt. q̄q̄ oppidani obstinat̄ virib⁹ hosti resisterēt: retro tādē (nescio q̄ reuocāte) cedētes. āglū mox ī oppidū irrūpe cōspiciūt. Atq; ip̄e conestabilis cū iohāne de tācaruilla arce egressus capit̄: & ī āgliā dimittit̄. Ex cadomo lexouios Edouard⁹ petit. Inde fallesiā mox rothomagū ducēs: postq̄ philippū exercitū ibi habere cognouit: ad pōtē archę se ꝯuertēs: a philippo ꝑuēt⁹ ē q ydoneū bello locū occuparat. Quo potit⁹ rex edouardo p nūcios mādat: si ī ꝑliū tot̄ copijs veniat: se pugnādi ptātē factuꝝ. Nūcijs anglus rn̄det ñ detrectatuꝝ se ꝑliū dū ī agrū parisiēsē venisset. Cōserēdi spe accepta philipp⁹ ad diui germani mōasteriū se recepit. Angl⁹ vero p agrū veronēsiū iter faciēs suburbanis succēsis mātā al'as medōtē accessit. Deide meulanū oppugnare conat⁹ cęde suoꝝ dānificat⁹ est: ea ꝓpter ira excandēs murilū proximū meulano locū

Conestabilis & iohānes de tancaruilla in angliā ducunt̄

totũ ꝓrsus incẽdio cõsumpsit. Nec cũctat⁹ possiacum accessit oia sãcto Clodoaldo ten⁹ diruẽs cremẽsq;. Cui ne retro abeũdi ptãs foret: põte q̃ est possiaci a frãcis refracto: intercept⁹ anglus videbat̃. Sed cũ se p̃ mõtefortẽ iter habere simulasset: & philipp⁹ vt illi occurreret ad antoniũ vicũ castra posuisset: restituto possiaci põte anglus bellouacũ abscessit. Q̃d postq̃ resciuit philippus se proditũ eẽ palã magna voce q̃rebat̃. Vnde hostẽ ꝓseq̃ oĩno cõstituẽs: cũ audisset anglũ p̃ picardiam iter ad mare cõficere: abbatis villã põtiuiaci primariũ oppidũ petit. Habebat arenis castra eo die anglus et se ibi militẽq; reficere cõstituerat donec ex iis quos ad vadũ quo exercitũ traiiceret: nũcium miserat accepit. Sed de philippi aduẽtu certior effectus flumine celeriter duce gobino agaceo q̃ iter captiuos locorũ perit⁹ erat traiecto: ad vicũ quẽ blãcã aquã incolę dicũt iuxta creciaci siluã castra fecit. Nec trãsitũ ĩpedire potuit godemar⁹ fayacus: quẽ vt anglũ traiici ꝓhiberet cũ duodeci milibus pugnatorũ Philipp⁹ p̃miserat. Eo cũ ꝓxie se Philipp⁹ ꝯtulisset: sciscitat⁹ q̃ ꝓcul hostis abesset: cũ mẽtiẽtibus sibi q̃busdã crederet hostẽ duodecim miliarib⁹ distare: ipse vt erat ardens cõgredi: anglos ꝓspicit tribus tm̃ passuũ milib⁹ abesse: ꝓten⁹ ergo signo suis dato q̃q̃ ordinẽ miles nõ seruaret in hostẽ vadit. Erant balistarii genuenses ad numerũ q̃ndecim miliũ in prima frõte cõstituti. Qui ad primũ sagittarũ strepitum (quib⁹ anglus statim ineũte pugna vsus est) exterriti in fugaʒ se cõuertũt. Quos cũ ꝓseq̃ philipp⁹ atq; ĩterfici iubet: magna nihilomin⁹ reliq̃ exercitus pars deserto rege fugę se dedit: magna pars fusa occisaq; ẽ: cũ ex acie hostiũ sagittarii tantũ depugnassent. In interemptorũ numero primi fuere bohem⁹ rex: alẽconii comes philippi frat̃: Lotharigorũ dux: Ludouic⁹ flamĩgoꝝ comes Comes haricurt⁹ & sancerrẽsis: alias castri cęsaris quod oppi-

Pugnã apd̃ creciacum

dū olim agēditū dicebāt. Philipp⁹ vero ad ambianos nocte cū paucis se recepit. Postridie pugnę q dies erat dn̄icus pmulti pedites atq3 eqtes ex fuga recepti cū ad castra sua redirēt: visis pcul frācoꝝ signis q̄ erecta an‑gli tenebāt: rati illic aciē frācorū eē: i man⁹ hostiū icidē‑tes mlto plēs ex eis q̄ pridie occisi sunt. Strages fuit oc‑cisorū miliū trigita Hāc pleriq3 stragē vīdice deo factā dixerūt: alijs i Philippū culpā referētib⁹ q spreto pce‑rū pfectorūq3 cōsilio: cū militē diuturno itinere defes‑sum haberet / nulla qete data i hostē icurrit. ¶ Fuisse p

Galloꝝ idumenta. id tp̄s p frāciā vestimētorū nimiā deformitatē scripto‑res tradūt: ita vt ioculatoriā vitā agere frācos a vestib⁹ iudicares. Credideri nō dfuisse illis & lasciuiā atq3 sup‑biā q̄tidiana gētis mala. Itaq3 cōtinuo vix decēnio vni⁹ modi idumentū seruat: nouitatis sp studiosa. Itaq3 vel angustia vel laxitate: Itē breuitate seu lōgitudie vesti‑metoꝝ galli peccāt sp. Philipp⁹ aūt mlta secū repetēs godomarū fayacū suspectū habuit q hostē apud blan cam aquā a vado nō ppulisš: voluit ppterea godoma rū supplicio afficere. Cōsilio tn̄ iohānis hānoniēsis ab

Callisiū ab Edouardo obsessū. ira tēperauit. Victor edouardus re pspere gesta p mon strolīū boloniāq3 viā faciēs: in planicie calisij castra fi‑xit. Indignatusq3 q oppidani illi obsisterēt iurat se ide nō moturū: donec oppidū expugnet: atq3 ita viculo q̄‑dā leui materia nō pcul a calisio extructo(quē villam nouā audacē appellauit) ibi diuersari p obsidionis tp̄s aio firmat. Cui ab initio flamigi cōmeatū affatim mi‑nistrabāt. Sed postq̄ defuncti comitis ludouici filiū in dn̄m admiserūt ali⁹ illis anim⁹ fuit. ¶ Interea cū hęc i

Nota haricurti comitis penitētiam. Picardia gerūt: comes darb⁹ q burdegalā tenebat post q̄ iohānē normānorū ducē aqtaniā reliqsse cognoscit: xātonas: sctm̄ iohēm angeliacū: pictauūq3 occupat. & pdis ide factis burdegalā reuertit. Gaufrid⁹ autē hari‑curt⁹ quē a philippo defecisse & normāniā affectasse su

pra scripsi: cōmissorum a se pœnitēs: collū mātilli q̄si fu-
ne circūligat: atq; ita ad philippū veniēs & vociferans.
Prodidi iq̄t regē & regnū: misericordiā tuā rex expeto
Cui veniā philipp⁹ ipartiuit. ¶ Paulo post reparato ex-
ercitu: hisdinū arthesij oppidū rex petit vt āglū pugna
adoriret: q tā arcta obsidiōe mari terraq; calisianos p̄-
mebat: vt nihil vict⁹ ad eos iuehi posset. Dū sedet ad ca
lisiū edouard⁹: gauuin⁹ bellomōtan⁹ laudunēsis. q lau
duno relicto se ad mediomatricos recepat: p colinū to
melū misere pditiōis hoiem lr̄as ad āglū dat qb⁹ spon
det illi laudunū tradere. Est aūt laudunū nō pcul a vi
romādis i colle edito ciuitas: bello i oēs finitimos ge-
rēdo accōmodatissima. Colin⁹ acceptis a gauuino lr̄is:
cū frāc⁹ eēt diu dubi⁹ fuit āglo ne an frāco regi eas red
dat. Stat tandē aio snīa ad philippū pditionē deferre.
Cognitis lr̄is rex colinū docet remos repetat. vbi gau-
uin⁹ illū p̄stolabat. Vtebat aūt pditor religioso habitu
& se spē pietatis occultabat. Colin⁹ postq̄ ad remos se
ptulit: p̄tore certiore ab eo facto gauuinū pdit: q laudu
nū a p̄tore pduct⁹: post acceptas a plebe mltas cōtume
lias: postremo lapidib⁹ obrut⁹ ē: & ei⁹ vnic⁹ fili⁹ p̄ni
cr̄is cōsors ppetuo carcere afflictus. ¶ Interi callisiani
cōmeatu defecti postq̄ philipp⁹ desperato subsidio auxi
liū ferre nō p̄t: āglo se dedūt: vita atq; vna tm̄ veste illis
cōcessa. mēse vndecīo obsidiōis āno xp̄iani natalis. M.
ccc.xlvij. Relicto igit calisio oēs cū ad regē frācū venis
sent p̄lima ab eo hūanitate accepti sūt. Instituitq; phi-
lipp⁹ vt nulli ptās mḡrat⁹ aut offim̄ pmitteret/ donec q
callisiū tā igenue defēdissēt singl'i singl'a officia recepis
sent. Inter q̄s primari⁹ erat iohēs viēnēsis burgundus
eques. Cui⁹ opa callisiū i philippi fide q̄ad fieri p eū po
tuit pmāserat. Callisio recepto edouard⁹ aymerum pauiē
sē oppido p̄fec. A q̄ cū Gaufrid⁹ charn⁹ q sctō audoma
ro p̄erat callisiū pecunia redimere voluisset: re cōpta in

Margin notes: Gauuinus proditor. — Callisium edouardo dedit.

emptoris perniciẽ fraus recidit. captus enĩ & grauiter vulnerat⁹ in angliã missus est. Qui aũt cũ eo tã gł̃iosũ facin⁹ aggrediebaẗ dñs de mõte morẽtiano fuga se saluauit. ¶ Per idẽ tp̃s carol⁹ blesensis britonũ dux apud rupẽ lerianã vict⁹ captusq́ꝫ ab ãglis est. ¶ Tot ĩcõmodis affect⁹ Philipp⁹ ꝯsiliũ parisiũ ꝯhit. Ibi agit de expeditiõe in angliã ducẽda. Cui sine cõtrouersia oẽs assentiunẗ ꝓmittũtq́ꝫ singuli auxiliũ ferre: atq́ꝫ vt stipendio militi soluendo pecunia q̃rereẗ: itur ĩ aduenas italos q̃ foen⁹ exercebãt. Illi enĩ p̃ter regias leges foen⁹ augebãt ita vt supra milia librarꝫ decẽ primę fortis: ad q̃ttuor & viginti milia librarꝫ parisianarũ vsura ĩcreuisset. Eã ob rẽ eorũ bona fisco deputata sunt. ¶ Grauis eodem tp̃e pestilẽtia frãcos affecit: absumptis p̱ annũ & semis trigĩta hoĩm milib⁹. Eadẽ tẽpestate ex theutonib⁹ exiuere in frãciã cõplures: q̃ se flagellis & acutĩ stimulis p̱cutiẽtes pn̄iam de suis pct̄is agere se dicebãt. Sꝫ à philippo ꝓhibiti vix abstinuerũt. Mortuis vero vxorib⁹ philipp⁹ blãchã regis nauarrę filiã: iohẽs ei⁹ fili⁹ iohãnã boloniẽseꝫ vxorẽ accepit. ¶ Edouardo adhuc apd̃ calisiũ agente: ĩtercedẽtib⁹ romanis legatis: ĩducię anni vnius a regib⁹ cõcessę sunt. Hęc cũ anno salutis. M. ccc. q̃nquagesimo mẽse iunio agunẗ: Philipp⁹ mẽse augusto apd̃ nogẽtũ regis moriẗ: ãnũ agẽs quinq̃gesimũ septimũ: q̃ bñ fortunat⁹ primũ: deĩde foelix: postremo optim⁹ xp̃icola appellat⁹ est: & apd̃ diuũ dyonisiũ humat⁹ postq̃ annos tris & vigĩti regnasset. Ei⁹ regis diebus iohãnes. xxij. põtifex roman⁹ de diuina contẽplatiõe atq́ꝫ visiõe temere sentire atq́ꝫ p̄dicare ausus est: aduersantib⁹ illi catholicis viris qb⁹ ĩ p̄mis philipp⁹ adiutor fuit. Hui⁹ regis op⁹ est monasteriũ virginũ ordinis sanctę clarę apud põtẽ sc̄ti maxẽtij qd̃ de moucello appellaẗ. Qui loc⁹ ob bonorũ publicationẽ cuiusdã lesę maiestatis damnati Philippi fisco fuerat adiectus.

Comes blesensis capitur.

Iohannes. xxij.

¶Eiusdem compendij Liber nonus.

Errę cōmēdato philippo valesio:iohānes ei⁹ fili⁹ regnū adept⁹ ē: & de more francoꝝ regū remis vnctus. Qui idē pisiū repetēs incredibili oīū lętitia except⁹ ē. Venerat tū ex āglia solut⁹carcere rodulph⁹ āgi comes & conestabilis quē cadomi ab āglis captū supra enarraui. Hic ꝗ i iohānē(vt ipe spōte ꝓfess⁹ est)crimē lesę maiestat⁹ꝯmiserat apd̄ neellā pisij capite trūcat⁹ est:substituto i cōnestabilitatu iohāne hyspaniēsi quē rex āgolismēsi comitatu pauloante donauerat. Tūc dira ānonę caritas frācos vexauit.tritici nāq sextari⁹ libris octo pisioꝝveniebat.¶Per hos dies xantonib⁹ īfœliciter aduers⁹ āglos a frācis:duce Gu[illegible]done neellēsi pugnatū ē: eodē cū plurimis frācꝭ occiso Sed ne prorsus iimica fortūa eē videret: scti iohis ágeliaci oppidū a frācꝭ receptū ē. Sed accessit ab āglis aliud detrimētū. Agēte ei iohe apd̄ sctm̄ audoenū i agro pariēsi diē festū ordis stellę:quā ꝓ insigni suo portare instituerat:aderat illic īter aulicos mathe⁹ de bouqnghē quē arci guinarū ꝑfectū iohes posuerat. Qui ꝑ īducias ꝗ cū āglis ꝯuenerāt nihil doli metuēs: guillermū bellicoꝝ sui loco statuerat. Hic guinas āglis ꝓdidit. Et paulopost ꝓfidię pęnas luit. Facta etiā cędes ē a carolo nauarro rege apud aqlā normānię vicū. Nec ei⁹ cedis cāū scriptā iuenio. Quiescētē noctu iohem hyspaniēsē frācię conestabilē missis satellitib⁹ necari nauarr⁹ iubet. Nec homicidiū dissimulat. Sed dat⁹ ad cōplures ciuitates:atq3 ad regios cōsiliarios lrīs iohem legitimis causis interēptū fuisse diuulgat. Nec sec⁹ necꝭ autorē se ꝑdicare verebat̄:q si apto bello crimē defensur⁹ aduers⁹ regē eēt:cui⁹ filiā despōsauerat. Apud magnates raro affinitas valet. Nauarrū homicidā seqbant̄ philippus

Cedes a nauarro rege homie malo.

eiꝰ frater gaufridꝰ haricurtꝰ: dñs hãbius: iohẽs maletꝰ dñs itẽ de gerardi villa quã grauillã vocamꝰ. Amalricus de melãno / & alij nõ pauci. Iohẽs autẽ rex q regni cõditionẽ & dirã fortunã aspiorẽ reddere nolebat: ad carolum nauarrũ q mãtę agebat: viros & dignitate & gñe illustres guidonẽ bonoñ. cardinalẽ: robertũ gallũ laudunẽsem ãtistitẽ: borbonij ducẽ & comitẽ vindocinẽsem mittit. Qui tãetsi criminis ĩpunitatẽ carolo offerrẽt: veteres tñ iustę idignatõis cãs adduxit. Deberi sibi ex ꝓposito & nuptiaꝝ fœdere pecuniã. Quã dissolui ĩprimis oportere cõtẽdebat. Ea psoluta est: terreqꝫ plurimũ attributũ qđ ppetuo teneret. Libeꝝ itẽ illi eẽt ꝑtoriũ iter suos cõe ĩstituere q̃re normãnorũ duci fuerat indultũ: qđ scacariũ vocãt. Sup hęc homicidis ĩpunitas cõcessa. Et q̃q̃ hęc accepisset / nõ tñ ad regẽ prius venit: q̃ ãdegauũ comitẽ iohis filiũ obsidẽ hrẽt. Venit tãdẽ & apđ senatũ plamẽti (sedẽte rege) carolꝰ cõmissę cædis veniã postulauit: obtinuitqꝫ iterueniętibꝰ reginis iohãna eiꝰ sorore & blãcha. Nõ qeuit tñ nauarrus. Quãobrẽ iohẽs rothomagũ se ꝯtulit: & cõplures q̃ ad carolũ spectabãt arces ad se recepit. Verũ reuersꝰ ex nauarra carolꝰ: hortatu dalphini vieneñ. ad regẽ veniẽs, se oĩ suspitiõe liberauit. ¶ Mouit p eos dies ex anglia galliæ pricẽps edouardi filiꝰ: & p aqtaniã ad tholosates irrũpẽs carcassonę burgũ / & q̃ oia narbonam vsqꝫ erãt igne cõsũpsit nõ occurrẽtibꝰ illi arminiaco comite: & alijs pmultĳ copijs q̃s ad ꝓuĩcię custodiam iohẽs statuerat. Edouardꝰ ꝑterea iduciarũ ĩpatiẽs iureiurando violato arthesiũ rursus ĩgredit & hisdinũ vsqꝫ ꝑdas facit. Qui iohãnẽ ĩ eũ ex ãbianis ducẽtẽ cũ audisset: itacto hisdino callisiũ regressꝰ ẽ. Iohẽs vero hostẽ cedẽtẽ psecutꝰ: apđ sctm̃ audomarũ castris positĳ: marescallũ dodrehã ad ãglũ cũ his mãdatĳ legat. Aut cũ eo singulari certamĩe: aut toto exercitu congrediat. Neutrum

edouard9 acceptũ habuit. Sed cõfestĩ transfretauit ad suos. ¶ Iohanni cũ in franciã remeasset cura fuit belli cis reb9 animũ intẽdere: & pecuniã ad belli vsũ cogere. Cõuocatis ad regni primorib9 oĩm assensu pmittunt illi trigĩta milia armatorũ in ãnos singulos q̃ populi impẽsa militi stipẽdia facerẽt. Nec fuit qspiã in oi frã ciẹ regno: annuũ vel ex sui operis / vel ex puentib9 cẽ sum pcipiẽs q cogendo stipẽdio nõ contribueret. Quẹ res (vt ipse arbitror) causa fuit seditionis plebeiorũ at trebatiũ aduersus primores ciuitatis. Plebs eni ĩ opu lentos insurgẽs aliq̃t ĩterfectis reipublicæ gubernacu la vsurpauit. Ad q̃s missus a rẹge arnulph9 daudregus frãciẹ senescall9 cẹtũ supplicio affecit. ¶ Rex p̃terea na uarr9 iohãni cõtinẽter infensus: detrectare id qđ de sti pẽdio agebatur cœpit. Cui haricurt9 comes & pleriq̃ ditios9 normanni pceres astipulabãtur. His rothomagi cũ ca rolo normãniæ duce qui iohãnis primogenit9 erat in arce ẹpulãtib9: iohãnes centũ delectis ẹquitib9 secum assumptis per posticum ad eos clam ingressus oĩs in vincula cõiecit. Nec moratus quattuor ex illis comitẽ haricurtũ / grauillã: mabuum: & colinetũ doubletũ in proximũ agrũ eductos capite plecti iubet. Reliquos p̃ ter nauarrũ regẽ: friquetũ / & iohãnẽ vaubatũ abire p mittit. ¶ Caroli regis captiuitate cognita philipp9 na uarrus arces cõplures q̃ in agro cõstantiẽsi erant prẹsi dio firmat: caroli ignominiã vltur9. Ad quẽ mox con cessit gaufrid9 comitis haricurti patruelis: q coact9 vn q̃ iohãnis inimicis: comitis necẽ vlcisci studebãt. His oẽs duce pricipe clocestriæ q̃ttuor armatorũ milib9 sti pati: p lexouios ad becũheloynũ: inde ad põtem audo mari p̃das agẽtes peueniũt. Obsidebat tñ arce Robert9 holecot9: q eorũ cognito aduẽtu relict9 ĩpedimẽtis ab scessit. A põte audomari host9 bretoliũ cõtẽdit: oia po pulat9. Inde ebroicã p̃tereũtes vrbẽ (quã iohannis p̃si

Cura cogẽdę pecũiæ.

Seditio attreba tium.

Rex na uarr9 se cũ nor mãnis.

Nota vltionẽ

Nauar rus rex capit.

Excur siões p normã niam.

dium tenebat & fuerat paucis ãte dieb⁹ igne fere cõsũpta) vernoliũ cũ arce expugnant. Quę postq̃ iohẽs cognouit/copias q̃s coactas habebat educit. Sed abeũtẽ aqlã hostẽ ꝓpter iterextãtes siluas pseq destitit. Tulleriã tñ & bretoliũ fortissima castella cepit: ꝑsidioq; muniuit. Deiceps carnotũ ꝑfect⁹ ẽ: vbi recẽsito auctoq; exercitu cũ accepisset richardũ edouardi filiũ maiorẽ natu: in bituriges & pictauos grassari/atq; i turonos vẽturũ: turonũ magnis itinerib⁹ petit aĩo cũ richardo ꝯserẽdi. Id aĩaduertẽs richard⁹ pictauiã regress⁹ castra impeditissimis locꝭ fecit quę dẽsissimis sępib⁹ velut palis munita erãt. Cõtra quẽ iohẽs nõ ꝓcul a chãno castello acies suas triphariã instruit: ita vt vix mille pass⁹ inter vtraq; castra itercederẽt. Priusq̃ acies cõcurrerẽt cardinalis petragoric⁹ q pacis cãm ab innocẽtio sexto miss⁹ ꝓcurabat: magnopẽ pacꝭ rõnes vtriq; ꝑncipi ꝓponẽs postq̃ irritatos ꝑncipũ aĩos flectere posse despat castris excessit. Richard⁹ eñi & si oĩa q̃ iohãni abstulerat: reddere nõ recusaret: fato tñ malo ꝗ̃ nõ est a frãcꝭ exaudit⁹. Sed irritat⁹ & furẽs rex ꝓcurrit i hostẽ. Aciẽ ꝑmã ducebat athenarũ dux frãcię tũc conestabilis. Quem magnis copiꝭs istructi seq̃bãt arnulph⁹ & iohẽs claromẽtẽsis marescall⁹. Prẹerat secũdę carol⁹ dux normãnus Iohãnis fili⁹ maior natu. Tertiam moderabatur Aurelianorũ regis frater. Hi trib⁹ locis. xij. kalẽ. octobris ãno salutꝭ. M. ccclvj. i vallũ hostiũ irrũpere conati: crebris sagittarioꝝ iactib⁹ tardati sũt: atq; ita q ibellis aĩ erãt eqtes peditesq; magno nũero ignominiosaꝝ fugã fecere. Anglo tãdẽ victoria cessit: occisis i ꝑma acie trib⁹ q̃s supra mẽoraui: & gaufrido de charni signifero cui aurifiãma credita erat cũ qb⁹ cecidere mille septigẽti. Iohẽs vero egregie ꝑ ceterꝭ pugnãs a dyonisio morbequo eqte arthesieñ. cũ philippo ei⁹ filio & mille septigẽtis capt⁹ burdegalã ꝑduct⁹ est. Carolo re male gesta

Iohannes rex apđ pictauos a richardo ãglo capit.

cõsiliũ fuit pisiũ se recipe. Quo aduocatis ex regno pri
morib⁹ patris miserã fortunã in senatu parlamẽti ma
gno oĩm mœrore enarrat: loco ei⁹ verba agẽte Petro
forestano rothomagorũ archiꝑsule francię cãcellario:
atq; pecuniã belli subsidiũ in tot aduersis postulante.
Cõditiõe captiui regis cognita: fuit vna oĩm snĩa: mi-
seris reb⁹ opitulari moderatione habita. id qđ in oĩm
conspectu neq; ab incondita multitudine fieri rite po
terat. Deliguntur ꝓpterea ex oĩbus quinquaginta viri
quoꝝ arbitratu tãta res agerẽt. Illi hominũ turbã tu-
multũq; vitãtes ad minorũ ædes secesserũt: vbi quidẽ
cim dies sentẽtijs dictis: tandẽ carolũ per nũcios ora-
tum faciũt ad eos accedat: habere multa q̃ ad illum re-
ferant. Nec segniter agẽs carol⁹: cum sex tm̃ aulicis ad
illos ꝑgit. Sedẽti carolo vn⁹ cui cõmissum dicẽdi mu-
nus erat. Nos inqt illustrissime princeps pro nr̃o offi-
cio per superiores ꝓximos dies de patris tui atq; regni
francorũ miseranda fortuna consiliũ cepimus: qđ tibi
reiq; publicæ salutare esse possit. Tantũ te oram⁹ archa
num teneas qđ impresentiarum dicturi sum⁹. Carol⁹
verbis loquẽtis interceptis se quidẽ acceptum habere
qđ ab illis definitũ foret. Verum dignitati suę nõ con-
uenire: iureiurando ad silentiũ astrigi de ijs potissimũ
rebus q̃ ad vniuersitatẽ regni spectarẽt. Hæc tãetsi di-
ceret carol⁹: ꝑgit nihilomin⁹ dicere qui loqui ceperat.
Præsentẽ rerum statũ idcirco obtigisse: ꝙ malis cõsul
torib⁹ vsus rex esset. Apud eos regni opes & diuitias
eẽ: q & fisco & publicę administratiõi præfuissent. Ab
eis pecuniã exigendã: mouẽdosq; eo officio eẽ & bona
eorũ publicanda. Cõplures qdẽ ex clero reliquoq; po-
pulo eẽ male administratę rei cõscios: atq; ĩprimis pe-
trum forestanũ cancellariũ: Symonẽ bussiũ parlamen
ti primũ præsidẽtẽ. Robertum lorrium equitem aura
tum. Nicholaũ brachum. Enguerrãnũ peticellarium

parisien. ciuẽ: & iohãnẽ pilliuillanũ q monetæ pfect⁹ erat: & iohãnẽ chaueñ bellicarũ rerũ thesaurariũ. Con gruere pterea custodia liberare carolũ nauarrũ Adhuc pnecessariũ eẽ ipsi optios viros assistere. ecclesiasticos qttuor: pceres duodeci: & pplares totidẽ: qrũ sapiẽtia & decreto respublica administret. Fine dicẽdi facto ca rol⁹ de his oib⁹ ad cõsiliũ se relaturũ rñdit. Sed interi cupere se itelligere qd de ferẽdo tributo ipi decreuisset Hęc nobis inqũt optia factu visa sũt: si a clero atq; no bilitate decia & semis oim puẽtuũ ãni vni⁹ exigat. Ci uitates vero & reliq̃ p regnũ oppida singula: ex singu lis hoĩ3 cẽtenis vnũ militẽ si istruãt: & ad bellũ mittãt id milia trigita ꝯstituère posse. His a delegatꝭ acceptis carol⁹ domũ se recepit. Paucis deide seorsum accersitꝭ quib⁹ rẽ auditã carol⁹ cõicaret: cognoscit pleraq; ex il lorũ postulatꝭ admittẽda nõ esse. Quare postridie ꝯue niẽtib⁹ delegatꝭ admonet ea nõ petere q̃ pñti tpi nõ cõ uenirẽt. Persistẽtib⁹ in sñia legatꝭ: dies dict⁹ ẽ cũ apud regẽ in parlamẽti senatu sua palã decreta postulataq; pmerẽt. Cõstituto die: cõueniẽte i curia vix nũerabili populo carol⁹ ne in vulgũ efferret qd alioqn celatũ eẽ deberet: a delegatꝭ impetrat suã petitionẽ in alterã diẽ trãsferãt. Expectãti populo vt delegatoꝝ ꝯsilia vulga rẽtur: philipp⁹ aurelian⁹ dux a carolo iuss⁹ venisse ait a pr̃e rege: atq; ab ĩpatore romano caroli auũculo nũ ciũ: cui⁹ cã legati referre q̃ ipi gessisset ipedirẽt. simulq; palã enũciat q̃ fuerat a carolo edoct⁹. Tã puo negocio popularꝭ conat⁹ & ad rẽ publicã ptinax feruor lãgue scit. Itaq; ad philippi verba magna cõsilij ps ꝯuẽtu re licto ad sua demigrauit. Quarto deiceps die carol⁹ ex amicꝭ cõsilio capto vocatꝭ seorsũ qbusdã delegatꝭ reliq̃ multitudini p eos mãdat domũ pficiscãt: donec ꝯmo diore tpe eos accersiret. Hoc caroli iuẽto ꝯsiliũ dimissũ est. Nõ eñ cõmode se aptat pricipũ volũtati populus

Decia & semissis vni⁹ anni.

frequẽs: existimãtib⁹ plurimis iter res aduersas suã cõditionẽ vel meliorẽ effici posse: vł prĩcipis liberã admĩstrationẽ plurimorũ sentẽtijs cohiberi. Nã ꝑ eos dies qb⁹ cõuẽt⁹ pisij habit⁹ ẽ: licet carol⁹ apud ꝓmores parisiẽsiũ crebro egisset vt pñti fortunę pecuniariũ auxiliũ ferrẽt: ipi ad publicũ cõsiliũ id negociũ reijciebant. At lĩguæ occitanæ & ꝓuĩcię narboñ. ĩcolis misericordior anim⁹ fuit. Nã autore armigniaco comite ↄueniẽ nẽsis ꝑtes: añ oĩa ꝓhibẽt regiõis ĩcolas auro argẽtoq͡ʒ & vnionibus in publico vti: neue ĩsigni colore vestes induerẽt donec iohẽs eoꝝ rex apđ ãglos capt⁹ teneretᷣ. Octo ꝑterea hoĩ͡ʒ milia ad belli societatẽ cũ diurno stipẽdio decernũt. Cudũtq͡ʒ ad stipẽdiũ armatoꝝ assẽtiẽte carolo monetã nouã. ¶ Dũ hęc gerũtᷣ robert⁹ claromõteñ. aduers⁹ philippũ nauarrẽsẽ/ & gaufridũ haricurtũ/ in territorio ↄstãtieñ. fœliciter pugnat: occiso ipo gaufrido cũ alijs nõ paucꝭ. Receptũ isup ẽ castellũ põtꝭ audomari qđ nauarri dedidere sex milib⁹ nũmũ a frãcꝭ acceptis acceptꝭ. ¶ Inuenio carolũ ꝑ hos dies ad carolũ bohemũ ĩpatorẽ rõanũ q͡ mettꝭ agebat ꝓfectũ: & ĩde post paucos dies reuertisse. qđ aũt ab eo cũ ĩpatore auũculo factũ sit nõ ĩuenio. Interea dũ ĩpatorẽ carol⁹ adit mercatoꝝ ꝓposit⁹ stephan⁹ marcell⁹ & pisieñ. scabini (id ei nomẽ ẽ eoꝝ q͡ ciuitatꝭ pisioꝝ moderationẽ gerũt) mutatã a carolo monetã eẽ nõ bono aĩo ferẽtes ãdegauorũ comitẽ vicariũ a carolo relictũ plurio pp̄ło comitãte ↄueniũt vt monetę vsũ ĩhibeat. Id qđ comes (dũ carol⁹ ab ĩpatore rediret) ↄcedit: verit⁹ credo tumultuã ppł͡ʒ irritare. carolo ab ĩpatore reuerso mercatoꝝ ꝓpositũ ad sctm̃ germanũ altissiodorẽsẽ ꝑ archiep̄͡ʒ senoñ. vocat. Quẽ cũ ĩgẽti armatę plebis multitudĩe veniẽtẽ archiep̄s monet ñ aduersari legi quã de mõeta carol⁹ tulerat. S͡ʒ plebis frequẽtia fret⁹ ꝓposit⁹ ꝑnegat id se factuꝝ neq͡ʒ ꝑmissuꝝ eã mõetã ĩ vsũ vẽire: atq͡ʒ ita locut⁹

Narbo gẽ pietas.

Seditio proptᷣ monetam.

domũ discessit. moxq; quosq; opifices ab opere cessare & in armis eẽ paratos iubet. Trepidatũ est ne qd a plebe insigne flagitiũ patraret. ¶ Exacta nocte carol⁹ sub initiũ lucis palatiũ petit: quo itẽ mercatorũ ꝑposit⁹ se confert. Quẽ Carolus alloquẽs. Ego inquit pręposite bono aĩo fero quod a cõciuibus tuis ꝓmissum est: & si quid culpę est: illã tibi remitto neq; impedio cõuentũ ꝓcerum habere: eosq; ab officijs semouere placet: qui sub patre ptãtem gessere. Monetę vero cõsiderationẽ atq; vsu; ad arbitriũ eorũ deferre placet qui a publico cõuentu delegabũtur. Caroli verba pręposit⁹ libẽs excepit: petit de ipsis syngraphũ a rege cõscribi. Qd carolus facile admisit. Nam pro rerũ tẽporũq; cõditiõe vir

Cõsiliũ parisij. consultus sese accõmodat. ¶ Conuentũ igit̃ carol⁹ iterum parisij cogit. In ęde minorũ diui francisci contio habita est. Vbi cõstitutis quę ad rẽ ꝓsentẽ expedire videbãtur: ad plamenti senatũ carolus contionẽ vocat. Ibi post habitam a roberto gallo lauduñ. epo orone;. duo & viginti regij ministri nõ auditi a suis officijs caroli edicto amoti sunt: ꝑter nonnullos ex caroli ministris. Ex senatu quoq; parlamẽti & rationũ prætorio. id est (ne ab vsitato vocabulo discedã) camera computorum cõplures seclusi. De subsidio quidẽ pecuniario atq; militũ copijs ita vt supra mẽoraui sancitũ est. Monete vero ꝑcium inditũ. De pace autem nuncij burdegalã a carolo missi: cũ p absẽtiã edouardi q i ãglia erat nihil trãsigi posset: duorũ annorũ inducias firmauert Iohãnẽ aũt regẽ richard⁹ vualliæ princeps i angliã victor traduxit: remissis domũ reliqs captiuis q̃rum vice iohes se ꝯstituerat debitorẽ. Redeũtib⁹ burdegala nũ

Iohes i angliã; ducit̃. cijs: lr̃e carolo a p̃re reddunt̃: qb⁹ legẽ de bellico subsidio latã seruari ꝓhibebat. Quas per cõpita vrbis ꝑconis voce ꝓmulgatas cũ seditiosus popul⁹ accepit: strepitu & clamore carolũ ĩpellit nõ p̃ris s; delegatorũ cõ

filij statuta obseruare. Carol⁹ igr̃ ppl̃i furiã aiaduertẽs cõstati altera p̃conis voce cõsilij decretũ pbat. Sed nõ mł͛to post cõtiõis hui⁹ seueritas elãguit: i suas qbusq; domos remeãtib⁹. Cõsilio dissoluto. Carol⁹ mercatorum p̃positũ: carolũ cõsacũ: & iohẽm insolanũ regni primo res rectores ad se vocat: admĩstrationẽ illis vltra vsurpare phibẽs. se ydonea ẽtate ad reipublicẽ moderatiõnẽ eẽ. Atq; ita parisio egressus: p alias ciuitates vadẽs q̃sq; ad ferẽdũ reb⁹ afflictis subsidiũ hortabaẽ. ¶ At parisiani Caroli abñtiã nõ ẽq̃ aĩo ferentes: cũ futurũ fore cõiectarẽt vt ptinaciẽ illo⁊ carol⁹ facto aliq̃ obsisteret: placare illũ elaborãt opẽ pecuniãq; pollicentes. Quos carol⁹ vt erat inopia prẽssus libẽs in suã beniuolẽtiam recepit. Cõcessitq; vt cõuẽtus alter parisij haberet: non oĩm quidẽ: sed paucarũ ciuitatũ. Cũ parisiũ carolus reuertisset: cõueniẽtib⁹ q ad cõsiliũ designati erant: nihil vtile actũ ẽ. ppterea q̃ paucis nõ licebat de vniuersa republica decretũ statuere. Interim dũ hẽc agunẽ iohannes pinquigniacus quẽ rex arthesio p̃fecerat nauarrũ regẽ carcere vi armisq; surreptũ ambianũ eduxit: amicorũ p̃cibus securitate a carolo ipetrata: nauarrus multa satellitũ manu stipatus: ad sancti germani de pratis cœnobiũ venit: fauẽtib⁹ imprimis laudunẽsi epo & aliquot cũ mercatorũ prẽposito ciuib⁹ parisianis. Nauarri aduẽtũ nõ bñ ferentib⁹: seu timentibus qbusdã cãpanis burgũdisq;: q ad cõsiliũ venissent clã domũ abiert. At nauarrus missis ad amicos quos parisij complures habebat nũcijs: significat se habere q̃dã q̃ palã differere pplo velit. Nauarri volũtate cognita ptenus affuit cũ ingẽti multitudie mercatorũ p̃positus. At q̃s nauarr⁹ ex tabulato qd̃ muros cœnobij: clericorũ pratũ versus extructũ erat ptionat⁹ cũ mł͛ta i mĩstros regios aperte ad ppl̃z q̃dã vero i regẽ carolũq; occulte differuisset oĩs reliqua parisiẽsi⁹ oro ad sui purgationẽ ptinuit: se inocẽtẽ: se iiuste ca sem.

Ppl̃i furor. Carol⁹ rẽpublicã regẽdam accepit. Iohẽs pinquigniac⁹ nauarrũ regẽ liberat. Rex nauarrus ad ppl̃z

ptũ.se nouẽ & decẽ mẽses i custodia habitũ demõstrãs ¶ His nauarro dictis: mercatorũ ꝑposit⁹ assumptis secũ nõnullis cõciuib⁹ carolũ adit: petitq; nauarro inocẽti ius ęquũq; dicat. Cui⁹ verba mox excipiẽs pręsul laudunẽsis: cui⁹ ɔsilio fiebãt oĩa rñdet: nõ modo ęquũ iustũq; nauarro regi: sed grãm q̃q; dñm ducẽ nauarro facturũ. Nec multi post ĩtercesserũt dies: cũ carol⁹ ad locũ q̃ nauarrus ĩtra ciuitatẽ vẽturus erat prior se cõtulit. Veniẽtẽ armatis instructũ nauarrũ carol⁹ (cõposito ad grãm vt potuit vultu) excepit. Nauarr⁹ vero cui nihil satis tutũ erat: exturbatis q ad fores erãt: Caroli custodib⁹: suos asseruare portas iubet. Breui ibi habito colloqo: qsq; discessit. Postridie ɔueniẽtib⁹ apd̃ carolũ ijs q de nauarri postulatis decernerẽt: venit & ip̃e mercatorũ ꝑposit⁹: simulãs se alia cã a delegatis cõsilij trium statuũ missũ. Erat ei vt hęc ageret a laudunẽsi ep̃o edoct⁹ Causa ꝓpter quã venerat exposita: Carol⁹ eos tãtisper manere iubet: donec suã de ijs q̃ ĩ ɔsilio versabant̃ sñiam dixisset. ¶ Prolatis nauarri postulatis: ꝑposit⁹ rogat⁹ sñiam. Aequũ inqt oĩno rex nauarrus postulat Cui te carole nõ decet refragari. Prępositi dictum oẽs (qa ĩter eos ɔsultore laudunẽsi põtifice: ita cõuenerat) ꝓbãt. ¶ Itaq; supellex tota & qcqd anteq̃ caperet̃ habebat: nauarro restituta: ei q̃q; & suis cõmissorũ ĩpunitas ɔcessa. Cadauera etiã eorũ quos rothomagi capite punitos: & patibulo appẽsos rettuli sacrę humo cõmẽdata: & eorũ heredib⁹ bona q̃ fisco applicata fuerãt cõdonata: misso ĩ normãniã iohãne amalrico: q hęc reuera cõpleret. Pręter hæc spem ceperat nauarrus: normannię ducatũ: vel comitatũ cãpanię a carolo obtinere: cõpẽsandæ ĩpensæ cã quã ip̃e a depręhẽsiõe sua hactenus fecisset. Cõposita vtrinq;: vel vt ip̃e sentio simꝉata amicitia: postq̃ alternis cõgressib⁹ atq; cõuiuijs Carol⁹ dux nauarrusq; sese coluissent: mãtã nauarr⁹ petit. Inde ro

Vis a nauarro facta in custodes ducis.

thomagũ vbi eos de qb⁹ supplicũ sũptũ fuerat magna pōpa sepulturę cōmēdauit: habita ad rothomagenses orone de iniq̃ dānatorũ nece. ¶ Eodē tpe nō pauci ex cōstātiēsi atq₃ ebroicēsi territorio p̃dones agrũ parisio rũ icursantes: cũcta populabanť. Et lic₃ i eos cũ copijs missus eēt petr⁹ villari⁹ p̃fect⁹ vigilũ nullo grassatores dāno affecit. Ea propter occasione sũpta: carol⁹ copias ꝯhit: siue vt predatorib⁹ (vt ipse dicebat) occurret: siue (vt pleriq₃ sentiebāt) parisio & vicinis oppidis p̃sidiu₃ collocaret. Idq₃ metuētes Parisiaci carolũ admonēt ne id faciat: Nō eni se ī vrbē milites admissuros. Quib⁹ tā etsi carol⁹ se nihil tale cogitare r̃ndisset: custodib⁹ tamē ab vrbis portas attributis: nemini nisi apprime noto ī gressũ patere patiunť. Nauarri postq̃ a Carolo copias ītelligit: ipe q̃q₃ se plurib⁹ armatis īstruit: palā ꝓfessus q̃nquidē cōuentorũ fides nō seruareť (nōdũ eni arces q̃ suę in normānia erāt receperat) se eas vēdicaturum. Ob id veriti parisiēses ne aperto bello arma circũferrē tur: signũ sibi ciuilis cōcordię accōmodāt. Capuciola rubri blauijq₃ coloris cōsuunt: q̃ quiq₃ ferant. Hęc ad dissentionē spectare aiaduertēs Carolus: ad forũ quas halas vocāt quo parisiēses cōuenire frequētes soliti es sent: ꝓdire cōstituit. Et q̃q̃ id illi nō conuenire laudu nēsis pręsul: atq₃ ipse mercatorũ pręposit⁹ idētidē dice rent: ꝓpterea ꝙ a furibunda plebe p̃iculũ impenderet Prodijt tñ paucis comitatus: atq₃ his populũ qui ī fo ro erat paucis affatus. Vos inquit amici saluos esse cu pio oēs: Hortor itaq₃ sic de mea in vos beniuolētia spe rare: vt p̃suasum mihi eē ꝯfidatis: me & viuere vna vo biscũ / & si sors tulerit mori. Neq₃.n. armatos in vestrā p̃niciē cōtraho. Perspectũ vobis eē pōt hostē per agrũ vestrũ populationes facere: quorũ ego conatib⁹ atq₃ in cursionibus militē opponere institui. Quod nũmorũ pœnuria īpeditus q̃a facere non celeriter possum: ani

Prędones in parisios.

Nauarrus copias cogit.

Capuciola parisiorum.

Caroli ad plebē orō.

mus est gubernacula reipublicę recipiēdi atq; e magrā tuū faucib⁹ collectā pecuniā recuperādi: cuius ipse ne minimā partē hacten⁹ sum cōsecutus. Fuit plebi nō ingrata Caroli oratio. Id postq̄ mercatorū præposit⁹ cognoscit: contione apd scti Iacobi hospitalis ędē ꝓcta: q̄ pridie ei⁹ diei a Carolo dicta essent nūciat. ¶ Sed supueniēs mox Carol⁹: dictorū a se rationē exposuit: cām memorās quāobrē restitui: quę nauarro ꝓmissa erant nō possent. Teneri qdē arces q̄sdā a ꝑsidijs q̄ pater illis īposuisset: q eas deserere ꝓ fide ꝑstita nō deberēt. Idcirco nō p se stare quin arces restituerent. Hęc dixisse cōtētus Carolus: cōtionē dimisit. At carol⁹ cōsacus abeunte carolo multa in regios magistrat⁹ euomēs: a duce q̄ q; nō abstinuit Laudauit magnopere ꝑpositū eū bonū fidūq; ciuem eē cōmemorās. rōnabile ꝓpterea fore vt illū in his quę a se gesta fuissent cęteri ciues tuerentur. Tūc a plerisq; ꝓclamatū est ꝑpositū recte oīa admistrasse: presidiūq; ferendū illi esse. ¶ Per hos dies monetę pręciū mutatū est. Nā mutonus (id eni monetę aureę nomē erat: q̄ arietis effigiē quā mutonē franci dicunt sculptā haberet) solidis triginta ęstimat⁹ est. ¶ Interīq; carolo parisij agēte: hi q circū vrbē prędas fecerant stāpas diripiūt: abductis multis captiuis. Et cū duo fere armatorū milia carol⁹ in armis penes se haberet: stāpē sib⁹ tñ nullā opē tulit. Hoc tpe perrin⁹ marcus cāpsoris cuiusdā seru⁹ iohānē bailletū Caroli thesaurarium incautū a tergo occidit. quē in ędē diui mederici latētē Carolus īde euelli iubet & manu q̄ bailletū peremerat abscissa homicidā patibulo strangulari. Sed procurāte parisiorū epo inde ablatus & apud sanctum mederi cū humat⁹ est. ¶ Redeūtibus p id tp̄s ex āglia morinēsi antistite frācię cācellario: & vindocinēsi comite: Carolus de pace īter reges habito cōuētu ꝓcerū cognouit exultātibus vniuersis q res meliores factū iri sperarēt.

Prepositi mercatorū cōsiliū.

Monetę mutatio.

Venit p̄terea a nauarro rege q̄ māt̄ę agebat iohānes pi
quigniacus a carolo petēs ea expleri q̄ in cōuentis hē-
bant. Ad h̄ ipm venerūt petr⁹ corbi⁹ mercatorū p̄posit⁹
& scholę pariēsis cū plerisq; doctorib⁹ rector. Tātū erat
oim fere illis dieb⁹ ī nauarrū regē studiū atq; beniuo-
lētia. Nec satis erat p̄ter ęquū & bonū postulare: nisi p̄
cib⁹ minas adijcerēt. Ad hāc rē vsi sūt simone liguonē
si q̄ ordis scti dn̄ici minister erat. hō eloquēs & peritus
dicēdi a pōtifice romano pacis gr̄a missus. His a caro-
lo r̄nsum ē: cōuētis q̄ten⁹ posset satis eē factū: eosq; mē
tiri q̄ sec⁹ loq̄rent. Habere se īgenuos equites q̄ ei⁹ rei
detractorē singl'ari certamine ob eam cām exciperent.

¶ Postridie ↄcto in ęde diui eligij magno ppl'i cœtu: cęso pri⁹ reginaldo daucy dū a palatio domū petit mercatorū p̄posit⁹ stephan⁹ marcell⁹ cubiculū Caroli īgressus: Nihil inq̄t serene princeps īter ea q̄ gesturi sumus ↄtristeris. Et simul hęc dicēs cōflauuū cāpanum mareschallū Carolo cōspiciēte necāt: Robertūq; claromōtē ī carolisem īde fugiētē ī penetrali īterimūt. Quib⁹ cędib⁹ p̄territ⁹ carolus: atq; a suis desert⁹. Et tu inq̄t pręposite libera Carolū: & serua. ¶ Securus esto pręposit⁹ r̄ndit: & hoc tuo capiti caputiolū īpone. Id enī vestimēti genus erat: qd̄ sibi ppl's ad diuersę partis discrimē desum̄pserat. Carol⁹ igit̄ cōmutato cū pręposito capucio: per oēm diē illā ppl'ari īsigni vsus: suū pręposito caputiū ferre p̄misit. Cęsorū cadauera trahi a satellitibus & ad mēsam marmoreā q̄ in atrio ad grad⁹ palatij est p̄ijci ī spiciēte Carolo pręposit⁹ iubet. Vbi ad ppl'i spectaculū ad vesperā vsq; relicta iacuere. Itaq; eo sup̄bię p̄cessit ppl'i furor: vt p̄posit⁹ tyrāno p̄similis abuteret̄ magistratu. Eni vero laneos carolo pānos bicolores misit: ex qb⁹ caputiola suis aulicis cōficeret: futura munimēta aduersus seditiosos. Id qd̄ carolus nō recusauit. Cōuocat⁹ p̄terea ī augustinēsiū cœnobio p̄ mltis q̄ per

Homicidiū a p̄posito mercatorū ī caroli cubiculo fcm̄.

Mira p̄ positi mercatorū seuitia.

x

eos dies i cōi frāciȩ cōuētu agebāt: cȩdē a se factā ꝓposit⁹ (adnitēte maxīe roberto corbio) laudari ꝓbariq̄ʒ īpetrat. Carolū deīde in senatu parlamēti ius dicētē cū plerisq̄ʒ armatis cōueniēs petit ea oīa illibata seruari q̄ ad triū statuū delegatis īstituta decretaq̄ʒ essent. neq̄ʒ īpediret aliquot ex suis magr̄atu amoueri: sed fineret eos rēpublicā moderari a qb⁹ regēdā eē ppl̄s decreuerat. Reciperetq̄ʒ ī suū cōsiliū tris aut ad summū q̄ttuor Parisianos ciues quos ppl̄s designaret Postulata carolus admisit. ¶ Dū hȩc a parisianis furore tumultuq̄ʒ populari aguntᷣ: nauarrus Parisiū accessit: atq̄ʒ apd̄ neellā diuersat⁹ est: quā regiā domū dono caroli postea accepit: cū bigore & matisconis comitatu alijsq̄ʒ qbusdā locis: ex qb⁹ annui cēsus decē librar̄ milia ad eū puenire poterāt. Ei⁹ donatiōis cā fuit īpēsa: quā suȩ captiuitatꝭ tpe se fecisse q̄rebatᷣ. ¶ Pacato vt videbatᷣ nauarro: parisiāi ꝯsiderātes ne p pricipū beniuolētiā male cū eis ageretᷣ: & pessimorū facinorū pœnas luerēt: ad alias ciuitates & regni primores lr̄as dant: suadētes suā societatē ꝓfiteri: & capuciorū parisieñ. fœderꝭ atq̄ʒ cōis amicitiȩ prȩ se ferre: qd̄ iā carol⁹ dux: & nauarr⁹ rex: philippus ꝑterea aurelian⁹ frāciȩ regis frater: & comes stāpēsis assūpsissent. Lr̄is acceptꝭ pauci assumpsere. Reliqui nullo rn̄so parisiēses dignati sūt. ¶ Inter tot reipublicȩ dāna carol⁹ ꝯsiliū cepit: nō se regꝭ vicariū & locū tenētē (vt solit⁹ erat) sed regētē appellare: plus auctꝭ in ea appellatiōe eē rat⁹. Vsus ē aūt cōsultorib⁹ iohanne darmāno cācellario: mercator̄ ꝑposito: robto corbio: Carolo cōsaco: & iohāne īsulano. Qui post laudunēsē epm primas cōsilij ptes gerebāt. ¶ Egressus īde siluanectū Carol⁹ q̄ beluacēsiū nobilitatē venire iusserat: habito cū ꝓcerib⁹ de pn̄tiū rerū statu cōsilio: mox pruinū ꝓfect⁹ cāpanos ad fidē cōcordiāq̄ʒ hortat⁹ ē: sine qb⁹ īter tā mr̄tas calamitates regnū frāciȩ pessū ibat. Atq̄ʒ

Rex nauarrus parisiū venit.

Parisiorum temeritas atq̄ʒ arrogantia.

ita recepto mõsteriolo qđ ad yonã amnẽ sitũ est: meldẽ vrbẽ (vbi ei⁹ vxor icolebat) petit: ꝑmisso comite iogni ano cũ sexagita delectis equitib⁹: q mercatũ meldẽsem occuparẽt. A meldẽsib⁹ cõpẽdiũ se cõfert: vt viroman dos i fide cõtineret. Ibi p nũcios accepit parisianos ar= cẽ luparã occupasse: & ꝑsidio iposito machinas ĩde bel bi ad ędes publicas vrbis traduxisse. Itaq3 parũ abfuit qn ad priorẽ aduersitatẽ nouę factiones accederẽt. Nã absẽte parisio carolo: nemo nobiliũ parisios iuisebat: carolũ seqntes. Et aliqt ciuitates cũ parisijs sentiebant sed lõge pl̃es caroli partes tuebanť. ¶ Per eos dies cu3 alter apđ parisios triũ statuũ cõuẽt⁹ haberi sꝑareť: Ca= rol⁹ cõpẽdiũ cõtionẽ cõtraxit. Vbi & de militib⁹ legen dis: deq3 belli & reipublicę subsidio forma quã cãpani ĩter se statuerãt seruata est. Hoc est: vt p ciuitates & re= gni oppida ex septuagita domesticis capitib⁹ ęqs vn⁹: ex vicis atq3 agris ex cẽtũ liberis hoib⁹ vn⁹: ex ducẽtis seruis totidẽ legerenť. Cler⁹ decimã: nobilitas ex cẽtũ librar3 annuo ꝓuẽtu solidos cẽtũ pẽderet. Cui⁹ pẽsio= nis q̃stores a pplo cõmissi eẽnt: ꝑterq̃ decimę quam ad q̃tidianos sumptus Carolus suo arbitratu moderareť ¶ Cõuenere paucis post dieb⁹ Carol⁹ nauarrusq3 apđ claromõtẽ agri beluacẽsis frustra adnitẽte nauarro vt i caroli grãm parisianos reduceret. Qui postq̃ nauarri i teruẽtu nihil sibi bene ꝓcedere vident: duos ex caroli ministris: hẽricũ metretũ fabrũ lignariũ: & poretũ pon tũ parisiẽsiũ ꝑfectũ ꝓditiõis isimulatos capitis suppli cio afficiũt. ¶ Insurrexit p idẽ tp̃s in beluacẽsiũ territo rio agricolarũ insolẽs turba q̃ ex vicis i nobilitatẽ duce guillermo calleto irrũpẽs cędẽ ml̃tã fac: ꝯpẽdiũq3 vsq3 atq3 siluanectũ & suessionẽ grassata: arces ꝯpl̃es spolia uit deiecitq3. Erat huic hoĩm pesti i nobilitatẽ ꝑcipua cõspiratio & execrabilis sęuitia. Cui⁹ ne p ei⁹ singl̃a fla gitia circũferar: duo tm̃ ꝑcipuę imanitatis cria mẽora=

Parisia ni lupa rã arcẽ occu= pant.

Mod⁹ pẽsiõis carolo soluen de.

Iaque belua= censes.

bo. Inter plurimas cędes hæc debacchātiū furia castel-
lū q̂ddā irrūpēs loci dn̄m cū palo alligassent: ei⁹ vxorē
filiāq̧ i ꝯspectu mariti stuprauēt: stupratas necauerūt
viro mox crudeliter iterēpto. Alterū ꝑterea auratū eq
tē a se trucidatū: & veru trāsfixū igni assauerūt spectāte
equitis vxore: quā a duodecim stupratorib⁹ violatā: i-
pulerūt de mariti carne vesci: miserā paulo post mīterē
morte afficiētes. Sūt q̄ mēorię ꝓdiderūt hos grassato-
res regē sibi īstituisse iaqueū quēdā bellouacū: a q̂ ipsi
se iaquas volūt appellari. Egressi quoq̧ parisio trecēti
ex nūero ꝓditorū hoīes duce petro gillo tilliū ꝓfecti:
cū ibi Iohēm vaillāt cū quingētis eiusdē factiōis arma
tis cōperissent: inita societate meldē ducūt rati prima
incursiōe mercatū expugnare. Quos meldēses positis
ꝑ vias mēsis vino atq̧ dapib⁹ magna oīm lęticia refi-
ciūt. Erāt ī mercato cū vxore caroli: fuxēsis comes: atq̧
alij bono nūero nobiles q̄dā. Qui postq̄ oppugnatio-
nē aduersum se pari vidēt: irruptiōe facta totā illā ple-
beiā vim furorēq̧ dissipāt. Ingressiq̧ ciuitatē: eā parti
incēdūt atq̧ diripiūt: capto solāno ciuitatis ꝑtore: quē
abductū necauerēt. Deꝑhēsus ꝑterea a nauarro rge guil
lerm⁹ callet⁹ iaq̄rū beluacēsiū primari⁹ carnifex (iaq̄s
enī hęc se factio vocabat) vltimū suppliciū apud claro
mōtē tulit. ¶ Veniēs deīde parisiū rex nauarrus a pa-
risijs dux & vt ē i vulgari vocabulo capitane⁹ vrbis cō
stituitur iurātib⁹ se ad reliq̄s ciuitates lr̄as dare q̄ illū toti
us regni ꝑfectū cōstituāt. Hæc agētib⁹ parisianis: Caro
lus nūero militū fiebat īdies auctior q̄ vbilibet depræ-
hēsos parisianos spoliabāt: ita vt ei⁹ ciuitatis ciuē nemo
se ꝓfiteri auderet. Sęuiebāt tn̄ maxie i beluacēsiū iaq̄s
quos ad numerū vigīti miliū ītra paucos dies trucida
tos fuisse traditū est. Postq̄ iustū exercitū se habere ca-
rol⁹ ītelligit: callā mouet: deinde apd̄ pōtē chalētoniū
atq̧ cōflanū castra ponit: in parisianos incursiones fa-

Furor plebis reprimitur.

Nauarrus parisiēsis ꝑfect⁹.

ciēs. Nec erat q aut īgredi vrbē aut īde egredi sine emi nēti sui incōmodo tētaret. Qđ si turba facta popul⁹ in terdū eruptionē faceret: vrbē magno suo dāno repete re cogebat: insequētib⁹ eos carolinis militib⁹. Interim aūt nauarr⁹ apud sctm̄ dyonisiū se cōtinebat. Et iohā na regina cū cōcordię formulā pncipib⁹ ꝓposuisset ob tinuit vt ābo in colloquiū venirēt. Pone sctm̄ āthoniū campestrem tentoriū Carolo fixum est: q̄ se nauarrus cōtulit. Carolo stabāt in armis trigita bellatorū milia Nauarro verō octo apud charronā vicū erāt. Tādē cō uenit vt ad om̄e debitū quo carol⁹ nauarro obnoxius erat dissoluēdū milia librarū decē annui ꝓuēt⁹ nauar ro assignaret: solueretq́ꝫ definitis tpib⁹ q̄ter cētū milia florenoꝝ. Re ad hūc modū cōfecta iureq́ꝫ iurādo inter posito: pncipes discessere. Abiēs a carolo nauarr⁹ pro miserat de parisiēsib⁹ ad carolū postera die referre. Sꝫ verbi iuramētiq́ꝫ neglector: anglos q sub eo militabāt parisij ad ꝓsidiū locat. nec morati parisiēses aliquot ex suis armatis ad caroli castra mittūt: quos acerrime re pulsos ad muros vsq́ꝫ carol⁹ ꝑsequit. Fuisse alios belli motus cōstat qui cū parū momenti habuerit eos ꝓter mitto. Illud memorabile magis aduersus āglos gestū est. Erat apud sctm̄ dyonisiū āglorū man⁹ ꝓter eā quā parisij nauarr⁹ habebat q̄ ꝓdas faciēs agros īfestabat. Quāobrē arbitrari parisiēses vni⁹ criminis anglos esse cōscios: impetu facto: q̄ttuor & vigiti ex ijs q parisij erāt occidūt. Cōplurib⁹ qui apud neellā cum nauarro epulabant captis: q̄s apud luparā in vicula cōiecerūt. Ob cui⁹ facti atrocitatē cū nauarr⁹ illos (assistente sibi mercatorū ꝓposito) increparet: nō pri⁹ tumultuari de stiterūt: q̄ ipm nauarrū ꝓpositūq́ꝫ coegerit cū eis in reli quos ꝓdatores āglos arma mouere. Cui⁹ cœpti eos tā dē pœnituit. Nā diu negligēterq́ꝫ sese nauarr⁹ istruēs: dat āglis spaciū sibi ꝓspiciēdi. Nec dubiū fuit dimisisse

Cōuentio caroli & nauarri.

ad eos nũcios de parisiensiũ aduẽtu. Quare insidijs ad saltũ diuę marię boloniẽsis positꝭ: pauci extra saltũ cõspiciebanť: vt puę multitudinis speciẽ ostẽderẽt. Mouẽtibꝰ aũt pisianis: nauarrꝰ ꝑpositusqꝫ dyonisiana porta cũ pte copiaꝝ egressi sunt. Reliqua peditũ turba scti honorati portã petit q̃ in hostẽ iter erat. Qui dũ in cõspectu hostis veniũt: mox q in nemore latebãt se palã oñdẽtibꝰ tota illa incõdita plebs fugę se ꝯmittit. Quarũ maximã ptẽ insequẽtes angli spectãte nauarro trucidãt. & nihilominꝰ ꝑpositꝰ ad suos reuersus: anglos nõ multopost e lupara & vinculis soluit. Deide rixãte eo aduẽrsꝰ iohẽm maillardũ ob clauẽ ꝓpugnaculi dyonisianę portę: quã ioserãno matisconẽsi ꝯmitti illa die ꝑpositꝰ iubebat: maillardꝰ ad falas: ꝑpositꝰ ad diui anthonij ꝓpugnaculũ se recepit: gestãs nescio q̃s i manu lrãs a nauarro vt ipse dicebat acceptas. Quas qa ꝓpugnaculi custodibꝰ cõicare recusauit: isurgẽtibꝰ q ꝑsidio erãt: Philippũ guissardũ ꝑmũ: mox ꝑpositũ iterficiũt: cõmeritã tot a se cõmissis flagitijs pœnã excipientes. Occisi q̃ꝫ sunt Iohẽs insulanꝰ iunior: & iohẽs poretꝰ q oẽs vestibꝰ nudati i viã publicã furẽte plebe abiecti sũt Cõꝑhensi ꝑterea carolꝰ cõsacꝰ parisiẽsis scabinꝰ / & Ioserãnꝰ matisconẽsis regis nauarri thesaurariꝰ i carcerẽ cõiecti sunt: & postea capitali supplicio affecti: & in ꝓfluẽtũ seq̃nę ꝓiecti. Per eã cędiũ tẽpestatẽ Carolꝰ pisiũ accessit cõciliãdi sibi ppli cã. Itaqꝫ egregia oroне patefecit q̃ mala ab ijs q paulo supra pœnas luissent facta iã erãt: & postea futura timebanť. Nauarro qdẽ regi frãcorũ regimẽ cõmissuros: itroducturos ob eã cãm in ciuitatẽ ãglos: nauarrosqꝫ eo die q̃ de illis fuerat suppliciũ sũptũ: macturos ꝑterea eos q regꝭ pris atqꝫ suas partes seq̃banť: occidẽdoꝝ ædibꝰ polita signa eẽ destiatæ cędis. Confirmatꝰ caroli orone ppls: crudelissima pditorũ facinora execratꝰ ẽ. Mutať ei semp cũ fortũa ppli

Prepositi cõplicũqꝫ cedes.

instabilitas. Hic ergo indignabundus nauarr⁹ aptū carolo bellū indixit. & meldunū occupat: multasq; p āglos icursiões faciés oia populabat: sollicitabatq; vrbes ad se deficere: iuuātib⁹ eū āglis. Propterea robin⁹ canol⁹ angl⁹ ex britonib⁹ in aurelianos mouēs: castrū nouū & castilionē capit; deide malicornū. ¶ Eodē tpe āgli q in agro altissiodorēsi populatões faciebāt ciuitatē sub lucē intercipiūt: diripiūtq; paucis iterfectis. Et ne singla psequar: oia flumia qb⁹ aliqd cōmeat⁹ ad pisios iportari poterat sursū deorsūq; hostis occupabat. Et Iohes pinqgniac⁹ i territorio nouiomēsi cētū & vigiti isigni nobilitate viros cū nouiomēsi ātistite captos i vicula apud creoliū cōiecit. Moxq; ābianos petēs ciuitatis suburbia cremat. Spabat ei adiutore iacobo fusciano ambianos i ptātē nauarri recipe. Sed pditiōe cognita Iacob⁹ capite punit⁹ ē. ¶ Interi cū ex āglia a iohe rege reuertissēt oratores: pposite pacis cōditionē ferētes. Carol⁹ accersitis i atrio palatij multis varię dignitatis hoib⁹ pacis formulā p guillermū dormanū regiū i senatu pla mēti aduocatū ad tabulā marmoreā recitare iubet. Petebat edouard⁹ p iohis redēptiōe sibi ppetuo normaniā xātonasq; dimitti: cū adiacētib⁹ ciuitatib⁹ agenēsi: tarba/petragora/lemouice/cadurco/turonēsi: boloniensi/pōtiuiaco/& Guinarū comitatib⁹/calisio/& monsteriolo: qs pncipat⁹ libero iure & suo ipio possideret: ita vt britonic⁹ ducat⁹ normānorū ducē nō sec⁹ ac primariū dnm esse pfiteret/atq; in ei⁹ verba iuraret. Si iuris pterea quippiā in terris ipsis vsu vel lege aliqs vendicaret: id (restitutis possessorib⁹) redimeret a Iohe. Adhuc qdragies cētū milia nummū philipporū aureorū edouardo psolueret/duodecim datis obsidib⁹: cū aliqt ciuitatib⁹: inter quas rothomagus cadomūq; designabātur: & sup hæc centū milia librarū sterlingorum (id gen⁹ est pecunię æstimatiōis apud āglos). Et hęc qdē

Aptus bellū a Nauarro indicitur.

Forma concordię quā legati Caroli ab anglia retulerūt

edouard⁹ petebat. Sed iniquę visę sunt cõcordię leges Ideo cõi decreto bellũ anglis indictũ est. Simulq; istitutum quẽ numerũ militũ: quãve pecuniã ad id bellũ quiq; suppeditaret. Exactis inde paucis dieb⁹: de reducẽdis ad mutuã beniuolẽtiã pricipib⁹ cũ solliciti eẽnt ita egerũt: vt ad carolũ nauarr⁹ veniret. Venit aũt põtisarã obsidib⁹ a carolo datis. Vbi post multa hicinde de cõcordia habitis sermõib⁹ cũ nauarr⁹ oblata respueret: carol⁹ misso ad illũ comite stãpẽsi: hęc dicere iubet Qñquidem iusto & ęquo aduersaret: sciret carolũ neq; amicitiã cũ eo / neq; pacẽ habiturũ: sed eũ in vincula reducturũ vnde fuisset sublat⁹. In sequẽti nocte nauarr⁹ siue numine aliquo instictus / siue dolo malo irã dissimulãs: ad caroli cõsiliarios misso nũcio: orat ad se veniãt. Vbi illi aduenerunt: hæc locutũ nauarrũ accepi. Haud inqt viri sapiẽtes dubi⁹ sum eã regni hui⁹ miserã ꝯditionẽ esse: vt si discordijs agere ꝑgam⁹: facile res publica dilabat̃. Eapropter qm̃ a frãc⸫ regib⁹ gen⁹ sum psi: ponẽda esse odia opereꝓciũ iudico / & regni calamitatib⁹ succurrẽdũ. Itaq; ꝯstitui regis & caroli amicitiã inire: eãq; sincere obseruare. Neq; mihi pecuniã / neq; alias possessiões vẽdico: ꝑter eas q̃ añ discordiarũ tẽp⁹ meę ditiõis extiterñt. Quare ite: & hęc alijs collegĩ vr̃is & carolo nũciate. Hæc cũ carolo relata fuisset: magnopere laudauit. Accersitoq; i cęnaculũ arc⸫ ꝓcerũ & prudẽtũ ꝯuẽtu: nauarrũ introduci iubet. Qui adueniẽs ea q̃ apud cõsiliarios dixerat / corã est locut⁹. Recõciliatı̃ ꝑncipib⁹ beniuolentię initiũ hĩ nauarr⁹ dedit. Anglos ꝑtiũ suaꝝ oẽs q in ꝑsidio possiaci & i caluomõte erant emisit. Nõ defuere tñ q nauarri in carolũ fidẽ suspectã haberẽt. Idcirco carol⁹ nõ pri⁹ nauarrũ pisiũ admisit: q̃ ppři aim explorasset. At vbi ꝯperit pacẽ gratã pisiẽsibus eẽ / nauarrũq; tuto ĩtroducere posse: ꝓditorib⁹ exclusis: regẽ amicũ liberaliter accepit. Proditorum hęc

Nauarrus põtisaram ad carolum venit.

Nauarr⁹ caroli consiliarios alloqt̃.

noīa sūt. Robert⁹ gall⁹ lauduñ. ātistes. Michael tassus nouiomeñ. eccłię cācellari⁹. Iohes sandac⁹. Petr⁹ dela curt⁹. Vicēti⁹ mauriceri⁹. Petr⁹ debarr⁹. & Gaufridus flamig⁹. q̄s iohēs maresian⁹ i senatu plamēti (autore mercatoꝝ ꝓposito) palā designauerat. Paucos ide dies pisij diuersat⁹ nauarr⁹ meldunū ꝓficiscit. Et spabat ex creolio āglos dimissur⁹ ꝓpterea ꝙ iauditū vectigal ab ijs q seq̄na merces pisiū iueherēt exegisset: non alia cā (vt iactabat) q̄ vt stipēdiū militi solueret. Sed neq̧ meldunū nauarris: neq̧ creolium āglis liberauit: q̄uis sex regaliū milia a pisianis vt āglos amoueret recepat Per id tp̄s mēse nouēbri edouard⁹ postq̄ ꝯperit frācos pacis cōditiōes q̄s iohes posuisset respuere: ꝑmisso cali fiū duce leucastrię cū q̄drigēt eqtib⁹ & duob⁹ sagittariorū milib⁹ ip̄e i galliā traijciēs cū calisiū appulisset: recēsito diligēti cura exercitu tris acies istruxit. Primā q̄ qngētis eqtib⁹ auratis: & mille sagittarijs constabat sequebat altera i q̄ rex ip̄e erat trib⁹ eqtū & sagittariorū milib⁹ qnq̧ sept⁹. Ingēs post carrorū nūer⁹ succedebat/ qb⁹ oīs gn̄is cōmeat⁹ vehebat. Nā cū iaudita p̄us annonę caritas frāciā vexaret: nō tm̄ frumēti copiā: s₃ molēdinorū machinas edouard⁹ cōdiderat cū breuib⁹: schaphis qb⁹ e stagnis pisces excipet/ vel flumīa trāsmitteret. Quę oīa sex carrorū milib⁹ iposita tuebatur. Tertia acies duoꝝ miliū eqtū ꝑter pedites & sagittarios q ex germanis & belgi ad edouardū cōuenerāt: vt i tāto belli appatu edouardo obseq̄rent: vel reuera prędas facerēt: & suas fortunas rapinis āpliarēt. Comitatabāt q̄q̧ fossores qngēti: & fabri lignarij q aspa viarū & ipediētes ꝑfectionē siluas ęq̄rēt. Hāc tāti belli molē edouard⁹ iō suscepat vt frācię regnū vēdicaret: aut pacis leges q̄s aīo cōcepat frāci reciperēt. Igit p arthesiū ducēs postq̄ apd remos i obsidiōe dies q̄dragita sedisset: relicti remis cāpaniā igress⁹: senones tandē atq̧ ni

Edouardus in remos mouet.

uernẽses petit: acceptis a burgũdis ne in eos moueret florenorũ aureorũ milib⁹ ducẽtꝫ. Inde moretũ p vastiniũ ꝑfect⁹ ad reginæ burgũ cõsedit: is vicul⁹ ẽ q̃ttuor a parisijs miliarib⁹ distãs. Vñ missis ad carolũ normãniç ducẽ caduceatorib⁹ p eos a carolo petit pugnãdi faciat ptãtẽ. Quo nõ ĩpetrato: aliq̃t ãgli ad parisioꝶ portas ĩcurrẽtes satꝫ acerrĩe repulsi sunt: moxq; edouard⁹ p belsiã iter faciẽs in britãniã copias ducit. vbi p ęstatẽ recreato exercitu ad autũni initiũ parisiũ reuertitur quã circũuallare nisus ẽ. ¶ Inter has calamitates carolus multa ꝓspiciẽs: cãcellariũ guillermũ de mõte acuto. abbatẽ ꝑterea cluniacẽsẽ: & symonẽ ligonẽsẽ ordĩs ꝑdicatorũ ꝑmariũ rectorẽ ex aulicorũ ꝯsilio ad edouardũ legat. Sed nec sic pacꝫ ꝯditio ꝓcessit. Castris igr̃ sub latis ptẽ copiaꝶ hostꝫ ad diui marcelli suburbiũ locat: rat⁹ parisiẽses ꝗlij ptãtẽ facturos. Quietis frãcꝫ & in vrbe se ꝯtinẽtib⁹ / spe frustrat⁹ edouard⁹: carnutũ versus iter fecit. Casteldunũ aũt cũ vẽisset orta tẽpestate (q̃ solito horridior fuit) territ⁹ hostꝫ: p aubericũ cluniaci abbatẽ clã explorat: si pacis aliq̃ ꝯditio ĩueniri possit. Qđ postq̃ referẽte abbate cognitũ ẽ: carol⁹ aĩm ad pacẽ intẽdit. Missis ab vtroq; prĩcipe nũcijs virꝫ & nobilitate & doctrina illustrib⁹: apđ bretigniacũ q vic⁹ ẽ nõ ꝓcul a chartris sub mõtelerico ꝯuẽtio hĩta pacẽ ad ĩsequẽtẽ modũ constituit. Anno xp̃ianç gr̃ç. ccclx. supra mille. Anglo oĩs pictauia: toard⁹ / bellauilla / xãtones / agena petragoriũ / lemouicẽses / cadurci / tarbiẽses / bigorij / angolismi / ruteni / põtiuiaci / calisij / & guinarũ comitatus cũ alijs adiacẽtib⁹ vicis obuenirẽt: & ad ipi⁹ ꝑpetuã ditionẽ absq; vlla iurꝫ aut maiestatꝫ diminutiõe cederẽt. Ei q̃q; tredecies cẽtena milia aureorũ statutꝫ dieb⁹ soluerent. His ad hũc modũ caroli nõie firmatis: edouardus iohem regẽ Calisiũ deducere ꝓmisit: vnde liber & nulli⁹ rei obnoxi⁹ abire posset: datis añ oĩa obsidibus

Edouardus ĩ suburbio scti marcelli parisiẽsis.

Formula liberãdi regis Iohãnis.

pmissisq; in ãgli ptãte rupella & guinaꝝ ptinẽtijs. Qui iohes calisio aliqñ digressus: nec bellũ ãglo idicere: nec i eũ arma sumere tẽtaret: donec q̃ decreta ad pacẽ erãt plenissime cõplerent. Hui⁹ cõcordiæ postq̃ syngrapha pncipũ iuramẽto & sigillis roborata sunt/iduciæq; posite: Iohes rex post q̃rtũ suę captiuitatꝭ ãnũ calisiũ pducitur. Quo (visendi pris cã) carol⁹ se cõtulit. Reb⁹ post aliq̃t mẽses plane ordinatꝭ: iohes boloniã mox ad sanctũ audomarũ pfect⁹ est. Edouard⁹ vero ludouicũ andegauiæ ducẽ/& iohãnẽ aluerniæ atq; biturigũ principẽ regis filios. Ludouicũ borboniẽsem/Petrũ alenconiũ/Iohãnẽ comitꝭ stãpẽsis fratrẽ. Guidonẽ blesẽsem alios p̃terea obsides nõ infimę nobilitatꝭ secũ ducens angliã repetiuit. Iohis aũt aduẽt⁹ mirabili oĩm letjcia except⁹ est. Ad quẽ veniẽs paulopost nauarr⁹: iurat in fide se mãsurũ. Cõciliatiõe principũ habita: cũ milites tũ in suis p̃sidijs sicut cõuenerat egredi oporteret: nec stipẽdio vllo iuuarent: despatis reb⁹: magna ps p̃fectos capitaneosq; sibi cõstituũt: atq; ita p cãpaniã populatiões faciẽtes burgũdiã inuadũt: qb⁹ aliq̃t nobiles burgũdi sese cõiũxere: tanto qdẽ nũero vt supra quindecĩ milia paruo tpe hæc turba excreuerit. Moxq; decẽ & septem ductorib⁹ grassantes: p matisconẽ in forestã iter faciũt Aduersum quos a rege missus cũ nõ cõtẽnẽdis copijs iacob⁹ borboni⁹ ifœliciter pugnat. Prædones ei i mõticulũ nõ multũ pcul a lugduno cũ successissent: ptem copiaꝝ post mõtẽ occultãt. reliqua pars velut iermis se iacobo oñdit. Erat mõs petrosus atq; cõfragos⁹. In quem dũ iohes archipresbyter primæ cohortis ductor ascẽdere pgit: prędones lapidib⁹ deorsum magna vi & nũero iactis/subeũtes arcebãt: iohãnẽq; grauissime cõtundunt. Cui subsidio adueniens borboni⁹ toto exercitu prælia͠t. Sed cõfestim pdeũtib⁹ q latuerãt fit strages magna frãcoꝝ. Cadẽtib⁹ plurimis: iacob⁹ cũ filio

Discessio militum. Vastatio partium.

eius petro sauci⁹ lugdunũ ęgre relat⁹ est: cũ ageret an nus salutꝭ.ccclxj.supra mille. Igitur victores latrũculi ptí cũ beguino batefolo ansam oppidũ arari.i.sagonę finitimũ se recipiũt.pti cũ nãdone baugerano auinionẽ petũt: põtẽq; scti spũs ad rhodanũ flumen sub diei crepusculo capiũt & spoliãt: nulli sexui pcẽtes. Id põtificẽ inocẽtiũ. vj. q auiniõe agebat vehemẽter exterruit Itaq; ex patrũ cardinaliũ snia petrũ monasteriũ cardinalẽ ducẽ cõstituit: q collecto exercitu grassatores cõpesceret. fitq; ob idipsum tãq̃ i hostes religiõis xpianę cruciata. Egresso petro carpẽtracũ vt cõueniẽtes illuc milites exciperet: cũ pecunia ad stipẽdiũ nõ sufficit: alij i lõbardiã: alij ad grassatores: pleriq; domũ se cõtulerẽt. In hac rerũ desperatiõe venit in mẽtẽ pontificis accersire mõtisferrati marchionẽ: qui p id tps belli peritissimus habebat: & aduers⁹ mediolanẽses bellũ gerebat. Hũc magnis stipendis põtifex adducit hãc perditorũ hoim colluuiem sibi adiũgere ad eã expeditionẽ quã in insubres parabat. Marchio aũt quia ad rem suam id cõducere iudicabat: latrunculorũ pfectos spe pręmiorum allicit: ita vt sexagita florenorũ milib⁹ acceptꝭ: et pontificis absolutione pcepta põtẽ scti spũs reliqrẽt. ¶ Hinc marchionẽ secuti supatis alpib⁹ stipẽdia apud eum fecerũt. Seguyn⁹ aũt qui ansam (vt diximus) occupabat: briodã aruernię oppidũ relicta ãsa multꝭ munitionib⁹ firmat: atq; inde post diras excursiones in finitimos factas: in vasconiã tãdẽ (qa vasco erat) cũ ingẽti pda se recepit. ¶ Eodẽ tpe philipp⁹ burgũdorũ dux & comes defunct⁹ est: atq; in demortui locũ iohes rex successit. Quã terrã cũ adijsset: auinionẽ salutãdi põtificis innocẽtij sexti cã profect⁹ est. Quo paulopost mortuo: & vrbano quito post difficilẽ cardinaliũ ptẽtionẽ suffecto: iohes põtificẽ vt xpianę legis primariũ sacerdotẽ honorauit. Sub ipo creatiõis vrbani tpe venit ex

Iohes ex Anglia liber factus ducatum burgũdię recepit.

cipro petr⁹ lusigniac⁹ hierosolymorũ rex. Hũc a põtifice & collegio patrũ pl'ima benignitate susceptũ Iohẽs quoq3 liberalissime ãplex⁹ est. Audiuitq3 attẽte de belli aduersus fidei hostes i põtificis & cardialiũ cõsessu disserẽtẽ. ❡ De q̃ re cũ presul vrban⁹ cõtionari & disertissime suadere cœpisset: iohẽs p̃ni voti recordat⁹ quo se hui⁹ i sarracenos expeditiõis rerũ philipp⁹ fecerat: rat⁹ quoq3 id oportune cõtigisse: quo vagas p frãciã militũ turmas ad eã expeditionẽ educeret / cruce se signauit. Nec m'lto post a põtifice abiens: cũ de filijs obsidibus alijsq3 ãglo regi astrict' curã gerẽs vt eos in l'ibtatẽ vẽdicaret i ãgliã nauigauit. Sz ad idus martias egrotãs octauo aprilis die Anno xp̃iane pietatis trecentesimo sexagesimoq̃rto supra mille Lõdonijs vita decessit. Cuius corp⁹ ĩde elatũ sinistrorsum atq maioris i diui Dionisij cœnobio humatũ ẽ. Qua tẽpestate Bertrãd⁹ guesceluin⁹ brito gall⁹ hõ belli apprime sciẽs mãtã q̃ nauarri regis erat hoc astu in caroli ditionẽ accepit. Est rolebessa castellũ ad ripã seq̃ne tertio a mãta miliari distãs quod vãtar⁹ astar⁹ patria bruxellẽsis coact' vñcũq3 poterat desperatis militib⁹ occupabat / cuiq3 hoi ĩimicus. Quẽ bertrãd⁹ & iohẽs boursicaud⁹ petere simulãtes i ebroycẽses ducũt q ad nauarrũ ptinebãt. Verũ cũ inde repulsi abirẽt: dolo vsi mãtã versus pficiscunt. Preueniẽs aũt vt cõuenerat boursicaudus: q̃si ipe a vãtaro & robelessib⁹ fusus fugeret: mãte vigiles q noctu ad muros excubabãt miserabili voce iclamat. Interrogãtib⁹ custodijs q̃snã eos appellaret: frãci inq̃t sum⁹: q̃s rolebesse p̃sidiũ exupatos pdere approperat. Suscipite miseros & portas pãdite desp̃atis. Itaq3 his q̃stubus moti custodes: boursicaudũ i oppidũ admittũt. Quẽ i isidijs latitãs cõfestim seq̃t guesceluin⁹ / fitq3 oĩm nauarrorũ q mãte erãt p̃da & cedes. Cepere p̃terea caroli milites melannũ cũ arce: vbi dep̃hẽsis aliq̃t parisianis ciuib⁹ q nar-

Manta a btrãdo occupat.

uarri ptiũ erãt: cũ parisiũ fuissẽt pducti de ipsis supplicium sũptũ. Idẽ q3 bertrãdus cũ illi occurrisset vasco qdã nobil' Iohẽs grayl⁹ captaubut⁹ nauarro iseruiẽs cũ bona militũ manu cõserto plio apd ytonẽ fluuiũ haud procul a Cocherello oppido vasconẽ capit: meliore suorũ pte iterẽpta. Quẽ carol⁹ rex a guesclumo receptũ i mel dẽsi mercato asseruari in custodia iubet. Datq3 bertrando in captiui locũ lõgãuillã quã guyffardam vocant.

Ita apd lõdonias Iohãne defũcto: Carol⁹ cũ iohãna borbonẽsi ei⁹ vxore remis veterũ regũ more sacrat⁹ ẽ. Inde cũ parisiũ reuertisset: philippo fratri suo iuniori burgũdiã donat: recepta ab eo turonia quã antea philippus possidebat.

Carol⁹ blesensis moritur.

¶ Per id tps carol⁹ blesensis aduersus iohẽm de mõte forti ob britãnię ducatũ: aduersãte fortuna pugnãs occubuit suis parti cęsis partiq3 fugatis. labẽte anno dñi cę saluti millesimo trecẽtesimo sexagesimo qrto. Inter eos q cęsi decũbebãt cũ carol⁹ blesensis iuẽt⁹ fuisset iohãnes victor iterẽptũ hostẽ videre festinauit. Illachrymauitq3 cõsobrini necẽ: moxq3 iussit sepeliri: & apud guyngãtã tumulo deponi: vbi miris opib⁹ claruisse phibet: i sctõs a põtifice vrbano qnto relat⁹. Nec fuit q ĩ iohẽm postea p britonũ iperio dimicaret. S3 iteruenientib⁹ Caroli regis legatis vxoris caroli blesensis cui placamẽti decreto britonũ pricipat⁹ fuerat attribut⁹ data ẽ pointiura cũ vicecomitatu lemouico. Intercessore etiã

Carol⁹ blesẽsis Sãctus

edouardo pax iter carolũ nauarrũq3 cõuenit. cõmutatiõe possessionũ facta: ita vt nauarr⁹ mõtẽ pessulanũ bayonãq3: Carol⁹ vere mãtã meulanũ & lõgãuillã quam guesclumo donauerat possideret captaubuso viculis exẽpto. Superãt his dieb⁹ diuersis p frãciã locis armatorũ varię ex ãglis britonib⁹ atq3 nauarris cohortes: q̃ pdas ppłatiõesq3 nullo certo duce faciebãt Has vt emitteret guesclum⁹ magnope studebat: pmouẽte maxie

carolo rege: q eũ post caroli blesẽsis interitũ de anglorũ captiuitate cẽtũ frãcoꝝ milib⁹ exemerat. Et bertrando qdẽ se obtulit cogitata faciẽdi talis occasio. Castellę regno petr⁹ potiebat̃ frẽm hñs hẽricũ spuriũ. Hic siue qa praua natura eẽt: siue qa petri pncipatũ moleste ferret: siue qa ab eo eẽt possessiõe deiect⁹ ĩ aragoniã pmũ mox frãciã ꝯcesserat: spe cogẽdi manũ aliquã hoim pditoꝝ q̃rũ plim⁹ ex pręteritoꝝ belloꝝ reliqis nũerus p frãciã erat. Itaqꝫ guesclinũ bellicosũ hoiem sollicitat arma ĩ castellã cõuertere: illic iustã belli cãm eẽ: siue ĩ sarracenos / siue ĩ petrũ decertet. Guesclin⁹ hẽrici freqnti sua su aiat⁹ oportunũ tp̃s adesse rat⁹ quo turmas armatorũ regno sũmoueret: quosqꝫ q plus ĩter illos auctoritatis habebãt cõuenit. Ait se expeditionẽ ĩ hyspaniã aduersus mauros desumpsisse: ĩ q stipẽdia facere: & salutare bellũ gerere se duce possint. hr̃e ad belli societatem hẽricũ hyspanieñ. In ea militia opes gloriã salutẽqꝫ ꝓpositã illis eẽ. Apd̃ frãcos q̃rũ res ad pacẽ qetẽqꝫ iclinabãt nihil ꝑter latrocinia & tãdẽ supplicia prędatorib⁹ eminẽ. Quib⁹ guesclini verb̃ pleriqꝫ psuasi cũ eo se ꝓfecturos pollicent̃. Itaqꝫ decẽ milib⁹ diuersę natiõis hominũ belliperitoꝝ coact ꝭ / guesclin⁹ ĩ hyspaniã duc. ꝓmouẽte maxĩe Carolo rege. Habuit secũ guesclin⁹ hẽricũ ip̃m: iacobũ borboniũ: arnulphũ dãdrehanũ francię mareschallũ: iohẽm caurelaũ ãglũ: & mauriciũ tresinguydũ. His p aragoniã ĩ castellã ꝓfectꝭ: petr⁹ castellanoꝝ rex ea tẽpestate potẽs & diuitiaꝝ abũdãs. sꝫ alioqn prau⁹ & religiõis mĩme obseruator / nihil belli ĩtulit. Nã cũ aduentãtib⁹ ĩ castellã copiꝭs / burgis primaria ei⁹ regiõis ciuitate ageret: vrbe relicta toletũ se recepit: cõscius iniqtatis q in plerosqꝫ sęuierat. Igit̃ vacuas hoste burgas frãci receperũt: aliquot ex iudeis sarracenisqꝫ iterfectꝭ. Christianis. n. nihil dãni illatũ ẽ. recepta ciuitate Hẽricũ dyademate iposito frãci regẽ appellãt

Occasio expeditionis ĩ castellã p bertrãdum.

¶ Restiterat ĩ frãcia ex turmis p̃dator̃ Arnulph⁹ cognomẽto archipbr̃ q guesclunnq nõ audiẽs regnũ mirũ ĩmodũ vexabat. Hũc sui ob male distributas prędas occidũt. Nũciatũq; ẽ carolo petrũ ex castella ad valię principẽ edouardi filiũ ĩ aqtaniã pfugisse: & hẽricũ toti castellę principari. p eos dies iohẽs de mõteforti ob britãnię ducatũ: & eas q̃s sub caroli ditione possidebat fidẽ regi p̃stitit. Angli vero valię p̃ncipe duce p nauarrã vadẽtes restituẽdi petri cã ĩ castellã ducũt. In q̃s hẽrici milites pgressi qngẽtos occidũt. Sed fœlici initio dirior fortuna successit. Nã pserto tot copijs p̃lio Henric⁹ apud nauerretũ superat: capto guescluino cũ alijs ductorib⁹ frãcis. Ea siqdẽ victoria supbior fact⁹ petr⁹ ĩ penitiorẽ castellã se recipiẽs/ãglos ĩ vallisoleto reliqt yspali petẽs: vbi cõgesta vt ip̃e gl̃iabat pecunia stipendiũ militi ãglo sicut pstituerat solueret. ¶ Sz eo negligẽter ĩprobeq; agẽte: cũ nec stipẽdia nec cõmeat⁹ sufficerẽt: valię p̃nceps copias burdegalã reduxit Quę paucos post dies p frãciã diffusę: oĩa ligeri trãsmisso ĩ agro matisconẽsi & burgũdia: deĩde ĩ cãpania populabant.

Hẽric⁹ vincit. Guesclun⁹ capit.

¶ At hẽric⁹ q castella relicta carcassonę agebat cognito ãglor̃ discessu: virib⁹ receptis & m̃ltorũ castellanorũ frãcorũq; auxilio misus: castellã recupat: occiso apd Nantuellũ castellũ Petro: q vxorẽ duc borbonij filiã supra aliq̃t ãnos sua crudelitate vsus necauerat. Valiæ vero princeps ĩ aquitaniã reuersus: pfidię in frãcos tenax: & quia expeditio hyspana eũ pecunia destituerat: nouũ ĩ aquitania cẽsum ex singl̃is q rẽ domesticã gerebãt colligere tẽtauit. Id exactiõis pẽsum foagiũ franci vocãt. Igr̃ cũ aqtanos vasconesq; vectigalib⁹ vexar̃ cœpiss3: & pceres male tractare studeret: armygniaci cões adhęrẽtib⁹ ej albto & petragorio comite ad Carolũ regẽ puocãt. Et q̃dã anglor̃ cohortes accepta a Carolo grãdi pecũia ĩ aqtaniã abier̃t. relictis loc q̃ pręter pcor

Hẽric⁹ castellã repetit Petrus occidit

Prouocatio comit armigniaci ad carolũ regẽ.

diæ leges occupauerât. Et aliquot p̄terea burgūdi equites ꝯtracta nō magna militū manu: in turmas prædatorū apud samalatuȝ irruētes: aliquot occisis captisq̀ in fugam coegerunt: recuperatis captiuis quos grassatores abducebât. Quo tpe Caroli vxor filium ingēti omniū gaudio peperit: cui Carolo nomē inditū est. Abbatisuilla quoq̀ et reliquæ pōtiuiaci comitat⁹ arces & loca autoribus Guidone de sancto paulo/ & iohāne castilionēsi relictis anglis quorū duram dominationē ferre nō poterât Caroli se potestati p̄misere. Armygniaci vero comitis: cęterorūq̀ ꝓcerū aquitaniæ ꝓuocatio ad parlamēti senatū relata decreto publico: rege præsidēte recepta: & ad vocanduȝ in iudiciū valiæ principē mandatū expeditū. Cuius exequēdi cā eques aurat⁹ ex belsia caponellus vocatus: cū iurecōsulto hoīe Burdegalā ꝓfect⁹: cū suę legationis rationē principi prodidissent: iussi a principis ꝯspectu cōfestim discedere: tholosam iter facere ꝓperarūt: vbi andegau⁹ dux agebat. Sed abeūtib⁹ oratorib⁹: mox edouard⁹ guillermū monachum equitē anglū p̄sequi eos mittit. Quod ne principis mādato fieri videret: guillerm⁹ deprēhēso in agro agenēsi caponello: hospes inquit vester o caponelle querit ꝙ vos equorū cōmutatione facta equū ad se p̄tinentē abducitis/ hospiti satis te facere oportet. Atq̀ ita caponellū cum eius collega ī custodia apud agenēses posuit. Parui ad hūc modum ꝓuocatiōe habita princeps armygniacū eiusq̀ ꝯsortes bello p̄sequebat̄. Quib⁹ de reb⁹ tāetsi multis legationib⁹ vltro citroq̀ missis disceptatum diu multūq̀ fuisset: dicētibus anglis ꝓuocationē ipsam definitę cū iohāne paci repugnare: prę̄serti cū aquitanię primaria ditio in anglię regē esset a iohāne reposita: cōtra asseuerantib⁹ frācis: appellationē ab armygniaco intercessisse priusq̄ suprema aquitanię p̄tāte se iohānes abdicasset: ꝓpterea ad carolū p̄sentē regē ꝓuocatiōis cām optimo iure p̄tinere: q subditorū controuersias a se reiicere nō deberet: hę argumentationes

Edouardi i oratores iiuria.

multis aliis rõnib⁹ adiectis cũ ꝓpositę scriptęq; fuissent: eas ad edouardũ carol⁹ in angliã misit. Dum hęc ita gerunt̃/ legatorũ iniuriã quã ab anglo acceperãt: Petragoricus comes & q cũ eo parisii apud regẽ erant vascones: pseq maturãtes bello se accingũt. Festinãtesq; cũ bona suorum manu/ cũ rescissent Thomã viracũ ex villanoua agenẽsis agri rutenos petere/ vt arci quę vrbi eminet pręsidiuʒ imponeret. trecẽtorũ equitum insidias aduersus Thomã secũdo a mõtalbano lapide locant. Igitur pręthereũtem cum sexaginta equitib⁹ & ducẽtis sagittariis thomã inuadũt. fit clamor vt in reb⁹ subitaneis solet. Sed succũbentibus anglis/ thomas pnicissimo equo vsus in mõtalbanum se recepit.

Thomas viracus. Angl⁹ fugit.

Philipp⁹ burgũd⁹ margaretã ludouici flãdrẽ ducit vxorem.

Interim philippus burgũdionũ dux & comes/ Caroli frater gandauũ ꝓfectus anno xp̃ianę gratię millesimo trecentesimonono. Margaretã ludouici flamigorũ comitis filiã vxorem accepit. ꝯditionib⁹ quę sequũtur lege iureq; iurãdo roboratis. Tenuerãt reges franci tria secus flandriã nõ parui momẽti oppida/ insulaʒ/ duacũ/ orchias/ cũ eorum agris atq; appẽdicib⁹. Et ludouicus flandrẽsis deberi sibi ex pacto dicebat librarũ milia decẽ annui census. & cẽtũ pręterea scutorũ milia quę franci reges nõ exsoluissent. Cõuenit igit̃ vt illa tria oppida memorati census noĩe sub regis fide & principatu comes ꝑpetuo possideret: eiq; centena quę dixim⁹ scutorũ milia imprimis soluerẽtur. Si vero nullis liberis virilis sexus ex legitima vxore suscept⁹ Ludouicus interiret: ea ad Margaretã eius filiã hęreditario iure transirẽt. Cui si nulla ex philippo burgũdię duce mascu lina ꝓles foret: ad reges frãcos oppida redirent: assignatis pri⁹ flãdrię comitib⁹ cuiusuis sexus essent decẽ librarũ flãdrẽsiũ milib⁹ quæ ante Philippi & Margaretę nuptias comiti debebantur. Nuptiarũ quidẽ philippi huiusmodi leges fuisse haud dubiũ est: Celebrato mr̃imonio: ꝯstituerat Carol⁹ expeditionẽ ĩ angliã duce Philippo fratre mittere: et ad id vẽturũ ꝓpe diẽ nauarrę regẽ spabat. Quapropter

hareflũ ꝓfectus: nũcium accepit clocestrię ducẽ ex anglia cũ valido exercitu calisiũ traiecisse: atq; ĩde morinũ ariãq; infesto agmine duxisse. Atq; ita anglicæ expeditiõis negocio prætermisso: Philippum aduersus anglũ cũ copiis mittit. Positis ĩ mutuo cõspectu in colle tornehani castris non ꝓcul ab ardera (leuib⁹ præliis cõmissis) vtriusq; exercitus ducib⁹ placuit loco designato totis copiis præliari. Deligũtur a quoq; principe sex aurati equites qui locũ pugnæ constituãt. Sed abeũte nescio qua rõne Philippo nulla dimicãdi potestate facta: anglus per caletos rothomagẽsis agri hareflum vrendę classis causa quę in anchoris erat cõtẽdit. Vbi postq̃ id se frustra conari videt: retro calisiũ iter vertit. capto ĩ abbatisuillę suburbio Hugone castilliõnẽsi: cum aliquot põtiuiacis equitib⁹ auratis. Capiẽdi aũt Hugonis hæc occasio incidit: dum ab Hareflo angli ꝑ põtiuiacum reuertuntur: Nicolaus louanius qui pontiuiaci seneschallus fuerat: & ab hugone captus decem fuerat milibus francorũ mulctatus: eius dãni non immemor viginti tantũ armatis secũ assumptis in suburbano quod ad roueriam portã est clam delituit: donec ex oppido prodeũtem quẽpiam captũ abduceret. Quo die hugo castilliõnẽsis sollicitus explorare quis ordo esset prętereũtium anglorũ accersitis duodeci tm̃ militib⁹ ad portã roueriã insidiarũ nescius accedit: simulãs ꝓsidiũ eo loco ponere. Egressus porta cũ ad macerias vbi hostis louanius cõsidebat nichil metuẽs ꝑuenisset: repente in eũ hostis inuolat: incautũq; depręhẽdit: & duxit ĩ angliã captiuũ. A quo cum ingens redẽptionis preciũ expetit: post lõgã tandẽ custodiã negociator qdã flãdri⁹ hugonẽ clã liberauit. Per hęc belli incõmoda: quia nec fiscus nec ęrariũ ad belli vsum carolo erat ꝯtracto parisii consilio / cõi oĩm instituto decretũ est. regẽ ad ei⁹ dalphiniq; quotidianã ĩpensam denarios duodecim ex singulis libris venditi salis quotãnis ꝑcipere. Ad belli autẽ necessitates & stipẽdia militi tribuẽda / vrbiũ in-

Philipp⁹ burgũd⁹ ꝯ ducẽ clocestrie.

Hugo de castiliõe ĩ suburbio abbatisuille capit.

Cõsilium parisij indicitur.

colas q rē familiarē domesticāq; haberēt/ frācos quattuor agricolas vnū & dimidiū annui cēsus singulos pendere.

Vectigal vino ipo- nitur.

Est prætera venali vino vectigal adiectū/ vt de integro vini dolio (quod caudā vocāt) duz veniret solidos tridecī emptor: de eo vero quod mensuratim quisq; venale ꝑmeret: quartū regi denariū venditor pēdere cogeret. Cum vero ad parisios vinū importaret: si francū esset: solidos duodecim: si belnēse: duplicatū ex singulis cadis: id est caudis portitores pēsum exigerent. Et licet ea esset regii fisci tenuitas: nō desinebat tñ nauarrus aliqd in carolū doli pēstare

Dol' nauarri reg'.

Cūq; de reconciliatione apud regē nūcios frequētes haberet: ab angli tñ societate non abstinebat: partes eius apte secuturus si caroli amicitiā nō adipisceret. Sed acceptis tādē apd' ebroicas obsidib': Vernonē vbi Carol' agebat: venit. Iuratq; in Caroli verba. Erat his dieb' parisii regius prępositus Hugo aubriotus: q ꝓpugnaculū cui bastilda nomē est ad diui Anthonii portā extruxit: sumptu ex ea pecunia facto quā parisioꝝ cōmunitati Carol' donauerat.

Hugo aubriotus.

Mouere ꝑ id tps ex anglia & calisio cū sex armatorū milib': & sagittariorū mille quingētis Robin' canolus: & Thomas gráconus: atq; a sancto audomaro ꝑ arthesium atq; attrebates profecti: remos (ysara traiecto) oia populantes inuadūt. Moxq; albā/ sequanāq;/ atq; yonā amnes trāsmittentes: in agro Parisiano apud ablonē castra ponunt. Inde cū cū inter villā iudeā (quā iuliam a Iulio cęsare dictā esse plerīq; cōtendūt) acies ordinassent: nulla tñ in illos a Parisiis eruptio facta est: q̄q̄ mille ducētos equites ad pręsidiū haberent. Quare nō cunctatus postea hostis: quibusdā vicis incensis: stāpas belsiamq; incursibus vastantes: in andegauos ducit. Quos bertrādus qui eodē tpe conestabilis a carolo fuerat institut': sexcētis eorū primū deinde trecentis: postremo quadringentis occisis fudit: receptis locis qbusdā quę ꝑ andegauiā anglus occupauerat: capto insuꝑ thoma grácono. Et paucis post dieb' variis locis angli a fran-

Robinus Canolus anglus.

cis supati sunt: ita vt nemo eorum q duce carolo calisio egressi erant fuerit supstes. Et q̄q̄ venientib⁹ a pontifice cardinalib⁹ de pace inter reges diligenter actū est: vani tñ fuere conat⁹ legatorū. Supstitionis quoddā genus eodē tpe a turlupinis (hoc em̄ erat hereticis nomē) q se de societate pauperū vocitari gaudebāt ortū: finē cepit. Crematis eorum vestib⁹ & libris: in foro suillo extra sancti honorati portā. Iohāna aūt dabentona & cum ea alter: cui⁹ nomē hystorici nō tradūt eiusdē secte īprimis ꝓfessores cōburunt. Hic aūt quē sine noīe ponim⁹ cū añ clamatiōis ei⁹ sniam in carcere mortē obiisset: dies quindeci in aggere calcis ne putresceret ei⁹ cadauer asseruat⁹ est: & die ad suppliciū prescripto crematus. Porro carolus omni studio anglos ꝓsequēs: bertrādū in pictauiā nō parua militū manu ꝓficisci iubet. Hēricus preterea castelle rex carolo suppetias ferens eodē tpe multis nauib⁹ ex castella rochellā delat⁹: soluētes ex portu trigintaquinq; onerarias anglorū naues capit. Et bertrādus (biturigū duce autore) pictauos in caroli fidē recepit: capta ubuso paulopost a frācis apud subizā in acie fuso: & in vinculis piecto. Moxq; rochella angolisini & xantones cū multis eius ppli arcibus seditionē fecere. Paucis aūt post dieb⁹ quia iohēs britonū dux a carolo desciuerat anglos secutus: nec eidē regiōis ꝓceres assentirētur: guesclinus in eū mouit. Cuius aduentū nō sustinēs iohēs i angliam se festinato proripuit. Post cui⁹ fugā britones guesclinū admiserūt: preter arces tris: brestū: aulorū: & derualū. Brestū tñ postea Bertrādus: laualus aūt & dissonus deruallum obsidiōe cingunt. Brestēses duodecim obsidibus bertrādo datis: cū vel deditiōis vel pugne diē ad idus augusti ꝯstituissent: neutrū fecerūt. Et iohēs de mōteforti cū duce leucastrie coacto exercitu: calisiū appellens decurso arthesio atq; viromādia p remos cāpanosq; p̄das facientes: trāsmisso tādem ligeri: burdegalam se receperūt: fuga cede & multis incōmodis a francis affecti. Nā philippus burgun

Supstitō turlupinorum.

Iohis britonū ducis defectio.

dorum dux illos adequitãs multis frequenter interceptis necabat. Et iohãnes viennẽsis eques strennuus quinquagita equites & sagittarios anglos fudit. Ita vt ex triginta armatorum milibus: quos ex anglia eduxerãt: sex tm̃ milia garonnã traiecerint. Ex burdegala receptꝫ virib⁹: iohẽs de mõteforti cũ anglorũ manu auloꝝ petit: vbi ei⁹ vxor icolebat Eo quosdã britonũ ep̃os & ꝓceres ad se vocat. Id post q̃ carol⁹ cognouit: nouas copias guesduino q reliquã britãniã tenebat mittit. Interi ꝯueniẽtib⁹ apud brugas cũ romanis legatꝫ oratorib⁹ francis anglisq; vt pax inter reges tãdem firmareẽ. nihil diffiniri potuit. Trãslato deinde bononiã ꝯuentu postq̃ iteratis crebro legationibus: pontificis oratores caroli assensu nonnulla anglo regi plus ęquo ꝓponerent: Angli q calisii edouardi nomĩe agebãt respõderunt: se de his ad suũ regem relaturos: & inde ad kalendas augusti edouardi s̃niam brugis dimissuros. Sed edouardi mors interim intercessit pridie solennitatis diui iohĩs baptiste: dũ agereẽ ann⁹ salutis trecentesim⁹ septuagesimus sexus supra mille. His ita gestis: carolus futura ꝓspiciẽs: publica contiõe in parlamento senatu habita: de liberis q in regnũ successuri essent huiusmodi legẽ tulit. Quęq; primogenitũ regis francorũ filiũ regni administrationẽ recipere debere cũ quartũ decimũ agereẽ annũ ne per longiorẽ tutelaꝫ occasio incideret maliuolis: res nouas excitandi Anno insequẽti q fuit christianę gratię millesim⁹ trecentesimus septuagesimus septim⁹: Carolus quinq; per franciã distantib⁹ locis quinq; exercitus alebat. Primus quẽ andegauus comes guesduino comitãte ducebat: per aquitaniã incedẽs cõdacũ bergeracũ sanctã fideꝫ ad dordonę ripam sitã/ castillionẽ/ sammutrã/ canderetum/ macharium cuꝫ arce: & langonem partim expugnatione: partim voluntaria deditione recepit: supato thoma feltone: q nõ procul a riola sexcentos equites habens cum iohãne de buello prælium commiserat. Dedentibus passim se aquitanię proce-

Inanis legatorũ cõuẽtio.

Edouard⁹ morit.

Cõstitutiõ a carolo facta de filijs q ad regnũ successuri essent.

Quinq; exercit⁹ francorũ eodẽ tp̃e.

ribus: ii qui durasię familię erant ad anglos perfugerunt. Quare dulaco prętermisso quod obsidere istituerat andegauus dux: ad durasium se conuertens oppidanos primo in fide accepit. Arcem vero q̃ ibi munitissima erat circũuallās: post primā & vigesimā circũuallatiōis diẽ deditione a castellanis facta: arce potitus est. Deinde quia hyems aderat in hyberna militem misit. At clissonus qui apud aulorum obsidionem habebat: paciscentibus cum eo anglis vt liberi abirent: locum obtinuit. Omnis ad hunc modũ britannia præter brestẽses caroli facta est. Qui vero regię classi præerāt in angliā delati: lariam non paruā ciuitatẽ ceperunt atq; incẽderunt. Philippus præterea burgundię dux calisiũ ꝓfectus nõnullas per vicinum calisio agrũ arces atq; arderā subiugauit: vbi validissimis balistariorũ præsidiis impositis: in hiberna se ꝓtulit. Per eos dies romanoꝝ imperator carolus visendi regis desiderio iter per hānoniam cameracũq; faciens: in franciā venit. De cuius aduentu carolus litteris acceptis ad singula qua transiturus imperator erat loca præmissis qui illũ honorificentissime venerarentur: tandẽ biturigum & burgundorũ duces Senonum archipræsulem: & haricurtuʒ dñm obuiam siluanectʒ ꝓficisci iubet. Qui cũ ad vicũ luparā inde ꝑducentes: cũ articulari morbo impatōr laboraret: currum & lecticam auro gemmisq; artificiosissime elaboratam ad imperatorẽ per ꝓppere carol⁹ mittit. Lectica postera die impositus: postq̃ dyonisiani cœnobii sacrosancta religionis monumenta: reliquiasq; multa veneratione perlustrasset in cubiculum reuersus: dum per fenestram in atriũ diuersorii aspicit: burrellus riuerius & nicolaus detencus ex domesticis regis aulicis equos duos ingenuos atq; animosos insignibus francorũ appratissime ornatos imperatori: totidemq; filio ei⁹ romanorum regi caroli nomĩe præsentant. Quod mun⁹ impator liberalissime lętissimeq; excipiẽs: ego inqt in altero illorũ sedẽs: parisiũ ingrediar. Egredięti sācto dyonisio

Durasu capitur.

Impator carolus i franciam ad carolũ venit.

Pompa i occursum impatorꝭ

ĩpatore: parisiẽsis p̄ses/ mercatorũ p̄posit⁹/ & p̄fect⁹ vigiliũ comitãte multa ciuiũ parisieñ. frequẽtia ɔposito ordine ĩ equis occurrẽtes impatorẽ cõsalutant. Rex x̄po postq̃ ex vi culo capella ĩperatorẽ digredi accepit: miro appatu & põ pa ducũ quoq; & comitũ ꝓcerũ insup atq; ep̄orum orna tu & numero/ vrbe ꝓgressus: q̇busq; distinctis officiis at q; vestib⁹ ꝓ sua dignitate & cõditione euntib⁹: dũ paulo supra molendinũ q̄d est secus dyonisianã viã ꝑuenissent venientib⁹ in alteralteri⁹ cõspectu principibus: reuelato ca pite datisq; dextris sese amicissime venerãt. mox ad roma norũ regẽ carol⁹ accedens ĩpertita illi salute: imperatorem dextrorsum: regẽ vero filiũ sinistrorsum habens: ĩpe me dius ĩcessit donec ad palatiũ ventũ ẽ: vbi grãde spaciosũq; cenaculũ accipiendo ĩperatori: tapetibusq; & mẽsis orna tissimũ carol⁹ esse ĩperauerat. Postq̃ aliquot dieb⁹ feria tũ ẽ: & mutuis se colloquiis muneribusq; pricipes coluis sent: firmataq; in eos iureiurãdo amicitia est discedẽtẽ im patorẽ carolus ad mousum vsq; p̄ducere sua ĩpensa iubet. Traditũ a gallis scriptorib⁹ cõperio/ ĩmpatorẽ quibusdã castellis terrę dalphinatus donasse dalphino eũq; in arela teñ. regno ĩperii vicariũ ĩstituisse. Arelatẽ. n. regni burgun dorũ primariã ciuitatẽ & caput fuisse ĩperioq; paruisse cer tũ est. Quã vt geruasius scribit arã latã prisci appellabant. Nã in eo loco ꝓpe ciuitatẽ qui rocheta dicebat̄ duę colũ nę extructę erant. & super eas ara ĩposita. Vbi quotannis ad kalalẽdas maias frequens vndiq; p̄plus humanas ho stias pro sua sospitate mactare ɔsueuerat. Itaq; tris iuuenes publica pecunia emptos anno toto saginabãt. quos cõsti tuto die ad ipsam arã ĩmolabant/ victimarũ sanguine cir cũstantẽ p̄p̄lm aspergentes Quẽ ritũ diuus trophimus ex lxxii. x̄pi discipulis illo ex iudea missus sustulit docens nõ cruore mortaliũ hoĩm sed x̄pi sanguine illos debere aspgi

Arelatensis ara.

Dolus a nauarro rege.

Digresso impatore: quorũdã ꝓcerũ litteris carolus co gnoscit: nauarrũ regem in iohãnem caroli patrẽ atq; post

tamen est multa occultis dolis & cogitasse & pperpetrasse. Cui⁹ pditionis maxime cõscius esset iaquet⁹ ruus nauarri cubicularius qui per eos dies missus in franciam iter facere constituerat. Hic vbi in franciam venit: deprehensus in vincula cõiectus est: penes quem reptus est codicillus dolis inscriptis aduersus carolũ cõceptis. Et cũ p id tẽpus carolus nauarri filius securitate a rege accepta Siluanectũ vbi rex francus agebat accessisset: cõtenderetq; multis p̃cibus Iaq̃tum liberare: patefactis illi q̃ ip̃e commiserat flagitiis: non modo ĩquit tam pditum hoĩem absoluere nõ possum⁹: sed ĩstituimus possessiones a patre tuo q̃ in regno meo sũt recipere: & illis p̃sidiũ ex meis collocare: qui mihi fide integra obsequanť. Venerant cũ nauarri filio balduinus beloferrandus in cuius potestate cõplures nauarri arces atq; oppida pseuerabant: qui tametsi iureiurãdo fuisset addictus eas regi dedere: sati⁹ tñ visum est illũ sine custodibus nõ dimittere: donec re p̃fecta fuisset iuramento liberatus.

In normãniam a rege ob id missus philippus burgũdiae dux: cũ arces frustra repetit: obstinatis ad rebellionẽ q̃ eas tenebant militib⁹: vi atq; armis philippus a Bertrãdo adiutus recuperat: capto apud bretoliũ Petro nauarro cum maria ei⁹ sorore: quos asseruatos rex honestissime haberi: & cõplura ex locis receptis dirui iussit. Dum hęc a philippo in normãnia gerũtur / Petr⁹ de tertro nauarri scriba caroli iussu in bernaci arce dep̃henditur / cõscius malorũ quę nauarrus in carolũ cõiurasset. Sumpto igitur de eodemq; iaqueto ruo supplicio / eorũ singula cadauera quadrifariã exsecta / ante quattuor parisii primarias portas furcis appensa sunt. Moritur p id tẽpus Gregori⁹ vndecim⁹ qui ap̃licam sedem romanam reduxerat / auinione relicta. Gregori⁹ vndecim⁹ moritur. Cui dum patres cardinales successorem deligere cõstituũt romani ne gallus aliquis iterũ sumereť: tumultuãtes / bartholomeũ de aquila (aduersante magna cardinaliũ pte) põtificem declarant. Quãobrem dilapsi roma cardinales

fundū petunt: vbi clementē septimū pōtificatui pręficiūt. Quam rem cū patres carolo missis nunciis demōstrassent carolus clemētis ptes secutus est amicis sibi pricipibus scribens/ vt idē facere dignarent. Sed rex bohem⁹ atq flandrē ses nō statim acquieuerūt: bartholomeo fauentes. Et carolo romanorū impatore defuncto: fili⁹ eius romanorū rex vt in demortui patris locū veniret: bartholomeo adherebat: a quo impii dyadema recipere sperabat. Per eosdez fere dies iohānes de mōteforti quem anglos secutū fuisse memoraui: & eis per supiora bella auxiliū aduersus frācū regem tulisse: ad senatus plamenti iudiciū tertio vocatus cū non veniret: ducali dignitate priuatus est: & bona eius publicata. Accitis inde aliquot ex britonū nobilitate pceribus: iter quos primores erāt Iohānes rohanus/ iohānes lauallus/ & clissonus: qui arces oppidaq regiōis tenebāt Carolus eos docet q̄ de iohāne montifortensi ob ei⁹ perfidiā decreta fuissent: vellent loca quib⁹ p̄fecti erant tollēdi belli causā ptāti eius pmittere. Carolo ita suadēti pceres se obtēperaturos iurāt. At postq̄ dimissi a rege in britanniaz rediere: rohanus iprimis iohēm mōtifortensem ex anglia reuocare festinat p̄sidia locis francię finitimis istituens. Ea re cognita andegauus dux impante carolo fratre copiis cōtractis eo cōtendit. Veniētes rohanus vanis legationibus differt: cōcordiam tantisper simulans vt re ipa postea cōpertū est: donec iohānes mōtifortensis ex anglia aduentaret. Quo tandē cū manu anglorū ad britones appulso tāetsi multis coitionib⁹ pacē quęrere videretur: nihil tamen effectū est. Dum apud britones andegauus dux frustra tempus terit: flādrenses suo more iterū a comite discessionē faciunt. occisoq gandaui p̄side: quem illis comes pręfecerat: tripartitis copiis aldenardū/ ypras/ atq alostum eodem simul tpe inuadūt. At philippus Burgundiæ dux comis gener: tornacū pfectus aldenardū nuncios ad flandrenses mittit petens vt ad colloquiū die instituto venire

Johānes de monte forti ducatu britanniæ priuat.

Flandrēses a suo comite deficiunt.

ad se nõ abnuant. Venientibus iter tornacum aldenardum
q́ burgũdus cõmunicat. Tandem cognito quid illis do-
leret: philippus cõditiones recõciliationis ꝓposuit. Qui-
bus scripto commendatis & iuramẽto roboratis: comes
discessionis autoribus veniam dat. Fuit prӕterea apud Cedes apud montẽpessulanum.
montẽpessulanũ cӕdes: a ciuibus truculẽter occisis octo-
ginta viris ingenuis atq́ nobilibus. Inter quos fuere guil-
lermus pontellus eques andegauorũ ducis cancellarius.
guido desferus. & arnoldus eiusdẽ loci prętor. Cędis cau
sa hęc fuisse memoratur. Erat in ꝓuincia narbonensi (cui
linguę occitanę nũc nomen est) Ludouicus andegauꝰ ca-
roli frater positus a rege gubernator. Cuiꝰ nomĩe cum ob
bellum quod in ea regione gerebatur pensum magistratꝰ
exigerent: seditione facta sanguinarii ciues eos trucidarũt.
deiectis in altos puteos cadaueribꝰ occisorum. Tam dete-
stabile flagitium nõ prętierĩt impune. Nam armatis in
structꝰ dux ad montẽpessulanũ cum aduenisset: omĩs po
pulus fletu mœrore lachrymisq́ confectus: vrbe egressus
& loci consules funes ex cannabe collo tanq̃ morti obno-
xii gestantes: per vias ꝓstrati: duci obuiam pergunt: mise
rabili clamore ignosci sibi flagitantes. Assistebant duci car
dinales aruerniӕ cum pontificis Clementis oratoribus: q
eo placãdi ducis causa cõuenerant. Postridie aduẽtus du- Cedes vindicta.
cis in vrbem ipe in tabulatũ quod ei in foro editum erat:
complurībꝰ pręcipua dignitate viris comitatus cõscẽdit.
Ex quo ab omni plebe cõspectꝰ cum grauem admodum
in ciues sententiã tulisset: sublato rursus clamore populus
veniam frequẽter repetebat quorũ flebilibꝰ votis cardina
lis oratoresq́ pontificis accedentes animũ tandem ducis
inflexerũt: sententiӕ seueritatem rigoremq́ moderãtes. ha-
buit igĩt locũ miseratio. Nam cũ sex cẽti necis iudiciũ exce
pissent: soli cędis auctores & q operã sceleri nauassent regꝫ
arbitrio reseruati sunt. Cũq́ omniũ incolaꝝ bona fisco de
putata forent: dimidiũ remissum est: armis omĩbꝰ q̃ apud

illos extabāt deditis: pensata insup ad plenū impensa quā dux ob huiusmodi cędē sustinuisset. Erāt etiam tū per linguā occitanā ex reliquiis superiorū bellorū aliquot populatores qui regionem quotidianis prędis vexabāt. Aduersum hos incolę a Carolo auxiliū petunt: duplicatū vectigal ad belli onera pollicētes. Missus cū copiis guesclui-

Guesclui-nus moritur.

nus cum ad nonū castruȝ nō longe a belcaro quod ab hoste tenebaṫ: obsidione destinetur: morbo occupatus octauo post die defunctꝰ est. Nichilominus tñ qui in præsidio erāt castellū spōte dedidere. Nō quieuit ꝑ hos dies richardus Edouardi filius nouellus anglię rex: sed traiecto ex anglia callisiū exercitu. thomas edouardi filius octo circiter hoīm milibus stipatus/ arthesiū/ viromādos/ suessiones/ cathalaunos/ trecēses/ senones/ vastiniū/ blesiā/ perqȝ bonāuallem incursantes: abductis aliquot claris equitibꝰ: ad britones ꝓtēderunt quos iohānes mōtisforteñ. alacrirer excepit. Fuit a flādrēsibus in suū comitē belli motꝰ: quē non magno negocio comes repressit: captis ypris supplicioqȝ affectis q rebellioneȝ excitarāt.

Excursiones ab anglis.

Sed interim caroli mors multorū incōmodoruȝ cām francis importauit. Nā pace et bello cū reipublicę fuisset accōmodatissimꝰ insequēs tēpus veniuolētiā vnanimitatē charitatēqȝ discordiis & grauissimis inimicitiis cōmutauit. Eniuero ꝓuidus rex vbi se mala valitudine esse sensit: liberos quos iuniore ętate duos Carolū & Ludouicū relinqbat Philippi burgundię ducis fratris sui iunioris & Ludouici borboniēsis tutelę ꝯmisit. Regni vero gubernacula Ludouicū fratrē seniorē andegauorū ducē moderari cōstituit: donec Carolus cui ex primogenitura regnū debebaṫ annū quartūdecimuȝ ageret.

Carolus quintꝰ moritur.

At sapiente rege apud beautā defuncto (sapientis em̄ appellationē emeruit) aliud atqȝ aliud decretū est. Mortuus aūt apud vicēnas ad diuū antoniū Cāpestreȝ delatꝰ est: ibi aliquot dies asseruatꝰ: dū frēs eiꝰ res aduenisset. Dū ex ęde diui antonii funꝰ effert: scholastici studii parisiēsis q spectā

Scolasticorum tumultus

di cã frequẽtes aderãt: a seruientib⁹ hugonis aubrioti pari
siaci prętoris: quia forte ꝓcedentẽ pompã impedirẽt pro-
pulsi: in prętorẽ atq; in seruiẽtes tumultuati sunt. Quorũ
aliquot q dep̄hendi potuerũt ĩ vinculis habiti sũt. S; pau
lopost regis filiis restituti. caroli cor rothomagi: reliquu;
corpus apud sanctũ dyonisium. Anno dominice pietatis
Millesimo.ccc.lxxx. sepelitur.

d E successore tametsi minime dubitarẽ: quia tñ maiori natu Carolo q sext⁹ appellat⁹ ẽ: ętas nondũ idonea erat: & regno rectores: tutoresq; liberis pater instituisset: neq; de ipa institutiõe inter principes bñ ꝯueniret: acciti ex toto regno ꝓceres parisii coierũt de sacrando nouello rege consiliũ capturi. Dicebant eni principes cõsultore Petro dorgemõto: neq; sacrari ante annu; quartũ decimũ regem oportere: neq; cõducere reipublicę vt tantillę ętatis adolescens rerũ curã susciperet. Ita Carolum pãtrem arbitratũ eẽ & lege firmasse. Fuere contra plerisq; ętate & doctrina spectatissimi hoies voluentes aio cũ p̄sentiũ rerũ: tum futurarũ calamitatem. si multis rectoribus regnũ ageretur: breui & cito finituro susceptę administrationis tẽpore: quẽq; sibi potius q̄ rebus cõmunib⁹ cõsulere. opes cumulare: amplificare principat⁹: ęmulari inuicem: & inde factiones gigni. Raro quidem euenire vt multi sine cõtentione rem quãpiã simul administrent. Quod si vnius regis nomie atq; impio respublica gubernetur facile esse: vt ad vnũ omnes cõcordibus animis respiciant. Eapropter opepreciũ fore: Carolũ natu priorem sacratu; iri & oia suis auspiciis atq; nomie geri. Neq; obstare patris legem quã si ad ꝑniciem inclinare cõiectasset: ipe tollendã imprimis censuisset. Legibus dũ populo cõueniunt vtendum: dum officiunt abstinẽdum. Hæc sentẽtia cum multorũ: tum Iohãnis de maresiis fuit in quã facile venit ludouicus andegau⁹. Reliqui vero fratres (adnitẽte petro dorgemonte) legem a patre latam magnopere tuebãtur. Nec

Cõsiliũ capit de carolo sacrãdo.

parum abfuit: quin ad dissensionē bellūq irritati prope animi spectarent. Nam ex eo tempore quisq sibi armatos parabat: & hostis anglus nunc ad aquitaniā: nunc ad britones: inde in normāniam arthesiūq & per omnes maris oras copias suas dimittebat. Dum iter tam repugnātes sententias nichil decerni posset: contio dissoluta ē. Sed intercedentibus nōnullis optimis & sapientibus viris: arbitri de principū voluntate delecti sunt: qui examinato diligēter negocio tantā rem componerent. Arbitris cōuenientibus dictū est Carolū sacrandū esse & regē appellādum: suoq nomine gerenda agēdaq omnia esse fide illi a pceribus & subditis prestandā: bellum non nisi suis auspiciis parādū. Adolescētulos Carolum & eius fratrē Ludouicū curæ & prouidētiæ burgūdorū & borbonii ducū credendos: qui eos vt regios liberos decet: educarent ad tēpus vsq pubertatis & docerent. Omnē regium fiscū in erario regio deponendum: supellectilē vero omnē & quicquid Carol⁹ mortis sue tēpore: auri argētiq possidebat: assignata regi iusta portiōe: ludouico andegauo committēdam qui interim dum rex adolesceret regentis tātum nomine vteretur & rebus communibus gerendis vocatus adesset. His ita ab arbitris definitis principes assenserunt & lex ipsa in vulgus promulgata. Quietis cōpositisq regni primoribus cū stipendia militibus nulla soluerentur: non secus ac hostis prædis stuprisq populum milites vexabant. Quamobrē rura vicosq agricole deserentes: i oppida arcesq fortunas suas contrahebant. Nec aduersus militum crudelitatē valuit regentis auctoritas q̄q vocatos ad se præfectos militū sepenumero minis terrere tentasset. Hinc plerisq locis tumultuat⁹ populus est: & seditiones exortæ. Parisianos tamen benignitate atq modestia sua regens sedauit. Nō erat his diebus ad militiam (mortuo bertrando) conestabilis. Hunc magistratū instituendū a se regens dictitabat: cōtra sentientibus burgundie borboniiq ducibus: eum quidē

Milites sine stipendiis omia populant

De conestabili instituēdo cōtentio.

regentem nomine tenus esse: sed ad regem oia referri oporteere. Erat tunc meldunī Carolus: vbi armamentum patris erat & magna supellectilis pars. Enimuero adolescētulus rex armis delectabat̄ speciosis / & de re ipa patri aliquando specimē præbuerat: Nam proferente illi patre coronam & cassidē rogatus vtrū mallet: cassidē optauit. Cui non dissimile mox factū suis aulicis exhibuit. Itaq; ꝓpositis coram preciosissima patris supellectili: atq; diuersorū armorū generib⁹: arma sibi pluris q̄ diuitias esse respōdit. Futurorū vt ipe auguror incōmodorū omē. Nā nulla supiorū regū ętate ꝓpius ad excidiū respublica frācorū ꝓpendit: q̄ hui⁹ & filii ipius tēporibus. Dedit & aliud magni animi signū. Erat cardinalis quidam romanus Ambianēsis appellatus q autor fuerat augendi census & tributi. Et seuere aliquando Carolum dum adhuc viueret pater: tractauerat. Quam rem tunc recordatus Carolus ad Sauosium qui ꝓpe astabat. Ecce iam inquit Sauosi de hoc sacerdote liberi erimus. Quo verbo territ⁹ ambianensis confestim p ducatum Auinionem se recepit: exportato ingenti thesauro quem sibi ex publico contraxerat. Illud siquidem nōnūq̄ compertū est inter francos plus damni in rempublicam inuehi dum sacerdotis consilio res agitur q̄ cum prudens aliquis ex sęculi nobilitate rebus gerendis præficitur. Ille enim nescio qua insatiabili ambitione omia sibi vendicat. Hic popli miseri⁹ & communitatis detrimentū suū eē ratus: reipublicę bene vt potest consulit. Ille fastum & pompam ex dignitate metiens: eo audacius diuitias congerit: quo min⁹ vltionē timet ecclesiastica libertate ꝓtect⁹. Hic aūt opes suas cū respublica coniūctas eē nō ignar⁹: ex publico incōmodo priuatū quoq; augurat̄. nam q res suas ex reipublicę statu ꝯsiderat: illas sine hac nequaq̄ stare posse intelligit. Sed ad conestabilem redeo. Erant omnino duo apud regem strennui & magni ad bellū nois ꝓceres. Sancerrus comes: & Clissonus britonicę nobilitatis clar⁹

Magni animi in rege iudicium.

Cardinalis ambianensis fugit.

eques. Interrogat⁹ sancerrus an conestabilis magistratũ gerere vellet: Respõdit in eo magistratu Guesclninũ ita se gessisse: vt nemo post illũ memoria dignũ quicq̃ exhibitur⁹ esse facile videret. Igit̃ ad Oliueriũ clissonũ dignitas (rege tribuẽte) delata est. Cui mox negociũ fuit: cõtractis copiis regẽ in remos quo sacrę vnctionis cã ꝓfecturus erat) præcedere. Hũc rex multorũ ducũ ꝓcerũq; frequẽtia stipat⁹: ꝓten⁹ secut⁹ est. Pręerat regio ęrario sauosius rarę ꝓbitatis hõ. Hunc abeũte melduno rege: andegau⁹ regẽs: cõpręhẽsum reuelare regiũ thesaurũ mortẽ cõminat⁹ cogit. Erant in ęrario auri solidi laminę: & aliarũ preciosarum rerum ingẽs copia: quæ pariter ęstimata cẽties octogesies cẽtena milia aureorũ nũmuꝫ efficiebãt: quæ (supputatione frãcorum more facta) decem & octo miliones cõstituũt.

Oliuerius clisson⁹ conestabilis.

Thesauro recepto Ludouicus andegauus remos petit. Rege cõsecrato cũ ad cõuiuii locum vẽtũ est: id eñ in ędibus archiepĩ apparatũ erat: principib⁹ incidit de sessionis ordine atq; prælatione ꝯtrouersia. Nã andegau⁹ ętate grãdior philippo anteire cõtẽdebat. Philippus parẽ & pariũ decanũ se esse: atq; ꝓpterea primã sibi post regeꝫ deberi sedẽ argumẽtabat̃. Eam litẽ cõsultatione ꝓceruꝫ habita rex diremit & philippo recubitũ primũ: quaten⁹ ad præsens negocium attinebat: decernit. Qua re offensus Andegau⁹ regi ꝓximum nichilomin⁹ locum vsurpat. At philippus nichil cũctatus: medius inter regẽ andegauũq; insilit: recubuitq;. Quo vel facto vel audaci temeritate audacis cognomẽ adeptus est. Reuerso ex remis parisium Carolo: sancti pauli comes in ꝑfidię suspitionẽ incidit q̃ rege incõsulto Richardi anglię regis filiã sibi vxorem despõsasset. Sed prætẽsis excusationib⁹ vtcũq; purgato: rex veniã comiti dedit. Qui mox in bureũ riuarium liuorem exercens eum detulit ad anglos litteras dedisse vt eos in franciaꝫ acciret. Quãobrem a curia bureus abstinẽs: Clissono rẽ patefecit. Qui cum amicus esset regẽ conueniẽs bureum q̃ maxime

Thesaurꝫ regiũ ludouic⁹ andegauus accipit.

Contẽtio inter principes de ordine sessionis.

Liuor.

potest excusat: & q̃q̃ multi aulicorũ aduersarent̃: gratiá ta
mẽ amico impetrauit. Interim milites p agros populũ
grauare nõ desinebant: & duces fratres Ludouicus philip
pusq; simulate agebãt clam alioquin furẽtes: & alter alteri
detrahẽtes. Itaq; Ludouico dolebat: regẽtis tm̃ noĩe sine vl
lo dignitatis cõmodo potiri. Cõtra autẽ philippus quere
batur illum regiá supellectilẽ thesaurũq; vsurpasse: & nul
lam inde regi portionẽ impartisse. Hinc timor oĩbus erat
ne principũ ira belli flámas excitaret. Ibant ꝓpterea inter
vtrũq; suasores ad beniuolẽtiaʒ & charitatẽ prælati: & qui
inter ꝓceres pacati animi erant in amicitia fratres cõtinere
studiose conabant̃: de qua re orationẽ ad pricipes habuit
iohánes maresius doctrina & facũdia spectatus. Tandẽ
sopitis odiis in mutuá fratres charitatẽ rediere. Cõcilia
tis principib⁹: humilis quędá ex parisianis plebecula no
uis furiis acta est: querẽs se vectigaliũ magnitudine premi.
Itaq; præpositũ mercatorũ aggrediẽs ad contionẽ venire
hominẽ cogit: vbi vn⁹ e plebe audẽtior vice multitudinis
petit: pẽsiones & vectigalia tolli. Quod quádoquidẽ oli
postulassent nec fuissent exauditi iá adesse tẽpus cũ satis il
lis factũ esse oporteat: Cõcitatę multitudini pleriq; sobrie
obsistere cupiẽtes: rati si res in crastinũ deferret̃ cõpesci fu
rorẽ posse: in posterá diẽ negociũ remittebãt. Quod intel
ligens quidá veteruʒ calceorũ sutor: temere exurgẽs põpa
inquit aulicorum & fastus in humeros populi recidũt: &
quæ ab illis p luxum ꝓfundũtur: dána nostra & calamita
tes sunt. Hanc vilis opificis temeritatẽ arguere ausus est io
hánes dormánus regius cancellarius: obtinuitq; in alterá
diem postulata tráſferri. Nõ restinxit mora furorẽ. Eni
uero rediit postridie cõcitatior plebs & petita ex regis pro
ximorũq; eius sentẽtia reportauit. Et vt sedatior domum
plebs repeteret: ad illá adhuc fremẽteʒ cõtionari iohannẽ
maresiũ Carolus imperat atq; causas memorare quáobrẽ
census & vectigalia reipublicæ moderatoribus pẽdantur.

Miles grassat.

Simultas inter frẽs.

Johánes maresi⁹.

Oportere eos q̄ presūt multa onera subire. Bella plurima a Carolo patre gesta. & item a filio gerēda esse quæ sine populari ope bene ꝓcedere nō possunt. Regios prouētus & fiscum anglorū iniquitate imminutos esse. Regē publicę libertatꝫ & populi tutorē: populū coadiutorē esse debere: ęquo animo ferre si quid nōnunq̄ durius ꝑ necessitatē imperetur. Nichilominꝰ tamē gratum nūc regi esse vectigalia tolli. Abeant ipsi domum: quiescāt tumultuari. Ad hanc iohānis orationē cum sedata turba esse speraretur: sublato clamore: Volumꝰ inquiunt iudeos vrbe expelli. Quibꝰ respōdente iohāne de re ipsa ad regē relaturum se: procurrēs confestim quisq; plebeius: publicanorū ędes aggreditur: atq; effractis pixidibꝰ vbi reposita de vectigalibꝰ pecunia erat: nūmos in vias dispergit: libellosq; rationū carpit & laniat: ministris interfectis. Iudeorum domos aliquot & bona diripit. Quæ tāetsi reddi restituiq; rex iussisset: nequaq̄ tamē obtemperatū est. Hęc cū parisii geruntur angli cognito francorū ex aquitania discessu: turonos andegauos cœnomānosq; iniectꝫ passim ignibꝰ īcursant: moxq; ad britones (non īpediēte duce amico) se recipiūt. Id postq̄ ad regē perlatū est: carnotēsium epm & arnoldū corbium parlamenteū presidem ad ducē iter facere iubet: cum syngraphis pręteritorū fœderum quæ cū regibꝰ francis & britonū duce olim icta essent. Hęc (audiēte duce) cū oratores recitassent: dux (inuitus ne an volens incertū est) fœdera ipsa innouauit: & obseruare se iureiurādo adegit. Quāobrem irritati angli nāuetam vrbē circūuallare ꝑgūt. Ciuitati tū prefectus erat almaricus clissonus qui summa vi & diligētia aduersus hostē restitit. At nō satis ciuiū perseuerantię credēs: ad regē subsidiū petere mittit. Nec cūctatur rex almarico suppetiari. Nā magnis itineribꝰ copię in hostium conspectū citius venere q̄ anglus suboleret aduētum potuerit. Quarum primū impetum cū ęgre sustinere anglos: eorū præfectus aīaduertit (iam eniꝫ signifer signo

Seditio parisioꝝ.

Anglorū icursioēs.

amisso oppetierat mortē) eos increpās vah īquit milites: quis vestros aīos pauor inuasit: superamus enim numero frācos: quare nō dubiū est si aīo nō defecerit: virtute quoq; superiores fore. His ductoris verbis animat⁹ anglus: incredibili ptinacia restitit: tāta sagittarū multitudine agens vt ęther ipse sagittis nō secus ac nubibus tegi videret. Itaq; diu fuit pugna anceps vtrisq; acerrime pugnātibus. Tādē multis sauciis: multisq; occisis & captis: franco anglus cessit. brestūq; fuga petens pręsidio imposito & vulneratis q se illic curarēt relictis: i angliā traiecit. Inter hęc aīaduertētes principes ęrarii tenuitatē & regios cēsus esse exiguos vocatis ad se ciuiū parisiensiū primorib⁹: de vectigali exigendo cōsultant. Cum vero placuisset ex quaq; veniētiuz rerum libra solidū vnum exigi: Idq; parisii rothomagi pariter & ambianis ꝓmulgari rex imperasset: plebs vniuersa vectigal pendere ꝑnegauit. Accidit ꝑ hos dies res cognitu digna. Siluanectū Carolus venādi cā se cōtulerat. Canū latratib⁹ excitat⁹ in fugā ceru⁹: ęneā torquē collo gerere visus est: quē venabulis aut ferro appeti rex ꝓhibēs in casses et rethia cōpellit. Erat in torque litteris latinis inscriptuz. Hoc me cęsar donauit. Interpretātib⁹ nōnullis id de iulio cęsare intelligēdū. Sed tā longa ceruis ætas tributa nō est: vt a iulio in hoc tēpus durare ceru⁹ potuisset. Ad aliū ergo imperatorē referatur oportet. quādoquidem a primo illo Cęsare quēuis imperatorē cęsarez appellari vsus atq; autoritas obtinuit. Ex eo tēpore Carolus ceruū allatū aureā coronā collo gestantē ꝓ insigni habuit: & regiis insignib⁹ quæ liliis aureis trib⁹ constāt: hinc atq; hinc cerui duo apponi cōsueuerunt. Per eos dies cū de romano pōtifice cōtrouersia agitaret: accessere ad regē Bohemiæ castellæq; oratores vrbani partes aduersus Clementē septimū quem rex sequebatur defensuri. Quibus per Andegauorum ducem respōsum est: regem non ita affectū clemēti esse: quin veritatē sequi velit. Daturū operā vt ecclīæ pax (sedata

Pertinax pugna.

Cōsiliū de vectigalibus exigēdis.

Ceru⁹ inuentus.

Ambitio cardialiū.

discordiũ põtificum ꝯtentione ꝯreddat. Respõso accepto oratores abiere. Hec reuera de romano põtificatu altercatio multis incommodis cũ alias nationes tũ gentem gallicã vexauit. Ná cardinales triginta Clementi cám secuti: exploratores ꝑ franciá cõstituerát q ecclĩarũ opulẽtiores ꝑuent⁹ inquirerẽt: quas rectorib⁹ vacuas mox sibi a Clemẽte obtinebãt. Tulit quoq; Clemẽs de vacaturis ecclesiis legẽ quá expectatiuá grãm appellauit: qua adipiscẽdas morte possessorũ ecclĩas: fas iusq; expectãti ꝑ põtificẽ designa to erat. Solis ex hac lege cardinalib⁹ & potẽtioribus viris ecclesię ꝯtingebãt. Exigebanẽ præterea a clero decimæ: & de maioribus ecclesiis dũ pastore orbatę erant primi anni prouentus legebanẽ. Id annatá vocãt quá cameræ aplicæ deberi romani ꝯtendũt. Neq; id sine ducis andegaui cõscientia fieri rumor erat: exactionis siquidẽ partem capientis

Auar⁹ põtifex.

Eas ob res cũ scholastici nõ pauci scholá relinquerent: studii Parisiensis rector ꝯtione aduocata: ex cõsilio doctorũ Iohẽm ronceũ Picardũ deputat q de hmõi dispendiis ad regẽ: Andegauũq; ducẽ orõnẽ habebat. Habita oratiõe tanta ira percit⁹ andegauus est: vt satellitib⁹ noctu ad cubiculũ Iohis roncei missis hoiem effractis forib⁹ abductũ in vincula coniici mandauerit. Nec aliter: repetẽte eũ rectore exempt⁹ est: q̃ vt clemẽti auditurũ se polliceret. Nisus quoq; dux est rectorẽ deprædendere: sed re ꝑ amicos cognita: rector aufugit. Deprẽhẽdendi rectoris cám afferebat dux q ab vrbano exceptas lr̃as regi nõ exhibuisset.

Iohẽs rõce⁹ mittit ad regẽ ꝯ exactiões pontificas

Accessit & nouus ab iohãne biturigũ duce cõtẽtionis turbo: reputante secũ male agi q Andegauo regẽdi auctoritas: Philippo burgũdo Caroloq; borbonio regis tutela obuenerat: sibi vero nihil præter Pictauiá collatũ esset. Petit ergo linguæ occitanæ atq; aqtaniæ sibi gubernacula cõmitti. Idq; adiutore andegauo fratre impetrat. Sed fuxi comes ei⁹ prouinciæ ministrator se in magistratu tueri omino studebat: ita vt iubẽti rege prouincia non cederet. Iohãnes pro

Iohẽs biturigum dux ꝯtẽtiones excitat ꝑ q̃ q̃dam ludouicũ scribũt.

pterea collecta militū manu in tholosates profectus: prælīū cū comite suis dissuadētib⁹ confert & vincit. Sꝫ reputans aīo comes his decertationib⁹ regionē perdi: atq₃ populū aggrauari: ad iohēm mittit: seq₃ magistratu abdicat: Iohāni cedēs. Per id tp̄s Hugonis aubrioti Parisiorum præsidis falsa religio & iniqui mores in lucē prodiere. Nā Iudeorū sectator cū esset: clerū exosum & sacrosanctæ eucharistiæ dignitatē cōtemptui habebat. Scholasticos ī primis aspernabat̄: stupri & oīs gener⁊ libidinis reus. Ob quorū flagitiorū execrationē ad publicū spectaculū loco edito in atrio diuæ mariæ posit⁹: post suę hęresis manifestatā a cōcionatore pfidiā perpetui carceris dānationē a Parisiorum antistite excepit. Hic Aubriot⁹ cuꝫ publicæ pecuniæ administrationē diuturnā gessisset: publica opa nō paruꝫ illustria Parisii extruxit. Bastildam ad diui Antonii portā munitissimū ꝑpugnaculū: diui Michaelis supra sequanā pōtē: & aduersus scholasticorū Parisiorū iiurias & nocturnos motus paruū castelletū. Quiescebāt his dieb⁹ Flamingi a bello paululū respirātes: nisi eorū comes Ludouicus nouaillos pecunię exactiōe lacessisset. Enimuero siue egens siue pecuniæ auidus a gandensibus q propter oppidi magnitudinē & populi frequētiā primi inter Flandrenses habent̄: grādē pecuniā arrogātissime petēs: cum ea sibi constanter negaret̄: loco discedēs: & ego inquit huic cōtumaci pp̄lo me principē & dn̄m exhibebo. Erat comiti nothus Halsus noīe hō militaris atq₃ magnanimus. Huic attributis copiis & anglorū manu mādat: Gādēsibus bellū inferre. Qui patri audiēs: mox gandenseꝫ agrū quottidianis incursionibus vexat. Ibāt nihilomin⁹ Gandēses armis instructi / seq₃ viriliter tuebant̄: incōmodis multis hostem afficiētes. Recordari tn̄ debitę suo comiti subiectionis: petūt ab illo se audiri. Admisit eos comes: quorū hæc breuis oratio fuit. Tui inquiūt comes sum⁹. Tu nobis es princeps & comes. Tibi cū rōne parere nos decet: tu nos tueri

Hugonis aubrioti heresis.

Flamigorū seditio

Gādēses.

Halsus.

debes. Si qd in te peccauim⁹ quod tibi molestum sit: id nobis cōdonari suppliciter flagitam⁹. Tantū ne libertatē tollas quā a maioribus acceptā Gandēsis populus tueri instituit. Cogi se vectigalib⁹ nescit. Si rebus tuis per aliquaȝ necessitatē opus est pecuniariū subsidiū id tibi nō coactiōe sed sua se spōte daturū liber populus offert. His comitem verbis placasse rati: ab aulicis imprudētib⁹ & per ætatē rerū impitis iniurias acceperūt. Iactātibus in comitis ptāte esse: illorū obstinatā rebellionē flectere: calcarib⁹ perinde ac stimulis asellum illos agi optere & oīmodo iugū imponere. Quo accepto cōuitio: gādēses abire. Comes vero magnopere studebat illos rerū & cōmeatus pœnuria afflictari: vt egentes potestati ei⁹ se crederēt. At gandenses animo erecti vim ꝑpulsare ꝯstituūt. Itaqȝ philippū arteuellā filium eius quē in gestis philippi vallesii a gādēsibus occisuȝ diximus belli ducē sibi pręficiūt. Qui cōtractis vtcunqȝ armatis: oppido egressus in vicinū agrū ducit. Conspectis ꝑcul gandēsibus: comes prælii appetēs suos in arteuellā progredi iubet. Telis primū & scorpionib⁹: deinde districtis gladiis pugnatuȝ est. Aduersa comiti fortuna extitit: amissis quinqȝ hoīm milib⁹: atqȝ ita se brugis recepit. Arteuella ex victoria spem sibi melioreȝ accipiens: suos hortat̄ animis nō tabescere. Si in armis perseuerēt: facile factu esse grāde parare imperiū. Etiā si comiti frāci suppetient̄: quorū ne fastus neqȝ lasciuia bello ydonea esset: plus illis iactātiæ q̄ roboris inesse. Talibus suasi verbis Gandēses regnū insuper sibi affectare audēt. Qua spe quoqȝ illecti agricolæ relictis agris belli se socios gādensibus iungūt. Cura omis arteuellę erat: comiti incōmodari. Mos est brugēsi populo q̄ vetustissim⁹ ob dominici sāguinis reuerētiā (cui⁹ partē se brugēses habere gloriant̄) supplicationē quotānis facere: ad quā solennitatē ex vicino agro frequētes colonicō ueniūt. Cui⁹ rei nō ignarus arteuella: duo ex suis milia docet arma sumere q̄ vsitatis vestibus occultent: & ita quater

Comes vincitur.

Mos brugensium.

ni ꝑ interualla vel quini ad celebritatē simulata religiōe se ꝓferāt: vt die supplicatiōi statuto dū ppl's rei diuinæ intē tentū animū habet: mercatū occupent: atq; incautū comitē inuadāt. Implēt milites arteuellæ præceptū: & in foro si ne vlla suspitione ꝑuenīētes / dū comitē ꝓcedere vident: arma iquiūt o socii exerite. Clamore sublato ꝑterrit⁹ comes suos Gādensib⁹ opponit. Sed cadentib⁹ multis / ipe domū q̄ velocissime pōt profectus: cū illū arteuella ꝑsequit̄ ꝑ fenestrā in mulieris vetulę proximā ædē dilapsus inde sclusam se recepit. At comitis fugā arteuella in Brugēses referēs eos populat̄ / cōpluribꝰ trucidatis. Atq; inde cū ingenti ꝑda Gandauū ꝓfectus est. Defectiōis cām comes hāc ab īitio dedit. Gandauū em̄ ciuē autore Iohāne leone comes trucidauerat: & parricidā a Gandauensib⁹ proscriptū ad se fugientē recepat. postq; aliquot ꝓscriptiōis annos ꝯtra oppidanoꝝ leges restitutū nautaꝝ prefectura donauerat Est em̄ hui⁹ negociatiōis & ministerii nautici apud Gādēses multitudo & ꝑtās nō mediocris q̄ in seditiōe dū forte īsurgit plurimū valet. Est quoq; hui⁹ p̄fecturę officiū non ꝑuæ apud illos auctoritatis atq; emolumēti. Quāobrē excitata in iohēm leonē inuidia vn⁹ ex nautaꝝ ordine de matheoꝝ familia Gisibert⁹ / assumptis secū sex quos habebat fratrib⁹ occidere leonē cogitauit. Sed comitis reuerētia ꝓposito destitit. Subide cās q̄rens quō a beniuolentia pricipis Iohēm abduceret. Igit̄ insinuat se in cubiculariorū comitis familiaritatē. Quā postq̄ satis sibi firmatā putat: miror inquit principē nr̄m nōdum aīaduertisse grande vectigal quod ex mercib⁹ q̄ nauigio ad nos inferuntur pendi sibi quotannis possit. Itaq; si id curare volet: Iohēm leonē vnū satis esse cui⁹ opa vectigal a nautis & negociatorib⁹ facile exigatur. Re ad comitem per cubiculariū relata: comes leonem ad se vocat / deq; exigendo vectigali hominem admonet. Qui tametsi id frustra se tentaturum non ignoraret / conuenire tamen de re ipsa nautas respondit.

Seditio i flandria.

Nautegā denses.

Interim Gisebertus clã fratres hortat̃ cõtraria comitis po
stulatis sentire: q̃ñ quidez publicæ libertati nequaq̃ ꝓ grue
rent. Ipe vero apud principẽ iohannẽ insimularet neglig̃e
tiæ: quia susceptum a comite negociũ nõ curaret satis. Ex
huiusmodi causa odiũ principis in iohãnem leonẽ excita
tum iri. seq; in eius locũ suffici posse sperabat. Hac spe ere
ctis matheorũ animis: cõuenientib⁹ ad iohãnis edictum
nautis: postq̃ de portitorio pendendo cõsulit̃: fratres ma
gno pe restitere venientib⁹ in eorũ sententiã eiusdem mini
sterii ꝓfessorib⁹. Quod vbi referẽte iohãne resciuit comes
iam a giseberto ꝑsuasus credidit culpã esse iohãnis ꝙ peti
ta sibi negarent̃. Quare ablatã iohãni nautarũ pręfecturã
giseberto dat. Idq; nõ ęgre ferre iohãnes præ se tulit: domi
apud gandauos se cõtinens donec fortunã temp⁹ commu
taret. Nec itercessere plurimi dies cũ brugẽses ad quos nul
lus nauigabilis fluui⁹ euoluitur: per comitis assensum fos
sam grandẽ ex amne lisa deriuare ad se incœptant: cõsticu
to ad ha ; opas magno fossoꝝ numero quos ꝑterea depu
tati a brugẽsib⁹ milites ꝑtegerent cõscii q̃tum id opus dã
ni gãdauo iportaret. Nã ea fluuii accessione sicut brugensi
b⁹ magnũ incrementũ: ita gãdensib⁹ multũ detrimẽti po
terat afferri. Tumultuant̃ ꝑpterea gandauẽses & rei nouę
occurrere cõsultant. Accersuntq; iohannẽ leonẽ qui com
muni necessitati auxiliet̃. Qui licet accitũ se gauderet: nul
lũ tñ exultationis signũ dat. Sed ad ꝯsiliũ intromissus: ro
gatusq; sentẽtiã. Viri iquit Gãdenses palã vobis oĩbus est
quã reb⁹ vestris iacturã brugensiũ hæc vsurpatio allatura
sit. Haud tñ paruo negocio illis resistere poteritis nisi reli
ctam iãdiu alborũ capuciorũ istitutionẽ restitueritis. Cuz
eñ maiorib⁹ nostris repẽtino ad res isuetas ꝑsidio opus es
set: designatos habebant ex suis milites q capuciolis albis
ab aliis discreti vestris se periculis obiiciebãt. Id armatorũ
genus cẽseo cõfestim inouandũ eisq; pręfectũ istituendũ.
Vix hęc iohãnes dixerat cũ vox oĩm exaudit̃ conclaman

Fossores brugẽses.

tiũ restituant capucia. Cõficiũtur statim publica impensa capucia distribuũtur qbusuis parui pensi hoib⁹ quib⁹ nihil magis q̃ vrbana quies odiosum erat. quorũ prefecturã cõmuni oim decreto iohãnes leo recepit: cupientissimus ĩfensos maxime efficere gãdenses aduersus comitẽ. Postq̃ pfectura donat⁹ est iohãnes magnã capuciatorũ multitudinẽ in brugensiũ fossores ducit. Qui de illorũ aduẽtu nũcio accepto: mox se brugas receperãt. Ad hũc modũ frustrat⁹ sua expectatiõe iohẽs capuciatos Gãdauũ reduxit. Per eos dies quidã ex nautarũ collegio a comitꝫ ptore quẽ balliuũ vocant in custodia tenebaẽ. Quem repetitũ libera re gãdenses nõ poterãt. Igĩt arbitratis his tot offensionib⁹ suã libertatẽ tolli: hortãte Iohãne leone mittitur ad comitem gilsebert⁹ cũ aliquot bonę ęstimationis ciuib⁹ q captiuũ conciuem carcere emitti & suas leges illibatas seruari a comite ipetrent. Hoc pacto iohãne sperabat Gilsebertũ ab irato comite aliquid quod molestũ ciuib⁹ esset relaturũ. Profecti gandenses principẽ apud mallam ĩuenerunt. Quos humane acceptos comes remisit restituto illis narta captiuo: eorũq; cõsuetis legib⁹ cõfirmatis. Optare se tãtũ dixit capuciatos tollerent. Reuersi ad suos legati comitis liberalitatẽ cũ enarrassent tum de tollẽdis capuciis animũ comitis explicarũt. Quo verbo offensus popul⁹ cum sileret: Vos iquit iohãnes leo cõciues compertũ habetꝫ q̃ cõmode capuciatos restituistis a quib⁹ nũc vestrą libertas in tuto est. Alioqn absq; ill⁹ oia periclitabanẽ. Nũc si eos vt priceps suadet abrogabitꝫ de vestra qete & honestissimis legib⁹ actũ esse iudico. Agite ergo & qd a maiorib⁹ accepistis seruatote. Ad hãc iohis orationẽ cũ quiq; diuersi abiissent aliis illũ laudãtib⁹: aliis in neutrã partẽ loquẽtib⁹ iohãnes vicarios quos singulis capuciatoꝝ turmis pfecerat cohortaẽ suos moneant ĩterdiu noctuq; ad repentinos casus paratos esse: & ad se ,pten⁹ cõuenire si qd sęditiõis aut tumult⁹ excitari norint: sati⁹ fore obtrũcare in sese insultã-

Alba flamigorum capucia.

tes q̄ ab illis occidi. Nec icassum id sibi p̄sagire Iohēs vide bat. Nā comitis balliuus Rogerus dauterui⁹ paucis post diebus cū ducētis eq̄tibus explicato p̄ricipis vt in bello so let vexillo Gādauū ingressus in medio rerū venaliuꝫ foro cōstitit: ad quē mox Gisebert⁹ cū suis fratrib⁹/ & iis qui eū frequēter seq̄bant ad balliuū cōcursat. Qui a pricipe iussi in iohānis ędes irrumpere eumq̄ꝫ trucidare cōiurauerant.

Balliuus comitis occiditur.

At iohānes casuū humanorū ꝓuidus cōuenientib⁹ ad se capuciatis ad forū nullo tumultu facto progredit. Quo cōspecto gisebertus cū fratribus sensim dilabitur & balli uū deseruit. Capuciati vero quasi spectaturi quid balliuus īcœptaret, ꝓxime eū ꝑsidentes in terrā cōfestim deturbatū necant: frustatim dilaniato comitis quod prę seferebat ve xillo. Nec ex stipatorib⁹ quispiā fuit qui ꝓcūbenti auxiliū ferret. Solus. n. balliuus occubuit: a suis ꝑ ignauiā turpiter desertus. Liberati hostibus capuciati ędes giseberti cęte rorūq̄ꝫ suę factionis ędes īuadunt & spoliant. Eam balliui īopinatā fortunā giseberto referēte postq̄ comes accepit: ira ꝑculsus iurat de necis autoribus vltionē se nouo exem plo sumpturū. Cui⁹ rei nō īprouidi gādenses duodecī ex suis nō obscuros ciues ad pricipē legāt mitigaturos prici pis quoad possent īdignationē: pollicituros q̄ꝫ satisfactio nē delictorū. Veniētes ad comitē legati ęgre admissi sunt: sed ītercessione quorūdā aulicorū cuꝫ benignior factus eē comes speraret: nouus a gādensib⁹ furor excitatur. Naꝫ io hānes leo timens re apud pricipē cōposita detrimētū sibi succedere: augere hoc modo comitis furorē ꝑgit primori bus suę factionis suadet: vtile eē coactos quos haberēt rei publicę defensores oppido educere & recognoscere q̄bus viribus aduersus futurū forte hostē resistere possent. Itaq̄ꝫ egredit ad portā q̄ brugēsis appellat cū capuciatoꝝ & alio rū facinorosorū hoīm turba miliū decē. Quos cū iohēs ꝑ lustrasset laudatis oīb⁹. Est inq̄t hinc nō ꝓcul pricipis nr̄i palaciū qđ recēter miro opę extruxit: ꝓcedam⁹ ędes vide

re. Munitissim⁹.n.sicuti ego accepi locus ẽ ita vt isurgente bello nobis icõmodare possit. Postq̃ icondita plebs ãdre/ghemũ accessit (ea.n.est loci appellatio) ędes spoliat imis/so multis ędiũ ptib⁹ igni. Inde aũt cũ abiret ꝯuersus ad pa/laciũ iohẽs vt flagrantẽ locũ vidit q̃si id sibi doleret pcon/tanť vñ hoc icendiũ erupisset: q̃q̃ nullã loci inqt curã hre opꝫ q in excidiũ nostrũ ędificat⁹ istructusq; erat. Hac ędiũ direptiõe comes nihil magis ęgre tulit: qppe q eas ad vo/luptatẽ & delitias accuratissime excoleret. Quãobrẽ voca/tos ad se gãdauensiũ oratores atroci vultu & aspa orone al/locut⁹. Ite inqt sęditiosa gẽs: ꝓpe est vt pœnas vniuersi de/tis offensionũ in me vraꝝ. Cũ nõ ꝓcederet a legatis excusa/tio trepidi gãdauũ petiuere. Ex hmõi caussis atrox & lon/gũ bellũ ꝯflatũ est. Iohẽs aũt leo brugas quas suarũ ptiũ effecerat liquens ardẽburgi moriť veneno vt qdã tradunt ĩpetitus. Fuit qdẽ hui⁹ flãdrẽsis belli varia & anceps fortu/na quã sigillati explicare lõgioris eẽt negocii. Vnũ qđ ma/xime ihumanũ dici põt opepciũ erit ad flagitii detestatiõ/nẽ scripto ꝯmẽdasse. Deficiẽtib⁹ a comite yprensib⁹ cuꝫ aduersus eos copias ducere comes istituisset: gandauenses de ea expeditiõe certiores facti nouẽ hoim millib⁹ collectis curtracũ ꝓdeũtes yprensib⁹ significant se ad eos defendẽ/dos aduenire: ꝓpterea mittãt ex suis armatos vt iũctis co/piis paribus studiis & virtute comiti resistant. Parant cõ/festi yprenses & ductoribus iohãne bouleo & Arnulpho clerico octo oppidanorũ suorũ milia ad gãdenses q apud Rolerũ castra fecerant ꝓficisci iubent. Hac ꝓfectiõe ad co/mitẽ relata insidias duobus locis qua yprẽses iter facturos verisimile erat ponit. Incedentibus vero yprensibus obtu/lit se biceps via. vna rolerũ: altera tourotũ ducebat. Quare ꝯsistere illic agmen militũ ductores iperant: dubii vtrã in/grederenť. Preualuit iohãnis boulei sñia & tourotũ versus proficiscuntur: vbi delitescebant comitis insidiæ in quas dũ in ꝯpinato incidissent viso hoste ꝓditos se a bouleo eẽ

Palaciũ comitis incendit.

condamitát: nec fuit illis anim⁹ se tutádi nisi quatenus fuga eripere se potuerũt. Alteris igit ypras: alteris ad gandensiũ castra diffugiẽtib⁹: comitis milites q̃dringẽtos supra duo milia in fuga trucidarũt. Reliqui ad gãdauos dilapsi mox vbi curtracũ militari ordine ꝓfecti sũt: Iohãnẽ bouleum plebeio furore accusantes q̃si insidiarũ & ꝓditionis cõscium in viã publicã ꝓtractũ minutatim ꝯcidunt: partem ex cadauere quibusq; sibi rapiẽtibus. Tam beluina natura est plebs semel furiis incitata: nec furoris vllum habet modũ: pręserti in flamingorum gẽte quę præter reliquos gallos seditiosa semꝑ fuit: q̃uis vel grãdi ęre ob factas iniurias mulctata vel miserabili cęde ob rebellionẽ afflicta. Sed de his hacten⁹. Hęc dũ in flãdria gerunt mareschallus sancerrus subterranã in lemouicib⁹ capit: dedẽtibus oppidum anglis. qui relicto loco dũ ꝑ regionẽ grassant sancerrus eos secutus quottidianis fere præliis & cędibus afficit.

Coiere ꝑ id tẽpus apud belingueriũ agri Boloniẽsis vicum oratores frãci: vt cũ anglis de pace tractarẽt. Sed nihil inde præter vanã spem relatũ. At britonũ dux meliore in regẽ aĩo: fidẽ repromittit. Seq; cum britonũ comitatu Carolo subditũ interposito sacramẽto ꝓfitetur. Nõ potest suos ignes cęlare ambitio. Andegau⁹ dux regẽs: alii itẽ principes & regii pleriq; ꝯsultores q reb⁹ gerẽdis præerãt: ęrariũ fiscũq; sublatis vectigalib⁹ immunitũ iri cõtemplãtes: sueq; auaricię nõ satis alimẽti supesse: nouũ tributi genus instituere ꝯtendũt. Habitis aliquot cõtionib⁹: nunc blãdis interdũ suasiunculis: nũc amicoꝝ interuẽtu adducere nõ paucos in suã sñiam studebãt. Obsistebat tñ populus: nec petro dillerio nec iohanni maresio (q maxime populares erãt) aures accõmodabat: tametsi dicerent ex ea ꝑtinacia regẽ irritatũ iri & hinc periculũ grauioris alicuius pœnæ impẽdere. Itaq; discedens a principib⁹ popul⁹ arma capit: decanos quadragenariosq; & quinquagenarios ꝑ ciuitatẽ ponẽs. Cathenasq̃ ad cõpita viarũ intra vrbem

Auari principes nouũ tributi gen⁹ cogitant.

erāt prætēdebat: positis ꝯtra nocturnas insidias excubiis: custodibus præterea ad portas ordinatis. Idq̧ facere incipiētib⁹ Parisianis reliq̄ fere regni vrbes subsequunť. Itaq̧ ducēti ex Rothomagensib⁹ plebei hoies hoc exēpluȝ imitati: quendā obesum ciuē q ob crassam corpulētiā crassus vocabať: alioquin renitētē sibi regē præficiūt: curruq̧ impositū ꝑ vrbē circūferentes: tandē in rerū venaliū foro cōstitutū de abolendis vectigalib⁹ legē ferre & eā ꝓmulgare cōpellūt a cęde nō abstinētes: Sæuitū em̄ est in vectigaliū quęstores: & expilatū diui audoeni cœnobiū: ꝓpterea q̧ in eo priuilegia quędā reposita esse audierant q̄ libertati ciuitatis nō cōgrueret. Arcē quoq̧ oppugnare adorti. inde a p̄sidio repulsi sunt aliquot iteremptis. Dū hęc rothomagi gerūtur: ludouic⁹ andegau⁹ regens post quartū mensem cū parisiacę plebis seditionē sedatā esse putat: Legem de vectigalib⁹ exigēdis tulit & i foro iudiciali apud castelletū ꝓmulgare iubet: istitutis ministris q legendi vectigalis officiū exequerenť. Ad kalēdas martias cū ei⁹ officii cā q̄stor ad mercatū apud fallas aduenisset obolūq̧ ꝓ nasturcio a muliercula cui perota morella nomē erat exigeret: q̄sta & vociferans anus mercatores aliquot in quęstorē excitauit: q hoiem multis vulnerib⁹ cōfossum trucidauerunt. Ei⁹ facinoris fama vbi ꝑ ciuitatē vulgata est: ꝓten⁹ vilium artium ministri arma capiunt perq̧ ciuitatꝭ vias circūcursant: ad cędē ꝑpetrandā animati: quib⁹ cū ꝑditi pleriq̧ & nulli⁹ ęstimationis hoies facile accedebant. Et vt inermib⁹ arma nō deessent: publicas ciuitatis ędes adoriūtur. Vbi emotis euulsisq̧ postib⁹ cōmunia arma rapiūt & ea iduūtur. Fuere ex prudētiorib⁹ nōnulli: & iter illos parisianus antistes q tot malis isurgētib⁹ coactas clam fortunas suas ciuitate exportarēt: tutiore se loco cōmittētes. Inter arma quæ furibūda plebs desūmpserat erāt plumbei mallei quib⁹ obuios quosq̧ subsidii pecūiarii exactores trucidabāt: domos eorum fortunis omnib⁹ spoliantes: nec ad eccle-

Rothomagensiū stultitia.

Cedes ꝓpter vectigal apud parisios.

discordiū pōtificum ꝯtentione) reddat. Respōso accepto oratores abiere. Hec reuera de romano pōtificatu altercatio multis incommodis cū alias nationes tū gentem gallicā vexauit. Nā cardinales triginta Clementi) cām secuti: exploratores p franciā cōstituerāt q ecclīarū opulētiores ꝓuent⁹ inquirerēt: quas rectorib⁹ vacuas mox sibi a Clemēte obtinebāt. Tulit quoqꝫ Clemēs de vacaturis ecclesiis legē quā expectatiuā grām appellauit: qua adipiscēdas morte possessorū ecclīas: fas iusqꝫ expectāti p pōtificē designato erat. Solis ex hac lege cardinalib⁹ & potētioribus viris ecclesie ꝯtingebāt. Exigebant̄ præterea a clero decimæ: & de maioribus ecclesiis dū pastore orbatę erant primi anni prouentus legebant̄. Id annatā vocāt quā cameræ aplicæ deberi romani ꝯtendūt. Neqꝫ id sine ducis andegaui cōsciencia fieri rumor erat: exactionis siquidē partem capientis Eas ob res cū scholastici nō pauci scholā relinquerent: studii Parisiensis rector ꝯtione aduocata: ex cōsilio doctorū Iohēm ronceū Picardū deputat q de hmōi dispendiis ad regē: Andegauūqꝫ ducē orōnē habebat. Habita oratiōe tanta ira percit⁹ andegauus est: vt satellitib⁹ noctu ad cubiculū Iohis roncei missis hoiem effractis forib⁹ abductū in vincula coniici mandauerit. Nec aliter: repetēte eū rectore exempt⁹ est: q̄ vt clemēti auditurū se pollicere(t̄). Nisus quoqꝫ dux est rectorē deprædendere: sed re p amicos cognita: rector aufugit. Depręhēdendi rectoris cām afferebat dux qꝫ ab vrbano exceptas līas regi nō exhibuisset. Accessit & nouus ab iohāne biturigū duce cōtētionis turbo: reputante secū male agi qꝫ Andegauo regēdi auctoritas: Philippo burgūdo Caroloqꝫ borbonio regis tutela obuenerat: sibi vero nihil præter Pictauiā collatū esset. Petit ergo linguæ occitanæ atqꝫ aqtaniæ sibi gubernacula cōmitti. Idqꝫ adiutore andegauo fratre impetrat. Sed fuxi comes ei⁹ prouinciæ ministrator se in magistratu tueri omino studebat: ita vt iubēti rege prouincia non cederet. Iohānes pro-

Auar⁹ pōtifex.

Iohēs rōce⁹ mittit ad regē ꝯ exactiōes pontificias

Iohēs biturigum dux ꝯtētiones excitat p q̄ qdam ludouicū scribūt.

pterea collecta militū manu in tholosates profectus: prælium cū comite suis dissuadētib⁹ conserit & vincit. Sȝ reputans aīo comes his decertationib⁹ regionē perdi: atq; populū aggrauari: ad iohēm mittit: seq; magistratu abdicat: Iohāni cedēs. Per id tp̄s Hugonis aubrioti Parisiorum præsidis falsa religio & iniqui mores in lucē prodiere. Nā Iudeorū sectator cū esset: clerū exosum & sacrosanctæ eucharistiæ dignitatē cōtemptui habebat. Scholasticos ī primis aspernabat̄: stupri & oīs generis libidinis reus. Ob quorū flagitiorū execrationē ad publicū spectaculū loco edito in atrio diuæ mariæ posit⁹: post suę hęresis manifestatā a cōcionatore pꝑfidiā perpetui carceris dānationē a Parisiorum antistite excepit. Hic Aubriot⁹ cuȝ publicæ pecuniæ administrationē diuturnā gessisset: publica opa nō paruȝ illustria Parisii extruxit. Bastildam ad diui Antonii portā munitissimū ꝓpugnaculū: diui Michaelis supra sequanā pōtē: & aduersus scholasticorū Parisiorū iiurias & nocturnos motus paruū castelletū. Quiescebāt his dieb⁹ Flamingi a bello paululū respirātes: nisi eorū comes Ludouicus nouaillos pecunię exactiōe lacessisset. Enimuero siue egens siue pecuniæ auidus a gandensibus q propter oppidi magnitudinē & populi frequētiā primi inter Flandrenses habent̄: grādē pecuniā arrogātissime petēs: cum ea sibi constanter negaret̄: loco discedēs: & ego inquit huic cōtumaci pp̄lo me principē & dn̄m exhibebo. Erat comiti nothus Halsus noīe hō militaris atq; magnanimus. Huic attributis copiis & anglorū manu mādat: Gādēsibus bellū inferre. Qui patri audiēs: mox gandenseȝ agrū quottidianis incursionibus vexat. Ibāt nihilomin⁹ Gandēses armis instructi/ seq; viriliter tueban̄t: incōmodis multis hostem afficiētes. Recordari tn̄ debitę suo comiti subiectionis: petūt ab illo se audiri. Admisit eos comes: quorū hæc breuis oratio fuit. Tui inquiūt comes sum⁹. Tu nobis es princeps & comes. Tibi cū rōne parere nos decet: tu nos tueri

Hugonis aubrioti heresis.

Flamigorū seditio

Gādēses.

Halsus.

debes. Si qd in te peccauim⁹ quod tibi molestum sit: id nobis cōdonari suppliciter flagitam⁹. Tantū ne libertatē tollas quā a maioribus acceptā Gandēsis populus tueri instituit. Cogi se vectigalib⁹ nescit. Si rebus tuis per aliquaꝫ necessitatē opus est pecuniariū subsidiū id tibi nō coactiōe sed sua se spōte daturū liber populus offert. His comitem verbis placasse rati: ab aulicis imprudētib⁹ & per ætatē rerū impitis iniurias acceperūt. Iactātibus in comitis prātē esse: illorū obstinatā rebellionē flectere: calcarib⁹ perinde ac stimulis asellum illos agi opꝫere & oīmodo iugū imponere. Quo accepto cōuitio: gādēses abire. Comes vero magnopere studebat illos rerū & cōmeatus pœnuria afflictari: vt egentes potestati ei⁹ se crederēt. At gandenses animo erecti vim ꝓpulsare ꝯstituūt. Itaqꝫ philippū arteuellā filium eius quē in gestis philippi vallesii a gādēsibus occisuꝫ diximus belli ducē sibi pręficiūt. Qui cōtractis vtcūqꝫ armatis: oppido egressus in vicinū agrū ducit. Conspectis ꝓcul gandēsibus: comes prælii appetēs suos in arteuellā progredi iubet. Telis primū & scorpionib⁹: deinde districtis gladiis pugnatuꝫ est. Aduersa comiti fortuna extitit amissis quinqꝫ hoīm milib⁹: atqꝫ ita se brugis recepit. Arteuella ex victoria spem sibi melioreꝫ accipiens: suos hortaī animis nō tabescere. Si in armis perseuerēt: facile factu esse grāde parare imperiū. Etiā si comiti frāci suppetiēt: quorū ne fastus neqꝫ lasciuia bello ydonea esset: plus illis iactātiæ q̄ roboris inesse. Talibus suasi verbis Gandēses regnū insuper sibi affectare audēt. Qua spe quoqꝫ illecti agricolæ relictis agris belli se socios gādensibus iungūt. Cura oīs arteuellę erat: comiti incōmodari. Mos est brugēsi populo q̄ vetustissim⁹ ob dominici sāguinis reuerētiā (cui⁹ partē se brugēses habere gloriaī) supplicationē quotānis facere: ad quā solennitatē ex vicino agro frequētes coloni cō ueniūt. Cui⁹ rei nō ignarus arteuella: duo ex suis milia docet arma sumere q̄ vsitatis vestibus occultent: & ita quater

Comes vincitur.

Mos brugensium.

ni p interualla vel quini ad celebritatē simulata religiōe se
pferāt: vt die supplicatiōi statuto dū ppls rei diuinæ intē-
tentū animū habet: mercatū occupent: atq; incautū comi
tē inuadāt. Implēt milites arteuellæ præceptū: & in foro si
ne vlla suspitione puenietes/ dū comitē pcedere vident: ar
ma iquiūt o socii exerite. Clamore sublato pterrit⁹ comes
suos Gādensib⁹ opponit. Sed cadentib⁹ multis/ ipe domū
q̄ velocissime pōt profectus: cū illu; arteuella psequit p fe
nestrā in mulieris vetulę proximā ædes dilapsus inde sclu
sam se recepit. At comitis fugā arteuella in Brugēses referēs
eos populat/ cōpluris⁹ trucidatis. Atq; inde cū ingenti p̄-
da Gandauū pfectus est. Defectiōis cām comes hāc ab
iitio dedit. Gandauū em̄ ciuē autore Iohāne leone comes
trucidauerat: & parricidā a Gandauensib⁹ proscriptū ad
se fugientē recepat. postq; aliquot pscriptiōis annos ptra
oppidanoꝝ leges restitutū nautaꝝ prefectura donauerat
Est em̄ hui⁹ negociatiōis & ministerii nautici apud Gādē-
ses multitudo & ptās nō mediocris q̄ in seditiōe dū forte ī
surgit plurimū valet. Est quoq; hui⁹ p̄fecturę officiu; non
puæ apud illos auctoritatis atq; emolumēti. Quāobrē ex
citata in iohēm leonē inuidia vn⁹ ex nautaꝝ ordine de ma
theoꝝ familia Gisibert⁹/ assumptis secū sex quos habebat
fratrib⁹ occidere leonē cogitauit. Sed comitis reuerētia p-
posito destitit. Subīde cās q̄rens quō a beniuolentia prici
pis Iohēm abduceret. Igit insinuat se in cubiculariorū co
mitis familiaritatē. Quā postq̄ satis sibi firmatā putat: mi-
ror inquit principē nr̄m nōdum aīaduertisse grande vecti
gal quod ex mercib⁹ q̄ nauigio ad nos inferuntur pendi si
bi quotannis possit. Itaq; si id curare volet: Iohēm leone;
vnū satis esse cui⁹ opa vectigal a nautis & negociatorib⁹ fa
cile exigatur. Re ad comitem per cubiculariū relata: co
mes leonem ad se vocat/ deq; exigendo vectigali homi-
nem admonet. Qui tametsi id frustra se tentaturum non
ignoraret/ conuenire tamen de re ipsa nautas respondit.

Seditio i flandria.

Nautegā denses.

Interim Gisebertus clã fratres hortaĩ cõtraria comitis po-
stulatis sentire: q̃ñquidez publicæ libertati nequaq̃ ꝓgrue-
rent. Ipe vero apud principẽ iohannẽ insimularet negligẽ-
tiæ: quia susceptum a comite negociũ nõ curaret satis. Ex
huiusmodi causa odiũ principis in iohãnem leonẽ excita-
tum iri. seq; in eius locũ suffici posse sperabat. Hac spe er-
ctis matheorũ animis: cõuenientib⁹ ad iohãnis edictum
nautis: postq̃ de portitorio pendendo cõsuliit: fratres ma-
gnope restitere venientib⁹ in eorũ sententiã eiusdem mini-
sterii ꝓfessorib⁹. Quod vbi referẽte iohãne resciuit comes
iam a gisleberto ꝑsuasus credidit culpã esse iohãnis q̃ peti-
ta sibi negarenĩ. Quare ablatã iohãni nautarũ prefecturã
gisleberto dat. Idq; nõ ęgre ferre iohãnes præ se tulit: domi
apud gandauos se cõtinens donec fortunã temp⁹ cõmu-
taret. Nec itercessere plurimi dies cũ brugẽses ad quos nul-
lus nauigabilis fluui⁹ euoluitur: per comitis assensum fos-
Fossores brugẽses. sam grandẽ ex amne lisa deriuare ad se incœptant: cõstitu-
to ad ha, opas magno fossorꝝ numero quos ꝑterea depu-
tati a brugẽsib⁹ milites ꝓtegerent cõscii q̃tum id opus dã-
ni gãdauo ĩportaret. Nã ea fluuii accessione sicut brugensi-
b⁹ magnũ incrementũ: ita gãdensib⁹ multũ detrimẽti po-
terat afferri. Tumultuanĩ ꝓpterea gandauẽses & rei nouę
occurrere cõsultant. Accersuntq; iohannẽ leonẽ qui com-
muni necessitati auxilieĩ. Qui licet accitũ se gauderet: nul-
lũ tñ exultationis signũ dat. Sed ad ꝯsiliũ intromissus: ro-
gatusq; sentẽtiã. Viri iquit Gãdenses palã vobis oĩbus est
quã reb⁹ vestris iacturã brugensiũ hæc vsurpatio allatura
sit. Haud tñ paruo negocio illis resistere poteritis nisi reli-
ctam iãdiu alborũ capuciorũ ĩstitutionẽ restitueritis. Cuz
eñ maiorib⁹ nostris repẽtino ad res ĩsuetas ꝑsidio opus es-
set: designatos habebant ex suis milites q capuciolis albis
ab aliis discreti vestris se periculis obiiciebãt. Id armatorũ
genus cẽseo cõfestim inouandũ eisq; prefectũ ĩstituendũ.
Vix hęc iohãnes dixerat cũ vox oĩm exaudiĩ conclaman-

tur restituant capucia. Cōficiūtur statim publica impensa capucia distribuūtur qbusuis parui pensi hoīb⁹ quib⁹ nihil magis q̄ vrbana quies odiosum erat. quorū prefecturā cōmuni oīm decreto iohānes leo recepit: cupientissimus īfensos maxime efficere gādenses aduersus comitē. Postq̄ p̄fectura donat⁹ est iohānes magnā capuciatorū multitudinē in brugensiū fossores ducit. Qui de illorū aduētu nūcio accepto: mox se brugas receperāt. Ad hūc modū frustrat⁹ sua expectatiōe iohēs capuciatos Gādauū reduxit. Per eos dies quidā ex nautarū collegio a comitis p̄tore quē balliuū vocant in custodia tenebat. Quem repetitū libera re gādenses nō poterāt. Igitur arbitratis his tot offensionib⁹ suā libertatē tolli: hortāte Iohāne leone mittitur ad comitem gilsebert⁹ cū aliquot bone estimationis ciuib⁹ q capti ūū conciuem carcere emitti & suas leges illibatas seruari a comite ipetrent. Hoc pacto iohāne sperabat Gilsebertus ab irato comite aliquid quod molestū ciuib⁹ esset relaturū. Profecti gandenses principē apud mallam iuenerunt. Quos humane acceptos comes remisit restituto illis narca captiuo: eorūq; cōsuetis legib⁹ cōfirmatis. Optare se tātū dixit capuciatos tollerent. Reuersi ad suos legati comitis liberalitatē cū enarrassent tum de tollēdis capuciis animū comitis explicarūt. Quo verbo offensus popul⁹ cum sileret: Vos iquit iohānes leo cōciues compertū habetis q̄ cōmode capuciatos restituistis a quib⁹ nūc vestra libertas in tuto est. Alioqn absq; ill' oīa periclitabant. Nūc si eos vt priceps suadet abrogabitis de vestra qete & honestissimis legib⁹ actū esse iudico. Agite ergo & qd a maiorib⁹ accepistis seruatote. Ad hāc iohis orationē cū quiq; diuersi abiissent aliis illū laudātib⁹: aliis in neutrā partē loquētib⁹ iohānes vicarios quos singulis capuciatorū turmis p̄fecerat cohortat suos moneant iterdiu noctuq; ad repentinos casus paratos esse: & ad se ꝓpter⁹ cōuenire si qd seditiōis aut tumult⁹ excitari norint: sati⁹ fore obtrūcare in sese insultā-

Alba flamigorum capucia.

tes q̃ ab illis occidi. Nec cassum id sibi p̄sagire Iohēs vide-bat. Nā comitis balliuus Rogerus dauterui⁹ paucis post diebus cū ducētis eq̄tibus explicato p̄ricipis vt in bello so-let vexillo Gādauū ingressus in medio rerū venaliū3 foro cōstitit: ad quē mox Gisebert⁹ cū suis fratrib⁹/ & iis qui eū frequēter seq̄bant̄ ad balliuū cōcursat. Qui a p̄ricipe iussi in iohānis ędes irrumpere eumq̧ trucidare cōiurauerant.

Balliuus comitis occiditur.

At iohānes casuū humanorū ꝓuidus cōuenientib⁹ ad se capuciatis ad forū nullo tumultu facto progredit̄. Quo cōspecto gisebertus cū fratribus sensim dilabitur & balli-uū deseruit. Capuciati vero quasi spectaturi quid balliuus īcœptaret ꝓxime eū ꝑsidentes in terrā cōfestim deturbatū necant: frustatim dilaniato comitis quod prę seferebat ve-xillo. Nec ex stipatorib⁹ quispiā fuit qui ꝑcūbenti auxiliū ferret. Solus. n. balliuus occubuit: a suis p ignauiā turpiter desertus. Liberati hostibus capuciati ędes gisebertí cęte-rorūq̧ suę factionis ędes iuadunt & spoliant. Eam ballini īopinatā fortunā giseberto referēte postq̃ comes accepit: ira pculsus iurat de necis autoribus vltionē se nouo exem-plo sumpturū. Cui⁹ rei nō īprouidi gādenses duodeci ex suis nō obscuros ciues ad p̄ricipē legāt mitigaturos p̄rici-pis quoad possent īdignationē: polliciturosq̧ satisfactio-nē delictorū. Veniētes ad comitē legati ęgre admissi sunt: sed itercessione quorūdā aulicorū cu3 benignior factus eē comes speraret: nouus a gādensib⁹ furor excitatur. Na3 io-hānes leo timens re apud p̄ricipē cōposita detrimētū sibi succedere: augere hoc modo comitis furorē pgit primori-bus suę factionis suadet: vtile eē coactos quos haberēt rei-publicę defensores oppido educere & recognoscere q̄bus viribus aduersus futurū forte hostē resistere possent. Itaq̧ egredit̄ ad portā q̃ brugēsis appellat̄ cū capuciatoꝶ & alio-rū facinorosorū hoim turba miliū decē. Quos cū iohēs p-lustrasset laudatis oīb⁹. Est inq̄t hinc nō ꝑcul p̄ricipis nr̄i palaciū qd̄ recēter miro ope extruxit: ꝑcedam⁹ ędes vide-

re. Munitissim⁹.n. sicuti ego accepi locus ē ita vt isurgente bello nobis icōmodare possit. Postq̄ icondita plebs ādreghemū accessit (ea.n. est loci appellatio) ędes spoliat imisso multis ędiū ptib⁹ igni. Inde aūt cū abiret ꝯuersus ad palaciū iohēs vt flagrantē locū vidit q̄si id sibi doleret pcontanī vn̄ hoc icendiū erupisset: q̄ q̄ nullā loci inqt curā hr̄e op₃ q in excidiū nostrū ędificat⁹ istructusq₃ erat. Hac ędiū direptiōe comes nihil magis ęgre tulit: qppe q eas ad voluptatē & delitias accuratissime excoleret. Quāobrē vocatos ad se gādauensiū oratores atroci vultu & aspa orōne allocut⁹. Ite inqt sęditiosa gēs: ꝓpe est vt pœnas vniuersi detis offensionū in me vr̄aꝝ. Cū nō ꝯcederet a legatis excusatio trepidi gādauū petiuere. Ex hmōi caussis atrox & longū bellū ꝯflatū est. Iohēs aūt leo brugas quas suarū ptiu₃ effecerat liquens ardēburgi morit veneno vt qdā tradunt ipetitus. Fuit qdē hui⁹ flādrēsis belli varia & anceps fortuna quā sigillati explicare lōgioris eēt negocii. Vnū qđ maxime ihumanū dici pōt opeꝑciū erit ad flagitii detestatiōnē scripto ꝯmēdasse. Deficiētib⁹ a comite yprensib⁹ cu₃ aduersus eos copias ducere comes istituisset: gandauenses de ea expeditiōe certiores facti nouē hoim millib⁹ collectis curtracū ꝓdeūtes yprensib⁹ significant se ad eos defendēdos aduenire: ꝓpterea mittāt ex suis armatos vt iūctis copiis paribus studiis & virtute comiti resistant. Parant cōfesti yprenses & ductoribus iohāne bouleo & Arnulpho clerico octo oppidanorū suorū milia ad gādenses q apud Rolerū castra fecerant ꝓficisci iubent Hac ꝓfectiōe ad comitē relata insidias duobus locis qua yprēses iter facturos verisimile erat ponit. Incedentibus vero yprensibus obtulit se biceps via. vna rolerū: altera tourotū ducebat. Quare ꝯsistere illic agmen militū ductores iperant: dubii vtrā ingrederent. Preualuit iohānis boulei sn̄ia & tourotū versus proficiscuntur: vbi delitescebant comitis insidiæ in quas dū inꝯpinato incidissent viso hoste ꝓditos se a bouleo eē

Palaciū comitis incendit.

conclamitát: nec fuit illis anim⁹ se tutádi nisi quatenus fuga eripere se potuerũt. Alteris igit̃ ypras: alteris ad ganden sluz castra diffugiẽtib⁹: comitis milites q̃dringẽtos supra duo milia in fuga trucidarũt. Reliqui ad gãdauos dilapsi mox vbi curtracũ militari ordine ꝓfecti sũt: Iohãnẽ bouleum plebeio furore accusantes q̃si insidiarũ & ꝓditionis cõsciũ in viã publicã ꝓtractũ minutatim ꝯcidunt: partem ex cadauere quibusq; sibi rapiẽtibus. Tam beluina natura est plebs semel furiis incitata: nec furoris vllum habet modũ: pręsertĩ in flamingorum gẽte quę præter reliquos gallos seditiosa semꝑ fuit: q̃uis vel grãdi ęre ob factas iniurias mulctata vel miserabili cęde ob rebellionẽ afflicta. Sed de his hacten⁹. Hęc dũ in flãdria gerunt̃ mareschallus sancerrus subterranã in lemouicib⁹ capit: dedẽtibus oppidum anglis. qui relicto loco dũ ꝑ regionẽ grassant̃ sancerrus eos secutus quottidianis fere præliis & cędibus afficit.

Coiere ꝑ id tẽpus apud belingueriũ agri Bononiẽsis vicum oratores frãci: vt cũ anglis de pace tractarẽt. Sed nihil inde præter vanã spem relatũ. At britonũ dux meliore in regez aĩo: fidẽ repromittit. Seq; cum britonũ comitatu Carolo subditũ interposito sacramẽto ꝓfitetur. Nõ potest suos ignes cęlare ambitio. Andegau⁹ dux regẽs: alii itẽ principes & regii pleriq; ꝯsultores q reb⁹ gerẽdis præerãt: ęrariũ fiscũq; sublatis vectigalib⁹ immunitũ iri cõtemplãtes: suęq; auaricię nõ satis alimẽti supesse: nouũ tributi genus instituere ꝯtendũt. Habitis aliquot cõtionib⁹: nunc blãdis interdũ suasionculis: nũc amicorũ interuẽtu adducere nõ paucos in suã sñiam studebãt. Obsistebat tñ populus: nec petro dillerio nec iohanni maresio (q maxime populares erãt) aures accõmodabat: tametsi dicerent ex ea ꝑtinacia regẽ irritatũ iri & hinc periculũ grauioris alicuius pœnæ impẽdere. Itaq; discedens a principib⁹ popul⁹ arma capit: decanos quadragenariosq; & quinquagenarios ꝑ ciuitatẽ ponẽs. Cathenasq; ad cõpita viarũ intra vrbem

Auari principes nouũ tributi gen⁹ cogitant.

erāt prætēdebat: positis ꝯtra nocturnas insidias excubiis: custodibus præterea ad portas ordinatis. Idq́ꝫ facere incipiētib⁹ Parisianis reliq̄ fere regni vrbes subsequunt̃. Itaq́ꝫ ducēti ex Rothomagensib⁹ plebei hoīes hoc exēpluꝫ imitati: quendā obesum ciuē q̄ ob crassam corpulētiā crassus vocabat̃: alioquin renitētē sibi regē præficiūt: curruq́ꝫ impositū ꝑ vrbē circūferentes: tandē in rerū venaliū foro cōstitutū de abolendis vectigalib⁹ legē ferre & eā ꝓmulgare cōpellūt a cęde nō abstinētes. Sæuitū em̄ est in vectigaliū quęstores: & expilatū diui audoeni cœnobiū: ꝓpterea ꝙ in eo priuilegia quędā reposita esse audierant q̄ libertati ciuitatis nō cōgrueret. Arcē quoq́ꝫ oppugnare adorti. inde a p̄sidio repulsi sunt aliquot īteremptis. Dū hęc rothomagi gerūtur: Iudouic⁹ andegau⁹ regens post quartū mensem cū parisiacę plebis seditionē sedatā esse putat: Legem de vectigalib⁹ exigēdis tulit & ī foro iudiciali apud castelletū ꝓmulgare iubet: īstitutis ministris q̄ legendi vectigalis officiū exequerent̃. Ad Kalēdas martias cū ei⁹ officii cā q̄stor ad mercatū apud hallas aduenisset obolūq́ꝫ ꝓ nasturcio a muliercula cui perota morella nomē erat exigeret: q̄sta & vociferans anus mercatores aliquot in quęstorē excitauit: q̄ hoīem multis vulnerib⁹ cōfossum trucidauerunt. Ei⁹ facinoris fama vbi ꝑ ciuitatē vulgata est: ꝓtin⁹ vilium artium ministri arma capiunt perq́ꝫ ciuitatꝭ vias circūcursant: ad cędē ꝑpetrandā animati: quib⁹ cū ꝑditi pleriq́ꝫ & nulli⁹ ęstimationis hoīes facile accedebant. Et vt inermib⁹ arma nō deessent: publicas ciuitatis ędes adoriūtur. Vbi emotis euulsisq́ꝫ postib⁹ cōmunia arma rapiūt & ea īduūtur. Fuere ex prudētiorib⁹ nōnulli: & īter illos parisianus antistes q̄ tot malis īsurgētib⁹ coactas clam fortunas suas ciuitate exportarēt: tutiore se loco cōmittētes. Inter arma quæ furibūda plebs desūpserat erāt plumbei mallei quib⁹ obuios quosq́ꝫ subsidii pecūiarii exactores trucidabāt: domos eorum fortunis omnib⁹ spoliantes: nec ad eccle-

Rothomagēsiuꝫ stultitia.

Cedes ꝓpter vectigal apud parisios.

siam ꝓfugiētib⁹ immunitas prestabat. Vnū eīm in diui Iacobi hospitalis ede diue marie simulachrū amplexātē ꝑtenus necauerunt. Simile autē ad diuū germanū de pratis quo nōnulli ꝯfugerāt cū facere molirent: defendētibus se incolis: inanes in vrbē reuersi Castelleti itē & epi carcere recluso captiuos oēs & hugonē aubriotū (cui⁹ paulo supra mētionē feci) soluerūt hunc sibi ducē ꝑficiētes. Sed cōsci⁹ quid pēsi furiis īcitata plebs haberet: noctu se ex vrbe proripuit: quo insequēte luce domi nō inuēto scui⁹ furere oēs cœperūt: cōstituerūtq; charētonū pōtē petere & ꝓsternere. Sed destiterūt a iohāne maresio admoniti: tūq; frigescere illis cœpit hestern⁹ furor & mētis īsania.

Monstrū Prodigiū

Per eos dies nō ꝓcul a sancto dyonisio visum est monstrū biceps tris oculos & linguas duas habēs. Dedit praeterea suū ꝓdigiū ether. Nā ex cardinalis monachi collegio p summā celi serenitatē visus ē ignis supra ciuitatē parisiorū a porta ī portā circūferri.

Parisiana seditiōe ad carolū plata: autores supplicio grauissimo plectere cōstituit. Sed regis indignationē qdā ex ciuib⁹ & schola parisiēsi delecti sapiētes mitigauerūt. De his tm̄ pœna sūpta est q castelletū violauerāt subsidio pecuniario abrogato.

De pecunia iterū cōsulit.

De quo postea quia pecunia opus erat rex ꝯuētū ex primorib⁹ habuit: rat⁹ publica necessitate cognita: neminē nō impartiturū rebus miseris opē. At q ꝯuenerāt nullū a suis mādatū nisi audiendi atq; referēdi se hr̄e respōderūt. Idcirco rex illis imperat ad suos cū festinatiōe reuertant: moxq; ad eū pontisarā quo abiturus erat exploratā suoꝝ volūtatē ꝑferāt. Fuit ꝑfecto vna oīm snīa mortis poti⁹ se periculis obiicere q̄ vectigaliū tributa & seruilē perpeti seruitutē. Ea respōsione habita: rex cū parisiēsib⁹ malefactorū veniā dedisset: per legatos egit: vt ipi ad ꝯferendū subsidiū aīos inclinarēt. Apud sanctū dyonisiū ꝯueniētib⁹ vtrinq; oratorib⁹ cētū milia francoꝝ: iohāne maresio autore regi ꝯcessa sunt.

Per hāc publicā frācis tēpestatē Ludouic⁹ andegauus a clemēte septimo re

gni neepolitani dyademate suscepto: ꝓuinciā armis occu pat: atq; p alpes ducēs quas nō sine suorū cęde supauit in apuliā ꝓfectus est. Et ludouic⁹ flādrię comes ad priorē brugis acceptā a gādauēsib⁹ ignominiā alterā adiecit: impatiens vinci. Nā ꝑlio aduersus arteuellā gādauēsium ductorē malo euētu gesto: decē milib⁹ suorū fusis: p salt⁹ & siluā ad insulam ęgrese recepit: aliis brugas: aliis q ex francis erāt: aldenardū petētib⁹. Tam prospera fortuna vsus arteuella: quadraginta hoīm milib⁹ potēs: aldenardū obsidere ꝯstituit. Quē irruptiōe facta excipiētes frāci: cęde multorū eū affecerūt. Sed quia militū numero hostis erat supior ītra oppidū se recipientes franci locū magnis munitiōib⁹ roborauerūt: fortunā expturi. Arteuella aūt id qđ vero simile erat cogitans: frācoꝝ regē comiti suisq; auxilia missurū: equitē caducei veste indutū lr̄is ad regē legat. Petebat arteuella ne se rex huic bello cōmisceat: quod libertatis cā aduersus comitis tyrānidē a gandēsibus gerebat. Alioqn ab anglis accersiturū auxiliū. Tabellario nullū respōsum datū est. Interim ludouicus flādrensis p generū suū burgūdię ducē deīde p semet carolū couueniens: qđ a flamigis ꝑpessus eēt exponit. oratq; aduersus rebellē ppl̄m sibi auxiliet. Id ne rex faceret & si vna cā dehortabať. ꝙ scilicet ludouicus cū anglis cōuentiones plerasq; clā habuissꝫ. quia tñ comes francę ditionis erat: & flamingi assueta cōtumacia crebros belli motus excitabant: opem comiti liberalissime pollicetur. Instructis non procul ab attrebate ingentibus copiis: rex auriflāma a dyonisiano abbate more maiorum desumpta: illam petro dillerio equiti aureę militię ferendam dat.

Fuga comitis flādrie.

Hęc agente rege: franci qui aldenardi erāt vrgente arteuella cū crebris oppugnationibus fatigati cōmeatu quoq; deficerent: ad philippū burgūdię ducē delata eorū cōditione orant sibi subsidiū mitti: si deserantur: deditionē hosti se facturos. Nec fuit icuri⁹ philipp⁹ petitiōis obsessorū. In ea ꝯmeat⁹ pœnuria: res cōmoda obses

Expeditiō in flādriā

Bona fortuna obsessorum.

ssis obtigit. Ducebat rusticus qdaꝫ porcorũ gregẽ. Quo cõspecto franci turma facta: inter oppidũ hostẽq; aliquot equites peditesq; locant. mox ex peditibus pauci ad gregẽ cõcedẽtes tris ex eo numero porcos cũ in oppidũ raptos et grũnientes trahũt: reliquus grex (vt est eius pecoris natura) clamãtes porcos secutus est. Nec impedire hostis potuit quin oẽs in oppidũ cõsequerẽtur: resistẽtibus francis qui subsidio pediti astabãt. Ad fineꝫ octobris carol⁹ ad exercitũ qui i attrebatib⁹ castra habebat pergit: eoq; ludouicus flandrẽsiũ comes ꝓfect⁹ ob arthesii comitatũ: quia ei⁹ mater mortẽ obierat: carolo fidẽ repromittit. Inter hęc arteuella cognito q̃ ingenti exercitu rex adueniret: ad anglos nũcios mittit: causatus ante oĩa pecuniã sibi a rege anglo deberi: quã pater eius iacob⁹ ad bellũ quod in philippuꝫ vallesium gesserat mutuo illi tribuisset. Sed id agebat arteuella magis spe auxiliũ impetrandi. Nec latuit carolũ quid flamingus hostis pararet. Festinat ꝓpterea iter facere et marquetã (id monasteriũ est virginũ vltra insulã) petit. Prę mittũtur ante oẽm exercitũ mille septingẽti sexaginta fossores cũ ligonibus atq; securib⁹ qui amputatis arbustis vias ęquarẽt: quib⁹ prępositi erant Iodocus haluyn⁹ & rãburus. In reliquo agmine tribus ordinib⁹ incedebãt equitum milia viginti: sagittariorũ atq; balistariorũ duo milia septingẽti præter peditũ ingentẽ multitudinẽ. Erãt ad aldenardũ itinera duo: vnũ p ariaꝫ & sanctũ audomarũ vnde liꝫa flumẽ oritur lõgũ & difficile. Alterũ per cominarũ pontẽ quẽ flamingi occupabant: dirutis p eum fluminis tractũ reliquis põtib⁹. In hos irrũpere cupiẽtibus aliquot militib⁹ qui apud insulã stationẽ habebant: duce halso comitis flandrię notho p menini pontẽ harlã inuadũt: vbi occisis incolis & bonorũ direptiõe facta: cum p finitimos vicos classicũ sicut in cõi piculo in ecclesiis pulsare halsus audisset: receptui canit. Sed iam magna incolarũ vis ad pontẽ conueniẽs: pontem p partes effractũ fimo & fragili

Franci in flãdriã intrant.

materia ꝯtexerat. Eo ꝓperātes frāci rusticoꝵ turba cō specta: sese colligētes p mediū hostē viā aperiūt: & ita pōti se credētes ꝑmi qdē euadūt: q vero ꝓxie seqbātur suo & eqrū pōdere pōtē dissoluerūt i flumē ꝓtenꝰ demersi. Nec postremis meliꝰ obtigit: fluuio se ꝯmittētibus. Cū ei eminētioribꝰ ripis alueꝰ liȝę ferret: ide euadere ifœlix miles nō poterat: iactitātibꝰ i eos tela rusticis. Halsus tñ cū trigita suoꝵ iter ꝑmos se picculo exemit. Igit p cominaꝵ pōtē (q̄ exercitū traducere rex cōstituisset) clissonū conestabilē & sancerrū marefchallū hostē loco extrudere mittit. Cognito frācoꝵ aduētu: flamigi vnā pōtis arcē diruūt i aduersa ripa stationem hñtes. Sȝ i seqnti eiꝰ diei nocte nō iuento vado: cū pōs resistētibꝰ flamigꝭ nō facile restitui posset: Sāpus auratus eqs & aliqt ei amicitia cōsuetudieqȝ cōiūcti nauibꝰ ex isula aduectꝭ liȝā paulati trāsmisere. Nec ex alueto qđ ripę ꝓximū erat priꝰ ꝓdierūt q̄ paulo plꝰ qdrigētis vna cōuenissent: viri qdē gñe nō obscuri: & aio cōstātes. Igit secꝰ littꝰ flumis incedētes: hostē dū petūt: petrus de bosco flamigorū ꝑfectꝰ eos cōspicatꝰ cū aduesperasset suos cōtinuit: donec crastino crepusculo eos adoriret paludstri loco ipeditos & longa fessos vigilia. Interea dū hęc agunt clissonꝰ anxiꝰ valde q̄ temere sui admodū pauci picculo se cōmitterēt: vt hostē q pōti defensando assidebat distineret: iubet sagittariis pōtē instaurēt. q postq̄ cōperit ptē militū flumē enauigasse: liberā optionē dat vt cuiqȝ cōmodū foret pōtē trāsmittēdi. Per eā noctē sampus & q cū eo i palude armati & vigiles sine vllo somno hostē expectabāt: cōdixerunt nō ꝑus i hostē irrūpere q̄ iuaderent. Hostis igit clanculo sub diei crepusculū magno silētio mouēs frācos adorit. A qbꝰ acerrime exceptꝰ (petro grauit vulnerato) cedere loco cœpit: moxqȝ i oppidū se rcipiēs aliqt ędes icēdit: velvt frācos ide amoueret: vl suos ad se dispsos

Sāpus.

A

hoc signo reuocaret. Interi clisson⁹ liberũ factũ põtẽ restituere ĩpat: traijcitq; reliquũ exercitũ. Mltas ex cõmĩnis opes frãcus abstulit qb⁹ ditat⁹ est maxĩe. Est enĩ regionis illi⁹ plebs lanificij pitissima pãnos ex eo artificio textos tũ ĩ suos ↄterraneos atq; ĩdigetes tũ in exteros disparties. Quę oĩa in ptãtẽ irruẽtiũ militũ cõcessere postq̃ tria ex illis milia pijssent. Supato põte Carol⁹ rex cũ reliqs copijs flãdriã ingressus ad mõtẽ yprẽsem castra fecit. Quãobrẽ veriti yprẽses caroli ptãtẽ: duos ex ordĩe pdicatorũ frẽs ad eũ mittũt de pace viã tẽtaturos. Audiuit benigne Carol⁹ nũcios. Nec morãt yprẽses duodecim ex suis optimos ciues ad regẽ delegare: q vrbẽ se suaq; dederẽt. Deditos carol⁹ recepit q̃dragĩta frãco℞ milib⁹ in stipẽdiũ militi mulctatos. Accessere q̃ȝ oĩs illi⁹ orę flãdrię maritimę ppl's: q victos ducẽtes pfectos quos ab arteuella acceperãt: regi tradiderẽt: quo facto regis grãm demererent: simulq; sexagita milia nũmũ psoluẽtes: ne agri viciq; eorũ vrerent ĩpetrarũt. Pręfectis in põte yprẽsi ceruices cęsę sũt. ¶ Ingressus ypras Carol⁹ qnto post die cert⁹ fact⁹ arteuellã relicto aldenardo cũ sexagĩta milib⁹ ad se aduẽtare. Clissonũ conestabilẽ & mareschallos præire iubet. Ipse q̃q̃ cõtinuo ymbre itinera lutosiora essent cũ scda & tertia acie subseqt: atq; int rolerũ & rosebequã castra faciens flamingos opiebat. Ad quẽ se ↄuertere cũ brugẽses cogitarẽt: Petr⁹ de bosco & Petr⁹ mutt⁹ quos arteuella brugis pfectos posuerat ne id facerẽt spe futurę victorię distinuert. ¶ Tãta siqdẽ animi elatiõe turba illa plebis flãdrẽsiũ ferebat: vt parui admodũ haberet frãcos Nã vt ex suis pagis viciśq; turmati ad gãdẽses cõfluxerãt ita erãt varijs insignib⁹ & vestiũ gñe distincti: suiq; ductoris ĩpio q̃si explorata victoria parẽtes. Cognito ex frumẽtatorib⁹ q arteuella trib⁹ hinc tm̃ miliarib⁹ a rosebeq̃ castra haberet: Clisson⁹ Mattheusq; viẽnensis

& Guillerm⁹ pictau⁹ castrꝭ Caroli edicto ꝓgressi hostiũ agmẽ adeq̃tãt: & postq̃ satis exploratũ habẽt: q illorũ mod⁹ ordoq; in icedẽdo eẽt: ad Carolũ ꝓten⁹ renũciãt hostiũ numerũ igẽtẽ eẽ: dẽsos ꝓgredi & gradu moderato nõ aliter q̃ si in cõspectu hostẽ ĩtuerenť: sed nõ ita instructos qn a pitis armorũ vinci fortiter possint. Id postq̃ Clisson⁹ locut⁹ est/ecce hostiũ agmẽ cõspicit: nec frãci pigritãtes q̃nq̃dẽ in acie parati stabãt flamingos durissime excipiũt. Priusq̃ bellũ cõmittereť tãta coruorũ nubes supra vtrũq; exercitũ volitauit vt multis ad mirationi eẽnt. Tãta q̃q; caligo cęlũ obscurauit: vt sese vix acies cõspicerẽt. At postq̃ in hostẽ suos procedere Carol⁹ iubet: atq; auriflãmã signifex explicauit: discussa mox caligine serenitas reddita est. Quę res vt frãcis spem: ita hosti aĩos extulit: vtrisq; credẽtib⁹ ꝓpiciari sibi deũ. ¶ Cõmisso ꝑlio: tãta ferocitate flamingi pugnauerũt: vt loco parũper cędere frãc⁹ cogereť: donec vn⁹ q in frõte erat sublata voce clamãs. O maria virgo ĩquit & vos cõmilitones ꝓcedite & ꝑliemini. Qđ exemplũ imitati cõplures: mutuis se & clamorib⁹ & exhortationib⁹ ad fortiter agendũ excitarũt. Itaq; ferocibus & obstinatis animis pugnatũ est: & flãdrẽses superanť Ex qb⁹ mortẽ oppetierũt milia quadraginta ꝑter eos q̃s in fuga apđ rosebequã Anno salutis Millesimo trecẽtesimo vno & octogesimo: q̃nto kalẽdas decembres dñs de Albreto & cõciacus ĩteremere: ꝑterq; eos q ĩ siluis & palustrib⁹ locis latitãtes a flãdrię comitis militib⁹ necati sũt. Hac cęde ad eos q apđ aldenardũ ĩ obsidiõe pseuerabãt plata nullo ordĩe fugę se cõmiserẽt. In q̃s aldenardo egressi frãci ĩpetu facto ĩcurrunt: obuios q̃sq; passim obtrũcãtes. Tã gl'iosa diuinit⁹ ꝓpe habita victoria rex accitꝭ exercit⁹ ꝓmorib⁹ grãs deo soluit. Et flãdrẽsis cões regi ꝓncipibusq; g̃tificat⁹ se ppetuę illis grę debitorẽ eẽ ꝓfessus ẽ. Cui respõdẽs carolus Cõso-

Pugna apđ rosebequam.

Caroli sexti ad flādrię comitē verba.

brinę inqt comes tuis desp̄atis reb⁹ opitulati sumus. Habes victum ,p̄stratūq̧ rebellē tibi pplm. Nō me latet te dū me⁹ viueret pr̄: cū inimicis nr̄is āglis societatē occultā habuisse. Posthac ītegra ī me fide esto. In te beniuol⁹ eē nō desinā. Post hęc carol⁹ arteuellā īqri(viuat ne an oppetierit mortē)iubet. Erat īter saucios flamigus vn⁹ ex arteuellę p̄fect:q illū necatū eē(cum iuxta illū pugnat)affirmaret. Perductusq̧ ī cāpū vbi fuerat p̄liatū: arteuellę cadauer ostēdit nullo vulnere pcul sum:sed īter cadentē suorū turbā ruina & mole cęsorū opp̄ssū. Ob id ip̄m Carol⁹ cū sauciū captiuū curare īperasset & fuari:flamig⁹ medicamēta recusans volo īqt vna cū meis cōmilitonib⁹ mori:& ita p vulnera p̄fluēte sanguīe exanīat⁹ ē. Hęc victrix pugna cū nō ,pcul a curtraco cōmissa fuisset:carol⁹ curtracū ,pficiscit̄ vbi cū cognouisset qngēta calcaria aurata fuari: eo⁊ sc̄ȝ q cū

Nota de curtraco.

Robto arthesiēsi olī īterierāt. oppidi portas sine vlla oppidano⁊ cęde deijci īpauit. Sed miles frāc⁹ nō oblitus supioris ignominię quā illic aliqn̄ accepisset: dirutis port cōp̄l'ibusq̧ occisis atq̧ spoliat:curtracū tādē īcēdit. Agēte adhuc curtraci rege Brugēses missis oratorib⁹ veniā īpetrāt vigīti & cētū frāco⁊ milia pœne loco pēdētes. Petr⁹ autē de bosco īde ad gādauos se recipiēs eos obstīatiores reddit. In curtraci publicis ędibus lr̄e repte sūt parisiacę factiōis q̄s illis de seditione Parisiēses dedisse subsc̄ptio ānotabat. Id Carol⁹ ęgerrime admodū tulit: nec cūctat⁹ īposito fortiorib⁹ loc p̄sidio: p̄rio vere ad dyonisia⁊ cœnobiū voti & religiōis cā ,pfect⁹: postq̄ voto satisfec: aīm cōuertit vt Parisio⁊ rū cōtumaciā retūderet. Qd subolēs mercato⁊ p̄posit⁹ comitat⁹ aliq̄t ciuitat primorib⁹ ad regē cōcessit. Offerēs liberū ī ciuitatē aditū. pplm a furia resipuisse: pręteritor⁊ ipē obliuiscat: nec despiciat penitētes. Hęc si suo aut ppl'i noīe prępositus dixerit incertū ē. ¶ Rex tn̄ sed

gressurũ rñdit. Aduenienti carolo preibãt acies instru
ctę tres. Primã dissonꝰ sancerrusq; ducebãt: in scda rex
ibat equo insigni vectꝰ: reliq oẽs pedites incedũt. Quę
añ dyonisianã portã lignea ꝓpugnacula erãt/ effracta
sunt & porta ciuitat diruta. Pergẽti ad hũc modũ regi
ꝑpositꝰ magna ciuiũ multitudie stipatꝰ/ hũilis/ ꝓnus=
q; occurrẽs: cũ loq cœpisset rex audire noluit. Sed ꝑte
riẽs ad diuæ marię tẽplũ ꝓfectꝰ: supplicatiõe absoluta
palatiũ petit. Erãt p ꝯpita & diuersoria vrbis dispositi
ad custodiã milites: ꝓhibiti ne pplo & ne militi popls
iniuriã faceret. Edicti tñ cõtẽptores duo ex plebe fue=
re. Qui mox cõꝑhẽsi a suis fenestris illaq̃ati strãgulati
q; pepẽderunt. Incesserũt eo die pvrbẽ biturigũ & bur
gũdię duces: magna armatorũ manu vallati & seditio
nis isigniores auctores tercẽtũ i vicula ꝑmũ cõiectos:
paulopost carnifex capite mulctauit. Inter q̃s fuerunt
guillermꝰ senonẽsis/ iohẽs filiolꝰ/ & martinꝰ doublꝰ.
Et pauc iteriect diebꝰ Nicolaꝰ flamigꝰ. Supplicio eo
rũ expleto cathenę oẽs ex cõpit euulsę: i arcẽ vicẽnaꝝ.
Arma p q̃sq; domos iuẽta: pti in luparã: pti in palatiũ Præpo
deportata sunt. Scabini/ ꝑpositusq; mercatorũ magr̃a situra
tibꝰ amoti & ciuitatis regimẽ ꝑtori parisiẽsi attributũ. merca=
Vectigalia & pecuniaꝝ ex rerũ venaliũ ꝑcio subsidium torum
decretũ atq; exactũ iohẽs maresiꝰ hõ populo gratꝰ: de apd pa=
latꝰ q inter sęditiosos furẽti plebi fauisset: adnitẽtibꝰ risios
maxie biturige & burgũdo pricipibꝰ/ idicta cã dãnatꝰ. supꝑssa
& cũ eo duodeci capite puniti. ¶ Inter hęc ad gradꝰ pa
latinos vbi philippi pulcri simulachrũ visit: extructo
throno carolꝰ patruelibꝰ & aulicorũ nobilitate circũ=
sessus: petrũ dorgemõtẽ cãcellariũ affari q conuenerat
pplm iubet: q a carolo quito ad pñtia tpa orõnẽ dedu
cẽs: ꝑteritas seditiones & populi flagitia: regis ꝑterea
gesta & ex flamigis habitas victorias ꝓlixa orone me
morauit. Nõ mirari eos oportere si de tot scelerũ auto

ribus suppliciũ sumere rex statuisset: q in reliq̃s pœnã cõmeritã irrogare iure optimo poterat. Hęc postq̃ locut⁹ est cãcellari⁹ ad carolũ cõuersus. Hęc ne sunt inqt serenissime rex q̃ mihi dicẽda cõmiseras? Assentiẽte rege patrueles ei⁹ ad genua caroli ꝓcliues ꝓ pplo idulgeri orãt: nobilitate quoq; atq; fortunis insignes fœminæ: passis crinib⁹ lachrymãtes: ꝓcũbẽte humi pplo regis miseratione expectabãt. Mouit regẽ oĩm miserabilis clamor: & mortis suppliciũ pecuniaria mulcta cõmutauit. Nã dimidiã fortũarũ oĩm ptẽ re⁹ qq; redimẽdi sui cã pẽdit: q̃ militi ad stipẽdiũ distributa ẽ. Parisiẽsiũ edomita ptinacia: rothomagẽses superãt q puniret. Misso ad eos iohe viẽnẽsi admiraldo cũ iohe pastorello / & iohe mercerio q̃sdã ciuitatꝫ portas eruere: & factionis cõscios cõphẽdere / & supplicio affici rex mãdat. At quia ꝓpediẽ dñice resurrectiõis solẽnitas erat: remissio capitali supplicio nõ pauci suis bonis ꝓuati soluti sũt. Nec ad fiscũ mulcta: sed ad quorũdã singulare ꝯmodũ venit. Q̃uis eñ reipublicę titulo principes agãt: ministrorũ tñ lucrũ est qđ exigit. Itaq; bona hui⁹ exactę pecunię ps ad biturigũ & burgũdoꝝ duces ꝑuenit. Cum hæc i frãcia gerũt ãgli de inferẽdo frãcꝫ bello lõdonijs cõsultãt. Cler⁹ vero nõ ignar⁹ Richardũ suũ regẽ qetꝫ atq; ocij patiẽtẽ eẽ bellũ dissuadebat: & ĩprimis cãtuariẽsis archiẽpsul: quẽ alteri⁹ factiõis sectatores necauerit. Porro vrban⁹ sext⁹ decimã regi richardo cõcesserat / vt in frãciã copias traijceret ad opp̃mẽdũ eos q clementẽ cõpetitorẽ ei⁹ tuebãt. Ei⁹ decimæ atq; expeditiõis coactor & prĩceps fuit Hẽric⁹ dispẽsari⁹ norduic⁹ antistes vehemẽtꝫ animi iuuenis. Cui attributi sunt qngẽti eqtes & qngẽti supra mille pedites: ꝑter magnũ sacerdotũ cõcursum q vrbano assẽtiebãt. Qui calisiũ tẽpestate ꝑmo ĩpediti: nacta mox serenitate trãsfretarũt: atq; ide i flãdriã migrauerũt / excepti aliq̃t locꝫ libaliter & cõmea-

Mulctat populus parisiẽsis.

Angli de bello ꝯsultant.

tu adiuti. Quorū aduēt⁹ cū regē lateret carnutū religionis grā ꝓficiscēs: tēplo diuę mariæ visitato: aurelianū vbi seditionē ppl̄is mouerat ꝑgit. Supplicio de flagitiosis sūpto ꝓten⁹ parisiū reuertit̄. Ibiq; ꝓmū de āglis nūcio accepto copias ꝯtrahit. Qđ audiētes gādaui q̄sdā ex suis primorib⁹ ad carolū mittūt: sed eos ad suū conspectū carol⁹ nō admisit: nō nesci⁹ qđ societatē cū āglis iniuissent. ¶ Coacto exercitu ī q̄ trecēta eq̄rū milia fuisse frossard⁹ tradit. Venerat ei ad regē ex germania federic⁹ dux bauar⁹ & alij auxiliares multi. Cū de sufficiēda annona atq; īuehēdo ad exercitū cōmeatu ꝓfecti militū ꝯsulūt. Colin⁹ boulard⁹ pisian⁹ ciuis q̄drimestrē cōmeatū (si ꝓciū sibi soluat̄) mīstrare se pollicet̄. Cōstituta illi mercede: carol⁹ ex s̄cti dyonisij æde auriflāma recepta / eaq; guidōi de trimoula assignata mouet. Iter agēti nūciat̄ āglos ex gandēsiū s̄nía ypras circūsedisse. Sed illi aduenīētē Carolū formidātes obsidiōe soluta suburbia cremāt: atq; īde casletū ducētes oppidū circūuallāt. Sed clissono cū britonū duce illos ꝓsequēte: īcēsis castris burburgū & grauelīgā versus abierūt. Et robin⁹ canoll⁹ arrogās & iactabūd⁹ angloꝝ ductor: tāetsi q̄tidiano fere ꝑmōe pui se facere frācoꝝ potētiā diceret Dunas q̄ se recepat ꝓcedētib⁹ in eū frācis reliq̄t grauelīgā petēs. Quā itē a carolo circūseptā dimisit: p portā q̄ nōdū armatis cīcta erat dilaps⁹. Desti āglis oppidani cū se acerrime defenderēt: expugnati tn̄ pti occubuere partim in seruitutē acti: donec magna se pecunia redimerēt. Grauelīga relicta: quia burburgū angl⁹ occupauerat: eo se frāci cōtulerūt. Prius tn̄ q̄ vllū obsidionis aut oppugnatiōis signū darēt: cliffon⁹ āgloꝝ ꝓfectos in colloquiū venire petit: vt illos aliq̄ forte rōne adducere posset āgliā repetē. Sȝ clissoni verbis elatior fact⁹ hostis: timoris hęc īdicia eē rat⁹: stati eruptiōe facta frācos adorit̄: edito demū acri ꝓlio ī oppidū repulsus: cō

Copiæ regis Caroli.

Burburg⁹. Grauelinga.

clusus obsidione est. Ad pmã oppugnationẽ in q phi-
lippus arthesieñ. augi comes egregiã operã nauauit: i
muros cũ regio vexillo cõscẽdẽs ãgli britonũ ducẽ af-
fari postulãt. Accedẽtẽ ducẽ orãt: burburgo abire illis
incolumib⁹ liceat. In eo spẽ suã reposuisse: q mẽoria
teneret ãglorꝝ ope se britãnia potiri. Prędecessores ei⁹
anglis regib⁹ obsequẽtes fuisse / eorũq amicitiã sẽp co
luisse. Ad hæc dux rñdit regẽ se cõuẽturũ. Adiens igit
carolũ brito q ab hoste accepisset ei patefec. Addiditq
belli fortunã ancipitẽ esse: dei nutu nõ hoim virtute
victoriã dari. Si oppugnare illos pgat: cũ ipi plurimi
intra oppidũ pugnẽt occisuros facile aliqt ex pceribꝰ
frãcis qrũ mors nõ satꝫ cõpensari possit. Hyemẽ pterea
instare q illis locis horridior soleat esse atq aspior. Er
go operęciũ fore si discedat hostꝫ oppido in regis ptãte
relicto. Huic ducis sniẹ qq multi aduersarent: et impri
mis petr⁹ dilleri⁹ pcipua strẽnuitate aurat⁹ eques: asse
rẽs facile expugnari ãglos posse si cõtinẽter oppugnẽ
tur. Nõ audiẽdũ ducẽ qui suo more ãglis nõ inimica-
retur: eosq armorũ & belli socios quõdã habuisset. Vi
cit ducꝫ snia. Datusq ẽ hosti liber egress⁹. Qui burbur
go militari ornatu exiẽs regi grãs ob receptã libertatẽ
egit. ¶ Dũ hæc agũtur frãcisc⁹ acremen⁹ gãdau⁹ alde-
nardũ noctu scalis in muros oppidi erectis capit / & ex
turbatꝫ inde oppidanis gãdẽses loco iponit. Oppido
burburgo recepto: vn⁹ ex frãcis sacrorꝝ cõtẽptor: tẽpli
forib⁹ effractis: dũ diui iohis argenteũ simulachrũ ra-
pere cõtẽdit: simulachrũ auersa facie dorsuꝫ illi versat:
nec mora sacrileg⁹ fit mẽtis inops: atq i semet isaniẽs
in pprios art⁹ deseuit. Ceteri milites h̃ euẽtu exterriti
tẽplo abstinuerũt. ¶ His reb⁹ burburgi cõfectꝫ / postq
rex parisiũ remeasset: auditis plurimorũ qrelis q in bri
tonũ ducẽ ob dimissos ãglos oblo qbant: rem dissimu
lat. Quẽ ppaucis post dieb⁹ secut⁹ brito: quãdã a bello

Ad burburguꝫ ãgli obsidẽtur.

Nota.

vacationē ab anglis cōcessam regi renūciat: atq̧ ita ni=
hil cūctat⁹ in britāniā se ꝓripit. Spe aūt pacis cū āglis
accepta: carol⁹ biturigū ducē calisiū legat. Quo lenca=
strię dux ᾱgl⁹ cōuētur⁹ erat. Multoꝝ dierū hic atq̧ ide
hīta coitio nihil ꝑter iterituras īducias īportauit. Per
id tp̄s flādrēsis comes ludouic⁹ morit̃: cui⁹ sepulchrū Ludo=
visit̃ i tēplo diui petri isulani. ¶ Et ī aqtania hoīm p= uici flā=
ditoꝝ q nouis reb⁹ aīm ītēdebāt nō pua man⁹ sācerrū drensis
marescallū ꝓpter īducias qetū & nihil ab hoste timētē mors.
inuadit. Sed sua cautiōe (vt ꝓuid⁹ erat) ꝓtect⁹ grassa=
torib⁹ restitit. Nec ꝓpterea destiterīt p̄datores: arces vt
cūq̧ poterāt furto atq̧ īsidijs occupare: admonētibus
anglis q̄rū in frācos nulla erat sincera/ vel fœderꝫ/ vel
induciarū fides. Eadē q̄ꝫ tēpestate aruerni adiūctꝫ sibi A rusti
lemouicēsib⁹ atq̧ pictauis grauissimā seditiōnē excita cis vio=
rūt. ducē sibi quēdā petrū bruerīū īstituētes/ atq̧ ita p lentia p
neq̄ssimā licētiā grassātes: nobilē quēq̧: clerū itē & ali Aruer=
cui⁹ pēsi hoīem sibi obuiū sine miseratiōe obtrūcabāt. niam.
Nā dep̄hēsi forte p viā scoti eqtꝫ capiti ignitū cassidē ī
ponūt. Sac̄doti āputatꝫ digitꝫ/ capitꝫ verticē deglubūt
deīde cremāt. Religiosū hospitalis ordinis p alas ꝓce
rę arbori appēsū sagittꝫ telisq̧ ꝯfossū necāt. Nec mod⁹
illis erat vll⁹ sęuiēdi: plurꝫ inter illos habebat̃ q durio=
ra flagitia cōmitteret. Hui⁹ tā detestādę inhūanitatis
nūcio accepto: biturigū dux q auinionē salutādi pōti=
ficis cā petebat delecto nobiliū exercitu in sediciosos
mouet: quos nō difficili ꝑlio multꝫ occisis/ multisq̧ la
queo strāgulatꝫ supauit. ¶ Inter hęc ludouic⁹ ādegau⁹ De nea
q appuliæ regnū a gregorio. xij. vocat⁹/ & deinceps ab poli.
alexādro qnto rex neapoleos ꝯtra ladislaū vngariæ re
gē declarat⁹ vēdicabat: rerū oīm egenus Petrū craonū
ad vxorē in frāciā mittit: pecuniā quā illi discedēs cre=
diderat acceptur⁹ & ad eū mox platur⁹. Sed pfidus in
dn̄m craon⁹ pecūia accepta segniter agēs lasciuię suæ

prius q̃ dño obsecut⁹ est. Nã dũ p venetos iter facit: ludouic⁹ expeditiõis suę in italiã sero pœnitẽs / aĩo ęger: & fortunaꝝ oĩm inops morit. Hũc exitũ habuit temerarię & lõgĩquę militię belli incaut⁹ ductor: quo defũcto qsq; q eũ secut⁹ fuerat miles bacillo cõtẽt⁹ vili sordidoq; hitu domũ vix reuisit. Ei⁹ cladis cã fuit Iohes xxiij. alexãdri successor. Nã copiarũ suarũ ꝑfecti ludouico exitiũ parauerũt. Iohes vero ĩ cõstãtiana synodo agẽs papatu priuat⁹ est: & ĩ castello haldeberga ĩ custodia hit⁹ sub tutela ludouici bauari duc; vbi ãnos tres asseruat⁹ est. Cõptũ enĩ synod⁹ habuit illũ plurima aduersus ecclę fidẽ dogmata diuulgasse. ¶ Sub id tp̃s biturigũ dux & lẽcastrię priceps calisiũ cõueniũt. Cã cõuentionis spes pacis fuit / q̃ irrita hita est: q̃q̃ plurimas optimę pacis leges biturix ãglo ꝓponeret. Manifesta ta ãglorũ aduers⁹ frãcos inimicitia qñqdẽ carolo cõducebat amicitias cõparare: niuernẽsis comes hannoniæ comit; filiã vxorẽ duxit: iureiurãdo pollicẽte p̃re ptiũ caroli fore. Cameraci nuptię factę sũt. Vbi carol⁹ equestre certamẽ qđ hastiludiũ frãci dicũt: exercitatiõis gr̃a cũ collardo de spineo nõ sine laude habuit. ¶ Nõdũ p eos dies nauarri reg; inuidẽs frãcis anim⁹ qeuerat: biturigũ burgũdũq; ducẽ veneno tollere cogitans. Itaq; cõfectũ letiferũ puluerẽ cuidã ãglo iohi dat: quã pecunia a nauarro accepta ducib⁹ cõferat. Angl⁹ receptũ facin⁹ dũ exeq parat popinã ducũ crebro ingress⁹ a cocis deꝑhẽdit quẽ scel⁹ cõfessum lictor capite plectit. Inter hęc cõplures ex frãca nobilitate qb⁹ dolebat ãglos tã frequẽtib⁹ bellis frãciã ĩpetere: de expeditiõe in ãgliã ducẽda assidue colloqbant. Qua re a carolo aĩaduersa cũ florẽti ætate aĩoq; excelso eẽt: de ipsa expeditiõe cõsiliũ capit. Inuenit facile factu eẽ angliã vinci. Dacos olĩ & ꝑterea saxones illã occupasse: ea cõditiõe gẽtẽ eẽ q̃ intra suos fines bellũ diu ferre nõ possit. Vno aut ad

[Margin notes: Iohes xxiij. — Nauarri neqtia. — Vanus belli in angliã apparatus.]

summū secūdo ꝓlio vel vinci vel vicere solitā: nec vni⁹ hois p̄ncipatū lōgo tpe ppeti: suos reges aut necandi/ aut pellēdi cōsuetudinē fecisse. His rōnib⁹ psuas⁹ carolus bellū anglis indicit. Nauib⁹ vndiqꝫ cōtractis ingētem classem armat. Tā grādib⁹ cœptis cū pecunia q̄rit tributū rex inauditū vixqꝫ ferēdū exegit. Quāobrē permulti frācia relicta nouas sedes q̄siuere. Classe viris armis cōmeatuqꝫ affatī īstructa: maxim⁹ ille naualis apparat⁹: nō sec⁹ ac in arēte stipula crepitās atqꝫ æstuans ignis euanuit. Nec dubia fama erat p̄ncipū culpa id accidisse: q exactā ad expeditionē pecuniā inter se corripuerāt. Improba siqdem auri cupido publica vtilitate neglecta sui tm̄ curā habet. Vn⁹ tm̄ iohēs viēnēsis amirald⁹ nauib⁹ sexagīta instructꝭ/ scotos petere ausus est vt inde bellū āglis īferret. Visus ē rex scot⁹ iohis aduētū moleste tulisse: & quoad p eū fieri potuit trāsitus in angliā tardat⁹ est. Interī tm̄ dū delectū militū facit: frācos cōmeatu iuuat. Nā inter āglū scotūqꝫ graues tum belli causę erāt. Paratꝭ copijs scot⁹ Iohi tria armatoꝝ milia ex suis attribuit. Ingressi cū scotoꝝ manu āgliā frāci oīa hostiliter incursant: & depopulāt nullo illis occurrēte anglo. Atqꝫ ita ad droartū arcē pueniētes eā oppugnare cū amirald⁹ decreuisset: scoti id ne faceret dehortabant: psuasum sibi habētes illā īexpugnabilē esse. At iohes loci naturā atqꝫ munitiōes diligēter contēplat⁹: vnā ptē aīaduertit q̄ arx expugnari posset. Igr̄ dato oppugnādi signo: frāci (spectātib⁹ q̄si p ociū scotis) in arcē irrūpūt. Ceperūt ꝓterea alias munitiōes do nec rex angl⁹ arma in illos desūpsit: tāto qdē nūero vt iohes paucitate militū inferior cū ītelligeret scotos remisso aīo eē: in scotiā copias reduxit. Vbi fœmine cuiusdā regię nobilitatis amorib⁹ capt⁹ āmonit⁹ tādem ab ea scotia discedere: qꝛ suspectū eū rex hr̄et. Cōscensa clā naui in frāciā se ꝯtulit. Perrarū est frācos aliena in

Principū iniqtas.

Iohannes viēnēsis in angliaꝫ ducit.

gente gloriã cõparasse: qua arrogãtia vel libido nõ obscurauerit. Ex classe q̃ ad expeditionẽ aduersus ãglos frustra cõparata erat: q̊ta pars in scluſę portu stationẽ habebat. Quã incẽdere p frãciscũ attremẽ hũilis conditionis hoiem gãdẽses instituerũt. Qđ vbi a scluſę p̃fecto certis indicijs aĩaduersũ est dũ autores pq̄rit: dãnũ aufugerũt. Duodecim tñ deprẽhẽsi capite puniti sunt. Apud dãmũ erat aliquot anglorũ p̃sidiũ. Fugiẽtes Carol⁹ psecut⁹ dãmũ circũcigit: p̃ter eam ptẽ qua pal⁹ est Circũsidenti franco oppidani cõuitia dicũt q̃si ad eos superãdos imbelles essent. Sed postq̃ se oppugnari circũspiciũt: mox de deditiõe cõsultant. Atq; interĩ angli aliq̃t p paludẽ salutẽ petere visi sunt. Eapropter ad paludis exitũ miles posit⁹ q hostẽ trãsitu phiberet. Mox ad muros machinis admotis / & muri pte deiecta: frãci locũ expugnãt. In ea opes pmultę p̃ciosęq; iuẽtę. Frãcisc⁹ vero q vrẽdarũ nauiũ negociũ i se recepat gãdauũ se recepit. At rex ad nauiũ p̃sidiũ turrim munitissimã apud sclusam extruxit. Tũ ei a regib⁹ frãcis sclusa tenebat. Sed eã philippo burgũdionũ duci cũ carol⁹ postea dedisset: illã flamĩgi comites ab illo tpe hactenus possederũt: nõ sine frãcorũ dãno. Nã cũ edito mediocriter iugo arx munitissima sit in mare lõgissimũ pspectũ habẽs: pelagi illi⁹ & terrę flãdrię imperiũ quasi sibi arrogasse facile credi põt. Scio frossardũ scripsisse Sclusam p̃usq̃ arce muniret fuisse guillermi de namurco q Philippi burgũdi cognat⁹ erat: eãq; a guillermo ꝯpasse: data illi bethunia cũ agro adiacẽti. Moxq; i colle q scluſę emiet arcẽ exędificasse. Est pene ĩsula zelãdia quã rhen⁹ i mare ĩfluẽs efficit. A cui⁹ ĩcolis ãgli gãdẽsesq; plærũq; iuuabãt. Eos rex adoriri iubet: capti occisiq; ex illis multi fuere. Captiuis aliq̃t cũ mortẽ carol⁹ remitteret mori maluerũt. q̃rũ vn⁹ q tãetsi sanguis gradu alios ꝯtĩgeret: eos tñ supplicio afficẽ si salu⁹ euaderet se obtulit

Sclusa arx frãcorum fuit.

Zelandia.

¶ Itaq; imanis carnifex cōcaptiuos ꝯsanguineosq; ne cauit. Detestat⁹ aūt rex hoīs īpietatē pari eū pœna ple cti iubet. ¶ Per id tps sedēte apd auinionē Innocentio septio q rarā nisi ex frācię regno obediētiā erat cōsecu tus: & cardiales trigita ordiauerat: qb⁹ grādis sumpt⁹ op⁹ eēt: diui nichasij remēsis abbate ī frāciā misso di midiata oim eccłiaꝝ ptē exigere conabat. Cui cœpto scholastici achademiæ parisiēsis restiterūt: missis ad ca rolū oratorib⁹ q pōtificį edictū haud ęquū eē ꝑsuade rēt. Audita scholasticoꝝ q̄rela: rex exportari regno pe cuniā vetat: & eccłiaꝝ ꝓuēt⁹ ī tris ptes distribui iubet Vnā ī eccłiaꝝ īstaurationē: alterā dissoluēdis eaꝝ obli gatiōib⁹ & debitis. Tertiā q̄tidianis mīstrorū vsib⁹ assi gnauit. Simulq; de his reb⁹ arnoldū corbiū ad pōtifi cē legat. Pōtifex aūt edicti pœnitēs ab exactiōe destitit ¶ Postq̄ ex flādria carol⁹ parisiū remeasset: brugēses & q ypras īcolūt īntercessore iohāne dello aurato eqte au tores fuere pacis q̄ a carolo gādēsib⁹ tornaci data est: philippo burgūdoꝝ duce q ī comitatu flādrię successe rat: assistēte. ¶ Per id tps rex ysabellā bauari ducį filiā q̄bianis vxorē accepit. Venerat paucis supra diebus ex armenia ī frāciā turcos deuitās leo armenię rex q solli citissime curabat frācoꝝ āglorūq; ꝯtrouersiā cōponere vt duoꝝ potētissimoꝝ regū cōciliatiōe partā: ipi ī tur cos expeditionē ducere nō recusarēt. Eā ob rē caroli as sensu ī āgliā ꝓfect⁹ ita egit: vt de mittēdis ex hmōi cā oratorib⁹ cōueniret. Itaq; calisiū angli boloniā frāci se cōtulerūt. In ea legatiōe dieb⁹ qnq̄gita frustra cōsūptį cū āgl⁹ p̄ter honestę pacį leges nulla nō sibi arrogaret: discessum est. Cōtrahit ob eā rē Carol⁹ nūerosam clas sem: seq; ad āglicanā expeditionē īstruit: pecunia a cle ro mutuo accepta: a ppło vero sine modo exacta. Erat carolo soror katherina quā biturigū ducį filio despon det: cognatiōis legē pōtifice laxāte. Paratis apd sclusā

Nota.

Pōtifi cis ro mani exactio

Ysabel la caro li. vij. mater.

Armē nie rex

Andegaueñ. ducis ignauia.

ad expeditionē nōgētis nauib⁹: cūctāti attrebati carolo: pfecti classis significāt tps nauigationi accōmodū eē. ¶ Qui ducē biturigū morā causat⁹: tādē ducē q Parisij delitijs operā dabat: accersiri iubet. At ille Carolū lrīs admonet: vitā ī tuto & sine tristi sollicitudīe agere nec ī āgliā traijcere festinet. Venit tñ ad carolū dux nō sec⁹ ac ludēs: ne in se militū odiū cōuerteret. ¶ At cum sclusam venisset: simulat qdē traijcere ī angliā. Sed pigre iocolariterq; oīa agēs: ortis tādē grauib⁹ pcellis expeditionē dissuasit. Dimissa classe: cū oī belli instrō: ea oīa ī āglorū ptātē venere. Credidit patrueli nepos: & quā incredibili īpēsa classem militēq; pxerat repēte dimittit nulla publicę vtilitatis rōne habita. Pleriq; enī rerū admīstrationē p ludo principes habēt. & quanti suę libidines cōstēt non psiderāt: qđ euenire ijs solet qbus ppłi marsupia ęrariū sūt. Fuit nimirū hui⁹ classis nō facile supputāda īpēsa. Quippe ingētē cōmeatū cū supra modū haberet: naues q̄3 ipse varijs picturis decoratę erāt. Et auro mali ornabanť: ita vt certarent pceres: qs ditiore naui veheret. Milites vero & nūero nauiū & tāto apparatu exultātes atq; iactabūdi: angliā iā iam victā desolatāq; eē īter sese głiabanť. ¶ Eisdē diebus regina filiū enixa est: Cui patris nomē īditū: quē īmatura mors abstulit. Fato q̄q; suo funct⁹ est nauarr⁹ rex carol⁹: euētu admiratiōe digno. Cū lōge senex eēt: & calore defect⁹: lintheo illū insuendū & aq̄ q̄viua dicitur pfundēdū qdā suaserūt. Eā enī aquā efficacē calefaciendi vim habere cōstans opinio est. Hoc suendi ministeriū dū sutor noctu exequiť: filū ei⁹ (abrūpēdi cā) ad lucernā admouēs: exceptā filo flammā: ad lītheū priusq̄ aīaduerteret sutor raptī3 delabi videt. Nec mora lintheū oē subito exuriť miserabiliter vociferāte nauarro. Qui die tertio post cōtinuo dolore macerat⁹ extinct⁹ est: plerisq; cōstanter affirmātib⁹: diuinā esse irā

Nauarri regis mors mirabilis.

q̄ pfidum regem digna suis scelerib⁹ pœna cruciasset.
¶ Fuit eodē tpe nauale aduers⁹ āglos bellū: q duce hu gone dispēsario nauib⁹ amissis: a frācia supati sūt: hugōe capto. ¶ Per eā tēpestatē duo ex familia petri alēconij ducis pceres: iaqt⁹ grisus: & iohēs carōgi⁹ singlari certamie parisij dimicarūt. Dimicādi hęc cā fuit. Erat iohēs eques mlta cognoscēdi auid⁹: ob id icidit illi anim⁹ aliqrsū pegrinādi. Relicta igit argētolij i psico vxore: vt ꝯstituerat abijt. Iaquet⁹ aūt grisus vel ꝙ mulierē q̄ formosa erat amabat: vel ꝙ iohanni nocuisse aliqn̄ gauderet: diluculo surgēs argētoliū mira festiatiōe cōtēdit. vbi liberalr̄ except⁹: dicit vidēdę arcis cā aduenisse quā lōge speciosam eē accepat. Iohis vxor amicū viro suo hoiem reserato ostio i arcē sola intromittit. At grisus solitudie loci audacior fact⁹: renitentē fœminā stuprauit. statiqꝫ libidie expleta abeūti griso: tu inquit vxor fœdissime adulter stupri pœnas aliqn̄ lues. Flagitiū aūt i aduētū mariti cęlauit mlier. Cui tādē reuerso iaqti violētiā mœrēs detexit. Qua re turbat⁹ iohēs: assūptis secū aliqt ex suis & vxoris amicis ad ducē alēconiū rē oēm defert. petitqꝫ aut adulteriū corripi: aut i certamē descēdere pugnę sortē expertur⁹. Id vbi dux nō admittit: ad regiū plamētū q̄relā retulit. Diē certamini senat⁹ edic. Carol⁹ rex ex edito solio duellū spectauit. Venerat q̄ꝫ iohis vxor curru vecta: ad quā vir accedēs. Tu inqt mlier vnica testis ades illati i te stupri cui⁹ gr̄a duellū hr̄ ipe assumo. Dic palā: si iuste adulterū aggredior Mi vir ait vxor: meę i te fidei secur⁹ accede nihil tibi mētita sū. Ad hęc verba osculo vxori dato carōgi⁹ i duellū pcedit. Qui eq̄stri ꝯgressu mox i fœmor vulnerat⁹ nec ppterea segnior fact⁹: i pedes desiliēs adulterū humo psternit atqꝫ occidit. Quē carnifex ad patibulū tractū sblime illaqat. Carōgiū aūt mille fracis: & ānuo ducētorū frācorū stipēdio Carol⁹ donat. Hac sorte iterijt fœd⁹ adult. At britonū dux iohēs de mōteforti accepto

Duellū p adulterio.

Dux britonũ fallax.

Clissonũ conestabilē ꝯhēdi manigij cā in britāniā aduenire: eũ ad prandiũ inuitatũ remotis epulis in vincula cōijci mādat: neqȝ exemit donec ea q̄ in britānia clissonus loca habebat: ei⁹ ptāti pmiserit: solutis isup cētũ frācoꝝ milib⁹. Oderat eni clissonũ dux ob id maxie q̄ iohānē britānicũ caroli blesen. filiũ ex anglia vbi ānos qnqȝ & triginta patris loco obses extiterat liberauit: ei q̄ filiā desponsarat. Cui⁹ gratia timebat dux iohānem britāniȩ ducatũ quē eius pr̄ amiserat aliqñ armis vēdicaturũ. Inde liberati clissoni vultũ dux intuitus: hȩc inquit clissoni dimissio mihi patriȩqȝ olim dāni nō nihil iportabit Postq̄ ducis in clissonũ dolos pfidiāqȝ carolus accepit; ad eũ mittit q̄ illũ in iudiciũ aureliā vocent Die cōstituto nō adueniēte duce: clisson⁹ ad regis genua pcũbēs: cōtumaciā inqt iniqssimi ducis rex iustissime nō ignoras. Tuũ ē mihi iiuriā passo iusticiā accōmodes. Ecce ducē ad singłare certamē appello. Et hȩc dicēs pign⁹ duelli exhibet. Vbi hȩc a clissono dicta gestaqȝ dux cognouit: verit⁹ ne istigāte clissono Carol⁹ bellũ aduersus eũ susciperet: p nũcios Carolũ orat: ne sibi succēseat: q̄ aureliā vocat⁹ nō affuerit. Fuisse arduis tñ negocijs occupatũ. Iā vero ociũ esse: si p regis volũtatē liceat blesas aduētare: ibiqȝ corā regijs legatis purgatũ se facerē de ijs q̄ regi ab aduersario delata eēnt. Cōtinuit diu carol⁹ rĩsum. Deniqȝ placuit patrueles suos biturigũ & burgũdiȩ duces blesas mittē. Postq̄ ꝯuenē: britonē arguũt eoꝝ q̄ in clissonũ cōmisisset. Nullā illi grām dari posse: nisi ad regē cōcederet. Non dubitauit brito ducũ pñtia atqȝ auctē fret⁹ regē adire. Corā positũ clisson⁹ magnope accusat: q̄ se regio magr̄atu illustrē: et reipublicȩ cā i britānia ex regis iussu agētē: p simulatā beniuolētiā ad epulas iuitatũ cōpḣēderit: tādiu i dura custodia habitũ donec arces & q̄ sua erāt ei⁹ ptāti dimisisset. q̄ anglo hosti amic⁹ & fautor hēbat: iustũ esse:

aut illũ duelli pign⁹ recipere: aut pœnas subire debitas ꝓditori. Ad hũc modũ excãdentẽ ira clissonũ duces ad modestiã reduxerũt. Nã in cõi regis cõsilio cã̄ agi & prudentum sentẽtia diffiniri clissonus acquieuit. Acta causa est ab vtraqꝫ pte magno certamine. Demũ dicẽte ius cancellario dux arces rupis arianæ: & losselini cũ tota ablata ĩde supellectili clissono restituere dãnatus est centũ milium francorum pœna adiecta. Per hanc tẽpestatẽ iohãnes mõtesonus ordinis diui dñici: theolog⁹ magni nominis doctor: ad populũ de diuę marię virginis puritate contionat⁹: eã originali cõtaminatiõe reliquę humanę ꝓpaginis instar fuisse infectã disseruit: Quẽ alter eiusdẽ ordinis theologus imitatus: cũ rothomagi de re ipsa sermonẽ haberet: Ego inquit nisi palã ostẽdero christi matrẽ paternę originis labẽ dum cõciperet contraxisse: huet⁹ appellari nõ recuso. Est em̃ id apud frãcos nomẽ ridiculũ. Eã ob rẽ diu in ꝯsuetudine fuit: vt eius ordinis fratres hueti a pueris passim vocaretur. Discussa in præsentia põtificis innocẽtii. vii. veritate ꝓcurãte maxime Parisiẽsi schola: mõteson⁹ parisiũ redire: & quæ de virgine temere ṗdicauerat retractare compellit. Erat in lemouicib⁹ anglus nigrũ caput appellat⁹: qui ex arce chaluceto ĩcursiones crebro faciẽs aruernos vexabat. Hic quadringẽtis delectis militib⁹ cõtractis mõferrãdũ noctu ducit: sciẽs oppidũ nullo præsidio teneri. Ibi ꝑ obscurũ noctis positis q̃ proxime muros ĩsidiis: aliquot eqtes simulare se mercatores docet. & cũ oneratis iumẽtis sub ĩitio lucis mõferrãdũ ꝓficisci. Itaqꝫ milites vt iussi erãt ad põtẽ q ante portã est ꝓgressi: patefieri sibi aditũ orant. Ianitores nichil de ĩsidiis conscii põte demisso pseudomercatores in suã pniciẽ admittũt. Nã porta occupata: milites districtis mox gladiis eos necauerunt. Nec mora q in ĩsidiis erãt oppidũ inuadũt oĩa in mortẽ atqꝫ in prædã cõuertẽtes. Ea re ad sancerrũ mareschallũ q tũ in aruernia agebat plata dũ illũ copias mõferrãdũ mouere hostis ac-

De beate marie conceptiõe ꝯ predicatores.

Nota militarẽ astutiam.

cepit: Currib⁹ preda raptim iposita & captiuis abductis: chalucetũ ꝓpere remeauit. Venerat in curiaʒ eo tépore anachorita quidã portans in dextera rubrã crucẽ: vir auste rę & religiosę cõuersationis. Hic regeʒ affari cũ peteret: ab aulicis sępenumero ꝓhibitus est: verentibus ne vel dolo regem circũueniret: vel reuera specie aliqua sanctitatis regiũ animũ aliorsum traduceret. Perseuerãter tamẽ agens ad regẽ introducit. Cui se desuper admonitũ esse dicit: vt illum de vectigalib⁹ tributisq̧ ãnuis tollẽdis ꝯueniret. Ni faciat: dei irã in ꝓximo eẽ: qui renitẽtẽ puniret. Sed neq̧ liberos vllos habiturũ. Tunc eñi tẽporis regina cũ filiã genuisset: ea vita decesserat. His anachoritę comminationib⁹ rex paululuʒ ꝑterrit⁹: vectigalia demere cogitauit. Sed vtroq̧ patruele biturige dico atq̧ burgũdo dehortãtib⁹ cogitatu abstinuit. Scribũt hystorici gheldrię ducẽ nullis interue niẽtib⁹ caussis ad bellũ regẽ ꝓuocasse. Idcirco carolũ in ducẽ mouisse quẽ agrippinensis archipręsul: & iuliaci dux a temeritate resipiscentẽ regi ꝯciliauerũt. Remis deinde cõ uẽtu habito: quãdoquidẽ rex adoleuisset haberetq̧ ętatis et prudẽtię satis: vt regnũ sine alteri⁹ tutela administraret: visum est cõsilii assessoribus ex reipublicę cõmodo fore: si vno principe regnũ gubernaret. Igitur ad caroluʒ oĩa relata sunt & patruelib⁹ regimẽ interdictũ. Egit tamẽ illis gratias carolus: ꝙ ei⁹ negocia bene gessissent ꝑcatusq̧ eos est fidi in eũ postea ꝑmanerẽt. Illi magnis a nepote rege donati munerib⁹: Carolo valedicentes: alter in linguã occitanã cuius administrationẽ gerebat: alter in burgũdiã ꝓfect⁹ ẽ.

Admonitio de vectigalibus tollendis.

Rex vero parisios petẽs veteres regni institutiones recẽsere iubet. Recẽsitas pręcipit obseruare. Inter eas institutiones (carolo ex flãdria vt supradictũ est reuertẽte) mercatorũ præposito scabinisq̧ parisianis: ciuitatis admĩstratione fuerat interdictũ: & pretori vtraq̧ gubernacula assignata. Quẽ magistratũ cũ iohãnes soleuillus hõ sine ꝯtrouersia erudit⁹ & iustus gessisset: nõ insci⁹ quãtę sollicitudinis erat

Nota de ꝑtura parisiensi.

vtriq; officio inseruire: regez adit curas enarrans quę bino magistratui incūberēt. Alteri vix se satis eē posse. Orare vt vno se abdicare possit. Deputat̄ i ei⁹ locū iohānes iuuenellus it̄er parlamēteos aduocatos boni hōis & ꝓbitatis vir. Quē nō ꝑpositū sed custodē prefecture mercatorū rex appellare istituit. Quo nōie parisian⁹ preses etiā nūc appellatur. Hic iuuenellus p̄re iuuenello de vrsinis nat⁹: ex vrsinorū nobili i latio familia gen⁹ duxit. Quē neapolin⁹ mettēsiū ep̄s ei⁹ frater in galliā: q̄ strēnu⁹ & belli sciēs eques esset: illexerat. Qui aduersus anglos pręclara militię opa gessit. Deinde quiescēte paulo a bellis frācia: arma i turcos tulit. Ibiq; gloriosa morte iteriit. Iohānes autē iuuenellus custodia ꝑpositurę accepta: cū parisiorū libertates & priuilegia immunita ꝑperisset: rothomagēses iprimis in iudiciū adduxit. Atq; ita redintegrata priore libertate: flumia quoq; sublatis ipedimētis nauigalia fecit. Extruxerāt eñ pleriq; sui materna amne molēdina quę alueum angustiorē ad naues deducēdas efficiebāt. Hos iuuenell⁹ deiecit: ꝑpēsatiōe possessorib⁹ facta. Dū hęc gerunt̄ clemēs pōtifex carolū p l̄ras orat ad se auinionē venire: vt de neapolitanis reb⁹ vnā ꝯsulerēt. Cui se id curaturū carolus respōdit. Hui⁹ ad pōtificē ꝓfectiōis cā Rex tributa exactionesq; auxit: clerū sine mō premēs. Nā cū plus iusto liberalissimus ipse ꝓfusissimusq; donator natura eēt: nulla illi ꝓfūdēdę pecunię ratio inerat: ita vt q ratiociniorū magistrat⁹ gerebāt: veniētib⁹ ad se fisci & publicę pecunię q̄storib⁹: dū idiscretas largitiōes libris ānotatas ꝓdūt: hęc margini verba addebāt. Nimis accepit: recuperet. Et spes qdez pp̄lo fuit leuādę immoderatę actiōis p reginę aduētū: quę tū coronāda parisiis erat. Sz ab ambitiosissimis & p̄ter mēsurā largitorib⁹: tributi remissionē frustra expectes. Nō enim tantū non diminutū vectigal est: sed sali maius adiectū. Et patris monetā nullo illi istituto ꝑcio Carolus sustulit: & nouā magno populi dispēdio cudit. Deinde auinionē ꝓfect⁹ clementē

Cōtra suꝑfluas largitiōes regum.

reuerēter adiit. Apud quē aliquot dies cōicato cōsilio cū ludouicū regni siciliç dyademate pōtifex decorasset: Carolus ī liguā occitanā venit. Cui p tholosates iter facieti fuxi comes apud meserā q̄ prima est fuxensiū ciuitas fidelitatē sacramenta prestitit: & quia sine liberis erat: heredē comes carolū inscripsit. Fuerat aūt comitis filius quē ex nauarri regis sorore susceperat. Hic postq̄ adoleuit: patri detrahere cœpit: propterea q̄ pce atq̄ illiberaliter eum vt ipē causabat haberet. Accedebat ad indignationē q̄ eius mater comitis sęuitiā intuēs e nauarria quo se ptulerat ad virū redire formidabat. Quare ad auunculū in nauarrum perfugiens: cōsultore nauarro: patri venenū parat: nō quidem vt auūculus dicebat letiferū: sed quod patris cibo admixtū diffidētē mariti animū vxori reconciliaret: atq̄ ita domū reuersus: dum preter morē popinam ingredit: venenatos pulueres cibis insparsurus vasculū vbi virus condiderat illi excidit. Quod receptū vnus ex comitis ministris medicinę pfessoribus exhibet: q mox id mortiferū esse iudicantes: filiū patri deferūt. Depręhēsus filius crimē venenū & veneni auctores non cęlat. Quē capite dānatū per tortorē necare pater iubet. Ex hmōi causa orbus liberis comes ī regē queq̄ possidebat testamenti lege trāstulit. Reuerso ī franciā rege cū de biturige duce frequētes nūcii ad eū venirent auaricię illū accusantes: eximere ducem a linguę occitanę gubernaculo non tardat: misso tholosā petro capreso nobili equite q magistratu amotū ducē populo significet. Suasus pręterea a genuēsibus carolus suppetias aduersus mauros illis dare pollicet. Eā expeditionem borbonii dux libens excepit. Qui pręter pedites contractis mille qngētis eqtibus tanto diligentius pfect⁹ est. q̄to ad ciuilē quādā discordiā frācos pricipes magī icliari cognoscebat: Sub duce militauerūt harricurię comes: admirald⁹ viēnēsis cōciacus: & alii cōplures magni generis hoīes. Quibus se ex anglia veniēs comes darbius coniūxit. Ad tuniciū fuit

Filiū ī patrē dol⁹.

Genuēses aduersus mauros opē petūt

conflictus & dura obsidio. Sed desperata expugnatiōe in patentes cāpos xp̄ianus exercitus se cōtulit vbi sarracenus miles tentoria fixerat. Ibi dū pugnat̄ fugientibus tandem mauris victoria xp̄ianis accessit. At quia diminut⁹ esset exercitus & pestilētia laboraret de repetēda domo ꝯsultāt Quod rex maurus suspicatus/ verit⁹ ne id hosti simularet vt receptis viribus & redintegratis copiis mox acrior īsurgeret duces ꝑ internūcios tentat si pacisci vellēt. Conuenit vt captiuos maurus restitueret decē ducatorū milibus ꝓ fectis copiarum persolutis. Atq̄ ita induciæ pactę sunt. & Borbonius militē reduxit. Incidit ꝑ idē tp̄s iohanni castellę regi bellū aduersus portugallię regē: & ducē lēcastrię Quāobrē borbonius a carolo in castellā cū exercitu mittitur q iohāni suppetias ferat. Qui borboni⁹ auinionē pri mū vt pōtifici gratularet̄: deinde ꝑ narbonēsem ꝓuinciā: barchinonā ꝓfectus est. vbi yolāta barrēsis aragonū regia cū suo viro rege agebat. Itaq̄ tā longis itinerib⁹ in castellā venit: vt post bellū aduenerit. Frācis eñ fere mos est citū auxiliū promptūq̄ polliceri: facto tardos esse. Borboniū tñ iohēs letissime honorificeq̄ excepit. Florētinis ꝑ id tp̄s opē aduersus galeatiū mediolanensiū ducem petētibus: seq̄ caroli potestati dedentibus respōsum est: Inter regem ducemq̄ amicitiā esse quā (nō intercedēte iusta cā) dissoluere indecorū extitisset. At si mediolanēsis iniurias illis facere pergat: subsidiū se missurū carolus dixit. Expectatiōe sua frustrati florentini: ad armygniacū comitē se ꝯtulerūt: eadē q̄ a carolo postulātes. Armigniacus tametsi postulata primū recusaret: sibi tñ visum est vtile reipublicæ fore: si militū per franciam palantium multitudinem in longinquam militiam duceret. Collecta igitur valida manu florentinis auxiliari constituit. Superatis alpibus: alexandriam mediolanensis ditionis ciuitatem obsidet. Vbi audito comitis aduentu dux præsidium posuerat. Et ī insidiis alterā armatorum turmā non procul ab alexādria esse im- Florētini

petrauit iacobo verme copiarum præfecto. Circumsedente vrbem comite: insidiatores quosdá ex suis leuis armaturę lacessitum obsidentes alexandrini mittũt. In quos emissi armigniaci milites aliquot: dũ longius eos persequũtur hostis ex insidiis prodit. Quod vbi animaduertit comes: laborantib⁹ suis dum succurrit: alexandrini eruptione facta comitẽ inter se atq; insidiátes circũuentũ intercipiunt. Multis occisis ipe octo vulnerib⁹ acceptis nõ multo post: clamãs in man⁹ tuas dñe cõmendo spũm meũ aĩam efflauit. Scribit frossardus comitẽ sudore inter præliantẽ in aluetũ proximũ secessisse: vbi dũ ex riuo fluentis aquę largius bibit voce defecisse; atq; ita ab hoste fuisse captũ. De leprosis per eosdẽ dies puteos iterũ veneno cõtaminare cõspirantibus suppliciũ sumptum est. Et cum vectigaliũ aut tributorum nullus esset modus: omnia per franciá in rixa & cõtentione gerebátur. Et quod inexplebiliter tollebatur: non in cõem vsum sed in priuatorum quorundam auidissimam auariciá veniebat. Quáobrem nulli non animo ɔiectabát q̃ superuenerunt incõmoda. Augebát præterea timorẽ inauditę per illos dies cęli tempestates & magna ventorũ vi agitati ĩ mari fluctus: q̃ ĩ littora pisces euomebát. Auulsę quoq; magnę crassitudinis arbores: & per aera loco translatę mẽtes humanas territabát. Inter hęc cũ aurelianẽsis ducatus ad carolũ mortuo philippo peruenisset. anno salutis millesimo trecẽtesimo nonagesimo primo: eũ ludouico fratri suo assignauit q̃q̃ ciuib⁹ iureiurando se adegisset: ducatũ sibi seruatuꝝ: & regno ꝑpetua possessione ɔiunctũrũ. Hic ludouicus tametsi adolescẽs esset erat nihilomin⁹ querẽdi dominii appetẽs: ita vt paruo tpe blesiam ɔciacũ & suessionis comitatũ cõparauit. Obeũte eodẽ tpe mortẽ dum man⁹ abluit gastone fuxi comite: q̃uis hęredẽ sibi carolũ testamẽto instituisset: ad quẽdá tñ comitis nothũ excelsi animi virũ hęreditas cũ tota suppellectili rege assentiẽte venit. Qui fide carolo pręstita comes

Exactões ꝑ franciã.

appellatus est. Paulo supra hos dies vantadorum in lemouicibus admodū munitissimum castrū a biturigū duce recipit. Id eñ cum gaufridus testanorus lōgo tpe occupasset duobus suis nepotibus alano & petro moriens reliquit. Qui frequenter a guillermo boutilierio & iohāne bolonanso vexati simulant se castrū relicturos si milia francorum decem cis soluerētur. Quod postq̄ dux guillermo referente cognouit: nummos protenus adnumerat guillermum adhortatus a fraude caueat. Accepta pecunia: alano guillermus significat se cum pecunia aduenire. Est ī castro turris fortissima in qua alanus triginta ex suis armatos locauerat vt venientes francos simul cū pecunia interciperet. At guillermus doli prouidus partem bonam suorum in insidiis non longe a castro statuens: cum aliquot armatis castrum ingressus portam asseruare iubet: & turrim q̄ clausa erat sibi reserari petit: alioquin pecuniā non se soluturū. Id postq̄ alanus diu recusat: vbi vim sibi afferri timet claues dat. Patente in turrem aditu iis qui intus latebant si arma ponant vita salua promittitur. Qua ꝯditione accepta inermes omnes prodeūt captiui effecti. Alanus autē & petrus ad biturigē primū: deinde ad regē perducti capite puniūtur. Huiusmodi dolo dolus improbi hostis retusus est. Vantadorū capit. Dolus dolo superat.

Sed ad britonum ducem iterum narratio nostra cōuertatur: qui per omnia perfidus & contumax: parlamento edicto (quod de clissonii iniuriis vt supra diximus latū erat) parere contēnebat. Nec carolo (q̄q̄ frequēter admonitus) gerebat morē. Vñ incādescēs clissonus acerrimū duci bellum infert. dānis q̄plurimis britones afficiēs. Ne vero tanta odia latius se ꝓferrēt: carolus biturigū ducē cū aliquot iurecōsultis ad britonē legat. Qui hoīem inducāt ne monetā auream vt cœperat cudat: quod ei nō licere secūdum regū constitutiones ipe nō ignoraret. Pareret ꝑterea parlamento decreto q̄tenus ad clissoni cām attinebat & ea restitueret q̄ vi a clissono extorsisset: bello quoq; abstineret. His Dux britonum rebellis.

ab oratororib⁹ expositis: ꝓceres q̄ ꝯsilio aderant: regē iusta petere arbitrati: ducē orant mādatis obtēperet. Ille duratus aīo aurē recta suadentibus auertebat discedensq; domū. Et ego inq̄t istos oratores in vincula coniiciā. Erat cū eo petrus nauarr⁹ vxoris ducis frater. Qui ducis temeritatem intelligens: sororem illico orat: viri ferociā cōpescat. Dehortetq; legatis iniuriā facere: q̄ in ei⁹ pniciē facile redūdet. Benigna mulier audito fratre ducē adit liberos secum ducens. Quorū ꝯspectu & vxoris prudētia māsuetior factus: morē inq̄t o vxor tibi gerā. Cōueniētib⁹ postera die in eccl'ia ducib⁹: brito se ad regē nō multo post ꝓfecturū respōdit. Eo respōso cōtent⁹ biturix: dimisso duce in franciā reuersus est. Brito aūt magno apparatu paucis interiectis dieb⁹ vt ꝓmiserat ad regē venit. Multis p eum ad excusandū ꝓpalatis: rex decernit: ea oīa expleri a duce oportere: q̄ parlamentei iudices diffinissent. Id ita se facturos brito dissonusq; ꝓmittentes: a rege dimissi sunt. Natus est sub his dieb⁹ regi fili⁹ Carol⁹ quē septimū ętas nostra appellauit.

Et richardus anglus rex pacē simulās lencastrię ducē parisiū ad carolū mittit. Audit⁹ est in cōuentu regio anglus q pecuniā richardo dissolui: q̄ p iohānis regis redēptione restabat: aquitaniā insup oēm aureliano ten⁹ restitui petebat. Hęc si absoluant̄/ pacē in prōptu esse q̄ ppetuo firma haberet̄. His ad isequentē modū respōsum est. Reddat rex āglus iohēm regē: obsidesq; q sua culpa in anglia mortui perierūt. Cōpenset isup dāna p̄dasq; a suis post fœdus initū p franciā factas. quo fœdere richardus militē oēm suum ad se reuocare ꝓmiserat. Pro his detrimētis carolū petere trigesies centū milia nummū aureorū. His si satis Richardus faceret: regē ducis postulatis respōsurū. Lēcastrię dux hęc q̄ accepisset suo regi relaturū dixit. Inter ludouici aurelianorū ducis aulicos multū autoritatis habebat petrus craonus clarus & potens eques. Qui fama q̄ de ludouico circūferebatur adductus (Magię siquidē & sortilegiorum

studio ducē teneri plerīq; insimulabant) rem suo principi ꝓdit. Ea re indignatus Ludouicus: ꝙ craonū ꝗ̄ de se iudiciū facere arbitraretur: eū domo emittit. Ratus itaq; craonus tam īsignem (ꝓcurāte clissono) ignominiā accepisse (erat. n. iter illos vetus simultas) apertā in clissonū irā vertit. Nam die festo xp̄i eucharistię: reuertētē a rege clissonū craoni satellites equo deiiciunt: occidissentq; nisi in proximā domū (trib⁹ p nates accepti vulneribus) se ꝓripuisset. Dilapsi fuga satellites app̄hendi p̄ter tris non potuerunt. Qui iudiciū capitis subiere. Craono dies dictus cū esset neq; cōpareret: exilio dānatus est: & bona eius publicata. Aedes eni quas nō longe a tēplo diui iohānis in grauia hābebat speciosas amplasq; diruere rex iubet: & in fundo sepulturā fieri parrochianorū. Ip̄e vero ad britonū ducē qui cōscius illi erat ꝑfugit. Quę res carolo indignissima visa est. Accedebat ad idignationē ꝙ clissono secundū parlamēti sententiā dux nō satisfecisset. His regis aīm asperantib⁹ cōsilio cū suis capto: arma carolus parat. patruelesq; suos biturigū & burgundionū duces accersit: causam idicans belli in britonē suscepti. Illi repentinū motū admirati ęgre ferunt: ꝙ ipsis absentib⁹ tam difficilē expeditionē cōsulere quis ausus esset. Idq; in clissonū riueriūq; & nouiantū in primis referebant q reuera tum iperitabant: deducentes regē quocūq; libuisset. Clissonū ingentes opes iuisum ducibus faciebāt. Nā cū ex vulnere accepto mori se iudicaret: testamento cognitū est decē & septingenta frācorū milia hęredib⁹ relinq̄re. Mirati ergo duces vnde hęc sibi nisi ex pręda clisson⁹ cōparasset. Hanc ob rē regii ꝯsultores optimis ꝗbusq; cū graues & infensi haberent: Carolū ad sanctū germanū de laya relicta parisio educūt: rati silluestri loco liberius q̄ vellent actitare. Scholastici nihilomin⁹ parisiaci studii quorū priuilegiis crebro derogabat: misso cum prudētibus suę cōmunitatis rectore: ad sanctū Germanū cū peruenissent: cancellariū orant dari sibi aditū ad regem: man

Craoni in clissonum ira.

Bellū in britones.

Scholastici parisienses.

data illis esse q necessario patefaciant regię maiestati. Haec cum sępenumero frustra postulassent: tandem cancellarius respondit. Arduis p republica negociis regem distineri. Cęterum de eorum priuilegiis non necesse esse anxiam gerere sollicitudinē: qnquidem regi curę erat studii libertas & quies. Atq ita nihil pter summā idignationē reportantes oratores domū reuerterunt. Non post habebat carolus in britones expeditionem: idcirco principio ęstatis cœnomānos petere copias iubet. Cuius cognito aduētu: simulator beniuolētię brito: mox ad eum oratores legat. mirari se dicens: q armis instructus ad se veniret: nihil rebellionis in eo esse: ciuitates/ castra/ arces/ gentēq britonum mandatis parituram. illum regem: se subditum esse. Erat tum carolo mens nō admodum sana: ita vt male cohęrentibus verbis febricula vexatus interdum loqueretur. Nullo igitur dato britonis nūciis respōso. cōfestim in liberum campum paucis comitantibus egressus: dum per siluam quae cœnomānię proxima est pcedit: obuium habz pannosum hominē mendico similem. Qui carolum intuitus: quo inquit o rex pgrederis? Caue vltra pergas proditus es. Et in potestatē hostis te tradituri sunt domestici tui. Ad hanc vilissimi hominis vocem: Carolus cogitabūdus & tristi similis mussitare cępit. Regem sequebātur adolescentes duo ferentes lanceam alter cassidem alter. qui lanceam gestabat dormitans forte lanceam in cassidem subsequentis pcidere permisit. Quo tinnitu perterritus rex furia mox actus nō secus ac in hostē incidisset districto gladio obuios quosq percutiens quattuor interemit. Confestim igitur comprehēsus: ad diuersorium perducitur: vbi mortuo nō impari diu decubuit: iudicātibus medicis eū interiisse. Votis tamē & piis deri plebisq supplicationib deo religiosissime exhibitis: paululum respirauit: & parisium reuersus est. Atq ita cuz nō satis bona valitudine eēt: patrueles eius duces biturix & burgūdus rerū administra

Carol' ad cenomannos pgit.

Carol' insanit.

Nota initiū future dissentiōis

tionem sibi vendicarunt: persequētes Nouiantū qui regii ęrarii custodiā longo tempore habuisset. Ingrediens enī burgundus regis palatium: Nouiantū offendit: eūq3 nomine appellans. Opus inquit mihi est pecunia. Tu centū milia francorum mihi ex regis opibus exprome. Nouiantus respondit se pecunię dominū nō esse: sed si ita regi collibuisset: libenter depromptur ū. Ergo inquit burgundus morem mihi gerere negas? Tuę illiberalitatis te ꝓpe diem pœnitebit. Hinc sumpta occasione Nouiantus atq3 Riuerius post aliquot dierum carcerem regia domo: & cōmunione abstinere iussi sunt. Clissonus conestabilitatu amotus comite Philippo duensi in eius locū suffecto Per eos dies male habenti regi aliquid semper ludi iocorūq3 (tristitię leuandæ causa) excogitabatur. In ędibus quæ blanchę reginę in suburbio diui marcelli erāt huiusmodi ludi non sine quorūdam exitio facti sunt. Aliquot non vltimæ nobilitatis aulici (inter quos ipse carolus fuit) villosas sibi ex tenuissimo lino vestes cōficiunt: quas ad nudam cutē pice sibi agglutināntes: & quo fulgentiores essent pinguitudinis aliquid comiscentes / silueſtriū hominū speciem nō inepte repręsentabant. Nihil enim de omni corpore præter faciem illis apparebat: quippe qui vndiq3 pendente instar villorum lino tecti erant. Igitur ad hūc modum personati: cœnaculum facibus (quia nox erat) accensis. ingressi cū choreas agunt flamma (casu ne an cuiuspiam dolo incertum est) in personatorū vestes incidens omnes momento eruciauit. Inter nobiles fœmīas q̄ ludos spectabāt vna aderat q̄ amplissima qua īduta erat chlamyde regē cōplexa incendiū restinxit: reliqs vel adustis: vel in puteos / vel ī fluētū se ṗcipitātib⁹. Nec cōptū est cui⁹ culpa tantū flagitiū acciderit. In solas reginę ędes vltio ꝓcessit q̄ solo tenus ęquate sunt. Eeodem tempore regi sicilię neapolitanū regnū repetēti Clemēs pōtifex roman⁹ decimā in clerū īpartiuit A cui⁹ exactorib⁹ q̄q̄ parisiensis schola ꝓuocasset: se tamē

Decima ꝓ neapoli recuperāda.

a tributo eximere nō potuit. De copiis vero militū quæ sese in turmas quas societates vocabant rapina viuētes cōstitutum est: vt boussicaudus mareschallus partem in aquitaniam abduceret: pars comiti sancti pauli attribueret ad bellū quod apud lucēburgum aduersus bohemorū regem gesturus erat: qui cū obæratus comiti esset/ debitū dissoluere recusabat. Interea cōuent⁹ principum frāciæ atque angliæ apud abbatisuillā habit⁹ aliquid speratæ pacis attulit ita vt eius confirmandæ gratia cū Carolus abbatisuillā. anglus vero calisiū petiisset. carolum solita furia corripuit. propterea re infecta discessum ē. Recepit in gratiam per id tempus dissonum biturix dux. At cū inter aulicos variæ factiones essent: pro sua modestia iuuenellus mercatorū præpositure custos occurrebat: odiētib⁹ eum multis: quos in alteram partē nouarum rerū spes abducebat: nec ab illorū mēte philippus burgūdus abhorrere putabatur. Itaque ex burgundia delatores prodiere: qui iuuenellū multis criminib⁹ accusarunt. De quibus burgūdionum dux inquiri iubet. Inuenti sunt corrupti testes triginta iuuenellum vno & pari testimonio accusantes. Inquisitione ad ducem delata: cū philippus respōdisset/ super satis ad hominis dānationem esse: si crimina ab ipsis inquisitorib⁹ quos castelleti cōmissarios franci vocāt: summatī scriberent. Inscriptis criminib⁹ commissarii abeuntes in cauponā vinariā dum vino indulgent: libellus inquisitorius ad extremā mēsam negligēter ab illis dū compotāt relictus: in pauimentū cū cecidisset/ adueniens domesticus canis libellū mandens: in hospitis cubile deportauit. Quē cauponis vxor cubitū pergēs/ pede offendit/ maritoque ostēdit. Ille inscriptione prælecta: ad iuuenellū protenus profert. Cui postridie dictus dies erat ad vicennas iudicio se sistendi. Admiratus iuuenellus falsas in eū delationes: innocētiæ suæ securus ad regem cū quadringentis Parisianis ciuibus pergit. Erat enim integritate optimis quibusque commēdatissim⁹/ ita vt regi⁹ parlamētei se

Iuuenellus mercatorum præpositus falso accusat⁹.

nat⁹ aduocat⁹ cām in eū dicere rogat⁹ recusauerit q̄q̄ a bur gundo duce vt id faceret deligeret. Cām egit aduersus ino centē iohēs andrognetus aruernus: magnope postulās iu uenellū in carcerē mitti. Contra iuuenellus constāti aio re spōdens: postq̄ de sua innocētia nōnulla pro tpe disseruit: nō inqt equū est sine inquisitionis libello hoiem in vincula rapi. Cui andrognet⁹ mox intulit: accusatiōes testesq̄ præsto esse: atq̄ inqsitores q pone illū astabāt cōspiciēs libellū petit. Illi se vicissim iterrogātes / qs eorū haberet: rubore pfusi: obstupuere vehemēter. Rex (cui eo die melior mens erat) cōfictos in iuuenellū dolos intelligens: Abi inquit iuuenelle: te satis purgatū habem⁹. Missis per illos dies in britāniam oratoribus: qui ducem clissonūq̄ ad cō cordiam inducerēt: cū inanes reuertissent: burgūdiæ dux in britāniam se contulit: cōtrouersiāq̄ omnē ita ꝓposuit / vt dux in franciam ꝓfecturus britonū gubernacula clissō no crediderit. In iudeos rursus aīaduersum est qui christianā pietatem aspernentes opprobriis christianos lacessebant. Aliquot ex illis per ciuitatis compita fustigatis milia scutorū xviii. in fiscū rettulerunt. Quę ad pontem qui paruus appellatur extruendū impēsa sunt. Et cum a turcis impetitus hungarorū rex Henricus Caroli auxiliū petiuit: missus ad eum est cū magnis copiis conestabilis duēsis comes. Qui hungariā ducēs: cognito quia turci relicto bello se in turciā recepissent: in bohemos impetū facit qui de religione & fide christi nō recte sapiebāt. Habita de bohemis victoria prędis ditatū militem in franciam reduxit Expeditō in turcos.

De pace iterū apud boloniā franci angliq̄ cōuenientes: inducias quattuor tm̄ annorū posuere. Interea exercitatū volens reddere militem omne ludorū genus pręter sagittandi carolus ꝓhibet: vt ad induciarū finē si anglus negligens pacis esset: miles nō emollit⁹ ocio: robustior ad bellū ꝓstātiorq̄ haberet. Sagittariorū siquidē atq̄ balistariorū tanta post paucos menses exercitatio atq̄ copia fuit: vt Exercet miles.

principibus viris timori essent: quare hoc exercitii genus nō passim sed p insigniores tātū regni vrbes pmissum est.

His diebus cū parisii ageret cardinalis lunēsis a pōtifice legatus: hi qui iuuenellū falsis delationib⁹ offenderant sacerdotis eorū ꝯsilio ad cardinalē ꝓfecti: culpę remissionē mœsti gementesq; efflagitāt. Qui pœnitentiā illorum nō aspnat⁹: eos a iuuenello quē offenderāt veniā petere iussit.

Venere siquidē lintheis ne agnoscerent̃ tecti ad iuuenelli ędes: a quo humanissime excepti postq̄ noiatim singulos designauit venia donātur. Fuit scholasticorū parisiēsis academiæ aduersus cardinalē de ecclesiastico scismate grauis cōtentio: ita vt illi nō reuerēter de pōtifice verba facere auderēt. Execrabilibus demū censuris a cardinale ꝓhibiti ęgre abstinuerūt. Obeūte mortē paulo post innocētio septimo patres qui auinione erant petrū lunā pontificem ordinarunt benedictū illum appellātes. Ad quem missis a rege: & parisiēsi schola oratorib⁹: qui de scismate tollendo illum hortarētur. postq̄ vacui rediissent cōsilio parisii habito cū nulla ad vnionē sanctior pateret via q̄ si vterq; de pōtificatu contēdens se dignitate abdicaret: duces biturix et burgundus ad benedictū auinionē legantur. Mittūtur quoq; a scholasticis parisiensibus eadē causa nuncii. Hi benedictū ꝯuenientes: memorāt quę incōmoda ex scismate contigissent: & quę post hac euentura timebant̃ nisi tm̄ ab ecclesia discidiū tolleret̃. Vnicū huic malo remediū afferri posse: si ipe atq; aduersarius ei⁹ pontificatui cęderēt. Bn̄dictus ad hæc oratorū verba cū se rite electū pontificē esse rñdisset: nec spē de se faceret pacis: pseuerantibus in ꝓposito oratoribus: ego inquit quādoquidē ad vnitatē cessio ꝯducere videt̃: cedā si idē fecerit cōpetitor anglus corarius hic enī venetus erat: & gregorius duodecim⁹ a suis sectatoribus vocabat̃. In hoc bn̄dicti ancipiti respōso oratores incerti: idētidē ꝯsultāt qua ratione hominis pertinaciā euincerent. Sed eorū frequens cōuentio benedicto suspecta oc

casionem dedit vt auinione clam relicta in cataloniã propere se conferret. Erat enim ex ea gente prognatus. Igit duces benedicti abscessu irritati ad regẽ remearũt. Qui relatione gestoruz accepta: ad diuersos xpiani nominis reges de auferendo ab ecclesia scismate nuncios mittit. Id postq̃ bñdictus intelligit placãdi regis causa decimã illi ecclesiasticã nullo ꝓcurante donauit. Quam inuito & reclamante clero rex exigere cunctatus nõ est. Per supiores proxime exactos annos. Côuenientib⁹ francis anglisq; oratorib⁹ cum fuisset de ysabella Caroli filia regi anglorũ despõsanda ꝓlocutũ: & annorum triginta cõfirmatę essent induciæ: Parisium ob eam causam venere ab anglo rege Rolãdus corbiẽsis anglus admirald⁹/ & Monthion marescallus: Guillotus quoq; stropus legationis principes. Et Rolãdo quidem regis angli vicario data est coniunx ysabella septimũ annũ agens: & cum in normãnia chereburgũ: & in britannia brestum hacten⁹ angli occupassent: vtrũq; Carolo relinquere. De prodigiis eius temporis hæc relata ex lingua occitana fuere. Visam stellam eẽ grandem: quam quiq; minores stellę hostili more persequi viderẽtur: & pręterea iuxta astare erę armatum hominẽ: manu lanceam gestantem/ ignemq; mittentem: qui stella percussa mox euanuerit. In aquitania auditas per celum voces: & armoruz strepitus velut pręliantiũ hominuz. Quo tempore Bouslicaudus marescallus Genuensiũ administrationem regis nomie suscepit papiamq; atq; placentiam insubriũ vrbes duodecim equitum milibus ĩstructus cepit: & demuz aduersus turcos constantinopolim duxit: vbi egregia militię opera edidit. Redeũtibus ex ĩfœlici apud alexãdriã commissa pugna sexcentis militib⁹: q̃ sub armigniaco comite militauerãt: trãsmissa sabaudia cũ ad dalphinatus angustias duce almerico fœneraco peruenissent: omniũ rerũ indigentes: peterẽtq; sibi ab icolis alimẽta ministrari: qdã regionis illius ꝓceres: cõtractis raptim copiis in illos nõ

Ysabella septẽni s regi ãglorũ despõsatur.

Prodigia

Genuenses.

Redit⁹ armigniacorũ ab italia.

secus ac in hostes arma parãt. Ea re ad almericũ perlata: ad dalphinates missis nũciis orat: liceat sibi suisq; per illorũ fines iter facere: distributis quantũ ipsi decernerēt moderatis alimētis. Reiectis nũciis: negãt dalphinates illis subuē turos. Igitur almericus cõuocatis ad se militonib⁹. Ecce inquit o socii omni ope atq; humanitate destituimur. ꝑcur runt in nos armati dalphinates: & si in eorũ manus incidi mus: nõ aliter q̃ latrones iugulabũt. Si viri sum⁹: præstat per vulnera gloriose prẹliãdo occũbere: q̃ more reorũ strã gulari. Insidiemur illis & intercipiam⁹ incautos. Mouen tes dalphinates cũ mox vltra ꝑgredi illos impediret: ma gnis ignibus incẽsis: male cõstitutis excubiis obdormiũt. Vigil autẽ almericus vbi ꝑ exploratores de dalphinatiũ statu cognouit: ordĩatis suis sub diei lucẽ in hostẽ irrupit: et cẹde facta aliquot ex illis nobiliores viuos capit. Inter quos fuere auraycẽsis princeps: valẽtinian⁹ comes/ & viẽ nensis prẹsul. Victor almericus veritus ne ex fuga dalphi nates se reciperẽt: & viarũ fauces intercluderẽt: captiuos li beraliter habuit. Impetratisq; dũ trãsiturus esset alimẽtis/ a principibus quãtũ ipsi pro eorũ redẽptione iudicarẽt: a cẹteris vero singulis argẽti marchã accepit. Est eñ marcha apud gallos librẹ pars dimidia. Nondũ ꝑ eos dies inter frãciæ & angliæ reges de ꝑditionib⁹ pacis ꝑuenerat. Idcirco ad idipsum Carolus Arderam: anglus guynas venit.

Fed⁹ iter reges frãcie ⁊ ãglie

Ad arderã vero ꝑueniẽtibus regibus pacis fœdus ictũ est. De quo aliud scribere nõ possum: quãdoquidẽ eius tẽporis scriptor id se nescire cõfessus est. Indicia multa regũ beniuolẽtiẹ visa: qualia sunt oscula dexterarũ tactus/ mutui amplexus/ amicissimẹ appellationes. Carolus eñ anglus patrẽ: Carol⁹ anglũ generũ vocabat: alternis ꝑciosissimis muneribus se donãtes. Dum apud arderã reges cõsultãt: nõ visi ante id tẽpus ymbres: grãdoq; frequens cũ vehemẽti vẽto irruẽtes quattuor sine intermissione horas principes in tẽtorio Caroli cõtinuerũt. Altera quoq; insequẽtis diei

Tẽpestas

nocte insurgẽs subito ymbriũ & vẽti violẽtia: frãci regis tẽtorij cẽtũ & q̃ttuor funes & tigna q̃ tabernaculum sustẽtabãt: Anglicę vero mãsionis qa demissiore loco distẽta erat: q̃ttuor tm̃ funes abrupit. Interea ysabella ad anglũ deducit̃: & ĩde ab anglis insignib⁹ fœminis q̃ ob idipsum ex anglia cõuenerãt suscepta: calisiũ ꝓfecta est. Reges vero cũ se cõuiuio apud anglũ recreassẽt datis atq̧ acceptis ĩuicẽ donis: alter frãciã: alter angliã petit. Paulo supra hos dies rex hũgar⁹ de turcis ĩsignẽ victoriã rettulerat: cui⁹ rei mẽores turci renouato bello expeditionẽ ĩ hũgariã parãt. Quãobrẽ sibi cõsulens hũgar⁹ ad Carolũ missis oratorib⁹ suppetias orat. Missi sũt cũ ingẽtib⁹ copijs Philipp⁹ arthesiẽsis conestabilis. Iohẽs niuernẽsis philippi audacis fili⁹. Iohannes boussicaudus: Iohẽs viẽnensis: Cõciacus: & alij francę nobilitatis ꝓceres: armorũ belliq̧ nõ exptes. Trãsmisso danubio ad hũgarũ regẽ frãci galterũ de rupib⁹ equitẽ burgũdũ mittũt. petẽtes qd illos cõmodius facere liceret: quo ve itinere in turcos ducerẽt. Hungarus cui frãcorũ mores cogniti erãt / timẽs ne p arrogãtiã temere qcq̃ cõmitterẽt: turcorũ in bello gerendo ꝯditiones modũq̧ galtero explanat. Nihil festinãdũ esse. Hũgaros q ꝓxime turcos ĩcolerẽt / se assuetos habere: quos primos hosti obijcere oportebat. Hũgari regis cõsiliũ parui habẽtes frãci: primas sibi pugnãdi partes arrogant. Et lubrici p oẽs voluptates / vino ludoq̧ indulgẽtes: bonis oĩb⁹ horrori habebant̃. ita vt dicere illis ĩcolę nõ dubitarẽt male illis aliqñ ꝓpter eorũ iniquitatẽ cõcessurũ. Vbi ingẽtẽ turcorũ multitudinẽ nõ lõge a castello richo in armis eẽ cognouerũt frãci: ductore cõciaco in eos nihil metuẽtes incurrũt: cedũtq̧. Et castellũ aduenĩẽte ĩ adiutoriũ hũgaro expugnãt. Deide nichopolĩ munitissimã ciuitatẽ obsidẽt. Vbi cũ dies octodeci cõsedissẽt: q̃tidianis oppugnatiõib⁹ obsessos vexã

Expeditio ĩ hungariam.

Insolẽtes frãci.

Turci.

C

tes: nũciũ accipiũt de turcorũ aduẽtu q̃ istructis militariter acieb⁹ in eos ꝓcederẽt. Igit̃ cũ hungaro rege degenere & mõ prẹliãdi cõsultãt. Atq; iprimis glorię cupidi frãci primã sibi aciẽ (renuẽte hungaro) deposcũt. id maxie cõtẽdente conestabili q̃ grauiter ferebat ꝯciacũ supiore prẹlio se ꝑtermisso victoriã de turcis habuisse. Itaq; i prima se frõte collocãt frãci quã sibi deberi rex cõtẽdebat. ob eas maxie causas q̃s supra exposui: tũ ẽt ꝙ hũgarus suorũ mores spectatos habebat: audaciores fore dũ frãcos post se pugnaturos considerẽt: neq; terga daturos / metuẽtes a frãcis seq̃ntib⁹ cogi. Si ꝯ fiat & ab ijs q̃ ꝓmã aciẽ ducerẽt male depugnet̃: hungaros stati fugę se ꝯmissuros. Sano ꝯsilio isani frãci nõ acqeuerũt. Igit̃ dũ q̃d i castris turcorũ fieret exploratũ hungarus mittit: acies instruunt̃: frãcis primã sibi arrogantib⁹. Erãt in castris frãcorũ ex priore victoria turci captiui cõplẽs / qb⁹ tametsi (fide a frãcis accepta) spes eẽt sui redimẽdi: eos tñ illico frãci necãt. Cõstitutis in mutuo cõspectu acieb⁹: signo dato atrox pugna cõmittit̃: prælabant̃ acerrime xp̄iani: nec min⁹ ferox turcus depugnabat. Cõciacus & iohẽs viennẽsis primariã in ea pugna laudẽ meruere. Sed in frãcos irrũpẽs turcus cũ nostrorũ ordinẽ turbasset multitudine militũ supior / xp̄ianũ exercitũ fudit: fugientib⁹ hũgaris q̃ i posteriore acie cõstiterãt. Capti sunt ex frãcis & ad turcorũ ducẽ perducti trecẽtũ nõ mediocris cõditionis viri: inter quos iohẽs comes niuernẽsis. Cõciacus boussicaudus & iohẽs viennẽsis. Ducebat̃ cõciacus interiore tantũ tunica vestitus: & verberibus interducẽdũ afficiebat̃. Cui sic afflicto nudoq; chlamys (diuina ne an humana nescit̃ ope) iniecta est. q̃ ad tegumẽtũ illi fuit. Coram positis captiuis / turcorũ tyrãnus eos mox occidi ipræsentiarũ iubet. Boussicaudo tñ & iohãni niuernẽsi cũ alijs duobus & viginti ꝓceribus parcitũ est. Illi ꝓpter

Frãci fi defragi

Cedun tur a turcis franci.

ea ꝙ turcis ĩ pari fortuna qñq; pepercisset. Huic ꝙ magus qdã ĩter turcos: eũ assereret auctorẽ futurũ maxĩe xp̃ianorum cędis. Nã hic iohẽs burgũdię ducatũ post ea adeptus mirabiles in francia dissensiones & ciuilia bella mortesq; excitauit. Post tã male gestũ prælĩũ: cũ xp̃ianorũ cadauera iubẽte turco anno & mẽse vno humi ĩsepulta iacuissent: nec a fera vlla / nec ab auib⁹ cõtacta sunt: arbitrantib⁹ hostib⁹ id alimẽtũ feras despuisse. Iohãnis & suorũ cõcaptiuorũ redẽptio ducẽtorum miliũ aureorũ nũmũ fuit. Philippus vero conestabilis in ipsa captiuitate: atq; itẽ. Cõciacus interijt priusq̃ de redẽptionis pręcio cõuenisset. Eius philippi cadauer aromatib⁹ cõditũ in franciã relatũ in diui laurẽtij tẽplo in oppido Deu sepultũ. Guido trimolus rhodi defunctus est vita: & in eo loco sepulchro inhumatus Hẽric⁹ barrẽsis orta in venetijs pestilẽtia mortuus est.

¶ Sub his diebus ducis britãnię filius Caroli filiã desposãuit: cui milia frãcorũ trecẽta in dotẽ ꝓmissa sunt. Sed nõ multo post exactis mẽsib⁹ virgo defuncta est. Et francorũ regina ꝑ eos dies filiũ peperit ludouicum cui ĩ baptismate Ludouic⁹ aurelianorũ dux nomẽ dedit. ¶ Nauarro rege vt supra mẽoraui defuncto filius pacti memor qđ cũ carolo pr̃ inierat pãpilonẽsem ep̃m ad regẽ legat: terras repetẽs q̃ illi ex paterna hęreditate in normãnia ptinebãt. Cõsultante de hoc rege: post diuersas sñias ea vicit: q̃ restituẽdas nauarro terras aut ei alioqn satisfaciẽdũ dicebat. Itaq; ĩ vastinio nemorsũ datũ: & cũ antea comitat⁹ eẽt: in ducat⁹ dignitatẽ ẽ sublimatũ. Et in cãpania locis separatis milia librarum decẽ nauarro assignata. Quo tpe maria regis soror religionẽ apđ poyssiacũ ꝓfitet. ¶ Venere ꝓterea a cõstantinopolitano ĩpatore ad carolũ legati aduersus turcos opẽ postulãtes. Quib⁹ assensum est orãte ludouico aurelianorũ duce hãc sibi expeditionem cõmitti. Et baasacus

Nemorsũ ĩ ducatũ erigitur.

turcorũ princeps misso militię suę pfecto Carolũ magnis mũerib⁹ donat. Venit q̃ʒ (carolo remis agẽte) bohemoꝝ rex: vidẽdi caroli tm̃ cã. Quẽ liberalr̃ exceptuʒ & donis cumulatũ rex habuit. ℂ Bñdict⁹ vero cui frãci i põtificatu fauebãt: lʒ põtificatui cedere crebris legationib⁹ admoneret: ptinax tñ ꝯtra pstabat. Quare conuẽtu sacerdotũ pcerũq; parisij cõtracto / a bñdicto secedẽdũ eẽ decretũ ẽ. neq; admittẽdas posthac grãs ad bñficia adipiscẽda q̃s romani expectatiuas dicũt. Eccl'ias q̃ rectore carerẽt a collatorib⁹ petẽdas electões ꝯfirmãdas ẽt exẽptaꝝ eccl'iaꝝ salua exẽptiõis libertate. Ea a bñdicto discessiõe cognita: cardiales q̃ cũ illo auiniõe erãt / ad nouãuillã sex milib⁹ passuũ ab auinione distãtẽ se cõtulerũt: suo pontifice deserto. ℂ Carolo vt est a nobis memoratũ mẽtis ĩpoti duo ex ordĩe augustinẽsiũ frẽs mederi se posse iactauerũt. Qd qa gratũ q̃plurimis erat: ad valitudinariũ regẽ ĩtroducti / capiti aliq̃t ĩcisionib⁹ factis ex ĩpotẽte moribũdũ reddiderũt. Idcirco cõprẽhẽsi cũ se medicinæ prsus nescios eẽ cõfiterẽtur: ex prudẽtũ cõsilio sacerdotij dignitate exutos: carnifex capite trũcauit. Quos ad id scel⁹ excitasse philippũ burgũdũ fama vulgauit / ppterea q̃ ludouic⁹ aurelian⁹ iohẽm barrẽseʒ (q̃ burgũdi studio ducebat: & magus erat) igne cõburi pcurasset. ℂ Ortis eodẽ tpe ĩ anglia ppt' ducis lẽcastrię necẽ seditiõib⁹: Hẽric⁹ ei⁹ ducꝭ nepos cũ ĩ suspicionẽ aduersus richardũ cõiuratiõis venisset: in frãciã se recepit: & a carolo honorifice ẽ habitus. ℂ Et p id tp̃s auctor iohãne cremaldo alexãdrino p̃triarcha: decimã cler⁹ psoluit. Supatis pterea alueis a deo flumia exũdauert vt ędes cũ ijs q̃ eas ĩcolebãt efferrẽt pditis diluuio segitib⁹. Laboratũ est ẽt grauissima p oẽm frãciã pestilẽtia: labẽte anno salutis. M. ccc. nonagesimonono. Visus quoq; ẽ cometes ĩsolite magnitudis & vehemẽter ignit⁹. ℂ Supuenere pterea anglis

Gratie expectatiue

Pseudo medici.

Dissen[sio]nes [?]s.

suę calamitates rebellātib⁹ vualis. In q̄s dū richardus anglorū rex copias ducit: nō pauci ex nobilitate in eū cōspirāt: & ysabellā reginā imprimis in arcē munitissimā abducūt: duob⁹ ex oī ei⁹ gallica familia obseq̄o q̄tidiano relictis. Seditiōe anglorū cognita: hēricus quē ad carolū cōfugisse dixim⁹ aīm intēdēs: spem cepit res nouas moliēdi. Clā igit̄ e frācia abiēs ad āglos fertur. Allexit ꝑten⁹ in suas ꝑtes richardi amicos: datisq̧ ad ciuitates l̄ris/ qb⁹ regē in multꝭ criminabat̄: paucis diebus magno satellitum nūero stipat⁹ incessit: supplicio quosdā ꝓceres afficiēs: ita vt ꝑti metu/ parti Richardi odio/ ꝑpl̄i magna ꝑs hērico obtēparet. Vbi res apd anglos inouari richard⁹ accepit: vualia relicta a suis q̄q̧ relict⁹ est: q eū in hērici ꝑtātē ꝓdidere. Nō ob aliā cām magis q̄ q̧ cū frācis amicitia cōtracta caroli filiā vxorē duxisset: chereburgūq̧ & Brestū restituisset: pace ꝑter ꝑpl̄i volūtatē cōcessa. His rōnib⁹ ī publico anglorꝝ cōuētu diffinitū est alio rege op⁹ eē: hēricū magnis laudibus pleriq̧ efferebāt: & añ oēs cāturiēsis archiꝑsul/ vt factiōis iniq̄tatē aliq̄ religiōe palliaret: fialā ꝓmittit liquoris plenā quā ad diuū thomā cātuariēsem ad sacrādos reges āglos cęlo allatā asseuerat. Hērico ꝑ simulatā religionē fauere: & cōciliatū sibi ꝑpl̄m reddere sacerdotē voluisse credo. Eā fialā hēric⁹ postea nūcijs q̄s ad ꝯū carol⁹ miserat ostēdit. Nec differt richardū tollere. Nā accitis q̄s richardo fidelissimos fuisse nouerat per eos richardū necat: seq̧ regē fauētib⁹ anglis instituit. Cōscius tñ q̄ indigne richardi mortē carol⁹ ferret: oratores ad eū legat: q de pace certo loco & tpe cōponēda ꝯuenirēt Boloniā carol⁹/ calisiū hēric⁹ suos misit. Qui de pace frustra disceptātes paucorū dierū inducias edixerūt. Acceptus est eodē tpe a carolo honorificentissime cōstātinopoleos impator: qui visendi regis cā Parisiū aduenerat. Quem apud luparā diuersatum tantū

prodūt angli richardū regē sum.

Anglorū ī suū regē ꝑfidia.

Figmētum sacerdotale.

auctores scribũt/ei⁹ cãm aduẽt⁹ aliã nõ ponẽtes: nõ est tñ dissimile vero ea cã venisse: vt ĩ turcos grecię minitãtes frãcos cõmoueret. ¶ De ysabella q̃ richardo nupserat carolus pr̃ sollicit⁹: gueuillũ & iohẽm blãchetũ ad hẽricũ mittit: q eã ad se reducerẽt. Qui dũ regię cãꝫ diligẽter cõstãterq; agũt: ãgl⁹ in carcerẽ illos asseruari iubet. Vbi blãchet⁹ ęgritudine ꝯtracta morit̃. gueuill⁹ post diuturnã valitudinẽ cruẽti vomit⁹ sanitatẽ recuperat. Eo ex ãglia reuertẽte: hẽric⁹ ysabellã caleſiũ mittit. Vbi receptã frãci ad patrẽ ꝑduxerunt. ¶ Circiter id tpis mẽse mayo ꝑ bellouacorũ agrũ grãdo frequẽs ad anserini oui magnitudinẽ: tonante coelo segetes q̃tit. Et celestis ignis apud vicẽnas ĩ reginę puerperę cubiculo decidẽs thori corthinas ꝯcremauit. Sequẽti mẽse iunio ꝑ dies nũdinaꝝ dyonisiani edicti par grando tabernas atq; officinas mercatoꝝ cõplures cũ bona publicarũ ędiũ pte: q̃s hallas vulg⁹ vocat diruit/atq; proculcat. ¶ Carolo nõ cõualescẽte: duces ludouic⁹ aurelian. biturix & burgũd⁹ de admĩstrãdis regni negocijs simultates exercebãt: & burgũd⁹ ludouico maxĩe ĩuidebat. Irã ĩsup auxit aurelian⁹ dux q amicitia cũ duce gheldrẽsi nesciẽtib⁹ ꝓncipib⁹ cõpata: gheldrẽsẽ qngẽtĩ eqtib⁹ stipatũ in pisiorũ agrũ deduxerat. Nec ĩferiores copias burgũd⁹ ꝯtraxit: ita vt ĩ aptas inimicitias odiũ ꝓdire nemo dubitaret. Biturigũ tñ dux tãto occurrẽs malo tpariũ remediũ attulit recõciliãtĩ ad tp̃s furẽtib⁹ ꝓncipib⁹. ¶ Apparuit ꝑ eos dies a septẽtrione ardẽtissim⁹ cometes q timori multĩ fuit: nõ ignorãtib⁹ id ꝓnosticõ eẽ grauiorĩ in republica calamitatĩ. Enimuero non multopost aurelian⁹ dux publicis gubernaculis a carolo q tũ meliuscul⁹ erat ꝑfect⁹ est. Quã dignitatẽ ꝯsecut⁹ mox ad rapinas se ꝯuertit: q̃suis ad soluẽda vectigalia & tributũ cõpellẽs: clero ad eã seruitutẽ cõpulso. Re cognita remorũ archiꝑsul ducis auaricię occur-

Oratores ab Hẽrico anglo captiui

Celi tẽpestas.

Simultas iter ꝓncipes frãcos.

Cometa.

rit. At contra senonẽsis archieps excõicatiõe feriebat aureliano non parẽtes: tam diuersa erãt hoĩm studia: vt nõ lege/non charitate/sed cõcupiscẽtia sua & sacerdotes & pceres in diuersa traherẽt. Fauebat maxĩe benedicto aurelian⁹: & ab eo factã esse discessionẽ moleste ferebat. Quãobrẽ schole parisiẽsis odiũ i se cõtraxit Nec diu post rebus præfuit cõmunib⁹: constituto burgundionũ duce qui regnũ administraret. Recepto magistratu nouam mox exigẽdę pecuniæ formam philippus excogitauit: sed ab antistite remẽsi admonit⁹ destitit. ❡ Aurelian⁹ postq̃ magistratu amotus est: ad lucẽburgum cõtendit. Et cũ lothoringiæ dux mettensesq; bello decertarẽt: sollicitam nauauit operã pacem componere: honorem inde muneraq; non parua referens.

Nota de vniuersitate parisiensi.

❡ Apud britones defuncto duce: vxor eius vidua henrico anglo nubit. Quę dũ traijcere in angliam cum tribus quos habebat liberis parat: philippus burgũdus magnis itinerib⁹ in britanniã pergens receptos filios ad regem perduxit: iohannem dico richardũ & arturũ ❡ Auinione vero cũ bñdictus palatio nõ egrederetur tametsi obsidione liberatus esset: veritus tamẽ inimicorũ insidias se in arce continebat. Sed cum id carceris speciem esse reputaret: roberti braquæmõtis ope clam inde educitur. Nascitur hoc tẽpore anni. M.cccc.secũdi ex ysabella regina carolus filiorũ regis caroli quartus. Cui patre defuncto regnũ miserandis calamitatibus attactũ obuenit. Constituit itẽ conestabilis (mortuo sancerro) carolus albrit⁹. Qui adepto magistratu: arces nonnullas in lemouicibus ex anglorũ dominatione eripuit. Renataq; est inter aurelianũ burgũdũq; de administrandis rebus controuersia. Quam occurrẽtes viri sapiẽtes pro tẽpore sedauerunt: vt nemini prĩcipum seorsum: sed oĩbus pariter respublica crederet: nõ secus q̃ si ad paucorũ moderationẽ monarchia re-

Vxor duc[is] britonũ viro mortuo: hẽrico anglo nubit.

Carol⁹ vij. nascitur.

dacta esset. ¶ Tria p id tps matrimonia cõtracta fuisse inuenio. Carol⁹ ludouici aureliani fili⁹ ysabellã q̃ Richardo anglo nupta fuerat vxorẽ accepit. Iohẽs caroli regis scdo genit⁹: bauari ducis qui hannonię comes erat filię copulat⁹ ẽ. Margaretã aũt reg filiã iohẽs britonũ dux licet ętate minor ĩ mrimoniũ duxit. Et philipp⁹ burgũdiæ dux vltima nature psoluit: relicto Iohãne niuernẽsi multorũ malorũ futuro autore. Nam pris loco burgũd⁹ suffect⁹: postq̃ fidelitat iura carolo pstitit pditorũ hoim cõsilio duct⁹: aduersus aurelianũ ducẽ inexpiabili odio ferebať. Erat itaq aurelian⁹ excelsi animi & magnarũ rerũ appetẽs: & q imperiũ affectaret: ppterea lucẽburgũ pfect⁹ aliq̃t oppida atq arces cepit/ de se opinionẽ bonã faciẽs: q̃si ipio idoneus esset. inde aũt q̃si gloriæ sat suæ fecerit digressus: auinionẽ ad bñdictũ venit: laturus opẽ põtifici quẽ schola parisiẽsis dignitate amouẽdũ magnope cõtẽdebat. Magni siqdẽ nois atq auctoritatis p id tps schola ipa habebať: ita vt scholasticũ offendisse piaculũ esset. Inter itaq multas simultates cũ res tota frãcoꝝ ad ciuilẽ discordiã inclinaret: nemo nõ fere studebat scholæ fauorẽ atq beniuolentiã sibi cõpare: eo melior æstimandus quo lrãtorũ maiore auctoritate iuuareť. Erat g̃ p eos dies pisianis scholastic plurimũ nois atq æstimationis. Enimero dũ ad diuã katherinã q̃ scholasticoꝝ appellať supplicationẽ haberẽt: qdã ex familia Caroli sauosij aurati eqtis equo p lutũ vect⁹: vnũ ex scholasticis luto inqnauit. Quẽ pten⁹ ira feruẽs scholastic⁹ pugno pcutit. Ad vociferãtẽ suũ cũ reliq̃ sauosij familia armis instructa pcurreret: scholasticos insectãs cũ ad ecclie vestibulũ successisset: nescio qs sagittã temere ad maiorẽ vsq arã dũ ad rẽ diuinã se sacerdos parat emittit. Quã scholastici iniuriã vlcisci pperãtes: ita apd iudices agũt: vt sauosij ædes vnde familia pdierat solo

Iohẽs burgũdię dux

Carol⁹ sauosi⁹

tenꝰ diruerētur: ipse vero exularet. ¶ Inter principū si multates regia ad aurelianū ducē magis spectabat. Igitur meldunū venādi cā (comitāte eā duce) pgēs: fratri suo ludouico bauariæ duci & montaguto mādat dalphinū cui aqtania cōmissa erat / vxorēq3 eiꝰ burgūdi filiā ad se ducāt. Nec caruit suspiciōe regina id impasse vt filiū dalphinū vna cū vxore ducēq3 aureliano / ī germaniā traduceret. Ea re ad iohem burgūdū plata: ipse cōtracta amicorū manu. Interdiu noctuq3 pseueranti itinere parisiū venit: ratꝰ dalphini egressum prepedire postq̄ abijsse cōperit: festinās apud giuisiū nō procul a corbolio vicū eūtes cōseqt. Recusante bauaro dalphinū reducere: burgūdꝰ vi facta dalphinū recipit: & apd arcē luparā fuat. Quāobrē aurelianꝰ collectis celeriter sex hoīm milibꝰ: vicēnas cū regina ingredit. Iohe Parisij agēte: quē bona ppli ps seqbat: sperās eius ope vectigalia tolli. Res tota prorsꝰ ad pliū inclinabat: sed interueniēte mōtaguto hoīe modesto & prudēte ī grām duces redierūt. Et ne eorꝝ aī renouato liuore exulcerarētur: aurelianꝰ in aqtaniā aduersꝰ anglos: burgūdꝰ ad calisiū expeditionē duxit. Extruxerat ad oppugnādū calisiū iohes: auctore mōco qro eqte aruerno: miræ magnitudinis fabricā ligneā: q̄ suppositꝫ rotis facile quoquouersum pmoueri posset. magna eni spe ducebatur oppidi capiēdi. Aurelianꝰ aūt cū burgū in aqtania circūuallasset: audito q̄ a burdegala auxilia obsessis venirēt: obsidionē soluit. Nec multꝫ post diebꝰ carolꝰ vtrū q3 ad se vocat. fati sicut ē mortale hoīꝫ genꝰ īprouidꝰ. Nā redeūtē noctu domū aurelianū ducē q puerperæ reginæ gratificatꝰ erat: satellites duce Radulpho auctouillo iterficiūt: pxīe barbetæ portā dextra manu āputata: in quē humi deiectū cū ex ducꝫ aulicꝫ vnꝰ sese dni ptegēdi cā pstrasset: ab iterfectoribꝰ trucidatꝰ ē: nono kal. decembris. āno salutꝫ. M. ccccvij. Homicidæ vero

Mors aurelia ni ducꝫ.

pessimo facinore patrato: in ędes arthesij comitis vbi
iohes burgūd⁹ diuersabat̄ cōfugiūt. Excito ad ducē ne
cē clamore atq̧ tumultu: vicini occisi corp⁹ in ꝓximas
ędes īferūt. moxq̧ scelerē īmanitas ꝑ ciuitatē circūfert̄
Aduolāt repēte ludouic⁹ sicilię rex / ducesq̧ biturix et
borboni⁹: q cari sui cadauere cōspecto indignant̄ pari
ter atq̧ illachrimāt. Postera die dux ad celestinoꝝ mo
nasteriū celebri pōpa effert̄: sepelit̄ in sacello qđ postea
insigni pictura honestatū ē. Comitabant̄ fun⁹ q̄s dixi
ꝑ̇ncipes & dux ipē burgūd⁹: quē necē auctorē extitisse
nemo dubitauit. Nā criminis inq̄sitores robert⁹ tuil=
ler⁹ & petr⁹ orfaueri⁹ cognito ꝙ auctouill⁹ ad diuerso
riū iohis burgūdi cū suis ꝑticipib⁹ ꝓfugisset: qa in pri
cipū domo hoīeꝫ ꝑ̄hēdere absq̧ dñi assensu nō licebat
ad burgūdū q apud neellā cū alijs ducib⁹ ꝯsilio aderat
se ꝯferūt: pulsatoq̧ hostio interrogati qdnā vellēt. du
cis inquiūt burgūdi petim⁹ assensum: vt ei⁹ bona cum
venia hoiem sceleratū in ei⁹ ædib⁹ ꝑ̄hēdam⁹. Hic erat
quē petebāt a quę baiul⁹: cui⁹ insidijs atq̧ archanis de
latiōib⁹ necis cōscij vsi ad homicidiū fuerāt. Cognito
quid peterēt inq̄sitores: burgūd⁹ expalluit. Qđ siciliæ
rex callide percipiēs seorsum iohem rogat: si necis ī se
culpā vllā haberet. Iohes vindice cōsciētia admonit⁹
lachrymas ꝯtinere nō potuit: seq̧ & crimē apit. moxq̧
cōclaui tanq̄ corpis curādi cā egressus ferocissimi equi
ministerio vsus: se ex ciuitate ad sancti maxētij pontē ꝓ
ripuit: quo trāsmisso pōtē diruere iubet: vt se ꝑsequēti
bus viā ꝑ̄cluderet. Eo die attrebatū ꝑuenit miliaribus
fere cētū a parisijs distās. Elapso parricida verit⁹ caro
lus ne sceleri scel⁹ burgūd⁹ adiūgeret: seq̧ tuēdi grā an
glorū societatē expeteret: biturigē ducē burgundi pa=
truū ad eū mittit q hoiem bñ sperare hortaret̄: belluꝫ
oino dissuadēs. Itaq̧ iohānes tota hyeme se absq̧ vl=
li⁹ belli apparatu nūc in flādria / nūc ī arthesio ꝯtinuit.

Necis causas burgūd⁹ cōplures diffamauit. Qđ Aure Quam= lianus scilicet regnū affectasset:& magos adhibuisset a obrē io qb⁹ gladios duos & anulū accepat: q̄ carolo regi dum hannes beluaci ageret ostēsa eū tota cæsariȩ expilatū & paulo= dux post decidētib⁹ sensim vnguib⁹ ībecillē reddiderit. Ha burgū= buisse p̄ter hȩc virgā q̄ semel a fœmina cōspecta: eā effi diæ Lu ciebat libidini ducq audiētē. Fuisse q₃ eorū ludo℞ auto douici rē vbi carol⁹ fere exust⁹ ē inijciēte aureliano facē ī vil= aurelia losas vestes qb⁹ lusores psōati chorisabāt. Procurasse nensis insup apđ pōtificē bñdictū tredecimū caroli a regio fa necē p= stigio missionē: q̄ vt mēte īpotēs ita corpe valitudina curaue rius eēt. His addebat burgūd⁹ grauia ab eo cōcepta et rit. accepta vectigalia: qb⁹ aduersus regē se potentē nimis Iohēs exaltabat. Vtcūq₃ hȩc burgūd⁹ resciuerit: ea tñ nō alit paruı. q̄ cōperta: p iohem cui parui cognomē fuit theologū doctorē publica cōtione pisij habita disseminauit. Ipe nimirū existimo īuidisse aureliano burgūdū ne reipu= blicȩ prȩ se magis idone⁹ putaret. Inuidia siqdē pares maxime exagitat: sed alia psequamur. Hyems aūt p to Hyems tos duos menses decēbrē & ianuariū solito horridior horri= fuit. Vbi aūt se terra (incipiēte vere) laxauit: & se fluia da. glacie cōcreta dissoluerit: tāta glaciei fragmēta īgruerit vt mole sua pōtes deijcerēt: exūdātesq₃ āñes domibus pstratq incolas cū pecorib⁹ abducerēt. ¶ Admīstrabat Leodiē p id tp̄s leodiēsē ecclīam iohēs bauari⁹ guillermi hol= siū stra= lādiæ & hānoniæ comitq frater. Et cū p̄sul & subdyaco ges. nus eēt/ nullo tñ die rē diuinam fecerat: suȩ nobilitati detractū iri forte rat⁹ si psbiterio more sacris se altari bus addixisset. Recusātē id p suo offō facere leodiēses Traiecti ptinaci obsidione cōcludūt. Igit guillerm⁹ vt fratri subsidio eēt: contractis ex sua gēte copijs/ burgū dū p nūcios orat ī auxiliū venire festiet. Nā guillermi soror burgūdo nupserat. Nō aspnat⁹ orantē: iohēs ex ercitū cogit: seq₃ cū guillermo sociat. Præmittuntur in

agrũ leodiensem leuis armaturę milites q̃ sata vicosq̧ incẽdãt. vt hoc dãno pmoti leodiẽses cõibus patrię in cõmodis (obsidiõe dissoluta) succurrere cogerent. Fla grãtib⁹ passim agris leodiẽses qui in obsidione apd̃ tra iectũ erãt in hostẽ mouẽt: quẽ in planicie cui haysebagno vocabulũ est inuẽtũ p̃lio adoriunt & vicunt: milibus sexdecim ex suis occisis. Victoria ad carolũ regem plata: times ne burgũdus victorẽ exercitũ ad parisios duceret quib⁹ erat tũc tẽporis acceptissim⁹: assũpta cũ suis liberis vxore turonũ se trãsfert: comitantib⁹ eum francorũ primorib⁹ principib⁹. Quod vbi Iohes burgũd⁹ cognouit: Guillermũ hãnonię comitẽ sollicitat secũ in franciã cũ exercitu proficisci: nõ aliã ob rẽ q̃ vt regem & dalphinũ cui filia ei⁹ nupta esset parisiũ reuocaret. Erãt guillermo multę causę quã obrẽ a bello abhorrebat: affinitas atq̧ cognatio. Burgũdo ei guillermi soror mrĩmonio cõiũcta: reginę autẽ cõsobrin⁹ ip̃e erat: & filiã eius vnicã sibi hęredẽ alter ex caroli liberis desponsauerat. Eã ob rẽ ad pacẽ pcliuior vltro citroq̧ oratoribus missis: regẽ carnotũ pficisci impetrat: quo iohannes ad eũ venire non differret. Carnoti cõuentu habito: Burgũdus cũ carolo aureliano duce ducis occisi filio paciscit: iurantq̧ vicissim duces: nunq̃ posthac inimicitias i alterutrũ exercere. At lõge sec⁹ nõ multo post tpe accidit. Nec fidei obsuãtia: nec iurisiurãdi religio irritatis animis momẽtũ habuit vllũ. Parisiũ tñ carol⁹ reuersus est. ¶ Quo tpe duos ex schola Parisiaca scholasticos ppt cędẽ a se factã cũ guillerm⁹ tignonuillus pisian⁹ p̃ses ad patibulũ noctu appẽsos strãgulare iussisset: ne si segni⁹ fecisset homicidę liberarẽt: coact⁹ est (schola apd̃ iudices suã ignominiã psequẽte) scholasticos patibulo depositos (osculo mortuis exhibito) & leticię ipositos eccle restituẽ: aurigãte carnifice q eq̃ isidẽs lineã istar sacdotis vestẽ iduerat. Eo℞ scholastico℞

De schola parisiensi.

etiã nũc sepulchrũ in porticu diui maturini Parisiẽsis cũ epigrãmate visit. ¶ Eadẽ tẽpestate boussicaudus q genuẽsib⁹ Caroli noie præfectus erat copiis ĩdigẽs Caucurtũ a Carolo ad se cũ valida manu missũm i pedemõte excepit. duxitq; placẽtiã. qua recepta : pado traiecto mediolanũ mouet. Cui iohãnesmaria mediolani dux pacato aĩo occurrit: atq; i ciuitatẽ admisit: fide illi subiectionis & obediẽtie tãq̃ regis vicario præstita. ¶ Dũ hęc mediolani a boussicaudo gerũt marchio mõtisferrati & comes frãciscus (ꝓditorib⁹ aliquot genuẽsib⁹) ciuitatẽ occupãt occisis frãcis quos ĩuẽtos habuerũt. Et arce quã castelletũ vocãt recepta: tholetonẽ arcis ꝑfectũ ĩterimũt. Quod vbi mediolani nũciatũ est: ciues in frãcos cedẽ meditãt. Sed ei⁹ rei certior factus Boussicaudus militẽ ĩ armis per eã noctẽ excubare iubet: nec cessat cõtinẽter per vrbẽ cũ armatis incedere. Mane facto duci fidei ciuitatẽ sub iureiurãdo cõmittit: atq; ciuitate egreditur. Abeũtib⁹ frãcis mox a fide atq; iureiurãdo mediolanẽses deciscũt: & frãcos qui laxandi animi causa mediolani restiterãt depræhẽsos iohãnesmaria ꝑfidus suis canib⁹ deuorãdos obiecit. Boussicaud⁹ Genuã recuperare conat⁹: cũ frustra se niti ĩtellexit: ad pedemõtiũ principẽ cũ gaucurto & copiis profectus est. Quorũ egregia opa cõtra marchionẽ mõtisferrati vs⁹ priceps: nõnulla oppida arcesq; cũ cepisset: frãci alpib⁹ superatis ad Carolũ reuertũt. Erat tum parisii nauarrus rex qui cũ burgũdo societate inita turbatiora omĩa fecit. Montagutũ enim regii palatii præfectũ: qui illorũ coepti obsistebat grauis & fidus imprimis cõsiliari⁹ capite dãnãt cẽsore petro essaro Parisiorum ꝓposito. Qui mox ex nauarri atq; burgũdi sentẽtia ærarii regiæ pecuniæ administrationẽ vsurpauit: deputatis ex sua cognatiõe q Carolo in officiis palatinis obseqrẽt. Officiõ qdã amoti & suis fortunis spoliati ad aurelianũ du

Lõbardorũ ĩ frãcos ꝑfidia.

Rex nãuarre burgũdi soci⁹

cē Carolū abierūt de duce burgūdo querimoniā ꝓferē
tes: q nihil eorū q̄ carnoti iurata erāt obseruaret. Qua-
re percitus ira aurelianus: suarū partiū ꝓceres accersit
Cōuenere ad eū in arce vicestrię nō lōge a Parisio du-
ces biturix borboni⁹ & alēconius: comites vero riche
mont⁹/albret⁹/conestabil/ armygniac⁹: & alij nō pau
ci ꝓceres. Quib⁹ anim⁹ erat suorū iniuriā vlciscēdi. At
ꝯtra burgūdus nō ignarus qd aduersus eū aurelianus
moliret: parisiū petit copias secū ducēs: castris iter sil-
uanectū luparāq; vicū positis. Burgūdo frater erat an-
thonius dux brabātinus q solertissimo studio curauit
ducū cōtrouersias cōponere: nec destitit donec mutuo
se amore pricipes cōplexi aīos ferociāq; ponerent. Re
bus vtcūq; sedatis: Burgūdus in Picardiā abijt relicto
Parisij petro essaro q ciuitatē moderaret. Hic ad suā tu
telā lanios q̂s ministerio vsuq; sanguinarios esse scie-
bat i cōsortiū admittit aduersus aurelianę partis secta
tores: pręhēdit iprimis vinetū despinosum equitē au-
ratū: quē capite truncatū patibulo tādē suspēdit q̄ au-
reliano faueret: Quā aurelian⁹ iniuriā nō ferens: colle
cto exercitu hanū primas copias ad p̄sidiū mittit: ipe-
rans vt burgūdi inceptatiōib⁹ obsisterēt. Qua re cogni
ta Burgūdus cōtractis ex flādria sexdecim hoīm mili-
bus obsidere hanū festinat. Cōcussa mox tormētis por
ta: q̄ ad sanctū Quintinū ducit cū corruisset: hi q intra
oppidū erāt ad aurelianū ducē q apud channiū agebat
se recipiūt. Desertū p̄sidio hannū postq̄ flamigi popu-
lati sunt in flādriā cōuersi nō vi nō p̄cib⁹ neq; vllis mi
nis a burgūdo retineri potuere. Eapropter ad anglos
missis nūcijs auxiliū ipetrat. ¶ Aurelianus aūt rat⁹ p
burgūdi absentiā parisios sibi adituros: pōte apd ver-
beriā facto: ysarā amnē trāsmittit. Inde ad sanctū Dyo
nisiū: quā auraicēsis princeps Iohēs cabilon⁹ burgun-
di noīe occupabat/mouet. At quia nō multū munit⁹

Macel-
larij pa
risiēses.

locus erat deditiōe facta princeps auraicēsis iureiurando adigit: nullo vnq̄ tpe aduersus aurelianū arma capturū. Interī gaucurtus scti clodoaldi pōtē nocte suffuratus est. Id vbi aurelian⁹ cognouit suarū copiarū ꝑtē ad pōtis ꝑsidiū collocat. Nec segnior burgūdus per pōtē melētū Parisiū vadens: postridie q̄ ad ciuitatē venit scti Clodoaldi pōtē recuperat: occisis mille ꝓpe britonib⁹ pontis ꝑsidio ab Aureliano deputatis. Quibus priusq̄ subsidio adueniret pōte iā burgūdus potiebat Nocte insequēti remeāte Parisiū burgūdo: aurelianus extructo e ꝯspectu scti dyonisij supra sequanā pōte: castheldunū ꝓpere se cōtulit. At burgūdus assūpto carolo rege: atq; dalphino / stāpas mouet: oppidūq; occupat. Pręmisit inde puisetū belsiæ oppidū cū duobus hoim milib⁹ Iacobū marchiæ comitē in quē Barbaȝan⁹ cum Gaucurto q̄dringētis militib⁹ stipatus ex Aurelianis adueniēs: comitē capit. captū in arce bituricēsi seruat Reliq audito comitis infortunio stāpas ad burgūdū redierūt. Qui vna cū rege & dalphino ad parisios se cōuertit: dimisso domū exercitu: āglisq;. Duces aūt bituris & Aurelian⁹ aīaduertētes burgūdū auxiliares sibi fecisse āglos: & nūc dimisisse: albretū ꝯfestim ad hēricū anglię regē ire iubēt: q auxiliū ab eo petat. Audiuit nō illiberaliter angl⁹ albretū: & Thomā filiū suū claretiæ ducē & cū eo eboracēsem: iohānem cornubiensem cū octingētis equitib⁹ & sagittarijs mille in frāciā ad duces mittit. ¶ Interea dū hęc agunt Iohēs burgūdus cōceperat animo bituriges obsidere: atq; ob id ipsum dominū de Hely cū bona militū manu Linieras pręmiserat. Quod vbi dux borbonius accepit ex bituricēsi ciuitate sub lucem mouēs / copiarū ductorē inuadit. sed dilapsus in arcem suos prędæ borboniorum obiecit. At burgūd⁹ assidue regē dalphinūq; secū ducēs: dū de obsidendis biturigib⁹ cogitat: dunū regium sexto a bitu-

rigib⁹ lapide īprimis capit. Deide postq̄ ad vnā ciuitatis portā dies q̄draginta frustra cōsedit. Alterā q̄ sancti priuati dicit̄ circūuallat. Eo ad eū se cōtulit cū sexcētis milib⁹ sicilię rex ludouic⁹ q partiū ei⁹ erat. Cęterū vbi dalphin⁹ certū de anglorū aduētu nunciū accepit: molit̄ priusq̄ secū biturigib⁹ hostis cōiūgeret discordias cōponere. itaq; cōuenietib⁹ ad colloquiū apud rochas nō lōge a charitate p̄ncipib⁹: cū se vāterā vbi rex agebat cōuenire p̄misissent nō cōparuere: p̄pterea q̄ delatū eis fuerat si eo p̄ficiscerent̄ capiēdos eē: & ātissiodorū ī custodia mittēdos: & tādē necādos. Tāto aūt flagitio cū Petr⁹ essar⁹ magnopere repugnaret de re īpa duces certiores effecerat. At āgli ligere traiecto audiētes pricipū recōciliationē cū nemo illis stipēdiū solueret: Bellūlocū cū mōasterio populant̄ & abbatē captiuum abducūt: Angolismorū p̄terea comitē quē in angliam missum cētū miliū librarū pecuniæ loco q̄ eis debita eē dicebant obsidē tenuerūt annos duos & triginta. Erat autē ducis aureliæ frater. ¶ Burgūdorū factio conestabilē eo tp̄e scti pauli comitē īstituerat: q apd̄ sanctū Remigiū de planis Normāniæ vicū Gaucurtū prælio superauit: q̄dringentis alterius factionis occisis. Anno salutis Millesimo quadrigētesimo deciotertio. Quo anno lanij & carnifices Parisiorū quos scoriatores illa ętas appellauit autore burgūdo seditiōe facta symonē cabocheū & iaqueuillū cū Iohāne trecensi medico sibi ducē p̄ficiūt: atq; his ductorib⁹ ad ducis aquitani ędes p̄fecti cōp̄les ex aulicis quos noīe scriptos habebāt furētes sibi tradi petūt. Eius clamoris causas nesciēs dalphinus ad burgūdū q corā aderat orationē vertēs. familiā inqt meā quā hic furēs pp̄ls deposcit tuę fidei iohānes ducēdā q̄ voles cōmitto: donec ferocia hæc deferuescat. Recepit burgūdus ex ducis familia quos carnifices voluerūt: eosq; domū suā pręsēs duxit. ¶ Eodē

Burgūdi iohānis nequitia.

die petrus essarus qui sancti antonii ꝓpugnaculo preerat fide a burgūdo accepta ꝙ nullo incōmodo vexaret ꝓpugnaculo egressus capt⁹ & in vinculis habit⁹ est. moxq; ꝓpugnaculū recipiētes latrimolus & Enguerrād⁹ bournouillus cūcta quæ essari erant prædātur & exportāt. Præhēsionis essari causas burgūdus in vulgus disseminat: illū regiis officiis abusum contra leges esse. Monetā diminuisse ex quo furto peculiū sibi ingens diuitiasq; cōparasset. Pulchre equidē in ꝓuerbio galli habēt: canē tum rabidū dicū illū paterfamilias mactare decreuit. Duci ad suppliciū essarus & capite plectit. Obtinuere tñ amici vt sepulchro inferretur quod apud diui Maturini Parisiēsis ędē iuxta primariū altāre visitur. Nec satis fuit. Burgūdo Iacobū riuerium equitē nominatissimuз in vinculis interiisse vel (vt creditū est) trucidatū esse nisi etiā mortuo caput fuisset amputatū. Necat⁹ est præterea petimenillus ex ducis aquitani familia genere illustris. In nobiles quoq; fœmias quę reginæ famulabātur carnificum sęuitia grassata est: burgūdo auctore: cui maxime assentabatur Iaqueuillus publicā administrationem affectans. Sed hæc flagitia nō ferentes Henricus de mala primus parlamenti pręses: & iohannes iuuenellus aggregata sibi ciuiuз non imbecilli manu: regem dalphinumq; adeunt manifestantes præsentis temporis iniquā conditionem: necis plena omnia esse. Apud perditos homines regnum atq; imperium extare. Magistratibus tantuз licere: quantum illi permitterent: ducē Aurelianū vernone cum suis in armis esse: qui concordiā bonis legibus non recusaret. Periculis nisi occurratur rempublicam pessum breui ire. Præsidentis oratione excitus dalphin⁹ ducibus Biturige & borbonio accersitis: vna cū populo qui ad eum conuenerat egressus: familiam a se abductam & reginę fœminas recusante burgundo vinculis emittit. Carnifices autem dalphini potentiam metuentes hac atq; illac dispersi in burgundi terras perfugerunt. Nec

Essar⁹ necatur cuз aliis.

cunctatus dalphinus aurelianũ ducem ad se vocat. Quod postq̃ burgundus accepit: veritus ne aduenieñs hostis de paterna nece iudiciuȝ postularet: ciuitate abire constituit: explorás quo id modo sine suspitione facere posset. Itaqȝ per Carolum sauésum regi admodũ familiarem regem venatum in bondissum saltum educit: quo cũ & ipse pergẽs animũ induxerat in picardiam regem traducere. Sed stipatus rex magna parisiẽsiũ ciuium manu abduci nõ potuit: atqȝ ita burgundus per compẽdium suessionẽqȝ iter faciẽs presidiis impositis arthesiuȝ petit. Interĩ aurelianus adueniens parisii hibernauit: cui se belli & pacis socios ludouicus siciliȩ rex & dux andegau⁹ coniũxerũt: remissa burgundo filia quam Ludouici filius desponsauerat. Et quo amicitiȩ arctius vinculũ esset: Carolus regis filiorum quartus Mariam andegaui filiam accepit vxorem. Principibus mutua amicitia conciliatis: rex compendium quod a burgundo præsidio tenebatur: recepit. Inde Suessionẽ ducens: quia (dum ciuitas oppugnatur) Nothus quidam ex borboniorũ familia sagitta iugulo ictus interiisset: Suessio in prædam militi data est. Nec ab ecclesiis tẽperauit furor militaris. Suessione direpta Carolus laudunum se contulit. Quo niuernẽsis comes burgũdi frater adueniẽs regi fidẽ dat: nullo tẽpore suppetias laturũ fratri. Profectus inde rex ad sanctũ Quintinũ viromandorũ validissimũ oppidũ nuncium accipit de burgũdorum aduentu: quos iohannes adȩ attrebatũ venire iussisset aduersum quos prodeuntibus barri borboniiqȝ ducibus cũ Alenconii atqȝ armygniaci comitibus: Captis inter fugandum aliquot burgũdis & guydone de barro: reliqui tandẽ attrebatũ peruenere. Quo rex mouens obsidione attrebatum circũcingit. Demũ per hollãdiȩ dominã quȩ Burgũdi soror erat reb⁹ compositis: rex parisiũ remeauit. Eodẽ tempore apud cõstantiã rheni ciuitatẽ synodus vniuersalis habita ẽ. Vbi iohãnes vigesimustertius ob crimina sibi obiecta in insula

Suessio diripitur.

Attrebatũ obsidet

marci, ꝓpe constantiã custodię traditus põtificatu priuat᷑. Nec multo post gregorius duodecim⁹ & benedictus. xiii. qui se pontifices ꝑtinacissime prædicabãt dignitate põtificia se abdicãtes liberã eligendi pontificẽ potestatẽ cõcilio prębuerũt. Electusq́ȝ est otho colũna qui martin⁹ quintus appellat⁹ est. Postq̃ annos circiter quadraginta ecclesia vero pastore caruisset. Et veniẽtes ab henrico angliæ rege ad Carolũ oratores cũ peterent Catherinã Caroli filiã suo regi dari vxorẽ: respõsum acceperunt non esse carolo ociũ huic rei animũ intẽdendi: quãobrẽ discedere in angliã parati oratores duci se harfleum petũt: nõ ꝙ breuior (vt ipsi simulabãt) per eũ portũ nauigatio eẽt sed reuera quia nouerant Henricũ classem ad traiiciẽdum in franciã exercitũ instructã habere: cupere ꝓpterea locuȝ exploratũ sibi esse vt port⁹ naturã munitioneq́ȝ suo regi referrẽt. Non multo post tẽpore henricus harfleũ adnauigat. Vbi stoteuilla arcis beluacẽsis pręfect⁹: baquevilla & lyonet⁹ braquemõtus præsidio affuerũt cõcedẽte paulopost ad eos Gaucurto. Astabat ad subsidiũ apud caudebecũ cũ mille quingentis equitib⁹ boussicaud⁹: apudq́ȝ honfleũ q̃ arx in conspectu harflei sita ẽ: agebat cum totidẽ armatis Albret⁹ conestabilis: vt egressos nauib⁹ ad frumẽtationeȝ & pabulationẽ anglos ꝓhiberẽt atq́ȝ ĩterciperẽt. Sed nihil cõmeatus discedẽs domo hẽricus omiserat. Adeo eñ reb⁹ necessariis classẽ oppleuerat: vt nihil foris petẽdũ eẽt. Itaq́ȝ tã ꝑtinaci obsidione frãci circũsepti Harfleũ hosti dedũt. Ea lege: vt tũc liberi facti si priusq̃ Hẽric⁹ Calisiũ repeteret a frãcis nõ iuaderet᷑: se captiuos calisii repŝentarẽt. Relictiȝ ad harflei custodiã pręsidiis Hẽricus Calisiũ versus cũ suis cõtendit. Id postq̃ conestabilis Albret⁹ cognouit: carolo indicat. Igit᷑ mittũtur ꝑ omnẽ franciã nuncii qui nobilitatem ad arma vocent aduersus anglos: quibuscũ priusq̃ arthesio abirent prælio decertare Carolus cõstituisset. Interĩ albret⁹ & boussicaud⁹ mareschallus abauillã petẽtes qnde-

cim totos dies anglũ trãsmittere somã amnẽ prohibent.
Deniq; inueto inter corbiã peronãq; traiectu: amnẽ hẽricus transmittit. Indignati propterea franci q̄ hostis sine vlla cõcertatione ab eis dilaberet̃: duces Barri atq; borbonii & niuernensis comes anglo diẽ ad prẽliãdũ p caduceatorẽ dicũt. Qui rem sibi acceptam esse simulãs: præliandi se potestatẽ facturũ esse ꝓmisit. Sed fefellit henricus expectantes francos: & per bellãquercũ calisium petere ꝓperabat. Qua re cognita duces viã hosti præcludunt: atq; ad regẽ q rothomagi erat mittũt precantes prælio adesse curet At biturigũ dux non contẽtus totis copiis vno i loco pugnam indictã esse: memorq; cladis apd' pictauos acceptẽ: Blangiana pugna & clades. Carolũ rothomagi continuit: satiꝰ esse dictitãs p̄lio tñ vici: q̄ & præliũ vna cũ rege amittere: Nihilominꝰ franci castra apud blangiũ metantes hostẽ vltra progredi prohibebãt parati omni modo manu ꝯserere. Verũ anglus ĩpetratis vsq; in crastinũ induciis acies ĩteri instruxit. Venit interea ad francorũ exercitũ aurelianꝰ dux cũ duce brabãtino: cõfluentibus insup vndiq; militibꝰ francis. Prius tñ q̄ acies ꝓcurrerẽt duces ad hostem misere guyscardum dalphinũ hugonẽ de trassy & petrũ de hely sciscitatũ quid daturus esset: si liber abire in angliã pmitteret̃. Responsi (prẽter aurelianũ ducẽ) nemo ꝯscius fuit. Ad insequentẽ aũt modũ suas franci acies ordinauerũt. Primã frontẽ agebant albretus & boussicaudus marescallus tria equitum milia habentes. Hos sequebant̃ imprimis aurelianus dux cũ sexcẽtis equitibus: dux borboniꝰ mille ducentos equites ducẽs edouardus dux barri sexcẽtis militibus stipatus: niuernensis comes mille ducentorũ hoim ductor. Post hos ordine composito incedebãt robertus barrensis & daumallus comes cũ quadringẽtis equitibꝰ. Comes deu trecentis p̄erat Totidẽ ducebat vandemõtus comes. rossiꝰ comes ducentos. Aderat quoq; Anthoniꝰ Brabantinꝰ dux frater iohãnis burgũdi quez hannonienses sequebant̃. Nam ex suis p

paucos eduxerat. Iohāni barrensi lothoringi ducis fratri ducenti parebant. In subsidiis dextrū cornu richemontius comes & cū eo sexcenti eqtes tuebant. Sinistrū vindocin. ēsis comes totidē stipatus armatis asseruabat. Armatorum summa nobiliū decem miliū fuit præter peditu₃ & humilis ꝯditionis hoim ingentē multitudinē. In anglorū exercitu mille quingētos equit[illegible] & peditum sagittariorū octodecim milia esse fama referebat. Ordinatis aciebus albret⁹ validā equitū manū anglos adoriri imperauerat: ducib⁹ gaufrido boussicaudo: grauilla: trimolo: heliqueto borbantino: iohanne dengeno: aleammo champeo: roberto thralo: & pichone de turre. Qui ꝑten⁹ mouētes neglecto albreti imperio ad primū ꝯflictū fugę perpetuo se dedecore cōmiserunt. Anglus aūt explorato francorū statu: cum eos negligēter agere: quosdā ad ignē (velut frigētes) torpere (id eñ sub extremo octobri mense gerebat̄) alios p agrū palantes equos curare: & ad pascēdū ducere quasi hostem tam ꝓpinquū parui ęstimarēt ipse in icōpositos signo dato repente suos educit. Mox atroci cōmisso ꝓlio: cecidere frācorū milia quattuor genere illustri. Anglo℞ q̄dringēti cū duce eboracēsi hērici fratre. In hostis potestatē viui venere aurelianus & borbonius duces: Comites deu: vindocinēsis & richemōt⁹ cū boussicaudo marescallo. Quos in angliā hēricus captiuos duxit. Prelio nō affuit dux britonū licet librarū centū milia ad stipēdiū militū a rege cū ciuitate maclouiensi accepisset: donatus insup esset aureo equo cuius frenū sellaq₃ gēmis plurimis atq₃ ꝑciosis ornata erant. Eius equi preciū quinquaginta miliū aureorum fuit. Blangiana clade affectus rex francus: armygniacū comitē conestabilē instituit hoiem potentē atq₃ armis strenuū. Qui armygniacēsiū copiis instructus: ad regē confestim venit. Per eosdem dies iohēs burgūdorū dux contracto exercitu cū trecas accessisset missis ad eu₃ reginaldo dēgeno & iohāne malestreto briociepo: offert carolus pi

cardię administrationē si in anglos bellū gerere nō recusēt His respōdet se ꝑpterea venisse vt regē dalphinūq; generū suū ꝯueniat. Reuertētib⁹ nūciis rex cū hoīem armatū ad se admittere nollet lrās illico ad vicinas vrbes dat. ne burgundū accipiāt. Latiniaci tn̄ q ad sequanam parisiēsis agri sunt ducem & exercitū intra oppidū admiserūt vbi ab idibus nouēbribus vsq; martii nonas hibernauit. Interim circiter dominicū natalē Dalphinus obiit mortem: tumulo apud diuā Mariā Parisiensem imposit⁹. Defuncto dalphino armygniacus & tāguidus de castro Parisian⁹ pretor ciuitatis custodię designātur & Carolus pōtiuiaci comes regis filius præfectus parisiorū quē capitaneū appellāt institutus: missis ad hannonię comitē oratoribus vt carolū q Dalphinus iam esset & cuius curā gerebat ad pręfecturam obeundā parisiū deduceret mō burgūdus absit q rerū administrationē magnope affectabat. Tradūt hystorici sigismundū alemanię impatorē eodē anno q fuit dn̄i quadringentesimus desimussextus supra millesimū ad carolū deinde ad henricū ꝯciliande pacis causa incassum venisse. Quo tpe apud valemontē armygniac⁹ cū vicecomite narbonensi anglos fugauit: quadringentis occisis. Fugientē dorseti comitē hērici patruelē: dū marescallus lōguyacus incautius persequit̄: ducētos ex suis e conspectu arflei amisit. Sigismūdus cū in anglia esset: venere ad henricū nūtii de suorū apud valemontē cede. Eapropter aīo ęger atq; indignabundus: impatorem de pace non audiuit. Interi male a francis aduersus anglos nauali bello ad seqnę ostia pugnatū est: duce vicecomite Narbonēsi & mōtenaio. Ei⁹ incōmodi causa in piquetū de haya & riuerii̇ bouliguū refert̄: q cū instruēdę classi: & soluēdis militū stipēdiis prępositi essent: segniter agētes: nec militē nauibus imposuerāt: nec a terra aliquot onerarias naues subduxerāt: cū i cōspectu hostis apparuit. A rothomagis insup seditio surrexit: occisoq; raolo gaucurto ciuitatis prętore: arcē ciues cir

cunsederant: cuius præfectus erat iohãnes borbonius pratelli dominus. Erat eo tpe Andegauiæ dalphin⁹ ad curandũ funus soceri sui siciliæ regis q rothomagensiũ defectione cognita: carnutũ se contulit: vbi nuntium accepit: Burgundos sanctũ florentinuʒ obsedisse. Igit aduersus illos Guidonẽ torseyum cũ octingentis equitib⁹ & balistariis mille confestim mittit. Occupauerant iã oppidũ burgundi: oppidanis se illis sponte dedentibus. Propterea franci imposito arci firmissimo præsidio discesserunt. Rothomagenses aũt cognito dalphini aduentu: demissiores effecti: seditionis culpã in milites trãsferebãt a quib⁹ quottidianis affecti essent iniuriis. Admissis rothomagensium excusationib⁹: dalphin⁹ eis veniaʒ dat: instituto daumallo comite qui ciuitati atq; arci præsideret. Intera dũ rothomagi hæc a dalphino geruntur: angli ad touquã q validissima est in normannia arx: castris positis: eam timide segniterq; ab iis qui intus erant defensam capiunt. Et burgũdus eodem tempore nũtiabatur Parisium cum ingenti exercitu aduentare. Inter hæc dubius dalphinus cui potissimum occurreret: decreuit parisium proficisci. Vix ciuitatem intrauerat ecce burgundus vãuis: & apud burgũ reginæ castra facit. Armygniacus autem & qui cum eo Parisii erant quottidianis illum eruptionibus lacescẽtes: damnificantesq; castra mutare coegerunt. Propterea ad montẽ lericum mouens castellum certis conditionibus recepit. Inde in vastin:um contendens. cum pussiacum frustra obsideret: carnutum copias mouit quam sciebat a dalphino recenter defecisse. Angli præterea cadomuʒ fallesiã baiocas & sanctum laudum subiugant. Nec stetit in fide coniugali regina: cãm sumẽs: q a dalphino atq; armygniaco dãnis iniuriisq; offensa fuisset. Nã cũ grandẽ pecuniã diuersis tẽplis seruandã credidisset: cancellario ei⁹ & guillermo cãteo & iohãne picardo scriba thesauṛ pdẽtib⁹ armygniac⁹: & puinciæ præses Iohẽs Iouuet⁹ ea sibi rapuerant.

Touqua arx ab anglis capit

His caussis excita mulier burgundum ex carnoto accersit. Qui festinatissimis itinerib⁹ ad regem ꝓfect⁹ a turonẽsib⁹ recipit: captis thesauri ꝓditorib⁹ q multa se pecunia rede merũt. Et cũ iohãnes vinonetus arci p̃esset eã nulla vi impulsus burgũdo ꝑmisit. Mox ꝑ turonorũ loca dispositis p̃sidiis: reginã cũ filia ei⁹ katherina carnotũ adduxit. Inde ioingny se cõtulit. Quem ad yonem amnẽ vsq; cũ sexcentis supra mille equitib⁹ ꝑsecutus armigniacus: quia increscentẽ ymbribus amnẽ transmittere nõ poterat retro conuersus est. Senonẽses tunc tp̃is burgundorũ partes secuti a rege defecerãt. eã ob rem Parisiani duce tanguido eorum p̃tore ciuitatẽ illoꝝ obsident. Qui circũsessione arctati: cũ de deditiõe faciẽda obsides dedissent: audiẽtes subsidium illis a burgũdia venire deditionẽ ad obsidũ perniciẽ omiserunt. Nam eorũ obsidibus capita securi ꝑcussa sunt. In linguã occitanã ꝑ id tẽpus auraicensis princeps burgũdę factiõis opinatissim⁹ sectator: expeditionẽ desumpsit. In quem dũ aruerni viuarienses q; arma parãt: ip̃e magnã regionis partẽ occupat: pręter villãnouã & bellocarũ. Anno deinde christianę Millesimoquadrigẽtesimo decimo octauo mense mayo: iohẽs villeri⁹ isulæ adę dñs: trecẽtis bellacib⁹ atq; sanguinariis satellitib⁹ stipatus noctu parisiũ igreditur patefaciente ciuitatis portã perreneto clerico sabro ferrario: q patri clauẽ ciuitatis sustulerat. Iãq; ad mediã ciuitatẽ nullo ꝑcipiente ꝑuenerat cũ suos clamare pacem & salutẽ burgũdo villerius iubet. Ad pacis nomen ii q burgũdę factiõis erãt excitati: andreana ꝓtin⁹ cruce desumpta (id. n. erat ei⁹ factionis signũ) villerio se adiungũt Aurelianorũ vero partiũ studiosi: abditis locis vtcũq; melius poterãt se credebãt. Ea ꝑsecutione cognita dalphinus & qui cũ eo erãt in sancti Antonii ꝓpugnaculũ se recipiũt Erant aũt cũ Iohãne villerio veteres regii officiales & ministri q magistratu fuerãt amoti: q ad regẽ cũ villerio venientes: inouata cũ eo familiaritate atq; beniuolẽtia: hoiez mẽ

Auraicensis princeps.

Iohãnis villerii crudelitas.

tis impotẽ equo impositũ per vrbem circũducũt ad populi fauorem sibi conciliandũ. Nec mora in omnes quos sibi hostes esse arbitrarent̃ deseuiunt. Atq; imprimis armigniacũ: Henricũ de marla francie cancellariũ: comitẽ de grandiprato: & q̃plurimos varie dignitatis & potentiae homies quos in custodia diuerso carcere distinebãt: interimunt. Nam misso ad eos lictore: cũ perditis hominibus qui ex agris ad eos defluxerant: eos e fenestris vel pinis p̃cipites in pauimentũ desilire compellebãt: iohãne burgundo parisii agente. Auctorib⁹ quoq; quẽ dixi villerio: iohãne lucẽburgo: Carolo de lens/ claudio castello: & Guidone barrensi. Interemptorũ per hanc tyrannidẽ numerus miliũ quattuor fuisse relatũ est. Causa necis satis erat alterne miserationis signũ: aut si q̃s sua perdidisse quereret̃. Nã qui regis erãt armygniaci/ qui burgũdi: burgũdiones per ignominiã appellabant̃. Dalphinus aũt cũ ex ꝓpugnaculo sancti antonii meldunũ ꝑuenisset: accitis belli prefectis: petrus de rieux marescallus frãcus & barbazan⁹ compluresq; alii armatorũ ductores ad eũ ꝓfecti sunt. Quib⁹ cũ ꝓpugnaculũ antoniannũ repetens: tẽtat parisios recuperare. Progressi itaq; p sancti antonii militarem viam iã ad bauderii portũ venerant: cũ domos ciuiũ ingredientes p̃das agere milites ceperũt. Quãobrẽ irritatis in se ciuibus cœpto destiterũt. Et dalphinus spe recuperande vrbis deposita/ meldunũ rediit. cõmittitq; tanguido campanie & brie finitimarũq; vrbiũ administrationẽ. Instituit quoq; lingue occitane rectorẽ comitẽ fuxi. Qui magistratu adepto nihil moratus: cõtractis copiis auraicẽsem regiõe ad nymatẽsem vsq; vrbẽ & sancti sp̃us pontẽ extrudit. Interi dalphinus in turonos ꝓgrediens ciuitatem recepit: ciuibus nullo damno affectis. Preerat per hos dies conciaco castro petrus de santatrila vasco/ centũ equites habens Quem ancilla quam sibi seruientem domi habebat hosti (vt protenus dicam) prodit. Erat in vinculis homo ãcillae

Cedes.

Insolens miles.

Proditio ab ãcilla.

notus: eadem qua mulier patria oriundus. Haec cum ad captiuū iterdum verba faceret: Captiuus fidem iterponit si se liberaret: eam in vxorē acceptur. Ancilla spe nuptiarum ducta: sub puluinari quiescentis domini claues arcis noctu surripit. Et carcere recluso victisq; emissis: illi ad prefecti cubiculum irrumpētes hominem iugulāt: atq; oppidi bus direptis arce potiūtur accersito festināter iohāne lucēburgo: qui in viromādia agebat. Illucescente sole petri milites solitudinem arcis e pximo vico admirātes: inscensis equis pars mōtem acutum/ pars guysam in terrascia petiuere: duos praeficiētes sibi belli duces: stephanū vignoluz qui & hyrus appellat⁹ est: & Potonē de santatrilla armis p omnem aetatem instructos & apprime belli peritos. Qui mox in agrum Suessionū ducentes cum equitib⁹ quadraginta tantū lōgauallum quadringētis militib⁹ superbum fundunt. Eadem quoq; fortuna vsi Hectorem sauensum mille armatorum ductorem in territorio Laudunēsi superauere. Pōtisaram frāci per id tempus ex anglorum subiectione funib⁹ in muros scādentes noctu recuperarunt.

hyrus

Pōtisara recupata.

Henricus autem anglię rex: primo vere insequētis anni: q erat christiane salutis Millesimus quadringētesimus decimusnonus Rothomagū circūducto milite obsedit: occasione accepta: ex ciuiū seditione qui prefectum suum dau malū comitem cum multa normānorum nobilitate ciuitate expulerant: admissis burgūdis cum duce eorum Guidone boutilerio. Septem totos menses anglus obsidionē cōtinuauit. nihil omittens quod ad expugnationem pertineret. Nec minus cōstāter obsessi resistebant. ita vt commeatus poenuria tabescentes murib⁹ vescerētur sperantes vel burgūdorum vel dalphini subsidio ppe diem iuuari Sed neuter opem tulit. Nam burgūdus neglexit. Dalphinus autem adolescens occupātibus anglis sequanę amnis adit⁹: suppetias mittere nō potuit: & erat illi aliūde aduersus iohannem burgūdum sollicitum negociuz cui copiis

rothomag⁹ obsessa

nō satis potens existere nequibat. Igitur deserti auxilio rothomagenses in hostis potestatem venere. Interea Burgūdus diu varius aīo: anglorū ne an dalphini amicitiā sibi cōpararet tandē dalphini partes sequi cōstituit: hortantib⁹ maxime philippo iosquino & iohāne tolōgiuo cum nobili fœmina dn̄a de grat. Est oppidū cū arce vbi amnis yona sequanā influit: cui monsterioliū nomen est: pontem ad vtrāq; fluminis ripam habēs cū sublicio tabulato quod in portę formā ꝓ rerū & tēporū cōditione sublatū viam ꝑcludit itrare vel egredi oppido volentib⁹. In eo loco dies principū cōuentioni dict⁹ est. Cōgressuris principib⁹ / ne ab aulicis alter alteri⁹ pricipis tumult⁹ orireť. placuit tabulatū erigi atq; obfirmari: & ad pōtis caput oppidū versus ex tignis & sublicis tabernaculū extrui in quod cū singulis principib⁹ dalphino atq; burgūdo decē delecti ꝓceres tm̄ introirēt. Cōuentu inito: cū hinc atq; hinc multa de p̄teritis iiuriis refricarent: subito excandēs vn⁹ q cū dalphino aderat: iohēm burgūdū necat. Hic fuisse credit⁹ est tāguydus de castro aureliani ducis qui parisii iperāte burgūdo interēpt⁹ est maxime olim familiaris. Eius necis auctorē fuisse carolū dalphinū q̄uis nonnulli putauerint: adolescētis tn̄ inocentia hinc cōiectari pōt: q̄ ad cędē expauit: faciē a ꝑcussorib⁹ auertēs neq; ętas hoc suspicari ꝑmittit / quā māsuetā egit semp & clemētē. Iohāne necato Philipp⁹ ei⁹ fili⁹ q parisii agebat anglis se ꝯiūgit. Carolūq; regē cū regina & katherina filia quos in ptāte pater viuens habebat Hērico anglo tradit: parisios quoq; briā campaniā atq; burgundiā adiūgit. Quib⁹ auct⁹ hēricus katherinā Caroli filiā Trecis vxorē accepit: nō reclamāte populo q spem acceperat libertatis cū tot potētes ad pacē cōiunctos principes videret. Facile siquidē popul⁹ fidē constantiāq; ꝓposita sibi libertate cōmutat. Dalphinus dū hæc agūtur in linguam se occitanam cōfert: vbi recepto vi pōte sancti spiritus: & Nymatensi vrbe recepta: comitem Fu-

Burgūdi ducis cedes.

Hēric⁹ angl⁹ katherinā caroli filiā duxit vxorē.

xi magistratu admouet instituto in ei⁹ locum Carolo bõr bonio claromõtensi comite. Qui biterras a fuxensibus occupatas mox obsedit cepitq;. Dalphinus autem his gestis ad bituriges turonosq; festin⁹ accessit. Henricus vero ex trecensibus senones adoritur: scotorum regẽ quem captiuum habebat secũ ducens ratus scotos qui auxiliares dalphino venerãt: captiui regis fortunã miseraturos & cũ eo in scotiã reuersuros. Sed illi parui habito rege: dalphinum secuti sũt. Subiugatis senonib⁹: moretũ monsterio lũq; capit. Inde meldunũ circũcingẽs latus oppidi quod ad siluam respicit anglus obsidet. Alterũ vbi est diui petri templũ burgũdi tenuerũt. In præsidio erat Barbasan⁹ qui meldunum egregię tuebatur: qui tãdem frumẽti copia defectus: dedere se anglorũ potestati cõpulsus est. Libertate inde abeũdi omnib⁹ ꝓposita: præter eos qui iohãnis burgũdi necis cõscii haberetur. Oppido recepto: quos voluit reos hẽricus deprehẽdit: & ĩ primis barbasanũ & aliquot militũ præfectos: cũ alicuius nominis & potentię incolis quos parisiũ in custodiã misit. Meldã quoq; paulopost anglus circũuallat & suppetias obsessis ferentem dauphemontum dum in ciuitatẽ irrumpere festinat/ capit. Desperato subsidio: obsessi cum dissidiũ inter se cõcitassent: deditionẽ faciũt: data potestate militib⁹ abeũdi: præterq̃ notho de vauru eiusq; vicario: quos Henricus ad arborem vlmum q̃ in via militari Parisiũ versus procera erat: suspendere iussit. Paucis post diebus ipse cum vxore in Angliam traiecit. vbi pręgnãs regina henricũ peperit. Quo tpe comes de pointieure britonũ ducẽ captũ in custodia seruauit. Et clarẽtię dux hẽrici frater ex normannia Andegauiã cũ valida armatorũ phalange ꝓfectus: castra apud bellifortũ metatus est. Qui ex scotis frumẽtatorib⁹ captis cognito interprandendũ: ꝙ apud Baugeũ franci cũ scotis in armis essent: a cõuiuio surgens Adoriamur inqt illos si nostra sunt potestate. Nec pedites vlli sʒ equites tm̃ nos co

Meldunũ capitur.

Meldis capitur.

Hẽric⁹ ex Catheria nascitur.

mitent. Progredientib⁹ anglis ad vicũ cui paru⁹ baugi⁹ vocabulũ est: Iohẽm de cruce strennuũ equitẽ gallũ offẽdũt. Qui ꝓspecto hoste raptim cũ suis templũ ingressus: offirmatis in hostẽ portis in turrim ecclię ꝯscendit. Vbi dũ frustra clarentiæ dux sedet: reliquos inuadere francos approperat. Præcedebat aciẽ dux sup galeã sertũ aureũ gemmis honestatũ portãs. Quẽ in se irruentem franci inter primos necant. & cũ eo cõplures proceres anglos. Captis comitibus hantitono & sombresseto: necnõ thoma beaufor ti sombresseti fratre: reliqui fuga dilapsi sũt. Qui cænomanum petentes cũ effractum põtẽ cõperissent: delumptis candidis francorum more crucibus se Francos simulãtes: Ruricolas põtem ĩstaurare cõpellũt: quos trãsmisso põte ꝓten⁹ trucidarunt. seq; in normãniã cõtulere. Interim dalphin⁹ ex Pictauis turonũ veniẽs: comitẽ bouscaudum scotũ conestabilẽ creat: & aduersus burgũdos ducẽs montẽmiraldũ gallardoneq; ĩ cœnomãnia capit. Cęterũ Henric⁹ ex ãglia (accepta fratris sui clarẽtię ducis morte) maiorib⁹ copiis eductis: druydes. i. drocas capit: & deinceps vidocinas adorsus: baugentium ꝯtẽdit. Sed cũ ad vada ligeris castris positis anglũ trãsitu frãci ꝓhibent: Henricus commeatu destitutus: secũdum ligerim iter faciens in belsiam exercitum ducit hortẽsibus herbis atq; holeribus tñi vitã sustentantẽ. In ea regiõe reugemontẽ a se captum icendit: supplicio affecto cum suis cõmilitonib⁹ arcis ꝓfecto. Post hæc ad villam nouã quę ad amnẽ yonã sita est cõtendens oppidũ vi occupat: atq; inde vindocinas versus se conuertens: fame pestilẽtiaq; vexatus: quattuor ex suis milia amisit: auium ferarũq; pabula: quę per agros scilicet inhumata iacuerũt. His ipsis diebus iohãnes forestan⁹ rochebaronis dominus: burgũdę factionis aruernos ductis in eos copiis variis incursionibus vexauit. Verũ cõplures aruerni proceres ex anicio duce Carolo perdriaci comite in hostem ꝓgressi sunt. quos vbi veniẽtes ad se hostes ꝯspiciũt:

Clarentie dux occiditur.

Seruere ta oppidū capitur a francis.

in oppidum quod seruęretam incolę vocant se cōferunt. Frāci autem nichil cunctati proxime oppidum castra metantur. Interim castris egressus sagittarius quidam molendinum quod iuxta erat petit: quippiā prædę sperans. Nec diu moratus molēdino ignem intulit: quo mox oppido conflagrante: burgundi partim ad perdriaci comitem & francos: veniam petentes confugerunt: partim cū forestano per mōtana rochebaronē petiuere. Quos persecuti franci rochebaronem & alias quæ forestani arces erant receperunt. Conenses autē qui legerim accolunt cum a francis obsiderentur: de oppido dedendo obsides tradiderūt si intra constitutū diem subsidio nō iuuarentur. Henricus opem conensibus laturus morbo (quē Fiacrii esse vulgus credit) corbolii decumbens: nō multis post diebus defunctus est. At nichilominus bethforti dux conēsibus suppetias tulit: & franci acceptos obsides restituerunt. Ex conensibus bethfortus dum bituriges adoriri contendit: audita henrici morte: cœptis desistens in angliam: Burgundi in burgūdiam redierunt. Inter hæc belli incommoda Carolus rex vltima naturę persoluit: apud sanctum dyonisium sepultus. Anno salutis Millesimo quadringētesimo vigesimosecūdo. quo etiā anno Henricus mortez obierat.

Henricus moritur.

Caroli sexti mors.

¶ Eiusdem compendii Liber decimus.

TRium proxime pręcedentiū reguz fortuna: aduersitatis quidē atq; miseratiōis plena fuit. Sed quēadmodū solidū & vegetū corpus malę valitudinis nō pfestim sentit incōmoda: ita supioris tpis locuples & diuitiarū oppletus populus tolerandis aduersitatibus primū sufficiens: frequētia tandē calamitatū attritus tabescere & quasi obstupescere cœpit. Naz toto regno hinc a bungundionibus: inde ab anglis mox ab his q se rebus consulere dicebant ita tumultuabaī: vt dicere difficile esset: hostis ne: an francus plus dāni miserabili populo im

portaret. Eo quoq; fortunę iniqtas pcessit: vt carolo eius tpis regi: de quo scribere incipio bituriges tm̄ parerent: & biturigensis rex ipe ab hostibus vocaret. Quę em̄ militum cohortes & præfecti: sparsis locis arces & aliquot loca tenebāt: nullo stipēdio sustentati: sicut ab hoste cū poterant rapiebant: ita ab amico atq; obtēperante pro eoruz libidine auferebāt. Per has igit malorū oim tempestates carolus caroli sexti filius rex appellatus est. Hēricus præterea (patre henrico defuncto) regium francię nomē vsurpabat: frācię anglieq; se regē publicis priuatisq; litteris: & forensi sigillo monetaq; quā nouā cudit appellās. Itaq; cum ex vetustissima edouardi tertii querela: tum ex ea quam nūc dicā causa franciæ regnum Hēricus vēdicare se iactabat. Nam duz katherina Caroli sexti filia Hērico huius Hērici patri nubit. Hę matrimonio leges authore philippo burgūdo dictę sunt. Si præ Henrico vita defungeretur Carolus: frācię regnum Hēricus adiret. Sin cōtra: & ex hērico virilis proles superstes foret: Carolo deficiēte: Henrici filius franciæ principatū adipisceretur. Nulla de carolo cuius nūc gesta scribere aggredimur legitimo licz hęrede mētione habita: tanq̄ ad eū nulla regni portio attineret. Itaq; in regia & primaria francoꝝ ciuitate mortuo patre Hērico Hēricus ipe tēporaria ambitiōe superbiēs q̄q̄ in anglia vnū annū agēs educaretur: regia appellatione atq; administratiōe vsus ē: hebetis quidem īgenii nec satis ad regiā maiestatē idonei. Cui tametsi illustre exordiū fortuna pcessit: deseruit tamē & vtroq; tādem regno extrusum misera seruitute senescentē affecit. Ad primas hērici gloriolas & fast⁹ carol⁹ intētiore aīo nixuq; erectus: armis ius tueri: & hostē extrudere regno tētauit victis aliquādo: atq; īterdū vincētib⁹ frācis. Nusq̄ tñ p eos dies totis copiis pugnatū est. Sed vt casu se milites offendebāt occasiōe captata: repētina p̄lia pmittebāt. Est. n. miles frāc⁹ ad subitaneos casus audax & prōpt⁹ & plerūq; fœlix. In diu meditatis min⁹ feruēs & raro bene

Biturigū rex.

Carol⁹ septim⁹ rex.

Hēric⁹ anglus pseudo rex.

fortunatus. Igitur illud miserabile fuit quod salsberiēsi & suffortio anglis comitib⁹ dum crauantū obsident cōmissum est. Vbi dū boucati⁹ conestabilis & almaricus seueracus senescallus a carolo missi liberare obsessos magnis viribus contēdunt duob⁹ ex suis milibus occisis ipse conestabilis viu⁹ capitur. Quo fere tempore aliud cōtraria admodū sorte a iohāne haricurto comite daumallo apud brossimerā aduersus āglos q̄si ludēte fortuna gestū memorat. Ex normānia duce thoma poullo/angli ꝑfecti: incursionibus per andegauēsem cœnomanūq; agrum factis: cum apud segreyum castrū aliquot dies castra habuissent obsidib⁹ acceptis: captiuisq; abductis & abactis pecorib⁹: normāniam repetere cōstituerūt. In eo igitur viculo instructa acie se sistēs daumalus hostē expectat: premissis octoginta equitib⁹: duce Ambrosio deloro & ludouico tromargo: qui hostis aduentū explorarent. Quē vbi conspexere animosi in eū feruntur. Sed qui in prima fronte angli pedites incedebant: singuli singulos p̄acutos sibi palos veteri suo more prestituūt. Quare frāci equites a pedite anglo sensim diuertētes in postremā aciem incurrūt. ita vt turbatis ordinibus peditē anglū simul cū equitibus pugnare coegerint Interim adueniēs cum suis daumallus: preliū acerrime cōmittit fuditq; hostē recuperatis obsidibus atq; captiuis cū milibus boum duodecim. Ex anglis eo prelio quadringēti supra mille ceciderunt preter eos qui fugiētes necati sūt.

Ex francis eques vnus auratus iohannes ruffus cū aliis paucis desiderat⁹ est. Ex anglorū toto numero centū omnino euasere. Capto in fuga thoma poullo & thoma clitone. Victoria potit⁹ daumallus in normāniā per abrincas ad sanctum laudū vsq; progressus: tandē in cœnomāniā reuersus est: præda onustus & gloria clarus. Ped id tempus salsberiēsis comes anglus sedanā briȩ oppidū circūsedit & expugnauit: occisis inter oppugnādū quadraginta francis cum eorū prȩfecto guillermo marino: & totidem

Franci superant.

Haricurtus āglos vincit.

Sedana ab anglis capitur.

impio comitis furcis suspẽsis. ¶ In normãnia vero cũ scti Michaelis mõtẽ q in ęstaurio maris ẽ britãniã versus anglus circũuallaret turriculis ex materia ad militis statiõnẽ p montis ambitũ extructis: magnisq; nauibus & milite & cõmeatu instructis: ne qd ad obsessos iportari posset mirabili rerũ pœnuria ĩcolas affecit. Donec cõparata apud sctm̃ malũ classe belliforus britonũ admiraldus anglos ĩuadere fœliciter tẽtauit. Nam ita nauali ꝑlio supior extitit: vt anglis copioso nũero occisis obsidionẽ dissoluerit. Ab obsidione dimoti angli ardonẽ tribus passuũ milib⁹ a mõte distãtẽ fugiẽtes: ĩ eo loco ꝓpugnaculũ qđ bastildã vulgus appellat extruunt. Ex q̃ in arenas frequẽtes ꝓgressi leuia cũ ijs q ĩ ꝑsidio apud sanctũ Michaelẽ erãt pręlia cõmittebãt: donec iohẽs cõlonceus normãnus ęques (sicut ĩter eũ & Michaelianos cõuenerat) statuto die aduenieẽs: reptos ĩ arena ãglos ad ducẽtos occidit. Capto Nicolao bourdeto anglo opulẽto hoĩe. ¶ Venit eodẽ tpe rupellã comes glascueñ. scot⁹ qnq; armatorũ milia ducẽs vt Carolo regi auxiliaris esset. Quẽ rex beniuolo affectu & multo honore suscepit. ¶ Dux aũt bethfort⁹ quẽ francię regẽtẽ ãglicana factio appellabat yuerũ normãniæ arcẽ obsidẽs: postq̃ mẽses tres ĩ negocio ꝑseuerat. Giraudũ loci ꝑfectũ eo necessitatis pducit: vt itra definitũ diẽ si sibi nõ auxiliarẽt frãci arcẽ dederet. qđ cũ Giraudus regi p caduceatorẽ nũciasset: Carol⁹ ex turonis Iohãnẽ alẽconij ducẽ deputat q vna cũ comite glascueñ. comite boucano: comite daumallo: & vicecomite Narbonẽsi bethfortũ ab yuero ꝓpulsarẽt. ¶ Illi p carnutes magnis copijs iter faciẽtes certi facti sũt Giraudũ arcẽ bethforto dedidisse. diuersi igit̃ ab yuero: Vernolium quã ãgl⁹ tenebat capiũt: q̃ cũ ad alẽconij ducis ius ptineret: eã duci restituũt. Ibi dũ de futuro bello gerẽdo consultãt: bethfort⁹ ĩ eos mouere nunciat. Fuere q pręliũ

Mons scti michaelis obside tur.

Pugna apud vernolium.

E

detrectarēt: supiorū incōmodorū non obliti: q̄ & apud creciacū & deinde apud blāgiū frāci accepissent. Alii qbus odiosus erat anglorꝝ pncipatus p̄liū suadebāt: dedecori illis atq̧ timori datū iri: si in pximo habentes hostē pugna abstinerēt. Nā si nullo cōmisso prælio inde abeāt: fugę similē discessum eorū eē. Vicit snia hęc: q̄ infœlicē habuit exitū. Egressi vernolio frāci: i pxio agro acies instruūt. Et vtriq̧ cornu eqtatꝰ partē distribuūt. Betfortꝰ interim ordinato agmine icedēs: mox vbi in cōspectu astitit: frāci p̄liū cōserūt. ¶ Lombardi ęquites numero q̄dringēti quibꝰ mādatū erat i primā hostiū aciē irrūpere cū primos i frōte obuios fudissent prędæ auidi ad diripiēda castra magis q̄ ad feriēdū hostē operā nauauerūt. Qui aūt alteri cornu pręerāt ęquites frāci cū se in primā sagittariorū frontē intulissent: anglos fundūt/dissipāt/occiduntq̧. ita vt facile hostis existimaret victoriā penes frācos esse. Sed bethfortus suos reuocās & fortiter pugnare cohortatꝰ: p̄liū instaurat frācosq̧ euicit. Ex quibꝰ cecidere glascuēsis comes cū filio iameto: Comes boucanꝰ daumallꝰ: vicecomes narbonēsis: comes vātadorꝰ: grauilla: belsautꝰ: Carolus bonꝰ/antoniꝰ cahorsus malicornꝰ. guillermꝰ de paludē: alij p̄terea ad nūerū qnq̧ miliū. Capti fuere Alenconiꝰ dux & eiꝰ nothꝰ: & traietanꝰ frācię mareschallꝰ. Potiti victoria āgli vernoliū recipiunt: dimissis libere frācis q oppidū tenebāt. ¶ Salberiēsis post hęc comes collectis copijs dū cœnomānū eiꝰ obsidēdę cā pergit: Guillermꝰ porcꝰ eques ex isidijs q̄s nō pcul a sagio posuerat: i anglos isiliēs cōples nullo suo dāno iteremit & cepit. Nihilo tñ segniꝰ salberiēsis p̄teriēs cœnomannū duxit: quā tormētis labefactā tandē subiugat: data frācis abeūdi ptāte: cū ei mille qngētos aureos psoluissent. ¶ Mouit idē ad sanctā susannā eiusdē regiōis validū oppidū. Cui ambrosiꝰ delorus p̄fectus erat: Dura

Cenomānū capit.

obsidio fuit: qppe q̄ & anglorū cōtinua oppugnatiōe & frācorū virili defensiōe vulnerū & mortis plena extitit. Habebat angl⁹ tormēta nouē: q̄s bōbardas dicūt qb⁹ oppidi muros cōtinenter quatiebat: ita vt paucis dieb⁹ tm̄ muri deiecerit quātū arcu emitti sagitta pōt. Igit̄ cōpulsus necessitate delor⁹ deditionē fecit: duob⁹ scutorū milib⁹ ꝑ sua suorūq; libertate hosti ꝑsolutis. Cepit p̄terea falseberiēsis arcē menā cui inhes nomen incolę dicūt: cepit & feritatē bernardi q̄rto mēse postq̄ eā circūsedisset. ¶ Liberat⁹ eodē tpe ex anglorū ptāte artūrus richemōt⁹ comes britonū ducis frater: ad carolū q andegauis agebat ex anglia venit: & salutādi reg̃ & ei obsequēdi cā. Quē perbenigne carol⁹ habuit: eūq; conestabilat⁹ dignitate affecit mortuo in vernoliana pugna boucano q eūdē magr̄atū gesserat. Paucis post dieb⁹ exactis anglicū sanctā iamā dirutū oli oppidū & britonib⁹ finitimū istaurassent / posito illic robustissimo ex suis pręsidio: artur⁹ conestabilis collectis viginti hoīm milib⁹: sanctā iamā circūsidere ꝑgit. Dū autem q̄ttuor totas horas ī oppugnatiōe cōsumit: Angli per posticū qd̄ ad lacū oppido ꝓximū est eruptiōe facta ei⁹ partis insultores parti pellunt partim īterimūt: alios in ipso lacu mersos extinguūt. Igit̄ omissa oppugnatione cū ī castra frāci reuertissent: exorto media nocte tumultu: oēs desertis castris tormētisq; reclamāte arturo in sua q̄sq; remeāt. In andegauiā tm̄ nō mlto post ducēs guellerādū cepit. Cōtra vero angli remefortum arcē cœnomanēsib⁹ abstulerūt. Quā paucis post dieb⁹ sableyus p̄fect⁹ & belmanori⁹ adiutore ambrosio delo ro vi receperūt & deide malicornū. Hos iter euēt⁹ guyon⁹ cū cētū eqtib⁹ frācis ex sableyo ꝓfect⁹ via militari q̄ a cœnomānia alēconiū ducit guillermū hodehalū vigīti eqtib⁹ āglis stipatū obuiū forte habet. in q̄s dū ꝓten⁹ irruere guyon⁹ festinat āgli ex equis desiliētes ad

Artur⁹ richemōtus ex anglia liberat⁹ conestabilis a carolo cōstituitur.

uersus hostē virili se audacia īstruūt: atq̧ ita tuenī: vt suato ordīe & loco pliātes: cōpses ex frācis cōfoderit/ & aliqt captiuos/recipiētib⁹ se cœnomāniā frācis abduxerit. Ad hūc modū cōposita & sibi cōstās virt⁹ gloriabūdā stultāq̧ iterdū temeritatē exupat. ¶ Quo tpe gyac⁹ īter regis ꝯsiliarios ꝑmari⁹ delat⁹ q̧ regis fiscum thesaurosq̧ ad suos vsus magis q̄ reipublicę vtilitatē dispēsaret: arturi iussu capiī & ī ꝓfluento demergitur. ¶ Obsidētib⁹ p eos dies mōtisargū āglis: oppidūq̧ pseuerāti oppugnatiōe ꝑmētib⁹: mittit artur⁹ ad obsidionē soluēdā eqtes armatos guillā & gaucurtū stephanūq̧ vignolū hyrū. Hi accepta forti militū manu: duꝫ ad mōtisargū puenī: effract̄ munitiōib⁹ qb⁹ se hostis circūsepserat plimis occisis Anglos fugant. Nō dissīlī fortuna apd̄ ābrieras pugnauit ābrosi⁹ delor⁹ aduers⁹ hēricū blācū anglū: ducētis supra mille armatis stipatū cū ipe delor⁹ cētū tm̄ & sexagita eqtes hēret. ¶ Eadē tēpestate alēconij dux q apd̄ vernoliū capt⁹ fuerat ex āglia liberat⁹ est: solutis ob redēptionē ei⁹ ducētis aureoꝝ milib⁹ q̄ parti pręsto īpēdit: datis ꝓ his q̄ diꝰ soluēda restarēt obsidib⁹. Inter hęc cœnomanēses ante gloꝝ pncipatū perosi: aliqt ꝑfectis frācis accitis eos ī ciuitatē clā admittūt comite doruallo atq̧ albreto negociū gerētib⁹. Hostes cognito frācoꝝ īgressu ī turrē (cui orbē dellę nomē est) iuxta scti vicētij portā ꝓpere se recipiūt: mittētes festināter ad Tabellotū q Alēconiū tenebat: vt suppetias illis ferat. dū spes extabat recupandę ciuitatis. Tallebot⁹ cui paratę ī armis copiæ erāt audito suoꝝ piculo magnis itinerib⁹ cœnomānos petit. At frāci quasi securi rerū suarū: ī diuersorijs delicate securātes qd hostꝭ molireī parū aduertebāt. Itaq̧ veniēs tallebot⁹ & a suis recept⁹ p eā quā ipi occupabāt portā ciuitatē īuadit recepitq̧: exturbatis frācis & ijs q deditionis cā fuerāt ciuib⁹ supplicio affectis. Nec diu mo-

Gyacus thesaurarius demergitur

Alēconii dux de captiuitate redit

Franci negligentes

ratus Tallebot⁹ pōtorsonē a Richemōto instauratam & valido p̄sidio munitā obsidet atq̃ expugnat. ¶ Au Aurelianū q̄ȝ salsebericsis comes & cū eo Tallebot⁹ & comes suffoc⁹ cōtracto ingēti exercitu āgustissime circūcigit: ędificatis p Gyrū q̄ttuor firmissimis ꝓpugnaculis qb⁹ iportari qcq̄ in ciuitatē facile ꝓhibebant. Nāq̄ ad ligerim amnē supra aurelianū infraq̃ oppida sunt anglo parebāt. Fuit tn̄ aurelianēsib⁹ anim⁹ sēp erect⁹: & anglicę dn̄atiōis ipatiēs. Quibus p̄terea carol⁹ rex q̄ poterat maxīe erat sine intermissione subsidio. Et aureliani ducis nothus Iohes hō apprime militaris egregiam nauabat operā tuēde ciuitati. Boussac⁹ q̄ȝ frāciæ marescall⁹: cū Stephano hyro ciuitatē cōtinēter tutabatur. Erāt ea pte qua i Belsiā via est grādia suburbia & cōplures ędes sacrę. Quæ oia frāci ne hosti cōmodū afferrēt diruerūt. Angli vero ad alterā ligerꝭ ripā suburbiū cū ꝓpugnaculo pōtꝭ occupabāt. Nō tn̄ ita omia cōplectebant̃: qn inter ꝓpugnaculū grāde cui Londonię nomē hostis indiderat: & id qd̄ ad sc̄tm̄ Lupū erat: multum spacij intercederet q̄ ad obsessos via patebat. Igit̃ vt laborāti ciuitati subueniret̃: dux borbonius & cū eo struat⁹ conestabilis scot⁹. Doruall⁹ p̄terea & Stephan⁹ hyr⁹ collecto iusto exercitu: dū aurelianis suppetiari cōstituūt: nunciū accipiūt Iohem fastolū anglū equitē cōmeatū ex parisijs copiosuȝ desumpsisse: & ad eos q in obsidione agebāt deducere: adiutore Symone morhiero parisioꝝ pretore. Spe aūt intercipiēdi commeat⁹ adducti frāci in iohem fastolū iter cōuertūt. Ea re cognita fastol⁹ ex tpe cōsiliū sumēs: currib⁹ atq̃ vehiculis se suosq̃ nō ꝓcul ab lēuilla belsię oppidulo circūsepit: et relictꝭ eqs pedes pugnat. Idē Struat⁹ & doruall⁹ cū bona frācorū pte faciūt. Cessit fastolo victoria struato dorualloq̃ cū ducētꝭ suoꝝ occisis. Borbonius vero aurelianū cōtēdit. Per eā obsidionē Salleberien

Aurelianum ab Anglis obsessum.

Mors salsebe riensis comitis.

sis comes (ex ꝓpugnaculi fenestra qđ ad extremũ põtẽ est) ciuitatis situ cõtẽplat⁹: agitabat aĩo quonam pacto vrbẽ expugnaret. Cui vn⁹ ex copiarꝫ prefectis ei assentãs cũ dixisset (Tuã here ciuitatẽ nũc libere ꝯspicere potes) lapis ex tormẽto a ciuitate ĩcerto auctore emissus labrũ fenestrę cõcutit. Cui⁹ fragmẽta ĩ salseberiẽsis faciẽ dissipata mortẽ hoĩ post insequens biduũ intulere. Haud tñ segni⁹ angli in obsidiõe ꝑsteterũt: curãte oĩa diligẽter guillermo glassida genere qdẽ nõ sublimi sꝫ prudẽtia & rerũ gerẽdarũ pitia ĩter suos illustri. Lõga obsidione vexati aurelianẽses ꝯciliũ capiũt: q̃ se via ab hoste liberarẽt: suadẽtib⁹ qbusdã nulla deditiõe facta: pecuniã anglis dare. Alijs vero deditionẽ vtilẽ fore: si burgũdo duci ciuitas ꝑmitteret: q frãco gñe ort⁹ sperareť ab ãglis aliqñ discessur⁹. Potior hęc sñia visa ẽ: missusq̨ est ad burgũdũ poton⁹ santralliẽsis cũ certis ꝯditionib⁹. Legatiõe accepta burgũd⁹ qdẽ (si bethfortus nõ cõtraueniat) ciuitatẽ eqs se legib⁹ recepturũ rñdit. Mittitq̨ ad bethfortum de re ĩpa nũcios. Audita legatiõe bethfort⁹ nõ ego inqt dumos sentesq̨ discussi: vt alter auib⁹ potiať. Aurelianẽses ꝓ mea volũtate subiugatos recipiã: & q̃s p totã obsidionẽ ĩpensas feci eas cõpẽsabũt. Id vbi ad burgũdũ ꝑlatũ est poton⁹ re infecta aurelianũ reuertiť. Et abhĩc cepit Burgũd⁹ aĩm ab anglis aliqñ discedẽdi: qa eos videret glię ei⁹ inuidere.

Iohannę puellę ad carolũ aduẽtus.

¶ Erat illis dieb⁹ apđ vallicorẽ ãnos vigĩti nata iohãna q̃ p̃re iacobo darco: matre ysabella in vico dãpremo genita ob corpis ꝑpetuã integritatẽ puellę appellatione obtinuit. Ea rerꝫ pñtiũ aduersitatib⁹ deo autore cõpatiẽs / robertũ baudricurtũ oppidi ꝑfectũ: aliosq̨ ꝯplures ꝑsidij eqtes duce auũculo suo crebro adibat: eos admonẽs vt ad carolũ eã deducerẽt allaturã reb⁹ despatis nõ minimã opẽ. Mulierẽ baudricurt⁹ puta se ęstimatã iterũ atq̨ iterũ asꝑnat⁹ / ꝑseuerãtẽ demũ exaudiuit: da

tisq; puellę corp̄is custodib⁹ eā ad regē duci iubet. Ad rolū veniēs puella tāetsi nullo illū tp̄e vidisset: ip̄eq; ceteris aulicis veste min⁹ ornat⁹ data op̄a eēt: reuerēter tn̄ atq; vrbane regē intuita: salue inq̄t generosissime rex/ detq; vitā tibi p̄sperā de⁹. Cui cū se regē eē carol⁹ pnegasset: ah inq̄t puella: tu ip̄e rex es frācoꝝ nobilissim⁹. Ad hęc verba spē cepit rex cuiuspiam fortūe meliors. Itaq; selectis prudētib⁹ aliq̄t viris q eā diligēti⁹ p̄barēt illa se ideo venisse cōstāter affirmat/ vt carolū in regnū restituat: deū ita decreuisse: vt se duce Aurelianēses ob sidiōe liberent̄: & āgli frācia tādē extrudant̄: p̄ducturā se carolū ad remos: vbi more maiorū sacra vnctione liniat̄: de qb⁹ oīb⁹ oracula diuinit⁹ accepisset. Tn̄ copijs op⁹ eē q̄s illi ducēdas carol⁹ ꝯmittat. Et dū de alijs arduis & ad religionē xp̄ianā p̄tinentib⁹ multa accurate rogaret̄: supra fœminę sensum rn̄debat. siue eni de diuinitate siue de bello q̄reret̄: nō muliebriter sed scite & q̄si p̄ita loq̄bat̄: ita vt mulier admiratiōi eēt multis. Perpēso igit̄ cōsilio visuʒ ē optimū factu eē: si auspicio ei⁹ carol⁹ ad bellū vteret̄. De iportando aureliā cōmeatu primū mādatū puella accepit: quā Rayus & Delor⁹ aureę militię eq̄tes valida armatoꝝ manu stipati comitabant̄. Profectis blesā obuij aduenīūt Reginald⁹ chartus remoꝝ pōtifex frācię cācellari⁹/ Aurelianēsis notus/ Stephan⁹ hyr⁹/ alijq; nō pauci electi milites. Commeatu currib⁹ iposito & milite istructo: ex blesis p solonā iohāna mouet: atq; postridie aurelianū vers⁹ progredit̄. Vtebat̄ puella in expeditiōib⁹ gladio quē h̄ mō nacta erat. Est tēplū i agro turonēsi diuę katherinę di Iohancatū: gēti regiōis illi⁹ plurimū venerabile: vbi donaria nę gla pluria atq; vetustissīa visūt̄. In eo tēplo āntiquū ēsē int dius. sacras oblatōes vtraq; p̄te lilijs isculptū extare carolo iohāna patefacit: petēs vt misso ad tēplū armoꝝ fabro gladiū illi dono p̄ferat, Admirat⁹ carol⁹ si tēplū illud

aliqñ iohãna inuisisset: pcũctat mulierẽ qliter id norit Neq3 inqt puella locũ noui neq3 hũano ad hoc auctore visa sum. De⁹ est q reuelauit. Mittit rex opificẽ q iuẽtũ ad se gladiũ ferat. Profect⁹ ad tẽplũ faber ẽsem iter squalẽtia alia arma rubiginosũ ad carolũ perfert. Quo mox iohãnem rex donauit. Sed de anglis orõnẽ psequamur. Angli q ad ppugnaculũ scti iohis blãci erant frãcos venire audiẽtes loco deserto ad fratrũ augustinẽsiũ ędes q̃ ad extremũ põtẽ i diui laurẽtij suburbio spectãt se receperũt: Puella vero per medios hostes fluie traiecto quẽ vehebat cõmeatũ i vrbẽ iportauit. At qñ quidẽ victualia tenuia erãt rayus & delor⁹ cũ suis blesã remeãtes ciuitatis piculũ cãcellario narrãt: cui nisi succurrat vẽturã eẽ in hostiũ ptãtẽ. Et iohes aurelian. nothus magnope orabat laborãtib⁹ ciuib⁹ suppetiatum iri. Stetit oim snia copiosissimũ cõmeatũ ad obsessos ferre & iter facere p belsiã q̃ pte obsidio ciuitatẽ magis vrgebat. Copijs igit vecturisq3 rite ad iter ordiatį frãci (dimidia q̃ est inter blesam aurelianũq3 via cõfecta) castra ponẽtes restiterũt: se suaq3 corpa curãtes Crastino diluculo isequẽtis diei cũ ad duo passuũ milia ciuitati successisset: iohãna assũptį aliqt cũ valida manu p̃fectį vrbe egressa veniẽtib⁹ obuiã pgit: atq3 ita exercitib⁹ cõiũctis cũ frãci iferiores hoste nõ eẽnt: in ɔspectu anglorũ p̃tereũtes i ciuitatẽ recepti sunt. Victualib⁹ ciuitate ɔfortata iohãna armis egregie istructa ad ppugnaculũ qd scti lupi appellabat mouẽs anglos q i eo erãt potẽter oppugnat atq3 vicit: nemine supstite q vel occis⁹ vel capt⁹ nõ fuerit. Hęc cũ i ɔspectu maiorį ppugnaculi gererẽtur tẽtauere hostes eruptionẽ facere & suis auxiliari: sed mox i ppugnaculũ se receperũt. Frãci miore ppugnaculo dissoluto: postq̃ i vrbẽ rediere multį coitionib⁹ clã habitį an lõdonias ppugnaculũ oppugnatũ irẽt: cõicato tãdẽ cũ iohãna ɔsilio illa succẽsẽs nihil

Aurelianẽsis obsidio

me inqt pceres celauerit: potis sum hęc & maiora aio cōdita meo silere. Tacuerāt siqdē pceres ne muliebri leuitate res ī vulgū pdiret: q ppugnaculū oppugnādū simularēt: vt āglos q salonā versus ī obsidiōe erāt in alterā liger ripā allicerēt dū suis auxilio vēire festinarēt: qb⁹ a sua sessione mouētib⁹ frāci eoꝝ stationes occuparēt. Nec irā iohāna posuit: donec iohes aurelianus noth⁹ id qd ꝯsilio definitum eēt illi enarrauit. Cognito decreto sniam inqt puella laudo si op⁹ reuera assit. Nā cū cordata eēt & cōfidēs deo mulier: multa q a pfectis de bello ꝯsulebant īprobabat: nihil obsidionis tpe sinistrę aut īfœliciter gerēs. Aderat eni pliantibus suis armis īstructa: eq vsa potēti & aioso: ī quē expedite īstar expediti milit cōscēdebat. igit multa aio cogitās: opeprecīū cēset si hostē inuadat q ad extremū pōtē ad scti laurētij suburbana sedebat. Erāt ī flumīe naues nō paucę mur ciuitat deligatę: ī eis multo milite imposito ligeri trāsmittit. Copiasq ī cōtinētē exponit insultū factura ī hostē pugnatū illic ē donec occūbēte fere sole receptui signū puella dat. Regredientes in naues frācos āgl⁹ adorit. Eā ob rē puella suos cohortata hosti restitit: ppulsatq pseq̄uēs eū vsq ad augustinēsiū ædes: qs lꝫ āgl⁹ munitissimas fecisset: captas tn̄ fugato hoste frāci occupauert. Erat ad eū quē dixi pōtē pxie augustinēses turr ex qdrato lapide cū ppugnaculo & fossa: in eo loco fugiēs āgl⁹ se recepit. Vbi excubias cōtinua nocte habēs iohāna cū illuxisset ppugnaculū oppugnare iubet: asserēs tps pxie adeē cū āgl⁹ vīcēd⁹ atq regno expellēd⁹ erat. Dū hic frāc⁹ instat: illic host acriter se tuet. Iohāna ī hūero scorpiōe ex propugnaculo misso vulnerat: q vulnere neq tristior/ neq negligētior fuit: stās cōtinēter ad fossæ labrū & militē fortiter agere admonēs. Cōtinuata obsidiōe cū aduesperasceret: frāc⁹ in fossam oib⁹ ptib⁹ dilapsus in ppu

gnaculũ scãdẽs vi expugnat q̃drĩgẽtis anglis itereptis cum p̃fectis trib⁹ mollino / iohẽ põmaro / & guillermo glassida. Cęteri oẽs capti in ptãtẽ venere frãcorꝝ. Hæc a iohãna gesta hostis q belsiã versus grãde ppugnaculũ habebat pspicere facile poterat: Casũ igit̃ suorꝝ perterriti hostes postq̃ ab vrbe cãpanas toto classico velut in cõi lęticia pulsari exaudiunt: mane facto magdunũ (deserta obsidiõe) ɔfugiũt. Ad hũc modũ dissoluta obsidio ẽ: & ciuitas ab hostiꝫ ptãte erepta. Qđ maximum momẽtũ ad caroli fortunã fuit. Tallebot⁹ aũt ęgrefe rẽs se aurelianẽsi circũuallatiõe frustratũ dãnũ cõpẽsatur⁹ lauallũ aggredit̃: arcẽ oppidũq; nocturno furto inuadẽs. Cępit ibidẽ lauallũ comitẽ quẽ donec quinq; & vigĩti scutorũ milia illi exsoluisset i vĩculis habuit. Interi iohãna carolũ regẽ sollicitat maiores copias cogere: & sibi recupare q̃ i agro aurelianẽsi ab hoste occupabant̃. Vocato ppterea ad se alẽconij duce carol⁹ gergeũ petere ĩpat. Affuerũt mox Iohẽs aurelianẽsis nothus boussac⁹ marescall⁹ / grauilla / culaut⁹ admirald⁹ / ambrosi⁹ delor⁹ / vignol⁹ hyr⁹ / & guillerm⁹ brussac⁹: q tã etsi stipẽdio regio non iuuarent̃: visendę tñ iohãnę cã quã diuinit⁹ missã arbitrabant̃: militare nõ recusabãt. Itaq; gergeũ pfecti oppidũ post octauũ obsidionis diẽ expugnãt. Nec multiꝫ interpositiꝫ post dieb⁹ magdunũ auctiꝫ copijs carolo iubẽte mouẽtes põtem cũ turri ceperũt: positoq; p̃sidio bogẽtiũ pten⁹ cõtendere. Audito frãcorũ aduẽtu angli relicto oppido i arcẽ q̃ ẽ ad põtẽ supra ligeri ãnẽ cõfugiũt: quã (dimissis libere abire anglis) frãci receperũt. Recepta arce rumor p francorꝝ castra icrebuit Tallebotũ & Iohẽꝫ fastolũ cũ qnq; ãglorũ milib⁹ apđ Ieuillã in belsia visos eẽ: q magdunũ pficiscerent̃. Missis exploratorib⁹ postq̃ id verũ eẽ frãci cognouerũt: ɔposito agmĩe i hostẽ mouẽt: & apđ patayũ ppter qđ tẽplũ illic munitissimũ erat castrametãt̃. Sta

bāt ī excubijs belmanor⁹/Ambrosi⁹ delor⁹/Hyr⁹/ potonusq̧ hostiū aduētū explorātes. Quos nō longe cū iusto exercitu seq̄bāt alēconi⁹ dux/richemōt⁹ conestabil' vīdocinēsis comes/iohes aurelianēsis noth⁹: & iohāna puella. Angli vero dū viā pgūt: cōspectī frācī ad pximū nem⁹ iter cōuertūt pugnādi locū sibi idoneū captātes. At qui ī excubijs erāt nullo se colligēdi spacio hosti dato p̄liū cōmisere: ita vt eq̄tatū oēm āglorꝝ ī fugā coegerit. pedites q̄dē visa eq̄tū fuga ī nem⁹ & viculū q iuxta erat dilapsi: nemorī bn̄ficio vt q̄sq̧ poterat se tuebāt. Interī alēconij dux acie īstructa aduenit. Tria circiter milia hostiū in ea pugna cecidere: captī ex āglorū nobilitate cū talleboto q̄plurimis. Tū ī caroli ptātē venit iēuilla & alia q̄dā p belsiā loca. ¶ Mēse iunio īse quētī anni q fuit xpianę gr̄e q̄drigētesim⁹ vigesimusnon⁹ supra mille: iohāna puella carolū ꝯueniēs: iā īq̄t serenissie rex hoste supior eē īcipis. Multas vrbes atq̧ arces ex āglis ereptas tibi audiētes videm⁹ nūc tuę ꝯsecratiōis tp̄s aduēit. Diuinę dignatiōi placet ad remos pficiscarī: vbi more maiorꝝ sacra vnctiōe delibut⁹ dyadema suscipias. Qua vna re venerabili⁹ frāco pplo tuū nomē erit: & hosti formidabile. Nihil te pterreat q̄ cāpania & reliq fere belgę oēs ab hoste tenēt: viā tibi pspiciatore deo parabim⁹. Tm̄ copias ꝯtrahe & dei decretū exeq̄mur. Hęc iohānę verba spē oīb⁹ magnam faciebāt ppterea q̄ vite puritatē puella p̄ se ferebat sctitatē & nihil muliebrit' agebat aut loq̄bat'. Eniuero sacerdotali ꝯfessiōe q̄q̧ fere hebdomada ꝯsciaꝫ purgabat: & diuinā eucharistiā desumebat. Igit' collecto apd Gyē nō mediocri exercitu carol⁹ remos p cāpaniā petere cōstituit: p̄missa cū aliq̄t p̄fectī iohāna puella: q obstātē forte hostē īpedirēt. Proxie ātissiodorū carol⁹ cū venisset pdiere illi obuiā aliq̄t ciues: sed ī ciuitatē nō admiserūt. Erat ill' dieb⁹ trimol⁹ q multa apd regē auctoritate ha

Anglorum cędes.

Tallebot⁹ capitur.

Initiū cōsecrationis caroli septimi.

Antissiodorū

bebatur. Hunc ab antissiodorensib⁹ pecuniã accepisse cõstãs fama fuit: vt illis liceret induciarũ bñficio frui. Itaq₃ ciuitati nihil incõmodatũ est: cibos exercitui ministrantib⁹ incolis: dum ꝓciũ soluereť. Pręterita antissiodoro/ Carol⁹ sctm̃ florentinũ recepit: oppidanis se libere dedentib⁹. Trecas inde ꝑfect⁹ post sextũ diem q̃ illic despata deditiõe sedisset. Laboratũ est in exercitu fame: ita vt pleriq₃ fabis & triticeis spicꝭ tñ milites vescerenť. Re₉ poenuria cognita Carol⁹ primores exercit⁹ ad cõtionẽ vocãs petit qd ipsi faciendũ esse censerent. Nemo oim fuit q reducẽdũ exercitũ esse nõ diceret: cũ neq₃ cõmeat⁹ neq₃ stipẽdiũ militi sufficeret. Vn⁹ tñ robert⁹ masson⁹ q̃q̃ ab hac snia nõ abhorreret: vellem inqt iohannã de hac re audire: q̃ eni ꝑsentꝭ expeditionis auctor fuit: ipsa suis ꝯsilijs paratũ forte auxiliũ feret. Igiť vocata iohãna rogata sniam ad carolũ conuersa. Si ego inqt qđ verũ teneo eloquar: an mihi rex credideris? Id cũ scđo q̃reret. Tibi inqt rex: si qđ ꝓfuturũ sit dicas credã. Trecẽses inqt puella tui sunt & intra ꝓximũ biduũ se ciuitatẽq₃ tibi dedẽt. Credul⁹ fœminę rex stare loco copias iubet. At iohãna cõfesti equũ inscẽdẽs quẽq₃ militẽ cogit: ea q̃ ad oppugnationẽ necessaria erãt ad muros iportare. Qđ aiaduertẽtes trecẽses loci antistitẽ cũ ciuib⁹ aliq̃t & militũ qbusdã ꝑfectis ad carolũ legãt: ciuitatẽ dedituros similes angl⁹ ĩde abire cũ ijs q̃s captiuos habebat libere ꝑmittať. Cõditiõe accepta rex postridie trecas ĩgrediť. Egrediẽtes vrbe hostes iohãna captiuos abducere vetat. Quo₉ redẽptõis ꝓciũ: ne fidei & positę cum hoste legi detraheret rex exsoluit. ❡ Ordinatꝭ apđ trecas mgr̃atib⁹/ cathalaunos petit: q eũ cõi oĩ₃ lętitia excipiẽtes mistros reipublicæ quos carol⁹ instituit admiserũt. Inde remos q ãglo parebãt adoriť q̃s nulla vi recepit: lętis ꝓculdubio ciuib⁹ suũ regẽ excipe. Eo venere dux barrẽsis & lotharigiæ

Sãctus florentinus.

Trecenses.

Nota ĩ rege fidem.

Cathalaunũ.

Remi.

Cõmerciẽsis q̃z dñs: nõ paruas copias ducẽtes: vt regi
sseruirẽt. Itaq; Carol9 & vnct9 & coronat9 est a Regi-
naldo chartrẽsi remoꝝ antistite assistẽte puella q̃ mili-
tare vexillũ mãu gerebat: nimiꝝ exultãs ꝙ se vna hor
tãte Carol9 regni dyadema & sacrã vnctionẽ loco cele
bri atq; hmõi sacris mltos ꝑ ãnos ad id mũerꝭ designa
to recepisset. Sacratiõe absoluta: relictis remis vellium Velliũ.
iter agẽs oppido libere potit9 ẽ. ¶ Nec suessiões signũ Suessio
vllũ rebelliõis ostẽderẽt. Sili q̃z mõ ꝑ briã nõnulla for-
tia loca fecere deditionẽ. ¶ Priuino oppido cũ Carol9 Priui-
ageret: bethfort9 cũ duodeci armatoꝝ milib9 ex pari- num.
sijs ducẽs corboliũ accessit aio (vt ipe iactabat) pugnã
cũ Carolo ꝯserẽdi: id vbi regi cognitũ ẽ: priuino disce-
dẽs ad castellũ cui mota nomẽ est exercitũ duxit nõ ob
aliã cãm q̃ vt ãglo pugnãdi faceret ꝑtãtẽ. At bethfor-
to mẽs fuit parisios repetẽdi. ¶ Cõstituerat carol9 seq̃
na amne traiecto brayũ ꝓficisci ꝓmittẽtib9 oppidanis Brayũ.
trãsitũ se cõcessuros. Sed frãcis anglisq; ꝯcurrẽtib9 eo-
dẽ tpe ad ripã vt traiicerent: leui cõmisso prelio carol9
suos trãsire ꝓhibuit. Exactis post nõ multis dieb9 ca- Castrũ
strũ thiericũ ꝓfect9: mox ꝑ vallesiũ crespeiũq; preteriẽs thieri-
castra in cãpo iuxta dãmartinũ põnit. spe animoq; ere cum.
ctus Parisiũ recuperãdi. Cognito ꝙ ad se carol9 aduẽ-
taret bethfort9 ad vicũ mitriacũ copias educit: sex a dã
marto milib9 passuũ distãtẽ. Vbi loco natura munitis-
simo militẽ cõtinet. Premissis aliquot eqtib9 duce ste-
phano hyro q anglos adequitarẽt: vbi resciuit hostem
loci munitionib9 cõsidere: carolus suos vltra ꝓgredi
vetat. Bethfort9 aũt Parisiũ citissime reuersus est. Mi-
serat ꝑ hos dies carol9 ad cõpẽdiũ beluacẽsesq; nõnul
los ex suis fidissimos exploratũ q̃ in se aio icole essent.
Cognoueratq; illos cupere maxie ab ãglorũ seruitute
liberari: eiq; obtẽperare q verus rex esset. Proinde bar
ronẽ siluanectẽñ. agri vicũ vt cõpẽdiũ peteret ꝓfectus-

cognoscit bethfortũ maiorib⁹ copijs auctũ i se ducere.

Impro bus sa cerdos & sacri legus.

¶ Patruelis siqdẽ hẽrici anglorũ regis p supiores dies roman⁹ cardialis a põtifice romano legationẽ ad anglos recepat pecũiã militẽqꝫ cogẽdi aduers⁹ bohemos q de xp̃i doctrina & fide nõ recte crederẽt. Qui milibus qttuor armatoꝝ i galliã traductis se cũ bethforto ꝯiũxerat i frãcos arma ꝯuertẽs: q̃ i xp̃ianę religiõis hostes siml'arat accepisse. Igit̃ vt de bethforti accessu certior carol⁹ redderet̃: Ambrosiũ delorũ cũ vigiti tm̃ eqtib⁹ explorarũ qd apd̃ hostẽ gerat̃ mittit. Qui iter igressus videt ꝓcul dẽsissimũ puluerẽ in aerẽ ferri: nec dubi⁹ fuit id ꝓgrediẽtis agminis idiciũ eẽ: moxqꝫ paulo vltra pergẽs ãglos mãifeste cõspicat̃: idqꝫ p caduceatorẽ carolo festinãter renũciat. Ea re cognita carol⁹ acie ordiata siluanectũ iter facere ꝯstituẽs apd̃ mõtẽpiliolũ q mõs ꝯtẽplatiõis aliqñ dict⁹ ẽ cũ venisset: redeũte ãbrosio deloro: accepit ãglos barronẽ ducere p riuũ q ex siluanecto ꝓfluit: sed eos magnope ipediri vadi angustia p quod vix bini euadere possent. In ea traijciẽdi difficultate: ratus carol⁹ hostẽ itercipi posse: p̃mã aciẽ icedere iubet. Sed iã magnã sui exercit⁹ ptẽ angl⁹ trãsmiserat: quamobrẽ carol⁹ suas acies i ꝯspectu host{ hũit: moxqꝫ leuibus cõmissis digladiatiõib⁹: cũ sol cõdere se icipet: angli ad ripã fluẽti castra posuere. aggere vallo sudibusqꝫ sese muniẽtes. Habẽtes p̃terea a tergo lacũ. Rex aũt in mõtepiliolo suos ꝯtinuit. Postridię cũ illuxissꝫ: carol⁹ q̃terna acie istruct⁹ i ãglos ducit. Primã alẽconij dux & vĩdocinẽsis comes admĩstrabãt. Scd̃ę p̃erat dux barri. Tertiã ducebat rayr⁹ & boussac⁹ frãcię marescalli. Quartã q̃ ad excursiões istituta erat & cui freq̃nter locũ mutare necesse eẽt moderabãt̃ Albert⁹ iohẽs aurelianẽsis noth⁹ iohãna puella & Hyr⁹. Sagittarioꝝ balistariorũqꝫ curã gerebãt guilla & iohẽs foucaud⁹ lemouicẽsis. Reg{ custodiã borbonioꝝ dux trimolusqꝫ receperant.

Aciēb⁹ ad hūc modū īstructꝭ decretū erat āglos adori-
ri. Sꝫ cognito q̄tū illis loc⁹ adiumēto eēt: leuib⁹ aliq̄t ꝓ
lijs añ castra vtriq; cōmissis: cū neq; cōuitijs neq; ꝓuo
catōib⁹ e castrꝭ excitari hostꝭ posset: frāc⁹ tādē ad hostiū
castra ꝓxie ꝓfect⁹: manu tādiu cōfuit: donec aduespa-
scēte & mlto puluere cęlo caligāte fuerit ꝑlio desistere
coact⁹. Mane facto rex crespeyū: bethfort⁹ parisiū pe-
tijt. Biduo post recepit carol⁹ cōpēdiū: vbi pręfectū po
suit guillermū flauuiū loci īdigenā. ¶ Eo q̄ꝫ beluacēses
cōuenē regꝭ ptāti se pmittētes. Idē fecē siluanectēses q
misso ad carolū suo cū aliq̄t ciuib⁹ ātistite ciuitatē dedi-
dere q̄ rex paulopost se ipe cōtulit. Bethfort⁹ ꝓuidens
aīo q̄ benignior fortuna caroli reb⁹ arrideret: parisio
abire cōstituēs ludouicū luxēburgū morinoꝝ epꝫ quē
frācię cācellariū ągloꝝ factio appellabat: & iohēm ra-
chetū eq̄tē āglū vna cū symone morhiero parisianū ꝓ-
torē ciuitati admīstratorē ꝓposuit cū duob⁹ armatoꝝ
milib⁹ ad ꝑsidiū relictis. Reliquū vero exercitū ad nor
mānos ꝓfect⁹ cōplib⁹ suę factiōis locꝭ dispartiuit. Igit̄
cognito bethforti discessu Carol⁹ ad sctm̄ Dyonisium Sanct⁹
ex Siluanecto mouēs oppidū (excipiētib⁹ eū ciuib⁹) in dyoni-
gressus ē. Tertio post die frāci caroli iussu ad vicū cui ca sius.
pellę appellatio ē castrꝭ ꝯstitutꝭ: cū ibi pnoctassent: eru
ptiōe ī eos a parisiacꝭ fcā crebris ꝑlijs ꝯcertarīt: nō secus
ac si ꝑludia q̄dā armoꝝ agitarēt. Repetētib⁹ tādē ciuita Pugna
tē parisianis: frāci duce alēconio ad scti honorati por- ad scti
tā copias ꝓmouē: expugnātes ꝯfesti ꝓpugnaculū q̄d ꝓ hono-
porta extructum erat. q̄ spę adducta iohāna: ciuitatē q̄ꝫ rati pa
oppugnar̄ ꝑter oīm opinionē ꝯstituit. Est ab ea pte du risieñ.
plex fossa & īter vtrūq; ager. ī porē neq; aq̄ neq; luto ī- portā.
peditā cū facile frāci descēdissēt: Alterā fossā supare la-
bor fuit ꝓpterea q̄ latior & aq̄ affatī plēa eēt. Importa
tā vndiq; materiā cū iohāna ī fossā opplēdā iacit: e mu-
ro sagitta ī crure pcutit̄: nec eo tardi⁹ in opę perseuerat:

cõmilitones pseuerare cohortãs. Nec potuit idẽ reuocari donec aleconi⁹ negociosã mlierẽ p se reduxit. Signo receptui dato frãci ad sctm̃ dyonisiũ iter cõuerterẽt
Latiniacum. Quo tpe ex latiniaco ad carolũ nũcij cõuenere q oppidũ tradere pollicenť. Quare missus latiniacũ ãbrosius delor⁹ oppidũ recepit. ¶ Carol⁹ aũt e sctõ dyonisio digredi volẽs: ducẽ borboniũ admĩstratorẽ ĩstituit earũ ciuitatũ q̃s a tpe suę vnctiõis ĩ belgis receperat: relicto cũ firmis copijs apud sctm̃ dyonisiũ vindocinẽsi comite & cullãto. Atq; idẽ latiniacũ pfect⁹: mox mõtemargi prẹteriens: ligerim traiecit. ¶ Abeũte Carolo anglí burgũdiq; sanctũ dyonisiũ recuperãt: siluanectũ petentib⁹ ijs q ex caroli ĩstituto ad p̃sidiũ relicti erãt. Mouit p̃terea hostis ad latiniacũ copias. sed egressus oppido delor⁹ cũ iohãne faucaudo: ita hostẽ distinuit: vt nulla illi fuerit ptãs pxime oppidũ castra admouẽdi. Quare admirati resistẽtiã hostes parisiũ remearũt. ¶ Ceperẽ p id tp̃s lauallũ tres normãni eqtes homerus bochetus & ferreri⁹ adiutore multore quodã q molẽdino p̃erat ĩ amne marona q pxime oppidũ pfluit. ¶ Et ambrosi⁹ delor⁹ foucaudusq; de capiẽda rothomago clã cõsultãtes freti ope magni petri q rothomagẽsis erat magna spe ducebanť ĩtercipiẽdę ciuitatis. Sʒ definita die cũ iter noctu copię faciũt: tenebris falsi: alij rothomagũ: alij alio errãtes diuerterẽt. Fuitq; eoꝝ ĩceptatio ad hũc modũ irrita. Per eos dies miles frãc⁹ q ĩ vrbib⁹ recẽter in fide caroli recept⁹ erat: mirũ ĩ modũ vexare ĩcolas & ciues cepit nemini parcẽs & ĩ oẽm rapinã dissolut⁹. Qua ĩiqtate factũ ẽ: vt diffugiẽtib⁹ colonis agri cõplrib⁹ locis ĩculti remanerẽt: & q̃ terrę frugũ feracissimę erãt sẽtib⁹ ruscisq; sq̃lerẽt: ĩ salt⁹ & siluas ꝯuersę: ĩgẽtes vici & ijdẽ pplosissimi sine ĩcolĩ dilabẽtib⁹ structuris deserti vacuiq; mox feraꝝ lustra fuẽ. q̃ aiaduertẽs borboniorꝝ dux domũ se ꝯtulit r̃licto siluanecti vĩdocinẽsi

Lauallum.

Error militũ.

Solitudo per agros & vicos

comite Cui paulopost Carolus boussacū cū octingētis armatis misit pficiēs illū regioni quā borboni⁹ reliqrat ¶ Iohāna vero puella sub eisdē dieb⁹ sctm̄ petrū monsteriēsem cepit: idē cū ad charitatē copias pmouisset: irritā obsidionē habuit amissis plerisq; tormētis machinisq; bellicis. Erat castellū scti selerini i pncipatu alēconii ducis vet⁹ & lōge desolatū qd īstaurare dux cū cœpisset: aduocato ad se ex latiniaco ābrosio deloro: castellū illi cū valido psidio cōmēdat. Recepto castello ābrosi⁹ mira admodū diligētia locū munit: nihil omittens qd ad arcis custodiā ptinere arbitraret. Verū enīuero āgli priusq̄ munitiōes absoluerent: castellū circūsidēt. Pressis obsidiōe frācis delor⁹ pcib⁹ suoꝝ vict⁹: simſata eruptiōe noctu cū qnq; armatis chinonē pfect⁹ est: nūciās regi q̄ ad scti selerini arcē gerebant. Quib⁹ cognitis: Carol⁹ copias p cœnomāniā aduersus anglos ire iubet. Id vbi anglus accepit oīa i celeritate ponēs: arcē cōfestim acerrime oppugnat. Qd cū haud satis pcederet: altera die obsidionē soluit. Idē q̄3 dū apud latiniacū facere aggredit: itētione sua frustrat⁹ est: oppidum egregie tuētib⁹ foucaudo mareschallo & qūēnodo scoto eqte. ¶ His dieb⁹ puella cū latiniacū accessisset: cognito q̄ q̄dringēti ex angloꝝ copijs nō pcul a latiniaco i frāciā cotēderēt: assumpto foucaudo & iohāne de sancto albino & alijs ex latiniaci pręsidio hostē adorit: oēs ad vnū necās. ¶ Sed nō mltis post dieb⁹ dissilis apd compēdiū fortuna illi fuit. Nā anglis burgūdionibusq; in cōpēdij obsidione sedētib⁹: iohāna subsidiū obsessis ferēs. cū oppidū īgressa eēt: & paulopost eruptione i hostē facta res nō pspere sibi succederet: dū oppidū repetit & militū pssura aditū pcluderet capit a iohāne luxēburgo q eā anglis venūdedit. A qb⁹ hostiliter habita rothomagi cremata ē odio videl3 noīs frāci: & q̄ virili veste fœmia vsa eēt. Prius tñ q̄ sniam diceret hostis:

Castellū scti selerini

Puellę iohāne fortuna mala apd cōpendium.

frequẽti foro & crebris cõsultationib⁹ puellã tẽtat: de fide atq; religione xp̄i multa scrutatus. Arbitrabat̃ eñ mulierẽ magia aliq̃ edoctã a carolo rege assũptã esse: & ꝓpterea a catholica veritate carolũ aberrasse: idignũq; eẽ cui regnũ deberet̃. Sed supra fœminæ vires fuit: plurib⁹ cũ hoste (vt est nõnullorũ mos) ꝑ assentationẽ sentiẽtib⁹ ꝓualere / q̃q̃ se & quecũq; gessisset ap̄lice sedis examini ꝑmitteret. Apud tyrãnos sẽp fuere iniqui cõsultores q affectione mala vel assẽtatiõe ceci isõtes ꝓ nocẽtib⁹ vt principib⁹ gratiã inirẽt dãnare magis q̃ absoluere curarẽt. In eã enĩ partẽ ꝓpẽsiores sũt qua principis animũ ꝓcliuẽ videt. Obiit puella dominice pietatis ãno. M.cccc.xxxi. mẽse mayo. ¶ Sexto ab obsidione mẽse: laborãtib⁹ cõpẽdianis victualiũ pœnuria iamet⁹ tyllayus cũ cẽtũ equitib⁹ oppidũ laturus suppetias ĩgredit̃. Eius loci guillerm⁹ flaui⁹ custodiã gerebat: & ei assistebat philipp⁹ gamache⁹ sãcti pharonis meldẽsis abbas: homo genere illustri: q obsessis & animos faciebat & spem adiiciebat victorie. ¶ Interi vidocinẽsis comes & boussacus quigẽtis supra mille armatꝭ cõtractis mouẽtes: turrẽ ligneã grãdẽ ĩ qua se ãgli obsidionis tẽpore recipiebãt expugnãt. Dũq; eam ãgli oppugnãt: iamet⁹ eruptiõe facta alterã turrẽ quæ siluã vers⁹ extructa erat: & burgũdionũ præsidio tenebat̃: ĩuadit. q cũ quadringẽti essẽt: vniuersi ĩterẽpti sũt. Hostis tãto dãno affectus: nocte ĩsequẽti desertꝭ castris atq; obsidione dissoluta: alter normanniã: picardiã alter remigrauit. ¶ Eodẽ ferme tẽpore meldunẽses occasionẽ libertatꝭ nacti: ab hoste discessere. Qui eñ ĩ ꝓsidio apud illos erãt ãgli atq; burgũdiones: oppido aduers⁹ frãcos cũ excessissẽt: paucis ĩ ꝓsidio relictꝭ oppidani leuis cõtẽtionis cã aduers⁹ ꝓsidiũ suscepta arma capiũt. Erãt tũ melduni tubicẽ qdã vetul⁹ q carolo aliqñ fuierat. Hic rixę casũ ĩtelligẽs ciuib⁹ signũ tuba dat rẽ gerẽdi. Itaq; fugatus oppido hostis ĩ arcẽ se recepit. Meldunẽses vero id

Cõpendiũ recuperatur.

qđ apđ eos gereret festinãter renũciãt geresmo rhodij ordĩs ꝯmẽdatario: & dyonisio challio q eo tpe in bria erãt cohortes aliqt militũ hñtes Hi nihil morati mel-dunũ ꝑficiscẽtes: arcẽ post duodecimũ circũseptõis diẽ recipiũt. Neqꝫ pigritãtes ꝑuignũ cũ arce p diẽ tp̃s vi ab anglis extorquẽt. Recuperãt ꝑterea p briã regionẽ op-pida atqꝫ arces cũ corbolio & vicẽnis. ¶ Et apđ catha-launẽses ĩgẽs de hoste cędes facta ẽ. Itaqꝫ ducẽtib⁹ an-glis burgũdiõibusqꝫ octo milia armatoꝝ vt p cãpaniã grassarent: & prędas agerẽt: Barbasan⁹ cathalauni tũc agẽs cognito ꝙ hostis apđ diuã mariã de spina castra hr̃et: accersit; vicinaꝝ arciũ ꝑfectis cũ se iustũ exercitũ hr̃e cõsideret: hostẽ adoriri festinat: misso ad burgũ vi gnolũ hyri frẽm nũcio: q apđ castellu ʒ sarreyũ erat: vt pugnę adesset. Quo veniẽte acrior pugna cõmissa ẽ: & host; supat⁹. ¶ Nõdũ sub illis dieb⁹ hẽric⁹ anglię rex: p̃re hẽrico defũcto ĩ frãciã traiecerat. Anno aũt salutis millesimo q̃drigẽtesimo.xxxj.cũ ãnoꝝ eẽt duodecim mĩta nobiliũ caterua: copijsqꝫ stipat⁹ parisiũ aduenit: vbi magnis honorib⁹ except⁹ ĩ diuę marię tẽplo regni dyadema cardialis vicestrẽsis mĩsterio suscepit. Hic eni cardialis cũ hẽrico ei⁹ grã aduenerat. ¶ Dũ hęc parisij agũt priceps auraycẽsis a gaucurto q dalphinatib⁹ pręerat fugat mĩtis Burgũdiõib⁹ occisis. ¶ At ĩ bellouac; alia fortunę cõditio fuit. Darõdell⁹ eni comes anglus cõstitut; nõ lõge a ciuitate duoꝝ miliũ armatoꝝ insi-dijs: ꝑmissisqꝫ expedit; qbusdã militib⁹ q beluacẽses ad eruptionẽ ꝓuocarẽt: Bousiicaudũ & santrallũ vasconẽ q ĩ ꝑsidio erãt ciuitate ęgressos adorit: mĩtosqꝫ occidit eoꝝ ꝑserti q pedites ex bellouacis ꝯcurrissẽt: qb⁹ cũ ip-se santrall⁹ ĩterijt. ¶ Fuit & iiq̃ renato barri duci fortuna barbasano q̃ʒq cũ eo militabat. Nã apđ barrũ ĩ obsidiõe sedẽtib⁹ cũ accepisset valdemõtẽsiũ comitẽ & burgũdionũ mareschallũ cũ valida ãglorũ manu ĩ eos ad

Cedes anglorũ apđ cathalaunũ.

Rex hẽricus hẽrici filius parisiũ ex anglia venit.

Renati duc; barrẽsis dira fortuna.

uētare relicta obsidiōe hostē vallo carrisq; circūuallatū īpetūt. Capit eo ꝓlio renat⁹: & barbasan⁹ cū alijs pluri mis necat. Renat⁹ philippo burgūdo duci tradit aquo ꝓ ipi⁹ renati liberatiōe casieti vallē i ppetuā ditionem dux accepit: & ad hūc vsq; diē possidēt ei⁹ i flādria suc cessores. ¶ Per eā tēpestatē vilby⁹ noth⁹ salseberiēsis & matagoth⁹ āgli coacta suoꝝ igēti mltitudie scti sele rini arcē appetētes: locū circūcludūt: vbi ābrosij delori vicari⁹ erat iohēs armēgn⁹: q obsidionē magno aīo tu lit: arcē potēter tutat⁹. Cognito obsidiōis piculo: delo rus q illis dieb⁹ apud regē erat obsessis subsidiū mitti sollicite ꝓcurabat. Igit bueill⁹ & ipe a Carolo ꝓmittū tur. q belmōtē vicontū ꝓfecti illic tātisper morati sunt donec reliq copię ꝯuenissēt. Tertio die postq̄ i eo loco restitissent: venere īterim alię frācoꝝ cohortes q̄ i vico cui nomē est binaiugus trib⁹ passuū milib⁹ a belmōte distāti cōsedere. Int frācoꝝ cohortes q̄ ducētoꝝ supra mille armatoꝝ erāt fluebat sattra amnis: q pōte vno n̄ ꝓcul a belmōte trāsiri poterat. Angli vero q i obsidiōe scti selerini agebāt: de frācoꝝ cōuētu certiores facti: ps ītermissa obsidiōe ad frācos q castra habebāt noctu du cūt: nec morati pręliant. Excito mox ex re īsperata cla more: buell⁹ & q cū eo apd belmōtē armati excubabāt pōte trāsmisso laborātib⁹ frācis dū opē ferre cōtēdit: iā angli victores militaria signa extra vicum emiserāt parsq; obligādis captiuis ps rcipiēdis eqs & sarcinis cō uehēdis distinebat. Hostē sic īpeditū frāci iuadūt. Fit atrox ꝓliū vt deiectis vtriq; militarib⁹ signis: diu sit du bitatū q̄rū melior cōditio eēt. Deniq; victor frācus ex titit sexcētis anglis iterfectis q̄plurimis isup cū mata gotho i captiuitatē abductis Ex frācis trigita desidera ti sunt: & paulomin⁹ capti. Inter quos fuit delor⁹ diro vulnere ꝓculsus: paulopost tn̄ istaurātib⁹ bellū frācis: recuperatus est. Huius cladis nūcio accepto vilbius cū

Scti se lerini castellū ab an glis ob sessum

reliquis scti selerini obsessorib⁹ alẽconiũ fugiẽtes peti
uerũt. ¶ Apud carnotũ res quoq; psperе francis cessit Carno
Nã positis trib⁹ locis insidijs: aurelianẽsis nothus flo tes.
rẽtinũ dilleriũ iuxta scti michaelis portã in primis in-
sidijs locat: secũdas paulo a porta lõgi⁹ ꝯstituit. Ipe &
Hyrus cũ quingẽtis equitib⁹: sexcẽtis fere passuũ mili
bus a ciuitate tertias ĩsidias agit. Ordinatos autẽ: & ad
hoc a se edoctos aurigas cũ currib⁹ q pisces alosas ve-
hebant sub lucẽ ad vrbẽ mittit: q̃s nõ sec⁹ / ac victualiũ
vectores in ciuitatẽ admittere ciues sīle vero erat. Au-
rigę vero cũ qbusdã sibi notis ianitorib⁹ p̃die in collo
quiũ venerãt: & se illis alosas daturos pmiserãt. si dilu
culo veniẽtib⁹ patefacerẽt ingressum. Igit ianitores vt
appropiquãtes aurigas cõspexere: socios adhortati vt
festinãter apta porta piscib⁹ potirent portã reserant:
quã ex pximis ĩsidijs dilleri⁹ pdiẽs occupat: subsequẽ
tib⁹ ijs q in secũdis insidijs erãt: atq; ita añ diuę marię
tẽplũ pgressi regiũ vexillũ statuũt: iohẽm nothũ expe
ctãtes. Cõcursantib⁹ vero p vrbẽ armatꝭ: loci ãtistes q
Burgũd⁹ natione erat occidit. Laubespin⁹ aũt ciuitatꝭ
pfect⁹ muros vrbis trãsgressus aufugit. Ad hũc modũ
carnotũ receptũ est. ¶ Obsessum ẽ rursus a bethforto Latini-
Latiniacũ: & magnis virib⁹ frustra oppugnatum / Fou acum.
caudo / Quẽnedoq; / & Renaldo de sctõ iohe oppidum
defendẽtib⁹. Extruxerat eñi bethfort⁹ ad pontꝭ initiũ
ligneã turri / & ad alterã oppidi ptẽ munitiones latissi
mas ad stationẽ militũ. Addiderat q̃3 subliciũ põtẽ q a
turre ad munitiões pui⁹ eẽt: atq; ita circũseptũ exiguũ
oppidũ paucꝭ dieb⁹ expugnare sperabat: q̃tiẽs crebris
tormẽtꝭ muros. Sed frãci ducib⁹ Aurelianensi notho
Iohe rayo / Iohe gaucurto / & Roderico vallẽdrano hy
spano sequana trãsmisso / cũ per matronã cõmeatum
nauib⁹ importãt obsessis: eruptiõe facta oppidani an-
glos q ad ligneã turrim in põtꝭ capite stabãt adoriunt.

Pars vero fracorū q̄ in alterā matronę ripā nauigabat turrim oppugnare festinat. Expugnato ꝓpugnaculo hostis ꝑti capit/ꝑti trucidat. Et veniēs bethfort⁹ suppetias latur⁹ suis haud ꝓfuit: sed repulsus in munitiones se recepit. Frāci q̄dē cōmeatu in oppidū īportato: Gaucurtū ad oppidi custodiā deputāt. Reliq p franciā incedētes aliq̄t arces captas soloten⁹ deijciūt. Frācorū discessu cognito: bethfort⁹ verit⁹ ne ī parisios ducerēt dissoluta cōfestim obsidione castrisq; desertis: pisiū ire accelerat. Fuit p hos dies apud argētonū agri sagiēsis ꝑliū ptinax atq; admirabile: frācis trigita aduersus totidē anglos pugnātib⁹. Nemo enī nō vulnerat⁹ ꝑlio excessit: tādē nouē ex hostiū nūero cū argētonij marescallo interēptꝭ: reliq angli fugę se cōmiserūt. Ex frācꝭ cecidere Ambrosi⁹ frola⁹: Galter⁹ lapost⁹/& Dor⁹ rossaus: reliqs oib⁹ grauiter vulneratꝭ. Fuere præterea diuersis p andegauiā locis singularia q̄dā certamina: de qb⁹ scribere supuacaneū iudicaui. ¶ Excursionē subijciā quā ī normānia ābrosi⁹ delor⁹ ꝓspere cōfinuauit. Est apud cadomēses annuus mercat⁹ q̄ normāni & ex finitimis locis q̄plurimi vēdēdi emēdiq; cā in diui michaelis festo in cāpo an̄ btī stephani cœnobiū ꝯueniūt Id cū nō nesciret delor⁹: accersitꝭ finitimis militū ꝑfectꝭ petro ialleto/& ferrebōto/copias ex scō̄ selerino mouēs orna āne supato copiarū ptē ad diripiēdas nundinas mittit. ipse cū eqtib⁹ qnq̄gita & sagittarijs cētū in subsidijs stabat aduersus anglos q Cadomū tenebant ne oppido erūpētes reliqs interciperent. Itaq; direptis mercib⁹ cū magno captiuorū nūero se recipiētes frāci postq̄ fluētū ornā traiecere ad lapideā crucem stare copias delor⁹ iubet. Ibi recēsitꝭ captiuis oēs sacerdotes senesq; cū mulierib⁹ & puerꝭ: & paupes insup agricolas domū dimittit: cęteros q alicui⁹ pēsi erāt octigētos abduxit. ¶ Addā deiceps rē inter seria risu non indignā.

Margin notes:
Argentonū in ꝑliū in dyocesi sagiēsi.
Prosp incurs⁹ in normānia a frācis
Ridiculum.

Venerat ad feugerã cœnomãniç vicũ Guillermus de scõ albio cũ octogita eqtib⁹ frãcis: vbi dũ diuersat᷑ an gli in eũ irruẽtes nõ modice frãcos terruerũt: ita vt no thus qdã bosapst⁹ eqs ꝓten⁹ fugiẽs i rubo se oculuit. Fit nihilomin⁹ apud feugerã atrox pugna: & angli su perãtur. Quorũ duo ꝓfugi ad rubũ q̃ bosapst⁹ se abdi derat euadũt. Rat⁹ bosapst⁹ ꝑsecutores eẽ q eũ peterẽt q inqt estis. Rñdẽtib⁹ anglis q nõ min⁹ ptimescerẽt se anglos eẽ: eiusq; ptãti sese pmittere: intellexit rẽ ꝓspe a frãcis esse gestã. Vñ ab anglis fide accepta Bosapstus tanq̃ egregiã operã ꝑlio nauasset: eos ad guillermũ de sctõ albino captiuos pduxit. At ille cui⁹ ignauia nota eẽt irris⁹ ẽ & captiuis ꝑuat⁹. Est apd frãcos puetusta cõ suetudo: grãdẽ aliquẽ ramũ vel ꝓcerũ arbusculũ fron dosum ad mayas kalẽdas ludicã ꝓ portis amicorũ defi gere. Id vt obseruarẽt angli q frenũuiꝯ́tẽ occupabãt: assũptũ de more ramũ in ɔspectu arcis scti selerini vbi Delor⁹ in ꝑsidio erat in terra defigũt ꝓten⁹ abeuntes. Quos mox delor⁹ isequẽs: euulso quẽ hostis detulerat ramo: eũdẽ ꝓxie ꝓpugnaculũ freniuicõtis p leuis arma turç milites plãtare iubet. Prçmisso iohe armegno cũ octogita peditib⁹: q singulos virẽtes ramos manibus gestarẽt ad fallẽdũ hostẽ. Delor⁹ vero i insidijs nõ lõ ge delituit. Postq̃ pedites nõ ꝓcul ab arce pone dẽsissi mã sepẽ cũ ramis se collocassẽt, ãgli vbi frõdosũ stipi tẽ ꝓ portis arcis defixũ cõspiciũt: ꝓten⁹ arce egressi eos q ramũ humo defixerãt acriter ꝑsequunt᷑ donec ad de lori insidias puenere: ꝓdit cõfestim in hostẽ Delor⁹ & ꝑlio cũ hoste cõtendit. Qui vero pedites ad sepẽ stabãt se inter arcẽ anglosq; medios locãt: atq; hoc pacto i ter ceptũ hostẽ fundũt: occiduntq; cõplurib⁹ captis. ¶ Ea dem fortunç benignitate vsus est apud sillũ guillermi delorus. Anglos enim ex arce sanctæ susannç in sillũ guillermi mouẽtes: cũ ꝑdas fecissent isupueniẽs Delo

Anglorum cedes.

rus ducētos ex hostib⁹ interemit/ ablatis spolijs capti uisq; receptꝭ. Neq; deteriorē fortunā expt⁹ est aduers⁹ comitē darōdellū in pratis ānis satrēsis sec⁹ vicū quē gratalū icolæ vocāt. Nā cū sexagita supra cētū eqtib⁹ aduersus tria anglorū milia ꝑliari audet: ꝑdas ex hoste reportauit. Cōtra accidit apud louuieriū Hyro. Qui ab anglis obsess⁹ dū q̄rēdi subsidij cā loco egredit̃: a Iohe marsio dordani ꝑfecto capt⁹ est: & Louueriū ab āglis subiugatū. Sācti ꝑterea selerini castellū interēptꝭ Iohe armēgno/ & guillermo de scō albino/ Darōdell⁹ post trimestrē obsidionē cepit. Inde ad sillū guillermi du-cēs obsides de oppido dedēdo accepit: ea lege vt eos si intra q̄dragesimū diē francorū subsidio obsessi iuuarē tur saluos dimitteret. Alioqn deditione facta oppido ip̄e potiret̃. Erāt ad id tp̄is frācorū copiæ i armis para tę q̄s Ambrosi⁹ delor⁹ ad scm̄ selerinū ducere sperauerat: qb⁹ ꝑerāt alēconi⁹ & ādegauus duces: & cū illis ri-chemōt⁹ conestabilis. Hi cū suis ad lomellū (sicut iter sillēses anglosq; cōuenerat) ꝓficiscunt̃. Stabat vterq; exercit⁹ in alterutri⁹ cōspectu. Vn̄ & cōgress⁹ & ꝑlia cō missa sunt nō qdē integra acie/ sed cohortib⁹ hinc atq; hic in se cōcursantib⁹ & iterdū occidentib⁹. Nā qn̄qdē angli loco se munitissimo cōtinebāt: visū nō fuit frācꝭ eos totꝭ copijs ip̄etere. Sed misso ad illos caduceatore petūt aut pugnādi ptātē faciāt: aut obsides reddāt sil-lēsib⁹. Obsides āgl⁹ restituit/ & frāci domū rediere: ra-ti hostē idē facturū. Sed vix obliuiscit̃ ꝑfidiæ q fraudu lent⁹ est. Itaq; abeūtib⁹ frācꝭ: hostis ad sillū se contulit arcē summis virib⁹ oppugnās: nec multū affuit qn ex pugnaret. discedēs inde darōdell⁹ p cœnomāniā ande gauiāq; excursiones faciens arces duas cepit: mellayū & scm̄ Laurētiū de mortarijs. Vbi ꝑsidijs ipositꝭ i nor manniā reuertit̃: paucis post dieb⁹ moritur⁹. ¶ Est in bellouacis octauo ab vrbe miliario distans gerberoyū

Hyrus capit̃.

Perfi-d⁹ An-glus.

Gerbe-royum

in colle mediocriter edito. Ea arx supra multos ānos diruta desertaq; cū fuisset Hyr⁹ Potonusq; mille circit assumptis militib⁹: ex beluacēsib⁹ ꝑfect⁹ arcē īstaurare cōstituūt. In q̄ ope nihil pigre agētes: muros munitiones q; diligētissime extruebāt. Qua re cognita darōdellus festināter cū copijs ex normānia aduenies locū circūcingere ꝑperat. Id postq̄ Hyr⁹ cōspexit/ suos ī cōtionē vocās: vos inqt cōmilitones in hāc collapsam arcē ꝑduxi: vt eā īstauratā habētes: ea q̄si ꝓpugnaculo vteremur aduersus hostē. Sed dū muniēdę arci aīm intēdim⁹/ angl⁹ nos ꝑpedit. Itaq; nō arx nobis curāda est: sed vita ꝓtegēda. Hostiū multitudinē p agros ad nos h̄ loco velut in pedica cōcludēdos ꝑperare ꝯspicitis. Si viri estis res in prōptu gerēda ē: ꝑusq̄ statiōnē sibi hostis in obsidiōe ꝑfecerit itaq; cēseo īfesto agmie erūpēdu; eē: & hostē adhuc veniētē & pti occupatū adoriri. Hyri approbato cōsilio: miles ad rē gerēdā accigitur. Fit eruptio & acerrime darōdell⁹ inuadit: q tāetsi viriliter restiterit sauciat⁹ tn̄ capt⁹ est: & sui fusi. Ex eo vulnere Daron paulopost drōdell⁹ interijt. Supato hoste frāci Gerbe dellus royū reuertert op⁹ cœptū exequētes. ¶ Sub his dieb⁹ morit. cū Trimol⁹ apud carolū pl⁹ cęteris aulicis posset: īuidiā Trimo in se multorū excitauit. Caroli ꝑserti ādegaueñ. bueili lus cōp calūimōtis atq; coytiui. Hi tres q̄s posteri⁹ dixi in arcē hēdit. chinonē p posticū ab Oliuerio fretarto noctu admissi/ Trimolū in cubiculo deꝑhēsu;: in castellū mōtesaurū traduxerūt: inscio rege q tū chinone erat. Ad quem ex nocturno tumultu pauētē bueil⁹ coytiuusq; accedentes: nihil est inquiūt serenissime rex qd expauescas. Captus est trimol⁹ tibi reiq; publicę apprime nocēs. Abducto trimolo carol⁹ andegauēsis apud regē ꝯtinēter cōuersat⁹ est: in ei⁹ beniuolētiā se solerter īsinuās: ita vt cōcilio apud turonos aduocato: rex trimoli deꝑhēsionē laudauerit: ꝯprehēsoresq; inter ꝑmores aulicos

habuerit. Qui tñ nõ lõgo tpe i grã pmãsere: a curię negocijs semoti. Trimol⁹ autẽ qttuor muttonũ aureorũ milib⁹ bueilo psolut carcere liberat⁹ est. ¶ Et normãni agri cõstãtiẽsis q mare accolũt cũ ab anglis arma aduersus carolũ regẽ ferre cogerent: ipi hortãte quantepio mult hoim milib⁹ ex plebe & aliqt nobilib⁹ collectis i anglos se puerterũt: atq; Cadomũ ducẽtes ab isidiãtib⁹ ãglis itercepti pti occubuere: reliqs fugiẽtib⁹. Quorũ reliqas misso ãbrosio deloro alenconi⁹ dux ad arma reuocauit. Ipseq; mox Abricas cũ plebeia multitudine pfect⁹ cũ nihil pficeret: assũpta quãtula iualidi exercit⁹ pte in cœnomãniã se contulit. Nec durauit in armis plebs: sed sensim dilapsa domũ repetiuit. Caleti q; armis aduersus ãglos desumpt Carnierũ ductorez sequẽtes illi obtẽperabãt. Quo tpe petr⁹ de rupeforti frãcię marescall⁹/ Galter⁹ brusac⁹/ & Carlot⁹ maresi⁹: Dieppã ãglis noctu sustulerũt. Qua occupata cũ caletẽsi icto exercitu Fiscanũ Harfleũ Mõstiuiliariũ/ Tancaruillã & insulã bonã in caroli ditionẽ reduxere. Sed dissoluta militari disciplina milites petro marescallo nõ audiebãt. Petulce illiberaliterq; viuẽtes: pdas non minus frãc q ab hoste faciẽtes: mulierib⁹ iniurij: monasteriorũ violatores: & cõtẽptores religiõis. Hęc militũ impietas agros spoliauit cultorib⁹ & domos effecit desertas. Prẹter arces & munitas vrbes nihil habitabat. Igit nihil pturiẽtib⁹ agris: miles ãnona destitut⁹ alius alio diuertebat: qdã carolũ cõuenerũt opẽ ab eo vitęq; alimoniã flagitãtes: qñqdẽ fortunas suas oẽs ei⁹ cã detriuissẽt. Prouidit illis pi⁹ rex: & cui bñ ãtea futũ fuisset: deiceps q; illi miles obediẽtior fuit. Itaq; venablo anglo ducẽtorũ supra mille armatorũ pfecto: scti Eligij cœnobio qd in inferiore normãnia munitũ ẽ occupãte. Andreas lauali comes: & Loheac⁹ cũ ãbrosio deloro ãglos noctu petũt: & cœnobij pte itercepta: ducẽ

Plebis incõstãtia.

Dieppa a franc capta.

Militũ insolentia.

Sancti eligij cenobiuz capit.

tos ex hostib⁹ īterimūt. Mox cū venabl⁹ īde suos edu
xisset: Loheac⁹ delorusqꝫ lazaiū vsqꝫ ꝓgressi post atro
cissimū ꝑliū hostē suparūt: mortē oppetētib⁹ ducentis
ꝑter eos q ī frācoꝝ ptātē viui puenere. Venabl⁹ aūt cū
aufugisset paulopost in suspitionē veniēs a suaꝝ ptiū
anglis capit supplicio afflict⁹ ē. ¶ Per eā tēpestatem
borboni⁹ dux corboliū & vicēnas data ꝑfect loco pe
cunia recepit. Et poton⁹ in picardiā excurrens abactis
mult pecorib⁹: aduersante maxie comite luxēburgo
ꝑdā icolumis abduxit. Sāctū qꝫ dyonisiū nocturnis in
sidijs cepert Iohēs noth⁹ aurelianēsis/ & Petr⁹ de rupe
forte āglis īde extrusis. Vbi cōseruādi oppidi cā petr⁹
cū ꝑsidio māsit: abeūte iohe notho q aduers⁹ āglos co
pias cōpararet. Moleste eni host ferebat ī ꝯspectu fere
parisiorū hre loco mūitissimo militē frācū. Propterea
cōtracto validissimo exercitu ex pisio mouēs scm̄ dyo
nisiū circūuallat. Cōuenerat ex finitimis agris ī oppi-
dū igēs rusticorū turba: q vna cū ꝑsidio muros tuebat
sperās vēturū eis a iohe notho subsidiū. Atqꝫ eqdē io-
hānes ipe milite stipat⁹ ad pōtē meulanū iam venerat
cū cert⁹ fact⁹ est qsdā āglorū turmas ex gisortio iter ad
sctm̄ dyonisiū facere: easqꝫ ducere mathagonē & Tho-
mā kyrielū. Eā ob rē ipe assūpt loheaco bueiloqꝫ & am
brosio de loro: hosti obuiā pgēs āglos pti cędit: ptiqꝫ
capit: & mox ad pōtē vñ venerat cū ꝑda reuertit. Eius
aūt pōt atqꝫ arcis ad caroli ditionē cōuersio recēs erat
ꝓcurata qdē a rāboello: & petro iallardo vir nobilib⁹
Erat a muro ꝓminēs ad āmē seqnā latrina in quā ꝯscē
dētes lacam⁹ ferrādusqꝫ piscatores viā frāc fecere: se-
ducto pecunia custode āglo q pōt tutele erat ꝑposit⁹.
Fallēdi āgli auctor extitit frāc⁹ quidā cui nomē erat ī-
perator. Pōte recepto ij q ī arce erāt deditiōe facta libe
ri abierūt. Interim dū Iohēs noth⁹ aureliañ. apd pōtē
meulanum morat: durior indies erat scti dyonisij ob-

sidio: ita vt desperātib⁹ auxiliū obsessis: cū nec esset vn de militi stipēdiū solueret: nec multorū dierū cōmeat⁹ adesset. Petr⁹ de rupeforti vigīti dierū inducias cū hoste cōstituit: vt si intra eosdē dies suppetię a carolo nō venirēt oppidū hosti pmitteret. Per has obsidiōis angustias viri cœnobitę monasterij diui dyonisij miserti fortunæ obsessorū ī stipēdiū militi argēti marcas q̄dringētas libere ꝯtulerūt. Interea dū subsidiū expectat āgli nō ignorātes q̄d aurelianēsis noth⁹ de suppetiādo obsessis appararet: fossam sibi circūdāt ī quā ex flueto q̄d extra oppidū est tātā diuersis riuulis aquā deriuāt: vt ad castelletū q̄d maiori eccl̄ię vicinū ē redūdaret: extructis q̄ttuor firmissimis ꝓpugnaculis qb⁹ adoriētes se arcere possent. Exactis īducijs cū subsidij spe destitutū se petr⁹ intellexit deditionem fecit. militeq̧ vita fortunisq̧ saluis eduxit. Recepto oppido angl⁹ muros munitionesq̧ deiecit: p̄ter eas q̄ ad monasterij tutamē ptinebāt. ¶ Parisiani vero āglo parētes cū crebris incursiōib⁹ se a frācꝭ p̄mi grauiter ferrēt: vilbiū anglū q apd̄ pōtisarā in p̄sidio erat orant ciuitatꝭ custodiā recipiat. Qui pōtisaræ cōstituto sibi vicario Parisiū cū bona anglorū manu se cōtulit. ¶ Nec multis post dieb⁹ p vilbij absentiā Pōtisarēses anglos exosi ad caroli ptes cōsideratiōnē suā cōuerterūt. Igr̄ die vna egrediēte p̄sidio q̄d apud eos erat: siue vt frumētationē faceret: siue vt ex hoste spolia p̄dasq̧ reportaret: cū paucissimos in oppido cū suo p̄fecto Iohē ripello relictos esse aīaduertissent: ipi sumptꝭ armis portas oēs oppidi obfirmantes anglos sine vlla tumultuatiōe ꝯpręhēdūt. Pręter tris qui cū ripello ī ꝓximā portā euaserāt. Vnde tegulis lapidibusq̧ iactꝭ/postq̄ frustra se tueri cōsiderāt: in pōtisarēsiū ptātē trāsiere. Qui confestim accito iohē insulæ adē dn̄o hoīem orāt: oppidū burgūdi ducꝭ noīe custodiēdum recipiat. Consulto duce Iohēs Pontisaram in

Liberalitas religiosorū ī obsessos.

custodiã: accepit. Iã eni itercesserãt collocutiões cõponẽdę pacis: cõueneratq; vt ad diẽ pręfinitũ legati attrebatũ mitterent recõciliatiõis faciẽdę ptãtẽ habẽtes. Quãobrẽ anno salutis Millesimo q̃dringentesimo trigesimoqnto Attrebati pacis tractatores cõsedere. Imprimis affuit cardialis sctẽ crucis roman⁹ legat⁹ ordie cartusiensis Nicolaus noie: cardialis ciprius: quos epi sex cõmitabant: & abbas vesela⁹. Caroli oratores fuere borboniorꝫ dux: comes richemõt⁹ conestabil: remorũ archi p̃sul cãcellari⁹: vidocinẽsis comes regij hospitij pmarius mgr̃: Christoforus haricurtus. Adã de cãbray plamẽtei senatus pmarius p̃ses. Guillermus q̃drigarius plamẽteus cõsul ecclię pariẽsis decan⁹ & alij pmlti ex frãcorꝫ nobilitate nõ obscuri. Nec defuere britonũ ducis alẽconijq; & barri oratores. Anglorũ legatiõis hi principes cõueneit. Cardialis vicestrẽsis. Eboracẽsis archieps. Comites Hõtiton⁹ & suffort⁹: & nonnulli ex dignitate eccliastica viri cũ pmultis ãglię nobilib⁹. Burgũdionũ duc hi pmores fuisse tradunt. Leodius cameracẽsiũ & attrebatẽsiũ antistites: Nicola⁹ raulinus duc cãcellari⁹: gheldrẽsis: stãpẽsis: scti pauli: vãdemõtẽsis: niuernẽsisq; comites: & alij iferioris nois pceres quorũ frequẽs nũerus erat: p̃ter flãdrẽsiũ oratores. Cõsidẽtib⁹ pacis gr̃a cuiusq; ptis legatis tãetsi sanctę crucis cardialis: plimũ eniteret irritatos pręteritis bellis aios ad cõcordiã pacẽq; pducere nulla rõne anglorꝫ ptinaciã flectere potuit: vt cũ carolo frãcorꝫ rege paciscerent. Sꝫ ɔcilio abierũt re ifecta: pmittẽtes se alia aliq̃ die cõuẽturos. Absẽtib⁹ ãglis cardialis nõ ppterea cœptũ p̃termisit: de burgũdi cũ carolo recõciliatione mox afferẽs mẽtionẽ. Quæ res sic grata oratorib⁹ fuit ita finẽ habuit optatũ. Nã postq̃ nicolaus raulin⁹ burgũd⁹ cãcellari⁹ sui pricipis noie lõgã orõnẽ habuisset: mlta edisserẽs q̃ a carolo rege dari cõcediq; duci philip

Cõuentio apd attrebatũ vbi leges pacis cũ burgundo posite sunt.

po merito deberent (q̄q̄ oia i rē duxeēnt) nihil de petit detractū ē. Itaq; pleraq; loca burgūdię finitima q̄ regis cāpaniā versus erāt ad ducis ditionē puenē. Arthesio q̄z adiūctę sūt. Ambianis ciuitas/corbia/mōdesideri⁹/perona/sctūs qntin⁹/& abbatisuilla cū pōtiuiaco & bolonię comitatib⁹. Quas terras sub caroli ipio plamētei q; senat⁹ ditiōe dux possideret. Eas aūt ciuitates q̄s posteri⁹ noiauim⁹ q̄ ad amnē sōmonobriā sitę sūt redimere carol⁹ poterat q̄drigētis aureorū milib⁹. Fuere alię ad pacē ꝯditiōes: q̄ qn̄qdē absolutę hacten⁹ nō sūt: nec eas pficiēdi spes vlla manet: mortuis pricipib⁹: silētio a me ꝑtereunt. Permulta siqdē ꝯcordię gr̄a frāci oratores admisere q̄ si cōpleta oia fuerit queadmodū carolo oneri erāt: ita honori atq; maiestati ei⁹ forēt indecora. Sed reuera rerū oīm ea turbatio & calamitas p id tp̄s fuit: vt iuri regio aliqd abnuēdū eēt. Si ei ab āglis burgūd⁹ nō discessisset: lōge difficillimū carolo erat vtrūq; hostē puicere. Et philipp⁹ burgūd⁹ āglorꝝ supbiā veritus q̄s sibi aliqn̄ dn̄ari formidabat libēs ab eis secessit. Reb⁹ fœlicit cōpositis oratores i legati romani cōspectu iurāt illibata fuare q̄ de pace dicta diffinitaq; extitissēt: atq; ita pax p caduceatores magna oīm exultatiōe vulgata ē. ¶ Morit eodē tpe ysabella caroli sexti vxor fortunis (si reginā cōsideres) tenuis & paup. Quippe q̄ sub āglorꝝ pricipatu degēs: eorꝝ arbitratu vitā agebat priuatę fœmię nō absi̇mis: patiētissima qdē & ad tpis q̄litatē se accōmodās. Nulla re magis irritata q̄ q carolū regē ei⁹ filiū icesto cōcubitu natū angl⁹ diffamabat Cadauer nobilissime mulierꝭ q̄ttuor tm̄ comitib⁹ naui aduectū apd sctm̄ dyonisiū sine vlla pōpa sepelit. ¶ Liberat eisdē dieb⁹ renat⁹ dux barri q apd diuionē burgūdię primariū oppidū a philippo in custodia hēbat. Ex eo tpe sol⁹ hostis angl⁹ erat aduersus quē frāci belligerarēt. Igit apd pōtisarā agēte cōestabili & cū eo aurelia

Mors ysabellę Caroli matris.

nēsi notho: illo se cōtulē cū q̄ngēt eq̄tib⁹ (philippi iussu) dn̄s de ternādo. & symō lallan⁹ strēnu⁹ auratę militię eq̄s: q b⁹ pōtisarę relictis conestabil' ad sctm̄ dyonisiū ab āglis desertā ꝓficisci cōstituit: oppidi īstaurandi cā. Qua re cōpta: angl⁹ ex parisijs obuiā ꝑgens: a conestabili (frācis a pōtisara mouētib⁹) durit' excipit' ad lapideū pōtē q nō ꝓcul a sctō dyonisio ad seq̄nā ꝑtinet vbi q̄drigēti angli periere: m'tis cū thoma belmōte militū ꝑfecto captis. Prelio fœlicit' gesto conestabil' sctm̄ dyonisiū occupat. Et turri q̄ veneni nomē h3 ī quē aliquot ex fuga āgli se recepant circūsepit. Ibiq3 relictis q obsidionē cōtinuarēt: cū certū haberet q̄sdam parisianos ciues ꝑtesos eē angloꝝ dn̄ationis: atq3 cupe Carolū regē asciscere: assūpto aurelianeñ. notho: alijsq3 militū ductorib⁹: ꝑ possiacū noctu seq̄nā trāsmittēs ad cartusienses q extra diui michaelis portā sūt / castra posuit. De cui⁹ aduētu clā ꝑdocti michael laileri⁹: iohēs fontanus & aliq̄t alij ciues cū illuxisset: ppl'm ī hostē cōcitāt: ad quos cōfestī cōueniētes thomas pigache⁹ Iohēs de sctō bn̄dicto: Nicola⁹ louueri⁹ / & Iacob⁹ bergeri⁹ magni iter suos nōis: āglos parti cędūt: ꝑtim fugāt capiuntq3. Quorū plerīq3 scti dyonisij portā occupare frustra nisi sūt. Nā ferree cathenę q̄ ꝑ oīa fere viarū vrbis cōpita erāt ꝓtenus trāsuersū tensę sūt: & iter hosti ꝑręreptū. Ad hoc ex fenestris & tectis ędiū nemo nō ī diffugiētes āglos saxa & oīs generis materiā demittebat. Alij ꝑuiā īuentū hostē armis adoriebāt'. Morinoꝝ aūt eps q anglorū se cācellariū gerebat: cū vilbio & mohiero mercatorū pręposito ppl'i seditionē declinantes / in sancti antonij ꝓpugnaculū se citissime recepert. Fugiētē præpositū dum pistor quida3 amicus illi & perfamiliaris vt eum populo reconciliaret reducere conatur: a pręposito vibrata in eum hasta occisus est. Exaudito q in vrbe erat clamore conestabilis: & q cū eo frāci erāt

Ceduntur angli.

Parisia ni fran cos admittūt.

alij porta scti iacobi refracta alij supatis muris: plerio naib⁹ q̄s in flumie seq̄na repererūt i vrbē puadūt: nulla cęde facta. Sed ꝓpugnaculū quo se hostis tuebaṫ obsessum ē. Ex quo iamiā mohierus delapsus apd pōtem charētonū diffugerat vbi a suis ꝓditus in ptātem venit dyonisij de chailli eqtis frāci: a quo nō multo post ꝑcio redēptionis accepto liberat⁹ est. ¶ Erat hui⁹ mohierij nepos brichāte⁹ q turri veneni apd sanctū dionisiū a frācis obsessam tuebaṫ: anglorū partes ꝑtinacissime secut⁹. Huic vt fidē facerēt frāci parisioꝝ deditiōis auūculi mulā illi reꝑsentāt. Qua cōspecta brichanteus spem euadēdi capiēs: e turris pinna ī subiectā se fossam ꝑcipitat: vbi ab ijs q rure ī oppidū ꝯuenerāt sine mora trucidaṫ: atq ita turris recepta ē: & q ī ea erāt vel occisi vel capti. ¶ Pacato parisioꝝ tumultu: āgli q ꝓpugnaculū obtinebāt salutē desperātes de deditione colloqū habuere. Itaq loco cedētes abire liberi ꝑmissi sūt: irridēte eos plebe q nō p ciuitatem: sed foras muros facerēt iter. Cōfirmat[illegible] i caroli fide parisijs: conestabilis ad creoliū mouēs postq̄ q̄ndecim dierū obsidionē frustra fecisset: īde abijt & scti germani ī laya arcē recepit: data prçfecto vt illā dimitteret pecunia. Eodē anno q erat xpianę gr̄ę q̄dringētesim⁹. xxxvj. supra mille Ludouicus caroli fili⁹ viennēsis dalphin⁹ Margaretā scotorū regis filiā vxorē turonis accepit. ¶ Neq post dies mlṫos āgli pōtisarā cepe: frācis extrusis. Erat eī tū hyems horrida: & oppidi fossę glaciatę: & altissima niue terra albicabat. Igiṫ angli niuis bn̄ficio admoniti lītheis cādidis se amiciētes in ipa niue cū decubuissent: fallentes oppidanos ī fossas gelu cōcretas demissi: īde ī muros atq oppidū repēte īuaserūt: negligēter excubātib⁹ frācis: q tāetsi vēturos ī se āglos accepissent/ tn̄ neq vigilias faceṙ: neq fossarū glaciē effrigere curauerṫ. E pōtisara se vix saluū ꝓripuit iohēs villeri⁹: & varēbon⁹ bur

Pōtisara ab anglis capiṫ.

gũdę cohortĩ ductor. Fratres aũt duo genere nõ obscu
ri ludouic⁹ atq; yndet⁹ cognomẽto guitri portã q̃ dau
cri noĩat cũ aliq̃t ex suis occupãtes postq̃ diu viriliter-
q; anglorꝫ oppugnationẽ ꝑtulissent: subsidij spe defe-
cti: salui ꝑmittẽte hoste abeũtes: portã reliq̃re: duobus
tm̃ anglorũ ꝑtãti ꝑmissis: quos graui nescio quo crimi
ne delatos capitĩ amputatiõe affecerũt. ¶ Cepere ꝑter-
ea mõteargi & castella q̃dã: q̃ oĩa paucis ĩteractis dieb⁹
frãci (ęre ꝑfectis ĩpartito) receperunt. Missusq; a carolo
conestabilis ad castrũ laudunũ locum expugnauit. Ce
pit deĩceps nemorsum: & deĩde mõsterolũ ad amnem
yonã obsedit: ad quã obsidionẽ veniẽte carolo cõfestĩ
oppidũ vi receptũ ẽ: & mox arx ĩ quã thomas guerar-
dus angl⁹ cõfugerat Caroli se ꝑtãti sũmisit: data pręfe
cto facultate abeũdi. ¶ Philipp⁹ itẽ burgũdionũ dux Calisiũ
anglos calisiũ occupare ꝑmoleste ferẽs: q & sibi inimĩ a bur-
ci eẽnt: & ad aliq̃d a finitimis surripiendũ prõptissimi: gundo
grãdi ex flãdria pręsertĩ exercitu ꝯcto: calisiũ obsidere obside
maturauit. Vbi postq̃ mẽses duos ꝯsedisset: ꝑlijs cõplu tur.
rib⁹ militarit̃ ꝑpetratĩ tumultuãte flamingo exercitu:
vix a suo duce flãdrẽses tẽperauerẽt ĩdignati q tãto tp̃e
domo abessent: ꝑserti ĩ quotidiano ꝑiculo agẽtes. Ita-
q; occiso iohãne horno nobilissimo eq̃te: quẽ philipp⁹
peramabat: ipsi dimissa obsidiõe: & philippo cũ paucĩ
relicto: nullo ordĩe flãdriã petiuerũt. Laboris siquidẽ
ĩpatiẽs flãdrus ẽ: & crapulę assuet⁹ ĩ armis non durat.
Dux nihilomin⁹ strẽnue agẽs: cũ ĩ se ꝓdeũtes anglos
sustinuisset repulissetq;: cũ ea quã hẽbat militũ manu
domũ ꝓfect⁹ ẽ. ¶ Porro ãgli receptĩ ex ãglia maiori-
bus copijs: ĩ arthesiũ flãdriãq; ĩcursantes mirũ ĩmodũ
grassati sũt: ĩcẽdia ꝑdasq; faciẽtes. Quos tãdẽ burgũd⁹
miles adorsꝰ calisiũ repetẽ coegit. Tẽtauit q̃; philipp⁹
crotoyũ arcẽ ab ãglis recipe lignea turre ad oppugna-
tionẽ fabricata: cui⁹ pręfect⁹ fuit iohannes de croeyo.

Sed mouẽtib⁹ i eũ ex normãnia ãglis: relicta obsidiõe copias reduxit. ¶ Eadẽ tẽpestate & fames & pestilẽtia parisios vexauit. Frumẽtaria eni mẽsura q̄ ẽ apd̄ illos sextari⁹/libris turonoꝝ nouẽ venibat. Et p agros tãta erat armatorũ i agricolas ipietas: vt vicis villisq; deser tis/i ciuitatẽ ꝯfugerẽt: nec erat illis ãglorũ q̃ frãcorum melior cõditio. Itaq; i hospitali domo parisieñ. quę dei nomẽ h3 nõ pauciores fame q̃ pestilẽtia periere. Eã ob rẽ ciuitatꝭ p̄mores & iprimis richemõt⁹ alij alio se ꝯtu lere/trib⁹ tm̃ ad ciuitatꝭ custodiã relictis: adã cãbracẽsi plamẽti primo p̄sidẽte. ãbrosio deloro p̄tore/& symo ne carolo rõnũ regiarũ p̄fecto: quẽ ꝯputorũ prędẽteꝫ appellãt: viris qdẽ aucte prudẽtia atq; i regẽ fide p̄stan tib⁹. Quib⁹ iter cętera aduersa illd̄ molestissimũ maxie fuit: q̄ milites frãci q̄ i pręsidijs p munitissima territo rij parisieñ. & finitimaꝝ arciũ loca erãt pecora sibi abi gebãt ex agri colonis p̄das nõ min⁹ q̃ hostis facientes. Neq; huic frequẽti malo aliť q̃ p̄cio raptoribus soluto occurrere poterãt/p̄sidio videl3 militũ destituti q pesti lẽtẽ ciuitatẽ nõ icolebãt. Itaq; & agri colonis/& ciuib⁹ ciuitas ꝓpe desta erat. Accedebãt tot malis lupoꝝ cre brę i vrbẽ icursiões q supra octogita hoies cũ p agros deuorassẽt: i vrbanos q̃3 sęuiebãt. Aduersus hãc beluã lege definitũ p̄miũ ẽ: vt ꝓ singł̄is captis lupis solidi vi giti ex fisco captori soluerenť: p̄ter publicã erogationẽ quã plebs sua spõte venatorib⁹ ipẽdisset. ¶ Nec defuit p id tp̄s philippo burgũdo duci a brugẽsib⁹ aduersitas quẽ ad se receptũ clausis portis brugẽses ꝑsecuti sunt: mł̄tis ex ei⁹ aulicis trucidatꝭ iter q̄s adã villeri⁹ insulę adę dñs dũ oppidi portã effrigere cõtẽdit occidiť. Quã temerariã seditionẽ ducẽtꝭ rideoꝝ aureoꝝ milib⁹ apd̄ ducẽ postea brugẽses purgauerť: p̄ter mũera q̄ ei⁹ vxo ri ysabellę portugallẽsi vt viꝝ placaret ꝯtulẽ. ¶ Hęc cũ brugꝭ gerũť: Carol⁹ apd̄ bituriges ꝯuẽtu hito pragma

Frãcoꝝ militũ ihumanitas.

Misera parisiorũ cõditio.

Luporũ icursus.

Brugẽsium seditio.

tică sctiōnē ad īseqntē modū Basiliēsis ꝯsilij duct⁹ autoritate ꝯdixit.

Apud basileā eugenij q̄rti roma-nī pōtificis assensu cōgregato ꝯsilio/ij quib⁹ eccl̄iasticā tueri dignitatē mādatū erat leges cōi oīm sn̄ia rite di-gestas sanxerūt: quas a carolo admitti/missis ei⁹ rei cā oratoribus petierunt. Legum hęc capita fuere.

Pragmatice sanctionis capita.

Romanus pōtifex quoq; decēnio generalē synodū loco quē volet posthac cōgregato. Si negligēs erit: potestas esto patribus id designandi. Cōuocati cōsilij locū nisi necessum erit: pontifex non mutato.

Basiliēsis cōtionis autoritas/& ipsius ꝯstātia decretorū/perpetua esto. quę nemo vnq̄/ nec ipse romanus pōtifex tollere/īfirmare/aut trāsferre pręsumito.

Roman⁹ pōtifex maiores eccl̄ias metropoles sc; atq; ep̄ales collegiatasq;: aut eas qb⁹ abbates pręficiunt/ & eccl̄iasticas dignitates/q̄ p electionē sibi deligere rectorē cōsueuerunt nemini reseruato. Pręter eas q̄ iure scripto/vel romani principat⁹ cā sibi permittunt. Huic decreto nō cōtrauenito. Si itercedet cā pręter legem faciendi/id ap̄licis rescriptis exprimito. Idq; dū ad pōtificatū quippiā assumet se seruaturum iurato.

Eccl̄ia pastore destituta: ij penes q̄s est eligēdi ptās die & loco definito cōueniūto. peccatorū suoꝝ ꝯfessionē agūto. & eucharistiā sumūto. Mox cōsidētes: ꝑmisso iureiurādo/nō negligēter/nō dolose/ nō timide / eū q gerēdę dignitati sit ydoneus eligūto. Principib⁹ fas nō esto pro quopiā cōmendādo molestis pręcib⁹ / aut violēta cōminatione pręmere aut cogere electores.

Electiōis formā & electi merita cōfirmatores ꝑlati inqrūto. Scribę & notarij moderatū salariū accipiūto.

Roman⁹ pōtifex quē sanctitatis normā pręse ferre oportet: huic sanctioni nequaquam derogato. Si cōtēnet: & inde scandalum exurgat: ad subsequens vniuersale consilium deferatur.

¶Electiões tametsi ꝑ canonũ autoritate legitime esse videbunt: si ĩde aut eccl'ia aut patria vł respublica turbari formidabit: cũ hmõi electio ad romanũ põtificem forte referẽ: & ea diligẽter examĩata nll'a dici merebit: alterã electionẽ ijs q̃rũ refert ĩdicito. Electũ vero cõfirmari aut bñdici ab alio q̃ ab eo/q sine medio electo supior ẽ fas ñ esto. Si ĩ põtificiſ curia pñs elect⁹ erit: a põtifice bñdictionẽ si volet ẽcipito iuramẽtũ postea suo ꝑlato ꝑstato. Sec⁹ q faciet: cẽtũ aureoꝝ mł'cta eũ castigato

¶Vniuersali synodo/eiusq; definitionibus & decretis oĩs catholicus/ẽt roman⁹ põtifex/eaten⁹ obedito: q̃tenus fides & scismatũ explodẽda seditio postulat.

¶Quę synodus/sctõ spũ autore vocata cõsedit eã/sicuti cõstantianę cõtionis patres definiere a xp̃o deo auctoritatẽ protenus obtinere credito.

¶Eccl'ijs dei eos sacerdotes & pastores preficito q doctrina sint & vita illustres vt creditum sibi populum sollicite instituant. & deo obedientem gratũq; reddãt.

¶Expectatiuis ꝑpterea gratijs/vñ plurima oriri mala constat locũ esse nõ sinito.

¶Bñficia (viuo eorũ rectore) nemini reseruato. Cum aũt administratore vacabũt: eoꝝ q̃bus cõferre oportebit mores & merita/graduati ne sint an secus cognoscito

¶Decretũ de theologo p q̃sq; metropòles ꝑbẽdãdo ad ep̃ales q̃z eccl'ias extẽdito. vt ĩ illis ꝑbẽda theologo cõferaẽ q ĩ aliq̃ gñali academia decẽnẽ lr̃is operã nauauit. Bñficio donat⁹ verbũ dei ꝑdicato. & p q̃sq; hebdomadas semel atq; iterũ sacras lr̃as audirẽ volẽtib⁹ explanato. Negligẽti q̃tidiana eccl'ie stipẽdia sustrahito.

¶Porro de ijs q gradu alicuius disciplinę ꝓuecti sũt/hunc ordinẽ obseruato. Primũ post hanc sanctionẽ vacuũ possessore beneficiũ doctori vel licẽtiato vel baccalario cõferto. Duo deinceps q̃ rectore carebunt bñ merẽtibus clericis concedito. Quod his duobus successi-

unum erit/illud graduatus obtineto.

Igit scholastici gradu isignes sua noia bñficiorꝫ collatorib⁹ dũ q̃dragesima agit scripta quotãnis tradũto.

Bñficiorũ ꝑter h̊ decretũ collatio facta inanis esto.

E locis q̄ ab vrbe q̃ttuor dierũ itinere distant in ius vocandi romam/nisi in maioribus causis fas nõ esto.

Qui dãno aut iniuria grauabit/eũ q ꝓxim⁹ est superior appellato: si tale est damnũ quod p eius sniam restitui possit. Alioquin si ad romanã ecclesiã iudex p exemptionẽ pertinebit/cãm definiendã ad eũ q eiusdem regionis est iudicẽ (si metus abest) põtifex cõmittito.

A grauamie/aut interlocutiõe iudicis scdo nõ prouocato. Eũ q frustra atqꝫ ianiter añ latã sniaꝫ appellat quidecim florenis/ꝑter cęteras litꝫ impẽsas mulctato.

Triennẽ alicui⁹ bñficij & quietũ possessorẽ non turbato nisi hostilitate/metu/ vel graui impedimẽto tardatus eris/ne p trienniũ impetere potueris possidẽtẽ.

Cardinales vigintiquattuor tãtũ diuina & humana scientia eruditos/annorũ triginta boni nois & generꝫ legitimi qui reipublicę xpianę cõsulere possint/pontifex de suorum fratrum consilio præficito.

De dignitatib⁹ & bñficijs eccliasticis quibusuis collatis aut cõferẽdis nihil prorsus/sed neqꝫ annatã/neqꝫ fructuũ ꝓmitias/neqꝫ vt vulgo dr̃ deportũ põtifex exigito. Notarijs & scribis mercedẽ: q bñficiũ recipit soluito. Hui⁹ decreti pręuaricatori pœnã symoniacis debitã infligito. Nihil prętera iuris aut tituli ĩ bñficijs ꝯtra hãc ꝓhibitionẽ ĩpetratꝫ sibi acquisitum ĩtelligat.

Clerici qui ecclesiarũ et diuini cult⁹ obsequijs deputantur rem oẽm diuinam & dei laudes sancte/ distincte & grauiter celebrato. Ad iesu nomen caput reuerenter demittũto. Decanos & reliquos per ecclesias prefectos huius statuti pręuaricatores castigato.

Consuetudinẽ qua inductũ est: eũ q ĩ aliqua horarũ

choro affuerit omnium distributionũ participem esse tollito. Idq̧ ad decanos & prępositos qui suarum prę textu dignitatũ rei diuinę non assunt extendito.

Quos noueris dũ res diuia agit̃ p ecclesiã/ aut iuxta illam deambulare/aut confabulari toti⁹ diei quo hoc fecerint distributionibus priuato.

Iterum vero in hocipso delinquentes: vnius mẽsis stipendijs mulctato.

Tabulam vbi designẽtur ij qui definitis hebdomadibus sua officia exequi debebũt in choro appendito. Negligenti totius diei stipem denegato.

Fidei sĩbolũ nõ trũcato: sʒ ad verbũ absolute decãtato.

Camoenas vulgi in ecclesia canere laicos ꝓhibeto.

Rem diuinam quã missam appellam⁹ sine ministro nunq̃ celebrato. Dum eam facis vocẽ exaltato: q̃ a circunstantibus exaudiri possit. Secus agentẽ corripito.

Canonicos q se creditorib⁹ obnoxios ita cõstituũt, vt si statuto die debito se nõ absoluerit ĩterdicto rei diuinę cohibent̃/a stipẽdijs ecclesiæ toto trimestri abstinẽto. Nec qcq̃ inde q̃diu diuinis abstinebũt ꝑcipiũto.

Solennibus diebus dũ maior missa fieri debet/capitulum nõ cogito. per integram alioquin hebdomadã transgressores quottidiana stipe priuato.

Spectacula/ludos/comessatiões/choreas/ nundinationes/ludibria/& laruatas ꝑsonas incedere/ ab ecclia & sacris locis arceto. Cõtẽptorẽ clerũ trimestri ꝓuẽtu abstinere iubeto. Reliquos cẽsura eccliastica cohibeto.

Clerico cuiusuis status cõcubinam fouenti: a secunda huius sanctionis promulgatione nõ resipiscẽti/ beneficiorum suorũ perceptiõe mẽses tris interdicito. et eos fructus in ecclesiarũ vnde ꝑcipiunt̃ vtilitatẽ impẽdito. Hãc aũt cõstitutionẽ in synodis & capitulis promulgari quotãnis impato. Nec min⁹ laicos admoneto nullã ꝓter legitimã vxorẽ turpi copula contingere.

Excõicatos añ latã sñiam & reuera denũciatã nõ vitato/nisi tã notoria excõicatio erit: q̃ nõ valeat igrari:

Nulli oĩno genti cõitati vel loco sacris interdicito: nisi per semet/aut per priuatos/aut officiales id est per suos magistrat⁹ culpã admisit. Iniquũ siquidem est ob vnius cuiusq̃ priuati hoĩs delictũ ferire insontes.

Nullius litteris quibus quẽpiam beneficio aut suo iure se abdicasse narratur/nisi testibus aut fideli documento id factum esse constet credito.

Hęc cũ carol⁹ satis enucleata digestaq̃ esse cõpisset: Indicto apud bituriges cõsilio pragmaticã quã vocãt sanctionẽ tulit. Eãq̃ ĩ parlamẽti senatu ꝓmulgari mãdat. ãno xp̃ianę pietat. ccccxxxviij. supra mille: nonis iulij. Quã regiã (auctoritate basilieñ. synodi) factã ꝯstitutionẽ q deinceps fuere romani põtifices nõ secus ac ꝑniciosam heresim execrati sunt: q̃ eã nemo põtificũ dissoluto basilieñ. conuẽtu ꝓbauerit. Vetustissima enĩ ꝯtẽtio de vniuersali ꝯsilio/& rõano põtifice vtrũ mai⁹ sit hacten⁹ inter eccl'iasticos ꝑseuerat. Quo mea sñia factum est: vt gñales synodos cogere põtifices detractẽt formidãtes suã tã late patẽtẽ (ne dicã vsurpatã) auctoritatẽ ꝯsilioꝝ decret cohiberi. Itaq̃ ea ẽ hodie illorum sublimitas & ãplitudo: vt ꝑui hĩt regib⁹ licere eis oĩa gloriẽt. Neq̃ q̃ppiã ad põtificatũ mea ętate venit: qui dignitate adepta nõ stati suos nepotes magnis opib⁹ & ꝑncipatu donauerit. ¶ Eodẽ ãno richemõt⁹ Meldi ciuitatẽ post q̃ndecimũ obsidiõis diẽ mult ãglis iterẽptis expugnat. Mercatũ aũt ĩ q̃ validũ ꝑsidiũ host fortissiẽ tutat⁹ ẽ. Adueniẽtib⁹ ꝑsidio dorceto comite atq̃ talleboto: q nacta ĩ fluie m̃rona naui ĩ mercatũ nouũ ꝑsidiũ ĩduxerẽt post biduũ ĩde abeũtes. Cęterũ diligẽti oppugnatiõe attriti ãgli: suis fortũis saluis deditionẽ fecẽ. Mercato a frãc receptо cũ rex pisij eẽt accito richemõto eũ cũ ĩgẽti exercitu ĩ normãniã mittit: quẽ mox Meldis capit.

secuti sũt alẽconij dux ĩnes & ãdreas lauall⁹ marescall⁹ multi armati stipati. Hi oẽs abricas petẽtes ciuitatẽ ob sidẽt. Est aũt vrbs ĩ colle mediocrit̃ edito ad occeanũ britãnicũ sita normãnoꝝ ditiõis. Ibi cũ dies circiter vi giti cõsedissent dorcet⁹ comes: dñs de scal/ & tallebot⁹ anglorũ prefecti frequẽtib⁹ copijs cõtracti: ad vicũ scti leonardi duob⁹ tm̃ passuũ milib⁹ a frãcorũ castri distã tẽ sua castra admouere: nõ ꝓcul a gilbti ponte q supra sceam amnẽ inter vtrũq₃ exercitũ erat. Vbi nõ pauca le uia vtriq₃ prelia ꝯmissa sunt: alij sceã trãsmittere conã tib⁹ / alijs trãsitũ ꝓhibẽtib⁹. Tandẽ cõspiciẽtib⁹ frãcis amne supato anglus in abrincas euasit. Qui mox eru ptione in frãcos facta acerrime pugnauerũt. Frãci aũt mutato loco põtorsonẽ versus castra reduxerũt. Sub his dieb⁹ sanctã susannã buell⁹ / ꝑdẽte eã anglo noctu cepit: q̃ cũ ad alẽconiũ ducẽ ptineret: buell⁹ tñ sibi iui to duce obtinuit. Nõ sati carolo fortũa fuerat ĩimica: nisi a filio q̃₃ piẽtissim⁹ offenderet̃ pr̃i tot p supiora tẽ pora turbatiõib⁹ vexat⁹. Ludouic⁹ erat ei fili⁹ dalphi nus viẽnẽsis / qui tradit⁹ a pr̃e marchiæ comiti liberali ter imbuẽd⁹ postq̃ adoleuit / preceptoris eruditionem aspnat⁹ nyortũ se recepit. Accersitoq₃ iohe borbonio/ & iohe alenconij duce: abiecta tutela / libere se posthac viuere ꝓfessus est: quippe q & etate & rerũ cognitione idone⁹ esse sibi videret̃ negocioꝝ regni admĩstrationẽ gerere. Addebãt ludouico aĩos ipse dux / atq₃ Antoni⁹ chabãn⁹ / Iohes de rupe pictauie senescallus / Petr⁹ de ambasia / & alij cõplures nouarũ rerũ pcupidi: q aliq̃t iã ciuitates ad defectionẽ sollicitare cœperũt. Nam ij oẽs cõiuratiõe pictauis facta: Ludouicũ a pr̃is cõione maxie auertebãt. Quorũ cõspiratio praguería dicta est Ea re p marchie comitẽ carolo delata cõfesti ad ciuita tes scribit: ne dalphino eiusq₃ sectatorib⁹ audiãt: neue eos ad se admittãt. Interi dalphini factionis auctores

Abrice

Ludo uici in patrem cõiura tio.

ex nyorto ad sctm̃ maxẽtiũ ꝑgredientes arcẽ (iaqto q̄dam ꝓditore) excipiũt: atq̧ ĩ oppidũ cœnobiũq̧ cõuersi: loci dominã fortunis oib⁹ spoliauerũt: idem cœnobio facere festinãtes. Verũ iohes sachet⁹ oppidi municeps cũ trib⁹ & vigiti suarũ ꝑtiũ studiosis vestibulũ qd crucis appellatur: tãdiu aduersus dalphinates defensauit: donec ex pictauis vbi carol⁹ agebat subsidiũ ĩpetraret. Abbas quoq̧ & cœnobitę obserat̃ eccl̃ię portis fornicẽ cõscẽdẽtes testudine effracta ĩ hostes saxa deijciebãt. Qui audiẽtes regẽ ad se cũ copijs ꝓficisci: prędis abactis diffugere. Carol⁹ aũt hora noct̃ septia cum venisset: laudata abbat̃ diligẽtia/ monasteriũ ꝓuentibus atq̧ priuilegijs donauit. Qui in arce inuẽti fuere pauc̃ except̃ vltimũ supplicium subierũt. His ita gest̃ carolus nyortũ adorit̃. Vñ mox ad borboniũ ducẽ se proripuerũt dalphinates. Quapropter nyortenses nulla rebellione adhibita carolo se dedere. Capt⁹ ĩ arce ẽ iaqt⁹ ille ꝓditor & in ꝑtes q̃ttuor mẽbrati dissect⁹. ¶ Cognito ꝙ dalphinũ cũ suis dux borboniorũ recepisset cõsiliorũ particeps fact⁹: copias in borboniẽses carol⁹ ducẽs cõplura loca cepit: multis regionẽ damnis afficiẽs ¶ Hęc agẽte carolo dalphin⁹ sctm̃ Porsanum occupat belli fortunã exptur⁹. Rex vero nũc rionẽ/ nũc Claro mõtẽ incolebat: borboniũ agrũ ĩcursantib⁹ suis. Hæc ciuilis pest̃ sexto postq̄ cepat mẽse itercessore comite deu qeuit: dalphino ĩ p̃ris gratiã redeũte: q postea apd regẽ vixit. Cõspiratiõis aũt auctores venia a carolo ĩpetrata/ & regio diplomate firmata: qq̧ ĩ suas domos abierũt. ¶ Per hos dies obsidẽtib⁹ harfleũ anglis: frãci duce notho aureliañ. valida manu mouẽtes: cũ anglorũ munitões penetrare nõ potuissent/ harfleũ tãdẽ presidio saluo & mõstiuillariũ hosti ꝑmisere. Atq̧ eodẽ anno carol⁹ aurelianoꝝ dux q post blãchianã pugnã ĩ angliã duct⁹ qnq̧ & vigiti ãnos ĩ custodia ãgliæ

Harfleum ab anglis capit̃.

Liberat̃ dux aurelianẽsis.

regis fuerat solut⁹ est: q̄tercētū aureorū milib⁹ ꝓ ipsi⁹ liberatiōe numeratꝫ. Hic cū in scō audomaro reuers⁹ ageret: philippi ducis burgūdię neptē mariā cleuensis comitis filiā despōsauit multꝫ a duce donis honorat⁹.

Egidi⁹ de raya

¶ Eodē tpe egidi⁹ de raya frāciæ marescall⁹ sortibus vsus plerosq₃ infantes ꝑemerat: q̄rū sanguie futura au spicabat̄ prīcipatū affectās. Qui britonū ducis iussu cō prēhēdit̄: & mox veritate maleficiorū per petrū hospi- talē ducis cācellariū cōperta: duplici cruciatu eodē fe- re momēto afficit̄. Extabat ad tormenta furca: ad quā egidi⁹ illaq̄at̄ scabello supposito / cui pedib⁹ adniteret̄. Circū quē accēso igni & scabello deiecto: cōfestī stran- gulat̄ & vrit̄. ¶ Est rupes in īferiore normānia īstar ī- sulę in mare ꝓminēs: interdiu bis atq₃ noctu ęstuarijs maris trib⁹ ptib⁹ alluta: quā grauillā incolę vocāt: eā girardi villā p̄mo dictā fuisse accepi: eā cū alternis ex- pugnatiōib⁹ frāci āgliq₃ diuersis tpib⁹ possedissent; an gli tādē instaurāt valide illā muniētes: vtpote q̄ inex- pugnabilis eē fortificatione facta videret̄: & quā dein ceps validissimo p̄sidio tenuerūt. Et frāci q₃ eodē exē- plo louueriū diu desolatū a normānis oppidū: aucto- rib⁹ potono / salzardo / & ātonio chabano muniūt: nō gētꝫ militib⁹ p̄sidio adhibitꝫ. Extruxerūt ꝑterea ad seq̄ næ ripā ligneū ꝓpugnaculū q̄ rothomagū nauigio adi re eos q supra aduersū āne incolebāt īpedirēt. Cōchas itē petr⁹ bressayus / & floq̄t⁹ dedētib⁹ se āglis cepe. Et katheria caroli septēnis filia philippi ducꝫ p̄mogenito despōsata ē: vt q̄ īter prīcipes beniuolētia ꝯuenerat: sa cro nuptiaꝝ fœdere ꝑduraret.

Tartas

¶ Est in vasconia oppi dū tartas nō ignobile ad dn̄m de albreto spectās. id cū frāci tenerēt / burdegall⁹ senescall⁹ cū captabusso & q- busdā anglis circūuallauit. Cōtritꝫ tādē ī obsidiōe mē sib⁹ fere septē īteruenięte albreto ad īsequētē modum cōuētū est. Oppidū in francorū ptāte ꝑmaneret: carol⁹

albreti fili⁹ in eo p̄fecturā gereret: fidē tn̄ daturus burdegallo senescallo: nullā se vi aut bellū ex oppido aduersus anglos illaturū: liberū anglis in oppidū ire redireq̧ negociādi cā. Francis q̄z pmissum eē burdegalæ alijsq̧ locis anglicæ ditionis cū ãglis mercatorū more cōuersari. Has cōditiōes si carol⁹ aliq̄n obseruare nollet: licere illū tertio ante p̄teritas cōditiones mense id marescallo p̄dicere: infra qd̄ tp̄s si frāci p̄lio superarentur locū dederēt. Sin cōtra: oppidū sibi possiderēt. Carolo interim q minori ętate esset aliquot ex frācis anglisq̧ cōsultores designarenť. Re vt scripsi ɔfecta qsq̧ quo voluit digressus ē. ¶ In cāpania nōnullę frācorū cohortes cū p summā iniquitatē p agros palātes oīs passiз spoliarēt. Carol⁹ rex trecas petit: & iprimis borboniū nothū crudeliter armis abutētē i amne alba extiguere iubet. Plęrisq̧ militū p̄fectis par faciētib⁹ offō amotis: decernēs milites posthac vicis relictꝭ vrbes vł arces īcolere: & eis stipēdiū ex publico dari: q̄ sine iniuria qetissime alerenť. Ordinatis apud cāpanos rebus: cū p picardiā simile carol⁹ effecisset: creoliū mittit coytiuū marescallū & hyrū qui arcē oppidūq̧ ad eā ptem q̄ bellouacos spectat obsiderēt: ipse vero p Siluanectū viam carpēs: ad alterā fluminis ysaræ ripam castra admouit: reliquā oppidi partē obsidens. Fuit illic oppugnatio frequēs & aliquot locis tormētorū iactu muri deiecti: quo interdū frāci cōscendētes manu cum hoste cōferebāt: cōspiciēte eos rege. Quapropter colloquio cū frācis de deditione habito: Guillerm⁹ poytus oppidi p̄fect⁹ libere cū suis abire pmissus / arcē oppidūq̧ reliquit. ¶ Creolio recepto ad sctm̄ dyonisiū veniens carol⁹ inde pōtisaram copias oēs admouet: in cœnobio maubussono qd̄ mille ab oppido passib⁹ distat diuersatus. Reliq̄ exercitu veteres macerias q̄ e regiōe oppidi pascua vers⁹ sūt occupāte. Qd̄ iј q ī p̄sidio erāt aduertē

Stipendiū militib⁹ assignatū vt vicis relictis arces īcolerēt

Creolium capitur.

Pōtisara obsidetur.

tes: statim oppido erũpũt: cœnobiũ vbi carol⁹ agebat impetẽtes. Fit igit̃ vtriq; atrox ꝓliũ: sed cedẽtib⁹ ãglis frãci ad põtẽ vsq; & ꝓpugnaculũ qđ in eo hostꝭ extruxerat ãglũ ꝑsequunt̃. Ibiq; subactꝭ fossis & palis humo defixis nocte illa se cõtinuerũt donec ex pisijs deductꝭ nauib⁹: ãnẽ ysarã q oppidi muros ꝓterfluit trãsmiserẽt eaten⁹ q̃ diui martini cenobiũ extitit: qđ ioachin⁹ roaldus / thealdusq; valẽpargn⁹ cũ alijs qbusdã festinãter occupãt. Fossis ꝑ gyrũ cœnobij ꝑductꝭ: cũ oppidũ fere hoc mõ circũsessum eẽt frãci ꝓpugnaculũ põtꝭ anglis eiectis capiũt. Libera erat porta q̄ Rothomagũ ducit q̄ īgredi hostꝭ egrediq; poterat: ita vt ꝑ eã tallebot⁹ sępe & deīde eboraceñ. dux cõmeatũ suis īportarẽt: frãcos nõnũq̃ ad pugnã ꝓuocãtes. Sed loco se mouere ordīnẽq; deserere temerariũ eẽ ducebãt frãci: q̃r maxīe follicit⁹ carol⁹ erat: diligẽtissime oĩa ꝓuidẽs q̄ obsessoribus ꝯuenirẽt. Nã ꝑ ãbrosiũ delorũ pisiorũ ꝓtorẽ īgẽtẽ ꝯmeatũ ad suos ꝑ ãnẽ sequanã ysarãq; īportare fecit: hoste maxīe iuito atq; summopẽ repugnãte. Qđ cũ ꝓhibere dux eboraceñ. Tallebotusq; nõ possent: ꝑ Possiacũ vbi regẽ cõꝓhẽdere Tallebot⁹ sꝑabat / iter faciẽs: cũ oppidũ penit⁹ populat⁹ ẽ: vna cũ eboraceñ. duce in normãniã se ꝯtulit: relicto apđ põtisarã cliptono eqte anglo cũ fere mille armatꝭ: qb⁹ eboraceñ. fidẽ abiẽs dedit de subsidio obsessis statuto die cõferẽdo. Digresso duce carol⁹ accersitꝭ ꝓfectꝭ q ꝑ vicos finitimos ī statione erãt / tormẽtis muros q̃tere cœpit: & tẽplũ diuę marię q̂ad ꝓpugnaculũ hostis vtebat̃ (qa ꝓpe muros extrīsec⁹ erat) expugnat. Et tertio post die oppidũ circũquaq; oppugnare iubẽs magno oĩ; militũ aĩo nixuq; exupat: occisis qngẽtꝭ anglis captoq; cũ alijs multꝭ ꝓfecto. Ex frãcis quīq; ad summũ desiderati sunt. Laudatus est īprimis coytiu⁹ admirald⁹ q ad obsidionẽ atq; expugnationẽ singularẽ operã nauasset: nomẽ q̃; sibi

cõparauit iohẽs bureus q tormẽtis & belli machinis p eos dies pfectus erat obscur⁹ antea & mox idustria atq; diligẽtia regi acceptus. Ea victoria bñ fortunat⁹ carolus parisiũ veniẽs a ciuibus magna celebritate exceptus ẽ. ¶ Eadẽ tẽpestate Iohẽs floqtus qrũdã ciuium ope adiutus ebroicas cepit: pforato ab aliqt icolis muro: p quẽ floqtus ẽ admissus. Et lʒ i mercatũ cõfugientes ãgli se turribus tignisq; circũfulsissẽt: mox tñ parti itereẽpti: partiq; capti aut clã (reserata ciuitatis porta) elapsi sũt. ¶ Subijciã vnũ qd militẽ cautũ reddere possit Ex põtisara cũ nõ pauci captiui i arce q coruila dicit nõ lõge a carnoto i viculis haberent: vn⁹ ex eis vt reliqrũ redẽptionẽ pcuraret dimissus: frãciscũ aragonẽseʒ q anglo⁊ ptiũ erat pueniẽs: narrat q negligẽter castellũ a frãc fuaret facile factu eẽ arcẽ occupare: pdari q in ea eẽnt & idevictos eximere. Re cognita frãcisc⁹ cohortẽ nõ pcul a loco in isidijs noctu locat. ide cũ illuxisset qttuor ex suis habitu rustico idutos pomorũ saccos raporũq; oppletos humeris tãq venales iportare i castellũ mãdat: q nullo phibẽte arcẽ igressi (pars eni psidij loco aberat: pars adhuc sõno tenebat) i cubiculũ prẹfecti euadũt: eũq; dormientẽ cõprẹhẽdũt. & mox ex insidijs pripiens se hostis arcẽ & q i ea cõperta habuit occupat. Atq; ita solutis captiuis reliquã pdã Rothomagũ traduxit. Ignauiẹ poenas digne luit q inimico pximus sibi diligẽter nõ cauet. Eniuero periere aliqñ toti exercitus sibi nimiũ indulgẽtes / & nõ attẽdẽtes qd hostis moliat. ¶ Anno insequẽte q fuit xpianẹ grẹ. cccc. xliij. supra mille Tallebotus mille qngẽtorũ delectorũ anglorũ ductor non pcul a Dieppa maritimo oppido qd a frãcis tenebat castra ponẽs in colle q polletus ab incolis dicit cõsedit. extructa ibi lignea grãdi admodũ turrẹ: quã multis tormẽtis & machinis bellicis cõmuniuit: vt ide oppidi muros crebris iactibus cõcuteret.

Nota.

Dieppe obsidio.

Quod vidimus aetate nra qui usi sunt in ffan. sub d... Vascone [illegible] calis in ... mense anno 1558 dum ... reuerteretur ... praeda hostium ... [illegible]

Erat ad oppidi tutelã carlot⁹ maresius trecẽtos secum egregia virtute milites habẽs. Ad quẽ paucis post diebus iohẽs aurelianeñ. nothus cũ circiter mille armatis veniẽs: postq̃ locũ militẽq; recẽsuit arturũ de lõgauilla & thomã droynũ sexcẽtorũ manu militũ stipatos ad vet⁹ prẹsidiũ adiũgẽs dieppa egressus est. Misit pterea carol⁹ rex alterũ subsidiũ obsessis. Cui pfecit thedoalũ burgẽsiũ. assignato illi guillermo richaruillo cẽtũ equitũ prẹfecto. Firmata tãto prẹsidio dieppa frãci Talleboto cũ potẽter resisterẽt: ipse paulopost abijt: relictis ad obsidionẽ pagẽdã sexcẽtis ãglis qb⁹ prẹerãt guillermus poyt⁹ & iohẽs rippellaus Procedẽte tpe postq̃ hostis ad dieppã ptinaciter sedet: Ludouic⁹ Caroli filius viẽnẽsis dalphinas pr̃is iussu ĩgẽti collecta militũ mãu ex pictauis dieppã petit dissoluẽdẹ obsidionis gratia. Qui secũdũ amnẽ summonobriã iter faciẽs: obuios sibi excepit sexcẽtos supra mille milites q ei ĩ ea expeditiõe obsequerent. Eorũ primi ductores extitisse referũtur sancti pauli comes: domicellus de pmerci/ Gaucurtus/ castillionis lauali comitis frater: & eius castillioni dñs q ad amnẽ matronã est. Accessione hmõi pcerum instructior fact⁹ dalphin⁹ abbatisuillã se cõtulit: q̃ thedoalũ burgeñ. ad se venire iubet. Is vbi aduenit: cõsilio de re gerẽda capto: thedoalũ cũ trecẽtis militib⁹ pmittit: q ad anglorũ castra cõmeatũ inuehi prohibeat: ipe paulopost reliq̃s copias Dieppã ducit: vbi postq̃ militẽ ex labore paulisp recreatũ habuit: occidẽte iã ppe sole sexcẽtũ ppe armatos ad collẽ vbi hostis cõsidebat pficisci ĩperat. Fuit mox illa cõtinuo fere ymbre madẽs nec ppterea erũpere in frãcos destitit hostis: q̃q̃ acri pugna ĩ munitiones suas regredi a frãcis cogeret. Postridie dalphin⁹ dieppã mouẽs ĩ collẽ polletũ in cõspectu hostiũ copias sistit. Habebat enĩ fabricatos ligneos põtes ad trãsmittẽdas fossas qb⁹ se angl⁹ p ambitũ ligneẹ

turris circũsepserat. Igit̃ secũdo die postq̃ ad collẽ suc-
cessit põtes rotis ꝓuectos ad fossas admouẽs: mox si-
gno dato oppugnare turri festinat. Nec segniter hostis
obstitit: & insilietib⁹ in eũ frãcis summa vi cõflictatur:
hos saxis opprimẽs: alios telis sagittisq; vulnerãs. Ad
ꝑmũ cõgressum octogita frãci cęsi sũt: trecẽtis & supra
grauissime sauciatis Quib⁹ itegri hortãte ludouico suc
cedẽtes oppugnationẽ nequaq̃ deserebãt: dalphini p̃-
sentia: anglorꝝ quoq; odio vehemẽter aĩati. Nec defue
re dieppenses qui balistarios sexagita educẽtes crebris
scorpioĩb⁹ hostẽ ne e turris muro tuto ꝓpugnaret / ꝓ-
hibebãt Eapropt̃ istãte atrocit̃ frãco milite: expugna-
ta est turris: trecẽtis ãglis itereptis / reliqs captis cũ guil
lermo poytto: Iohãne ruppallo & Talleboti notho q
i dieppẽsiũ ptãtẽ venere. Qui aũt frãcę origis erãt oẽs
suspẽdio affecti sunt cũ aliquot anglis q añ oppugna-
tã turrim dalphino cõuiciati fuissent. Tam firmo ꝓpu
gnaculo dissipato: tormẽta q̃ i eo erãt i oppidũ dalphi
nus trãstulit. Laudatis militib⁹ ciuibusq; quorũ diligẽ
ti opa parta de hoste victoria erat. Dedit itẽ oppidanis
munera ad sarciẽda damna q̃ obsidioĩs tpe ꝑpessos eẽ
cognoscebat. ¶ In sequẽti anno. M.cccc. q̃dragesimo-
quarto de duorũ & vigiti mẽsiũ iduciis iter franciæ an
glięq; reges cõuenit: pmissa vtriq; libertate merces cõ
mutãdi atq; iter se negociãdi. Per quod induciarũ tp̃s
ne miles ocio torpesceret sicilię regi Carol⁹ suppetias
tulit aduers⁹ mettẽses: & q̃sdã lotharigię icolas q ei nõ
parebãt. Admoĩtis mettẽsib⁹ obedire cũ dicto audiẽtes
nõ eẽnt: eos carol⁹ circũsedit mlt̃is copiis & dalphini pñ
tia põtes. Firmata obsidioẽ / roman⁹ ipator d̃ heluetiis
q̃st⁹ q̃ ipio rebellarẽt: carolũ p bourgalemoniũ germa
nũ isignẽ eqtẽ orat ptẽ militũ sibi ꝯ desciscẽtẽ a se helue
tiũ cõicet Ea res cũ i gta regi nõ eẽt dalphinũ basileã cũ
copiis mittit. assistẽte illi bourgalemõio fœderici mili-

Expeditio i metten ses.

In helvetios. tis pfecto Dũ aũt viã pgit heluetiorũ nõ cõtẽnendã manũ nõ lõge a basilea offẽdit: i q̃s cũ i hortos q̃sdã se recepissent arma cõuertẽs: bourgalemoniũ añ alios amisit cũ aliquot alijs interẽptũ. Fudit nihilominus hostẽ & ad vnũ occidit. Inde ad sctm̃ hippolitũ mouẽs spe oppidi cõfestim oppugnãdi: cũ id frustra conatus fuisset: habuit tñ sibi obtẽperãtes oppidanos. Sed frãc⁹ miles suo more ex agris pdas agẽs furẽtẽ gẽtẽ i se excitauit: ita vt diuersis locis cõsociati heluetiorũ manipuli nõ puã copiarũ ptẽ occiderẽt. Igr̃ bourgalemonio mortuo suisq; parti occisis dalphin⁹ regiõis asperitate cognita ad patrẽ q apd nãtiũ lotharigię pmariũ oppidũ erat reuersus est. Quo se cõtulit comes suffort⁹ angl⁹ ab hẽrico ad carolũ missus q caroli filiã regi suo vxorẽ peteret

Ductor mettensiũ crudelis. Neq; id comiti denegatũ ẽ. ¶ Pręerat mettẽsib⁹ iohẽs vitot⁹ barbar⁹ & feris morib⁹ hõ. Hic equo isigni vtebat̃: i cuius cauda assutũ erat tintinabulũ vt igrediens egrediẽsq; sæuus ipator audiret̃: atq; cogsceret̃. Adeo qdẽ ihuman⁹ vt ex suis aut ex hostib⁹ captũ neminẽ pcio redimi sustineret. Si aũt cõptũ haberet fœminas vrbe egressas de virorũ liberatiõe ptractasse: eas nece afficiebat. Sz barbari crudelitatẽ vicit ciuiũ puidẽtior modestia. Fatigati itaq; diuturna obsidiõe mettẽses: regẽ mũerib⁹ placãt: ducẽtis scutorũ milib⁹ belli ipẽsas cõpẽsantes. Reb⁹ ad hũc modũ ordinatis: Carol⁹ cathalaunũ pfect⁹ est. ¶ Sub idẽ tps cũ eccl̃ię synodus basileę haberet̃: eugenius põtifex romanus cognito q; patres q cõsilio aderant eũ a põtificatu amouere studerẽt synodũ ferrariã & ide florẽtiam transferre laborauit.

Felix sabaudus papa. ¶ Vñ basiliẽsis synod⁹ amedũ sabaudũ q solitariã vitã apud rapaliã viuebat in põtificẽ quẽ fœlicẽ noiauit assumpsit. Interi mortuo eugenio cũ romãi cardiales thomã de susanna eugenio substituissẽt nicolaũ qntũ eũ appellantes: orto in eccl̃ia scismate Caroli maxime

opa cōtētio sopita est: cōcessa fœlici p sabaudiā amplis sima legati ptāte. ¶ Per eosdē dies tāetsi iter reges frā corū atq̄ āglię iducię pcederēt: Frācisc⁹ tñ surien⁹ co gnomēto aragonēsis tumltuaria armatoꝝ manu feu geras q̄ normānię finitimę sūt ad britāniā ptinētes cir cūuētas cepit atq̄ ppłat⁹ ē. Qua de re britonū dux apd carolū p nūcios q̄stus ostēdit hāc ī illū cōtumeliam ab hoste illatā eē: īducias illibate cōseruātē / decere ab an glo repetere qđ p nefas abstulisset. Querela ducis acce pta: carol⁹ ad āglię regē & sombressetū ducē iohēm ha uartū & guillermū cousinetū ex suis aulicis mittit: qui res ex feugeris īduciarū tpe a frācisco surreptas repete rēt. His rñsum est frācisċū aragonēsem id nō ex snia re gis cōmisisse: factū neq̄ regi neq̄ sombresseto placere. Quod vt carolo sombresset⁹ psuasum faceret: p nūcios idē significat petēs vt ob eā rē nihil de īducijs nouaret De accepta aūt iiuria si oratores louueriū mitteret / eo dē vēturos sombresseti legatos: q cōtrouersiā pariter cōponerēt. Id carolo cū gratū fuisset dies cōuētiōi apd louueriū dict⁹ est. Ibi dū oratores cōsultāt: īteri de tol lēda anglis pōtisarcha fortissimo ad seq̄nā ī norman nia oppido Floquet⁹ ebroicēsis p̄tor vir bello strēnu⁹ consiliū capit. Vector qdā q̄drigari⁹ solit⁹ p id oppidū iter crebro facere: & eā ob cām āglis iā notus puiderat aīo ei⁹ loci presidiū negligēter agere: neq̄ satis oppidi custodię attētū esse. Igit rē a se frequēter aīaduersaꝫ ad Floquetū iacobūq̄ de claromōte & dñm de maulgnio belli peritos defert. petitq̄ sibi aliq̄t delectos milites attribui q illū ad id negociū iuuēt. Designant īprimis duo: q singulis securib⁹ desumptis lignarios se fabros simulātes vectorē comitant. Quos singulatī alij lōgo īteruallo ne multitudo suspicionē faceret subsequunt Qui oēs definito iter eos die ad cauponā q̄ ī suburbio ē hospitij p̄textu cōuenere. Hui⁹ autē caupone hospes

iniuriã supra paucos dies ab ãglo acceperat. Quod nõ ignorãs q̃drigari⁹ ab idignãte ob iiuriã hospite cubiculũ seorsum petit vbi ipe cũ suis secreto diuerset: simul q̧ rẽ cõceptam illi patefacit. Let⁹ rei idicio hospes opẽ q̃ȝ suã illis pollicet. ¶ Insequẽte nocte dñs de Bressy cũ militũ cohorte q̃ proxime oppidũ põt versus sancti Audoeni portũ se ad isidias componit. Floquetus ad alterã põtis regionẽ q̃ louueriũ spectat cũ iacobo clare mõtano & qngẽtis eqtib⁹ i vicino nemore se collocat Vector q̃drigari⁹ sub lucẽ insequẽtis diei cũ vehiculo ad primã vsq̧ põtis portã cũ simulatorib⁹ fabris tãtũ pgressus: ianitorẽ noĩe appellat. orans ianuã sibi reserari: q̧ festin⁹ eẽt merces iportare quo eas vehẽdas receperat: simulq̧ pmiũ bñficio pollicet: fidẽ dans p eis q secures ferebãt. Ianitor q vectorẽ notũ haberet: adhibito secũ anglo portã recludit. quã mox vector igress⁹ vehiculũ ibi sistit simulãsq̧ ex marsupio nũmos i mercedẽ anglo depromere. vnũ q ex britonũ moneta erat labi i terrã ex idustria pmittit: quẽ nũmũ vt humo leuaret dũ ianitor pcũbit: vector exerto pugione confodit. ij vero q fabri putabant ad secũdã portã iteri cũ pcessissent: anglũ iterimũt. moxq̧ ex insidijs Floquet⁹ alijq̧ milites pperãtes oppidũ arcẽq̧ hostiliter vociferãtes inuadũt. oi pręsidio vel cęso vel capto: cũ ad eam horã nõ aliter q̃ secur⁹ q̧sq̧ obdormisceret. Inter captiuos cõpręhẽsus est comes fauquẽburgus diues angl⁹ Ea res anglos mirũ imodũ cõtristauit. Quib⁹ ne paci pręcluderet via: carol⁹ q̃ capta erãt reddẽda censuit: si feugeras restituerẽt. Id ad sombressetũ referẽtib⁹ ãglis vtriq̧ legati ad cœnobiũ qd bonũ portũ vocãt postea coiere. Interi gerberoyũ i bellouacis a dño demouy: & i burdegalis conacus: malgrinusq̧ a verdrino vascone & a floq̃to i normãnia cõche captę sunt. De qb⁹ locis recuperãdis misso a sombresseto iohãne ifante/ Caro-

lus rñdet si feugeras britonũ duci reddãt: ea q̃ recenter capta frãci tenerẽt se restituturũ. De feugeris i mandatis nihil habere cũ iohãnes infans rñdisset: re ĩfecta discessit. Nec ab his q ad bonũ portũ cõuenerãt aliud gestũ est. Reuersis ad carolũ oratorib⁹: ipse de belli rõne ꝯsiliũ cũ suis cõicat. qppe q hostis suffugia dolosq; nulla modestia ꝑuicere posset. Ad britonũ ducẽ missis nũciis bellũ cõmuni beniuolẽtia gerẽdũ suscipit. Per pręcedẽtiũ tꝑs induciarũ nõ destiterãt angli q mantã Vernoliũq; & Latiniacũ occuparãt vias publicas ĩsidere: quosq; passim vel spoliãtes vel iugulantes: & vt a crie patrociniũ sumerent: eos q ab eis talia paterent armigniacos appellabãt. Facies tñ suas ne agnoscerent laruis obtegebãt & ꝑsonati qdẽ incedẽtes: laruatos se appellari gloriabant: eosq; pseudo faciatos vulgus vocitabat. Aduersus tot mala coeũtib⁹ vndiq; copiis ausus hostis ex feugeris i britões eruptionẽ facere viginti supra cẽtũ ãglis occisis ĩ suas munitiões redire coact⁹ est

¶ In normãnia apd Vernoliũ multor cui⁹ molẽdinũ oppidi muris ꝓximũ erat nocturnis excubiis designatus cũ forte obdormisset: ab ãglo excitat⁹ ĩiuriã accepe rat. Quã ęgre admodũ ferẽs mltor: de ꝓdẽdo frãcis oppido rõnẽ cũ Floqto init. Cõmoditate facinoris accepta floqt⁹ mercedẽ hoi pollicit⁹: Petrũ blesseyũ & iacobũ claromõtanũ rei cõscios facit. Quos ad cõstitutum diẽ ꝯueniẽtes mltor p molẽdinũ cui ipe ꝑerat scalis ad muros oppidi admotis ĩ vernoliũ admittit. Erat ei dies ille dñic⁹ ad rẽ diuinã audiẽdã xpianis maxĩe celebris hic occasiõe accepta mltor q eo q̃; die excubuerat collegas sub lucẽ admonet ad eccl'ia; rei diuinę grã ꝓperare: vt dei religiõe expleta: mox cibo matutino reficerẽtur. Igit collegis abeũtib⁹ gratũ frãcis facin⁹ mltor ꝑpetrauit suã ĩiuriã vlciscẽs. Vernolium capitur.

¶ In mima siqdẽ fera interdũ anim⁹ iest: se ad vĩdicãdũ pro tẽpore cõponẽs. Nota. Capto

oppido q euadere potuerũt ãgli ĩ arcẽ se receperẽt: atq̃ eã q̃ ĩ media arce est turri muro fossisq̃ apprime munitã occupant. Ex q̃ ne hostis dilaberet̃ Iohẽs dunensis comes quẽ Aurelianũ nothũ supra nominauim⁹ Caroli militię p eos dies pnceps ꝓten⁹ adueniẽs turri circũsedit. Nec multis interiectis dieb⁹ accepit Tallebotũ cũ copijs Bretoliũ aduẽtasse nõ aliã ob rẽ q̃ vt obsidionẽ dissiparet: iportaretq̃ cõmeatũ obsessis. Eapropter dunẽsis comes ñ diu vernolij morat⁹ relicto i obsidione florẽtio dilliers carnotẽsi ĩ tallebotũ ducẽs eũ nõ ꝓcul ab haricuria ẽ assecut⁹: loco qdẽ munitissimo se cõtinẽtẽ. In q̃ a frãcis die illa tota ad pugnã ꝓuocat⁹ nullã pugnãdi ptãtem fecit. Sed ĩsequẽte ei⁹ diei nocte in Haricurię arcẽ se cõtulit. Franci aũt relicto talleboto: ebroicos ꝓfecti sũt. ¶ Dũ hęc ĩ normãnia gerunt̃: Carol⁹ ligeri p ãbasiã trãsmisso: vernoliũ petere cõstituit opẽ latur⁹ obsidẽtib⁹ turri. Et p eos dies comites deu & scti pauli cũ q̃ttuor eqtũ milib⁹ nogẽtũ ducẽtes oppidũ arcẽq̃ capiũt p̃fecto iohãni fabro cũ ijs q ĩ p̃sidio erãt data libertate abeũdi. Arcẽ vero iniecto igne desolatã frãci reliq̃re. Inde ꝓgrediẽtes seq̃na traiecto ad põtẽ audomari vocãte eos ab ebroicis dunẽsi comite iter carpũt. Illis igit̃ ad rillũ amnẽ q p̃ter muros fluit se cõferẽtib⁹ dunẽsis comes cũ reliq̃ copiarũ pte ĩ regione q̃ ad rothomagũ vergit castra ponẽs: postq̃ oĩa q̃ ad oppugnationẽ necessaria erãt parata nũciant̃ dato signo q̃sq̃ certati ĩ muros euadere cõtẽdit. Itaq̃ magnis animis angl⁹ obsistit. Sed ĩ oppidũ irruẽtes picardi: moxq̃ altera parte dunẽses: hostẽ ꝓpulere. Qui ĩ ędes publicas q̃ in mercato sunt cõfugiẽtes paulopost comitũ dunẽsis & scti pauli potestati se pmisere. Qui enĩ capti sunt fuere vigiti supra q̃dringẽtos: iter quos oppidi p̃fect⁹ mõtesaur⁹ normãni fisci moderator fuit / & Fouquet⁹ heton⁹ ãglus. ¶ Re bñ ad põtẽ audomari gesta

Pons audomarus capitur

dñs de mouy ad loci ꝑsidiũ statuit. Sub idẽ tp̃s aliȩ q̃dã arces a frãcis duce loheaco receptȩ sunt. Et vernoliana turris rege carnoti agẽte deditionẽ fecit modico redẽptiõis ꝑcio ab ijs q in ꝑsidio fuissent psoluto. Secuti sunt lexouij: ad qđ dunẽsis comes cũ ijs q ad põtẽ audomari militauerãt mouẽs eos nulla vi adhibita receptos suis legib⁹ viuere pmisit. Mãta pl⁹ labor⁊ vt se dederet attulit: deditionẽ recusãtib⁹ anglis q eã tuẽdã receperãt. Sȝ deficiẽte ab eis plebe & porta q̃ scti nomẽ habet cũ bona oppidi pte armis occupata ciues ad frãcos egressi de deditiõe cõditões acceperũt. Qđ ab ãglis cõpertũ eos humiliores fecit. Nã accepta discedẽdi cũ suis fortũis libertate oppidũ reliq̃re. Cęter⁊ q cũ hoste alio se cõferre duxissent idẽ pmissũ ẽ. Manẽtibus nihil nocitũ oĩno fuit. Rebus cõposit⁊ petrũ breseyũ comes dunẽsis oppido ꝑposuit. ¶ Carol⁹ eodẽ tpe ex carnotẽsib⁹ vernoliũ venit ab ĩcolis magna aĩ alacritate et beniuolẽtia except⁹. Atq̃ interi pictauẽsis senescallus petrus bresseyus memorabile facin⁹ adort⁹ est. Est castellũ apud normãnos lõgnyum cui ꝑextendit atrium patẽs (qđ bassam curtã frãci dicũt) fossa muroq̃ circũseptũ. Ei castello ꝑerat sanctimarian⁹ frãcisci aragonẽsis gener, habẽs ad loci ꝑsidiũ milites ducẽtos: quos ĩ atrio cõtinebat. Cũ hoc bresseyus colloquio habito ĩpetrat castelli deditionẽ oportuno tpe a se faciẽdã. Adueniẽte cõuẽtorũ die bresseyus armatos longnyũ mittit: q̃s sanctimarian⁹ soceri amicitiã eiusq̃ vxor⁊ ꝑsentiã parui ducẽs in castellũ clã p posticũ ĩtroducit. Qui aũt in atrio stationẽ habebãt frãc⁊ ĩ castello ꝯspect⁊ obsistere qdẽ conati facile q̃si et nũero & robore inferiores cœpto destituerũt: q oẽs capti & bonis spoliati sũt ꝑter frãcisci vxorẽ q̃ cũ fortunis (in generũ multũ pri⁹ oblocuta) libera discessit. ¶ Sud idẽ tẽp⁹ caduceator a floq̃to ad vernonẽses q seq̃nã in normannis accolunt

Lexouium.

Manta

Longnyum

Vernonẽses.

missus vt in caroli ditionē fidēq; se conuerterēt a Ioh̄e doremōto loci p̄fecto irrisus ē: dicēte se qdē cū loci incolis oppidi claues perq̄libēter p̄bitur̄. Neq; moratus ad clauiū artifices pergēs doremōt⁹: multas rubigine vetustateq; semesas claues caduceatori colligatas tradit. Cui r̄ndēs caduceator: hę inqt obsoletiores sunt q̄ vt tā celebris oppidi port̄ cōueniāt. moxq; ad comitē dunēsem q interim p̄xie Vernonē copias admouerat accessit: referēs ea q̄ a doremōto gesta cognouisset. Illusione accepta comes ad oppidi regionē q̄ ad Rothomagos spectat cōsedit: dn̄o de mouy / & guillermo canuto alterā ptē obsidētib⁹: qb⁹ erat frācor̄ sagittariorū frequēs man⁹ attributa: q ad belli necessitatē recenter fuerāt ex ruricolis delecti: & a vectigaliū oim cōtributiōe sine cōtrouersia liberi. Eniuero ex ædib⁹ sexagita: vn⁹ assumpt̄ armis ab ijs q domū restāt istruct⁹: & aureo tm̄ nūmo dū domo egredit̄ donat⁹: in militiā pgit: & horū quidē egregia opa carol⁹ multis locis p̄spere vsus est. Ex eorū nūero hi q sub dn̄o de mouy & canuto militabāt: insula q̄ in vernonis cōspectu est occupata: cōfestim pōtē q̄ in oppidū via est intercipiunt. Qua re pterriti oppidani ex suis ad comitē legāt iohēz abaronē āglū / & guillermū daguenetū / cū aliq̄t loci bonę opinionis incolis. Quib⁹ ad comitē admissis daguenet⁹ ita locut⁹ esse phibet̄. Ad vernonēses (illustris comes) caduceatorē misisti q eos regis tui noīe admoneret: se atq; oppidū ei⁹ ptāti pmittāt. Igit̄ ad te venim⁹ vt nobis dicas q̄obrē admonēdos nos eē ducas / & qd a nobis tibi faciendū putes. Comes vt modest⁹ erat respōdēs: nō ignoratis inqt viri oratores vernonē cū arce & circūiacēti agro ad carolū regē p̄rno iure ptinere. Que cū vel vi vel dolo ablata hostis occupet: nunc p̄ri ad regnū succedēs carol⁹: ea sibi restitui iure optio petit. Fuisse nāq; p supiores annos multa gesta bella qb⁹

Institutio frācorū sagittariorum.

Orō comitꝭ dunensis ad vernonensiū oratores.

vastatū regnū attritusq̧ popul⁹ diu multūq̧ mise elāguit: demū inducias inter pricipes intercessisse: vt interim cōcordię via pararet. Sed parā in fide stātib⁹ āglis medio induciarum tpe feugeras occupasse & expilasse quā adhuc tenerēt tāetsi cōpluribꝰ cōuētionib⁹ de red integrādo dāno fuisset tractatū. Tā multis iniurijs acceptis: carolū ex procerū cōsilio constituisse iustissimis repetere armis q̄ a pře atq̧ a se anglorū pfidia sustulisset. Eam cām esse q̄obrē vos de deditiōe faciēda admonere ꝑcepim⁹. Postq̄ hęc a comite dicta sunt qui missi fuerāt seorsum a cōtione secedētes: recusantib⁹ anglis deditionē oppidani caroli se partes sequi oīno constituerūt. Relictis ꝑpterea apud comitē obsidib⁹: vernonem repetētes: vernonetū imprimis (id eni arci nomē est) restituere. Verū qꝛ a rothomagēsibus nō plurimū vernonenses absunt: & inde subsidiū affuturū sparēt oppidū dedere ea lege pollicētur: si angl⁹ suppetias illis infra proximū sabbatū non ferret. Cōstituto die qa se destitutos ope ītelligerēt: emissis libere ex pręsidio anglis: dunensem comitē in oppidū vernonenses admittūt: qui loci atq̧ arcis custodiam rigaldo de fontanis assignauit. ¶ Dum hęc vernone geruntur carolus ebroicas / deinde louueriū petēs: ab incolis incredibili lętitia exceptus est. Quo tpe guillerm⁹ canut⁹ arcem q̄ dangu appellať ex pręfecto portugallo volūtaria deditiōe recepit. Et scti pauli comes gorneyū in fide admittēs oppido atq̧ arce a carolo donat⁹ ē. Comes itē dunēsis post qndecimū obsidiōis diē haricuria potit⁹ est. ¶ Interi mouētes ex vernone ꝑceres ad carolum louuerij agētē cū īgētib⁹ copijs ꝯuenerūt: p q̄s dies rupis guidonis dñs ei⁹ nois arcē q̄ ad eū ptinebat dedēte se ꝑfecto recupat. Cōtractis ad louueriū oīb⁹ copijs carolus maturat ea persequi quę ad reliquā normanniā subiugādā opus erāt. Carolū igitur arthesiū comitem

Copiæ ad carolū cōueniunt.

deu: sancti q̃ʒ pauli comitē & iohēm saueusum cū quattuor armatorū milib⁹ ad nouū castrū cui pręfect⁹ erat adā billoton⁹ anglus in præsidio habēs q̃dragınta supra cētū milites ꝓficisci iubet. Captū ē oppidū vi arxq̃ʒ recepta: cōcessa anglis facultate suas inde fortunas exportādi. Dunēsem ꝑterea comitē carol⁹ alteras copias ducere chābrasiū mādat: quē ꝯplures frāci ꝓceres vno exercitu comitati sūt. Inter q̃s fuere comites claromōtēsis & niuernēsis: doruall⁹ & ialōn⁹ frācię marescall⁹ carol⁹ culaut⁹: petr⁹ bresceyus: gaucurtus: buell⁹ peditum equitūq̃ʒ milia q̃ttuor educētes. Castris ad chambrasiū admotꝭ post diē octauū: guillerm⁹ ernit⁹ angl⁹ arcis ꝑfect⁹ (lege cū frācꝭ libere discedēdi ꝓposita) loco cessit. Erat dessayū in alēconij ditiōe castellū q̃d angl⁹ multis annis tenuerat: ab eoq̃ʒ lacus nō lōgo multum interuallo distās. Hūc lacū cū hi q̃ ad dessayū erāt expiscādū p eos dies accepissent: pleriq̃ʒ lacū petūt piscium ꝯcupiscētia illecti. Ea re p nūcios cognita alēconij dux cōtractis ex tpe copijs: ad lacū occultꝭ itinerib⁹ ꝯtēdēs anglos illic palātes oēs intercipit. Captosq̃ʒ in dessay ꝯspectu sistēs: eos neci destinat nisi arcē dedāt. Deditū oppidū est & castellū. ¶ Ex dieppa q̃ʒ q̃ in ꝑsidio erant partim fœcanū cœnobiū q̃d ad occeanū est petētes noctu expugnāt. Nec lōga mora iterposita ecce ab āglia nauis q̃ circiter cētū milites ad fœcani ꝑsidiū ferebat: ad portū appellit. Quos fœcanę oppugnationis ignaros: & ideo in cōtinentē egressos frāci ꝯꝑhēdūt. ¶ Ad hęc britānię dux: frācorū suorūq̃ʒ robore stipat⁹ ex britānia cōstātiā ꝓfect⁹ ciuitatē scđo sui aduēt⁹ die (abeūtib⁹ īde āglis) cepit. Eadē fortūa nulloq̃ʒ negocio sanctū Laudū & vicinas arces non paucas occupat vbi ex frācis ꝑsidiū cōstituit. ¶ Sub id tp̃s alēconiēses ad ducem suū missis clā nūcijs: patere illi aditū in oppidū ꝑmittūt. Quo nūcio dux spē recuperādę hereditatis ca-

Chambrasiū. Dessaiū. Fœcanum. Constātia. Sāctus laud⁹. Alēconium.

piens: ꝓtin⁹ copijs ad oppidū collatꝭ ab īcolis ītromit titur: anglis in arcē fugiētib⁹ quā fractꝭ animis defen-santes paulopost ducꝭ se arbitrio dedidere. Auxiliat⁹ est duci ad hāc rē ludouic⁹ bellomōt⁹ q ex cęnomānia ad eū sexagita eqtes ducēs ꝯuenerat. ¶ Fuit eodē āno M.cccxlix. apud vascones frācis fortuna (sicuti cœperat) cādidior gastone fuxi comite maulissonē obsidēte q a carolo vasconię regionis ad pyreneū vsq; admini-strationē recepat. Erāt gastoni in obsidiōe tria eqtū & decē sagittariorū milia. Quorū repētino cōspectu per-moti oppidani ad gastonē nūcios de deditiōe misere. Angli vero vbi id cognouerūt: in arcē q̄ in edita rupe ē ꝓfugerūt. Itaq; maulissone recepta comes fuxi cū accepisset ī arce pœnuriā frumēti & cōmeat⁹ eē: rupē ex oī pte circūuallat. Cui aio obsistēdi rex nauarr⁹ (cuius filiā gasto habebat vxorē) sex varij gñis hoim milibus cōtractis: cū gastonis militū ordinē roburq; explorasset: suis paulo retrocedere iussis ad comitꝭ se colloquiū admitti ipetrat. Coiere puo militū nūero pncipes: mille a castris frācoꝝ passib⁹. Vbi rex nauarr⁹ comitē allocut⁹. Miror te inqt carissime gener neglecta veteri nr̄a amicitia maulissonē quā tuēdā mihi āgl⁹ ꝯmiserat vīdicasse: & nūc arcē q̄; cape conari: cui me⁹ conestabilis suo & āglorū noie ꝓsideret. Ad regis verba gasto ad se quētē modū rn̄dit. Affinitatē recte rex illustris cōmēoras: q̄obrē tibi & beniuol⁹ & obsequēs eē debeo: si alio me nō duceret parēdi necessitas & honestas officij. Carolo regi subiectiōe & fide cū sim īprimis obnoxi⁹: tū ob id maxīe q̄ vasconiā meę tutelę supposuit: iuss⁹ ab eo maulissonē cepi. neq; hic abscedā donec aut alt̄ me fortior extrudat: aut arcē ad caroli ditionē redire ꝯpulero. Comitꝭ volūtate cognita: nauarr⁹ copias ad se reduxit. Obsessi vero ipetrata discedēdi securitate arcem dedidere. ¶ Eodē tpis tractu q̄dā in normannia arces

Gasto fuxi comes.

Maulisson.

Nauarrus rex anglos secut⁹.

Gastonis respōsio.

Dolus dolo superatur.

captę sunt a dn̄o de blāuilla/touqua/ in rupe ꝓxie oceanū extructa: a dunēsi comite argētonū: vbi simulato metu de muro de deditiōe ꝓlocut⁹ hostꝭ arma cum pararet qdā in ppl̓o ꝑmores diuersa q̄ angl⁹ pte dolos agit: frācos affati fraudē manifestāt: orātes signū qđ ꝑ se ferrēt sibi ꝓten⁹ dari. Oppidanos cōstituisse carolo regi parere āglis expulsis. Signo recepto frācos admonēt eo accedere q̂ signū in muro erectū cernerēt se qdē illos in oppidū accepturos. Admissis ꝑ muros bono nūero frācis/angli suo cōmēto frustrati: i arcē pprope cōfugerūt. Quā nō multo post dedidere: ex suis fortunis oib⁹ ꝓter baculū vnū nihil ide exportātes. nec fuit oliuerio đ carsalio ꝓsidij ꝓfecto melior ꝯditio. Per eos dies castellū gaillardi loco edito ad seq̄nę ripā ꝯstitutū (carolo i obsidiōe agēte) captū ē. Freneij q̄ȝ arx ab alēconij duce (dedētib⁹ se libere āglis) recepta Gisortium ꝓterea richard⁹ merbur⁹ āgl⁹ carolo restituit. Donat⁹ ꝓpterea a carolo sc̄i germani i laya ditiōe atq̄ȝ ꝓfectura: duos isup liberos iohēm atq̄ȝ hemonē q apđ pontē

Iohēs gaucurtus.

audomari capti i custodia tenebāť recepit. Gisortio ꝓposit⁹ ē gaucurt⁹ veteran⁹ auratę militię eq̄s: rerū gerēdarū lōga expiētia & fide i regē spectat⁹. Tot ꝑ normāniā locꝭ potit⁹ rex: cū & ꝓcerꝝ pn̄tia: & robustissimo exercitu instruct⁹ eēt: cōtractꝭ ad nouiburgi planiciem

Rothomagus obsideť

copijs/dunēsē comitē seq̄nā (rothomagū vers⁹) transmittere iubet: ꝓmissis ad ciues caduceatorib⁹ q ciuitatē ad caroli ius repeterēt. Quos hostꝭ cōminata illis morte audire recusauit. Tenebať ei⁹ ciuitas firmissio āglorꝝ presidio. Caduceatorꝝ relatōe pcepta carol⁹ copias ad ciuitatē ꝓmouere mādat. Admotꝭ i vrbis ꝯspectu militib⁹: atq̄ȝ ꝑ caduceatorē de dedēda ciuitate ciuib⁹ iterū admonitꝭ: postq̄ triduo toto q̂ illic acies cōstitit: nemo in colloquiū ꝓdiret: igruerētq̄ȝ cōtinui ibres (erat enī hyemis ꝓncipiū) dunēsis comes ad pōtē arcꝭ se recepit

diuersātib⁹ p circūiacētes vicos ad hibernādū militib⁹. Dū hec ita rothomagi agūt: aliq̄t ciues qb⁹ grauis eēt anglorū pricipat⁹: duas turres cū muro intermedio p speciē custodię occupāt: aīo q̄dē frācos oppugnatiōis tpe in ciuitatē admittēdi. Ea spe erect⁹ carolus dunensem comitē cū oīb⁹ copijs rothomagēses adoriri iubet Posito in ꝯspectu ciuitatꝭ toto exercitu/duas acies dunēsis īstituit: vnā cui ipe preerat ad portā (q̄ bellouaca dr̄) sistit. Altera quā claremōtēsis comes carolus ducebat īter furcas & ciuitatē se locat. Expectātib⁹ ī eo ordine frācꝭ si qd̄ a ciuitate signū ꝓdiret: venit ad eos hora post meridiē ferme scd̄a hō eq̄s renūcians duas turres a qbusdā ciuib⁹ nō alia cā teneri q̄ vt opē accedētibus frācꝭ afferrēt. Quo nūcio admonit⁹ dunēsis sagittarios ad eā ptē q̄ turres erāt mittit. ipe vero pedes (reliq̄ comitāte exercitu) subseq̄t. Iā scalis erectꝭ q̄dragita armati ī ciuitatē euaserāt: cū Tallebot⁹ cū trecētꝭ egregie īstructꝭ peditib⁹ ꝓperās: militare vexillū ī summo muro sistit. Moxq̄ ī eos q murū supauerāt/& q turres tuebanť debacchat⁹: sexagita trucidat p̄ter aliq̄t q̄s seruādos delegit captiuos. Qui vero p̄cipiti lapsu e muro ī fossā volētes se demittebāt: vl' crure vl' brachio (paucꝭ īcolumib⁹) sūt mutilati. Post scd̄am oppugnatiōis diē rothomagēses īdignati aliq̄t ex suis n̄ mediocres ciues a talleboto occisos eē: neq̄ paꝝ formidātes ne alt̄a oppugnatōe expugnati p̄da fierēt frācꝭ: p̄mores ciuitatis assūpto suo archiep̄o cū ppl̄i turba ꝓdeūtes sōbrecetū forte ducē quē rex āgl⁹ normānię p̄fecerat p viā offendūt: atq̄ ad īsequētē modū pōtifex alloq̄t Nosti clarissime dux q̄proxīe nos circūsedit frācoꝝ exercit⁹: neq̄ miserā ciuitatꝭ ꝯditionē igras. scd̄s nūc atq̄ q̄dragesim⁹ dies agiť q̄ nec frumēti/neq̄ vini/neq̄ lignoꝝ qcq̄ ad nos īportatū ē. oīū reꝝ & maxīe ānonę caritas apd̄ nos ē: pncariū ē si salui eē volum⁹ rē cū frācoꝝ rege ꝯpōere

Tallebot⁹.

Pontifex sōbrecetū alloq̄t.

Liceat igr̃ tua cū venia reipublicæ & tuę saluti ꝯsulere. Mittere legatos q icto cū fråcꝭ qlicūqꝫ fœdere ciuitatē quiete aliqua leuēt. Hæc pōtificis oro q̄uis duci nō cō ueniret: circum tñ aspiciēs cū paucis satellitib⁹ iter po puli turbā se stipatū intellexit/ferocitate celata: humi litatē prę se tulit: se inquiens boni cōsulturū qđ ciues optimū factu arbitrarenť. Moxqꝫ ad publicas ciuitatꝭ ædes se cōferentē: pōtifex & pp̄li melior pars secuta ē. Ibi cōi assensu pontificē cū aliquot ciuibus atqꝫ eqtib⁹ anglis oratores cōstituūt. Quib⁹ mandata dāt francū regē cōuenire: & cū eo pacis q̄ optimas cōditiones pos sent impetrare. Igiť præmisso ad pōtisarcē pōtificis of ficiali q ꝓficiscēdi ad carolū securitatē legatꝭ obtineret securitate habita ad sancti audoeni portū trib⁹ passuū milib⁹ ab ip̄a pōtisarce distātē oratores cōuenere. Af fuere caroli noīe dunēsis comes: cācellari⁹: petrus bre seyus: & guillerm⁹ cousinot⁹: & nonnulli alij ex regio cōsilio lr̄ati hoīes. Cōsidētib⁹ vtriqꝫ legatis: rothoma gēsis pōtifex orat rothomagēsib⁹ imprimis remitti si qđ ab illis in carolū regē ꝑperā gestū esset. Id quicquid esset non incolarū malicia neqꝫ franci noīs odio sed ꝙ anglorū potētatui inuiti subijcerenť fuisse ꝑpetratum Nunc regis ꝑtāti se ciuitatēqꝫ ꝑmissuros si cuiqꝫ liberū foret/vel abire q suus anim⁹ inclinaret: vel in ciuitate saluis fortunis incolere. Si tñ ad discedēdū pateret an glis sine offensiōe ad suos cōmilitones via. His tātū a pōtifice postulatꝭ nihil detractū ē: mō iuramēto firma rēt ciuitatē i caroli ditionē posituros. Adiurati: cū ivr bē noctu reuertissent: gestoꝝ a se rōnē donec illuxisset ponere nō valueřt. Coacto postera die ꝯcilio cui sōbre cet⁹ assistētib⁹ plerisqꝫ āglis ꝑsidebat: postq̄ legationis seriē pōtifex enarrasset/ciuib⁹ cōuēta ꝓbantibus: indi gnātes āgli cōcilio egressi: alij i palatiū/alij i arcē raptꝭ armis se receperūt. Qua re ꝯmoti rothomagēses arma

q̄3 desumpsere: ꝯstitutis passim aduersus hostiles insidias excubijs. Simulq₃ āglorū a se discessionē p nūciū carolo significāt: vt sine cūctatiōe subsidiū illis ferat: vno oēs aīo eē recipe illū ī ciuitatē. Interī cū ij q̄ excubabāt: āglos q̄sdā p vias armatos īcedere cōspexissent septē ex illis trucidatis reliquos ī suas munitiōes reppulerūt: murorū pte cū aliquot turrib⁹ & portis occupatis. ¶ Nec lōga īteriecta mora dunēsis comes cū ingētib⁹ copijs veniēs: Sanctę katherinę cœnobiū q̄d in colle ciuitati adiacēte situ est (āglis q ī pręsidio erāt sese dedētib⁹) recepit Quib⁹ ne p viā hōsteū petētib⁹ p̄dādi occasio eēt: carol⁹ pecuniā ad quotidianā īpēsa₃ donare iubet. Mox vero cœnobiū īgredit̄. Dunēsis aūt comes ad portā quā marchauillā dicūt castra fecit Anno xp̄ianę salutis millesimo q̄dringētesimo quadragesimonono. Ad quē ꝑten⁹ accedētes ciuiū p̄mores ex ꝑpugnaculo q̄d ꝑ ianua erat ita sunt ꝑlocuti. Faustus fœlixq₃ regi & nobis tuus ad nos illustris comes aduētus sit: pp̄li siquidē iussu tibi occurrim⁹: portaꝝ claues rep̄ntantes: quo ītelligas patescere frāco militi in ciuitatē aditū: & quē voles ex totis copijs nūerū ad nos īntroducere. Quib⁹ dunēsis comiter r̄ndit: nō suo q̄dem sed eorū arbitratu se oīa gesturū. Visum est mille equites cū suis sagittarijs q in ciuitatē admitterent̄ satis eē Horū pars ꝑxime palatiū (quo sombrecet⁹ atq₃ tallebot⁹ suū p̄sidiū cōtinebāt) stationē habuit Altera inter palatiū & arcē sedē accepit. Tertia duce petro bresoyo: ī ipo arcis cōspectu cōstitit. Reliqu⁹ exercit⁹ īgēs q̄dē & supra q̄ añ ānos mltos visus fuisset copiosus p agrū q ad bellouacos spectat diuersat⁹ est. His sicuti annotauim⁹ ordiatis: āgli q pōtē ad seq̄nā amnē tenebāt se dedidere. Sombrecet⁹ vero orat ad carolū ire sibi liceat. Admissus petit id ratū haberi q̄d Rothomageñ. pōtifex de reddēda ciuitate apud sancti Audoeni portum

ad se venies rettulisset. Cui ad hūc modū Carol⁹ mode ste rndēs. Rē inqt sombrecete parū ęquā efflagitare vi deris. Poteras ęquo iure cū rothomagēsib⁹ frui cū de deditiōe ageret. Sȝ tu aduersus pacis legē pugnās quā tū p te fieri potuit spem ī armis reposuisti. conat⁹ ciues a me auertere. Cōstitui ꝓpterea te e palatio nūq̄ dimis surū donec liberā ciuitatē vna cū hōsleo & reliquis quę tui occupāt locis ī meā ditionē restituas. Postq̄ hęc sō brecet⁹ accepit: valedicēs regi ī palatiū remigrauit co= mitātib⁹ illū comitib⁹ Claromōtano & Deu. Postridie palatiū arcēq; obsidē Carol⁹ iubet. Sōbrecet⁹ autē vbi ad oppugnationē pari tā diligēter oīa à frācis videt in colloqū cū Carolo admitti petit. Ad regē cuȝ venisset: eadē q̄ pri⁹ postulās: vt ea q̄ fuerat Rothomagēsib⁹ in dulta cōditio sibi suisq; ꝑmaneret. Rn̄sum accepit: id se frustra sperare q apud scti audoeni portū cōuēta recu= sarat. Atq; ita a carolo sombrecet⁹ ī palatiū digressus est. ¶ At dunēsis comes Caroli iussu palatiū arcēq; fos sis circūuallat: ne obsessis egrediēdi facultas vlla esset. Igit machinis tormētisq; circūadmotis: Sōbrecet⁹ du nēsem ad colloqū vocat. Data vtriq; fandi ptāte: & di= urnis p vices īducijs cōfirmatis: postq̄ diu multūq; vl tro citroq; itū atq; reditū est. Cōuenit sombrecetū cum vxore & fortunis suis atq; anglis liberū dimittere ea le ge vt aureoꝝ qnquagita Carolo pacis tractatorib⁹ mi lia sex psoluerēt: ęre qđ a ciuib⁹ & īcolis angli cōtraxe rant īprimis dissoluto. Oppida p̄terea atq; arces ab an glis p normāniā occupatis restituerēt. His iureiuran= do roboratis & obsidib⁹ (īter q̄s Tallebot⁹ erat) datis: sombrecet⁹ dimissus est. Qui datę carolo fidei nō obli= tus thomę hou & fouq̄to ethoni mādat loca de qb⁹ cō uenerat ī caroli ptāte reponāt. Reposita oīa pręter har fleū sūt: quā arcē corson⁹ q eā p̄sidio tenebat relinq̄re p negauit. Que cā fuit: vt vn⁹ obsidiū Tallebot⁹ alijs ab

eūtib⁹ i custodia seruaret. ¶ Emissis rothomago āglis kalēdis nouēbrib⁹ (oim sctoꝝ solēnib⁹ rite religioseq́ absolutis) carol⁹ regio apparatu ciuitatē igressus: mira admodū exultatiōe & oim leticia except⁹ est. ¶ Dū hęc rothomagi geruntᷣ britonū dux feugeras dedente se frācisco aragonēsi recuperat: q ab anglis q̄z deficiēs frācoꝝ partiū fuit. Mathagot⁹ ꝑterea (q belesinū pręsidio anglorū tenebat) postq̄ nullo suorū subsidio se adiutū iri cognoscit. locū duci alenconij liberū dimittit. Fusam itē p id tp̄s fuisse iuenio angloꝝ cohortem ad gaurayū normānię oppidū cū frumētatū ꝑgerēt. Hęc cędes a militib⁹ comitis scti pauli ducib⁹ gaufrido couranno & Ioachino roaldo facta eē traditᷣ. ¶ Postq̄ tēp⁹ qđ satis ad res rothomagi cōponēdas erat / carol⁹ exegit: caudebecū ꝓfect⁹: harfleum exercitum duci iubet. Cui⁹ obsidio difficultatem multā afferebat. Tū ꝓpter maris ęstuaria. Tū ꝓptᷣ hyemis aspitatē q̄ & gelu & ymbrib⁹ pl⁹ solito ihorruerat. Neq́ i agro vicino ędes aut tuguriola erāt ad militū stationē s₃ vt q̄sq́ meli⁹ potᷣat scrobib⁹ ad hᷣ effossis: sedē sibi pauerat: paleis atq́ genestis eas obtegētes. Pręerāt tormētꝫ atq́ ipedimētis iohānes & iaspar bureau frēs idustrij hoīes. Hi vineis atq́ aggerib⁹ extructꝫ: bōbardas sexdeci ad q̄tiendū harflei muros i ipsi⁹ ęstuarij arenis statuerāt: ita vt p fossas ad oppidi ꝓxīe muros tuto pueniri posset. Et Carol⁹ qdē casside armat⁹ & manu clipeū ferēs / īterdū ad op⁹ visendū accedebat. Ab occeano aūt qnq́ & vigiti nauiū classis excubabat nevᷣ ab āglia obsessis suppetię ꝑdirētvᷣ obsessis fugę adesset facultas. Hac tā arcta circūsessiōe coangustat⁹ hostꝫ: dunēsē comitē ex muro secū verba hr̄e efflagitat. Huic nomē erat Thomas aurigan⁹ i ꝑsidio habēs āgloꝝ milia duo. Cōueniēte comite deu: cū diu fuisset de deditiōe fab̄latū: tādē natalᷣ dn̄ici die decretū ē: hostē ifra kalēdas ianuarias loco excesᷣ

Carol⁹ rex rothomagū igreditur.

Recuperatᷣ feugere.

Harfleum.

surũ: suis ĩde facultatib⁹ sine ꝯtrouersia exportatis. Id decretũ sigillis sex frãcoꝝ ꝓcerũ firmatũ est: & ab hoste octo obsides dati: kalẽdarũ die harfleũ receptũ & obsides restituti. Quĩto post die relicto firmo ꝑsidio carolus honfleũ copias mittit. Ipse iteri ĩ cœnobio gemetẽ si diuersat⁹ est. Quo ad eũ agnetẽ (quã ꝓpter egregiã speciẽ bellã appellabãt) venisse iohẽs charteri⁹ gestoꝝ caroli scriptor tradit: eo aĩo vt regẽ admoneret ꝓditionis q̃ ĩ eũ qdã cõiurauerãt. De hac agnete cõstans mea ętate fama fuit eã a Carolo adamatã fuisse & puellam breuissime vitę pepisse: q̃q̃ carol⁹ ex se ꝓgnatã eẽ oĩno diffiteret. Decessit ĩ eo cœnobio agnes cõdito sexaginta miliũ aureoꝝ testamẽto: vbi ex secta ei⁹ ꝑcordia humo tradita sũt: reliquũ cadauer lochias elatũ & ĩ diuæ marię tẽplo sepultũ. Fuit nãq admodũ lepida & faceta: luxuq & vestiũ cultũ supra mlieris modestiã gł abũda. Qui fast⁹ q̃nq̃dẽ nõ nisi grãdi sũptu ducit: ei⁹ põpę ĩpẽsam ad amorũ mercedẽ carol⁹ facere credebat. Accessit ad stupri suspicionẽ ꝓpiquorũ agnetis ad dignitates ecclíasticas repẽtina ꝓmotio. ¶ Per eos dies comes fuxi ꝯcta ĩgẽti militũ manu: Lantretũ frẽm & fuxẽsem nothũ obsidere guycẽ: validã ĩ agro baionẽsi arcẽ iubet. ¶ Id postq̃ nauarr⁹ conestabilis cognouit: coactis ãglorũ copijs vna cũ georgio soltinto baionensi pretore: nauib⁹ p amnẽ q baionã ꝑterfluit vt obsessis auxilio adesset ducẽs a frãcis (qb⁹ hostis aduẽt⁹ prędictus erat) ĩtercept⁹ est: & ãglorũ ducẽti supra mille occisi: Georgi⁹ aũt vbi male suis fauẽtẽ fortunã ĩtellexit Cuneo sexagĩta eqtũ facto: p mediã frãcoꝝ aciẽ irrũpens ĩ ꝓpugnaculũ arcis puenit. Vñ noctu egressus cũ baionã se recipe festinat a fuxẽsi notho fugiẽs capt⁹ est. ¶ Ad hõfleũ redeo Quo ꝑmissi frãci sagittarij dũ reliq̃ copię aduenirẽt aliq̃t ꝑlijs cũ hoste decertauerũt. Quo postq̃ dunẽsis comes accessit: & tormẽta admota sunt

Honfleum. Bella agnes. Guyces castellũ ꝓpe baionam.

Courson⁹ eques angl⁹ honflei p̄fect⁹ ad.xij.Calendas martias cedere arci: nisi īfra eū diē subsidio suoꝝ iuuaret, pmisit. Frustrat⁹ expectatiōe: arcē reliqt: fortunas suas secū exportās. Freneyū itē receptū est: libere abeūtib⁹ āglis: q illud p̄sidio tenebāt: recepto q̄ꝫ mōforto p̄fecto q apud pōtē audomari capt⁹ extiterat: pcuius redēptiōe salutiorū milia decē soluerūt. ¶ Eisdē diebus thomas cui qrielus cognomē fuit: cū trib⁹ hoim milibus ex anglia normāniā appellās: vanlōgnas inuadit q̄s post primū & vigesimū obsidionis diē(libere inde emisso a bello roaldo)capit. Nec diu illic morat⁹: ipse cū suis & ijs q ppinquiorib⁹ oppidis in p̄sidiis erant: Cadomū baiocasq̄ꝫ mouēs: p vada clemētis iter facere cōstituit. Ea re cognita Carol⁹ comiti claremontano mādat Thomā quirielū psequat. Igit assumptis castrēsi comite: & petro breseyo alijsq̄ꝫ īsigni virtute pcerib⁹ sexcētos eqtes cū sagittarijs ducēs Gaufridū cēuranū. Et ioachinū roaldū p̄cedere cū suis cohortib⁹ iubet: q hostiū iter explorēt. Inuēto tādē hoste: postremā aciē adoriunt. Occisis mox aliquot āglis tāt illa fortuna cōtēti; paulo ab hoste seorsum se receperūt: donec iuētū a se hostem comiti nūciassēt. Nūcio accepto comes copias diligēter pmouet: & āglos asseq festinat: q ad vicū formigniacū q carētū iter & baiocas ē: iā puenerāt. & ɔspecto pcul frāco exercitu ī acie stabāt īstructi: adciscētes ɔfesti sibi ex baiocis mathagotū. Erāt illis a tergo pomaria & sepes q̄ frācū in eos pgredi maxīe phibebāt. Quare ī ɔspectu hostiū veniēs comes leuib⁹ p̄liis anglos lacessit. Verū mltitudie militū īferior richemōtē ex sctō laudo ad se venire p nunciū orat. Qui īpigre aduenit: iacobo luxēburgo eū comitāte: q̄s lauall⁹ dor uallusq̄ꝫ & ioeac⁹ seq̄bant: q ducētes & q̄dragita eqtes p̄ter sagittarioꝝ magnū nūerū simł efficiebāt. Iā ei comes claremōtan⁹ diu pedes pugnā cōmiserat: & pau-

Pugna formigniana

lulū cesserat loco: aliq̄t tormētis amissis cū richemōt⁹ ex molēdino cui de fossa appellatio ē: vbi castra posuerat suos ī hostē emittit Quos postq̄ ad pōtē quē de barra icolę vocāt cōcessisse mathagot⁹ cōspexit: ipe cū vero īsigni eqte āglo & mille satellitib⁹: desertis socijs ꝑ cadomū: pars baiocas petit. Desert⁹ a Mathagotho q̄rielus ad īferiorē ꝓfluētē (q̄ vicus alluit) cōmilitones suos ꝓcedere iubet. Illic cōmisso acerrimo ꝑlio: sagittarij āglos fūdūt: & parti īterimūt se cū comite claremōtano ꝓten⁹ cōiungētes. Nec mora iussus a richemōte petr⁹ bresey⁹us supiorē anglorū alā īuadit: q̄sq̄ obuios ꝓsternēs q̄q̄ viriliter angl⁹ decertaret. Vtroq̄ cornu fuso: richemōt⁹ supato fluēto hostē totis copijs aggreditur. Decertatū ē eo loco īcredibili ꝑtinacia. Nec ꝓfuit āglo q̄ mľtitudīe ꝑstaret. Occubuē ei septīgēti septuaginta q̄ttuor supra milia q̄ttuor: & thomas qrielus cū alijs mille īsigni nobilitate āglis capt⁹: octo tm̄ ex frācorū exercitu desideratis. Prę cęterį frācis enituit eo ꝑlio spectatissima mōsgasconis & sctī seueri fortitudo. Nec caruit laude petr⁹ bresey⁹ p̄mimq̄ habit⁹ est dn̄s mānęy⁹ Floq̄ti militū ductor: q floq̄tus effracto a calcitrāte ęquo crure apud pōtē arcis ęgrot⁹ decubabat.

¶ Parta īsigni victoria frāci virū copias duxere: nō sine cōtrouersia: conestabili ne an comiti claremōtano ei⁹ victorię gl̄ia deberet. Plerisq̄ affirmātib⁹ ī conestabilē victoriā eē referēdā q magr̄atu supior eēt. Alijs ꝯcēsentib⁹ comitē claremōtanū ad id ꝑliū a rege delegatū noīe fuisse: eiusq̄ auspicijs partā victoriā. Diremit ꝯtētionē Carol⁹: & rē sapiēter fortiterq̄ gestā claremōtano assignauit. ¶ Parisiāi de victoria formigniana certiores facti: duodecī puerorū īfra ꝑmā adolescētiā missib⁹ ad sctm̄ īnocētē ꝯctis: supplicationē ad diuę marie tēplū decreuer̄t: singl̄is eoꝝ lucernā cereā accēsam manu gestātib⁹. ¶ Viro q̄ se frāci cōtulerāt recepto: clare

mõtan⁹ baiocas cõtẽdit richemõt⁹ ad britonũ ducẽ ꝓ Vir⁹ ca
fect⁹ est q delecto exercitu abrincas circũsidere statue= pitur.
rat. Circũuallata ciuitate & crebris ꝑ dies vigiti oppu= Abrin
gnatiõib⁹ vexata: Lanyet⁹ loci ꝑfect⁹ cũ ꝑsidio liberta ce.
te abeũdi ĩpetrata ciuitatẽ reliqt. Tõbellenã ꝑterea ar=
cẽ nõ lõge a diui michael' iugo distãtẽ ĩ rupe extructaꝫ
britonũ dux ãglis (q̃q̃ freqntes eẽnt) ꝑuo negocio ex=
clusis: Caroli noĩe recepit. Eodẽ ãno q fuit salutꝭ q̃drĩ
gẽtesim⁹ qnquagesim⁹ supra mille Carol⁹ ad baiocen Baiocẽ
ses dunẽsem comitẽ cũ exercitu legat. Qui nihil mora= ses.
tus ad suburbiũ qđ Cadomũ versus spectat castra fecit
Claremõtan⁹ comes & ĩpe castrẽsis cũ suis copijs alte
rã q̃ ad carẽtoniũ vergit occupãt. Dño de mõtenayo co
piaꝝ ducꝗ alẽconij ductori & Robto conigano scoto ꝑs
q̃ ad diui frãcisci cœnobiũ ẽ cessit: atq ita trib⁹ diuersis
locis baiocẽses obsessi: dies qndeci grauẽ obsidiõnẽ to
lerauere egregie pugnãtib⁹ ãglis q ĩ ꝑsidio erãt nõgẽti
lõgo armorũ vsu bellaces. Itaq q̃q̃ crebro tormẽtorũ
iactu muri ꝑ ãbitũ ciuitatis deiecti eẽnt: facilẽq expu=
gnationẽ fore milites frãci existimarẽt: ĩuitis ꝑncipib⁹
bis vno die oppugnationẽ tẽtauere. cupidi deturbare
tota normãnia ãglos. Accepi regnobertũ quẽ ĩ sctõrũ
nũerũ relatũ baiocẽses magna religiõe venerant: q vi=
uẽs & baiocassin⁹ comes ꝑmũ: & deĩde eps extitisset: vi
sum fuisse ꝑ qetẽ dunẽsi comiti: eũq oppugnatiõis ad
monuisse: quã miles frãc⁹ apparabat. vetuisseq ne id
pateret: sed furẽtẽ exercitũ reuocaret. Id si faciat: bñ q=
dẽ obsidionẽ sibi cessuram. si secus dispẽdiũ accepturũ.
atq ea visione excitatũ comitẽ mox ad milites ꝓperas
se: eosq ab oppugnãdi ꝑtinacia reduxisse. mathagotũ
vero post quindecimã obsidionis diem ad colloquiuꝫ
cum dunensi comite accessisse: conditionesq suę & an=
glorum ex ciuitate digressionis accepisse. Enimuero
tametsi multa sibi concedi peteret: illud tantũ ĩpetrat:

abiret cũ suis cõmilitonib⁹ liber: armis relictis. Clarioribus aũt foemis singꝉos equos q eas veherẽt habere: eqtib⁹ aureos decẽ peditib⁹ qnq; exportare pmissum. Interdictũ ne cadomũ sed chereburgũ se reciperẽt. ¶ Sub idẽ tp̃s briquebecũ valõgneq; a conestabili recepte: cũ sctõ saluatore vicõto. ¶ Deinde cadomũ obsessum qđ firmissimo presidio angl⁹ tenebat. Richemõth⁹ ad diui stephani mõasteriũ statione accepit: cui se ꝯfesti comes claremõtanus cõiũxit. Erãt his militantes eqtes mille ducẽti cũ q̃ttuor milib⁹ & qngẽtis peditib⁹: duobusq; milib⁹ frãcoꝝ sagittariorũ. Dunẽsis comes suburbiũ vãcellẽse obtinuit: qngẽtos eqtes pedites qngẽtos supra milia duo: & totidẽ frãcos architenẽtes duces. Affuere q̃rto post die niuernẽsis comes cũ comite deu: & armatorũ fortissima manu: q orna amne p pontẽ ad idip̃m a frãcꝭ ꝯstitutũ: trãsmisso ad trinitatꝭ coenobiũ ꝯsedẽ. Cõueniẽtib⁹ ad hũc modũ copijs postera die ꝑpugnaculũ qđ ad diui stephãi edẽ vergebat expugnatũ est. Venit deiceps carol⁹ & cũ eo renatus sicilie rex: mille eqtib⁹: duobusq; sagittarioꝝ milib⁹ eq̃ vectis: & totidẽ frãcoꝝ architenẽtiũ milib⁹ stipat⁹: diuersatusq; ẽ apđ ardaynũ mõasteriũ vbi p tp̃s obsidiõis hitauit. Auxit militũ aĩos caroli p̃ntia: & circũductis p ãbituꝫ fossis: cuniculis ad oppidi moenia succedebãt. Et ꝑpugnacꝉa q̃ ad vãcellẽse suburbanũ ꝑ portis erecta erant Dunẽsis añ oẽs oppugnar̃ coepit: vsq; expugnauit. Conestabilis vero nihilo segnior turri q̃ ad anglũ oppidi sctm̃ stephanũ vers⁹ extabat suis p cuniculũ missis deiecit. Ea ꝑlapsa hostẽ ita pterruit: vt de deditõe mox colloqũ iniret. Reb⁹ cõponẽdis carol⁹ dunẽseꝫ & cũ eo petrũ breseyũ iohẽmq; bureũ p̃fecit. Angloꝝ noĩe richardus herisson⁹ cadomẽsis p̃ses quẽ balliũ vocãt: & rob̃tus gargeus cõuenerũt. Pro se eustaciũ gauuetũ & diui stephani abbatẽ cadomẽses misere. Cõuentionis dies.

Cadomẽses.

postridie festi diui baptistę iohis fuit. Pactū est anglos oppido excessuros: si īfra iulias kalēdas ope subsidioq; suorū nō iuuarent. Ad cōstitutū diē cum nemo illis suppetiaret cōuētis paruerūt oppidū arcēq; dedentes. Erat ī arce dux sōbresset⁹ cū vxore & liberis: magno vallat⁹ militū p̄sidio. Nā ad oppidi custodiā q̄ttuor āglorū millia fuisse memorant. Quib⁹ ad sua in angliā cōuehēda naues date sunt. ¶ Liberato āglis cadomo dunēsis comes cū ducētis eqtib⁹ & sagittariorū frequentia p arcē in oppidū ingredit. Quito post die Carol⁹ a pp̄lo magnifice except⁹: postq̄ magr̄at⁹ officiaq; distribuit: exercitū fallesiā ire mādat. Dū cadomi Carol⁹ agit venere a philippo burgūdorū duce oratores dn̄s croy⁹ & iohes croy⁹ fratres: & darsi⁹ quoq; cāpan⁹ eq̄s aurat⁹. q caroli filiā peterēt: carolo philippi filio vxorē dari. ¶ Procedētib⁹ fallesiā copijs: & iohe bureo q impedimentis pręerat multos sagittarios ducēs lōgo īteruallo subsequēte: āgli eruptiōe facta īpedimēta adoriūt. quos cū ęgre bure⁹ sustineret: affuit cōfestī poton⁹ cū valida cohorte cui⁹ virtute in suas munitiōes hostis se rettulit. Succedētib⁹ deinde copijs: fallesia toto ambitu circūdat. Cui obsidioni cū multo plures q̄ negocio cōueniret assistere carol⁹ intelligit: richemontē cū pte copiarū chereburgū mittit. Qui ad fallesiā manserunt multis subactis fossis tormētisq; muros quatiūt: obsessos nullo tpe qescere pmittētes. Qua re veriti andreas tresbot⁹ / & thomas ethon⁹ q̄s eo loci tallebot⁹ ad p̄sidiū cū quigentis supra mille anglis reliquerat ne vi expugnarent: ea cōditiōe fallesiā in caroli ptāte reponēdam datis obsidib⁹ se astrigūt: si tallebotū dn̄m suū (q apud druydas capt⁹ tenebat) Carol⁹ liberaret. Exactis vndeci dierū inducijs (nemine suppetias obsessis ferēte) & talleboto recepto: āgli q fallesiā tenebāt liberi abiere. Fallesiæ p̄fecturā potono carol⁹ ꝯtulit. ¶ Atq; in

Fallesia.

Dāfrō= de exercitus partē carolo culauto duce dāfrōtū legat.
tum. Ea arx & si fortissima eēt validoq̧ anglorū pręsidio te
nereť: hostis nihilomin⁹ fortunæ p̄ñtis iniquitatē cō=
siderās: impetrata abeundi ptāte oppidū cū arce frāco
pmisit. ¶ Eadē tēpestate xp̄ianę qdē salutı anno mil=
lesimo quadringētesimo quiquagesimo francisc⁹ bri=
tonū dux q caroli ptes cōstanti fide secut⁹ fuerat mor
Egidi⁹ tem obijt. Huic aduersus egidiū fratrē iexpiabile odiū
ducı bri fuit. Propterea q̧ anglicę factiōis esset: neq̧ ylla rōne
tanniæ vt ab ea resipisceret adduci poterat. Quare in custodia
frater habit⁹ francisci tādē iussu a duob⁹ satellitib⁹ mātilib⁹
strāgu= ad ei⁹ iugulū cōtortis strāgulať. Eius necis culpam in
latur. mōtabanū q egidij custodiam a duce recepat britones
referūt: dicētes egidiū qdē bono in francos aīo fuisse:
sed mōtabani pfidia sec⁹ ac ille sentiret frācisco relatū
extitisse/eiusq̧ rei testes postea fuisse collegas mōtaba
ni: q̃p ps vltimo supplicio affecta est: ps fuga vitæ cō=
Nota. suluit. ¶ In chereburgi obsidiōe res an̄ illā ętatē inau
dita gesta ē: cui⁹ auctorē fuisse iohem bureū traditū est
Est chereburgū arx ad marı ęstuariū sita loco arenoso
& ad tormēta locāda solo istabili q̃ p dies singulos se=
mel atq̧ iterp mare ifluit. In tā malefido loco iohes bu
re⁹ tormēta stabiliuit: obtegēs ea ɔtra pelagi iniurias
tegumētı coriaceis q̃ multa piguedie ip̄e deūxerat. Eo
pacto puluis q i tormētı erat defēs⁹: nullo marı hūore
vitiari poterat: ita vt restagnāte pelago tormēta facile
ad iactū erigerenť & muros arcı ɔcuterēt. Rei nouitatē
admirat⁹ thomas gonel⁹ p̄sidij moderator: dedēde ar
cis cōsiliū capit. Erat illi fili⁹ ob ęs cōtractū rothoma
gi obses. Hūc i p̄ciū deditiōis sibi restitui petit. Quo re
cupato ip̄e cū toto chereburgi p̄sidio i angliā liber di=
missus est. Initio hui⁹ obsidionis occisus ex muro est
p̄fect⁹ coytiu⁹ frācię admirald⁹ bello strēnu⁹ & fide er
ga carolū spectat⁹. Interēpt⁹ pręterea tedualus cormo

sian⁹ trecẽsis ꝑtor bello nõ illaudatus eq̃s. Hęc cheręburgi arx vltia locorũ fuit q̃ anglis deuictis in normãnia Carol⁹ recupauit. Post annũ & dies sex q̃ bellũ inchoasset: pua qdẽ hoim cęde atq3 strage si hostiũ multitudinẽ atq3 potentiã: variasq3 p locavictorias putes. Est enĩ terra normãnia vna metropoli & sex vrbibus q̃ttuorq3 & nonagita mũitissimis oppidis atq3 arcib⁹ potẽs: plerisq3 vicis frequẽs ad ciuitatũ speciẽ extructꝭ quã sexto vix die expedit⁹ ptrãseat: pecoris & piscium ferax: frumẽti vberrima: pomoꝝ atq3 piroꝝ tã passim cõferta: vt hic potũ gẽs sibi affatim exp̃mat: & ad exteros copiose fruct⁹ exportet. Lanificij plebs studiosa ẽ & bibax etiã pomacij qd̃ sicerã vocãt. Gẽs oĩs suapte natura callida: nullis exterꝭ legib⁹ obnoxia: moribus suis & ꝯsuetudie quã ptinacissime tueẗ viuit: doli qdẽ & litꝭ appͥme gnara: q̃ fit vt cũ illa societatẽ aut negociũ sortiri exteri formidẽt: alioqn doctrinę & religiõi dedita: bello insup idonea & fortꝭ. Cui⁹ egregia i exteros gesta pluria referunẗ. ¶ Post subactã normanniã quã armis tuẽdã richemõt⁹ accepit: carol⁹ ad aqtanos aim cõuertit: quib⁹ quadragita supra cẽtũ ãnos ãgl⁹ dñat⁹ fuerat. primas eius bellꝭ ptes recepit lemouicẽsis vicecomes & cũ eo carol⁹ culaut⁹ marescall⁹: potonus santralian⁹/petr⁹ louuanius: ioachin⁹ roaldus/& gaufridus de sctõ belano. Hi ad bergeracũ agri petragoricorũ ducẽtes oppidũ circũuallãt: admotisq3 tormentꝭ expugnãt. Cui ad ꝑsidiũ ꝑficiẗ cũ centũ eqtib⁹ philippus culaut⁹. Inde iolacũ in dordonę ãnis ripa sitũ mouentes: occisis quinq3 & viginti anglis castellũ capiũt: dedẽtib⁹ se mox aliq̃t finitimis locis. ¶ Cũ ad aqtanię expeditionẽ pecunia ad militꝭ stipẽdiũ parũ sufficeret: delat⁹ ẽ xãconi⁹ regij fisci pmari⁹ q̃stor ꝙ regiã pecuniã male admĩstrasset: idcirco i vicula apd̃ turonos ꝯiect⁹ igẽtẽ admodũ pecuniã regio sę erario derasisse ꝓfess⁹ ẽ

Normãnia: & normanni.

Aquitania.

Igitur diuturno carcere castigatus: quamquam grauior peculatori poena deberetur: tamen centum & viginti milibus aureorum a benigno rege mulctatus est. leue quidem pro immenso furto supplicium

Comes dorualllus.

¶ Per id tempus doruallus comes albreti filius anglos exosus: ex basaco ad medocum non procul a burdegala insulam: predę gratia iter faciens: cum sui curandi & reficiendi causa in saltu qui secus viam erat restitisset: certus efficitur burdegalenses duce suo maiore (sic enim ciuitatis magistratum vocant) in eum arma desumpsisse: atque in proximo circiter nouem peditum milia adesse. Quo nuncio minime exterritus doruallus: tametsi quingentos tantum: sed egregia virtute milites haberet aciem instruit: moxque hostem adorsus: sexcentorum supra mille hominum cedem fecit: fugiente burdegalam duce. Cepit preterea ducentos & mille captiuos. Huius victorię partes sibi merito vendicauerunt stephanus vignolus/Robinus petitus qui scotorum cohortes ducebat. & alter militum ductor cui Lespinassus cognomen fuit militari fortitudine atque vsu exercitati.

Altercatio de ṁōprę stādi fide regi p britonū ducem.

¶ Francisco britonum duci cum petrus in principatu successisset/ad carolum se contulit qui eo tempore montbasonem incolebat. Veniendi causa erat fides carolo ob ducatum prestanda: vtque in regis verba iuraret. Fidelitatis sacramentum soluentibus mos est cingulum ensem clipeumque deponere: que relicta ad primarium regis cubicularium pertinent. Postquam fide carolo prestita ea militię insignia petrus deposuit. Trenellus cancellarius. Tu igitur inquit illustris dux regi liberam prorsus fidem exhibes: eique vt domino paritur te illi subiectum ostendis. Cui ducis cancellarius qui iuxta astabat respondens. Non inquit vt locutus es: francorum regi se subditum dux profitetur. Diuersa est & in hoc atque alijs francię principibus ratio fidei prestandę. De hoc verbo cum diu altercatum fuisset: & ego inquit Carolus o illustris dux: tuorum antecessorum more te admitto. Deinde petrus ob montisfortis comitatum in caroli verba iurauit: nullaque adiecta conditione carolo fide se astrixit. ¶ In sequenti vere rex dunensem comitem in aquitaniam legat adiectis illi copijs. Imparatque montéguyonem cir

cũsidere. Ad quẽ angolismorũ dux nõ lõge post cũ iusta militũ manu: ipseq; iohes bure⁹ accessit. Fuisse in eo exercitu q̃dringẽti eqtes cũ suis peditib⁹ & gesarijs: et trib⁹ frãcorũ sagittariorũ milib⁹ referunt. Eques eniʒ apd̃ frãcos is est q vno gladiatore & duob⁹ sagittarijs militat publico stipẽdio alit⁹. In p̃sidio mõtisguyonis erat Arnold⁹ de sctõ iuliano: q despata salute confesti ĩ colloquiũ cũ dño rochechoardi & rochefoulãdi iohe q; bureo venit. Deditiõis cõditiõib⁹ firmat(: cũ ad diẽ p̃finitũ nemo anglorũ noie suppetiatũ arnoldo venisset ipse libtate cũ suis bonis abeũdi obtẽta: mõtẽguyonẽ caroli ptãti reliqt. ¶ His q̃q; dieb⁹ dunensis comes blayam q̃ e regiõe medoci isulæ in littore mar(sita est duob⁹ locis obsedit: q in portę conspectu stationẽ sibi cõstituẽs: ad arcis regionẽ reliquas copias locat: qbus p̃fecti erãt Iacob⁹ chabãn⁹ / & Ioachin⁹ roald⁹: a mari vero Iohes bursari⁹ classi impitabat: armatos ꝯplures atq; cõmeatũ vehẽs. Qui ad portũ succedẽtes: qnq; ingẽtes hostiũ naues ex burdegala obsessis subsidiũ frumẽtũq; laturas ꝯspiciũt. Quas itrepidi adoriunt: & duro cõmisso p̃lio ãglos ĩ fugã agũt: eos ad stationẽ vsq; burdegalẽsem psequẽtes. Reuerso ex hostiũ fuga bursario blaya tormẽtis q̃tit: ita vt mult(ptib⁹ muri corruerit: & frãci aliq̃t sagittarij de petri louuanij phalangę occidẽte iã sole ĩ muros puaserit: sequẽtibusq; reliquis oppidũ vi ceperit ducẽtis ex p̃sidio pti occisis pti capt(: cęteris ĩ arcẽ se recipiẽtib⁹. Quib⁹ vita his conditionib⁹ salua fuit. Oẽs in regis ptãtem iure captiuitat(venirẽt. Vnde p̃cio dato se redimere postea possent bona sua oĩa sub custodia deponerẽt: nec ide qcq̃ exportarẽt. Liberati aliq̃n in frãcos arma nõ caperent. Nec captiuitate eximerent nisi ea q̃ per aquitaniã occupabãt libera dimisissent: dimissis etiã qbusq; q̃s vel iure belli vel cõtracti ęris obligatione ipsi haberẽt in vinculis.

Eq̃s.
Monsguyon.
Blaya.

Erat cũ anglis petr⁹ de mõteferrato hõ inſigni nobili
tate ꝗ pñti libertate donat⁹ eſt. datiſ obſidib⁹ filio & ne
pote donec decẽ aureorũ milia pſoluiſſet. Qui ſi itra q̃-
dragelimũ diẽ fidelitatiſ iuramẽtũ carolo ꝓſtaret: duo-
qꝫ ſuæ ditiõis oppida dunẽſi comiti ſuãda cõmitteret
pecunia abſolueref. Reb⁹ apud blayam ita ꝯſtitutiſ frã
Burg⁹. ci oppidũ arcẽqꝫ recipiũt. ſeqꝫ mox ad burgũ conferen-
tes (vbi berardus de mõteferrato cũ qngẽtis bellacib⁹
armatis in ꝓſidio erat) loco potiunf: dedẽtib⁹ ſe angliſ
& ſua ide libere ex cõpoſito exportãtib⁹. Eodẽ ferme
tpe quattuor locis frãci obſidionẽ poſuere Albret⁹ cũ
duob⁹ ſuis liberiſ & robuſta militũ manu arq̃s. Armi-
gniac⁹ comes ryonẽ. Comes de poitieure caſtillionem
in petragoricẽſiũ agro circũuallat. Dunẽſis comes frõ
ſacũ natura atqꝫ arte munitiſſimã arcẽ petere iubet. In
teri aũt libournẽſes miſſis ad dunẽſem comitẽ oratori
bus certiſ ſe legib⁹ caroli ditiõi credidere. Obſeſſi vero
q̃ttuor locis ãgli cũ accepiſſent burdegalos de ditione
cũ frãcis verba facere acerrime qdẽ ſe defẽdebãt: euẽtũ
cõuẽtionis ꝓſtolãtes vt vna cũ ciuitate cõi pacto vterẽ
tur: aut re ĩfecta cõditiõi tẽpoꝝ ſe accõmodarẽt. Sed ꝗ
frõſacũ tuebanf: obſidiõe anguſtati ad. xiiij. kal. iuniȷ
arcẽ francorũ ptãti pmittere ꝓmiſerũt niſi intra illam
diẽ ſuarũ partiũ duces opẽ illis afferrẽt. Poſtq̃ fruſtra
auxiliũ expectãt: frõſacũ vt cõuenerat reliquũt cũ ſuis
bonis abeũtes: receptis obſidib⁹ q̃s ad ꝓmiſſi firmita-
tẽ dunẽſis comes accepat. Dũ hæc in ꝑdictis obſidioni
Burde- bus gerunf burdegalẽſes ad dunẽſem comitẽ ſuos nũ
galẽſes cios mittũt cũ mãdatiſ ſe atqꝫ ciuitatẽ cũ ꝓuincia vaſco
nię caroli ptãti diffinitis cõditionib⁹ ſummittẽdi. At
nos deditõis formulã nõ ſubijcim⁹ / ꝓpterea ꝙ burde
galẽſes ĩ fide nõ mãſerũt: q̃q̃ exacta die q̃ ex ãglia opẽ
preſtolanf: frãcos ĩ ciuitatẽ induxiſſẽt. ¶ Fuxenſis co
mes & captaubuſſ⁹ burdegalorũ exẽplũ ſecuti: ĩ caroli

ditionē venere: quibusdā adiectis cōditiōib⁹ q̄s dunē-sis comes fortunā non aspernatus regis noīe admisit. Pacata oī fere ꝓuīcia magna ps exercit⁹ domū dimis-sa est q̄ vigīti miliū robustorū virorū & q armis assue-ti essent numerū efficere certo cognitū est. Superat vl-tima vasconū baiona: quā missis cū expeditiōe comiti bus fuxi & dunēsi circūuallare carol⁹ mādat. Obsidio ꝓpter bina fluēta dorā & niuā quib⁹ ciuitas pene oīs alluit: duob⁹ locis ita ptita fuit: vt alter exercit⁹ alteri suppetiari nō posset. Paucis tn̄ intercedētib⁹ dieb⁹ an gli q suburbiū scti leonis forti præsidio tenebāt (reb⁹ suis diffisi) suburbiū cū sacris locꝭ īcēdūt: ad suos se re-cipiētes. Quos īsecuti ꝓpere frāci parꝝ abfuit quin vna cū hoste in ciuitatē irrūperēt: sed altissima fossa īpediti impetu abstinuerūt. Postridie ei⁹ diei albret⁹ & viceco mes Tartasus cū ducētis eq̄tib⁹ & trib⁹ sagittariorum milib⁹ subliciū pōtū qui ad sctm̄ spm̄ ducit: per quē ad obsidentes hosti patebat accessus occuparūt: eūꝗ defi ciunt. Erat ad mare ꝓpugnaculū quo eruptionē face-re hostis poterat. Igit̄ īparatos ītercipere frācos ratus cū clā milites eduxisset: bernard⁹ biernus fuxensis no thus in hostē ꝓgressus eū ī ciuitatē egregia virtute re-trusit, Nec lōga interueniēte mora tēplū ciuitati ꝓpi-quum fossis atq aggere diligētissime munitū parti do lo, partim vi atq armis capit: atq ita circūquaq ciui-tate cōclusa obsessi metu pcellunt̄. Nec tardāt nūcios ad comites mittere qui colloquiū impetrent. Quo asse cuto pax eis concessa est: si Iohannem de belmōte rho dium equitē præsidij præfectum cū omni reliquo præ sidio captiuum darent: reliquis ciuitatꝭ incolis suis le-gibus relictis, si quadraginta aureorum milia in rebel lionis mulctam persoluerent. Ad hunc modum Baio na Caroli ditioni restituta est. ¶ Die vero insequenti oriēte sole sereno cœlo crux candida in cœlo visa ap-

Crux cādida.

paruit quã & frãc⁹ ãglusqʒ palã cõspexit. Quo cęlesti si
gno arbitrati ciues se diuinit⁹ admonitos carolo pere
mox ãgli reg insignib⁹ abiect cãdida se cruce (vt frãc
mos ẽ) ornauerũt. Baiona recepta aliquot ex burdega
la atqʒ baiona ciues ad carolũ q apd tallibũrgũ agebat
veniũt: fidẽ nõ sec⁹ q̃ suo regi exhibẽtes: baionẽsib⁹ ãt
carol⁹ ex miliũ q̃dragĩta mulcta vigĩti remisit. Eadẽ tẽ
Gandẽses. pestate gãdẽses a philippo burgundionũ duce discesse
re ob salis tributũ qd illis ãnuũ ĩponere conabat. Hic
bello excitato magna ps regiõis cęde atqʒ ĩcẽdio vastat
Nec fuit philippo ĩcruẽta victoria. Rediere tãdẽ ĩ duc
beniuolẽtiã gãdẽses: rebelliõis pœnas magno ęre luẽ
tes. In ãglia quoqʒ ob reipublicę administrationem dux
eboraceñ. & sõbresset⁹ cõgregat copijs manu cõferere
festinabãt: nisi epoꝝ studio atqʒ moderatõe destitisset
Cõstãtinopolis a turcis capitur. ¶ Per id tp̃s nicolao qnto eccl'iam romanã ministrãte
cũ turci capto bizãtio gręciã oẽm fere occuparẽt: guil-
lerm⁹ destoteuill⁹ rothomagẽsis cardinalis ad carolũ
legat⁹ mittit q ĩter frãcos ãglosqʒ pac arbiter eẽt. Nã
tã potẽtib⁹ regib⁹ bello p odiũ occupat: reliqs xp̃iani
nois populos a turc ĩuadi & facile vĩci põtifex verisi-
militer formidabat. Legato carol⁹ rñdit: dolere sibi ea
q̃ a turc gręcia pateret. Neqʒ se adeo ĩ ãglos eẽ ꝯcitatũ
qn positis armis ęquaʒ honestatẽ pacẽqʒ admittat. Id
sẽp nõ mõ optasse sʒ & hosti obtulisse. Ea si iterũ ẽniat
se armis milite atqʒ opib⁹ afflictis xp̃ianorũ reb⁹ vltro
auxiliaturũ. ¶ Traiecerat in ãgliã ad hẽricũ regẽ eadẽ
cã archieps rauẽnates. Cui p reg hẽrici ad id delectos
cõsultores rñsum est. Cũ tñ terrę a frãc ãgli sustulerñt
q̃tũ carol⁹ ab eis abstulisset: tũ oportunũ fore vt de pa
Reformatio scholæ parisiẽsis. ce ꝯuẽtio haberet. Tam supbe verbũ fecit host: cui de
xp̃ianorũ eminẽti piculo nulla cura erat. Igr̃ legatiõis
exit⁹ inanis extitit: nisi q scholę parisiẽsis deprauatos
mores cõpositiores reddere legat⁹ studuit: excõicatio

nis mucrone feriēs eosq̄ positarum a se legū p̄uaricatores forēt: q̄ ve schole rectoratū id ē p̄mariū magistratū q̄ tertio q̄q̄ mēse finit: pecunię largitiōe recipet. Qua lege cęteri quicq̄ scholastici magistrat⁹ tenebant: ne solito strepitu atq̄ largitiōe officia venirēt. ❡ Dū hęc a legato gerunt: iacob⁹ cuerus caroli argētarius cū turcis cōmercium habēs: delat⁹ ē q̄ oīs gn̄is arma ꝯ ecclīasticā ꝓhibitionē ad illos iportasset: opificesq̄ & fabros eiusmodi artis ad eos demisisset. Christianū isup e turcorū seruitute forte elapsū dn̄o suo captiuū remisisset: & ingētē p̄ liguā occitanā pecuniā exegisset. Eas ob res i carcerem Caroli ipso ꝯiectus est: deīde grādi ęre mulctat⁹ i exiliū deportat⁹. Pœnas q̄q̄ falsę delatiōis luit fœmia isignis cui mauritaniensis nomē erat. ❡ Inuenio sabaudie ducē p̄ id tp̄s i Carolū nōnihil cōmisisse: & ꝓptea regē irritatū expeditionē i sabaudū duxisse. Delicti vero modū scribere nō possum quē a scriptorib⁹ nō accepi. In forestā carol⁹ cū venisset (vn̄ breuis in sabaudos est trāsitus) legat⁹ destoteuillus ad nicolaū pōtificē reuertens cognito caroli aduētu: ad ducē primū ꝯuerso itinere: mox ad regē venit: atq̄ ita egit vt cōmissorum pœnitēs dux oīa satis carolo facturū iureiurādo ꝓmitteret. Ea ducis pœnitudīe mitior fact⁹ rex domū copias misit. Legat⁹ cœptū iter p̄sequit. ❡ Interea burdegalēses vetuste anglorum cōsuetudis & cōtubernij nō obliti aduersus frācos cōiuratiōe facta: dn̄m lesparrū cū aliq̄t ciuitatis optimatib⁹ p̄ speciē alicuius cōueniētis negocij a se dimittūt. Cui⁹ cōiuratiōis auctores fuisse referunt mōferrat⁹ & danglad⁹ fidei quā carolo p̄stiterāt cōtēptores. Euecti i altū q̄ burdegala egressi erāt i angliam ad hēricū se cōferūt. Promittūtq̄ se ciuitatēq̄ suā eius p̄tāti p̄missuros si exercitū in aq̄taniā mittat: francorū apud eos nullas copias eē p̄ter eas q̄ i p̄sidijs erāt cōstitutę minus ad cōferendū p̄liū sufficientes. Legat ad id.

Iacob⁹ cuerus.

Burdegalorū defectio.

bellũ a hērico tallebot⁹ q anglorũ milia qnq₃ classe im ponēs ad medocũ insulā.xv. kalēdas decēbris adnaui gāt: cōfestimq₃ aliqt cohortes late dimittēs terrorē in= colis incutit. Burdegalēses audito talleboti aduētu: al ter ad alterũ sermone clā habito: frācorũ pfectos libe= ros dimitti oportere cōsulebant. Hi erant coytiu⁹ aq= tanię seneschall⁹ & iohēs podiensis pprętor ciuitatis. Dũ in dubio res agit qdā secreto abeũtes portā anglis reserāt. Nec mora vterq₃ pfect⁹ cũ oī præsidio & regijs magratib⁹ ad hostiũ man⁹ nulla cęde cōmissa pditi sũt ¶ Cōiuratione ad carolũ plata: vtrũq₃ mareschallũ cũ doruallo comite & ioachino roaldo ad Claremōtēsẽ comitē q aquitanię pręerat mittit: sexcētis eqtib⁹ & eis adiũctis sagittarijs eos comitātib⁹ Sed diligēs hostis prius aliqt arces cepit atq₃ copiæ cōuenissent Supuene rāt quoq₃ talleboto ex āglia qttuor milia armatoꝝ cũ octogīta nauib⁹ cōmeatũ affatim vehētib⁹. Et castillio qdē fronsacusq₃ ī ptātē talleboti puenerũt. Carol⁹ aũt postq̄ turoni hibernasset nouas copias educēs lisignia ci castra fecit: atq₃ ide ad sctm̄ iohēm pgressus accepit charlayũ oppidũ a iacobo chabano vi captũ eē multis anglis occisis: atq₃ eos q in turri cōfugissent capite oēs punitos extitisse ppterea q pręstitā carolo fidē abiu= rassent hostē secuti. Nec multo post castillionē ī agro petragoriceñ. copias ducere loheachũ iubet attributis ipsi octingētis supra mille eqtib⁹ cũ sagittarijs. Positꝭ apud castillionē castris: Iohēs bureus & iaspar ei⁹ frat̄ īpedimētoꝝ pfecti septingētos qs cōtinēter habebant fossores fossis circũdare castra īperāt. Cognito qd ad castillionē gerebat tallebot⁹ eductis qnq₃ anglorũ mi= lib⁹ ī frācos pgredit: q ad ei⁹ aduētũ ī vallũ se festināter recipiũt. Pedites vero sagittarios segni⁹ agētes tallebo tus circiter cētũ ītercipit. Qua fortuna elat⁹ cũ francos fugere psuasum haberet: nec suę adhuc copię oēs pue=

Castil= lio.

nissent: paulo restitit: atq iteri se curare milites iubet. Hec mora frāco nō iutilis fuit. Nā iterea vallū munitiorib⁹ tormētis munit: & se in hostē aīose corroborat Coacto oī exercitu tallebot⁹ ad frācoꝝ munitiōes duces: ivallū tumultuario ipetu irrūpere cōtēdit. Quē cōstāti virtute frāc⁹ exturbat. Vtebat̃ eo die tallebot⁹ (ꝙ veteran⁹ eēt) paruo gradario ex q̄ suos ī ꝓlium aīabat. Reliq vero oēs pedites dimicabāt: & incredibili animi feruore castra oppugnabāt: militaria signa lōge plura ad ostētationē ferētes q̄ illorū nūero ꝯuenirēt. Pugnatū est diu atq acerrime ita vt diu dubia victoria neutri spem ꝓmitteret. Donec accito mōtabano & ꝓfecto henaudoo cui britonū duc ̧ phalāges audiebāt: frāci viribus receptis hostē ꝓpellūt: aliq̄t eoꝝ signis occupatis. Quāobrē aīo tabescētes āgli: cū Talleboti ḡdariū glādе ꝓstratū & ipm tallebotū a sagittario frāco occisū cōspexissēt ī fugā ꝯuertunt̃. Occubuere ī eo ꝓlio octingēti āgli obscuri nois cū q̄dragīta viris illustrib⁹ in qbus fuit talleboti fili⁹. Fugiētiū vero atq eoꝝ qui se amni dordonę credidere par nūer⁹ fuisse refert̃. Mōferratus aūt Dāglaut⁹ & caudali fili⁹ cū qnq milib⁹ castillionē ꝓten⁹ petiuere. Lespart⁹ burdegalā. At castillionēses q̄q̄ firmo ꝓsidio tenerent̃ deditionē tñ fecere: Caroli se oino volūtati ꝓmittētes. Quoꝝ ꝯsiliū secuti melionenses atq libournēses dicto paruert̃. Quiq nouū ī media isula castellū tenebāt post qntūdecimū obsidiōis diē a claremōtēsi comite recepti sūt. Idē fecere blāchafortē. cadillaci: scti macherij incolę: lāguonij & villendrani. Nā ex angolismis carol⁹ libornū veniēs hostē timore pterruit: ita vt paucis itermissis dieb⁹ aliq̄t oppida atq arces ceperit: & burdegalē sagittarios miserit q agrum vastarēt: extructo e regiōe ciuitatis ꝓpugnacl'o ī loco quē lormōtū icolę dicūt: vbi ad ꝓsidiū ꝯstituti fuere loheac⁹/ludouic⁹ de bellomōte/iacob⁹ chaban⁹/iohan-

Morit̃ tallebotus.

nes & iaspar bure⁹ frēs. Erat nō lōge ī portu classis regia armis cibarijsq; abūde īstructa ī cui⁹ ꝯspectu ēt angli i nauib⁹ stabāt q ad nauiū tutamē ꝓpugnaculū exędificauerāt vñ i frācos excursiōes dieti faciebāt. Sȝ tādē cōmeatu destituti: pręssiq; cōtinuo frācoꝝ īcursu: ꝑserti cū finitima loca oīa sibi erepta eēnt: nec q̄ se reciperent haberēt caroli clemētiā poposcere. Erat eni carolus natura ꝑbenign⁹ & iā pestilēs aer exercitū offendebat: quāobrē recepta i fide burdegala: āglis dedit abeūdi ꝑtātē. Durasum aūt & lesparrū aliosq; ꝓditiōis ꝑnci pes vigīti relegauit. Sed lespair⁹ nō m̄lto post apd pictauos capitis suppliciū luit: ꝙ alterā ī carolū ꝓditionē cogitāsset. Atq; ita burdegalēsiū reb⁹ cōpositis: claremōtano comite ad ꝓuincię custodiā ꝑfecto: carol⁹ turonū regressus est: cū flueret a xp̄iana salute annus q̄drigētesim⁹ qnq̄gesimustertı⁹ supra mille. Quo tēpore

Guillermus edelin⁹ idolatra.

Guillerm⁹ edelinus theolog⁹ doctor scti germani de laya prior: apd ebroicas ad ꝑpetuū carcerē dānat⁹ ē ob falsę religiōis cāȝ. Nā cū illustris cuiuidā fœmię amorib⁹ teneref: neq; cōsuetudine ei⁹ frui facile posset: demonē sibi patronū adhibēs: eū in arietis spē adorauit: a quo postea edoct⁹ scopā sumere & īter fœmora equitis īstar ponere: q̄ volebat breui momēto se traducebat Quod īpietatis gen⁹ valdē siū eē dicit. ¶ Aduersus aūt burdegalēsiū leuitatē atq; ꝑfidiā carol⁹ duas apud eos arces extruxit qb⁹ ī fide cōtineri ppl's recens cōuersus posset. ¶ Per id tp̄s cū de ꝑsulatu auxitano duo diuersarū partiū cōcertarēt. Armygniac⁹ comes caroli mandata aspnat⁹: alterū cōpetitorū iustinū noīe ī sacerdotij sedē ꝑduxerat. Quā rē ęgre carolus ferēs claremontanū comitē cū copijs ī armygniacū mittit. Qui adiutorib⁹ comite dō martino & floq̄to eboracēsi ꝑtore rebellē spoliauerūt terris suis. Otho quoq; castellan⁹ florētin⁹ & guillerm⁹ gōfierus simłachra q̄dā magica arte

cõfecerãt: quorꝫ nixu(vt ipi stulte sperabãt) pręcipuã apđ regẽ ĩter aulicos auctẽ ꝯseqrent. Eius rei cã ad carolũ delati/alter Tholosæ/alter turonis ĩ carcerẽ cõiectus ẽ. ¶ Iohẽs ꝑterea alẽconij dux caroli mãdato Parisij cõpręhẽsus meldunũ ĩ custodia deducit. Ipe enim tẽporũ trãqllitati iuidẽs & partæ a carolo quietis ĩpatiẽs: nouos belli mot⁹ ab anglia ꝓcurabat: missisqꝫ ad hostẽ frequẽtib⁹ nũcijs: hortabat appetere normãniaꝫ se illis adiutorẽ fore pollicit⁹. Castella arcesqꝫ hr̃e se: q̃ oĩa veniẽtib⁹ ꝓderent. Carolũ ꝓcul abesse & trib⁹ diuersis regionib⁹ copias suas cõtinere. Loca m̃lta prius occupare posse q̃ carol⁹ sentiat: & vt firmiore fide ꝯsilia ꝓcederẽt: filiã suã eboraceñ. ducis filio ĩ m̃rimoniũ dare cõstituit. Ad hãc ꝓditionẽ misterijs vsus est iacobi hay angli. thomę gilleti sacerdotis. dãfrõti & hõtitõis caduceatorꝫ ãgli & emõdi calleti. Quib⁹ occultũ signũ alẽconius hoc dat: pollicẽ ei⁹ dextrũ manu ꝓhẽdere ad quẽ vel verba vł l̃ras eẽnt de hisce reb⁹ reddituri. Hæc postq̃ testib⁹ & ipi⁹ alẽconij spõtanea ꝯfessiõe cognita sũt: Carol⁹ apđ vĩdocinas cõuẽtu ꝓcerũ habito iohẽm alẽconij ducẽ fortunis oĩb⁹ priuatũ scđo postq̃ captus fuerat anno mortis supplicio dignũ pronũciari iubet. Sed clemẽs rex sniam postea moderat⁹ ẽ: nec eni mors ꝓditori ĩflicta est: & ei⁹ liberis fortunę restitutę. ¶ Ad hęc oĩa ludouici qqꝫ in carolũ cõtumacia ĩtercessit. Hic eni cũ natu grãdior eẽt occasione ex aulicis q pr̃i & rebus publicis ĩseruirẽt sumpta ex curia ĩ dalphinatum abire a patre ĩpetrauit cõstituto ad hoc tpe mensiũ q̃tuor. Id seu suapte natura seu suorꝫ prauis cõsilijs fecerit nõ facile scripserim. Illud certũ est ludouicũ molestissime perpeti: qꝛ a pr̃e nõ satis ꝓ suo arbitrio pecũiæ & ꝓuẽtuũ sibi suggereret. Et domesticis ei⁹ dolebat totã regẽdi auctem penes quosdã aulicos esse qui publicis officijs atqꝫ magistratibus præfecti diuitijs abũda

Iohẽs alenconii dux capit.

Ludouicus a pr̃e deficit.

rẽt: Ludouico vero primogenito scз Caroli obsequẽti bus pręter quotidianã ĩpẽsam nihil illis supesset. Hac opiniõe ducti dalphinatũ petiuerũt ꝑmẽtes oĩa vecti galib⁹ & ab opulẽtiorib⁹ pecunias exigẽtes. Nihil enĩ ẽ qđ ĩdigẽs nobilitas sibi nõ licere putet. Cui⁹ rei ꝯsci⁹ fact⁹ Carol⁹ dalphinates petit: vt ludouicũ apđ viẽnã vbi ꝓpugnaculũ in colle sibi ędificauerat cõꝑhẽderet. At ille pr̃is aduẽtu ꝑterrefact⁹ ad philippũ burgũdię ducẽ mox ꝓficisci festinat. Interĩ vero carol⁹ oẽm dal phinatũ vẽdicat: mittitqз ad regni exit⁹ ludouici digres sum obseruare. Qui nihilomin⁹ clã dilapsus: ĩ braban tiã ꝑfugit: receptusqз ẽ a philippo: & debito honore ha bit⁹: apđ quẽ ãnos fere decẽ mãsit Missis iterĩ ad pr̃em oratorib⁹ q ꝯciliatũ eũ redderẽt patri: eiqз liceret ĩ pr̃is cõspectũ p aliq̃t ãnos nõ venire. Addidit huic legatio ni philipp⁹ oratores se excusaturos ꝙ ludouicũ hospi cio admisisset tãti regis filiũ cui ĩpe obseq maxĩe tene ret: trepidãti qdẽ & patris irã potissimũ formidãti: cu piẽti q̃з ĩ turcos expeditionẽ ducere si coadiuuaret pr̃. Auditis vtrisqз legatis carol⁹ r̃ndit: honoris plurimũ ludouico qdẽ deberi si ĩ patrẽ debitã pietatem exsolue ret. neqз philippũ errasse ꝙ eũ hospitẽ h̃ret. Verũ mira ri se q̃ cã timoris ludouico fuerit: ꝙ tãtoꝑe trepidaret cũ patrẽ facilẽ & maxĩe mãsuetũ fuisset exꝑtus: cui⁹ rei testes locupletes eẽnt gabriel vern⁹ & celestinẽsiũ aui nionẽn. p̃or: q ob rẽ ĩpam nicolai põtificꝗ romãi auc̃te ad eũ oratores aliq̃n cõuenerãt: ꝙ vero postulationib⁹ nõ acqeuisset mĩnie mirãdũ eẽ ꝓpterea' ꝙ ei⁹ postulata optimorũ virorũ snĩę repugnarẽt: q sentirent nequaq̃ decere vt fili⁹ a pr̃e atqз a regno ꝓcul abesset: cõsiliũ se cut⁹ hoĩm ĩproborũ. Expeditionẽ vero ĩ turcos ĩ ludo uici mẽtẽ ĩcidisse: se ꝓfecto admirari cui⁹ ipse ãnq̃ a pr̃e discederet nũq̃ meminerat. Idip̃m nihil aliud eẽ q̃ dila tionẽ vere erga patrẽ recõciliatiõis: eo maxĩe tp̃e cum hostis angl⁹ vigilãtissim⁹ eẽt regnũ frãcorũ repetere:

aduersuz quē milite opus erat. q vero dalphinatū vēdicasset: id ad terrę icōmodū nō eē cui⁹ icolę libertatē non amisissent: q̄s de hac re oratores ad dalphinū ituros sperabat: q nullius se icōmodi ꝑssura vexatos testarent. Verū neq3 lr̄is neq3 legatiōib⁹ ludouic⁹ moueri potuit ad patrꝭ ꝯspectū redire: diuq3 res i dubio fuit an bello tāta discordia finiret. S3 dissimlata res ē: itereaq3 carol⁹ iterijt. ¶ Dū hęc iter patrē filiūq3 agitāt rex hūgar⁹ magdalenā caroli filiā vxorē petit. Cui⁹ rei cā sexcētos eqtes turonū ad regē mittit cū isignib⁹ mūeribus. Erat laodisla⁹ triū regnoꝝ hūgarie/bohemię: atq3 polonię pnceps: cui⁹ ope carol⁹ ꝯstituerat i turcos exercitū aliqn̄ ducē. Qui supra aliq̄t ānos nicolao quinto romanā sedē moderāte ꝯstātinopoli ipij gręcoꝝ caput ceperāt ipatore trucidato. De q̄ re ad carolū franciscus philelfus scribēs eū diligēter admonuit: vt more maiorū suoꝝ fidei cām tutelāq3 recipet. Hāc ꝯstātinopolitanā cladē Mahumet⁹ turcoꝝ rex itulit q̄rto Calēdas iunij āno xp̄ianę salutꝭ Millesimo.ccccliij. Excipiūt a carolo legati icredibili appatu: S3 leticię & cōi omniū gaudio se ifoelix nūci⁹ admiscuit. Itaq3 nūciat laodisla⁹ mortē obijsse: cui⁹ iterit⁹ veneni suspitiōe nō caruit. Legati nihilomin⁹ nō miore cura accipiunt: comitati illustrib⁹ viris q publica eos ipēsa leuarēt donec i germaniā demigrarēt. Intermissis paucꝭ post hęc dieb⁹ petrus britonū dux diuturno morbo correpť⁹ iterijt. Qui successorē hūit richemōtū francię conestabilē morte post paucos dies absūptū. Quē secut⁹ frācisc⁹ aurelianēsiuz ducꝭ nepos ducaptū adept⁹ ē. ¶ Carolū deide mors excepit cū nūciatū ei fuisset q̄sdā potionē appasse q̄ iteriret. Ea re tā vehemēter turbatū aim iduit vt dies septē totos cibo abstineret: hortantibus maxime medicis se inedia magis q̄ morbo affici. Sed dum edendo vitę cōsulit coercitis arterijs cum stomachus nihil cibi reci-

Cōstātinopolis capitur.

Laodisla⁹ rex morit.

Carol⁹ egritudinē cōtrahit.

peret absumirur: die festo diuę marię magdalenes sacris xpiano ritu pceptis. Elatusq3 est ex magduno yue riēsi regia pōpa ī sepulchro maiorꝝ suorꝝ & ī diui dyonisij cœnobio sepult⁹. Rex pculdubio in quē fortuna asprime pmū desęuijt tāq̄ extermiare eū regno statuisset. Deīde blāde illū attollēs victorē gl'osuȝ atq3 dei benignitate pr̄ię restitutorē effec. Nā illd de eo scribi dignū ē q̄ discordātib⁹ de regno āglis dux eboraceñ. richard⁹ regnū affectās Hērico regi nō dissimłato odio aduersari cœpit. Cui⁹ cœptꝭ hēric⁹ occurrēs grādi exercitu pcto se cāpestri loco aggere & firmis munitiōibus vallato cōtinebat pstitutꝭ octo p circuitū portꝭ atq3 custodib⁹ sui gñis ne qs nisi not⁹ ī castra se conferret. Ad quē locū richard⁹ eboracēsis & varuici comes freq̄nti ppl'orꝝ māu īstructi pmouētes cū iā custodes clā haberēt amicos: vallū īgressi ad Hēricū pueneřt quē dephēsū occisis aliq̄t pcerib⁹ q̄ hērico circūsistebat: lōdonias deduxeřt pcedēte illū varuico q̄ ensem conestabil' more pferebat. Moxq3 ad arcē q̄ Hērici psidio tenebař succedētes cū illā obfirmatā īuenissēt: pfectos q̄ttuor viros īsigni nobilitate ad colloqū vocāt: pmittūtq3 iure iurādo adiecto vitā illis & fortunas saluas fore si arcē illis patefacerēt. Persuasi pceres r̄gi occurrřt: atq3 mox salutato hērico dū illū a tergo comitāř: orta ī ppl'o seditiōe qdā ī eos īsiliūt: vnūq3 illustrē appme virū: cui descallis cognomē erat mactāt. Reliq̄s postridie añ arcis portā capite mľctatos q̄drifariā exsecueřt. Fidei rara ē rō apd eos q̄ īperij pcupiscētia digladianř: q̄q̄ sceleris autorē pœna ñ ptereat. Itaq3 superat ex hērici familia dux sōbrecet⁹ q̄ iniq̄ aīo ferēs regē a cōiuratorib⁹ ñ sec⁹ ac captiuū teneri cōpl'esq3 suę cognatiōis fuisse intereptos: iuuētutē mľtā eorꝝ maxie q̄rū parētes aut cognati perierāt cogit: atq3 richardū ī planicie scti albōis īuētū plurimoq3 milite īstructū adorsus cū plerisq3 ali-

is necat. Cui⁹ caput amputatū q̄nquidē regnū affectauerat straminea corona illudi iubet. His hērici aduersitatib⁹ p̄mot⁹ carol⁹ lr̄as ad normānos dat: sināt absq̧ cōtrouersia anglos ad se hērici p̄tes secutos trāsfretantes regionē incolere: diuersariq̧ & ī ea libere negociari Tali ꝑfecto benignitate vsus est carol⁹ in eū q hostiliter illū sępenūero fuerat ꝑsecut⁹: tētauitq̧ quoad fieri p̄ eū potuit hērico auxiliari vt eū ī libertatē vēdicaret. Ad hūc modū humanarū rerū mutabilis cōditio ē: vt in sublime ꝓuectus casūrū se merito formidet: deiect⁹ aūt nequaq̄ aīo tabescat. Hērico fœlicia initia fuere: carolo cōtra. deturbat⁹ ille regno est: hic in regnum post multas aduersitates gloriose exaltat⁹: & victorios⁹ appellat⁹. Pridie mortꝫ ei⁹ visus est fulgētissīm⁹ cometa tāti prīcipis interitū ꝓcurrēs: & futurorū nunciator.

LEni & māsueto p̄rī asper & vehemēs fili⁹ successit ludouic⁹: cōsilio pręceps / īgenio vario & domesticis vix satꝫ ꝑspecto. Nec dubia fides fuit carolum iuniori suo filio carolo regnū si cōmode potuisset relicturū: sed belli seminaria execrat⁹ ludouici mores atq̧ absentiā lōganimiter tolerauit. Cogitauerat enī diu tacit⁹ bellū in Burgūdos mouere: plerisq̧ sibi assentiētib⁹ ꝓcerib⁹: & cū ad id ꝑpēsus eēt: expectabat tm̄ belli aliquē motū a burgūdo excitari: ne tā autor dissēsiōis q̄ ꝓpulsator iniurię eē videret. De caroli morte nūcio accepto: p̄multi q officia magistratusq̧ admīstrabāt ad ludouicū ꝑten⁹ gratulabūdi se in Hānoniā ꝯtulerūt: sciscitaturi ab eo qd illos facere ꝓciperet: impetraturiq̧ de suis magr̄atib⁹ & officijs stabile firmamētū. Fuere q pecuniā ærario debitā & ad hūc diē cōseruatā ludouico nouo atq̧ inopi regi ꝑsoluerūt. Quattuor tm̄ ex oī nūero petitorū admisit. Petrū orfauerīū / nicolaū louuerīū / q̄s ad rōcinia regiorū cōputorū cōsiliarios instituit: iohē bailleto: req̄sta-

rum cōiudice & in cācellaria referēdario ordinato: sy- monē carolū in eū quē prius magistratū gerebat resti- tuit / q̄q̄ iā fere ętate defect⁹ eēt: & nō nisi lectica iter cō ficere posset. Reliq̄s magno nūero parisiū remisit: eius aduētū p̄stolaturos. Interea cōfluūt ad ludouicū orna tissimi quiq; pceres q sacrādū nouellū regē remos per ducerent. vbi iouenell⁹ loci archip̄sul eū more maiorū vnxit atq; bn̄dixit. Quo mysterio absoluto Ludouic⁹ ad parisios pten⁹ pfect⁹ est: nec facile scripserim q̄ fa stu & pōpa a pisiacis sit except⁹. Nā vt sileā ppl̄i ex oī francorū impio cōcursum q ad festū diē cōuenerat: mi ra erat p oēʒ ciuitatꝭ publicā viā ludoꝝ frequētia: glo- riātib⁹ inter primos burgūdis: q i regnū sua opa redu cē Ludouicū post lōgū a p̄re discessuʒ iactitabāt. ¶ Ex- actis per hęc solēnia aliquot dieb⁹: cū philipp⁹ burgū dorū dux domū repetere cuperet: regē magnopere co- hortat⁹ est: irā si quā aīo in pceres ꝯcepisset deponere obliuisci prorsus atq; oblitterare q̄ p̄terita erāt: satꝭ ad modū esse illi q̄ nullo tumultu rex esset & vocaret: et q̄a frater illi eēt debere adolescētē amare atq; āplecti: & p̄ris hęreditatē cū illo legitia portiōe diuidere. Hæc atq; siīa multa locut⁹ philipp⁹ ludouicū dimisit: picar diā reuisur⁹. ¶ At Ludouicus q exulceratū aīm h̄ret: & patrias leges iam didicisset: exteris morib⁹ p diutur num vsū imbut⁹ multa partim suo īgenio: pti eorum qui absentiā a p̄re exiliū fuisse reputabāt: agere cœpit & prīcipes īprimis parui admodū habere Venationis oēm ppe cōsuetudinē prohibēs: ita vt piaculum esset aues aut canes alere: cassib⁹ vti: īsidiari ferꝭ animātib⁹ nisi quoad ipse pmitteret. Et q̄d illi maximū ad eas q̄ supuenerūt discordias momētū fuit: magnope nixus est infime sortis hoīes p̄ pcerib⁹ opulētos sublimesq; facere: quos ad suas vehemētes volūtates obsequētis- simos eē cupiebat. Nō eni ęq̄nimiter ferebat si q̄s dicē

ti vel imperāti sibi quauis rōne aduersaret̃ pl⁹ suopte ingenio q̃ cuiqꜫ sapiētissimo fidēs. Fuit illi post annos aliquot inter ꝑcipuos domesticos iohānes de lude, iohānes balua quē cardialē rōanū sub sixto q̃rto atqꜫ innocētio octauo ipsi vidim⁹. Iohes heberg⁹ post baluā ebroicen̄. pręsul: dn̄s de foresta / oliuerius dyabol⁹ quē ludouic⁹ sublata dyaboli appellatione malum: deide dāmam cognominauit: stephan⁹ ostiarius. Quib⁹ ministris pro sua voluntate diuerso tp̄e vsus est. Accessit his lōgo post interuallo doyacus versut⁹ imprimis & temerari⁹: supraqꜫ generis sui cōditionē audax. ¶ Ab his vt q̄sqꜫ p̄ vices ludouico obseq̄bat̃ posthabiti principes & magna pars nobilitatis: desciscere a Ludouico: seqꜫ & suā dignitatē tueri constituunt. Igitur clandestinis nuncijs quid singuli sentiant sciscitātes: postq̃ de sententia illorū satis constitit: britonū dux Frācisc⁹ oratores ad ludouicū qui pictauię agebat mittit: simulans nescio quid qđ vtriqꜫ vtile esset. Nec repugnat ludouicus tantū petit ducē ad se venire: q ab oratoribus ꝓmissa ꝑsens cōfirmet. Dant fidē legati id se facturos seqꜫ propediē vna cū suo principe reuersuros. Cum illi pictauia a rege abeuntes: duodecim tm̄ passuum milia confecissent: clam dilapsus carolus regis frater: ad eos se cōtulit. in britanniāqꜫ festinanter profectus est: quo illū præcesserat iohes Dunensis comes discessionis caroli maxime cōsultor. Sic enim inter pricipes cōdictū erat. Nec defuerunt permulti proceres: qui eū mox relicto rege seq̄rent̃. Qua re cognita iohānes borboniorum dux (q ludouici sororē in matrimonio habebat) apto bello insurgit: & quicquid regij fisci in suis terris erat occupat. Crussolūqꜫ & trainellū atqꜫ doriolū ꝑmores fere reg͂ aulicos ī custodia ꝯtinuit. Deditqꜫ sedulo operā eximere de diui anthonij bastilda āthoniū chabanū q illic ludouici edicto seruabat̃. Itaqꜫ eodē ferme

tpe q̄ hęc gerebant. Anthoni⁹ noctu ad ducē aufugiēs magna lęticia ab eo except⁹. Quippe q̄ ludouicū non diligeret: & futuro bello cōmodissim⁹ eē sperabat. Huius ergo tā manifestę defectionis initio turbat⁹ Ludouic⁹: carolū de melduno/iohēm baluā/& iohēm pręuostū ad parisios statim cū litteris mittit quib⁹ ciuitatis rectores & p̄mos ciues monet: eminētis ob caroli fratris a se defectionē piculi. Intelligere se principes arma aduersum se mouere: op⁹ ideo eē vigilantissima custodia ne noui in ciuitate mot⁹ ꝑdirēt. Vnā eorū ciuitatē esse regni caput: vnde reliquę vel belli vel pacis exēplū accipiāt. Si in fide parisij pmaneāt: nihil sibi timēdū esse q̄ cōiurati moliant. Ea orōne ꝓcliues ad audiēdū parisij excubias cōstituūt/ adhibitis p̄marijs portis custodib⁹ aliq̄t etiā prorsus obstructis. Cathenas p̄terea q̄ ad viarum cōpita negligētius curabant reficiūt. Hęc dū pisij gerunt: anthoni⁹ chaban⁹ custodia elapsus p vastiniū iter faciēs/sanctū forgeū & sctm̄ mauriciū (quas arces goffrid⁹ cuer⁹ pręsidio tenebat) capit: bonis oīb⁹ direptis ipsoq̄ goffrido captiuo abducto. Insurgētib⁹ tot reb⁹ nouis: Ludouic⁹ accito renato Andegaueñ. duce (quē sicilię regē appellabant) & Carolo cœnomānorū comite fortē. xxx. fere miliū militū exercitū cogit. Sed cū dies nō paucos ibi morat⁹ parū admodū ꝓficeret: attributa renato caroloq̄ fratrib⁹ pte copiarū q̄ britonū cœptis obsisterēt: reliquū exercitū ī bituriges ducit Biturigē tn̄ ciuitatē p̄terijt: quā magno p̄sidio a Borboniēsi notho fratris sui caroli nomīe teneri accepat: moxq̄ ī borbonio (qđ biturigib⁹ vicinū est) ꝓfect⁹: castellū sci amādi expugnat. Nec multopost mollissonij in ludouici ptātē venere: cedēte loco iacobo borbonio oppidi p̄fecto. ¶ Per hos dies cū nōnulli ex p̄sidio scti Forgei satellites moretū īcurrissent: ideq̄ q̄sdā qui eo loci ex senonib⁹ hospites diuersabant noctu abduxis

Ludouic⁹ copias cogit.

sset: re cognita ludouic⁹ iubet põtes chamosij & de bel lomõte dirui. Iã enĩ fama erat carolũ philippi burgundorũ ducꝭ filiũ q ex cõiuratis erat copias cõtraxisse: vt cũ alijs cõiuratꝭ iũgeret exercitũ: nec mẽdax fama erat Nã anthoni⁹ philippi noth⁹ adiũcto burgũdionũ marescallo: cũ aliquot cohortib⁹ ꝑcurrẽs caroli exercituꝫ royam & mõdideriũ occupat. Erãt apud peronã tunc tpis in ꝑsidio comes niuerñ. & Ioachin⁹ roald⁹ frãciæ marescall⁹ cũ q̃ttuor milib⁹ armatorũ: q cognito caroli aduẽtu: relicto ad oppidi custodiã aliquot ex nobilitate francorũ viris & qngẽtꝭ sagittarijs peronã deserẽtes mox Nouiomũ Cõpẽdiũq; se cõtulerunt. His belli motib⁹ dũ picardia agitať: ludouici soror Carlota borboniorũ ducꝭ cõiũx ex viri cõsilio sctm̃ porsanum (vbi rex agebat) petit / finẽ discordijs positura. Sed ĩtẽtiõe frustrata rionẽ (q̃ dux ex molinis ĩterim se recepat) reuertiť. ❡ Eodẽ tpe scti mauricij arx dedẽtib⁹ se ijs q in ꝑsidio erãt a carolo meldunẽsi recepta est. Iussi q̃ʒ sunt pisij arma domi ĩ expedito seorsum hr̃e: facere de muris nocturnas excubias: faces p cõpita & p domos laternas noctu accẽsas ponere. Conat⁹ ẽ rex illis dieb⁹ ex schola parisiẽsi delectos habere armatos qb⁹ ad belli necessitates vtereť. Pręerat aũt scholę rector guillermus fichet⁹ magni aĩ vir: doctrina & dicẽdi arte potẽs Fichet⁹ q in caligine iacẽtib⁹ hũanitatꝭ studijs lumẽ mea ętate attulit: excitauitq; cõplures latine discere & eleganter loq. His igr̃ acceptꝭ a rege de armãdis scholasticis lr̃is: cõcione gñali habita disertã habuit orõnẽ: q̃ verit⁹ nõ est: repugnãtẽ ludouico sñiam dicere q̃ maxĩe ꝓbatus atq; clar⁹ fact⁹ est. Nã cũ bessario gręc⁹ cardinalis post aliquot annos romana apud regẽ legatiõe fungeretur audita fisceti fama eũ ad se accersiuit atq; in vrbẽ duxit cõmẽdãs illũ Sixto q̃rto romano põtifici. Extãt ei⁹ ficheti rhetoricoꝝ libri orones q̃ʒ atq; ep̃le. Bessarionis

aũt op⁹ est defensio platonis aduersus trapezũtiũ: qui platoni conuiciat⁹ aristotelẽ illi pferebat. Sollicitis ad hũc modũ pisijs: carol⁹ philippi fili⁹ ferox iuuenis (a quo auxilij plurimũ reliqui cõiurati pncipes expectabãt) copias ad põtẽ maxẽtij q est ad ysarã ãnẽ ducit. Cõdixerãt aũt ij q arma aduersus ludouicũ parabãt: se iõ cõuẽturos vt populũ vectigalib⁹ pssum: & pene seruũ in libtatẽ vidicarẽt. Adeo solers ẽ male errãtiũ cautio vt iusticię velamẽ suę iniqtati ptẽdant. Incedẽs igit cũ exercitu carol⁹: libertatem ppło passim pponebat: specie beniuolẽtię plebẽ sibi cõciliãs. Ei⁹ põtis atq arcis pfectũ maderũ petri orsauerij vicariũ pecunia carol⁹ corrupit / arcẽq recepit. Indeq flumie traiecto: castella qdã mimo negocio pten⁹ occupat. Venere quoq in ei⁹ ptãtẽ belliloc⁹ & dõmartin⁹. Mox occupato latiniaco libellos rõnũ regij fisci burgundi diripiũt atq icẽdũt: exactis vectigalib⁹. Salis itẽ prõptuarijs patefactis: potestatẽ faciũt sumẽdi salis: pcio mercatoribus tm persoluto: atq ita a tributo libera oia esse pnũciãt. Grassãte ad hũc modũ carolo ioachin⁹ roald⁹ veritus (qd vero simile erat) burgundũ parisiũ pficisci cũ bona eqtum manu i ciuitatẽ se cõtulit. Interea aũt ludouic⁹ Rionẽ in aruernia obsidet: q borbonij atq nemorsi duces armignyac⁹ pterea comes & albret⁹ se receperãt. Erãt in exercitu ludouici qttuor & vigiti milia armatorũ lõgo militię vsu spectatorũ: quorum nũero & robore territi duces de pace ad ludouicũ nũcios mittũt. Iurãtq (si regis gratiã recuperẽt) se illi pbe sincereq inseruituros: nauaturosq diligẽtẽ operã vt reliq sibi cõfœderati pricipes i beniuolẽtiã redeãt & fidẽ seruẽt. Deq ea re parisiũ ad regẽ nũcios ad. xviij. kał. augusti legaturos. Qd si alia pricipib⁹ mẽs maneret: se nihilomin⁹ cõstãti fide ꝯuẽta cõpleturos. Hęc cõuẽtiõis formula adhibitis aplicis scribis litteris mãdata est: pœna excõicatõis in

Libertas populo pponit.

Riona obsidet

ꝑuaricatores adiecta. Quę oĩa parisijs referre carolum charlaiũ vigilũ ꝑfectũ ludouic⁹ iubet. Qua re cognita decernunt̃ ĩ vrbe ad diuę katherinę vallis scholarium ędẽ supplicatiões. Interĩ cõpositĩ acieb⁹ carol⁹ burgũdus ad sctm̃ dyonisiũ castra facit: atq postridie sctĩ clodoaldi põtẽ missis aliq̃t cohortibus occupare ꝯstituit. Quẽ tertio oppugnatũ tãdem (dedẽte se ꝑfecto iacobo mairo) hostĩ obtinet. Et ne regni caput pisiũ timide ꝑterijsse carol⁹ videret̃: ꝓmotĩ copijs caduceatores præmittit q̃ liberũ p ciuitatẽ trãsitũ petãt. Id si nõ ĩpetrẽt dicãt carolũ vĩ illaturũ ciuitati. Pręerãt eo die portę q̃ ad scm̃ dyonisiũ ducit petr⁹ orfaueri⁹ & iohes põpãcurtus: q cũ rñsum dare caduceatorib⁹ ĩcipiũt: ecce burgũdi copias oẽs ad sctm̃ vsq lazarũ ꝓgressas ꝯspiciũt: q̃si incautos custodes ĩtercipe sparẽt. At armat⁹ ppl̃s & cũ suis Ioachin⁹ roald⁹ acerrime restiterũt. Moxq ĩ ꝓximũ cãpũ hostĩ acie instructa ꝓgrediẽs (aliquot ex suis interẽptis) ciuitati cõminat̃. Sed cũ ex muro tormẽta ĩ suos frequẽter iaci ꝯspexit copias reduxit. Moxq seq̃na p sctĩ clodoaldi põtẽ trãsmisso: cũ accepisset ludouici fratrẽ cũ britõib⁹ p belsiã iter facere ad montẽlericũ ducit. Iã eĩ rione discesserat ludouic⁹ & magnis itinerib⁹ pisiũ appetebat: certior fact⁹ de burgũdoꝝ accessu. Veꝝ cognito φ a tergo frat̃ / & a frõte burgũd⁹ copias hr̃et: nũeroso pedite q eũ seq̃bat̃ nõ expectato chartras cũ multo eq̃tatu cõtẽdit: rat⁹ burgũdũ pri⁹ fundere: q̃ cũ illo britones iũgerent̃. Eo vbi castra carol⁹ habebat cũ puenisset rex nulla sui curãdĩ mora militi ꝯcessa: feruẽs furẽsq ĩ hostẽ ꝓgredit̃. Fuit ꝯgress⁹ suo ĩitio formidabilis & nõ ĩcruẽt⁹. Nã q ĩ ꝑma acie burgũdi pugnabãt plurimi se ĩ fugã ꝓripiũt. Fuereq ex illis pq̃ multi fuga capti atq occisi: hui⁹ rei fama ad pisios ꝓlata: arma q̃sq rapit atq p agros effũdit̃: ꝑhẽsur⁹ ex fugiẽtib⁹ ꝑdã. Vidi ipe frequẽtes captiuos dissolutĩ armis vulne

Pugna apud mõtlericum.

ratos in ciuitatẽ deduci. Et ppl̃m oẽm nõ sec⁹ ac incerta victoria exultare. sed ludouic⁹ sctĩ pauli comes reliquam burgũdorũ aciẽ in statione atq; ordine cõtinẽs: ludouici vires sustinere fortissime militẽ admonebat. Ludouic⁹ aũt hoste parti fuso reliquos adorit: q se curribus tanq̃ vallo atq; munitiõib⁹ circũsepserãt: cõuersis in frãcos tormẽtis qb⁹ nõ paucos clari nois eqtes ꝓstrauerũt. Itaq; cõserta pugna ptinacissime dimicatũ est: ita vt ludouico nõ lõge emineret piculũ inter suos fortiter ꝓliãti. Et burgũdo q̃q; fortuna minata est: quẽ semel a gaufrido de sctõ belino: iterũq; a gilberto grassaio ꝯprẹhẽsum sui eripuerũt. At eqtes frãci tãetsi magnis virib⁹ in hostẽ vecti ꝯplures ꝓsternerẽt: nemo tñ peditũ pone seq̃bat q ꝓstratos iugularet: q̃obrẽ spaciũ erat deiectis exurgẽdi: & prẹliũ instaurandi. Pugnatũ est varia fortuna vsq; ad vesperã decimẹsexte diei iulij mẽsis: donec milites scoti q regij corpis custodiã gerebãt: aĩaduertẽtes ludouicũ graui ĩ piculo versari (Nã die tota p ẹst⁹ & cẹdes nihil sibi desũpserat: & sexcenti eqtes q̃s cœnomãnorũ comes: mõtalban⁹ marescall⁹: & gargassal⁹ ducebãt ꝓlio exterriti turpiter deserto ludouico aufugerãt) assũptũ regẽ in arcẽ mõtlerici pduxerũt / atq; ita ꝓliũ dirẽptũ est: manẽte ĩ sua statiõe burgũdo. Cẹcidisse ex vtroq; exercitu sexcẽti supra tria milia mẽorant. Inter frãcos occubuit petr⁹ brescy⁹ / Gaufrid⁹ de sctõ belino / & floq̃t⁹. Ex burgũdis lõge pl̃es. Enĩuero pricipis custodes oẽs ꝓpe ĩterierũt. Recreato paululũ rege ꝯsiliũ fuit corboliũ se cõferre: atq; inde parisiũ ꝓficisci. Cũ corbolij eẽt: accepto ꝙ carolus burgũd⁹ eo ĩ loco vbi pugnatũ erat pnoctaret: nõ inqt mirari illũ op; in cãpo manere: cui neq; ciuitas vlla / neq; arx ad diuersãdũ patet. Scdo post ꝓliũ die ĩ ciuitatẽ ludouic⁹ venit. Vbi itercenãdũ dũ casũ fortunãq; suã cõuiuis memorat: multa fortiter sapiẽterq; locut⁹ est: in

certã istabileq̃ hoim cõditionẽ causat⁹. Callebat ei lit teras & supra q̃ regib⁹ mos ẽ erat erudit⁹. Vñ & m̃ltos ad illachrymãdũ ꝓuocauit. Nihilomin⁹ se iterꝝ i hostẽ ductuꝝ differebat. Sed a prudẽtib⁹ dissuasus parisij se cõtinuit, Habuit siqdẽ ad eũ egregiã orõnẽ guillerm⁹ q̃drigari⁹ parisian⁹ p̃sul: q̃ rerũ pręteritaꝝ mẽorẽ cũ lu douicũ reddidisset: sequẽtiũ rõnẽ habere hortatus est. Decere regẽ cõsilijs oĩa ꝓuidere.. circũse hr̃e boni ęq̃ꝗ amãtes viros: q & pacis trãquillitatẽ seruẽt: & belli mo tus modestia atq̃ iusticia moderent. Pręsulis oratione rex adduct⁹: deligi sibi viros spectatos iubet q ad eius cõsiliũ q̃ȝ die vna cũ cęteris veterib⁹ cõsiliariis accede rẽt. Itaq̃ ex ciuib⁹ sex: ex plamẽti senatu totidem: exq̃ parisiẽsi schola pari nũero ꝓbati hoĩes id negocii rece perũt: durã ꝓfecto ꝓuiciã si principis vehemẽtiã attẽ das: quã breseyus viuẽs p facetiã lepide aliq̃n exp̃sserat Insidẽs eni exiguo equo ludouic⁹ dũ venatũ exiuisset sequẽti orõne a breseyo est iterpellat⁹. vnde inq̃t sere nissime rex tã fortẽ equũ nactus es? Cur ait ludouicus (bresey) id cẽses: q̃nqdẽ pusillus est? Quia te breseyus i quit & cõsiliũ tuũ totũ vna cõportat. Nõ dissimili ca uillatiõe rursus regẽ taxauit: cũ a rege angloꝝ orato res ad eũ venissent. Nã q̃rente ab familiaribus aulicis Ludouico: qd in oratores anglos pręcipuũ sine suo sti pẽdio munus cõferret: est breseyus inq̃t tibi cantoꝝ ec clesiasticorũ frequẽs chorus quos nõ magni existimas, nec eorũ canticis oblectaris: cẽseo illos qb⁹ facile care bis: oratorib⁹ vniuersos dones. Subrisit Ludouic⁹ tã etsi intelligeret p cauillationẽ id a breseyo dictũ eẽ: ꝓ pterea q̧ ad rẽ diuinã & ad curarũ leuamẽ cantorũ har moniis ipse perraro vteret. Enimuero decoros rerum mũdanarũ a maiorib⁹ obseruatos ritus & mores ludo uicus neglexit: & demissa regia maiestate: multis ad cõ uiuiũ admissis populariter discũbebat: obscœne inter

Ludouici mores.

dũ loquẽs: prȩserti cũ de mulierib⁹ sermo incideret Ne
q̧ sumptuosa veste iduebaẽ: neq̧ curialiũ pompa gau-
debat. Fuit eni illi a mõtlerici pugna intẽt⁹ summope
ad sui custodiã anim⁹: vidictȩ atq̧ progãdi iperij appe
tẽs: & lõgioris vitȩ lõge cupiẽtissim⁹. Studuit p̃terea q̃
plurimas copias hr̃e. Quib⁹ cũ stipẽdia tribuere cõmo
de ipe nõ posset (occupatis a cõiuratis locis vñ hȩc per
cipi solebãt) pecuniã a parisijs mutuo petit. Quã vt po
te grãdẽ cõferre nõ pauci ciues pnegarũt. Indignat⁹ p
pterea ludouic⁹ quosdã regio magistratu atq̧ officiis
amouit: ad oẽm prsus casum suspiciosus: nec v lli satis
credulus. Inde patuit delatorib⁹ ad multorũ pniciẽ via
Nã accusatos cõpl'es fuisse accepim⁹: q leuibus causis
nõ auditi: extincti sunt. ¶ Per idẽ tp̃s iohẽs burgensis
q dñm suũ iohẽm berardũ parlamẽtei senat⁹ cõsiliariũ
i britãniã secut⁹ fuerat: gratianusq̧ & frãcisc⁹ meriode⁹
frẽs: offensȩ maiestatis crimiati i flumie seq̃na demersi
periere. Et post aliq̃t dies petr⁹ gueroldus q̃ a britonũ
duce parisiũ explorator venisse dicebaẽ capite punitus
atq̧ ide i partes q̃ttuor sect⁹ est. Fœmiæ p̃terea aliquot
& parisiani ciues delati q̧ cũ cõiuratis sermonẽ contu
lissent i pfluẽto noctu extincti sunt. Nihil ei tutũ a de
latorib⁹ erat. Satis ad iteritũ erat fuisse quõlibet accu-
satũ. Sed ad cõiuratos redeo. ¶ Burgũdus victoria ad
montẽlericũ habita: gl'iabũdus stãpas petit vbi ludo-
uici frẽm & britonũ ducẽ cõuenere accedẽtib⁹ ad eos re
liqs cõiurat: atq̧ eo loci captato ꝯsilio post qndecimũ
diẽ in vastiniũ mouent. occupatq̧ priuinũ moretũq̧.
Aduersum quos sallazardus & q sub ioachino roaldo
militabãt ad yonã seq̃nãq̧ vt trãsitu hostẽ phiberẽt p
gressi: qñqdẽ nũero militũ lõge iferiores eẽnt retro ab
ire: atq̧ ita nauib⁹ apud moretũ repertis coniurati yo
nã seq̃nãq̧ amnes exuperãt Erat iter cõiuratos iohẽs
renati filius dux calabrię quẽ postq̃ cũ copijs i agro an

Conueniunt apd stãpas pñcipes.

tissiodorēsi venire ludouic⁹ accepit: dñm ꝑcigniaci & xp̄oforū palardū ad eū mittit si forte ad se magnis pollicitationib⁹ adducere possent. Nā quia ob neapolitanū regnū patris sui renati noīe aduersus ferdinādū alphōsi aragonēsis regis spuriū bellū suscepisset: & tāto bello p semet haud satis eēt: spe ludouic⁹ ducebat eū ī grām reuocādi: dū auxiliaturū se illi ī eo bello ꝓmitteret. Sed cōstāti aīo dux iohēs: ꝓpositi tenax ad cōiurat iōis socios ire ꝑseuerat. Qua recognita rex parisiacis reb⁹ cōsulēs: sagittarios pedites quos frācos supra appellauim⁹ q ex normānia recēter venerāt: ad ꝑsidiū ciuitatis cū q̄drīgētis eq̄tib⁹ ordīauit. Moxq3 rothomagū ꝓfect⁹ est misso ad parisios comite deu: q sui loco vrbis belliq3 rōnē haberet. ¶ Et cū p cloacarū fossas qb⁹ sordes & purgamēta ciuitatis p paludes eluunt multę salices plātatę excreuissent ita vt ad cōstituēdas īsidias oēs perfacile accōmodari posse viderent: oēs magno possesso palurū īcōmodo deiectę sūt. Tumulus vero q exportat ruderib⁹ atq3 q̄squiliis vrbis ad diui dyonisii portā excreuerat iussus est effodi. Sed ꝯueniētib⁹ ad op⁹ plurimis plebeis/cū res parū ꝓcederet: relicto inani negocio: aggeres ītra pomeriū atq3 tabulata ad vrbis tutelā extructa sūt. ¶ Interī cōgregati prīcipes charētoniū pōtē capiūt: recipiētib⁹ se ad parisios ijs q ꝑsidio fuerant designati. Pōte capto postq̄ hostes sequanā traiecerūt: ludouici frater Carol⁹ beautā q̄ matronā versus: saltum vicēnarū claudit ad diuersandū occupat. Dux britonū ad sctm̄ maurū cōcessit. Carolus philippi filius conflanū (qa paternę ditiōis erat) ꝓfect⁹ est: plurimę autē ex britonib⁹ burgundisq3 cohortes in ipso saltu sub diuo statiōnē habuere. Quod vbi comes deu cognouit. Rāburū ad cōiuratos legat: atq3 cōmittit sciscitari ex p̄ncipib⁹ quid sibi velit tantus armorū apparatus. quā mētē in regē atq3 rēpublicam ipsi gerant: se parisii esse po

Salices salices ruderes deiiciunt

Rāburus ad cōiuratos missus.

situ͂ a Ludouico moderatore͂ q ad ŕcõciliatione͂ & beniuole͂tia͂ magis q͂ ad bellu͂ animu͂ inte͂dat: si ad re͂ cõpone͂da͂ mediator admittat. Talibus ma͂datis edoct⁹ ra͂burus ad principes pgit. Sed ei⁹ legationis exitus soli comiti q ra͂buru͂ miserat cognit⁹ est: ne in vulgo forsitan temere plata deterioris fortunę metu ppl's ad res nouas iclinaret. Vix eni͂ ra͂burus reuerterat: cu͂ hostis i planicie vbi diui anthonij ca͂pestris mõasteriu͂ est se late diffudit. In que͂ pdeu͂tib⁹ parisijs leuib⁹ p̄lijs paruo vtriq͂ dãno certatu͂ est. ¶ Insequẽti die Carol⁹ ludouici frater ex cõfœderatoꝝ sibi principu͂ snia lr̄as q͂ttuor ad parisios mittit. Ciuib⁹ vnas: parlame͂teo senatui alteras: clero tertias: reliq͂s parisiacis scholasticis. Quaru͂ hęc snia fuit. se cu͂ illustriorib⁹ regni principib⁹ nõ hostili aio sed reipublicę gr̄a cõuenisse: mitterẽt ad se paucos sapie͂tes & spectatos hoi͂es: qb⁹ coitionis eoru͂ causę fiere͂t cõmunes. Cognitis lr̄is legant ciuium noi͂e iohãnes choart⁹ castelleti pp̄tor / fra͂cisc⁹ hasle & arnoldus oleari⁹. Ex clero thomas courcellus / iohe͂s de oliua theologi doctores: & Eustacius oleari⁹. Ex plame͂ti collegis iohe͂s boule͂gerius / iohe͂s sellarius / iacobus fourneri⁹. Ex schola parisie͂si iacob⁹ iuni⁹ / iohe͂s olearius / iohe͂s mõtigniac⁹: & enguerra͂n⁹ pare͂ti medicus. Hi oe͂s duce guillermo q͂drigario parisiano põtifice ad principes se cõferu͂t. Quib⁹ in cõsiliu͂ admissis iohãnes dune͂sis comes principu͂ vice causas eoꝝ vocatiõis edisserit. Accepto quid animi principes habere͂t. legati ad cõsiliu͂ qd̄ in ędibus publicis ciuitatis ei⁹ rei cã paratu͂ erat reuerte͂tes: principu͂ sniam ad insequẽte͂ modu͂ detuleru͂t. Principes ludouici mores ia͂ diu considerasse: ppl'm nõ modo vectigalib⁹ insuetis & seruitute p̄mere: sed se quoq͂ & oe͂m fere nobilitate͂ cõte͂ptui habere: oi͂a p sua volu͂tate gerere: se lege͂ se iudice͂ se parlamentu͂ esse: omne͂ regnandi spem in armis & militibus re-

Oratores ex parisiis ad cõiuratos.

Relatio oratorum

ponere: domesticos ex humili gñe sibi cõparare: q illi assententᷓ: q quodlibet iperãti pareãt studere, prsus pares illos pncipib⁹ facere. Delatorũ plena esse oĩa: nemini suas opes: sed nec vitã i tuto esse. Proscribi relegari ob friuolã suspicionẽ q̃plurimos nihil iã auctis principib⁹ relictũ esse. feris & beluis plus securitatis & libertatis q̃ hoĩb⁹ eẽ: pecuniã & fiscũ in nullius pẽsi hoĩes largissime, pfundi: pẽsiones illis annuas sine mõ dari q̃ principib⁹ adimunᷓ. Iã pxĩe instare vt ad vnũ singula atq; oĩa itẽperãter ptineãt. Eas causas pricipes mouisse vt instructi ad suã tutelã armis ad regiã vrbẽ (a q̃ cõmune frãcorũ iudiciũ petaᷓ) coiuisse: vt more maiorũ cõsilio cleri, pcerũq; & ppl'i cõtracto: de reb⁹ cõibus quiete agi possit: Ludouicũ qdẽ illoꝝ & regni frãcorũ regẽ esse: sed eorũ muneris atq; dignitatis esse: hortari atq; ꝯmonefacere illũ: maiores suos imitari: patrijs legib⁹ vti: in suo quẽq; iure atq; cõsuetudine ꝯtinere. vectigalia moderari. misereri ppl'i: cui fortunarũ nihil pp e sit. Igiᷓ petere in vrbẽ sine vlla iniuria aditum. Hęc sunt inqt q̃drigarius q̃ a principib⁹ dicta vobis deferẽda accepim⁹. ¶ Relatione cognita de cõuẽtu cõmuni cogẽdo sñia placuit: neq; vrbẽ illis negãdã eẽ: si fide data iniurijs abstinerẽt: soluerẽtq; qcquid ipẽsę ipi i vrbe facerẽt. Et hoc qdẽ (si ludouic⁹ assentiaᷓ) cõcedẽ cõtio rñdit. sine cui⁹ assẽsu nihil temere se agere licebat. Qua de re postera die legati ad principes reuerterũt parisiorũ sñiam renũciantes. At pręfecti militũ quos psidio ludouic⁹ reliq̃rat cognito parisiorũ rñso: suos milites recẽsuerũt: & militari ordĩe pambulauerũt ciuitatẽ/ instructi armis tanq̃ ad pliãdũ accincti. Ea re ppl's exultabũdus spem meliorẽ cepit. Addidit quoq; animũ mõtalbanus admirald⁹ cũ copijs eo die adueniẽs. ¶ Nec pigritat⁹ est ludouicus a normãnia cũ ipedimentis & bona peditũ atq; fossorũ manu reuerti/ ne p ei⁹ absen

tiã cõiurati i ciuitatẽ reciperẽtur. Nõ ei parũ suspectos habuit parisiẽses: ꝙ se icõsulto nũcios ad principes de misissent. ¶ Reditu ludouici cognito: pricipes totis se re copijs cũ magno tubarũ & tubicinũ classico per seq̃ nę ripã ad diui antonij planiciẽ in ꝓspectu parisiorum ostẽtãdi sui cã cõuenerũt. In q̃s nulla eruptio facta est: stãtib⁹ sũmo silẽtio ad custodiẽdos muros armigeris: et ex parisiacis ciuib⁹ nõ paucis. Ad vesperã aũt ei⁹ diei & isequẽtib⁹ aliquot dieb⁹ cũ rursus se ostẽtaret hostis occurrit illi ex ciuitate miles: & nũc ad ãthonianã: nũc ad dyonisianã portã ꝓlia: militari q̃dã iactãtia cõmisit. ¶ Interi ludouic⁹ edoct⁹ q̃ fuisset de recipiẽdis in ciuitatẽ principib⁹ snĩa / eos ꝓscribit q in eã snĩam venissẽt iohẽm oleariũ / eustaciũ & arnoldũ eiusdẽ cognominis & generis ciues Iohẽm choartũ & Frãciscũ haste. Quadrigarius qdẽ põtifex q̃q̃ maxie regi suspect⁹ atq̧ exosus eẽt / nõ tñ in ꝓscriptorũ numero habit⁹ est. Naʒ ꝙ homo integer & sanctę ęstimationis habebat / in eũ temere seuire ludouic⁹ tẽperauit. Carpebat nihilomin⁹ atq̧ repħẽdebat antistitẽ ꝙ ad hostes se iscio ꝓdijsset. Augebat crimẽ iohẽs ꝓfessione monachus albigensiũ põtifex & romanus cardialis natiõe Burgũdus homo lr̃arũ opinione clarus: q q̃drigarij ad cõiuratos ꝓfectionẽ ad crimẽ maiestatis referebat. Nec dubium fuit Ludouicũ id sollicite curasse: q̃ aliquãdo cã q̃drigarium i aliã eccl'iã traducẽt. ¶ Sed paucis post ãnis cũ põtifex vita fũct⁹ epigrãmate & sepulchro se digno honorat⁹ in æde virginis esset: Ludouic⁹ laminis ęneis qb⁹ epigrãma q̃drigarij inscriptũ erat alterũ adijcere iubet: famæ hois maxie repugnãs atq̧ aduersariũ. ¶ Per id tẽpus certior fact⁹ rex Carolũ burgũdũ statuisse e regiõe cõflani extruere põtẽ ꝑ quẽ in alterã seq̃nę ripã traduceret exercitũ. egressus ciuitate: fossorũ magnũ nũeruʒ ad eã partẽ ducit: q fossas aggeresq̧ ad ꝓhibẽdũ hostẽ

Pena i oratores qui ad cõiuratos legati fuerũt.

cõcinarēt: disposito pedite ad fossores cõtra burgũdu ꝓtegẽdos. Sed callidus hostis cũ materiã iã in prõptu dolatã haberet: paulo supra cõflanũ ad portũ q angl⁹ dicit põtẽ extruit/funib⁹ ad oppositã fossorib⁹ partem firmissime colligatũ. Et iã trãsmittere conabat: cũ sagittarij frãci & eqtes aduenĩũt: qui tormẽtis telisq; ita agunt: vt traijciẽdi ptãtẽ hosti adimerẽt Atq; interi dũ emin⁹ certat ex nũero fossorũ qdã normãn⁹ nãdi pitissim⁹: i medias fluẽti aqs istar mergi clã illapsus: funes viculaq; & cętera põtis retinacula nõ pcipiẽte hoste dissoluit: moxq; põs secũdũ flumẽ act⁹ burgũdo fuit iutilis. Normãn⁹ vero ad suos redijt incolumis. ¶ Cędente loco hoste nõ mlto post p nũcios de ꝯcordia agi cœptũ ẽ. Deputãt a ludouico cœnomanẽsis comes ꝑcigniacus: & iohẽs dauuet⁹. A pricipib⁹: iohẽs calabrię dux Ludouic⁹ sancti pauli comes: & iohẽs dunẽsis. Qui ꝑten⁹ cõgrediẽtes duorũ dierũ iducias ad reliqua cõponẽda statuũt: & qa de pacis formulã iteri nõ satis cõueniebat: dies septẽ iducijs adiecerũt. ¶ Dũ hęc a delegatis de cõcordia agitãt venere ad regẽ ex nobilitate normãna nõ paruę copię: q̄ ad scti marcelli suburbium stationẽ habuere dãno icolarũ. Nã cũ videmiarũ tps eẽt gens vuarũ suauitate illecta vix semimaturos vinearũ fruct⁹ sine mõ decerpebat & vorabat: nec rapinis aliũde abstinebat: colonos afficiẽs cõtumelijs. Duos tãtũ ex ea gẽte iniuriarũ pœnas subijsse inuenio. Quorũ alter decinct⁹ & nud⁹ caput: facẽ accẽsam gestãs p ciuitatẽ ad publicas ędes i grauia deduct⁹. a procuratore vrbano supplex veniã delicti postlauit moxq; ligua cãdẽti ferro illi pforata ẽ: & deide i exiliũ act⁹. Ei⁹ tã grauis supplicij cã fuit: q dũ a porta ne in ciuitatẽ igrederet a custodib⁹ reijcit: parisios p cõtumeliã burgũdiones appellasset. Duo eni apud gallos nõia diu ad ignominiã ferebant burgũdorũ sc; quos franci hostes habebant

Insolẽtes normãni.

Et armygniacorũ quoq̃ gñali appellatiõe frãcos burgũdi designabãt ¶ Postridie scti pauli comes a ludouico accersit⁹: prius nõ venit q̃ cœnomãnorũ comitẽ rex obsidẽ dedit. Veniẽti ludouic⁹ in cãpũ q diui anthonij monasterio ꝓxim⁹ est occurrit: & postq̃ horas duas totas cõfabulationẽ sine arbitris cõsumpsissẽt: rediẽs in vrbẽ rex solito hilarior ĩ portę vestibulo ad circũstãtes ꝯuersus nõ ĩqt deĩceps a burgũdis tot pœnis atq̃ sudorib⁹ afficiemini. Nã iniurias ꝓhibebo. Sic loquẽte ludouico. Petr⁹ heron⁹ ĩ curia castelleti ꝓcurator: vuas nihilomin⁹ ĩnqt illi nr̃as auferũt nec illis occurrit: quã vocẽ excipiẽs rex. Minus ait ẽ vineas vr̃as spoliari paucis racemis: q̃ hostẽ occupe ciuitatẽ: & opes vr̃as q̃s terrę viscerib⁹ ĩfodistis raptas tollere. De ꝯcordia cũ hacten⁹ nihil bñ ꝓcederet. ad. xiiij. kalẽdas octobris ĩducię ꝓlõgatę sũt. Per q̃s nõ sine regiõis detrimẽto cõiurati ĩ sua castra mlťũ ꝯmeatũ coegerũt. Fuerũtq̃ post lõgas ꝯsultatiões oẽs cõuẽt⁹ irriti: ceciditq̃ tota ꝯcordię spes. Et copię q̃ ad portũ ãglũ ĩ munitiõib⁹ erãt ĩperãte ludouico se ad cartusiẽses recepe: religiosum locũ occupãtes: ita vt ĩ cellis monachorũ ꝓmiscue diuersarẽtur equi & milites: pulsis ĩde sctis viris. Nec morať hostis: flumĩe trãsmisso copias regias q̃ apud sctm̃ marcellũ & vicina suburbia castra habebãt adoriri. vbi cõgressum ẽ magnis virib⁹: aliquot vtrinq̃ cęsis atq̃ captis.

¶ Ludouic⁹ aũt ĩterea secũ r̃putãs ope p̃ciũ fore si eoꝝ q̃ de pace a delegatis agitata fuerãt: parisios cõscios faceret. Cõtracto ĩ ędes regiarũ rõnũ ex quaq̃ parisiorũ cõditiõe cõsilio: petrũ moruilleriũ cãcellariũ mittit: q diceret se fr̃is sui & reliquorũ cõiuratorũ petita cognouisse. Et carolũ frẽm añ oẽs petere sibi ĩ ptẽ patrię successiõis aq̃taniã cũ xantonib⁹ & tota pictauia: vel normãnię ĩtegrũ ducatũ distribui. De qua re cõsiliũ prudẽtiũ virorũ cum cepisset: fratri r̃ndisse: se id quod regno

peculiare erat: dirimere & alteri dare nõ posse. Verũ cã paniã briãq3 alijs legib⁹ teneri q̃s hñbẽs fratri donaret: melde mõsteriolo meldunoq3 exceptis. Carolo ꝑterea philippi filio pecuniã grãdẽ obtulisse: ad leuãdã impẽ sam: quã ĩ illa expeditiõe ipe fecisset. Quę tãetsi ampla atq3 magna eẽnt: cõiuraros tñ ea recusasse. Et hęc inqt cãcellari⁹ cõicata vobis esse rex voluit: ne estimet3 illũ illiberalẽ in fratrẽ: aut ĩ quẽpiã fore: si de cõcordia ꝯue nire posset. Hęc locut⁹ moruilleri⁹ ꝯsiliũ dimisit. Inte rim apud põtisarã ludouic⁹ sorbier⁹ q a ioachino roal do relict⁹ præsidio fuerat: ĩ oppidũ atq3 arcẽ britones admisit. Et vt recẽti ꝓditiõi alterã adiũgeret: mox ex põtisara cũ aliq̃t armatis melãnũ cõtẽdit: alba cruce vt semꝑ dũ regi obseq̃baẽ insignit⁹: vt absq3 vlla ĩimicitię suspiciõe in oppidũ recept⁹ falleret oppidanos. At de ꝓditiõe iã edocti oppidani atq3 ad muros ĩ armis stan tes dũ sorbierũ ꝑspiciũt ꝓditorẽ illũ iteꝝ atq3 iteꝝ ma gnis vocib⁹ inclamãt. Quãobrẽ illus⁹ ꝓditor põtisarã reuersus est. Parisij vero ij q ad muros ciuitat3 hostiũ castra vers⁹ excubabãt: noctu vidẽt ignitã stellã in fos sa3 q̃ ędes dardorsiæ sũt cecidisse. Verũ ęthere ne an ab hoste ignis ꝓcederet nõ sat3 ꝯscij: rẽ ludouico renũciãt q ꝯfesti locũ petẽs quo celestis flãma excedisset: diu ibi morat⁹ est: dubi⁹ si ad incedẽdã vrbẽ illd ab hoste fuis set excogitatũ: atq3 interĩ mãdat haberi p singulas vr bis regiões atq3 ad muros custodias. Per id tẽp⁹ miles q in vrbe apud quẽq3 ciuẽ passim diuersabaẽ verbo pe tulãs atq3 cõtumeliosus ĩtãtũ extollebaẽ: vt dicere nõ verereẽ: opes q̃ ĩ ciuitate erãt nõ ciuiũ sed suas eẽ: ĩ õq3 claues ędiũ se ciuib⁹ detracturos: atq3 ꝓ sua libidine & arbitrio vsuros illis: frustra ꝯfidere illos: ꝙ vias cathe nis ferreis ĩpeditas haberẽt: q̃s ipi ĩ prõptu effringere atq3 euellere potuissent. Hãc militũ ferociã & temerita tẽ referẽtib⁹ mult3: mercatorũ ꝑposit⁹ accersit3 ꝑmori

Põtisa ram sor bier⁹ ꝓ dit.

Flãma repenti na.

Insolẽs miles.

bus ciuib⁹ de re ipa ꝯsiliũ capit. Itaqꝫ ꝓten⁹ statuit fie-
ri ꝑ ciuitatꝫ cõpita nocturnos ignes: & illic singulos ꝑ
suas regiones armatos vigilias facere. Scdm h̄ edictũ
vigilat totꝫ locꝫ: & q̄q̄ ludouic⁹ ꝓhiberet: vigilatũ tñ ē
Hęc sollicitudo ciuitatꝫ milites qetiores fecit. Scio enī
ꝑ eã tẽpestatẽ pisios a suo ꝑ̄sidio q̄ ab hoste magis sibi
timuisse ꝑ̄serti ꝙ intelligerẽt raros in fide regꝫ stare: sꝫ
inclinare ad cõiuratos: si sors obtulisset. Nã eadẽ tẽpe
state q̄ ignes ꝑ vrbẽ fiũt: scti ãthonij ꝓpugnaculũ. i. vt
vulg⁹ loquit: bastilda cõpertũ est portꝫ reclusis peruiũ
qđ ad hostẽ noctu admittẽdũ factũ esse ꝑmulti interꝑ̄-
tabãtur. Nã & tormentorũ adit⁹ ꝑ quos ignis indi ad
puluerẽ põt adactis clauis obstructi erãt: ne ī aduenie
tẽ hostẽ iaci glãdes aut saxa possẽt. Sed postq̄ tot igni-
bus illumiatã ciuitatẽ hostis aīaduertit: cœptꝫ destitit
¶ Accessit ad has quotidianas ludouici curas binus ꝑ
vices nũci⁹: vnus q gisortiũ renũciat copijs hostiũ cir-
cũdari: nec in oppido aut ī arce qcq̄ ꝑ̄sidij eē. Nullũ ꝑ̄-
terea tormẽtũ aut machinã illic aduersus hostẽ relictã
Alter rothomagũ a cõiuratꝫ sollicitari. Cui⁹ nũcij fidẽ
auxere vxorꝫ breseij lr̄e q̄ a mariti occubitu Rothoma
gi īcoluerat. His lr̄is significabat se breq̄mõtũ palatij
rothomagẽsis ꝑ̄fectũ pręhẽsum in custodia hr̄e: ꝙ ho
stium ꝑtes sequi videbat: ꝓpterea in tuto esse eã ciuita
tis ꝑtẽ q̄ a põte & a palatio erat. Verũ tãetsi hęc ita nũ-
ciabãtur: postera tñ die Iohes borboniorũ dux vn⁹ ex
cõiuratis in arcẽ per posticũ recipit. Qua re cognita ꝑ̄n
cipes ludouico renunciãt: carolũ eius fratrẽ neqꝫ cãpa
nia/neqꝫ bria pro parte hęreditatis cõtẽtũ esse: normã-
niã vnã & solã petere patrimonij loco. Eã ob rẽ cũ pri
mariã ducat⁹ normãnici ciuitatẽ occupatã rex ītellige
ret: quã nõ facile recupare spabat: & qđ breseij quã di-
xim⁹ vxor iohes itẽ hebt⁹: & balua ebroicẽsiũ ꝑ̄sul sibi
ꝑfamiliares suadebãt: normãniã fratri dono coact⁹ re

liqt recepto biturigũ pricipatu. Pacato fratre superãt Pactu; ceteri ꝯiurati qb⁹ facere satis oportebat. Carolo burgũ cũ cõiudo cessere i ꝑpetuã possessionẽ perona/roya/& mõdide ratis prí riũ: ad hec guinarꝫ & bolonię comitat⁹: q̄uis ea loca ludouic⁹ soluta pecunia a philippo p̄re redemisset. Iohi calabrię duci igẽs pecunia data est/ & copię attributæ q̄s regio stipẽdio q̄ vellet duceret. Borboniorum duci par pẽsio quã a carolo septio ãnuã ꝑcipiebat assignata est cũ solitis copijs. Et q̄ i cõiugis dotẽ soluta nõdũ pecunia erat ꝑsoluta. Comes dunẽsis q̄cũqꝫ cõiuratiõis tpe bona sibi ablata fuissent restituta accepit: ãnua illi pẽsione adiecta. Dñi martini comes i terras & possessiones q̄s iudicio senatus ꝑlamẽti regis fisc⁹ publicatas habebat restitut⁹. Sãcti itẽ pauli comitẽ ludouic⁹ conestabilẽ instituit: mortis quã postea passus ẽ ꝑludiũ. Postq̄ ꝯiuratis satis a rege factũ pax ꝑpetuarũ iduciarũ noie ꝑconis voce & i ciuitate & i castris pricipũ vulgat: fitqꝫ & cõmeat⁹ & rerũ venaliũ cõio. Illud tñ ꝑcipue idecorũ visũ est: ludouicũ tãtũ regẽ ad carolũ burgũdũ conflanũ vsqꝫ ꝓfectũ eẽ: diuqꝫ cũ eo in agro seorsũ cõicasse Sed erat ludouico ingeniũ ad futura lõge ꝓspiciẽs. Et q pñtes iniurias vlcisci aliqñ cupet simulabat amicitiã nõ nescius q̄sqꝫ ꝯiuratos seorsũ posse posthac castigare si burgũdũ ab illis separet. De q̄ postea astu & latẽtib⁹ ꝯsilijs ipe vidicat⁹ ẽ. Nõdũ erat de britonũ duce ꝯuentio firmata. Restituit illi mõtifortẽsis comitat⁹ cũ grãdi pecũia. Per eos dies fiebãt a ꝑisijs magna sollicitudie excubię & nocturni ignes: ne aut i regẽ aut i seipos qcq̄ vl' dõestic⁹ miles vel ꝑegrin⁹ moliret. Surrexit ea dẽ tẽpestate leodiorꝫ ppl's & i brabãtinos q burgũdarũ ꝑtiũ erãt crudelit' grassabat. Ei⁹ rei gr̃a carol⁹ philippi fili⁹ copijs receptis picardiã repetẽ ꝯstituit. Nõ tñ ꝑus digress⁹ ẽ q̄ vẽiẽti vicẽnas regi carol⁹ ludouici fr̃ i regis verba iurauit ꝑstita ob normãnię ducatũ fide. Hinc ca

Leodij bellum mouẽt.

rol⁹ normãnorũ dux appellat⁹ rothomagũ petit. Quẽ Ludouic⁹ sex miliũ passuũ itinere comitat⁹: salutatiõe vtriꝗ; data: ad villeriũ bellũ vna cũ carolo burgundo pq̃ familiariter ꝓfect⁹ ẽ: vbi dies tres cõposito ad beniuolẽtiã vultu nõ sec⁹ atq; amicitiæ glutino astricti cõuixere. Hęc q̃ de cõiuratorũ factiõe scripsim⁹ ãno grãe M.cccclxv. gesta sunt & tertio kal̃. nouẽbris termĩata. Prĩcipib⁹ qetis qñqdẽ q̃ vellẽt a rege recepissent: reipublicę & ppl̃i (cui⁹ cã se ad arma venisse ꝑncipio prędicabãt) patrocinio destiterũt. Redeũtẽ ludouicũ ciues ad cœnã ĩ ædib⁹ ciuitat{ splẽdidissimo appatu accepe: ibi decanis & cẽturiõib⁹ vrbis gr̃as egit ꝙ ĩ fide erga eũ ꝑmãsissẽt. Eã ob rẽ eo aĩo ĩ eos eẽ vt bñfacere ill̃ cupiat & q̃ ab eo priuilegia accepissent ea ꝑpetua fore: q̃ & ipe q̃; iterũ approbaret firmaretq;: alia ĩsup adiectur⁹ si petãt. Grata regis or̃o ciuib⁹ fuit. Dũ rex parisij{ agit Robertũ destoteuilla magni noĩs eqtẽ parisiẽli ꝑpositura donat: amoto iacobo villerio ciues hortat⁹ roberto ꝑ oĩa audiãt. Cui⁹ apud mõtlerici pugnã egregiã virtutẽ cõpertã habuisset. Inde plamẽti ꝑmores ad se vocat & iohẽm nãterranũ hoĩem vtiq; iusticia & æqtate probatũ: sed minime ad ludouici stomachũ faciẽtẽ ex primo pręsidẽte secũdũ creat: et iohẽm dauetũ ei⁹ loco instituit. Moruilleriũ q̃; cãcellariatu priuat: suffecto illi guillermo iuuenello de vrsinis q pr̃e ludouici regnante eundẽ magistratũ sine reꝑhẽsione gesserat. His ita ꝑ ei⁹ arbitratu cõstitut{ selectisq; ex parisiacis ciuibus q̃s sibi cõsiliarios hr̃et aurelianũ adijt. Quĩto post Ludouici digressum die cometes flagrãtissim⁹ occidere ĩ parisiorũ vrbẽ visus est: vt lõgo satis tp̃e ciuitas tota flãma inuoluta esse putaret. Sed iã ad res normãnorũ redeam⁹. Carol⁹ normãnię nouell⁹ ꝑnceps postq̃ ad sct̃e katherinæ montẽ ꝓxime rothomagũ cũ britonũ duce accessit: aliquot ibi dies sedit dũ ad eũ in ciuitatem ad-

Ludouici in parisios benivolentia. (margin: Ludo-uici in parisios beniuo-lentia.)

Magr̃atuũ mutatio.

Normãniã ludouic⁹ recuperat.

mittendū pōpa a ciuib⁹ cōponit. Sed interim nō satis inuicē cōueniētib⁹ pricipib⁹: britonū princeps & dōni martini comes qb⁹ dolebat tātū apud carolū auctoritatis nō habere quātā ipi suo iudicio meruissent: de carolo in britanniā reducēdo verba fecere: q̄ mox ad carolū plata sunt. Qua de re misso ad ciues iohe lotharigo, ꝓten⁹ rothomagēses duce eodē iohe i mōtē euadūt & carolū in ciuitatē nulla adhibita (ꝑterq̄ cleri) cerimonia recipiūt. Nā ad diuæ virginis tēplū ꝑduct⁹ a canonicis diuina cātica ꝑsonātib⁹ honorat⁹ est. Ludouico apud aurelios agēte aliq̄t ꝑfecti militū ꝑfectura amoti sunt. Inter quos pōcet⁹ riueri⁹ & ꝯuenarꝫ comes fuere Et loheac⁹ marescall⁹ restitut⁹. Cōtēpt⁹ a duce et Rothomagēsib⁹ britonū priceps q̄maximis itinerib⁹ pōt argētoniū cōtendit: quo se ludouic⁹ fraternæ aduers⁹ ducē cōtētionis certior fact⁹ (ꝑmissis magnis copijs) ꝯtulit rat⁹ occasionē sibi offerri qua normāniā a fratre eripet. Frequēti ibi colloqo aliquot dies rex duxq̧ cōsumpsere cōsulētes qb⁹ ducatū modis recuparēt. Duobus locꝫ eodē tpe copias ludouic⁹ habebat. Borboniorum dux ebroicas moxq̧ vernonē recipit. Carol⁹ meldunēsis eq̄s aurat⁹ gisortiū gorneyūq̧ capit: & octogita scotos ptis aduersæ apud chayllū vicū fudit. ¶ Per idē tp̄s dn̄s de sternayo ludouicū fugiens rothomago excesserat: quē vno ordis augustineñ. fratre comitatū & cordigeri veste amictū qdā armati cōphēderūt. Paucis aūt dieb⁹ i custodia apd̄ louueriū habit⁹ ip̄e cū suo augustiñ. cōsorte in āne dura extict⁹ est. Deide exēpt⁹ sepulchroq̧ in æde virginis honorat⁹. Periere præter ea alij nō pauci ex normāna gente q carolo duci fauebāt. Et thomas basin⁹ lexouiorū ep̄s i brabātiā se recipiēs cū iurꝫ peritissim⁹ haberet iuris iterpretationē in schola louaniensi quoad vixit ꝓfessus est: hō ꝓculdubio magnanim⁹ & morū ludouici cōtēptor. Cognito

Dominus de sternayo extiguitur.

ꝙ ludouic⁹ vrbes oppidaq; occuparet: Carol⁹ rothomagi se ꝯtinuit. Quę ī ædes cōes ciuitatꝭ ꝑductū rothomagēses ꝓ veteri sua erga normānos duces ꝯsuetudīe ędes illi despōsant: dato anulo quē ad fidē despōsatio nis gestaret: moxq; allatū ī ppłi cōspectu gestorū normānoꝝ codicē legūt. Fuisse olī frācoꝝ regi liberos duos q̄rū grādior ānis regnū: iunior vero normāniæ ducatū mistrasset. Quē frater a fratre armis repetere frustra tētauit: sed irruētib⁹ ī regē normānis: eū in exiliū egisse: duce suo ī regnū sūma vi īducto: & nūc q̄dem se more maiorū potētes eē: tutari ducē acceptū: nihil esse carolo q̄d formidet: cū apud eos tuto versari possit: q̄ mūitā vrbē gētē fide spectatā: opes ducesq; nō mediocres & pręter hęc aīm habeāt virilē se suaq; defēdendi. Postq̄ ludouic⁹ īferiorē normāniā ad se recepisset: īde ꝑ pōtē audomari & nouiburgi cāpaniā reuertēs: iohēꝫ borboniū louueriū pręmittit / cui⁹ oppidani se illi regꝭ noīe ꝑmiserūt. Ex louuerio ludouicus mouēs: pontē arcis obsidet. Quo tpe regij quidā milites dū eunt frumētatū eq̄tes quattuor carolinę factiōis captos ad ludouicū ducūt. In quib⁹ erat paru⁹ balliu⁹ q̄ dedēdę pōtisaræ auctor extitisset. Hos cū capite trūcari ludouic⁹ iuberet sic inquiūt. O rex si salua nobis vita erit: tu nr̄a opa pōtē arcꝭ recipies. Fuit grata regi ꝓmissio. Liberatis itaq; captiuis pōs arcis in ludouici ptātē venit. Sed fugiētib⁹ ī arcē aliq̄t loci īcolis tertio post die deditionē fecerūt. Vbi iohēs hebertus regij fisci gn̄alis moderator capt⁹ est. Territi tam vicinę arcis deditiōe rothomagēses ad ludouicū oratores de cōponēda īter frēs cōtrouersia mittūt. Quibus rn̄sum est: oīa ad britonū & borboniorū duces referre q̄ pro eorū arbitratu cōtētioni finē darēt. ¶ Dum hæc agunt carolus Ludouici frater rothomago relicta Hōfleū / moxq; Cadomū petit: nō satis gnar⁹ q̄d animi rothomagēses ī se haberēt

Normannorū ī recipiendo duce ritus.

Rothomagenses ad ludouicū nuncios mittūt.

Iohẽs vero Lotharigus dũ clãdestinã ad flamigos fugam parat capt⁹ ad carolũ deducit. Nec mora interpo sita rothomagẽses ludouico se pmittũt. Qui multos p normãniã magistratu pten⁹ amouit alijs loco istitutꝫ Rothomago ad hũc modũ recepta cum nihil belli sibi vltra formidaret: magnã ludouic⁹ copiarũ ptẽ cũ tormẽtꝫ bellicis pisiũ dimittit. Amotoqꝫ carolo melduñ. equitũ quã gerebat præfecturã anthonio chabano dõ ni martini comiti cõmittit: & palatij sui pmariũ mgratũ in craonũ trãsfert: qq melduneñ. p cõiuratiõis prĩcipum tps cõstãti fide ludouico inseruisset. Leui momẽ to adducti reges nũc hũc nũc illũ tollũt deijciũtqꝫ. Scitũ ppterea gallicũ puerbiũ est prĩcipib⁹ obsequi: hęre ditariũ nõ eẽ. Et cũ anthonio chabano blãchæ fortis arx ĩ vasconia ptineret: cõmutatiõe facta ludouic⁹ gõ nessam & gorneyũ ĩ ãne materna simulqꝫ creceyum in brya chabano donat. ¶ Sed diuersa lõge sors petro de ambasia accidit. Nã cũ ĩ suspicionẽ regi venisset: qꝫ calabrũ ducẽ itẽqꝫ eiusdẽ factiõis cõscios coluisset: caluũ mõtẽ in iugo mõticuli ad ligeri extructũ petro ptinentẽ solo æquari ludouic⁹ iubet. Et gauuin⁹ mãniel rothomagẽsis proprętor nescio qobrẽ repẽte delatus capitur: ductusqꝫ ad põtẽ arcis in medio ponte tabulato extructo capite dãnat. Cadauere in pfluẽtũ deiecto: capite autẽ trũcato lãceæ affixo & ad ppli spectaculũ exposito. Fuitqꝫ Rothomagẽsi clero fortuna nocẽs. Nã ecclię decan⁹ aliqtqꝫ ei⁹ collegę canonici pscripti sunt His expletꝫ sæuissime iudicijs Ludouic⁹ aurelianũ contẽdit. Ibiqꝫ legationẽ ad anglũ regẽ iã diu a se destinatam expedit. Cui⁹ hi primi fuere Rossilion⁹ comes: lingonũ eps: borboni⁹ nothus: frãciæ admirald⁹: Iohẽs põpancurt⁹ & oliueri⁹ regis. ¶ Eodẽ ppe tpe Anthonius de castro nouo ludouico ãtea familiarissim⁹: tũc aũt suspect⁹: & iõ a curia maxĩe alien⁹ factus p clariaci

planiciē mutato cōsueto amictu icedēs: a chabano capit, & ad ludouicū cū suis cōsortib⁹ deducit: quē nō ꝓcul a magduno i viculis rex asseruari iubet. ¶ De anglis vero relatū est eos expeditionē i frācos parare: ꝓpterea misso parisiū conestabili edictū ꝓfert ludouic⁹: quosq; nobiles frācosq; sagittarios. xviij. kal. iunij ad bellū paratos eē: sed iduciȩ legatorū opa ad duos & viginti mēses cōstitutȩ sūt. Quo tpe comes cœnomānorū linguȩ occitanȩ admīstratiōe priuat⁹ est: & in ei⁹ locū dux borbonioꝝ iohēs institut⁹. ¶ Atq; vt de recte curāda republica ludouic⁹ spē aliquā de se daret: sacerdotū ꝓcerūq; magnū numerū parisiū vocat: quorū illud prȩcipuū fuit cōuenisse. Nā cōuentionis nullū cōmodū ad rēpublicā accessit. ¶ Leodijs per id tps philipp⁹ burgundionū dux bellū intulit: atq; obsessam dinānū eius gētis munitissimū oppidū expugnat: diruitq; actis in exiliū incolis. Vidi ipse ex spolijs infortunati oppidi grādia volumina sex in Leuiticū moysi ab Origene edita nitidisq; caracterib⁹ fincere scripta q̄ parisijs venierunt. Grauis p eos dies āni salutis. M.cccc. sexagesimi sexti pestilētia parisios vexauit: in ciuitate ei & vicino territorio q̄dragita milia absūpta fuisse referunt. Quo morbo arnold⁹ ludouici astronom⁹ & medicinȩ artis cōplures ꝓfessores interiere. Per eā tēpestatē venere a philippo burgūdo ad ludouicū oratores. Quibuscum de re ꝓpter quā venerāt cū nō satis cōuenisset: rex bellū illis īdixit. Moxq; loheacū pisijs ꝑfectū creat. Cāpaniā vero castilliono loheaci fratri regēdā ꝯmittit. Sci pauli comes fact⁹ vt ꝑdixim⁹ ex hoste conestabilis: normāniȩ ꝑficit. His itaq; viris rē bn̄ geri dū bello īpediret spabat. Pri⁹ tn̄ q̄ ad destinatū a se aduers⁹ burgūdos bellū ꝓficisceret rothomagū petit. Quo varuicū comitē ex āglia ad se accersitū postq̄ adnauigare cognouit boillā vndeci milib⁹ passuū rothomago distātē cōtēdit. Vbi

Bellū leodiēse.

varuicũ a se ꝑcipuo honore exceptũ iubet rothomagũ nauigio cõcedat. Ipse terrestri itinere ꝓfect⁹ ẽ. Dũ ciuitatẽ varuic⁹ ingredit̃ miro cleri ciuiũq; appatu & põpa (qm̃ ita ludouic⁹ ĩperauerat) ad diuę virgis ędẽ deducit̃. Fuit ludouici cũ varuico duodecĩ dierũ familiaris & archanus cõgressus. Inde salute ĩuicẽ ĩpartita varuic⁹ i angliã reuertit̃ a Ludouico atq; iohãne borbonioꝝ du ce ꝑciosis donis honestat⁹. Quẽ ludouici oratores admirald⁹/Laudunẽsis ãtistes/iohẽs põpãcurt⁹ & oliueri⁹ ruffus sũt comitati. Hi postq̃ i ãglia mẽses fere q̃ttuor frustra exegissẽt: ad Ludouicũ tubis venatorijs corneis & lagẽis tm̃ coriaceis (q̃rũ studiosi maxĩe ãgli sũt) a hẽrico rege donati remearũt. ❡ Per eos dies philippus burgũdoꝝ dux brugis morit̃. Quẽ sui diuionẽ pductũ apd̃ cartusiẽses digno se mausoleo cõdiderũt mẽse iunio/ãno xp̃ianę salutis. M.cccclxvij. At ludouic⁹ cui Parisius ꝑcipua cura erat magnis armatoꝝ virib⁹ se regnũq; siorũ at ꝓtegere parisios armari iubet: siue qa nosse volebat qd matoꝝ viriũ ciuitas haberet: siue q̄ eius rei fama terreri hostẽ nũerus speraret: dũ audisset ex vrbe regia tot hoim milia educi posse Itaq; cũ ad idus septẽbres Vt ĩperatũ erat sub singulis magistratuũ atq; misterioꝝ signis p diui antonij portã ciuitate spectãte ludouico egressi eẽnt: septuaginta milia fuisse relatũ ẽ. ❡ Leodij p id tp̃s aduers⁹ ludouicũ borboniũ põtificẽ suũ bello decertãt: q̃ apd̃ Huyũ obsidẽt. Qd̃ oppidũ dũ ferocissime oppugnãt põtifex clã dilapsus est. Cui⁹ neptẽ qa carol⁹ burgũdus vxorẽ habebat miro i leodios cõcepto odio copias cõtrahit: mittitq; p ĩsigniora suę ditionis loca bellũ leodijs ĩdicere. Qui autẽ id negocij exequebant̃: vna manu exertũ gladiũ: altera facem ardẽtẽ gerebant. Hac re significãtes leodiorũ gẽtẽ igne ferroq; perdẽdã a carolo fore. Fuisse aũt cõstat leodios frãcis iam diu cõiũctissimos: eorũq; amicitiam semper secutos: q̃obrem Ludouicus

Legati

Leodiẽses.

Ludouic⁹ copias ad leodiẽses mittit.

De pragmatica sanctione tollẽda

suppetias illis ferre cõstituit. simul ne ex eoruꝫ ruina: gl'ia burgũdo & vires accederẽt: mittũtur ei⁹ rei gr̃a q̃ dringẽti eq̃tes cũ sex sagittariorũ frãcorũ milib⁹: quorũ ductores creant̃ chaban⁹ dõni martini comes. Salazard⁹ robert⁹ cõnyban⁹ scot⁹: & Stephan⁹ vignolus. ❡ Fama añ hos dies ferebat̃: ludouicũ pio põtifici romano ꝓmisisse se pragmaticã sanctionẽ de q̃ i caroli septimi gestis diximus deleturũ si aliq̃ñ ad regnũ sine cõtrouersia ꝑuenisset. Ei⁹ ꝓmissi pius põtifex nõ oblitus cũ eãdẽ pragmaticã maxĩe execraret̃ eãq꜡ heręsim appellaret: Legatũ iohẽm diui bñdicti monachũ attrebatẽsiũ cardĩalẽ ad Ludouicũ mittit q regẽ se ꝓmisso soluere hortaret̃. Cui audiẽs ludouic⁹ legato lr̃as ad parlamẽteũ senatũ dat: de ip̃a pragmatica abrogãda. Erat in ipso senatu iohẽs roman⁹ regi⁹ ꝓcurator. Hic (iohãne ballua ad curiã ludouici atq꜡ legati noĩe cũ lr̃is veniẽte petẽteq꜡ senatũ vt eas suo decreto roboraret) ego ĩq̃t iudices hãc cõmodissime legꝭ abolitionẽ nõ approbo: & q̃ten⁹ ad meũ officiũ attinet iohis ballueę petitionẽ ĩpedio. Ea re incãdescẽs bellua (erat enĩ igenio versipelli & doloso nimis) Iohãni romano mĩta ẽ cõminatus. Cui repugnare etiã schola parisiẽsis non formidauit: eccl'ie cõsiliũ appellans. Igit̃ bellua ad Ludouicum re infecta reuersus: legationẽ cũ altero q a pio legatus venerat ad Carolũ burgũdũ (rege ĩperãte) suscepit. adiũctis sibi iohãne driesco & aliq̃t viris iurecõsultis. His mãdatũ est res ĩter leodios atq꜡ Carolũ cõponere. Eodẽ tpe ĩ amne seq̃na extinct⁹ est siluester cognomento monach⁹ patria antissiodorẽsis ad ludouicũ delat⁹ qꝑ aduersus eũ cõspirasset. ❡ Sub his q̃q꜡ dieb⁹ agẽte apd iohẽm dauuetũ Ludouico dũ multa iã nocte domo ꝓdiret: ignita stella ĩ ęthere supra ędes emicuit q̃ regẽ ad Tornellas vsq꜡ vbi parisij diuersabat̃ secuta ẽ: nec vltra cõparuit. ❡ Inter hęc nũciat̃ ludouico magnã brironũ

turbã cadomũ erupisse: arcẽq; cepisse: atq; ĩde mouẽtes baiocas occupasse. Adeo nãq; erat illis dieb⁹ ĩcõstans frãcorꝝ pncipũ ĩ regẽ fides: vt nũc pax mox bellũ esset: cogitãte sp ludouico pncipũ factiones dissipare atq; vl cisci. Cui⁹ ĩceptationib⁹ & motãtib⁹ se ĩdies studijs pn cipes noua remedia suscitabãt. Ob eã rẽ loheacũ Ludo uic⁹ cũ eqtib⁹ cẽtũ: & ad nũerũ ptinẽtib⁹ sagittariis mit tit: q britonũ cœptis obsisteret. ¶ Iohẽs aũt alẽconius quẽ ob cõiurationẽ a se cũ anglis factã a carolo septio ĩ vĩdocinẽsi cõuẽtu cõdẽnatũ mẽorauim⁹ a Ludouico postea custodia exẽpt⁹: cũ britonib⁹ sentiebat: eratq; p tiũ caroli biturigũ ducis: cui arces atq; suę ditiõis oppi da tradere pmiserat. Depꝛhẽsus pterea est anthoni⁹ de nouo castro Ludouico q̃ maxĩe familiaris: quẽ pditio nis accusatũ in arce hussonis apd aruernos distineri ar ctissime iubet. ¶ Cõuersus ĩde ad rẽpublicã Ludouic⁹ cõscius sibi quantũ odii atq; inimicitiarũ ob plurimos a se vt voluerat magistratu officioq; destitutos cõtra- xisset: legẽ tulit magĩatus ppetuos fore: neq; amoueri ĩde eos posse q ea gererẽt: nisi morte ĩteruenĩẽte: vł cõ mutatione aut dimissione facta: aut culpa forte gesto- ris aliis officia mãdarent. Si aduersus legem precũ im- portunitate fecisset donationẽ ĩnanẽ fore. Lege lata: normãniã petit: iussit militũ prefectis copias oẽs coge re & se pten⁹ sequi. ¶ Dũ vernone agit ludouic⁹ cone stabilis scti pauli comes a carolo burgũdo ad eũ venit. Qui multa de burgũdo atq; leodiorũ gẽte memorans: sex tãdẽ mẽsiũ ĩducias burgũdo ĩpetrat. Leodiis post- habitis: tãetsi copias & exercitũ contra carolũ sistissent ludouici auxiliũ pstolãtes. Induciis ĩpetratis conesta- bił ad burgũdũ regressus ẽ. Rediere itẽ p id tps ad regẽ iohẽs ballua & reliqui cũ eo q in legatione erant. Iã.n. paulo supra fuerat ballua ad cardialatũ romanæ sedis ludouici sedulo ĩteruẽtu: nõ sine multorũ admiratio

ne euectus. De legatione & quid i ea factū sit ex ipis in-ducijs intelligi pōt. leodios videlȝ falsis suggestiōib⁹. a ludouico eē desertos: & burgūdo pmissum miserā gētē bello psequi. Quę cū auxilio se destitutā itelligit: nō aliter cū burgūdo pacisciť: q̄ ingētē illi pecuniā psoluis-set: murosqȝ & turres suę ciuitatis parte aliqua diruissȝ. ¶ Eadē tēpestate ballua cardialis a Ludouico missus parisios in agrū q clericorū iuxta scti germani mōaste-riū appellať: pgredi armatos iubet quoꝝ nūerū & ar-morū modū recēseret: Ludouicoqȝ referret. Recensuit ipe veste linea ornat⁹ & mula vectus: idignū sane sacer-doti atqȝ pōtifici mun⁹: quāobrē chaban⁹ dōni marti-ni comes i cardialē cauillat⁹ est. Cū eni apd ludouicuȝ chaban⁹ p id tps ageret: idignat⁹ sacerdotē ad milita-re nogociū deputari. Tu inqt puidētissime rex balluā cardialē eūdēqȝ ebroicēsem epm parisiū milites vrba-nos recēsere mittis. te oro mihi idulge ebroicas pfici-sci: vbi de sacdotib⁹ sacrādis scrutiniū faciā. Tā ei hæc mihi cura: q̄ epo militū recognitio conuenit. Chabani verba cū risu excepta sunt. ¶ Dū hęc geruntť britones igētib⁹ copijs normāniā igressi cōstātiā vsqȝ puadunt. Quę cā ludouico fuit eos milites reuocādi quos ab ex-ercitu & militari sacro demiserat. Itaqȝ adeo nūerosuȝ exercitū cōtraxit: vt ad cœnomānos aduersus britōes pfect⁹: cētū armatorū milia hr̄e diceretť: p̄ter eos q ipe-dimētis machinisqȝ pręfecti erāt. Id ita eē cū britones accepissent: ludouicū a cōgressu & pręlio remorari isti-tuūt. Itaqȝ de inducijs regē p nūcios cōueniūt. De qb⁹ cū diu plixeqȝ tractať: dies plurimi p̄teriere: p quos & frācus hostisqȝ cœnomānorū atqȝ alēconiorū agros ve-xabāt: illi quasi hospites familiari⁹ hi tanq̄ p̄dones ho-stiliter rapiebāt. ¶ Carolus aūt burgūdus dū hęc a lu-douico in frēm britonesqȝ geruntť: Leodiēsi bello expe-dit⁹ oēs suas copias ad sanctū q̄ntinū cogit: eo cōsilio

Ingēs exerci-tus.

(vt dicebat) vt carolo bituricēsi britonibusq̧ suppetias ferret: p̄serti aduersus eorum īimicos: Ludouici nomē callide nō exprimēs: ne in dn̄m suū regē arma sumere videret. At ludouic⁹ q̄q̄ multis copijs potēs britones adoriri potuisset: timide tn̄ agēs ne vel miles parū fideliter pugnaret: vel fortunę iniq̄tate aliq̄ portione militum ipse minueret: militē quaten⁹ potuit a cōgressu ꝓhibebat studebatq̧ maxime aliquā sibi occasionē vel cōuētionis vel pacis nō indecorā offerri: atq̧ hoc pacto sperabat aliq̄n tp̄s fore cū dissociatos hostes vlcisceret: q̄bus cū vna pugnātib⁹ nō temere audebat pugnam cōmittere. Igit ad carolū fratrē mittit ap̄licū legatū cui⁹ supra fecim⁹ mētionē: q p hos dies cœnomannię agebat. Chabanūq̧ atq̧ driescū illi adiūgit q cōcordię viā inueniat. Audiuit carol⁹ legatos verū ad pacē nihil cōmodi⁹ esse respōdit: q̄ publicū regni cōuētum vbi tāta aīorum & belli discidia cōponi oporteret. Qd postq̄ p nūcios legati ludouico rettulerūt: ipse i dilatiōe spem reponēs: cōsiliū apud turonos ad kalēdas apriles anni xp̄ianę gratię. M.cccc.lxvij. indixit. cōuētionis definito tp̄e affuere ex toto regno principes: rex īprimis sicilię renatus: iohēs borboni⁹: persicus comes: alēconij ducis fili⁹: multa q̄ꝫ ꝓcerū pōtificūq̧ atq̧ abbatum frequētia. Misere p̄terea insigniores pp̄li suos oratores. Qui p̄side ludouico cōsidētes tādē rogatis sētētijs: dixerūt normānię ducatū ea lege frācorū regno ptinere: vt illū i alterū transferre rex ipse non posset. Verū q̄ ad Carolum ꝓ paternę hereditatis portione attinebat ludouic⁹ duodecim librarū turonēsiū milia fratri designaret: decreta illi aliqua terræ regiōe cū comitat⁹ vel ducatus appellatiōe insigni. Adderet p̄terea annuā viuēti Carolo sexagita miliū librarū ex regio censu pensionē. Britonū vero dux q Caroluꝫ ad se deduxerat & cōplura in normānis loca occupabat: ea libera dimit-

Ludouici metus.

Cōuentus turonis.

teret. Id si recuset: & cũ anglis societatẽ habeat: Ludouicũ cõpellere armis ducẽ ad satisfactionẽ debere: eiq; ablata repetẽti opẽ a pceribꝰ cõferẽdã esse. Qđ autẽ de male administrata republica & iusticię erratis pleriq; oẽs qrebant: deligerent aliqt clariores hoies q male habẽtibꝰ se rebꝰ cõsulerẽt. Inter quos adeẽ deceret Carolũ burgũdũ: tũ pter regię cognatiõis attinẽtiã: tũ q frãcorũ primas pariũ haberet. ¶ His hoc pacto p cõsiliũ definitis: cõtio dimissa est. Factꝰ est paucis post diebus xpi ascẽsionis die p turoniã terrę motꝰ. Cũq; idẽ Ludouicꝰ parisios reuisisset: publico ędicto iubz oẽs q armis assueuissent ad se qrto nonas iulias cõueniãt. ¶ Interi borboniẽsem cardialẽ romanũ: & scti pauli comitẽ ad Carolũ burgũdũ oratores legat: q pacis cõuẽtiões bonis cõditionibꝰ quoad p eos fieri posset tractarẽt. Copias nihilominꝰ in normãniã aduersus britones duce admiraldo mittit: q pspera fortuna vsus Baiocẽses fugatis britonibꝰ recepit. ¶ Eadẽ tẽpestate cũ multi delati maiestat capitis suppliciũ luissent anthoniꝰ melduneñ. q arctissima familiaritate ludouico iseruiẽs plurimũ de eo p varios a se diuerso tpe gestos mgratꝰ officio se meritꝰ eẽ putabat: post diuturnũ carcerẽ andelliũ pductꝰ i medio rerũ venaliũ foro capite punitꝰ ẽ. ¶ Int has tot itestini belli tẽpestates pncipũq; simltates qbꝰ alter alterũ fallere astu & dolis studebat mltas vltro citroq; cõuẽtiões legatiõesq; gestas fuisse scio: q cũ ianes exitꝰ habuerit a me scriptę nõ sũt. Quid ei ad rẽ attinet q carolꝰ Ludouici frater & frãciscus britonũ dux conuẽta q turoni edicta fuissent grata illis eẽ significauerũt & ciuitates se restituturos qs apud normãnos occupabãt: si qs Ludouicꝰ i britãnia ceperat dimitteret: q oĩa irrita ceciderũt Nã & si magnis stipati copijs i mutuo cõspectu frequẽter pricipes cõstitissent: motꝰ tñ oĩs & armorũ ostẽtatio vel iducijs vel vanis colloqis ad tps

Anthoniꝰ melduneñ. capite punit.

quiescebat. Itaq; astu & fallacijs nõ virtute aut gloria militari res gerebant. Id añ oĩa curãtib⁹ principib⁹ ne a Ludouico circũuenirent: igeniũ sc; ei⁹ potẽtiãq; metuẽtes. quãobrẽ vix relinquebat p frãciã loc⁹: q grassatoribus nõ labefactaret. Fugiẽs eni ex hussonij (q̃ arx ĩ aruernis munitissima est) custodia anthoni⁹ de nouocastro cũ philippo sabaudo & pouceto ripario alijsq; ludouico ĩfensis cõiunct⁹ nouas turbationes excitauit. Qua re cognita parisiẽsis agri nobilitatẽ oẽm ad Gonnessam armis ĩstructã repẽte ludouicus vocat: quasi parũ illi esset tot milia armatorũ iã diu cõtracta habere: q bus etiã maxĩe cupiẽtib⁹ nõ faciebat cũ hoste cõgrediẽdi ptãtẽ. ¶ Inter hęc cũ põtisarã ꝓficisci rex cõstituiss; audito q̈ Burgũd⁹ peronę castra metaret: ex nouiomo peronã paucis comitat⁹ se cõtulit. Cardialis eni ballua & borboni⁹ tm̃ (pręter aulicos aliquot) sequebant. Ausus tñ est ludouic⁹ ad hostẽ ire: seq; illi familiarius (pręter oĩm opinionẽ) credere. Ibi ĩter eos modici momenti pax cõuenit: iurãte burgũdo: ludouici partes se non secus ac subditũ decer tutaturũ. Proinde burgũdo rex cõfirmat quęcũq; in cõuentiõe attrebateñ. patris sui tẽpore definita extiterant: de quib⁹ ĩ caroli septimi vita scriptum a nobis est. Ei⁹ recõciliationis gratia supplicationes parisij decretę & ignes p ciuitatis cõpita velut in cõmuni gaudio facti vulgatũ est burgũdũ diu cogitasse de rege capiẽdo & inde in brabãtiã abducẽdo. S; ab anthonio fratre eius notho dissuasum abstinuisse.

Fallax burgũdus.

¶ Per eos dies quia leodiensiũ antistes nullum adhuc diuinę eucharistię sacramẽtũ sacris altarib⁹ ĩmolasset: leodiẽsis ppls ĩ eũ ĩsurgẽs sacrũ ministeriũ põtificẽ facere cõpulit. Cuius seditionis mot⁹ (ep̃o recõciliato) cũ sedat⁹ eẽ putaret: Carolus burgũdorũ dux namurcũ cũ iusto exercitu mouens de leodijs vltionẽ sumere vehementer optabat. Ad quẽ ludouicus tanq̃ eiusdẽ

Leodiẽses.

Regia leuitas

expeditiōis soci⁹ vltro venit. Eo q̄ȝ leodi⁹ p̄sul placandi burgūdi cā accessit: nec ꝓficit iurāte burgūdo nō prius ciuitati parcere: q̄ ciues & vrbē subegisset. Eniuero pōtificē apđ se ne ad suos rediret cōtinuit. Re cognita leodij de reb⁹ suis desperantes: egressi ciuitate hostē adoriunť captos sine miseratiōe mactātes. vbi tñ obsidione se angustari cōsiderāt: ad primā oppugnationē primores ciuitatis vtcūq̧ potuerīt elapsi aufugerīt: relictis ī ciuitate mulierib⁹ & icōposita plebe/religiosis q̄ȝ atq̧ īfantib⁹. Ergo irrūpētib⁹ ferociter burgūdis ludouic⁹ primū deide burgūd⁹ ciuitatē intrat. Fitq̧ mox passim occisio & strages: virginib⁹ vis & religiosis mors īferť neq̧ īdulgētia vlla militū in pueros fuit: qn stupratas a se virgines crudelis satelles iugulauit. Sacerdotes eadē hora rē diuinā ī tēplis faciētes gladijs periere. Nec satiat⁹ ē īhuman⁹ hostis tā multa cęde. p̄das ex oī ciuitate & ex tēplis sacrilegia fecit: īcēsa postea vrbe & muris dirutꝫ q̄rū ruinis fossas ęq̄uit. āno salutꝫ Millesimo q̄drigētesimo sexagesimooctauo. iij. kalēdaſ nouēbreſ

Leodiē siū calamitas.

¶ Veterib⁹ frācoꝝ amicis ad hūc modū pessundatis: Ludouic⁹ siluanectū reuersus ē. Quo vocatis ad se plamēti iuducib⁹ & q fisci atq̧ erarij rōnib⁹ p̄erāt: p Balluā cardinalē ea patefacit q̄ īter illū & Carolū burgūdū de cōcordia & pace cōuenerāt. Iubetq̧ grauib⁹ pœnis adiectis: ea oīa cōi decreto rata atq̧ ꝯprobata haberi Nec iussioni defuit auctoritas. p cōpita siq̄dem regię vrbis cūcta hęc public⁹ p̄co nūciauit: & veniētib⁹ paulopost ad senatū parlamēteū burgūdi ducis oratorib⁹: diplomata & syngraphi de hmōi pactis dati sūt. Quod vero sequiť an scriberē aliq̄ñ dubitaui facin⁹ ꝓfecto sua nouitate īdignū rege. Picas & graculos q ī caueis hūanas voces vel sibilare vl' imitari edocti apđ pisios ad voluptatē dōesticę alebanť: moxq̧ ceruos & grues capi oēs & ābasiā duci Ludouic⁹ ipat. ¶ Reuerso turonū ludo-

nico ballua cardialis (q pl⁹ ceterȝ aulicȝ apud regē astu atq; auctoritate valebat) dissidētē a ludouico frēm ad beniuolētiā reuocat: atq; ita agit vt posthabitȝ q̄ ꝯsiliū turonēse de capiēda pr̄na hereditate definiuerat: ludouicus aquitaniā carolo fratri relinq̄ret. Qua recepta cōtētus carol⁹ bello abstinuit. ⁋ Sed ballua q apd̄ pic̄ta uos hūili loco nat⁹ puo incremēto sed igenio versuto in ludouici familiā venerat: magnisq; & excellētib⁹ beneficiis p̄mū: deinde ep̄atu mox cardinea dignitate autore ludouico fuerat honorat⁹: q̄ ip̄e aīo eēt tādē apparuit. Autor ei fuit vt peronā ad burgūdū & postea namurcū aduersus leodios Ludouicus accederet. At vbi fratrū mutuā charitatē supra quā senserat firmā eē intellexit paci iuidēs lr̄as familiari cuidā suo ad burgundionū ducē dat: q̄ itercepte ad regē delate sūt. His lr̄is Ballua ducē admonebat sibi maxīe caueret. Cōcordiā q̄ inter fratres itercessisset ad ei⁹ pniciē factā eē: eos expeditionē in eū tātisper differre donec aq̄tanie datā sibi puiciā carol⁹ plustrasset: rēq; oēȝ domesticā & exercitū ordiasset. Op⁹ pp̄terea illi eē maiorib⁹ q̄ vllo tp̄e copiis & regē acerrime bello ifestare. Balluę cognita pfidia rex pditorē cōp̄hēdi & ad mōbasonē custodiēdū duci mādat: sub tutela Iohīs torcei normāni fidissimi imprimis aurati eq̄tis a q̄ ædificatū est āblevillę castellū in agro rothomagēsi cū canonicorū collegio: opus mēoria dignū. ⁋ Interī rex nyortū atq; rupellā petit: vbi dū regionē lustrat fratrē offendit. Qui paulopost Turonū pfect⁹ i regȝ verba more aq̄tanoȝ ducū iurat ⁋ Et q̄a Armygniaci regiis iussis repugnarēt: p̄fectos militū admiraldū & chabanū cū copiis mittit q illos parere ꝯpellāt. Qui nulla cede facta regionē oēm receperūt. ⁋ Dū hæc gerunt ludouic⁹ beniuolētiā i britonū ducē cōceptā patefacere meditat⁹ diui michaelis regiū insigne aureū: & torquē p illustres nuncios duci le

Balluæ cardiaini q̄ tas.

Dux Brito- num re gis or- dinē re cusat.

gat. Qđ oblatū dux recusauit: ꝙ ꝑ supiores dies (vt fama erat) vell⁹ aureū burgūdi ordis susceperat: amic⁹ videlicet burgūdionis & ei arctissime confœderat⁹. Ea re maxie ídignat⁹ rex britonib⁹ bellū indicit: simulq́ꝫ exercitū in britones ire iubet. dato britoni decē dieꝝ spacio: ītra qđ suū in regē aīm siue ad pacē siue ad bellū reuelaret. ¶ Per id tp̄s edouard⁹ subacto hērico rege cū regnū angliȩ vēdicasset: cōpositis inter pricipes discordijs oīm snīa bellū in frācos suscipit. Qđ postq̄ ludouico innotuit nouas copias ad priores adiūgit. Cōpuls⁹ arma cape qbusq́ꝫ sine discrimie q feudo aliq̄ potirent. Quȩ iussio neq́ꝫ clerū neq́ꝫ q̄suis ꝑuilegiatos habuit exemptos. Et qđ metu maxie ꝑculit regē: nūciatū q̄q́ꝫ est burgūdū ducē gādaui visū eē regis āgli iarteriā (Id eī est aureū cingulū: pricipis peculiare insigne) cruri suo alligatā: & in pectore crucē rubrā anglorū instar gestare. Quo vno firmatā inter edouardū burgūdūq́ꝫ amicitiā significabat. Et vt inter tot curas fortūa ludouico paululū blādiret ludouic⁹ villar⁹ moriēs ludouicum vniuersalē sibi hȩredē īstituit. Cui⁹ hȩreditatē ꝑ se rex adijt possedit q́ꝫ opulētā & locupletē. ¶ Interī varuic⁹ comes: & clarētiæ dux vna cū eorū vxorib⁹ edouardū fugiētes octogīta nauib⁹ vecti hōfleū adnauigarūt: q̄s in cōtinētē expositos admirald⁹ liberalissime excepit. Cui⁹ rei certior fact⁹ burgūd⁹ ad senatū plamēteū lr̄as dat: varuicū hostē ei⁹ a ludouico acceptū esse ꝑter pacꝭ leges: de qb⁹ inter regē et se ꝯuenerat: pr̄es idcirco eos- déq́ꝫ iudices hortari: ludouico suasum faciāt opē nul- lā varuico suggerat. Si sec⁹ acciderit: ꝓsecuturū se ho- stē: eūq́ꝫ vl̓e medio frācorū regno abducturū. Hāc verborū ducis arrogantiā senat⁹ nō multi pendit. Et ipse varuic⁹ nihil inde territus: multis apđ normānos diebus māsit. Atq́ꝫ ad ludouicū ambasiā se cōferēs familiari cōfabulatōe de suo aduētu cū eo tractauit. Affuit

q̃z anglorũ regina renati siciliẽsis filia cũ ei⁹ filio edo=
uardo galliarũ prĩcipe. quẽ postea edouard⁹ q regnũ
angliæ hẽrico sexto pulso vendicauit occidit. Instruit
igit̃ aduersus illos nõ modicã burgũd⁹ classem quã ad Classis
litt⁹ normãni occeani varuico ĩsidiari iubet. Simulq; burgũ=
mercatores frãcos q negociandi cã in nũdinis erãt cõ= dorum
prẽhẽdit: cãm hic sumẽs q̃ꝑ varuicus dũ ab anglia per=
fugit: burgũde ditiõis negociatores captos abduxisset
¶ Illis dieb⁹ fere pridie kalẽdas augusti Carlota ludo
uici reg̃ vxor Carolũ filiũ ambasiæ enixa est p̃ri succes
sorẽ. Cui cõi gaudio aliud mox accessit. ¶ Britonũ pri Brito=
ceps Frãciscus ludouico recõciliatus est. Interueniẽti nũ dux
bus maxime renato siciliẽsi. Carolo ludouici fratre et ludoui
Iohẽ borbonio. Nec cũctatus est frãcisc⁹ ad Carolum co recõ
burgũdũ nuncios mittere: q cõiurate aduersus regem ciliat̃.
societat̃ syngrapha illi referrẽt. Fuit burgũdo ĩgratis=
sima res. Eam ob rẽ magno nixu studet varuico viam
ad ãglos intercludere. At rex tanq̃ voto sctm̃ Michae=
lem visere teneret̃ normãniã petit. Absolutusq; voto
per Abrincas Honfleũ veniẽs ingentis magnitudinis
naues instruit. In q̃s cõscẽdẽtes angli prĩcipes ad suos
se retulerũt: nec a burgũda classe (q̃ per longã morã cõ
meatu deficiebat̃) vllo sunt dãno affecti. ¶ Igit̃ ãgliã
ingressus Varuicus postq̃ paruo tp̃e q̃ sua erãt recepit:
venere magno fauore ad eũ supra quĩquaginta milia
armatorũ. Quibus auxiliarib⁹ p angliã agẽs: Edouar
dum hostẽ imprimis q̃ritabat. Sed ille oĩz fere auxilio
destitutus ad burgũdũ qui eius sororẽ in vxorem ha=
bebat ꝓfugit. Varuicus aũt cõciliatis regni proceerib⁹:
Hẽricum quem edouardus captũ tenuerat in regnum
restituit. Ipse vero regni atq; Hẽrici moderator fuit in
stitutus. Hęc a varuico ꝓspere gesta esse cum anglię re
gina accepit parisiũ ex Ludouici sentẽtia proficiscitur:
traiectura inde in angliam ad virũ suũ Hẽricum regẽ

Quo cũ appulisset: magni aĩ mulier cupiẽs viri regĩ ad mĩstrationẽ gerere: discordes ĩter se ꝓceres ãglos fecit ℭ Per id tẽp⁹ scti Quĩtini viromãdorũ oppidũ artur⁹ de lõga valle oppidanis assentiẽtib⁹ cepit. Quo paucĩ post dieb⁹ conestabilis ludouici noĩe cũ eqtib⁹ ducẽtĩ se recepit. Rex vero ꝑmissis siluanectũ copijs pisiũ veniẽs expeditionẽ in burgũdũ duxit: bonã spẽ capiens: eas vrbes recuperãdi q̃ ad sõmã ãnẽ carol⁹ occupabat. Nec sua expectatiõe frustrat⁹ est: Ambiani siqdẽ roya q̃z & Mõdideriũ in ludouici ptãtẽ venerũt: q̃ omĩa firmissimis munitionib⁹ ꝓten⁹ circũambire vbi op⁹ erat mãdat. Ministrarunt ad id op⁹ parisij magnũ fossorũ & ligneorũ fabrorũ numerũ. Sed tam ingẽtis impẽsæ rõnẽ minime principes habẽt. pœnitet eñ eos cõfesti lõgæ militię: ita vt ꝓposita parũ melioris fortunę cõditiõe: rẽ a se bñ gestã putãt si iducias hosti dẽt. Eniuero burgũd⁹ castra ĩ arthesio inter ãbianos bapãmasq; fecerat: vbi fere obsessus / & reb⁹ ad bellũ lõge necessarijs inops vinci ꝑuo negocio posse videbaĩ. Multĩ eñ quotidianis leuib⁹ ꝓlijs burgũdi a cohortib⁹ frãcĩ tẽtati: frequẽti dãno afficiebanĩ. Supuenere nihilominus inspatę multorũ dieꝝ inducię / q̃q̃ in burgũdia dalphinus comes egregie aduers⁹ hostẽ pugnasset: interẽptĩ captisq; plurimis. In auctores ĩduciarũ dicta scriptaq; sunt dicteria & libelli famosi: eaq; publicis tẽploꝝ forib⁹ crebro apposita: egre ferẽtibus qbusq; optimis. nihil recte agi dũ occasio se spõte ludouico p̃ntaret. His vt dixim⁹ apud frãcos se habentib⁹ magnis apud anglos turbationib⁹ Hẽricus vexabaĩ. Inter q̃s Edouardus burgũdi ducis auxilijs irrũpẽs: post multas vario euẽtu cõflictatiões edouardo tãdẽ victoria cessit: hẽrico capto: eiusq; filio vualiæ pricipe cũ comite vuaruico ĩterẽpto. Ea re cognita ludouic⁹ picardia relicta turonos repetit. ℭ Interĩ pedemõtan⁹ princeps q̃ ludo

Oppidũ sãcti qntini recipiĩ.

Inducíæ dãnose.

nicũ comitabaṫ: & comes deu vita defũcti sunt. Nam cũ multi ꝓfluuio alui per galliã laborarẽt: eodẽ morbo nõ pauci periere. ¶ Cepit p id tp̃s indignatio carolum aqtaniæ ducẽ: deq; rege fratre male suspicatus est cui⁹ indignatiõis causas ipse nõ noui. Armygniacũ tñ comitem (cuius terras ludouic⁹ vendicauerat) patria extorrẽ reuocat: eiq; inuito ludouico ptẽ restituit rerũ ablatarũ: atq; ita conueniẽte ad carolũ cũ armygniaco fuxẽsi comite copię cõtrahunṫ nõ aliter q̃ si bellũ aduersus regẽ pararẽt. Mittunṫ eã ob rem a ludouico in aqtanos copiæ cũ machinis & frãc; aliquot sagittariis qui cœptis aduersariorũ obsistãt. Fama p hos dies falso vulgata est: carolũ aqtanũ burdegale mortẽ obiisse. Introducta q̃q; est autore ludouico cõsuetudo cãpanã hora meridiana (vt in noctis crepusculo solet) pulsandi quo tp̃e popul⁹ vno poplite humi deflexo angelicã diuæ mariæ salutationẽ obtinẽdæ publicæ pacis gr̃a: religiose exhiberet. Qui mos hacten⁹ diligẽter a plerisq; seruaṫ. Erat siqdẽ ludouic⁹ a pietate non alien⁹ q̃tũ ex reb⁹ a se gestis liq̃t. Fuit agnes q̃ bella nũcupata est ludouici pr̃i pellex. Ea in diuæ mariæ templo qđ in castello lociarũ est sepeliri voluit. Datoq; sacerdotib⁹ annuo ꝓuẽtu/in medio tẽpli choro sepulchrũ sibi extrui impetrauit. Ad eũ locũ aliqñ diuertẽs ludouic⁹: sciscitat⁹ cuius hoc esset monumẽtũ. Est inqt vnus ex clero agnetis illi⁹ quã ꝓpter formæ decorẽ bellã vulg⁹ appellabat. Sed qa nobis ĩpedimẽto est sepulchrũ/ vellemus cum tua venia alio aliquo sacello reponere. Non æquũ inqt rex postulatis: q̃q̃ enĩ illa dum vixit mihi sit multũ aduersata: mulieris tñ bustũ cõtra leges non violabo. Sed nec vos arbitror illi⁹ cadauer sine largo ei⁹ munere hic collocasse. Seruate bñfactrici qđ viuẽti ꝓmisistis. Nec vobis fas esto hic mouere sepultã. Vt aũt illi⁹ cã obnoxiores deũ orare sitis: accipite dono sex mi

Belli suspicio ĩ aquitania.

Aue maria.

Ludouici ĩ agnetem pietas.

Nicolaꝰ dux lotharigiæ ad burgũdum pfugit.

lia librarũ. Et hęc dicẽs nũmos iussit sacerdotibꝰ tradi q̃s in ppetuos tẽpli redditꝰ ipẽderẽt. Porro induciæ q̃ cũ burgũdo positę erãt: ad paucos dies ꝑductæ sũt. Interim nicholaꝰ calabrię dux renati siciliẽsis nepos cui ludouici filia despõsata erat: deserto socero ad burgũdũ declinauit: spe ductꝰ sibi in m̃rimonio assumẽdi filiã quã burgũdꝰ vnicã habebat. Sed a p̃re (sicuti alij q̃dã pricipes) illusus ẽ. Nã harũ nuptiaꝝ expectatione cũ plerosq̧ in amicitia p̃ cõtineret oẽs tãdẽ fefellit. Inter quos Fœdericꝰ impator fuit. Nã cũ post subiugatũ Geldrensem ducatũ burgũdꝰ treueri quo eũ impator vocabat accersisset. Post multa secretiora consilia burgũdꝰ vicariũ se ipatoris istitui postulauit: pollicitꝰ reducere quãtis viribꝰ posset ad ipatoris manꝰ q̃ ab alijs ablata tenebant. His q̃ȝ plerịq̧ addebãt burgũdũ affectasse vt a fœderico coronaret i regẽ q̃ dignitate eẽt ludouico ęq̃lis: q̃ vt iactabat ñ erat opibꝰ & ptãte iferior Id cũ ipator ꝯcessurꝰ eẽ videret burgũdi filiã filio suo maximiliano vxorẽ dari petit: & mox nuptias celebrari id se facturũ burgũdꝰ nisi ipetrato vicariatu negat. Igit cũ ipator diu petita differt clã vrbe digressus: se in germaniã relicto burgũdo cõtulit. Nam illud constat vtrũq̧ pricipẽ de gl̃ia certasse: ita vt burgũdo fœdericꝰ inuideret. Carolꝰ vero ipatorẽ cõtẽneret. Illud ꝑpter ea verũ est q̄d vulgo a frãcis dici solet. Duos crassitudine ęq̃les vno vase cõꝑhẽdi nõ posse. ¶ Eisdẽ diebꝰ diuę mariæ tẽplũ q̄d apud cleriũ in aurelianẽsi agro magnis ipẽsis ludouicꝰ extruxerat cõflagrauit: igne negligẽter asseruato: quẽ ad liquandũ plũbũ tecti artifex in quotidiano vsu habebat. Quo die rex de caroli fratris morte nũciũ accepit. Obierat eni apud burdegalã veneno a nescio quo abbate nõ inscio vt creditũ est rege appetitꝰ. Quãobrẽ accepta aq̃tania ludouicꝰ petrũ de belloioco dñm regioni ꝑfecit. ¶ Per iduciarũ tp̃s bur-

gundionũ dux collecto i agro attrebateñ. grãdi exerci tu: antoniũ fratrẽ suũ nothũ cũ pte copiaꝝ neellã mit tit. Quã a loci ꝓfecto & sagittarijs frãcꝫ qngẽtꝫ acerrie defẽsam: frustra iteꝝ atqꝫ iteꝝ ãtoni⁹ oppugnauit. At petit⁹ picard⁹ (id eni ꝓfecto nomẽ erat) Cõsilio cũ loci dña capto: ad antoniũ cũ ipa dña cõponẽdę rei deside rio ꝓfect⁹ est. Pactũ extitit: relictis eqs atqꝫ armis exi turos oppido milites: vitæ icolumitate ꝯcessa. Hoc ac cepto rñso / sagittarijsqꝫ relato: dum miles armis se nu dat: ecce ab oppidanis clã i oppidũ admissus hostis: ex armatos sagittarios trucidat: eos vero q in tẽplũ salu tis cã cõfugerãt q plurimi erãt oẽs ad vnũ burgũd⁹ sa telles mactauit. Eo cũ dux equo insidẽs aduenisset: tẽ plũ ingressus vt cędẽ cruorẽqꝫ humanũ cõspexit. Iam inqt noui q̃ cruẽtos habeo carnifices. Neqꝫ miti⁹ peti to ꝓfecto pepcit: q in vincula cũ aliquot insignioribus armatꝫ cõiect⁹ tenebaṫ. Hoiem eñ (cui ab ãtonio fides data erat) furca suspẽdere iubet. Atqꝫ oppidũ mox icẽ sum dirutũqꝫ reliqt. Proten⁹ quoqꝫ royam contẽdens eã circũuallat multo milite atqꝫ machinis egregie mu nitã. Nã ꝓter q̃dringẽtos supra mille sagittarios erãt in ea ꝓsidio ducẽti delecti eqtes cum eoꝝ ꝓfectis petro auberto. Mignone / Loyseto balagnio / dño de mouy: & dño rupempreo auratis eqtib⁹. Et hi quidem nulla oppugnatiõe expectata deditionẽ ea lege fecere: si sal uos ide abire liceret. Relictis igiṫ p ignauiã armis atqꝫ impedimẽtꝫ: vecordes hoies vno bacillo ꝯtẽti nõ sine ꝑpetua ignominia p medios hostes irrisi roya discesse rũt. Roya vt dixim⁹ capta burgũd⁹ magna aio voluẽs cum sibi a ludouico magnã vim paratã eẽ existimaret bellouacos picardis post ãbianẽses ad occidẽtẽ ꝓxios petit: rat⁹ ciuitatẽ vbi nullũ ꝓsidiũ erat ꝑma oppugna tiõe subiugare. Sꝫ pluria arrogãtẽ multa deficiũt. Bel louaci tãetsi inspato hostꝫ aduẽtu nulli⁹ ꝑntanei mali uacum

Neella capiṫ.

Burgũdi crudelitas.

Bellouaci

periculo admoniti essent: venientē tñ burgūdum magno aīo a muro ꝓhibēt. In ea oppugnatione egregia virt⁹ puellę cuiusdā apparuit: q̄ a burgūdo milite dū ī murū scādit vexillū extorsit. Donec guillerm⁹ de valle normāni senescalli vicari⁹: cū ducēt꜖ eqtib⁹ auxilio accessit: q ciuitatē ingressus ad muros se ꝓten⁹ cōfert. vbi hostis īcredibili ꝑtinacia depugnabat. Venere nō multo post crussol⁹: ioachin⁹ roald⁹: guerin⁹ grōgn⁹: atq; torceyus trecentorū eqtū: cū adiunctis sagittarijs ductores. Quib⁹ cōmeatū affatī parisij submistrauerīt: missis ꝑmultis fossorib⁹ q fossis atq; aggerib⁹ ciuitatē cōmunirēt. Eniuero sic op⁹ erat: nā subactis bellouac꜖ libera in normānos burgūdo patebat via. Fuit enī ei⁹ rei tāt⁹ timor: vt ī ipsa parisiorū vrbe regia magnopere curatū sit vrbis fossas purgare: muros īstaurare: cathenas p cōpita repēte (autore p̄ferti dyonisio hynselino) recēsere, colubrinas īsup atq; serpētinas conflare atq; fabricare. ¶ Per id tp̄s antissiodorēses qui supra paucos dies admoniti ludouico parere spreuerāt/ burgūdorū q; p̄sidiū ī oppidū admiserāt: eruptiōe facta dū frumētatū eunt qdā ex cāpanis eqtes illis occurrūt: cētū sexagita ex grassatorib⁹ pimētes: octogita ī captiuitatē adductis. Perseuerāte ī obsidiōe apd̄ bellouacos burgūdo: dura ī castris ei⁹ ānonę caritas fuit. festinās igitur ꝓusq̄ fame miles vrgeret: aīo firmat acerrio ꝯgressū ciuitatē expugnare. Ingētē ad h̄ cratiū & ligneoꝝ fasciū copiā cū multa materia cogit: qb⁹ vrbis fossas īpleret. Obsessi re cognita ad pisios mittūt minuscula tormēta & ꝯmeatū cū balistarijs petitū. Nec defuit petētib⁹ misericors ciuitas. Prēerat ad p̄sidiū portę q̄ dom⁹ hospitalis appellat̄ robt⁹ stoteuill⁹ pisioꝝ p̄ses militar꜖ apprime eqs. Quā portā iact꜖ ī fossas q̄s ꝓxie dixim⁹ cratib⁹ fascibusq; hostis adorit̄: Scalis q̄; admotis ī muros cōscēdere ꝑseuerat. Nec ꝓfecit q̄q̄ horas q̄ttuor cōtinen-

Dura obsidio bellouacoꝝ.

ter pugnasset. In ea oppugnatiõe qngenti supra mille armati ex burgũdis ĩ fossas decidisse atq͡ꝫ occubuisse referunt. ¶ Nocte insequẽti qa ciuitatis portę obstructę erãt: patefacto muro salazard⁹ cũ aliqt cohortib⁹ ĩ burgũdiorũ castra sub diei crepusculũ erũpẽs: trib⁹ hostiũ tẽtorijs incẽsis: plerisq͡ꝫ occisis ĩpedimẽta aliqt ex illorũ castris rapiẽs: ĩ ciuitate dũ reuertit: ab hoste eũ insequẽte ꝑssus raptas a se machinas ĩ fossas ciuitatis ꝑcipitat: ęgreq͡ꝫ ad suos se recepit Bellouacoꝝ obsidiõis tpe aurelianẽses officio ĩ obsessos functi sunt. Imposita ei carpẽtis cẽtũ vini dolia ad bellouacos dono miserunt cũ magno sagittarũ & missiliũ nũero: arcub⁹ additis atq͡ꝫ balistis. ¶ Postq̃ sex & vigiti cõtinuos dies ad bellouacũ burgũd⁹ ĩcassũ sedissꝫ: die diuę magdalenes festo obsidionẽ diluc'o soluit: segetes vicosq͡ꝫ q̃ iter faciebat vrẽs: donec ad sctm̃ valeriũ castra posuisset: qd oppidũ cũ alijs vicinis oppidis / modico ꝑsidio defẽsis minimo negocio cepit. Ex his locis qñqdẽ vero sil'e erat ĩ ĩferiorẽ normãniã hostẽ ꝓfecturũ: conestabil' & chaban⁹ octigẽtis eqtib⁹ assũptis: normãniã petũt occursuri burgũdo A qb⁹ nullo fere dãno burgũd⁹ affect⁹ est: qnvicos atq͡ꝫ oppida ꝑ caletos grassat⁹ ĩcẽderit Rothomagũ vsq͡ꝫ mouẽs. Vbi conestabil' se ĩcipiẽs parũ admodũ burgũdo ĩcõmodat⁹ ẽ. Nisi q͡ꝫ a ppl'o ciuitatis vix excitat⁹: nõnullos ex suis cũ aliqt ciuib⁹ armatis eruptionẽ facẽ ꝑmisit. Burdũd⁹ aũt ide digrediẽs ĩ picardiã copias reduxit ¶ Sꝫ neq͡ꝫ ĩ britãnia qcq̃ a ludouico ꝑclare gestũ ẽ: q̃q̃ qnq̃gita hoĩm milia ĩ armis habere diceret Nã legationib⁹ pollicitationibusq͡ꝫ tardat⁹: cũ res ꝯpositas ꝓxie eẽ sperat: illusit eũ hostis. Dimissa normannia: burgũdus nouiomũ oppugnare ĩstituit. Sꝫ curiolus & qdã cũ eo militũ ꝑfecti. illo se ꝯferẽtes suburbijs incẽsis ne illic diuersaret hostis: ciuitatẽ maximopere tutati sunt. Robert⁹ ꝑterea stoteuill⁹ ex bellouacis mo

Salazardus

Burgũdus in normãnia.

ués:& deide ioachin⁹ roald⁹: ad burgūdos q apd̄ eu op pidū in p̄sidio erāt: nūciū mittūt petētes oppidū ludo= uico reddi. Moxq̧ cōpositione facta: locū & sua oia de ferentes: equites vno equulo: pedites baculo cōtēti ab ierūt. Hoc exēplū secuti valeriēses rēburiēsesq̧ deditio nē nulla vi facta fecere. ¶ Eodē tpe comes roussy⁹ co= nestabilis fili⁹ burgūdę factiōis obstinatissim⁹ sectator burgūdię p̄fect⁹ diffusis late copijs tornodorū vsq̧ de bacchat⁹ trecas & cāpanię ptē vastabat. Cōtra vero: dal phin⁹ comes p burgūdiā bono exercitu potēs oia igne cōsumpsit: par pari repēdēs. ¶ Fiūt iteri cū britonib⁹ p ludouicū iducię. Quo tpe regina filiū ludouico parit cui vita breuis fuit. Petr⁹ aūt borboni⁹ comes belliioci aqtanię mīstrator dū lestorię multa nobilitate ornat⁹ agit: a suis ī armigniaci comitis ptātē pdit: atq̧ eo pa= cto ciuitatē comes recuperat. Eā ob rē ludouicus aliqt ex nobilitate suspectos ifidelitat̄ lochiæ ī vīcula misit. Inter q̄s iohēs deymerus crimē cōfessus capite dānat⁹ est & i partes quattuor sect⁹. Qui moriēs cadetū albre= tēsem ei⁹ pditionis ptinacissime accusauit. ¶ Dū eius rei grā ludouic⁹ ī pictauis īmorat̄ pax īter illū & brito nū ducē ītercessore oudeto de ria cōuenit. Data brito= ni nō parua pecunia. ¶ Porro alēconij dux iohēs acce ptę crebro grę oblit⁹: cum cōstituisset possessiones oēs suas ī burgūdū ducē accepto ide p̄cio trāsferre: & ad eū clā pficisci: p tristānū hęremitā iubēte ludouico capit̄: & Lochias p̄mo duct⁹: paulopost parisij ī lupara arce ī custodia psenuit. ¶ Lestoria q̄z quā misso exercitu lu= douic⁹ duce iohāne cardīali albieñ. atq̧ yuone de fago obsidebat armygniaci culpa diruit̄. Nā re cōposita vt armygniac⁹ loco cederet: cū in ciuitatē franci sine vlla violētia igrediunt̄: armygniac⁹ ī eos īsurgēs occidere s iubet. Vñ clamor exortus dū ī castra pfert̄: franci p ractos antea muros irrūpētes armygniacū ipsum &

oēm sine discrimīe pplm trucidāt: comitis vxore cum trib⁹ suis pedisseqs tm̄ salua. Hic iohēs armygniac⁹ est q sororis illecebra capt⁹: cū eā icestu polluisset: nisus ē eā pōtificis romani aucte ducere vxorē. Cui⁹ stultitię fauisse dicit ambrosi⁹ cābray⁹ q p idē tp̄s referēdarius erat Calixti pōtificis. Accepta enī ab armygniaco multa pecunia: bullā dispēsatiōis de sorore despōsanda armygniaco tradit: quā reuera adulteratā & a se falso editā postea ɔfess⁹ ē p̄sidēte apd romanos pio pōtifice maxio Quo iubēte ābrosi⁹ ī custodia apd mōtoliuetū monasteriū habit⁹ est. Sed e custodia noctu adiutore suo emissus: ī galliā se recepit vbi aliq̄t annos mutaris frequēter locis ꝓfugo similis delituit. Quippe cui Carlota mr̄ alioqn benigna mulier suā domū occluderet: offensa scilicet filij criminib⁹ q homicidio primū / deide hac quā dixi falsitatis ignominia notabat. Ingenio tñ & astu erect⁹ viā inuenit apd ludouicū fortunę melioris: simulās regina angliæ se desiderari quē ī angliam traduceret. Qua re intelligens ludouic⁹ eū hoiem esse quo ad dolos vteret: Ambrosiū ad se accersitū stipēdio iuuit. & mox īter aulicos habuit. Quē nō multo post supplicationū regiarū magistrū / & deide pariensem cācellariū vidimus. hoiem profecto dolosum & p̄ter modū glorię studētē. verborū & iactantię vanitate redundātē & pfluū: fidei aūt modicę: & cui ꝓbe ɔfidere nemo posset. Cui⁹ mortē nec ꝓpiqui nec ali⁹ qsq̄ illachrymasse visus est. Sepeliri voluit ī sacello sorbonę añ arā maiorē. Dep̄hensus apd lestoriā cadet⁹ albreteñ. & Pictauiā pduct⁹: capitꝫ suppliciū luit. ❡ Agebat p id tp̄s parpigniaci iohēs tarraconię rex Qui lestorię ciuitatis desolatione accepta: qꝙ audierat philippū sabaudū cū īgētib⁹ copijs ī eū aduētare ppigniaco abijt. ob qd diu q dē atqꝫ ptinacissime a frācꝫ digladiatū ē. Sꝫ victor frāc⁹ extitit & russilionē totū ludouic⁹ obtiuit. p hos dies ni

colaus lotharingię dux apd nātiū peste absumptus est Fuit & siluanecti habit⁹ cōuēt⁹: veniētib⁹ a burgundo duce legatis: q belli causas tollerēt. Nec fuit cōcordiæ loc⁹: tāetsi multos dies multa agitādo legati cōsūpsissent. Burgūd⁹ vero ducis lotharingi morte accepta: lotharigiā armis sibi subiugare tētauit: cām assumēs q nicola⁹ q defunct⁹ erat obęrat⁹ illi eēt: simulq̧ apd seanxie meditaī regiū nomē vsurpare. Sed illusus a federico burgūd⁹ cū pecuniæ egeret. nec suis virib⁹ sufficeret ludouici ptātē minuere ad venetos mittit: a qb⁹ stipēdiū trimestre mutuo īpetrat: quo ex gēte veneta parti coactas copias aluit. Missaq̧ ī niuernēses exercitus pte: rupē castilliōis & aliq̄t regiōis loca dolo capit. Per eos dies petr⁹ Borboni⁹ de belloioco annā ludouici filiā despōsat. ¶ Iterū q̄ʒ burgūdi oratores cū regis legatis cōpēdij cōueniūt Vbi tādē post lōgas ꝯcertationes paucorū mēsiū īducias firmāt. ¶ Quo tpe burgūd⁹ inimicitias ī ludouicū omnifariā exercēs: yteriū mercatorē: q post caroli aquitani ducis mortē ad burgūdum se cōtulerat: magnis ꝓmissis īducit: veneno tollere regē Igiī cōstituto illi qnquagita miliū aureorū precio: toxicū parat. Datq̧ iohāni audaci (quē seruū habebat) ferēdū: pollicit⁹ mōtes aureos si maleficiū fœliciī exigat Recipit ab yterio iohēs negociū & ambasiā vbi rex erat ꝓfect⁹: quēdā ī ludouici popina sibi notum (q cōdiendis saporib⁹ p̄erat) cōuenit. Cui q aquitano duci ad simile ministeriū seruierat: rē patefacere nō vereī. Atq̧ ad facinoris p̄ciū vigīti aureorū milia secure ꝓmittit: credul⁹ hoiem ad veneni ꝓpinationē facile cōsortē ducere: q dn̄m suū nō dissili maleficio sublatū fuisse sciret Audiuit iohēm sūma dissimlatiōe coquus sed rē neq̄q̄ patrari posse ait: nisi colinet⁹ primari⁹ coquoꝝ cōsci⁹ accederet. Igiī recepto a ihe veneno: colinetū ad id negociū cohortari polliceī. Coliet⁹ vero a ꝯsorte coq̄ edo

ctus: similr cũ eo ad regẽ pgit. Veneficiũ ꝓdit: & ab eo ex Venefi
hibitũ toxicũ ꝓfert. Rex veneficiũ exhorrẽs: autorẽ ꝑ- cus de-
hẽdi iubet. Qui tãq̃ rei bñ gerẽdę secur⁹: iter ad yteriũ ꝑhẽdit.
faciebat. Sed nõ lõge a stãpis deꝑhẽsus: ad ludouicum
deduct⁹ ẽ: moxqꜫ ꝯfessus crimẽ: paulopost ĩ custodiã de
trudit: data igẽti mercede fidelib⁹ cocis. Asseruat⁹ vero
est iohẽs audax ĩ publicis ędib⁹ parisiorũ. deĩde capite
trũcat⁹. Cui⁹ q̃ttuor exsecta mẽbra ad q̃ttuor regni ex-
tremas regiões cũ titulo ꝓditiõis furcis suspensa. oẽs
ei⁹ ędes dirute sũt: & natalis dom⁹ soloten⁹ sine vlla re
stitutionis spe euersa: inscripta ruinę cã. ¶ Eo die q̃ id Legati
gestũ est: Legati ab aragonia parisiũ venere: a suo rege arago-
mãdatũ habẽtes de cõtrouersia ob russilionẽ & parpi- nes.
gniacũ orta tractare. Nec multo post rex q̃ꜫ parisiũ sue
cessit. Iussitqꜫ parisios ĩ armis eẽ & militari ordine p di
ui anthonij portã vrbe egredi. Quoꝝ multitudinẽ ara
gonẽses legati admirati sũt. Centũ enĩ & q̃ttuor hoĩm
armatoꝝ milia e ciuitate ĩ agrũ ꝓdijsse relatũ est. Re-
grediẽtib⁹ ĩ ciuitatẽ parisijs oratores vicẽnas ludouic⁹
ducit. Vbi regia cęna acceptos duob⁹ eos poculis aure
is varia cęlatura ornatis donauit. Horũ ꝑciũ trib⁹ duca
torũ milib⁹ & ducẽtis ęstimatũ est. ¶ Venere eodẽ tpe
ab germania dux bauarus: & britonũ oratores: q̃s sil-
uanecti Ludouic⁹ audiuit. Affuerũt ꝑterea icassuꜫ bur
gũdi. Britonib⁹ liberaliter Ludouic⁹ rñdit. Legationũ
causas diuinare magis q̃ ꝓbe scribere possum. ¶ Ex sil
uanecto cõpẽdiũ: mox nouiomũ rex ꝓficiscitur. Cepe
rat comes sctĩ pauli frãcię conestabilis sctm̃ q̃ntinũ vi- Cone-
romãdorũ oppidũ extruso ꝑfecto curtono cum ꝑsidio stabilis
qđ ĩ eo ludouic⁹ posuerat. Oppidũqꜫ conestabilis: ĩpo- temeri
sito ex suis ꝑsidio: rege inuito occupabat: ita vt ĩ suspi- tas.
cionẽ veniret cõcepti ĩ regẽ belli. Nec aliter ad Ludoui
cũ accessit: q̃ põte ĩter se & regẽ facto ad colloquiũ ꝓdijt
satellitib⁹ egregie stipat⁹. Colloquio paucis arbitris ex

pleto: rex offensam oẽm comiti remittit. Iureiurãdo ĩterposito ꝗ ĩ ludouici fide pmaneret. ¶ Erãt p id tps ĩter federicũ ĩpatorẽ & burgũdũ simultates. Nitebaĩ ppterea magnopere ĩperator burgũdo ĩcõmodare: vñ missis frequẽter ad ludouicũ nũcijs illũ hortabaĩ cum burgũdo amicitiã nõ inire: se vnũ satis esse q ducis supbiã deprimeret: eũq; redderet regi obsequentẽ. Nec tñ exaudiuit federicũ Ludouic⁹: sed cũ ex picardia siluanectũ reuertisset: cũ burgũdi legatis ĩducias anni vni⁹ firmat. ¶ Interea ĩ iohẽm alẽconij ducẽ capit; snĩa & bonorũ oĩm publicatio ĩ senatu parlamẽteo p petrũ doriolũ cãcellariũ ferĩ. ¶ Burgũdo vero duci nulla fuit ĩduciarũ & iurisiurãdi reuerẽtia: qn in lotharigia ducẽs virdunũ ceperit: sollicitaueritq; edouardũ anglũ regẽ aduersus Ludouicũ trãsfretare. Quãobrẽ edouardus magno exercitu cõparato: priusq̃ moueret: ludouicũ p caduceatores petit aqtaniã sibi normãniãq; restituat. Nec diu distulit edouard⁹ ad diui michaelis mõtẽ classem traducere. Qđ postq̃ ludouic⁹ accepit: copias ĩ normãniã misit: eorũ militũ q recẽter fuerãt ab eo ĩstituti, & dalphini custodes appellabãĩ. ¶ Per eos dies tãetsi ĩduciarũ finis nõdũ eẽt burgũdi q peronę & p circũadiacẽtia loca ĩ p̃sidio erãt oĩa vsq; ad ysarã flumẽ ĩfestabãt. Et aliq̃t ex eis arsonã iã diu desolatã ĩstauraĩ ceperãt S; missis aduersus p̃dones ex ãbianoꝝ & bellouacoꝝ p̃sidio armatoꝝ turmis: nõ expectata pugna grassatores aufugerũt. Nec destitit miles frãc⁹ s; accit; ex finitimis p̃sidijs aliq̃t cohortib⁹: qb⁹ p̃terea plebei plurimi se cõiunxerũt: ad attrebates pfecti ĩ suburbio ciuitatis castra posuerĩ. Vbi nocte tota diuersati: deputatis agricolis q eos seq̃banĩ ad excutiẽdos p villas & agrestes mãsiões frumẽti manipulos maximã tritici copiã & pecoꝝ ĩgẽtẽ nũerũ ex attrebatẽsi agro cõportauerĩ. Nã id pri⁹ facẽ meditati vãnos & flagella currusq; cõ-

Snĩa ĩ alenconij ducem.

plures secū adduxerit. Recepe q̄z nōnullos captiuos q̄s raptor violatis īducijs abduxerat. ¶ Pricipio īsequentis veris rex ī picardiā mouēs: tronqueū vetustissimā z nō lōge a mōdiderio turrim: vbi pditorū hoīm turma duce motino caulero se receperat: oīa īcursionib⁹ infestās expugnat: occisis aut patibulo appēsis q ī ea īuēti sūt: p̄ter ipm motinū quē rex vita & offō donauit. Turris ipa soloten⁹ deiecta ē. Mōdiderieēses aūt cū deditionē recusassēt: obsessi oppidū dedidē: suis fortunis oīb⁹ relictꝭ abeūtes: oppidū vero solo pstratū ē. Roya p̄terea ludouico paruit Nec spes deerat picardiā atq3 arthesiū recipiēdi: nisi scti pauli comes conestabil' dolos⁹ regē fefellisset. Cui pgredi cupiēti lr̄as mittit: Edouardum anglū īgēti classe petē normāniā Idcirco op⁹ eē cautione: ne destitutos p̄sidio normānos hostꝭ inuadat. ¶ Si ad illos ptē exercit⁹ ducē rex velit: se vnū cū reliq̄ militia satꝭ eē q bellū ī picardia gerat. Mot⁹ h̄ nūcio ludouic⁹ ī normāniā ducēs de āglorū aduētu nihil accepit. Redeūti aūt conestabil' scribit: āglos calisiū appellē: & carolū burgūdū nussij obsidiōe relicta: fœd⁹ cū fœderico īpatore īiuisse Quę oīa tāetsi nlla eēnt: caduceator tn̄ angl⁹ cogñēto scal⁹ cū lr̄arū fasce dep̄hēs⁹: & ad ludouicū pduct⁹ vera eē iurauit. Neq3 horū q̄cq̄ tā iniq̄ aīo ludouic⁹ tulit: q̄ conestabilē clā sollicitare borboniorū ducē vt burgūdi ptes relicto rege seq̄ret. Cui⁹ pfidię syngraphū a conestabili missū borboni⁹ p epm mymatensem Ludouico demiserat. ¶ Eodē tpe ī burgūdia apd guyum nō pcul a castro chynone magna burgūdorū turma a frācis superat: cū ducētis eq̄tib⁹ q ex venetꝭ burgūdo auxiliares venerāt. Fuit nō psperior attrebatib⁹ fortuna. Admirald⁹ cui decreta belli rō ī picardia erat: ppe attrebatū dispositꝭ īsidijs. xxx. eq̄tes lacessitū attrebates mittit. In q̄s velut ī cōtēnēdi nūeri cohortē: eruptiōe facta attrebates cū suo p̄sidio pficiscunt. At qui

Conestabilis dolus.

ab admiraldo pmissi erãt: metũ simulãtes pedetẽtim retro abeũt: donec suorũ isidias pterijssent. Quãobrẽ iter cepti attrebates iter medias francorũ copias: ad qngẽtos supra mille occubuerũt. Et cũ romõtus regię frat q burgũdarũ ptiũ erat his se ducẽ pbuisset vix ad suos se recepit equo ei⁹ iterẽpto. Iacob⁹ aũt scti pauli cũ alijs isignib⁹ viris capt⁹. ¶ Paulo supra hos dies auraicensis pnceps quẽ i custodia ludouic⁹ habebat: nullo pcio liber fact⁹: seditionẽq3 suã regi sũmisit. donat⁹ est propterea ptãte cudẽdi nũmismatis aurei atq3 argẽtei. remittẽdi isup crimiosis necis pœnã: nisi hęresis aut maiestatis rei haberent. ¶ Edouardi aũt Anglię reg3 classis vigiti miliũ armatorũ calisiũ appulit. Qua re cognita mox ad porẽ exercitũ nouas copias ludouic⁹ ex parisijs duce Robto de stoteuilla ɔhit. Et Carol⁹ burgũdionũ dux nussio relicta: ad edouardũ noctu venit: cui amice gratulat⁹ ẽ. Nã edouardi sororẽ in vxorẽ duxerat. Hortat⁹ magnope est rẽ pspere gerat: & sua recuperet: q̃ a frãcis iiuste tenebant. At aliq̃t dieb⁹ exactis cu3 nec a carolo: nec a conestabili pmissa illi seruant (cõuenerat eni iter illos: dũ edouard⁹ i arthesiũ venisset: admittere illũ i aliq̃ munita loca vbi & se atq3 exercitũ recreare & tuto diuersari posset) Iãq3 lihonẽ i sanguie terso copias cũ pmouisset: pollicitis illusus: ad ludouicũ siluanectũ vbi i victorię cœnobio agebat oratores mittit dicere se archanũ qcq̃ hre qd illi cõicatum eẽ cupiat. Designet locũ & tps ad rẽ exigẽdã. Pinqgniacũ i ãbianorũ agro ad id deligit. Interi mutuã a parisijs grãdẽ pecuniã ludouic⁹ petit. Ea fuit qnq3 & septuaginta miliũ nũmũ aureorũ: quã dissoluere ifra kalẽdas nouembris ipe pmisit. Ad pinqgniacũ ex ãbianis rex veniẽs frequẽti atq3 admirabili militũ manu stipat⁹: duos in põte pinqgniaci appẽdices extruere iubet. Vnũ quo ip se: alterum quo congredi edouardus posset. Fuit inter

Edouardus anglus apd calisium.

Cõuentio regũ apd pinquigniacũ

vtrũq; appẽdicẽ paries medi⁹: cãcellatus ita latis fora minib⁹ vt p ea dextras dare & cõtigere reges possent. Cõuenietib⁹ ad designata loca pricipib⁹: cũ se alterni salutassent: lõga fuit iter eos (cẽtũ vtriq; admissis illu strib⁹ arbitris) collocutio. Inde vbi regib⁹ visũ est: illis seorsũ exeũtib⁹ pricipes clã sermonẽ cõtulerũt. nec dilata diu cõcordia est. Itaq; de septẽ annoꝝ inducijs ꝯuenit iiij. kal. nouẽbris dũ voluit ann⁹ salutꝭ Millesim⁹ qua drigẽtesim⁹ septuagesim⁹ qnt⁹. Donatusq; a ludouico edouard⁹ est quiq; & septuagita milib⁹ aureis. & quin quagita milia p singulos iduciaꝝ ãnos illi ꝓmissa. Or nauit q̃q; magnis munerib⁹ clarẽtię ducẽ edouardi fra trẽ. Reb⁹ vt paucis ãnotauim⁹ apud piguiniacũ gestꝭ angl⁹oẽs copias calisiũ remittit. Iubetq; hauartũ & ꝑ mariũ suũ scutiferũ apd ludouicũ morari: donec se pro misso absoluisset. Digrediẽte calisiũ edouardo: ludoui cus de luxẽburgo conestabilis cui regũ concordia nõ ꝯueniebat: nũciũ cũ lr̃is ad anglũ mittit / vitio illi ascri bẽs: ꝙ ibelli ipse aio cũ ludouico pact⁹ fuerit: ꝓmissis videlꝫ illect⁹ hois q eũ falleret. Lr̃is cognitꝭ eas edouar dus ludouico cõicat. ¶ Interiectꝭ inde nõ multꝭ dieb⁹ accedẽtib⁹ ad ludouicũ britonũ ducꝭ oratorib⁹ pax fir mata ẽ & annoꝝ nouẽ inducię cũ burgũdo positę. Ad ditũ q̃q; de ludouico luxẽburgo q ad eũ pfugerat: regi dedẽdo. Missi sunt peronã q illũ exciperẽt borbonieñ. noth⁹ admirald⁹: dñs de scã petra: & guillerm⁹ cerisai⁹ cũ bona armatoꝝ turma exceptũ conestabilẽ i diui an tonij ꝓpugnaculũ apud pisios Philippo oleario loci ꝑfecto custodiẽdũ ꝯmittũt. Deputat deiceps ludouic⁹ petrum dariolũ cãcellarium & duos plamẽti ꝑsidẽtes cũ alijs iurecõsultꝭ de conestabili q̃stionẽ habere. Igit interrogat⁹ ꝯfessusq; plurima in regẽ deliqsse: in curiã parlamẽti post longã custodiã deducit. Vbi a cancella rio regiũ insigne: id ẽ aureũ diui michaelis torquẽ quẽ

Conestabilis neqtia.

collo gestabat: deponere iussus est. Moxq; igressus ad cũ iohes põpãcurt⁹: Illustris inqt comes: hacten⁹ i custodia regis iussu habit⁹ fuisti. Vbi de his q̃ in regẽ & rẽ publicã ɔmisisti q̃sitũ est diligẽter: cõfess⁹ es maiestatẽ frequẽter offẽdisse: cũ hostib⁹ cõspirasse: & fidẽ violasse q̃ reipublicę eras obnoxi⁹. Iã venio ad te a plamẽto senatu miss⁹: significare mortꝫ sniaꝫ q̃ hodie i te lata ẽ. Hodie tibi moriẽdũ i grauia añ ædes publicas ciuitatꝫ Terras & fortũas oẽs tuas publicatas & fisco attributas eẽ tibi renũcio. At hęc ludouic⁹. O iqt optie maxie de⁹: q̃ dura hęc snia ẽ. Te supplex oro: da mẽtẽ sincerã te agnoscẽdi. Sic locutũ q̃ttuor theologi magni noïs doctores vt cõstitutũ fuerat reũ adeunt: salutarib⁹ illũ monitis cõsolaturi. Cõfessione more xp̃iano expleta orat viaticũ xp̃i corpis sibi mĩstrari: qđ non obtinuit. Res tñ diuina quã missam appellam⁹ corã illo facta ẽ: & panis bñdict⁹ oblat⁹: quẽ religiose mãducauit. Inde a palatio ad grauiã p medias vulgi turbas pduct⁹ atq; in tabulatũ cõscẽdẽs: postq̃ ad diue mariæ tẽplũ (qđ ex tabulato cõspicuũ erat) cõuers⁹ lõgiusculã oroẽ plorãs habuisset: a carnifice iohe cousino vno gladij ictu capite punit⁹ est. Cadauer autẽ p cordigeros in ipsorũ eccl'ia humatũ est: decẽbri mẽse die decimanona anno M.cccc. septuagesimo quito. De ei⁹ criminib⁹ & supplicio epigrãmata gallica latinaq; multa scripta fuerunt.

Conestabilis mors.

Mõeta noua.

¶ Eodẽ tpe monetę p̃ciũ mutatũ ẽ: & scuta aurea cusa quiq; &. xxx. solidoꝝ turoñ. estimatiõe. Cui opi quattuor tm̃ viri p̃fecti sunt german⁹ de merla/ Nicola⁹ potier⁹/ dyonisius brito/ & symõ ausoran⁹. Vectigal q̃q; indictũ singulis dolijs q̃ e regno ad exterã gẽtẽ exportarẽtur. Nã p quoq; vini dolio (quã frãci caudã vocãt) aureũ nũmũ portitores exigebãt. ¶ Post hæc aliqd in romanos molit⁹ ludouic⁹: de cõgreganda epoꝝ synodo cogitauit. nã cũ sibi ãtea nõ pcessisset: q de vniuer-

sali ecclīæ cōuētu agēdo suos oratores ad diuersos pn cipes miserat de suo regno habēdum cōsiliū pceptum vulgauit: iubēs quosq; pōtifices & maior ecclīar rectores ad suas sedes itra a se cōstitutū diē redire. Deide voto astrict9 aniciū (qd podiū dicūt) aruernię ciuitatē pgit. Vbi nouē totos dies diuæ mariæ tēplo qd in gallijs sūma religiōe colit se pmissis absoluit: mox lugduni trāsiēs ad dalphinates cū peruenisset: accepit carolum burgundū q in heluetios expeditionē duxerat fusum fugatūq; cū suo exercitu fuisse: nō pcul a gransone oppido: & arcib9 duab9 receptis quas heluetijs ipe abstulerat. Tormentis machinisq; amissis: castra & sarcinas oēs direptas. Receptas isup ab heluetijs arces & gransonē eē. Inuētosq; in illis qngētos & duodeci alemannos quos suspēdio burgund9 necauerat / eos oēs patibulis liberatos terræ cōmēdasse: & eisdē alemānorum furcl lorisq; burgūdos strāgulasse qs grāsonē recupantes heluetij dephenderāt. ¶ Eadē tēpestate nemorsus dux a dño de belloioco i arce carlati circūuallat9 dedi tiōe facta capt9: ad regē primū / deide viēnā / & deiceps parisiū pducit & in custodia asseruat. Circūuallationis tpe ei9 vxor caroli andegaueñ. filia cū pepisset: tā ptus dolore q̄ ai ægritudine mortē incurrit: mulier spectata plurimū atq; laudata. ¶ Reb9 apud gransonē diffipatis. Carol9 burgūd9 cū ioingnā in finib9 sequanorū se ex fuga milit:q; recepisset Heluetios iter perseq (sicuti ferox & vīdicte pcupid9 erat) ɔstituit. At q illi milite & pecunia op9 eēt: guillermū gonnetū ei9 cancellarium: cum alijs vndecim bonæ apud suos auctoritat viris ad flādrēses & ditionis eius pplos legat: q militē resarciāt: sextamq; bonor suor oīm partē ad belli impensam mittrēt. Legatis rñsum est. Carolo si facultas deficit se tuto recipiēdi: subsidiū illi vt pricipi & duci suo se qdē pbituros: donec domū salu9 redeat. Belli āt

Dux nemorsus capitur

Burgūdus fusus.

in heluetios gerēdi cām nullā videre: cui⁹ gr̄a sese bonis & pecunia p̄mere aut mulctare necesse sit. Hęc dū a burgundo gerunť ad ludouicū lugduni agētē renatus ex andegauēsi familia sicilię rex accessit. Cū quo de p̄uicię comitatu ad hūc modū trāsactū est. Erat Renat⁹ plen⁹ dierꝫ sine liberis priceps: cui⁹ filia anglię regina ab edouardo de familia ducū eboraceñ. in custodia tenebať ei⁹ liberādę cā ludouicū sibi hęredē p̄uicię renatus instituit. Datis a ludouico milib⁹ qnq̄gīta scutorꝫ aureorꝫ: q̄ redimēdæ reginæ cā edouardo soluta sunt. Regina liberata iuri qđ a morte pr̄is in comitatu ipso vēdicare potuisset abrenūciat: : cōstituta q̄tānis (dū superstes eēt) pēsiōe quā ludouic⁹ reginę p̄solueret. Accidit p hos dies nō p̄cul a dordano plēa mifatiōis cędes Ludouic⁹ bresei fili⁹ normāniæ marescall⁹ Carlotam agnetꝭ (q̄ bella appellata ē) filiā ex carolo septio Ludouici pr̄e (sicuti credebať) genitā habebat vxorē. Hic laxādi ai cā cū in siluā assūpta vxore venatū p̄dijsset: domū noctu reuers⁹ cū se lassū sentiret: seorsū ab vxorio cubiculo cubitū pgit. Carlota autē libera ad tp̄s viro: iohē3 lauernū pictauū cū q̄stupri ɔsuetudinē fecerat ad se p̄ten⁹ i cubiculū admittit. Qua re cognita ihēs apotecari⁹ dom⁹ senescalli p̄uisor scel⁹ dño defert. Vñ furēs senescall⁹ gladio exerto cū cubiculi fores repēte effregisset: iuētū adulterū interiore tm̄ tunica amictū p̄ten⁹ cōfodit. Cōiugē vero q̄ se ad liberos in p̄xīo penetrali recepat: culcitra obtectā manu app̄hēsā: humo p̄sternit. Quā in genua p̄cumbētē & mariti miam fœmineo ploratu orātē: traiecto p mulierꝭ pectus mucrone mactat. ❡ Sed ad susceptā hystoriā reuertamur. Rege lugduni agēte renunciatum ē carolū burgundionū ducē repato exercitu ad moracū in heluetios castra posuisse: atq; exile oppidulū circūuallasse: eoq; renatū lothoringiæ ducē (a quo nātiū burgund⁹ abstulerat) cū

Cædes carlote vxoris marescalli a viro facta.

Moracū i heluetijs.

validis copijs suppetiatu℞ heluetijs accessisse: ꝑmãq; hostiũ aciẽ fudisse: in fugã verso remonto comite eius aciei ductore. Vnde ex moraco eruptiõe facta eos q in ꝑsidio erãt cum lotharigo duce se ꝯiungẽtes in hostiũ castra fugatꝭ cęsisq; q̃plurimis ꝑuasisse: nec fuisse fugæ modũ donec ioignã ꝑuenissent. Quæ autẽ ĩ burgũdio num castris spolia capta eẽnt: heluetios ad bñficij cõpẽsationẽ bñfactori lotharingo reliqsse. Occiso℞ in ea pugna numerꝰ. xvij. milium fuit. Victoria de burgundis habita renatꝰ argentinã (q̃ strasburg dr̃) se recepit. Indeq; q̃ttuor armatorũ milibꝰ roboratꝰ: nantiũ qđ sibi burgũdꝰ vsurparat recuꝑare cõtẽdit: & oppidũ (qđ ducentorũ supra mille militũ ꝑsidio tenebat̃) obsidiõe cingit. Qua firmata ad argentinẽses reuersus: cum nouas copias coegisset: eas prioribꝰ quas ad obsidionem reliq̃rat adiungit nantiũq; recuperat. Hęc dũ aguntur Ludouicꝰ turonũ repetẽs: multis votis qbꝰ se astrixerat satis ꝓ religionis debito fecit. Erat enĩ diuę mariæ xp̃i matri vel reuera: vel simulatiõe deuotꝰ. Cuiꝰ templis multa donaria obtulit. Interĩ burgũdꝰ (cui aduersa oĩa succedebãt) ęgre admodũ ferens a modico pricipe (vt ipse q̃rebat̃) vinci: resarcitis ꝓ tpe copijs: ex salinis sequano℞ oppido nantiũ ducit. Cũ enĩ de renato ſmonẽ haberet illũ magnope ꝑui existimabat tãq̃ gygas ip̃e ille nanꝰ eẽt. Per eã tẽpestatẽ de castellę regno disceptatio ĩsurgit. erat hẽrico castellę regi (vt ferebat̃) ex legitimis nuptijs filia: & ex p̃re grãdis natu soror: hęc aragonũ: illa portugallo℞ regi vxor dat̃. q̃obrem vterq; regũ castellã vẽdicare magnis viribꝰ ꝯtẽdit. Portugallꝰ rex frãcũ regẽ secutꝰ: ludouicũ ꝑ se ꝯuenit: sperãs maxĩe discordijs ĩter eũ & burgũdũ cõpositꝭ: copias sibi ad vẽdicãdã castellã attribui. Fuit mediussfidius portugallꝰ rex ĩcredibili magnificẽtia a ꝑisijs exceptꝰ. Verũ cũ ad burgũdũ in obsidiõe Nantij agẽtem pacis

Rex portugaliæ ad burgũdum vadit q nantiũ obsidebat.

cā ꝑhorridā hyemē frustra cōcessisset: ad ludouicū re-
dijt. Burgūd⁹ enī nātiū tā arcte ꝯcluserat: vt fame ꝑpe
deficiētes burgūdo ꝑmittere se obsessi destinarēt. Mili
tabat i burgūdianis castris lōgobard⁹ qdā comes quē
cāpobassū appellabāt. Hic vel suapte ꝑfidia vel pecūia
clā corrupt⁹: a burgūdo deficiēs cū nonagita eqtib⁹ ad
ludouicū regē venire ꝯstituerat. At p regi internūcios
tardat⁹ ne ꝑditiōis ꝑticeps ludouic⁹ eē videret ad Re
natū ꝑfect⁹ est: cui burgūdi cōsiliū om̄e patefacit. Duo
vero suę factionis angel⁹ & mōtefort⁹: q cū ad ꝑditio
nem cōceptā seq̄bant/ iussi sunt condeū petere: q locus
a nantio secūdo tm̄ lapide distat: ad mosellā flumen: q̄
a mettēsib⁹ & luxēburgis ad burgūdos cōmeat⁹ ipor-
tabat. Quarto aūt nonas ianuarij renatus varēgeuillā
ad sctm̄ Nicolaū cū suis & heluetiorū copijs ꝑgrediēs
& postridie cū nouāuillā aduenisset: ad lacū q nō ꝓcul
abest acies istruit. Vnā dabestan⁹ comes & q friburgū
suricūq incolūt. Alterā bernēses atq ternēses duxerūt.
Atq ita partito agmie alteri fm flumē alteri per viam
militarē nātiū versus cōposito ordine incedūt. Iā eīm
burgūd⁹ suos i acie sisterat: & heluetios q via publica
ꝑgrediebant: tormētis appetere ꝓperabat. Qd aīaduer
tētes aciei ductores sinistrorsum ad ꝓximū collem di-
uertūt: in quos burgūd⁹ iacobū galleotū italū: & iudo
cū lalanū flādrię primariū iudicē: bino agmine mittit.
Iubetq hostē ab eqtib⁹ inuadi: sequente illos nūeroso
peditatu. Mox nihilominu⁹ heluetij q i colle erāt ꝯuer
sa i burgūdos facie: vix credibili ipetu i veniētē i se ho
stē ꝓcedūt: ita vt ad p̄mū colubriarū iactū peditat⁹ oīs
burgūdoꝝ fugę se ꝯmiserit. In galleotū aūt ij q ad flu-
mē iter hēbāt nlla mora icursātes totā cohortē fuderūt
Est pōs nō ꝓcul a nātio q̄ via ē ad thyonuillā & luxē-
burgū quā cāpobass⁹ comes occupauerat. ad pōtē post
q̄ fugiētes burgūdi ꝑuenerūt: iseq̄nte eos ferocit lotha-

Apud nātium Renati victoria.

ria.

rigo ps flumis vadis se credētes: ab heluetijs trucidabātur. ps fluctibus obruti iteribāt: ps q̄ siluis se credebāt: ab icolis sine miseratiōe iugulabant. Nec cessauit lotharig⁹ hostē psequi: donec adueniēs pxima nox eū phibuit. Tū de burgundo duce iterijsset ne an viueret sollicit⁹: q̄nq̄dē de eo nullū nunciū accipet: ad mettenses cōfesti sciscitatū mittit: an ipse p eorū ciuitatē euasisset. At ille reuera dū se fuga saluare ꝯtēdit: labēte eq̄ quē insidebat fuerat trib⁹ vulnerib⁹ occis⁹: vno ad caput sec⁹ aurē ad dētes vsq̄ ptigens. Altera ad femora tertiū ad anū. Id certissima fide ꝯptū est capto baptista adolescēte ex colūnēsiū familia. q duci eodē tpe familiarissmie obseq̄bat: q nō dubia de illo indicia ptenus ostēdit. Assensusq̄ est testimonio ei⁹ mathe⁹ portugalēsis ducis medic⁹: atq̄ Anthoni⁹ ei⁹ frater noth⁹ quē lotharig⁹ captiuū habebat. Cui⁹ rei fidē vix admiserūt Pertinax in arthesiēses & ij q burgūdorum ptātis erāt: temere atq̄ ptinacissime asseuerātes eū e pugna ad germanos dila dūm apsum esse. ibiq̄ septēnē pœnitentiā vouisse: quā postq̄ mor explesset inde cū potētia reuersurū: & suas iiurias vidi stultacaturū. Noui nōnullos qui in ea credulitate obstinati creduli equos / gēmasq̄ venales exhiberēt / vēderentq̄ si quis tas. eas pl⁹ iusto emeret dilata solutiōe: donec carol⁹ eorū princeps exacta pœnitentia redijsset. ¶ Eā credulitatē auxit quidā vir horridā vitā agens inter sueuos in oppidulo cui bruxellę nomen est: qui cum statura & voce non absimilis carolo esset / nec se ostētaret sed pœnitēti par & semp mœst⁹ eē videret vulg⁹ facile hūc p Carolo habuit donec euidētiorib⁹ signis ad verū puētū ē. Inuentū ducis cadauer nudū in pratello qd̄ riuul⁹ alluit i diui Georgij eccl'ia apd̄ nātiū āno salutꝭ. M.cccc.lxxvj. postridie epyphaniorū dn̄i ꝯditū est. In eo loco vbi tot occisoꝝ corpa iacebāt lotharig⁹ victor sacellū ꝯdidit: addicto sacdote q mēoriā defūctoꝝ ppetuo ha

beret. Edidit quoq; in pratello crucē ex lapide vbi bur gund⁹ occubuerat. ¶ Hic me loc⁹ admonet ī catalogū cōferre quot flādria ab exordio rectores comitesq; ad hūc vsq; carolū p annos fere septigētos habuit: vt hic cautionē accipiāt ij q splēdore pricipatuū & gn̄is antiquitate elati: facili p icōsiderationē lapsu/fabulā posteris fiūt. Terra flādria/insula gallię belgicę/ab occidēte britānico occeano: ab oriēte scalde flumie: a meridie lisa āne q in morinis orit̄ circūsepta ē tota fere palustris & siluis olī īpedita/sicut ex cęsare liq̄t. q morinos bello aggressus/difficile sibi audiētes fecit: ppterea q̄ ī siluas se recipiētes/q̄rēdi fuerūt vt vincerent̄. Est eñi nō pua pars flādrię etiānū morinorū pōtifici q̄tū ad xpianā religionē attinet subiecta. Et hāc fuisse olī nō pcul siluā illi nō temere qs putabit: q̄ carbonaria silua iner uijs fuit: vbi tornacū īsignis ciuitas extructa est. Cui⁹ spūali ditiōi altera flādrię portio paret. Est tñ nō vulgaris opinio: dicentiū Hānoniā olim siluā carbonariā fuisse dictā. Ea regio raris colonis cū diu iculta & plurimis fossis īterscissa māsisset latronib⁹ patuit: q p̄das ex trāseūtib⁹ agebāt: donec ad annū salut; sexcētesimū vicesimū pmū qdā cui luderico lillescuquo appellatio erat/lotarij q̄rti frācorū reg; filiā vxorē habēs: cū liberos qndecī ex ea genuisset: maxim⁹ natu ātoni⁹ siluæ flādrię custos a lotario posit⁹ ē vocatusq; forestarius: Silua eī frācorꝝ ligua foresta appellat̄. Vnde forestarij nomē deriuatū. Sꝫ huic narratiōi rari assētiūt alijs tradētib⁹: ludericū ex germania vxorē duxisse: & vicū icoluisse arlebecā q vn⁹ ī illa terra erat. Vxor aūt cū flādra diceret̄ ab ei⁹ noie fuisse flādriā dictā. Ludericū vero a carolo magno siluę custodiā vt eā a latronib⁹ qetā redderet accepisse. āno gr̄e septigētesio nonagesimoscdo ibiq; q̄ttuor &. xl. ānos ipasse: & eius filiū successisse ingecamū: q vicorꝝ extruēdorꝝ diuersis flādrię loc; autor

Flandriæ comites & rectores.

Ludericus.

extitit. Porro exacto sui magr̃atus ãno q̃ndecimo apđ arlebecã vita excedẽs sepult⁹ ẽ. Fuit illi heres fili⁹ andaquerrus reipublice curator atq; ãplificator idustri⁹. gãdauũ eni, curtracũ atq; aldenardũ: nec nõ casselletũ cõstruere cœpit. Relicto aũt balduino filio post. xiij. sui forestat⁹ ãnũ arlebecæ humat⁹ est. Post p̃ris excessum balduin⁹ regiõis admĩstratione est adeptus. Erat Iudith speciosa fœmina q̃ Caroli calui frãci regis cũ filia esset, & edouardo (q & adolaphus dicebat̃) anglo regi nupta: mortuo marito i frãciã rediẽs a balduino rapta est, & matrimonio iuncta. Qua iniuria affectus rex balduinũ p̃seq̃ p̃git. queadmodũ a nobis supra relatuʒ est. Ab hoc balduino brugus quẽ nũc icolę brugas vocãt ędificari cœpt⁹ est. Ip̃e vero a suscepta admĩstratione ãno decimoseptio vita destitut⁹ i diui bertini cœnobio apđ sctm̃ audomarũ cęlebri sepulchro ẽ honorat⁹ anno xp̃ianę pietatis octigẽtesimo. lxxxix. Cui successor fuit balduin⁹, quẽ caluũ flãdri vocauere q brugas muro circũdedit. & ethelsundã edelphidi ãglo℞ regis filiã vxorẽ accipiẽs: liberos duos arnoldũ & adulphũ bolonię postea comitẽ ex ea tulit. Decurso aũt accepti comitat⁹ anno q̃ndecimo gandaui sepult⁹ est: i cœnobio qđ diuo petro dicauerat. ¶ Arnold⁹ patris p̃ncipatu recepto: religiose vixit. Nã apđ sanctũ donatũ q locus brugis celebratissim⁹ est sacerdotes duodecĩ a se institutos decimarũ largissimo p̃uẽtu donauit. Fuit illi vxor alisa viromãdo℞ comitis filia, q̃ illi genuit balduinũ. Ab h̃ arnoldo. vt a me supra mẽoratũ ẽ guillermus normãnorũ dux p̃ speciẽ recõciliationis nõ lõge a piquigniaco trucidat⁹ ẽ. Exactis aũt i p̃ncipatu. xxxviij. annis gãdaui apud sctm̃ petrũ tradit⁹ ẽ sepulchro anno xp̃ianę misericordię nõgẽtesimo sexagesimoq̃rto. Post quẽ suscepit fili⁹ comitatũ: triũ annorũ comes Quo tp̃e data est illi vxor matildis emano saxonũ du-

Andaq̃rrus.

Balduinus.

Bruge.

Balduinus caluus.

Arnoldus.

Balduinus.

Arnoldus. ce nata. q̄ peperit arnoldū. Huic balduino sepulchrum cū suis maiorib⁹ apd̄ gādauū fuit. Cui⁹ successori arnoldo q iuuenis nomē accepit: cura & diligēs sollicitudo extitit sbiectū sibi pp̄l'm iusticia ꝯtinere. Nā tāetsi timori eēt: amabat̃ tñ vehemēter ꝓpter sūmā ei⁹ ęqtatē & ꝑseuerātē iusticiā: amicitiā inijt berēgarij reg̃ italię: cui⁹ filiā susannā thori ꝑticipē assūpsit. A recepto comitatu anno primo & vigesimo: dū fluit ann⁹ salutis nōgētesim⁹ octogesimusoctau⁹ morit̃/ relicto filio Balduino cognomēto pulchra barba. Cui vxor fuit ennia filia guichardi luxēburgoꝝ duc̄. Pręfuit flādrię ānis. xlvij. suscepto filio/ q balduin⁹ de īsula vocat⁹ ē. Sepelit̃ gādauī cū maiorib⁹ suis. A cui⁹ morte comitatū admīstrauit balduin⁹ īsulan⁹ ānos duos & trigita a q̄ diui petri de īsula tēplū extructū est. Est enī īsula munitissimū & pp̄l'o frequēs cū firmissima arce oppidū flandrię finitimū. Huic fuit vxor alisa philippo frācorū rege nata. q̄ duos liberos mares enixa est: balduinū & robertum & fœminā q̄ guillermo notho normāno duci (a q̄ regnū anglię vīdicatū est) nupsit. Orta inter germanię īperatorē & hūc balduinū simultate: balduin⁹ comitatū q a lostēn. nūcupat̃ occupauit. Sed cōpositis tandē discordijs īperator balduino comitatū ī feudū dedit. Hic successorē habuit filiū ludouicū cui pio cognomē īditum est. exq̄ʒ richilde comite hannonię ꝓgenita duo liberi fuere/ arnold⁹ & balduin⁹. Subditis amātissim⁹ maxīe ꝓpter benignitatē & egregios ipsi⁹ mores fuit. Tertio aūt suę admīstratiōis āno vita defect⁹ ī henone monasterio sepelit̃. Arnold⁹ q illi suffect⁹ est/ cū bellū aduersus robtū frisonū ducē mouisset occubit. Post quē balduin⁹ balduini īsulani nepos comitatū est adept⁹: quē cū gaufrido ī palestina militasse supra scripsi Accepta aūt gertrude vxore filia duc̄ saxonū/ quā hollādię comi[illegible] ...qiēs religrat/ marē vnū robtū & fœmīas duas

Margin notes: Balduinus pulchra barba. — Balduinus īsulanus. — Balduinus. — Ludouic⁹ pi⁹ — Arnoldus. — Balduinus.

excepit. Ei⁹ op⁹ē apd̄ casselletū diui petri ecclia vbi vigiti sacdotes assignatis ānuis ꝓuētib⁹ collocauit. Rexit flādriā ānos duos & viginti. Eo assūpto robt⁹ suscepit pricipatū/ & ad recuperādā de mahumeti fuitute hierusalē opam cū gaufrido de buyllone dedit. tulitqꝫ ex filia guillermi normāni ducis balduinū. Erat illi ꝯsobrinus sacdos scti donati brugēsis ꝑposit⁹/ quē flādrię cācellariū assūpsit. Iussitqꝫ ꝑpetuo decreto eū posthac eadē dignitate fūgi q ꝑposit⁹ hr̄et Sepult⁹ ē attrebati apd̄ sctm̄ vedastū: post annū. xvij. sui pricipatus. Successor balduin⁹ cū margaritā bolonię comitis filiā vxorē acœpisset: nec īde liberos hr̄et comitiali morbo affectus: mōachatū ꝓfessus ē/ designato hęrede Carolo reginæ dalmataꝝ filio/ q ei cōsobrin⁹ erat. Apud sctm̄ bertinū sepulturā accepit: cū annos octo flandriā gubernasset. Pari annorū numero Carol⁹ mīstrauit. Hic cū rei diuinę apud sctm̄ donatū adesset: ī oratorio/ ab inimicis & quidē familiarib⁹ occidit. Inde comitatum vsurpauit guillerm⁹ vicecomes yprēsis: q vxorē ex filia caroli dalmatę duxerat. sed scdo mēse ab vsurpato comitatu iterijt: nullis liberis relictis. Cęterū dux normannoꝝ guillerm⁹/ caroli ꝓmi ꝯsobrin⁹ rege frācoꝝ ludouico adnitēte: eiecto guillermo yprēsi flādriā occupauit: deteriora oīa faciēs. Quāobrē flādri Thericū/ quē dux dauzay ex gertrude Caroli auia susceperat/ accersunt. Hinc excitato bello/ cū theric⁹ ī oppidū alostū se recepisset: a guillermo normāno circūsept⁹ ē. At guillerm⁹ dū obsidionē ꝑtinacissime ꝯtinuat: sagitta ꝑcuss⁹ vita excessit. Exactis mēsib⁹. xv. postq̄ flādriā ītrauerat: īposit⁹ ē honorifico mausoleo/ ī diui Bertini æde: q̄ ē apd̄ sctm̄ Audomarū. Fuit illi successor Theric⁹ quē bello ꝑsecut⁹ erat & flādria extrudē conabat. Hic apd̄ damyatā atqꝫ hierosolyma sub Ludouico frācoꝝ rege ordīes frācorum militū duxit. vnde reuersus domū aliqd de xp̄i sangui

Robt⁹.

Balduinus.

Carol⁹

Guilermus

Thericus.

ne extulisse tradit/quē ī sctī basilij tēplo apd̄ brugas reposuit/monumētū scʒ xp̄i passionis/quod a flādris maxima veneratiōe colit. Sibyllā vxorē duxit siciliēsi rege ꝓgnatā. hinc philipp⁹ & margareta ꝓdiere Margaretā balduin⁹ hānoni⁹ comes vxorē accepit. Patri therico apd̄ vatenas post scd̄m & q̄dragesimū annū sui ma-

Philippus.

gistrat⁹ sepulto: successit Philipp⁹ hierosolymiticā expeditionē secut⁹. A q̄ rediēs: q̄n̄q̄dē liberis carebat: ysabellā ex sorore neptē / Balduini hānonij comitis filiā Philippo augusto adolescēti vxorē dedit: sicī ipsi⁹ augusti gestis scripsim⁹. Inuenio hūc nescio quā ob rē dep̄hēsum / & ī vīculis habitū īterijsse: & ī claraualle cistertij ordīs cœnobio humatū: anno xp̄ianę passiōis Mil-

Balduinus.

lesimo nonagesimo. Tenuit deiceps flādriā balduin⁹ grā cōnubij qd̄ cū margareta therici filia ꝯxerat. Pręfuit regioni cum laude. tulitq̄ʒ ex vxore liberos mares duos. balduinū q hierosolymorū īperiū adeptus est / & philippū namurci comitē duas p̄terea filias margaretā q̄ philippo augusto tradita ē: & alterā brabātini ducis vxorē. Hūc secut⁹ ē balduin⁹ q flādrię atq̄ʒ hānonię p̄ncipatū moderat⁹ ē. Sed duab⁹ susceptis ex vxore fœminis iohāna & margareta: ī palestinā cū xp̄iano exercitu mox ꝓficiscēs: post egregia mlta militię opa ī ꝯstantinopolitanū īpatorē assūpt⁹ ē. idē a sarraceno hoste īntercept⁹: nullo post tp̄e cōparuit. In demortui locū filia ei⁹ iohāna flādris hānonibusq̄ʒ īperauit / accepto in

Ferrandus.

virū ferrādo / portugallo genere oriundo: frācis admodū īfesto. Quā ob rē othonē germanū īperatorē secut⁹ dū bellū aduersus philippū augustū frācorū regē gerit captus: in arcę cui luparę apd̄ parisios nomē est asseruat. Mortuo sepultura fuit in monasterio marquetēsi Iohāna vero viduitatis pertesa / secūdas cū thoma sabaudi ducis filio nuptias ꝯtrahit. Quarto deīde āno vita excedens cum ferrando apud marquetas sepulta est

Ei⁹ eni monasterij institutrix nõ procul ab isula fuit.
Huic soror Margareta suffecta flãdriæ hãnonięq̃ co- Marga
mitat⁹ annos trigita q̃ttuor gubernauit magni animi reta.
fœmia. Semel eni atq̃ iterũ nupsit. Ex pore viro bos-
sardo/q ex ãglorũ regũ familia ꝓdierat iohẽm filiũ ge-
nuit: breuis vitę puerũ. Ex altero guillermo dãpetro
guido nat⁹ ẽ: & guillerm⁹. Guidonẽ q mr̃e recusante fę
gardi de betunia filiã sibi copl̃auerat diu a se relegauit
Iohẽm q̃ alterũ filiũ maiorẽ natu ꝑsecuta eũ exhære-
dare statuit. Quæ cã fuit guidoni cũ mr̃e recõciliatiõis
Eapropter exurgẽs guillerm⁹ romanorũ rex/& hollã-
dię dñator (cui⁹ filiã iohẽs dauẽnes habebat vxorẽ) ge
nero aduersus margaretã auxiliat⁹ ẽ. Verũ ludouicus
frãcorũ rex/cũ medi⁹ arbiter accessisset ex plamẽti de-
creto ꝓnũciatũ est: iohãni deberi hãnoniã. Flãdriã au
tẽ matre defuncta guido possideret. Mors paulopost
terris eripuit margaretã: q̃ apd̃ flynas i mõasterio eius-
dẽ nois (qd̃ a duaco flãdriã versus miliarib⁹ q̃ttuor di
stat) monumẽto honorata est. Ideo flãdrię comes Gui Guido
do est effect⁹. Cui ãnos sex & trigita ꝓfuit/liberis tã ma
rib⁹ q̃ fœmis fœcũdus. Quinq̃ eni ex priore vxore ma
sculos extulit: guillermũ: robertũ: balduinũ: philippũ:
& iohẽm: q leodiẽsiũ põtifex extitit. filiarũ q̃ quattuor
fuere noĩa nõ iueni: pręter q̃ vni⁹ philippetę q̃ anglo
regi despõsata añ nuptiarũ diẽ parisij iterijt. Ex secun
da q̃ namurço pricipabat̃ filios tris & filiã vnã genera
uit. q̃ comiti gheldrẽsi data est vxor. Hic guido anglis
amicus eos ad bellũ secut⁹ est. Tãdẽ cũ filio roberto ca
ptus victusq̃ morit̃. Cui⁹ cadauer apd̃ flynas humari
rex ꝓmisit/ Anno Millesimo tricẽtesimoq̃rto. Rebel-
lãtib⁹ aũt ob guidonẽ captũ flãdris & tãdẽ a philippo
subiugatis: pax data est/ ꝓmissis philippo multis nũ- Rober-
morũ milib⁹. Cui⁹ cã isulã duacũ & orchias ab eis i pi- tus de
gnus rex accepit. Post guidonẽ robto de bethunia flã bethu-
O nia.

dria obuenit: factusq; auctior est bethuniȩ atq; tenerȩmōdȩ accessu. Attrebates q̄3 hūc sibi patronū & defensorē id est (vt illoꝝ sermo est) aduocatū assūpserūt. Ex vna vxore caroli siciliȩ regꝭ filia carlomanꝰ illi natꝰ est quē ferunt iter scapulas crucis simulachrū ex mr̄is vtero attulisse: Sed cū matre nō mlto post tp̄e obijt mortē. Ex altera cui niuernū atq; rheteliū attinebāt mares duos Balduinū & robertū: q̄ttuor isup fœminas excepit.

Robtus philippus pulcher.

⸿Philippo autē pulchro cū robertꝰ ifensus eēt: ꝑpterea q̄ ꝑfecturo hierusalē sexcētos auxiliares milites robtꝰ mittere recusauerat philippꝰ tris q̄s hēbat filios i comitē cū īgētibꝰ copijs ducere iubet. Sed ꝑfectꝰ nulla re gesta exercitꝰ domū se recepit. Defuncto tādē philippo: & mox ludouico hutino: i philippi longi beniuolētiā est admissus. Mortuo sepultura apud ypras fuit i diui martini cœnobio anno dn̄ici natalis. M.ccc. xxxij. post octauū & vigesimū annū sui ꝑncipatꝰ. Comitatū ꝑtenꝰ assūpsit Ludouicꝰ niuernēsis comes ludouici filiꝰ q frāci regis filiā margaretā vxorē acceperat. Nā ex cōditione nuptiarū cōuenerat: mortuo hoc ludouico filiū eiꝰ i flādriā recipiēdū. Quā ob cām idignatus robertꝰ cassellanꝰ: bellū i ludouicū niuernēsem excitat. Sed parlamētei senatꝰ definitione sedatū est vt i Caroli pulchri vita ānotauimꝰ. Occubuit apd creciacū ludouicꝰ relicto Ludouico filio q de marla cognomiatus est: & brugis i beati donati ȩde sepultꝰ. Ludouico de marla niuernū & rheteliū cū salinis & machlinia accesserūt. Moxq; mr̄e margareta vita defuncta: arthesiū atq; burgūdiā adiuit. duxitq; vxorē margaretā brabātino duce ꝑgenitā / q̄ alterā margaretā enixa est: & duci burgūdionū philippo i ꝯnubio data q. xv. annū agēs iterijt. Inde ad iohēm frācoꝝ regē burgundia ptinuit. Quā paruo post tp̄e cū filiꝰ eiꝰ philippꝰ cui audaci cognomē fuit margaretā huiꝰ ludouici de marla despon

Ludouicus niuernēsis.

Ludouicus de marla.

sasset philippo rex donauit: ijs legib⁹ q̄s ĩ iohis gestis lector agnoscet. Humat⁹ ē ludouic⁹ apd̄ sctm̄ petrū ĩsulanū. Deĩceps successit philipp⁹ audax oĩm q̄ socer ei⁹ ludouic⁹ possederat heres genuit ex Margareta iohē₃ anthoniū p̄terea brabātię postea ducē / lothricicq₃ & lē-burci p̄ncipē & philippū: q niuerno rheteliocq₃ p̄ncipatus ē. Fuerūt itē audaci ex eodē cōiugio fœminæ tres. Prima duci austrię: altera sabaudię: tertia Guillermo hanonio comiti nupsit. Extruxit ĩ agro diuionēsi cartusiorū ędes / vbi voluit mortu⁹ sepeliri. De iohāne filio qa supra abūde scripsi: nō p̄ducā hystoriā. Ei⁹ sceleris ē qcqd hacten⁹ simulatis & bellorꝫ frāci p̄ncipes exercent. Suscepit ex margareta bauarię ducis filia marē vnū philippū & fœmīas sex. Vna q̄ agnes dicta ē iacobo borbonio iūcta ē. Hic aduersus aurelianorꝫ ducē ḡuissima vsq₃ ad ĩternicionē odia exercuit. Tādem apd̄ mōstroliū qd̄ ad yonę amnis ostiū collocatū ē trucidat⁹: & idē ad cartusios diuionēses elat⁹ humat āno xp̄ianę resurrectiōis. cccc. xix. supra mille. postq̄ ānos. xv. flādriā administrauerat. Philippū vidim⁹ vna cū vtraq₃ burgūdia atq₃ flādria: arthesiū: brabātiā / lothricū: lemburgū. hanoniā: hollādiā: ₃elandiā & frisiæ partē / cum salinis machlinia & namurco obtinere. Illi deĩde accessit luxēburgus. Hic p̄re ĩterfecto āglorꝫ partiū fuit. Cū autē vxores tris habuisset ex postrema ysabella q̄ rege portugallo oriūda erat tris liberos excepit āthoniū & iodocū q̄s cita mors absūpsit. & Carolū: Gādauos qui suo more seditioso tumultu rebellauerāt nō sine suorꝫ iactura tādē ↄpescuit pœnacq₃ affecit. Defunct⁹ brugis: diuiōe ĩ ęde cartusiorū sepult⁹ ē: anno salutis Millesimo q̄drigētesīo sexagesimoseptīo. xviii. kalēdas augusti. P̄ri philippo successit hic Carol⁹ de q̄ p̄ns narratio texit a renato lotharigorꝫ duce fusus. filia ei⁹ maria ex familia borboniorꝫ ducū p mr̄em gēita maximilianū

Philippus audax.

Iohēs.

Philippus.

Iodoc⁹

Carol⁹

federici germanorũ ĩpatoris filiũ virũ accepit Ex q̃ phi-
lippũ & margaretã cũ extulisset: eq̃ lasp̃a & ĩde puo post
ĩteruallo moriẽs/quotquot carol⁹ principat⁹ tenebat
Philippo filio reliq̃t. Ad hũc modũ post vnũ & trigin-
ta flãdriẽ comites potẽtatu illustris burgũdiẽ clarissi-
mũ nomẽ in sua familia Carolus extinxit. Nisi q̃ illi
fuerũt sup̃stites aliquot frẽs nothi quos ex multis mu-
lierib⁹ Philipp⁹ eius p̃r suscepat. ¶ Sed de Lotharin-
go reliq̃ p̃sequamur. Carolo duce mortuo p̃ten⁹ ĩ bur-
gũdiã exercitũ ducit quã totã post paucos dies Ludo-
uici noĩe recupat. Secuti burgũdos ĩp̃tantissiodorẽses
regi paruerũt. ¶ Certior fact⁹ de burgũdoꝝ interitu lu-
douic⁹ turonũ liquẽs postq̃ suo more varias diuẽ ma-
riẽ ẽdes mũerib⁹ honestasset: Nouiomẽses adiuit. Bre-
uiq̃ tp̃e mõdideriũ Peronã Abbatisuillã Mõstroliũq̃
cũ aliq̃t locis vsq̃ ad attrebates occupat. Attrebates ve-
ro pugnacissimi & duri animi pp̃ls parere detrectarũt: re-
cepto ĩ ciuitate flãdrẽsi p̃sidio. Interi dũ cũctanẽ attre-
bates regi obtẽpare Ludouic⁹ grãdẽ exercitum & belli
appatũ cogit. Sed tãdẽ captã ciuitatẽ q̃ seorsum centũ
fere passib⁹ ab oppido loco editiore sita ẽ: & raro mu-
ro munita ĩstaurat: aduers⁹ oppidanoꝝ vim atq̃ iniu-
riã. ad q̃s ex alijs recẽter recupatis locis m̃lti odio noĩs
frãci p̃fugerãt. Quib⁹ tãta temeritas fuit: vt p̃ muros &
publicos parietes furcas sculperẽt appẽsis albis crucib⁹.
tãq̃ ip̃z regẽ frãcosq̃ suspẽdio dignos arbitrarenẽ. Fue-
rũt q̃ pudẽdas ptes reuelatas e muris militib⁹ ostẽta-
rẽt cõuiciãtes regi. Venere tñ ex oppidanis ad ludoui-
cũ aliq̃t ex p̃morib⁹ qui hãc ɔcordiẽ formulã reporta-
uerũt. Manerẽt ipi ĩ regis fide atq̃ p̃tãte. Vectigalia & fi-
scũ regij q̃stores admĩstrarent. pecuniã ĩde q̃sitã Maria
caroli burgũdi filia vnica: ab ipis regijs mĩstris accipet
donec regi primario pricipi suo debitã fidẽ p̃soluerit: ĩ-
teri nullũ regiũ prẽsidiũ oppidani recipent. ¶ His ita

Philippus. Margareta.

Attrebates obstinati.

cõpositis ludouic⁹ ad oppidanos mittit Borbonium cardinalẽ: petrũ doriolũ cãcellariũ: Guyotũ potum & philippũ desquerdũ: q ab attrebatib⁹ fidei iuramẽtum exigãt. Quo sancte (vt putabat) ꝓstito: cũ legati in diui vedasti cœnobio discũbũt: pars pditorꝝ hoim ĩsurgẽs clamore (vt ĩ seditiõe solet) sublato in cœnobiũ ꝓcurrit: freqũẽter vociferãs occidite: a legatis tñ tẽpatũ est. Qui ꝓten⁹ in ciuitatẽ ad ludouicũ se recipiũt. Quã iniuriã dissimulãs rex morinũ petit. Inde Hisdinũ occupat: & paulopost arcẽ emissis q in eã cõfugerãt cũ suis fortunis militib⁹. ¶ Dũ hisdini esset ludouic⁹: attrebates simulata ad eũ legatõe admiraldũ adeũt petẽtes vt bona ei⁹ venia hisdinũ ad regẽ mittere suos nũcios liceat. Acceptis ab admiraldo de ꝑfectiõe lr̃is octodecĩ (odardo butio duce) oppido egressi: flãdriã versus iter cõstituũt: eo cõsilio vt mariã caroli filiã cõuenirẽt. Cuius doli ꝓuid⁹ admirald⁹ quosdã ex suis exploratũ legatos miserat. Qui ĩ fraude dep̃hẽsos ad ludouicũ oẽs pducit. Hi vltio supplicio affecti sũt. Odardo capucio sũ pellib⁹ aduocati more ornatũ appositũ est. Erat eñi public⁹ attrebatiũ ꝓcurator: & in eo amictu caput ãputatũ / tignoq; sublatũ cũ inscriptiõe. Hoc odardi caput est. Hac attrebatiũ pfidia irritatus rex: dũ boloniã religionis cã pgit: circũuallare oppidũ iubet. Reuers⁹ Bolonia tormẽtꝭ muros turresq; q̃tit. Extruxerãt oppidani cõtra ciuitatẽ ꝓpugnaculũ quo se tuẽtes ciuitatem maxĩe ĩfestabãt. At tormẽtorꝝ violẽtia ꝓpugnaculũ afrãcis ita deijcit vt ĩ oppidũ lõge patẽs ꝓspect⁹ eẽt. Simulq; ludouic⁹ oppidanorꝝ bona militi diripiẽda publicat q̃obrẽ animosior fact⁹: q̃m maximã spẽ diripiendi oppidi miles capiebat. Verũ ipẽdẽti piculo pterriti oppidani ad Ludouicũ mittũt miam ĩplorãtes: quaꝫ p̃ter multorũ voluntatẽ impetrarũt: admiserũtq; ad se regꝭ copias q̃tũ regi visum ẽ. nec tñ opprobrijs abstinebãt

in mariā caroli hæredē ꝓpēsi. Quā lōge a se in flādria agētē nō min⁹ q̄ numē aliqđ obseruabāt: ita vt qdā ob pfidiā i regē capite dānati: cū securi ceruici distractā a vnico euadere verbo potuissēt: mori ptinaciter maluerit q̄ dicere viuat rex. Mulctati sunt attrebates multa fusi celatiq3 argēti copia. nec eo magis demissiore aīo erant: q̄obrē veteres loci incolas ludouic⁹ in penitiorē frāciā trāsfert: vocatis ex reliquo regno nouis colonis: quos i illorū locū velut in nouā coloniā mittit: mutatoq3 noīe frācisiā attrebatū vocat. Interi magnope studet ludouic⁹ quō mariā caroli filiā ad se traducere posset. Promittit itaq3 puellę maritum ex regio gn̄e dare: nec sinere eā dispēdio aliq̄ affici: sed ditionē q̄ ad eā ptineret tāq̄ suā defēsare. Cui⁹ rei cā oliueriū dāmā regiū tōsorē q flādrēsis erat ad eā mittit. Nō eī frāco alicui pricipi rex satis cōfidebat: ne legatiōis munere fret⁹ pniciosū qcq̄ machinaret̃. Oliueri⁹ aūt postq̄ ad mariā venit solita temeritate vs⁹: vel q̄ ita i mādatis acçepat: petit apud mariā seorsum colloquiū hr̄e. Qđ cū puellę pudori atq3 celsitudini nō cōueniret: sermonē priuati facere nō ipetrat. Sed ea q̄ a ludouico accepat dicere pręsentib⁹ ad h̄ a maria delectis ꝓcerib⁹ illū oportuit. Nec legato fides habita ē. Igit̃ ad ludouicū inanis reuertit.

¶ At flādrēses tāetsi oēm belli rōnē vitare cuperēt frācis tn̄ relictis ad germanos respiciūt. Erat frederico alemāno impatori fili⁹ maximilian⁹ vnū & vigesimum annū agēs. Cū h̄ nuptiaꝝ fœdera cōciliāt. Nā q̄ pr̄ ad impatoriā maiestatē plurimū thesaurū p ānos ferme qnq̄gita qb⁹ imperiū admīstrauerat adiecisse putabat̃: spes illis erat magni aduers⁹ regē frācū subsidij. Ea re cognita ludouic⁹ hēricū hisbucū coloniēsē q a puero apud eū fuerat educat⁹: specie visēdorū amicoꝝ suoꝝ in alemāniā ire iubet: vt reuera exploraret quid de nuptijs ageret̃. Hēric⁹ cū Argētinā venisset cognoscit de

Attrebatium pene.

Francisia.

ineundo foedere cōuētū apud frācfordiā ad kal. iunias edictū esse quo ipse impator & cū eo maximilian⁹: ipsi q̄q3 flādrēses cōuenirēt. Curat ꝓpterea ludouic⁹ francfordiā nūcios mittere: eiusq3 negocij mun⁹ mihi committit mādās oratorꝫ nomē nō pri⁹ assumere q̄ cōptū mihi eēt q germani pricipes suas ptes tuerent. Sūma legatiōis fuit frācfordię in cōuētiōe ipa mēorare quæ amicitia inter impatores regesq3 frācos diu pmanserit qb⁹ legib⁹ atq3 institutꝫ pseuerauerit beniuolētia. Mariā burgūdi herede feudi legib⁹ ęrga ludouicū astrigi: lōgo vsu obseruatū eē: ne q̄ illustris inter frācos fœīa viro pegrino iure nuptiaꝝ rege icōsulto cōiūgat. Decere illā patrijs obtēpare institutꝫ impatorię dignitatꝫ. & fidei eē nō violare amici iura. Tēperet igit fredericus ne id cōmittat q̄ veterꝫ amicitię sctitudo offendat. Talib⁹ mādatꝫ edoct⁹ apd argētinā hēricū hilbucū offēdi Vbi dies sex imorat⁹: cū de cōuētu francfordiēsi nunciū nullū accipim⁹ fama aduolat maximilianū p rhenum amnē coloniā petere. Eo ꝓpterea festināṫes maguntiā ꝓficiscimur quo marię q̄q3 oratores se cōferūt: rati maximilianū i eā ciuitatē aduētare. Verū nulla statione magūtię facta pterlabit & coloniā ppaucis comitatus cōtēdit. Quē & nos itē secuti coloniā puenimus clā sciscitātes: qīnā priceps frācoꝝ amicitiā seqbat: cui līas q̄s pmultas a Ludouico habebā redderem⁹. Vnū tm̄ neq3 satis pspectū iuliaci ducē cōuenim⁹. Qui legatiōe accepta rn̄det: nos tarde quidē (negocio expleto) aduētasse se maximiliano fide astrictū eē: a qua sine dedecore resilire nō possit. neq3 tuto nos diu i eis locꝫ diuersari posse q̄ inimica nobis essent. Sed tn̄ obnixe curaturū ne qd nobis aduerset. Post dies viginti qb⁹ maximilianus ꝓfectionē in flandriā parat: eo quo Colonia egressus ē die aquisgranū accessim⁹. Quo pręterea maximilian⁹ cētū supra mille tm̄ eqtib⁹ stipat⁹ se con-

tulit. Postera aũt die ad ludouicũ q̃maximis potuim⁹ itinerib⁹ p leodios p̃mũ: ide p cãpaniã atq̧ arthesiũ festinãtes rei a nobis gestę fecim⁹ certiorẽ. Erat ei p hos dies Morini: p̃miseratq̧ ad sctm̃ audomarũ magnã copiarũ suaꝝ ptẽ: vt locũ obsidione cígeret. Redierãt eo tpe ex anglia viẽneñ. archieps / & oliueri⁹ ruff⁹: q ludouico rettulerãt edouardũ polliceri auxiliũ: missurũq̧ ĩ hollãdiã supra vigiti militũ milia (si ita ludouicus volet) q terrã ipam occupẽt. Inter hęc dubi⁹ rex aĩo pẽdebat quorsũ inclinaret: cũ subito deferẽ maximilianum xvj. milib⁹ armatorũ potẽtẽ basseyã aduenire. Qua re

Camecacẽses. adduct⁹ copias ꝓten⁹ a scõ audomaro reuocat. Cameracũq̧ ꝑfect⁹ copias maiores cõtrahit: nunq̃ satis sui secur⁹. Admiserãt ei ludouicũ cameracẽses appositis legibus. Cui⁹ rei nõmulto post eos pœnituit marrafino illis p̃fecto: q ex sacris reliquijs auro argẽtoq̧ (vt fama fuit) detracto seditauit. Itaq̧ torque multi põderis ornat⁹ cũ ad ludouicũ venisset: illi occurrẽs briq̃bec⁹ torquẽ venerari simulauit ꝙ ex sacris reb⁹ cõflatã eẽ accepisset. Cũq̧ torquẽ palpare tẽtaret: noli inqt ludouic⁹ tãgere: res eni sacra ẽ. Ei⁹ sacrilegij marrafin⁹ nõ tã autor fuisse fertur q̃ ille cui iohes de daillõ nomẽ erat: a q̃ grauia attrebates etiã icõmoda acceperẽ. Ludouico ãt religiosa cura icessit ablata cameracensibus restituere. Studebat eñ eos sibi subiectos ppetuo & plamẽteo senatui reddere audiẽtes licet ad germanici ĩpatoris ditionẽ ptinerẽt. Ex cameraco senatũ plamẽti ludouic⁹ no

Dux nemorsi. uiomũ accersit. Vbi de iacobo nemorsi ducis (quẽ carlati dep̃hẽsũ dixim⁹) q̃sitũ est. Qui ꝓpterea ꝙ post habitã apud rionẽ cũ rege cõcordiã cũ hostib⁹ senserat q̃rto nonas augusti ob lęsam maiestatẽ morte dãnat⁹: capite apud pisios ĩ foro publici mercati apd hallas punitus ẽ: & ei⁹ cadauer a fratrib⁹ diui frãcisci ĩ coꝝ ecclia sepultũ. ¶ Per eos dies ortis inter prĩcipẽ Auraycẽsem

& craonū ob burgūdiæ admistrationē inimicitijs duz res bello decertat: auraycēsis a fratre adiut⁹ q Castelli guyonis dñs appellabat: & Claudio valdrayo: guyū ĩ seqnis oppidū accedēs a craono ĩpetit. Vbi cōmissa pugna cecidere vtriq̧ qngenti supra mille armati: q̄obrē qa frācis victoria fauisset: supplicatiões decrete sunt. ¶ Eodē p̄terea tpe dux gheldrēsis mille & qngēti alemānis ĩstruct⁹ Tornaci suburbia cremare cōstituēs: a tornacēsib⁹ primo cōflictu occidit/& in vrbē infertur. Scdo vero erūpētib⁹ in alemānos eqtib⁹ frāci cū aliqt vrbis ĩcolis cędē fecere duor̄ miliū septigēti viuis cōpręhēsis. Et cū flandrēses ad blācā fossā multo nūero castra haberēt: missis in eos copijs ꝓfligati ad duo milia cecidere. Reliquorū in fuga dep̄hēsor̄ duo q̄q circiter milia corruerūt. In seqnis vero quos altos vulgus burgūdos dicit: nō pua fracor̄ cędē auraycēsis apud greyū & alia ad arari id est sagonā loca fecit: eor̄ ipti mis q sub Salazardo & conygano scoto militabāt. Eadē tēpestate caroli magni & diui Ludouici simulachra q̄ in ædib⁹ palatinis apud pisios inter regū statuas suo ordĩe posita erāt ad caput aulæ: vbi sacellū cōstructū ē iubēte ludouico posita sunt. ¶ Accidit p id tp̄s ĩ āglia edouardi ĩ fratrem clarētię ducē dira snīa. Cōstituerat clarētiæ dux sorori q̄ burgūdo duci olĩ nupserat auxiliū p̄ter edouardi cōsiliū ferre: q̄obrē cōpręhēsus et in vincula cōiect⁹ multi post interiecti dieb⁹ consilio ad edouardi p̄ntiā aduocato: dux hāc in se snīam accepit. Ex lōdoniēsi arce extra ciuitatē ad patibulū traheret. ibi cōspiceret ĩtestina sua cremari: cui mox caput tolleretur: & cadauer q̄drifariā secaret. Sed a tā ignominiosa dānatiōe (hortāte mr̄e) tēperatū est. Ei⁹ tñ supplicij gen⁹ h̄ fuit. Itaq̧ ĩ maluatici vini dolio viu⁹ extinguit & inde exēpt⁹ capite trūcat⁹ est. Alterā mortis cām angli afferunt q̧ ille regnū expulso edouardo affectarat.

Ghelrensis dux capitur.

Flādrēses cæduntur.

Edouardi ĩ frēm seueritas.

Gaudet siqdē anglorū gēs/vel exactione & exilio/aut necessuos reges cōmutare. ¶ Per dies edouard⁹ missō Hisdinū ad regē hauarto: res flandrēsiū cōponere frustra tētauit. Interi quia cōdeti psidio tornacēses īfestabātur: ita vt cōmeat⁹ ad illos difficile importaret: Ludouic⁹ oppidū cū arce recepit: discedētib⁹ inde cū suis fortunis militib⁹. Cōdeto capto cameracū: moxq̄ Atrebatū ludouic⁹ petit. Quo maximilian⁹ flamingiq̄ de pace ad regē legatos mittūt. Promittūt relicturos se ludouico Arthesiū/Duacū/Insulā/Orchias/ scīm audomarū cū vtraq̄ burgūdia: si ab armis rex cesset. His pmissis cōfesti credul⁹ rex cameracū/quesneyū/ Bouchiuiūq̄ cū reliquis q̄ occupauerat locis flādrēsib⁹ restituit. Et vt fidē pmissis dettahere nō putaret maximilian⁹: castra inter duacū attrebatesq̄ locat. vnde cū ludouico expeditior cōgressus eēt. Duxit regē multis verbis maximilian⁹ nec fidei satisfecit. ¶ Interi carol⁹ de ambasia burgūdo bello a ludouico pfectus multas arces atq̄ oppida q̄ ad hostes desciuerāt recupat: beluenceśq̄ q̄dragīta milib⁹ nūmū aureorū mulctat. Mittunt paulopost attrebatū a maximiliano oratores: qb⁹ cū pter vni⁹ anni inducias nihil actū est. Redeūte a picardis ludouico vt erat in superos magnope deuot⁹: diui martini turoñ. exteri⁹ feretrū qd ferreū erat: ex solido argēto fabricare mādat. Op⁹ ipm vsq̄q̄ absolutū ducētis milib⁹ librarū turoñ. cōstitisse fert. Nec differt cōsiliū aurelianis hr̄e. Vbi ei⁹ loco petr⁹ belluiōci dñs pˢedit: cōsidētib⁹ plurimis maiorū eccl̄iarū sacerdotibus atq̄ studiorū gñaliū insigniūq̄ ciuitatū legatis. Eniuero de pragmatica sanctione de q̄ varię snię ferebātur: deq̄ ecclesiarū annatis: quarū gr̄a ingēs e regno frācorū pecunia Romā quotānis exportabat ingrere cupiebat: adhibita moderatiōe ne tm̄ nūmorū romana auaricia sine rei xp̄ianę ɔmodo exigeret. Ad eā rē aduers⁹

Maximiliani astus.

Feretruz diui Martini argēteū.

Contio aurelianeñ.

romanorũ ambitionẽ ludouic⁹ sublimi ingenio & doctrina viros apd̃ se(ↄstituto illis stipẽdio)alebat. Inter quos martin⁹ cognomẽto magistri theologus doctor fuit: litteratura celebris q de quattuor virtutib⁹ quas vocãt cardiales laudatissimũ scholasticis volumẽ scripsit: nõ multo post morte absumpt⁹. Sed mox cœpti pœnitẽs ludouic⁹ aureliã cũ venisset cõtionẽ dissoluit dicẽs se eãdẽ lugduni postea habiturũ. ¶ Per eos dies apud aruernos ĩ cœnobio issoriẽsi monach⁹ qdã cum hermofrodita eẽt grauid⁹ est effect⁹: asseruatusq̧ summa diligẽtia donec pturiuit. ¶ Eadẽ p̃terea regiõe leo domestic⁹ dñi sui domo elapsus cõplures viros fœminasq̧ vorauit: donec egressus in eũ cũ multitudĩe incolarũ dñs cũ forte leo apparuisset: cognito dño ad eũ se belua cõtulit. Quã cõfestĩ multis telis turba cõfodit. Apud attrebates Symon courthosi⁹ ludouici p arthesiũ vniuersalis ꝓcurator: malę fidei hõ simulat sibi in flãdria negociũ eẽ: quo p inducias(q̄ positę erãt)profectus mariã Maximiliani vxorẽ adit: ante oĩa p̃catus se in seruũ illa recipiat. Illi qdẽ obsequi q̄ regi malle: cum ad illã arthesij comitatũ ptinere maxĩe cõstet. Si in officio qd̃ a ludouico habebat per eã cõfirmet se non minus fidũ fore q̄ suã familiã q̄ burgũdę dom⁹ celsitudinẽ olĩ secuta esset. maria(cui⁹ studiũ erat multoꝝ amicitiã cõparare)homini assentit: eũq̧ ad fidẽ & iusiurãdũ admittit. Ille officij & marię benignitatj secur⁹ spe bona domũ reuers⁹ accusat pfidię. Captusq̧ & turonũ ad regẽ duct⁹: postq̄ crimẽ cõfessus ẽ capite trũcat. tale fuit p̃miũ ꝓditoris. ¶ Per eos dies ãno salutj. M.cccc. lxxviij. machina ingẽs(quã bõbardã dicũt) turoni cõflata: & inde parisiũ vecta: triste sui spectaculũ prębuit Ad diui Antonij portã extra muros cũ instrata & cõposita prorsus a peritis ei⁹ operis eẽt: dum pila ferręa põdere qngẽtarũ librarũ in cauũ machinę deuoluit: i

Bõbarda.

gnē excatit quo pila ipsa repente depulsa: machinas imprimis autorē: moxq͂ q̄ttuordeci ꝓxie astātes viros ita dissipauit: vt p aerē mēbra ꝓuecta ægre inueniri et colligi potuerit. Lōgi⁹ q̄ȝ euolās pila: aucupē auib⁹ in sidias ponētē opp̄ssit. Alij p̄terea sex violentia spūs & sulphuris fetore grauē valitudinē icurrerīt. Iohēs aūt māgue⁹ q machinā cōflauerat frustrati p agrū recept⁹ apud sctm̄ medericū sepult⁹ est. ¶ Iā vero ad picardos cōuertamur. Cameracēses q̄q̄ p̄fectū haberēt dn̄m de fiēnis ei⁹ natiōis isignē equitē cū bono frācoꝝ p̄sidio: deficiētes tn̄ ad maximilianū ei⁹ militē accersunt: frācis expulsis. Nec min⁹ pfidi fuere bouchiniēses q nōdū fi nitis iducijs flādrēsiū cohortes receperīt: interimentes q̄sq͂ in arce dep̄hēsos frācos. Ea re cognita ludouicus nouas copias cū multis machinis atq͂ tormētis ad carolū de ābasia q cāpaniā moderabat̄ mittit: iperatq͂ seq̄nos id est supiores burgūdos petat: eosq͂ acerrime ifestet. Paret ambasian⁹ ludouico: & mox arcē rochefortē capit. Dolā insup vi expugnat / diruitq͂. Quib⁹ de rebus cū nūciū rex accepisset vehemēter gauisus est. Cogitauitq͂ per cāpaniā luxemburgū ꝓficisci: quā regionē cōstituerat tanq̄ ad se ptinentē recuperare: sed alijs distract⁹ cœpto destitit. Nā Maximilian⁹ qui grādem exercitū coegerat ex flādria mouēs Morinos adoritur Erat morini validū frācorū p̄sidiū: cui p̄fect⁹ impabat auratus eques de sctō andrea nomē habēs militię peritissim⁹, Ei⁹ opa ciuitas defensa est. Vbi aūt maximiliani aduēt⁹ ad cohortes p viciniora morinis loca plat⁹ ē cōfestim erūpūt: morinis subsidiū p̄biture. Incedentes aūt cū iā ab oppugnatiōe depulsus maximilian⁹ esset hostē ꝓcul ꝯspiciūt: q̄dragīta pene armatoꝝ milib⁹ instructū. quē maximilian⁹ romōtusq͂ iprimis ducebāt. Francorū copijs p̄erat philippus desquerd⁹: q ꝓtenus signo dato p̄liū cōmittit. Cecidere ex p̄ma burgūdorū

Camera cēses

bouchi niēses.

Maximilian⁹ morinos petit.

acie p̄ missi: sarcinis eorū p̄ciosis direptis atq; amissis & q fuge se mādauerūt eos miles frācus aeriā vsq; p̄secut⁹ est. At frāci sagittarij rati se victoria potitos eē dū p̄dæ aīm itendūt: a romōto comite itercepti nō sec⁹ ac oues apud guynegatā mactant. Ex burgundis vndecim: ex frācia q̄nq; milia occubuisse relatū ē. Perijt ī ea pugna p̄fect⁹ beluosian⁹: & vastus mōpedon rothomagensis p̄tor. Venere viui captiui ī man⁹ frācorum nōgēti fere burgūdiones: īter quos polonię regis fili⁹ fuit. Receptis post pugnā militib⁹: Maximilian⁹ malānoyū nō p̄cul distātē arcē cui p̄erat cadet⁹ remonet⁹ vasco expugnat. Cadet⁹ aūt fide ab ijs q eū ceperant accepta cū ad Maximilianū p̄duct⁹ eēt: & triduo ī vīcul' habit⁹ maximiliani iussu strāgulat⁹ est. Quo illiberali atq; īhumano facto exasperat⁹ ludouic⁹: ex oīb⁹ burgūdis q a frācis capti tenebant q̄nquagita selectos pari supplicio afficere mādat. Ex qb⁹ eodē quo cadetus necatus fuerat loco septē suspēsi fuere: decē ī cōspectu portę duaci: totidēq; p̄xime īsulā: & apd̄ sctm̄ audomarū pari numero: nō p̄cul deniq; ab attrebato alii decē laqueis vitā finiērūt. Ei⁹ supplicii p̄posit⁹ regię domus exactor fuit octingētis ad sui tutamē equitib⁹ & frācorū sagittariorū sex milib⁹ stipat⁹. Qui exacto supplicio non lōge a guynis viā faciētes: dū flādriā versus icedūt decē & septē munitiora loca occupāt. vñ exacta m'ltimoda p̄da ad sua p̄sidia redediere. Afflicti sūt p̄terea magno detrimēto flādrēses: qui. lxx. nauib⁹ ex prucia cū plurimo cōmeatu nauigātes: a Colūno normāno superati: totis nauigiis & mercib⁹ a francis spoliati sūt. ¶ Inciderat his dieb⁹ ī mētem Ludouici aduers⁹ iohānē borboniorū nescio quid iracūdie: ita vt perdere hoiem velle videret. Quesiuit p̄fecto aduers⁹ ducē cui soror nupta erat ei⁹ p̄dendi occasionē. Vnde iohāni auino parlamētei senatus cōsiliario: & Iohāni doyaco aruerno nego-

Hāc rē alij alit' narrāt vt ī apēdice post fīnē gaguini scriptorū videre est. Pugna guynegatana

ciũ cõmittit plurima pter patrias leges aduers⁹ borbonũ ppetrãdi: vt ide irritat⁹ borboni⁹: aliquid ĩ regẽ patraret quo ĩ eũ merito rex moueret. Nec verit⁹ est doyacus præsẽte duce ꝑtensis sibi velis & tapetib⁹ sericeis atq aureis assidere: & ius dicere. Dicẽ ꝑterea dicere ducẽ ĩsigniorib⁹ officiis ĩ parlamẽti senatu se sistẽdi iter q̃s affuit iohãnes hebert⁹ cõstãtiẽsis ãtistes q in custodia asseruat⁹ est: & ei⁹ bona regię ditioni deputata. Quo tẽpore rursus cũ maximiliano. vii. ãnorũ iducie ĩtercesserũt: cõsilio magis alterutrũ fallẽdi q̃ ieũde pacis. Trahebat eñi maximilian⁹ ludouicũ multis ꝓmissis. q̃ soluere ipe minime cõstituebat: isidiebat illi ludouicus si ingenio aliquo a gallis extrudere illũ potuisset. Sed p id tẽp⁹ egrotare maxime ludouic⁹ cœpit. Nã comitiali morbo cũ iterdũ ꝑmeret: elephãtic quoq occlta idicia pre se ferebat: et hemorroydis crebro vexabatur: quãobrẽ medicorũ diligẽti opa vsus est: & presertim iacobi quoteri burgundi q ad extremã vsq diẽ illi obsecut⁹ est: multis opib⁹ ab eo ditat⁹. Valitudine aũt paulisper leuat⁹ nichil prorsus vel seriũ vel ludicrũ pretermisit: quod ad bonã valitudinẽ cõueniret. Nã multa excogitarũt cubicularii ad exilarãdũ eũ/ sicut maiorũ muriũ venatões: quas ĩ cubiculo exhibebãt. ¶ Cõdiderat ex tabulatis & currib⁹ munitiões que suo ãbitu grãdẽ exercitũ cõplecterẽt. vbi miles tãq̃ ĩ vrbe cõtineret. Neq ille min⁹ solido ciuitatis muro: siue ad iaciẽda siue ad repellẽda tormẽta firme erãt: poterãtq dissolutę quorsum iussisset rex vectura trãsferri. Eas laxãdi poti⁹ animi cã q̃ necessitate ĩ planicie põtis arcis explicari & in eis milites ꝓ loci magnitudine iduci iubet: eiq negocio philippũ desquerdũ & guillermũ picardũ preficit: mãdatq militẽ ibi mẽsẽ vnũ totũ agere: cognoscendi gr̃a quãto cõmeatu op⁹ illi esset. Re aliquot dies ꝓspecta militẽ ĩ sua præsidia disit: ipe turonũ ꝓficiscit Eadẽ

Cãpus regis.

tẽpestate frãcisc⁹ britonũ dux missis mediolanũ nũcijs q arma cõpararẽt atq3 ad se ferrẽt: dũ p aruerniã arma (velut fasciculatas & bõbice ne pulsu tinnirẽt obtectas merces) nũcij vehũt: doyac⁹ cõphẽdit: qb⁹ armis eũ rex cõfestim donat: Let⁹ q britonẽ hr dãno affecisse. ¶ Nõ mltis post dieb⁹ cũ graui⁹ solito ęgrotaret ludouicus: certauit magnis munerib⁹ opẽ a diuis ĩpetrare: qb⁹ cõplures ecclias abũde ditauit. At cũ vota oblationesq3 illi parũ pcederẽt nouissime diuo iohãni baptiste deuotus extitit. Instituitq3 ĩ sacro sacello pisiaci palatij missam dietĩ ppetuo cãtari: q de ipo dñico baptista eẽt. Cãtorib⁹ aũt libras mille annui cẽsus designauit: ex vectigali qd Parisiani portitores a vectorib⁹ marinorũ piscũ exigũt. ¶ Diuũ pterea Claudiũ q apd seqnos ĩ mõte iura colit religiose venerat⁹ ẽ. Adiuitq3 monasteriũ multa militũ manu stipat⁹. prius tñ q pegrinationẽ assumeret: Carolũ filiũ Petro borbonio cũ regni admĩstratiõe cõmittit. Quo tpe dum annus salutis. M.cccc. vn⁹ & octogesim⁹ agit: fames cõplures assumpsit. Lõga.n. inedia vexati plerique: cũ acceptũ donõ cibũ mãderẽt: illũ ad stomachũ trãsmittere coercitis iedia arterijs nõ poterãt. Hoc dito ĩcõmodo lugdunenses, aruerni, borbonijq3 ĩprimis laborauerũt. ¶ Anno q secut⁹ est iohãna ludouici soror iohãnis borboniorũ ducis coniunx molini febre ĩterijt: mulier ante alias optia. Mortua q3 est maria maximiliani vxor: relictis liberis duobus: mare & fœmia. ¶ Peregrinatõe claudiana exacta ludouic⁹ cleriũ veniẽs nouẽ totos dies ĩ tẽplo diuę virginis religionis gra diuersat⁹ ẽ. Alleuatusq3 paululum morbo: magdunũ se cõtulit. nec diu ibi morat⁹: cleriũ cũ redisset: flãdrię oratores audiuit: q de pace ad eũ venerãt. Quib⁹ pbenigne rñsum est. Quare ad suos leti reuertẽtes, reliq q paci cõueniebãt tractauerũt. At sub ipm tps aeria ad lisam flumẽ (quo flamigi ab arthesiẽsibus

Dira fames.

distinguunt) a philippo desquerdo recipit: dedēte illā oppidi prefecto: q trigita scutorū aureorū milib⁹ a ludouico munerat⁹: prefecturā quoq₃ cētū equitū cū solito stipēdio accepit. ❡ Apud leodios fuit ludouico borboniēsi aduersa fortuna. Nā guillerm⁹ marchin⁹ (quem ardueñę aprū leodij vocant) belli q̄sita occasiōe: ludouicū epm cū incōposita ppli multitudine vrbe egrediētē ex insidijs adorit: & manu sua necat: mox pōtificis nudū cadauer prę eccl'ię maioris forib⁹ plebi cōspiciēdū exhibuit. Ferī eū a ludouico rege pecunia militeq₃ vt id faceret fuisse adiutū ppterea q̄ maximiliano antistes cōplaceret. ❡ Nō erat ludouico a morbo reqes: seq₃ idies magis ac magis debilitari sentiebat: & mortis metu angebat: nemo eni fuit illo vitę cupidior Tñ ꝓuid⁹ finis ambasiā se portari iubet. Ibi Carolū filiu₃ admonēs. Sū inqt carissime fili breuioris q̄ ęstimas vitę: vtiq₃ morbo afficior cui nulla sbuenire medela q̄at. Tibi post me regnandū est: in q̄ re tibi maxie necessarij sunt fideles mistri. Inter plurimos quorū fidē & diligētiā ipse expert⁹ sum duos tibi cōmēdatos facio. oliueriū dāmā & iohēm doyacū. Illius seruitio ita vsus sum vt ei⁹ maxima ope vitā mihi diu seruatā esse putē. Illū in tuo obseqo post me habeto: nihil de officijs aut fortunis que seruiēdo cōsecut⁹ est illi detrahi sinito. Guyotū quoq₃ potū & bochagiū ita existimabis: vt viros cōsilio & prudētia valētes. Philippū vero desquerdū in reb⁹ bellicis plurimū scire atq₃ itelligere dubius nō sum: ei⁹ ꝓuidētia atq₃ moderamie dū bellū erit vtitor. Cęteros q magistrat⁹ a me aut officia adepti sūt cōseruato: pplo quē ingruētiū bellorū necessitate multis vectigalib⁹ extenuaui quoad p te fieri poterit leuato. Matri ne credito: cū ei sabaudiēsis sit burgūdis fauere mihi semp visa est. Alioquin bonā & pudicam illā sum arbitrat⁹. ❡ Hęc postq̄ dixit turonū reuersus excogitauit

Leodij.

Ludouici ad filium oratio.

a musica valitudinis leuamē q̄rere. Quāobrē accersiri mādat oīs generis musici istrumēti lusores: quos cētū & vigiti puenisse cōstat. Inter quos affuerūt ouiū pastores q multos dies nō pcul a regis cubiculo cōtinenter modulabanť eius consolandi cā: & ne somno q̄ grauabať succūberet: iussit p̄ter hoc hominū genus: alterū lōge diuersum ad se cōuenire. Solitarii & q eremū icolebāt hoies: qq̄ opinione sctitatis plurimi ęstimabanť. Fœmine quoq̄ spectatę religionis turonū cōuenerūt quibus negociū mandatū est: deū indesinenter orare: vt regi salute restituta maneret ipse diu supstes. Tā appetēs diutissime viuēdi fuit ludouic⁹ Pręsagiebat credo alio turbationes q̄s ipso mortuo regni admīstrandi cōcupiscentia iportauit. ¶ Venere p id tp̄s ad valitudinariū regē flādrēsiū brabātinorum & hānonieñ. oratores: quos p iohēm de vaccaria primariū parlamēti pręsidētē & philippū desquerdū audiuit. Post aliq̄t cōuentiones tādē de pace cōuenit: vt carolus ludouici filius Margaretā maximiliani filiā dū legitima vtriq̄ ętas esset acciperet vxorē. Donanť a ludouico legati/xxx. mi lib⁹ scutorū aureorū p̄ter pocla argēti celati qd illoꝝ cā rex cudē iusserat. Erat aūt Margareta ifra bimatū: & gādauis educabať. Igiť redeūtib⁹ gandauū flamingis oratorib⁹: fit apparat⁹ ingens de margareta ad frācos ducēda. nec min⁹ curabat rex magna pōpa Margaretā a flamingis recipere. Ob eā rē petrū Borboniū cū multa pcerū frequētia: Ludouicus illi obuiā mittit. Annā quoq̄ sororē q̄ petro nupserat occurrere nouę nuptæ iubet. Fit p̄terea a parisijs multiplex & variū ad eā excipiēdā paramentū. Quarto aūt nonas iunij anno salutis. M. q̄dringentesimo octogesimotertio: margareta Parisiū ingrediť infans puella. Et paulopost ad ludouicū ambasiā frequēti pōpa deduciť. Vbi despōsatiōis festū cōmuni oīm lęticia mense iulio celebratum est.

Carol⁹ margaretā maximiliani filiā despon sat.

Quo anno ludouicus sursum deorsumq̧ a superis: hominibusq̧ opē suę valitudini īplorans sacrum liquorem: quē sacrando remis clodoueo cęlitus missum supra diximus: ad se turonū deferri iubet. Allata est ꝑterea ex sacro palatij sacello sūmi sacerdotis aaron virga: & victorię crux: quā carolo magno diuinit⁹ fuisse datā pleriq̧ asseuerāt. Sed definitę mortis nemo limitē ꝓduxerit. ¶ Infirmat indies magis ac magis ludouicus: nec ꝓsunt miris modis q̄sitę & raro antea excogitatę medicinę. Nā humano sanguinę quē ex aliquot īfantib⁹ sumptū hausit salutē cōparare vehemēter sperabat. Verum tertio kalēdas septembres apd̄ turonos morit: qui mortis supplicium aut metū multis frequēter incusserat. Voluit autem in diuę marię apd̄ Clerīū templo sepeliri. Vbi monumentum sibi extruxerat in quod viuens adhuc descenderat: decubueratq̧ tentās si cadaueri eius monumentum quadraret. ¶ Qui tametsi durissimis pro suo arbitrio institutis nobilitatē populūq̧ pręsserit: operę tamen pręcium regno erat aliquot illi annos vitam superesse: donec Carolus adoleuisset: quem tenerum & nullo rerum vsu exercitum hęredem relinquebat.

In hunc Ludouicum hoc lusimus epigrammate / ex eius persona loquentes.

Ne dubites vero me dicere nomine regem:
Lex ego. pœna. modus. gratia cuiq̧ fui.
Audiuit francus prona ceruice iubentem.
Mox aderant dictis facta relata meis.
Nec satis hoc. nostra vultu pręcognita mens est:
Et solo nutu pleraq̧ gesta meo.
Et si vnq̄ in terris potuisti cernere numen:
Me tanq̄ ęthereum credere fulmen habes.
Pascua: pastor: ager: bos: grex: armenta: colonus:
Sāguineq̧ & fastu nobilitata domus:

Clerus item: & vastę patiens habitator eremi:
  Aut lucro illectus paruit: aut tremitu.
Hoccine miraris? potius mirabere romam/
  Quę pede concordi vota secuta mea est.
Vix habet in sacris venerandū francia patrem.
  (Principe me) quem nō fecit apostolicus.
Nonne vel oblatis tentaui vincere diuos:
  Plurima numinibus qui pia dona dedi?
Quid memorem saltus? quid classes/spicula: telas?
  Mille meis canibus silua ferebat apros.
Crimen erat cuius lustris errare ferarum:
  Caprea/dāma/lepus/omnia regis erant.
Ardea per nubes: per sentes abdita perdix.
  Falcone emisso decidit esca mihi.
Quinetiam sęuos astu tardauimus hostes.
  Et tandem incautos fecimus esse nihil.
Rhenus/arago/ligur/ruscillo/sabaudus/& anglus.
  Ingenium/moresqꝫ extimuere meos.
Quodqꝫ magis stupeas/glaciatis amnibus altis
  Gammarus est raptim iussus adesse cibis.
Nec dubium/lictor iussus distringere ferrum.
  Pergeret humana vellere carne iecur.
Et terrę & pelago: quantum natura reponit
  Presuimus. Sed habet vltima fata caro.
Milibus ipse tamen multis ditatus alyptes/
  Pugnauit genesis ducere lustra meę.
Sed medicas cohibet naturę conditor artes:
  In mortē nulli est imperiosa manus.
Cętera sunt nobis subiecta timore/vel armis:
  Nunc verme & sanie nō redimendus agor.
Me dicas posthac lodoicum multi potentem:
  Flectere pro nutu maxima qui potui.

Finis libri decimi.

¶ Eiusdẽ cõpẽdij Liber vndecim⁹.

Olẽti mihi deiceps scribẽ, lachrymæ suboriunť: dũ fluidas vitę spes & fortunę volubilitatẽ attẽti⁹ ꝯsidero. hic eĩ q ꝓxie seqť magnanim⁹ ꝑnceps sũ perata quã egerrime exegit pueritia, cũ adoleuisset expectationẽ qdẽ iter vitiũ virtutẽq3 de se dedit. Sз decursis aliqt ãnis dexterior fact⁹: & voluptati frenos ponẽs, q̃lis futur⁹ eẽt facile potuit ĩtelligi: nisi pręceps illũ morb⁹, & ĩexpectata mors adolescẽtiã vix supgressum abstulisset. ¶ Fuit eĩ illi cui carolo octauo nomẽ erat: miti⁹ ĩgeniũ & natura benignior. Quẽ nulla eruditione latina ĩstitui pr̃ voluit. existimãs lr̃as ĩpedimẽto eẽ regnãtib⁹. Idq3 de se iudiciũ faciebat. ꝙ cũ excellẽti ĩgenio eẽt: & plurima noss3: ad molestiã sibi eruditionẽ accedere dicebat. Credo ludouicũ ꝓuidere caroli fragilitati voluisse. cui infantiã nõ sat[is] firmã eẽ cõspiciebat. Teneris eĩ atq3 ĩbecillib⁹ mẽbris primo Carol⁹ fuit: ita sedulo duci illũ & gestari molliter priusq̃ solide ĩcederet oportuerit. Cui ĩcõmodo doctrinę studiũ & laborẽ nõ ꝯgruere pr̃ arbitrabať. Alioqn erat carolo anim⁹ disciplinę appetens. Nã ludouico mortuo cũ regiã adept⁹ ẽ dignitatẽ: scriptos gallice libros libẽter legit. tẽtauitq3 latiẽ scire. Cõsecratiõe rẽmis suscepta: ꝓten⁹ de supfluis ludouici donatiõib⁹ rõ habita est. q̃ ad ius fisci reuocatę sũt. ¶ De oliuerio dãma cũ ꝓpť mľta: tũ ob necẽ ab eo, ludouici iussu, ꝑpetratã vltimũ suppliciũ sũptũ. Nã cũ Daniele q̃dã flamĩgo sibi plurimũ ĩ flagitijs familiari vitã patibulo termĩauit. In quẽ seques carmẽ a nobis editũ est.

Sunt sua criminibus ridentia tempora tonsor.
Currere quæ subito prouida parca vetat.
Hoc poteras olim longe pręnoscere dãma:
Vt saltem horreres tolleres cęde pios.

Te natura humilem cũ mater flandra tulisset:
Arte vna noras radere cęsariem.
Hunc talem & seruũ te sępe lutecia vidit.
Tutus ab hac poteras ducere sorte dies.
Raptus ad excelsam lodouici principis aulam/
Mox erebi furias moribus anteuenis.
Et crinem huic tondens/dum suffers lingere ficos.
Par ducibus/regi regulus alter eras.
Quid tibi non licuit soboles o dira neronis?
Nemo non vixit te referente reus.
Nemo dei sacra: censuram nemo gerebat:
Grandia qui renuit promere dona tibi.
Protenus auxiliũ/vel mors/vel mulcta/ negantem.
Pręssit. eras iudex. lictor. & exitium.
Regnasti. satis est. surgunt noua sydera mundo.
Turba scelestorum territa luce fugit.
Agnosce o tonsor quo te scelus extulit atrox.
Et te pręcipitem propulit in laqueos.
Te daniel: te dira cohors: te memmius odit.
Et sceletum auctorẽ damnat. & insequitur.
Nescio quid de te superi: vel fata reponunt:
Seu lictore cades: seu cruce liber eas.
Vna tamen vulgi constans sententia furcas
Expetit. vt satiet/te pereunte/odium.
Interea vinctus culpas absterge gemendo.
Peccasti. morte est nunc redimenda salus.

¶Doyaco aures ãputatę. Sed stati ab initio suscepti regni ortę sunt de caroli tutela & regni admĩstratiõe discordię: ægre ferẽtib⁹ plerisq3: ãnã caroli sororẽ reb⁹ gerẽdis anteferri. Primus ob eã rẽ ludouic⁹ aurelianorũ dux (q̃si præludẽte sibi ad regnũ fortũa: quod mortuo carolo est assecut⁹) bellũ mouit: multa pri⁹ molit⁹ vt regni gubernacula recipet. Ioãnã eni alterã ludouici filiã vxorẽ habebat. Sed expectatiõe fraudat⁹ apud

sanctũ albinũ (q. loc⁹ britonũ est) dũ cũ britõib⁹ socijs nõ satis feliciter ꝑliat capt⁹ ẽ: & ĩ arce biturigũ diu asseruat⁹. Sed de viro sollicita vxor qa regi soror erat crebris postea ꝑcib⁹ mariti liberationẽ ĩpetrauit. Liberati restitut⁹ fidẽ Carolo debitã maximiliani cõiuratiõe relicta fuat. Inde maximilian⁹ q burgũdiã Arthesiũq̃ post caroli soceri sui ĩteritũ a ludouico occupatũ repetebat magnis virib⁹ insurrexit. In britones ꝗ3 (frãcisco duce defuncto) arma a carolo sumpta sunt. Supstites erãt frãcisco filię duę qb⁹ vna appellatiõe anna nomẽ erat. In has donec fidei iura ſm fundi leges psoluissẽt neue rege incõsulto nuberẽt bellũ indicit. Fit in nanatẽses incursus / & dura sed tãdẽ ianis obsidio. Misit britonib⁹ hẽric⁹ septim⁹ anglię rex subsidiũ. q̃q̃ ĩpe supra multos annos ꝓfug⁹ ad carolũ veniẽs diu apud eum mãsisset pecunia liberaliter adiut⁹. atq̃ inde accepti a carolo militib⁹ in angliã nauigãs regnũ occiso richardo vẽdicasset. Cui⁹ rei gr̃a aliq̃t legatiõib⁹ cũ frãcisco luxẽburgo / & carolo marignyano ad eũdẽ hẽricũ functi sum⁹. Qui neq̃ amicitię / neq̃ bñficioꝝ recordatiõe distineri potuit qn expeditionẽ boloniã vsq̃ traduceret: vbi castris nõ ꝓcul positi tẽtauit eã expugnare. Demũ philippi desquerdi q arthesio ꝑerat / opa reb⁹ cõpositis copias in angliã reduxit. Pacis eñ q̃tũ sibi sinę anglorꝝ offensione licuit hẽric⁹ amator erat. Sed anglis morẽ gerẽs magis q̃ suopte ĩgenio adduct⁹ / militẽ ex anglia deduxerat ne in suspicionẽ suis veniret: q frãco regi pl⁹ æquo beniuol⁹ eẽ videret. ¶ Postridie iitæ cũ hẽrico paci Carcaluẽti britõis negligẽtia atq̃ iertia attrebatũ (cui⁹ ꝑfect⁹ erat) a maximiliani copijs noctu captũ ẽ: nemine oĩno defendẽte ciuitatẽ. Quinimo ĩpe carcaluẽt⁹ crediti cuidã ex suis portarũ clauib⁹ / strato segniter decubãs in hostiũ ptãtẽ venit. Militabãt ĩ copijs maximiliani theutones pleriq̃ atq̃ germani: qui

cū stipēdia multis dieb⁹ nō recepissent rapinis nō abstinuerūt. Sed postq̄ opulētiores tāq̄ hostes spoliassent in sacras ædes debacchati ita vt nō locū maximiliano recupasse: sed extremæ desolatiōi destinasse miles videretur. Tā dira passi ciues nō tm̄ inde mœroris q̄tū gaudij ex frācorū deturbatiōe ceperūt. Exactis post aliq̄t mēsib⁹ arcē ad maiorē mercatū/ & munitiōes ciuitatis aduers⁹ oppidū a ludouico extructs fūdit⁹ desolauerit. Adeo ibibit ppl's ille frāci nōis odiū: q̄q̄ ad frācos maiestats & iurisditiōis vetustissima lege ptineat. Fuit nō multo post cū maximiliano cōciliata vel poti⁹ simulata cōcordia in vrbe siluanecteñ. Dimissa tñ margareta qm̄ spōsalia pr̄i grata nō erāt: carol⁹ recōciliats britonibus annā eorū dñam vxorē accepit. Et ferdinādo aragonū regi ruscillo p̄ter multorū opinionē est restitut⁹ ita eñ ludouicū caroli patrem morientē testō voluisse vulgatū est. Mittitur ,ppterea ludouic⁹ de ambasia albigesi⁹ antistes q ex caroli s̄nia ruscillonē ferdinando aragoñ. restituat: qua vnate perpetuā inter reges amicitiā parari putabat. Verū longe sec⁹ post accidit. Igit cū a bellis quiescere carol⁹ potuisset cura illi incessit de siciliæ regno qd sibi patrimonij iure ptinere ɔtēdebat. Nec potuit a s̄nia dimoueri. Nec Parisioruȝ oratores ei⁹ rei cā ad eū missos audiuit. Cōtractis ,ppterea terraq̄ mariq̄ȝ copijs hortāte maxīe alexādro sexto romano pōtifice/ & ludouico sfortia/ q Alphōso Neapolitano infensi erāt: in italiā ducēs Lugduni p̄mū aliquot dies morat⁹ est: nō satis cert⁹ an alpes ipse trāscēderet. Distinebat eñ ciuitatis delitijs & quarūdā amorib⁹ fœminarū. Sed vbi aer pestilēs fact⁹ est: Viēnā dalphinatiū vrbē petit. Añcedebat eū copiosus exercit⁹: & iā ad astēses supatis alpib⁹ puenerat: cū necdū firmasset aīo qd primū exequeret. Stat tandē seq exercitū. Nā lȝ pusillo corpe esset: ducebatur tñ animi magnitudine pre

Margareta dimittit.

Expeditio neapolitana.

clarũ quiddã gerendi. Igit viennã digressus: Vercellas sabaudi ducis ciuitatẽ ꝓfect⁹ est. Quo eius salutãdi cã Ludouic⁹ sforcia cũ aliquot italię pricipib⁹ se cõtulit. Ibi paucis dieb⁹ exactis / quia copias partim pisas / partim bononiã ꝑmiserat / mox ipse secut⁹ rapellã genuẽsiũ munitissimũ oppidũ plurimis oppidanoꝝ cæsis expugnat. Pisas inde petẽs magna oĩm lętícia & plausu excipit. Florẽtinis dubia mẽs fuit an regẽ ad se admitterẽt grandi exercitu potẽtẽ. cuius & si diu amicitiã coluissent: militũ tñ variam fidẽ ptimescebãt: q ferociter agẽtes: in tam lõginqua expeditiõe prædę & opib⁹ inhiabãt. Erat petr⁹ medices apud florẽtinos imprimis opulẽt⁹ q in suspicionẽ venerat tyrãnidis. hic Caroli gratiã meritur⁹ petrã sanctã atq; sarzanellã oli ianuẽsiũ oppida carolo tradit. Proĩde magno suoꝝ comitatu ornat⁹ rex a florẽtinis admittit. Quo tpe pic⁹ mirãdula gñe illustris philosoph⁹ & orator noiatissimus / multarũq; linguarũ sciens. xxx. suę ætatis ãno vita decessit. Apud florẽtinos nõ multos dies morat⁹ Senas pgit. Cui senẽses obuij hospicio liberalit illũ suscepert mĩstrato affatim cõmeatu. Inde tuscanellã ꝓgrediẽs / cũ oppidani alexãdro iubẽte militẽ aditu ꝓhiberẽt penas luert. Viterbiũ q̃q; nolẽs repugnãsq; exercitũ accepit. Põtifex rõan⁹ alexãder cui caroli aduẽt⁹ ꝓpter ei⁹ magnitudinẽ formidabilis erat: Ferdinãdi alphõsi filiũ ad pręsidiũ vrbis adsciuerat: ꝓhibitur⁹ q̃ad posset carolo vrbis igressũ. Cui popul⁹ roman⁹ aduersabat. Quãobrẽ vbi aduẽtare regẽ põtifex accepit: sibi timẽs in molẽ adriani. q̃ scti Angeli castellũ appellat se festinãter ꝓripit. Rex vrbẽ ingressus: militẽ a tumultu tẽperare iubet. Quosdã q edicto nõ paruerunt supplicio (trib⁹ p vrbẽ erectis furcis) afficit. Inter hæc Ferdinãd⁹ cogitur vrbe excedere. Dũ paucos dies i vrbe rex agit: nec vll⁹ audit militaris tumult⁹: securior sui alexander

Pic⁹ mirãdula.

arce egressus regē ad colloquiū admittit. Fecit rē diui-
nā pōtifex: eiq; post sumptā eucharistiā vinū in sacrū
calicē carol⁹ ministrauit. Fuere sicuti accepi plerique ex
cardinaliū cœtu q carolo suaderēt alexādrū captū ab-
ducere vt pōtificatu amoueret. Quib⁹ audiēs nō fuit
pius prīceps pfide se facere rat⁹: si post datā fidē calū-
niā inferret pōtifici. Discedēs ab vrbe carol⁹ ne sibi via
interciperet: terracinā/cui auxur vet⁹ nomē est a pōti-
fice accepit zyzynū etiā turcū fratrē: sed hostē magni
turci quē ex gallijs vbi asseruabat: innocentio octauo
traditū supra ānotaui: cōsentiēte alexādro secū eduxit
q̄tin⁹ subacto regno apulię ope zyzyni finitimos tur
cos expugnet. Iā enī a iuliano cardinali ostiā accepat.
Reb⁹ ad hūc modū ordinatis cāpaniā adiēs carol⁹: aq-
lā in mōticulo sitā dedētib⁹ se spōte īcolis recepit. Ad
scm̄ germanū (qd oppidū ē situ & arte lōge fortissimū)
statio fuit: repugnātib⁹ pertinaciter oppidanis: qui se
fossis frequētissimisq; aggerib⁹ muniuerāt. Sed īsiliē-
te frāco milite: postq̄ machię appositę sunt/tertia post
hora oppidū expugnat. Vnde pterrit⁹ alphōsus q nea-
polim tenebat: ferdinādū filiū ad se vocās regnū illi re-
liquit. Ipse ī siciliā fugiēs paulo post vita deficit. Nam
q; tyrānidē apud neapolī exercuisset alphōs⁹: odiū po-
puli mirū in modū in se cōflauerat. Ferdinād⁹ fugiēte
pr̄e ī castrū oui/veniēte neapolī carolo se recepit. Quā
ingrediēs carol⁹ applaudētes illis honoratissimos q̄s-
q; ciues habuit & plebē: inde p internūcios: vitę & sta-
tus honestā cōditionē/si in galliā se recipe velit fernā-
do pollicet. Id quia recusaret inde fugere cōpulsus est.
Ad caroli secūdas res appulia successit. deīde calabria.
mox etiā lucania. Tam psperis successib⁹ inuidēs pon-
tifex consociatis sibi venetis: & maximiliano romanorum
rege: qb⁹ cū accedebat rex hyspan⁹: & ludouic⁹ medio-
lanē. hi oēs ad carolū legatos mittūt petētes neapolim

Carol⁹ in cāpania.

Aquila

Sāctus germanus.

Alphōsus fugit.

Ferdinandus fugit.

Alexandri & venetorū in regē cōiuratio.

Legati ad carolum. liberā dimittat: aut in turcos sicut ꝓmisisset copias du cat. Ad hæc subindignat⁹ rex ꝓten⁹ rñdēs. vos inquit oēs aduersum me arctissime cōiurastis: sed vestras cō-

Caroli rñsum. ciliationes vn⁹ irritabo. ita vt vos veneti/ mercaturam nō rerū impia discat[ ] me auctore moderari. Hoc verbo dimissis oratoribus: grauiora neapolitanis tributa re misit: qb⁹ ab alphonso grauissime premebant. Pacata neapoli & p loca ꝑfect[ ] cū valido ꝑsidio iposit[ ] summā rerū gilberto monpēserio comiti de borboniorū ducū

Carol⁹ i galliā reditū parat. ꝓgenie ꝯmittit: ipse in galliā cū pte copiarū reuerti pa rat. Redeūti portas vrbis alexāder claudit. Quā l3 fos sis atq3 aggerib⁹ vallasset. ornetū tn̄ cū cardialib⁹ se cō fert. Veniēs romā carol⁹ fauēte pp̄lo i ea stationē fecit

Alexāder Ornetū fugit. Et q̄s ab alexādro vrbes habuerat libere dimittit ꝑter ostiā: & zyzymū turcū q apud neapoli vita decesserat. Inde ꝓfect⁹ senas i suā tutelā accepit. ¶ Dū fornouiū nō lōge a parma ciuitate appropiquat nūcium accipit venetos & reliq̄s cōiuratos vias īsidere q̄ erat trāsitur⁹ Erāt i hostiū castris milia q̄dragita armatorū. Carolo septē ad sūmū milia electissimorū pugnatorum milita bāt diuturno itinere fessa/ & nō min⁹ idigētia viatico nā reliq exercit⁹ bonā ptē neapoli & alibi p ꝑsidia reli- querat: miserat q̄3 genuā ducib⁹ philippo de sabaudia & Hugone ābasiano alterā nō exiguā manū: q̄ spē illi iulian⁹ cardinalis fecerat vrbē recipiēdi. Sublat⁹ pro- pterea host[ ] exploratū q̄si habebat vēturū i suā ptāte3

Vana hostiu3 expectatio. carolū: aut reuera vulnere aliq̄ moriturū. Quinq̄ginta nāq3 (alij dicūt cētū) milia ducatorū ꝓposuerāt in mer cedē illi q regē vel viuū vel occisū in castra abduxisset, ei q frāci caput exhibuisset ꝑmiū ducatoꝝ sex erat con

Victor carol⁹. stitutū. Tali spe militē host[ ] venet⁹ aiabat. Sed nihilo segni⁹ dispoit[ ] acieb⁹ carol⁹ cōgredit. & postera die ta ro flumie traiecto: victor ad astēses se recepit. Cecidere ex venet[ ] pleriq3 noiatissimi & opulētissimi ciues. Nec

queq̃ ex hostib⁹ captiuũ frãc⁹ miles suasse iuet⁹ ẽ. Sequebaẽ carolũ turba multa famulãtiũ q̃ sarcinas vehebat: atq̧ eoꝝ q exercitũ curiositatis magisq̃ belli cã comitabanẽ q̃rũ magna cædes fuit. Cũ ad astẽses venit ludouicũ aurelię ducẽ cui mediolanũ ptiere iãdiu ↄstãs opinio erat: nouarię a mediolanẽsib⁹ arctissime obsessũ accepit. Ei⁹ liberãdi cã carol⁹ cũ hoste min⁹ honestã pacẽ iniijt. Atq̧ sic liberato ludouico in frãciã cũ reuertisset diui dyonisij cœnobiũ ↄtẽptis pisijs adiuit: vota q̃ superis vouisset solutur⁹. Mos ei regib⁹ frãcis supra multos annos fuit: cũ lõgĩquã expeditionẽ assumunt petere a btis martyrib⁹ opẽ & e ↄditorio vbi illoꝝ reliqe præcipua veneratõe suãẽ feretra ĩ patẽtẽ tẽpli arã sistere. nec pri⁹ repõere donec a militia reuertẽtes feretra ĩ ꝓpriã sedẽ ipi restituãt. Igẽ voto s̃m ꝓscã maioꝝ suoꝝ ↄsuetudinẽ liber fact⁹ carol⁹ pisios visere dedignat⁹ relicta dextrorsũ vrbe p sctm̃ ãtoniũ de cãpis iter faciẽs: põte calẽtonio traiecto p belsiã ãbasiã ẽ ꝓfect⁹. Indignationis ĩ pisios cã erat q͛ ad neapolitanã expeditionẽ cẽtũ milia nũmũ cõtribuere pisij negauerãt. Cogitauit propterea carol⁹ aliq̃ incõmodo illos afficere: & q̃ id faceret mõ oportunitatẽ expectabat. Redeũte ĩ frãciã carolo stati neapolis a fide defecit. & mortuo gilberto mõpẽserio reliq ꝓfecti ægre sua ꝓsidia tuẽtes ad Carolũ se recepe. Primã adolescẽtiã Carol⁹ cũ parũ caste egisset: vires illi ĩtabuerãt: ita vt añ paucos mẽses q̃ morereẽ macilẽtia extenuat⁹ atq̧ effœt⁹ effect⁹; ꝓteritas interi detestari voluptates: seq̧ ad castimoniã colligere videbaẽ. Eapropẽ ĩdolebat illi maxĩe q͛ sine liberis eẽt cũ ex ãna vxore q̃s gẽitos tris hũerat mors abstulisset. decessit ãbasię septimũ & vigesimũ vix agẽs ãnũ: dũ laxãdi aĩ grã ex deãbulatorio cũ vxore pila ludẽtes despectat vij. id. apl̃. ãno salutis. M. ccccxcvij. ꝑdie ũ kal̃. maij fun⁹ ad scm̃ dionisiũ p pisios accuratissĩa põpa efferre sequẽ

Francorũ regũ mos.

Parisios rex cõtẽnit

Carol⁹ ĩfirmaẽ

Carol⁹ octau⁹ moriẽ.

Põpa funebrjs.

ti ordie cõspexi. ¶ Apud ã basiã in diui florẽtini tẽplo per iohẽm peraudi cardinalẽ expletꝫ exequijs: comitãtibus inde suo ordine veste lugubri prĩcipib⁹ atq̃ primorib⁹ aulicis ministrisq̃ supra millia septẽ & ꝑlucentib⁹ cõtinẽter quadrigentis facib⁹: q̃s totidẽ pauperes pullis tunicis & capucio induti ꝓferebãt: postq̃ ad btẽ marię tẽplũ qđ de cãpis in parisino suburbio nũcupatꝰ primo & vigesimo die ab ambasię exitu ꝑuẽtũ est: defuncti feretrũ in eodẽ tẽplo ea q̃ secuta ẽ nocte reponitꝰ ꝑnoctãtib⁹ ibi ꝑmultis suo ad hꝰ noie designatꝫ curialibus. Ad eam tã nũerosam põpã toto itinere nonagita milib⁹ passuũ deducẽdã: ex ĩstituto petri de rufe aurati eqtis primi (ſm vulgi appellationem) regis scutiferi ꝓfecti erãt honorati ductores / qui multitudinẽ semota famulantiũ & seruorũ colluuione moderarentꝰ. Et ad quẽq̃ locũ vbi diuersandũ esset: ꝓcedebat cũ domesticis regię aulę ministris Castellaudi⁹ / eius tpis magister dom⁹: qui alimẽta non sec⁹ ac viuẽti adhuc carolo multitudini pararet. ¶ Anteibant ꝓterea oẽm põpam longo interuallo cantores & mĩstri regalis capellę vt per ecclesias vbi statio futura eẽt / aras ornarẽt & lichnos. Et ne pręter prædestinatũ ordinẽ a quoq̃ erraretꝰ: Guyotus mazacus / Petr⁹ loysius: & Rigaud⁹ seruandis ordinib⁹ erãt ꝓpositi. ¶ Erãt itẽ qui cõmeatum & diuersoria curarẽt. Igitꝰ parisij accepto nũcio de funerꝫ aduẽtu: altera die ſm cuiusq̃ ordinis conditionẽ ad eũ vbi cadauer repositũ erat locũ ꝓcedẽtes: sequenti mõ fun⁹ sunt comitati. Ibat añ oẽs cõmissari⁹ vn⁹ castelleti: cui assignati assistebãt bono nũero seruientes / quos cliẽtes vocãt cũ singulis tunicis nigris / baculos ei⁹ coloris manib⁹ ferẽtes ad dimouẽdã plebẽ: ne ꝓgrediẽti põpę foret molesta. Hos seq̃bãtꝰ dextrorsum sinistrorsumq̃ paupes portãdis facib⁹ (vt supra exposui) deputati. A singulis tędis pẽdebãt scuta duo ĩsignib⁹ lilijs

picta. Veniebāt īde q̄ttuor & vigiti cū singulis cāpanu lis polinctores (quos clamatores parisij dicūt) a pecto re & scapulis regis īsignia gestātes. q nec punctū qdem tpis a pulsaudis tintinabulis cessabāt. ¶ Dextro latere viri religiosi cū sua q̄q; cruce / primū mēdicātes / post ce teri diuersorū ordinū (sicuti antiqtas ferebat) īcedebāt his subibat p̄fect⁹ vigilū cū suis fuiētib⁹. Inde q̄ttuor & vigiti salis baiuli q hānonij vocitant̄. Hi nēpe vene rāt q̄ priuilegij iure funeris feretrū ferre contēdebant Sed priuilegio derogatū est. Retro hos tabellarij equi tes q ferēdis regijs l̄ris designant̄ / mox regii corpis cu stodes / īde suitēses cū singl̄is gesis / q̄s hallebardas ap pellāt / īgrediebant̄: qb⁹ p̄erat Claudi⁹ p̄fecti custodum vicari⁹. Post ibant ii q illustri genere orti: honoris vo cant̄ īfantes. Inde regie domus magistri qb⁹ pro more singuli baculi in manu erant. Talis erat dextri lateris institutio. Sinistrū tenebat magno nūero studii parisiē sis vniuersitas: īcipiēs ab extremis clamatorib⁹ / & īde secūdū singularū facultatū collegia sursum ad rectorē vsq; / versus epos. Rectori prçibant bidelli cū suis ba culis & massis argēteis. nec aderāt scholastici oēs ne p illorū multitudinē via arctaret̄. Inter hos hincīde p cedētis pōpæ ordines post faciferos ibat castellaudius mula īsidens / sequētibus cōministris peditib⁹ vt a me dictū est. His suberāt tubicines inuersis tubis: & cadu ceatores. īde Claudius signū militare regi peculiare ge rebat: equo vectus nō ignobili. ¶ Ducebat̄ hinc sex eqs carpētū ī quo regis corpus ad diuā vsq; mariā de cam pis fuerat aduectū / veluto tectū nigro / & aureo desup pallio īstratū. Cui⁹ limbi p quadrū ex veluto colore cę lesti pēdebāt aureis liliis / arminisq; q̄les p īsignibus. Anna vxor defuncti gerebat intexti. Sup hęc distensa erat lata crux candida. Equi cū suis iugis & loris pari veluto / supaddita cruce tegebant̄. ¶ Adeqtabant hinc

atq̧ hinc equis vecti Emar⁹ ron⁹/& Canuquanus illu stres scutiferi. ℂ Carpento postibat Blandin⁹ quotti= dianæ regis ĩpensæ scutifer. ℂ Atq̧ inde sex generosi adolescẽtes/Pagios vocãt/totidẽ ĩsignib⁹ equis vehe bãtur: simili apparatu quẽ de carpẽto dixim⁹. ℂ Mina baẽ post hos nõ ĩferiori ornamẽto Equ⁹ cræteris dex terior: Hũc gladii latorẽ aulici vocãt. Quẽ sequebãẽ in equis ĩsidẽtes splẽdido sãguine nati suffac⁹ & sãctame m⁹. Post huiusmodi mediũ ordinẽ dextrorsũ ꝓcede= bãt sacerdotes & clerus parrochialiũ ecclesiarũ: ĩde ii q sacello palatino & q maiori ecclesię ĩseruiũt. ℂ Suc= cedebãt monasteriorũ abbates/sãcti Victoris Maglo= rii/diuę genouefę & de fecano. Accedebãt subinde põ tifices Sarlatẽsis. valẽtin⁹. Andegau⁹. Altissiodorẽs. Parisiẽsis. Cardinales duo/ gurci⁹ & luxẽburgus ille natione pictau⁹ ĩ germania pręsulatũ obtinebat. Hic ex picardia nobili stirpe genit⁹ cœnomanis pręerat an tistes. Sinistrorsum pręter scolasticos nemo incede= bat. Eratq̧ rector e regiõe ꝑlatorũ suo ordine postre= mus. ℂ Inter hos & põtifices medii ibant viatores re= gii virgas suasquæ massę nominãtur ĩuersis capitellis gestãtes. Inde caduceatores duo qui reges armorũ nũ cupãẽ monioi⁹ dico & clareuoy⁹. Post quos alter equ⁹ (cursoriũ vocãt) toto præẽ oculos corpe veluto amict⁹ sine assessore ducebaẽ. Cui petr⁹ de rufe ꝑmari⁹ vt añ di xi scutifer ꝑuula mula vect⁹ accedebat regio ense acin= ctus. Pone hũc triũ passuũ ĩteruallo ibat pedes Iacob⁹ de stoteuilla parisin⁹ prętor virgã mãu ꝑferẽs. ĩde ex re gis maxime domesticis clarissimi hoĩes/q lecticã vbi caroli fun⁹ cõditũ erat cõportabãt. Cui supextabãt tã= q̃ in lecto iacẽs caroli simulachrũ simillimũ quo ad fi= eri potuit viuo. Erat lect⁹ litheo ex subtili tela hollã= dina ĩ terrã ꝑfluẽte ĩstrat⁹ cui sup positũ erat grãde ve luteũ palliũ vlnꝫ quĩquagĩta cõstãs. Desup intextũ ex

aure palliũ qnq3 & vigiti vlnis extēdebaṫ sitib⁹ lībis q̂s ĩ carpēteo supra descripsi p̄ter armias. Addita erāt pul uinaria aurea duo. Altero simłachri caput alt̄o pedes nitebanṫ: aurea corona caput decorabat. Tibias idue bāt sericei coturni blauio vt ita dicā colore/ sup assutis aureis lilijs. Vestꝫ p̄ma ex purpureo tafeto.i.tenui seri co & fĩbrię ei⁹ aureę erāt: Erat & alt̄a tunica supior ex satino cęlestꝫ colorꝫ aureis lilijs ĩtexta. qb⁹ supextabat chlamis armis duplicata/dextrorsũ apta ex veluto pa ri colore: lilijs supiductꝫ. Ad chlamidis extremā fissu rā armũ vers⁹ fibula erat mł̄tꝫ gēmis & auro florētino p̄ciosa. Chirotecatis aũt manib⁹ cũ statua eēt: dextera sceptrũ sinistra gerebat manũ quā iusticię frāci vocant Ea est hmõi.indicē digitũ & medium erectos h3.reliq̂s cũ pollice ad volā ĩplicitos deflectit. Dextera manus paulo alti⁹ q̄ sinistra pectori eminebat: vt qui in digito aure⁹ anul⁹ erat videri posset. ¶ Aurei pallij angulos q̄ttuor plamētei senat⁹ p̄sides singł̄i singulos tenebāt: vestib⁹ornati qb⁹ ĩ curia solēnia iudicia exercēt. ¶ Ad lecticę latera ĩcedebāt cęteri senatores rubris tũicis ve stiti. Quos hostiarij lugubri toga p̄cedebāt. Supra lecti cā aureũ velũ q̄dratũ decē baculis sustinebaṫ.q̂s merca torũ prępositus & scabini vectitabant. Ei⁹ veli singu la latera velutea erant: ad eundē modũ quo carpentũ ornatũ fuisse scripsimus. Quo etiā tegumēto baculi te gebanṫ. Ad lecticę sinistrũ lat⁹ militare signũ quod pa nonē appellāt ludouicus daucus gestabat Dextrorsu3 peculiare regis signum ferebat yuo dalegre. ¶ Retro prodibat cũ integro vexillo Carol⁹ tremolus. quē co mitabaṫ chaumontus regię domus primarius magr̄. Veniebāt inde pricipes Mōpenserius.de guysa.de.du noys.& dux albanię talarib⁹ chlamidib⁹ pullis capuci isq3 amicti.ĩde cābellarij: & ij q̂s regij ordis torqb⁹caro lus dõauerat.q̄ttuor ĩde &.xx.architenētes qb⁹ viuētꝫ

caroli pompa custodia fuerat more solito selecti nobiles ducenti tersas & splendidas hastas manu gestantes. Semissium lat⁹ suo ordine decorabant regiasque rationum computores. vectigalium quoque id est ut aiunt, infinicque generales regni thesaurarij & ex castelleto frequentes iudices atque ministri honoratorum quoque ciuium ingens multitudo. Postremi omniũ ibant vrbis parisiorum sagittarij: bini pcedentes. Hoc appatu & luctuosa põpa funus ad diuę marię põtificiale tẽplũ deductũ est: spectãte ex fenestris tectisq; vicatĩ inumera plebe ciuitatis. Maioris tẽpli singla ornamẽta & subsellioꝝ ordines / vela / tapetes q parietes vestiebãt scribere operosum & lõgũ eẽt. Lichnorũ aũt p tẽpli muros sursum deorsumq; tãto fulgore ecclesia & micabat & calebat: vt illo veniẽtes pauloq; morati ęstuarẽt. Postridie solẽnib⁹ exeqis facta re diuina pari q̃ supra dictũ est incessu: cũ ad dyonisianã portã vẽtũ est / ordo deducẽtiũ fun⁹ / trãsito suburbio & rectore cũ suis scholasticis domũ repetẽte talis fuit qualẽ ab ambasia ad beatã vsq; mariã de cãpis seruatũ fuisse diximus. Inde ad crucẽ q̃ ĩ via militari ad sctm̃ dyonisium est / & pẽdẽs nũcupat põpa pcessit. Quo religiosi coenobitę ecclĩastico ornamẽto cõuenere: funeri p sacras cerimonias obuiãtes. Pręerat illi abbas de fecano. nã loci abbas supra aliquot annos cardialis fact⁹ romę agebat. Vbi ad oppidi portã põpa successit q̃ttuor plamenti pſides & cęteri senatores suũ iterũ ordinẽ receperunt obambulantes funus. Cui tãdiu astiterũt: donec funebribus officijs absolutis ad sepulchri locũ deduxissent Fecit rẽ diuinã cardinalis luxẽburgus. funebrẽ orationem iohẽs andegauus pręsul q regius cõfessor fuerat habuit / lamẽtationis plenã. Dũ in fossam cadauer deponi coeptũ est: adscitis p caduceatores regię domus magistris singuli singulos baculos quib⁹ ministrãdo regi vsi erãt in fossam demiserunt. Inde caduceatores

ipse & armorũ seruiẽtes sericeas vestes regijs isignib⁹ pictas exuentes: eas cũ suis massis deponũt. Qui vexillũ (cui guydon nomẽ est) gestabat/demissaq; magna religione lanceã ad tumulũ prostrauit. Eadẽ obseruatione fec is q regiũ signũ ferebat: cũ pars adhuc feretri extra fossam extaret. Eo in fossa istrato: accedẽs q panonẽ gerebat/humi signũ deposuit Sic fecit signifer maioris vexilli. Magnus idẽ scutifer petrus de rufe regiũ gladiũ quẽ terrę cõmiserat: i altũ exerens: postq̃ exaltata voce viuat rex pnũciauit: caduceatores suas tunicas receperũt. Mox ex cãbellarijs pm⁹/vexillũ mai⁹ erexit qd postea eminẽti loco positũ est. His ad pmissum modũ religioso ritu cõsummatis epulatũ ẽ: i regia domo/nõ sec⁹ ac regib⁹ mos ẽ. Si qs hystorię hęc piunxisse me calũniabit: mireẽ mag/nusq̃ apd Frãcos scriptores iueniri q̃ ritu q̃ ve põpa aut cerimonijs suorũ regũ funera ad sepulchrũ superiorib⁹ sęculis deducta sunt. Delectauit me/in ipso etiã publico luctu/hęc rapti annotasse: q̃ futuris hic funerib⁹ exẽplaria sint/& nõ aliũ de q̃rant. Minus ei operosum fuerit priora emulari vt illis aliqd adijciatur: q̃ ancipiti (in rep̃senti) cogitatione/quid factũ aut gerendũ sit augurari. Occidẽtalibus eni incolis exteri auctores vitio vertũt: q se & suę gentis originem & progressum turpiter ignorent.

De caroli aũt morte cui multis legationibus inseruierã hoc epigramma sum meditatus.

¶ Nunc tandem agnosco stultus mẽdacia mundi:
Et spes exiguas dũ punctum viuimus ęui.
Congeries nos fallit opum. nos fallit & ętas.
Nec fida vllis est quęsita potentia regnis.
Deserit elatos sublimis gloria reges.
Calcat & excelsum mors protenus atra tribunal.
Inde fidem si vis: repetito funera carli.
Late cuius erat ois possessio francus.

Q

Cui tremefacta caput summiserat appula tellus.
Britoq; depositis parebat subditus armis.
Quem ligur & veneti consulto marte petitum
Terribilem sensere manu. fortemq; duello.
Fornouij multo maduit dum sanguine campus.
Ille pila dum forte videt colludere seruos.
Confestim abripitur: & vox occlusa fatiscit.
Vix quater aspirans septena volumina solis.
Emoritur/sine prole sacrum diadema reliquens.
I iam. rumpe alpes/multorum effunde cruorem.
Dilata imperium/promitte palatia cęlo.
Cuiq; domus terra est longo seruanda sopore.

¶ Scripsit quoq; de caroli inopinato obitu egregius autor faustus andrelinus q̃plurima. De quib⁹ hęc digna lectiõe excerpsimus.

Ecce trucis numẽ non exorabile parcę.
Florida trũcauit surgentis stamina carli
Stamina nęstoream transcendere digna senectam
Cumęam: phrygiamq; simul: sed strenua virtus.
Ante suum veniẽs iuuenili in corpore tempus.
Ipsis inuidiam superis cõmouit atrocem:
Et tanto orbarunt fœlices numine terras.
Festaq; plaudẽtis decorarunt atria cęli.
Et de pręcipuis caroli virtutibus est eiusdẽ distichon.
Religio. bonitas. animus. donatio. iustum.
Hoc sita sunt tecum Carole summe/loco.

SEcũdũ hũc (q̃m sine liberis decesserat) Ludouic⁹ aurelianoꝝ & valesij dux maria cliuiẽsi mr̃e nat⁹/q q̃rto stirpis gradu Carolũ cõtingebat dũ blesis agit/rex assumit. Statimq; sepulto Carolo Remis inungit. Mox iudicio eccl̃iæ dimissa Iohãna quã vxorẽ Ludouici metu cũ gibbosa deformiter eẽt inuit⁹ duxerat: annã caroli relictã sibi copulauit: dato iohãne ĩ ptẽ successiõis biturigũ ducatu.

Dū hęc agunt maximilian⁹ romanoꝝ rex: nūq̄ qetus p̄nceps: cui⁹ cepti fortuna raro fœliciter arrisit: coacto rapti exercitu seq̄nos/id est supiores burgūdos petit. ī alterā burgūdiā q̄ frācoꝝ est/lꝫ ad philippū maximiliani filiū ptinere pleriq̄ disputēt: ipetū factur⁹. Itū est ꝑ ten⁹ aduersus hoīs conat⁹ leuib⁹ p̄lijs atq̄ icursiōib⁹ nō sine vtriusq̄ exercit⁹ dāno p̄lusis. Verū succedēte ꝓximo bruma: iduciatū est. Venere p hos dies a venetis legati nouo regi gratulātes. suppetiasq̄ illi aduers⁹ ludouicū sforciā pacti: ī amicitiā recepti sūt. Nō defuere cōfesti ab initio q vel ineūdę gr̄ę cā: vel rerū inouādarū studio: vł ostētandi sui libidine moti ludouico psuaserūt aiaduertere q̄tū a maiorū legib⁹ magistrat⁹ & iudicia desciuissent: decere illū q reipublicę gubernacula suscepisset: restituere ea ī priscā itegritatē q̄ corrupta & neglecta eē cōstabat. Igit̄ ludouic⁹ aī oīa p̄clarū rat⁹/si optimis legib⁹ regnū stabiliret: iudiciorū formā correxit. & disciplinę scholasticorū priuilegia iterp̄tat⁹ est. Porro a religionis obseruātia incipiēs/p oīa iudicia & forēsia officia pcq̄ gn̄aliū studioꝝ ꝯseruatorias sedes/& priuilegiorū aliq̄t ꝓtectores decretū & suā explanationē adiecit. Iussitq̄ ī plamēti senatu atq̄ alijs regni foris ꝓmulgari: misso ei⁹ rei cā ludouico albigesioꝝ pōtifice. Tētauit aūt parisianoꝝ scholasticoꝝ vniuersitas tueri suā libertatē/& de regijs cōstitutionib⁹ ea demere q̄ priuilegijs & diuturnæ eorū cōsuetudini diuersa cōtrariaq̄ eē videbant̄. Misit ꝓpterea suos ad senatū oratores q peterēt q̄ cōstituta a rege erāt benigni⁹ explanari. neq̄ sinerēt iudices apd̄ q̄s iudiciorū potestas erat turbari scholasticorū quietē/qui & parisijs maxīo cōmodo eēnt: & xp̄iano orbi luminis atq̄ fidei stabilimētū afferrēt Si quid graui⁹ solito & p̄ter veteres regum sanctiones statutū foret/mox dissipandā forte tā ingētē litteratorū hominū multitudinē: alioq̄ abituram

Moruꝫ insti tutorū refor matio ꝯ nes.

vbi trãqllã sedẽ obtineret. Ad hęc senat⁹ rñdit/se a rege iussos promulgare q̃s tulerat leges. Apd̃ illũ auctoritatẽ eẽ abusiones tollẽdi & corrigẽdi errata q̃ a suis cõmitti subditis cõperisset. Nihil de illorũ ꝑuilegijs demere regẽ velle. Cęterũ q̂ad senat⁹ poterat ꝓcedere qdẽ illis ptãtẽ sua ꝑuilegia edẽdi. q̃ curię exhibita icõtamiata seruarent̃. Igit̃ h̊ iudicãte senatu: vniuersitatis syndicus biduo tm̃ ipetrato aliq̃t q̃ ꝓ tpis ãgustia p̃sentanea hẽbat ꝑuilegia apd̃ scribã deponit. Neq̧ melior ide facta est scholasticoꝝ ꝯditio. Neq̧ derogatũ ẽ legi / quaȝ ludouic⁹ rex cõdiderat. Qd̃ iniq̃ aio ferentes scholastici coacto nũeroso ꝯuẽtu: de itermittẽdo studio: deq̧ litterarijs exercitatiõib⁹ deserẽdis ꝯsultãt. Dicunt̃ in eo cœtu variæ snię/donec tertio cõueniẽtes: vẽtũ ẽ i snias eorũ/q p̃dicationib⁹ & q̂tidianis iterp̃tationib⁹ iterdicere suadebãt. Postridie ei⁹ cõuẽtionis dies erat festus eucharistiæ sacramẽti. Missum est autore iohãne caue q vniuersitati pręerat rector/ad eos q cõcionaturi i ecclesijs erant vt plebi nũciarẽt/nõ habẽdas deiceps verbi dei p̃dicationes/donec priuilegiorũ suorũ itegrã libertatẽ schola parisiẽsis recuperasset. Fuere iter p̃dicandũ q liberius locuti sũt: ita vt ad seditionẽ oratio illoꝝ spectare plerisq̧ visa sit. Venerat ꝑ hos dies ad vrbem guydo de ruppe forti cãcellarius i quẽ ꝓbra & libelli ꝑ multa vrbis loca positi fuerũt: incidit ꝓpterea suspicio id a scholasticis factũ esse. moxq̧ ꝑ vrbẽ rumor irrepsit scholasticos turmas & cõuẽticula ad seditionẽ habere. Quãobrẽ parant̃ ab vrbis p̃posito armati. nec min⁹ vigilũ p̃fect⁹ excubias hȝ: viasq̧ diligẽter circuit ciuitatis/ q̃q̃ ex oi schola iuent⁹ est nemo nõ quiet⁹/& domi se oino cõtinens. Mirũ profecto est q̃ cita & ꝑnix fama/homines quos multi inter magistrat⁹ existimasses fefellit. Ex his eni nõnulli lr̃as tãq̃ de re cõpta ad regẽ dãt festinãter: scholasticos in armis esse: sollicitare ad ple-

bem populũ. veredũ esse ne ciuitas tota ad rebellionē ꝓpediē spectet. festinet ergo tanq̄ ad restiguēdũ incendiũ accedere. His lr̄is ꝑmotus rex paucis post dieb⁹ aduenire nunciat̃ plen⁹ indignationis aduersus scholam quã nesciebat inocētē. Qua re accepta nũcios suos corboliũ q̄ rex ventur⁹ ferebat̃ schola ideo ꝑmittit: vt puilegiorũ ãtiquã libertatē recupet: aut positꝭ p eũ legib⁹ benigniorē rex explanationē adhibeat. Qui missi erãt sollicite inqrētes quo in scholasticos aio ludouic⁹ esse videret̃: cõperiũt illũ irritatũ esse vehemēter: ꝙ decretꝭ parere tã cõtumaciter cũctarent̃: excitarētq̄ʒ suis cõtionibus populi furorē quo parisij oēs nõ modice turbabãtur. Ea re p illustres aulicos accepta oratores mutato de retinēdis priuilegijs cõsilio: pacare añ oia regem leui or̄one cõstituũt. Igit̃ ad regꝭ cõspectũ admissi i hac snia locuti sunt. Nihil ab eorũ vniuersitate ꝑperã esse factũ. Falsa eē q̄ aduersarij ad eũ de seditiōe detulerãt. scholasticorũ multitudinē domi qetissime agere: expectare cũ summa modestia qd ei⁹ ãplitudo imparet. Videret ne p paucoꝝ insipiētiã/ cõsultissimos q̄sq̄ʒ ꝑgeret vlcisci. Eũ qdē positũ regē eē: sed (vt est i pricipe apũ) q vel aculeo careat/ vel habitũ ad vīdictã nõ exerat: remittat ei⁹ clemētia/ qd a iunioribꝰ leuiter garritũ extitit eē in oi ciuitate dicaces. Liguas ad stulte loquendũ fluxas & labiles tã pui habēdas q̄ ibecilliũ canũ latratus. Sũmi pricipis laudē ꝑcipuã: ab ira ne excãdeat tēperare: mãsuetudie leniri: vt amari magꝭ q̄ timeri studeat. Ipm vnũ esse quē nõ sec⁹ ac filia patrē schola parisiēsis obseruet. In eo spē repositã scholasticoꝝ: q prę ter solã libertatē & libros possideãt: dicendi ab oratoribus: sine facto georgi⁹ de ãbasia rothomagēsiũ ꝑmas q inter aulicos plurimi habebat̃. Eruditi inqt viri nõ mirũ vobis esse debet: si ęquissim⁹ rex de abusibus qui ꝓtextu vr̄ę libertatis cõmitti deferunt̃ vr̄is priuilegijs

limites posuerit. Ipsi p vr̃a eruditiõe nostrã qd in his oi bus peccatũ hacten⁹ est. Emẽdare vosipsos prius de bebat: q̃ alterius cẽsura iudicaremini. Neqꝫ enĩ sua opi nione rex / sed prudẽtũ virorũ cõsultis ac rursis erratoꝝ delicta legib⁹ cohibuit: qb⁹ repugnare vos non opor tuit: ita vt repẽtinis edictis a vr̃o studio cessaretis: ꝓhi bẽtes differere p ecclĩas ppl̃o verbũ dei. Quo mediussi dius facto regẽ a vobis despectũ eẽ qs ignoret. Vestrę libertati detractũ ire rex noluit. Dolos amouere / frau des ãputare est arbitrat⁹: nõ vt vr̃e q̃eti aduersaref: aut bonos a litteraria lucubratõe auerteret. Tenet memo ria quãta trãquillitate vos fouerit reges q eũ ꝓcesserũt Nouit q̃ sunt in regnũ suũ & rẽ cõmunẽ xp̃ianorũ ve stra merita. Sed vr̃a res sincera esse nõ põt q̃ peruerso rũ abusionib⁹ atqꝫ illegitimis negocijs pturbaf. Ea re gis cõsciẽtia est vt paucissimos malit doctrinę recte in cũbẽtes q̃ discolorũ incõpositã multitudinẽ. Date ope ram vr̃orũ mores cõponere: vt regijs institutionibus audiẽtes sapientiã cui⁹ grã cõuenistis ꝯparetis. Si hoc ritu cõuersabamini: tũ principis gratiã vobis impetra bitis: tum priuilegia vestrę cõitati affatim cõferentur. Hęc cũ pontifex dixisset petẽtib⁹ legatis: an aliud ꝑcipe re rex illis optaret. Ite inqt & cõscholasticos vestros q hoc noĩe digni sunt salutate: de malis nulla mihi cura est. moxqꝫ pcusso manu pectore: ipsi me inqt suis ꝑdi cationib⁹ taxauerũt: illos aũt mittã alio ꝑdicatum. In tellexerũt hoc verbo oratores iratũ esse regẽ. Festinã tes ergo parisiũ reuerti: vocata eodẽ die magno nũero vniuersitate: q̃ accepissent oratores retulerũt. Rector ve ro ex vniuersorũ sñia ꝓten⁹ iubet / studij cõionẽ / exer citationesqꝫ repetere: & ꝑdicatorib⁹ cõtionari pmittit. Ingressus est vrbẽ Ludouicus multis armigeris cũ tẽ sis arcub⁹ & ꝓcerum multitudine stipatus. vbi habito postridie plamenteo senatu: leges ab eo semel positas

publico edicto pertinacissime cõfirmauit. Erat qdã ex contionatoribus thomas varuet⁹ cameracẽsis qui nescio qd minus cõsulto inter ꝑdicãdum dixerat. Hic sui cõsci⁹ nõ expectato regis aduẽtu: cameracũ vnde oriũdus erat se recepit. Iohẽs aũt standonc brabãtin⁹ theologus doctor vita & doctrina clar⁹/ludouico alioquin suspectus qui collegio mõtis acuti ꝑsidebat/regno interdict⁹ est: ꝓscriptionis causam nõ comperi. ¶ His rebus gestis cũ philippo deinde archiduce ob pręstandã regi fidẽ liberaliter actũ. Veniens eñ attrebatum (quo pręmissi a ludouico rege guydo de rupeforti cãcellari⁹/ & ludouicus luxẽburgus ligniaci comes se cõtulerãt) in verba regis/stante ꝓ tribunali cãcellario: philipp⁹ flãdrię & arthesij comes iurauit: oppidaq; cũ toto arthesio q̃ anteq̃ pubesceret/rex vt feudi dñs occupabat recepit. ¶ Sub idem tp̃s heluetij qui & suitẽses in germanos vastatis illorũ agris ferociter icurrũt. Maximilianus numeroso exercitu instruct⁹ suitenses vlcisci festinat. Cęterũ ludouicus iniuriarũ memor quas a Ludouico sforcia apud nouariã supra annos tris acceperat: simulq; mediolani ducatũ tanq̃ ad se ꝑtinẽtẽ vĩdicare cõstituẽs: grãdi cõflato exercitu alpes traijcere copias pręmittit. Quas (reuisa obiter vxore/qa grauida erat) Lugduni nõ cũctanter assequit̃. Vbi magistratuum ciuiũq; ordinib⁹ accurate dispositis: cleri præterea apparatu/publica omniũ lęticia excipit̃. Itaq; ingrediẽte ludouico ciuitatem: vbiq; ludi iociq; celebrant̃: et plausu cãtuq; ęther resonabat: ea pręsertim causa: q; nouo regi maxime gratulari lugdunenses cupiebãt: & in expeditionem aduersus insubres proficiscenti fœlicem auspicari euentum conabantur. Nam animo reputantes insidias quib⁹ apud fornouium Carol⁹ octau⁹ appetitus fuisset/ & quo apud nouariam modo Ludouicus laborasset: nemo nõ gaudebat accinctum ad bellũ

Philippus fidẽ pręstat.

Bellum Heluetiorũ.

Expeditio in mediolanum.

Mediolanum quō ad ludouicū pertineat.

regē intueri: quē & hostes vlturū/& sua repetiturū spabāt. Eniuero mediolanēsiū ducat⁹ supra aliquot ānos a morte philippi q fuit ex vicecomitū familia vltimus mediolani pīceps & anno salutį.cccexlvij.supra mille e vita migrauerat/ad aurelianēsiū ducē Ludouicū hūc potissimū iure ptinere cōstabat. Itaq₃ philipp⁹ sororē habēs valētinā hāc ludouico q regį caroli sexti frater/& aurelianēsiū dux erat vxorē tradit: data illi in doteʒ astēsi vrbe: quā nihilominꝰ tradere licet a carolo fuisset sępenūero admonit⁹ tā diu recusauit: donec rerum necessitate adduct⁹ spe auxilij a carolo ipetrādi: illam raynaldo drēsnēsi caroli regis pfecto (q ppterea miss⁹ erat) restituit. Qua a raynaldo recepta: sequēti pxima nocte philipp⁹ febre & alui pfluuio interijt. Raynald⁹ aūt tāetsi duob⁹ tm̄ armatoꝝ millib⁹ istruct⁹ hastā teneret: postq̄ de philippi morte certior fact⁹ ē: simulq₃ intelligit mediolanēses cōsiliū cape dn̄m ne quēpiā admitterēt: an in libertatē se asserētes rē suā paucoꝝ moderatiōi cōmitterēt: dū occupare alexādriā cupit: nonnulla agri illi⁹ loca vi obtiet diripitq₃: donec repugnātib⁹ boscēsib⁹ q ad alexādrinos ptinēt/cū illos ptinaciter obsidet: mittunt a mediolano milites/ q raynaldū multis frācis pti captis parti occisis exuperāt: & victū in alexādriā ducūt. Fuit alexādrinorū in captiuos ferina crudelitas. ¶ Eodē tpe insurgētib⁹ p frāciā diris factionib⁹ & rege p tpis interualla mēte capto a mediolanēsi bello cessatū ē. Erat frācisc⁹ sforcia vir animo & ope militaris q blāchā mariā philippi filiā vxorē duxerat. quā ex agnete nobili maynę stirpis fœmina philipp⁹ illegitimo thoro genuerat. Eā ob rē frācisc⁹ mediolanēsem ducatū occupare cōtēdēs: depulsis venetį qui aliquot vrbes in ea regiōe tenebāt ducatū occupat recepto vniuersi mediolanī agri dn̄io. Ad quā rem magno vsui fuit renat⁹ andegauorū dux/ qui collecto ex

frãcis ad bellũ siciliẽse milite frãcisco se cõiũxit: vt qe-
tis aliqñ mediolanensiũ reb9 eius copijs in rem suam
vteret. Itaq3 postq̃ man9 gallica ad frãciscũ venit: põtẽ
vicum (ad oliũ amnẽ põte facto) circũuallat: vbi exar
dens in expugnatione francorũ furor: miserabilem in
oppido cędẽ/incẽdiumq3 excitauit. Quod cũ restingui
facile nõ posset totũ oppidũ q a venetarũ partiũ erat/
permittẽte francisco conflagrauit. Hęc clades ad fini-
timas ciuitates delata/miro terrore incolas pculit: ita
vt ad sua iã mœnia stare gallos existimarẽt. Hinc Cre
mona/mox brixiẽsis ager: & q̃ i mõtanis sunt oppida
atq3 arces/octauo post põtisuici excidiũ die Francisco
paruerũt. Atq3 inde succedẽtib9 pspere reb9/ mediola
nẽses frãcisco se pmiserũt. Tã vtilis fuit illi galloꝝ ani
mus ferox. Sed itali scriptores crudelitatẽ appellant/
ppterea q ital9 miles stipẽdia faciẽs hostiũ spolia ma
gis q̃ belli finẽ velit. Francisco liberi q̃ttuor fuere: ga-
leaci9/Philipp9/Ludouic9/Ascani9/ ipse itercute mor
bo interijt. Galeaci9 successor ab andrea lãpugnagno
in diui stephani tẽplo apud mediolanũ occidit: relicto
filio galeacio. Quem patru9 ei9 ludouic9 sforcia vene-
nauit: inuasitq3 mortuo adolescẽte ducatũ ad hos vsq3
dies/cũ ludouic9 rex bellũ tyrãno indixit. ¶ Superat
igit mẽse augusto alpib9: cũ astã copię puenissent: duo
in alexãdrinis oppida: quorũ alteri Non: alteri roqua
nomẽ est expugnata diripiunt: soloq3 æquãtur pręter
Roquæ arcẽ q̃ in edito loco sita aditu difficillima ẽ sed
tñ incẽsa. Mox in alexãdriã itum/ductore Ianiacobo/
q a ludouico sforcia ob male a tyrãno administratã rẽ
publicã ad ludouicũ regẽ se cõtulerat. Tenebant alexã
drini firmo sforcianoꝝ psidio. ideoq3 acerrime primo
impetu se tuẽtes summa difficultate expugnari potue
rũt: donec e muro Galleaci9 q vrbi pfect9 erat se prori
piẽs ad sforciã aufugit. Et in eis quidẽ breui tpe subi-

gendis magna non sine nostrorũ incõmodo cædes facta est & pars ciuitatꝭ direpta. nã p̄ter id qd̄ i sforcianorũ fide stare alexãdrini ptinaciter studebãt: addebat illis aĩos vetus odiũ gallici nõis. quod post senonensiũ in italiã irruptionẽ oĩbus fere italis semp exosum fuit nũc illorũ leuitatẽ / nũc crudelitatẽ auariciãq; & libidinẽ exprobrãtib⁹ / q̃si hmõi vitia non maxĩe apud illos regnẽt. Nulla enim re insignior fere sicilia est: q̃ pricipũ q in ea regnauerũt nece. Et cõditor vrbis Romul⁹ fratris sanguine imperiũ est auspicat⁹. ipse deniq; i senatu ab ijs quos cõscripserat p̄res direpť est. Indigna est noĩe crudelis illa fœmĩa: q̃ in patrẽ recẽter trucidatum carpẽtũ quo vehebať aurigã agere coegit. Sed nũquid Tarquiniũ cũ sua oĩ posteritate expulit roman⁹ furor? Proscripsit & cõsules. Corĩthũ ob leuẽ culpam desolauit. Horret anim⁹ sillanę crudelitatꝭ meminisse q atroci impio legiones q̃ttuor clemẽtiã miserabiliter cõprecãtes trucidatas in tyberĩ p̄cipites dedit. Qui prenestinos fide ĩpunitatis data spoliatos armis e cõspectu ciuitatꝭ ad q̃ttuor milia & sexagita iugulauit. Quin & occisorum capita crudelis dictator oculis ei⁹ oblata aspicere p voluptatẽ nõ horruit Nec hũanior existĩari mari⁹ debet / q marci antonij preclari oratoris mensæ appositũ caput manib⁹ p ludibriũ contrectauit. Quis nescit cęsarẽ multis ĩ curia vulnerib⁹ p̄nte senatu fuisse necatũ? Sed ne singula cõmemorẽ: plerosq; etiã laudatissimos impatores ĩsolẽs roman⁹ miles occidit. Simile ĩ alijs multꝭ italię ciuitatib⁹ & regulis legim⁹ / & accepim⁹ nr̃a mẽoria ppetratũ. Gallia aũt semel acceptos reges ĩuiolata fide obseruauit. Sed panygericũ ad gallos: in italos satyrã scribere nõ assũpsi. Perseuerãt ab ortu cuiq; gẽti cognata vitia: q̃ altera alteri ipropet Illud obiter dico extare p italiã gallicę glię atq; maiestatis ppetua monumẽta: qb⁹ ad hũc vsq; diẽ illustrãť

insubres.& p̄claras a gallis ꝯditas vrbes hn̄t. Mediolanū/Comū/Brixiā/Veronā/Bergomū/Tridētum/atq̃ Vicētiā. nōnulli papiā addūt quā a boijs atq̃ cœnomanijs Eutropi⁹ cōditā tradit. Quinimo magnę portiōi italię ꝑdurat gallicū nomē. qđ & ab eisdē & a senonib⁹ galloꝝ ppl̄is iitiū accepit. Extāt alia recētiora galloꝝ nō obscura apud italos gesta: in qb⁹ nō exiguā laudē obtinet Carol⁹ ille magn⁹ francorū rex: q̄ apl̄icę sedis inimicos frequēti expeditiōe vlt⁹ est. Cui⁹ munificentia obrutā ruderib⁹ florētiā restituit. Nec abscondere pōt sicilia q̄ a gallis olim p richardū & tācredū pq̄ andegauorū pricipes ornamēta accepit. Ad quorū gl̄iam accedit appulia atq̃ neapolis vbi visūt magnifica gallicę virtutis argumēta qb⁹ admoneri decebat ingratā ꝓuīciā ne in pulchre meritā de se gentē: pāhormi: pq̃ reliquā siciliā clādestinis cōciliabulis furens crudelitatem nouo exēplo exerceret/p ꝓditionē ausa/ qđ palā agitare sibi metuēs pfidia formidabat. sed ad ꝓpositā narrationem me cōuerto. Alexādria quia astēsib⁹ finitima est ad oēm motū gallicæ vltra alpes expeditiōis p̄miā belli molē sustinere solita/ruinas hacten⁹ suę calamitatis ostēdit. Accepta alexādrinorū expugnatiōe mox papiēses in regis ptātē trāsiere. Quo euētu pmotus vecors sforcia/& de suorū erga se fide dubius: subducere se piculis cogitauit. Positoq̃ in arce mediolañ. ad prę̄sidiū milite: dat nō paruā præfecto pecuniā. ratus arcē q̄ lōge munitissima est annū totum aduersus irruentē francū resistere posse: quo in tpe ipse ad maximilianum romanorū regē (cui suā neptē in matrimonio collocauerat) se recipiens germanorū inde copias educeret. Atq̃ ita cū filio & paucis clam p comū per lacum lariū tridentū ignauus abscessit: vbi a maximiliano rōanorū rege recept⁹ cōuocat(q̄ tertio germanię pricipib⁹ de recupando ducatu auxiliū petit. Fugiēte sfor

Ciuitates in subriū gallis cōdite.

Sforcie vecordis fuga.

cia nõ multo post mediolañ. regẽ admiserũt. Et arcis ꝑfect⁹ idẽ facere admonit⁹ semel atqꝫ iterũ restitit tãq̃ arcẽ sincera fide sforciæ seruatur⁹. Sed auaritię(q̃ lombardis cõgignit)obsequẽs:arcẽ dedituꝝ se promittit: si quã in ea suppellectilẽ ludouicus discedẽs reliq̃rat/ regio dono sibi liceret accipe. Placuit partim conditio & dimidiũ supellectilis ꝑfect⁹ accepit. Decẽqꝫ milibus nũmũ aureorũ a rege donatus est ne diuturna obsidio ne forte labefactãda arx ĩpẽdiosa reparatiõe ĩdigeret. Quę sex validissimis turrib⁹ exurgit q̃s latissima fossa & aqua perẽnis cĩgit. Estqꝫ intra eius arcis ãbitũ altera quã roq̃tã vocãt vix(si defẽsorẽ habeat)expugnabilis Vnde ad tertiũ vsqꝫ lapidẽ sunt subterranei meat⁹tres per quos fieri libera in cãpos eruptio põt. In ea biẽne viaticũ & arma reposita erãt: quot duoꝝ hoĩꝫ millib⁹ instruẽdis sufficerẽt. Et duo machinarũ bellicarũ milia ꝑter q̃ttuor ingẽtes bõbardas tã in priore arci q̃ in hac roqueta repta sunt. vanũ ꝓculdubio & ĩutile in tãta mole munimentũ q̃d meticulosus atqꝫ ignauissim⁹ princeps viso necdũ hoste deseruit & ꝑdidit auar⁹ pręfectus. Igitur rex munitionẽ admirat⁹: vah ĩnq̃t hunc locũ annos multos facile defendissem. Hãc arcẽ frãciscus sforcia condidisse perhibet. ¶ Mediolano cũ arce recepto reliqua regionis oppida cũ castellis vniuersis libera paulopost deditiõe ĩ regis ꝑtãtẽ traducta sunt.

Genuẽses. ¶ Venere ꝑterea genuẽses:quib⁹pręfectũ dedit philippũ rauestanũ materno sibi gñe attinẽtẽ. Venetĳ cremona cũ aliquot ĩsignib⁹ mediolanẽsis prĩcipat⁹ locĳ (q̃a ita ab initio cõuenerat)ꝑmissa.

Turcorum in sultus. ¶ Sub idẽ tp̃s turcorũ classis q̃s auxiliares sforcia adciuerat/a venetĳ gallisqꝫ maxima pte deleta est. Præerat venetorũ classi anthonius griman⁹ inter venetos apprime diues:q cũ victoriã in manib⁹ haberet pusillanimiter agẽs turco non restitit q̃n naupactũ(lẽpatũ vocãt)ĩgressus solo æqua

tuit. Frāci vero salamia nauigātes hostiliter occupaue rūt igni ferroq́ȝ oīa vastātes. Cephaloniā venet⁹ iuasit cepitq́ȝ Turc⁹ forūiuliū iuadēs oīa crudelissime in ꝑdā vertit. Sed a hūgarī & Bernardino comite francpano obsessus hostis fame tabescētibus eqs p iaccessa capris mōtiū iuga reptādo poti⁹ q̄ icedēdo euasit. Interēptis magno nūero q̄s abducebat xp̄ianis captiuis. Tā ꝓspe ra & minime cruenta itra paucos dies habita victoria adducte Italię ciuitates & reguli/legatos quiq́ȝ ad regē miserūt gratulatū reb⁹ ei⁹ ꝓsperis oblatūq́ȝ opē suā: si ea vti placuisset. Fuerūtq́ȝ a poetis ei⁹ regiōis multa ad regis extollētiā carmina honorifice scripta & oblata.

¶ In hac rerū fœlicitate qdā mediocri nobilitate armati licēti⁹ militū more agētes ob stuprū & fœdas lididis vltia (rege mādāte) passi sūt. Fuit his dieb⁹ p gallis pluuiosus aer: & ꝓpter cōtinuos ibres vuę nō maturuerūt Et parisij peste laboratū ē: nō tn̄ diuturna. Priusq̄ i lōbardiā ꝓficisceret̄ ludouic⁹/de normāno scascario (id est cōi gētis normānorū foro) suasu maxie Georgij de ambasia rothomagēsium archisacerdotis hęc statuit Mos erat post rollonis mortē diligēter obseruat⁹ statutis annis scacariū rothomagi īdicere. Ibiq́ȝ ex oī normānorū cōuētu totos tris mēses ius dicere litigatoribus q ad scacariū doleātiā (q̄ noīe ꝓuocatio significat̄) pferebāt. Id tp̄s qa expediēdis iudicijs haud quaq̄ sufficeret: restātib⁹ multis causis qb⁹ patronorum culpa finis dari nō posset. (Patronis ei q cōsuetudinarij a normānis dicūtur/suūq́ȝ a litib⁹ lucrū augutant̄ id interstitiū maxie cōducebat). Edixit ꝓpterea rex scacarij nomē in parlamētū cōmutare: vt nō alternis annorū vicibus: sed ꝑpetuo cōsensu causę in eo agerent̄: iusq́ȝ diceret̄. Igit̄ huic plamento iudices q̄ttuor & cōciliarios cōmu sex & vigiti īstituit. Addidit ꝑterea cācellariā & regiū sigillū Presides fuert̄ Iohēs hebert cōstātian⁹ ꝑsul. An-

Scacarij i plamētum cōmutatio.

thoni⁹ boierus monasterij sctī audoeni abbas: Christofor⁹ de carmona/& Robert⁹ calāge. Cœperūt sedere ī eo plamēto kalēdis octobris anno dñice pietatis q̄drīgētesimo nonagesimonono supra mille. Quo āno tertio idus octobris anna regina fœminā parit. cui claudię nomē inditū est. Et pons nouus apđ parisios secūdo & nonagesimo anno postq̄ cōdit⁹ fuerat: cū vniuersis edib⁹ q̄ pulcherrimo ad vtrūq pontis lat⁹ ordīe eadēq forma atq altitudine sexagita sup extructę erant horā añ meridiē circiter nonā totus cōcidit. Qđ vix existimādū īcōmodū prępositi & scabinorū vrbis negligētia accidisse cōsentanea oīm fama p̄dicabat. Cū enī annuas octingētas libras ex pontis prouentu acciperent pmodicū tñ in eo instaurādo īpendebāt reliq̄ in suū cōmodū reponētes. Nā supiore anno/ędilib⁹ q magistri operū vulgo appellātur/denūciantib⁹ tigna qb⁹ pons nitebaẗ antiquata esse: atq ideo opus esse (veterib⁹ sublatis) alia apponere: negociū distulerāt: donec īminēte prope diē ruina: cū de īstaurando pōte nulla spes eēt: faber lignarius ad cēsorem criminū iohānem papilionē veniens: ruiturū añ meridiē ei⁹ diei pōtē cōstanter affirmat. Quāobrē (asseruato ī custodia fabro) censor ad curiam proten⁹ venit. Quē q intēpestiuius solito accederet (erat enī hora fere septima) Theobaldus bailletus ex curię pręsidib⁹ secundus rat⁹ censorē de captiuis p suo officio aliquid cōsulturū/rogat quid velit Est īquit cēsor aliud miserabile. pons nouus p ximā & nūc instantē ruinam minaẗ. Id renūciare senatui aduenio. Inde theobaldus cōfestim ad senatū cōuersus/dinūciū explanauit. Mox ex senatuscōsulto censor nihil cūctat⁹ oēs pōtis inquilinos migrare iubet. simulq regios seruiētes ad pōtis extrema locat: q trāsituros phibeant. Dū supellectilē quiq suā & merces auferre trepidus festinat: q in ea re tardiores fuerī/ vna cū pōte cor

Pontis ruina.

ruerit. Fuit hęc iactura tū multis inquilinis tū reipublicę parisiorū apprime molesta. Inquilini domib⁹ mł ctati/& quos ꝑcario aliena domicilia subire oportebat sua dāna ꝗrebant. Plebs tanto accepto icōmodo in rectores tumultuari & furere timebat. Qđ ne accideret: ꝑlamēteus senat⁹ prępositū mercatorū iacobū pedē ferreū & scabinos cōfestim accersiri & i custodia apud regiū palatiū seruari iubet. In q̄s iudiciū ferre nō pri⁹ voluit q̄ de pn̄ti fortuna regis sn̄iam explorasset. Pręnūciabāt ruinā īgētes in ędib⁹ rimę/& in trabiū tignorūꝗ cōmissuris hyat⁹. Et pauimētū fatiscere cœpit: moxꝗ nō sustinētib⁹ tantā molē veteranis tignis: pauimētū primo reliq̄ īde oia quæ ponti hęrebāt ī semet ꝓna & tanq̄ sibi occurrētia miro fragore ꝓlapsa sūt simulꝗ tāta puluerū nubes aerē obscurauit: vt nihil eēt vidētibus ꝑspicuū Sistit seq̄na suos fluxus: & sursum nō sec⁹ ac si cataractis fuisset cohibit⁹ refluxit. Puellę enī quędā dū ad glatiniacū paulo supra pōtē pannos abluunt altera fluminis restagnatione correpta extincta ē. Altera fluctib⁹ ꝑualens enatauit. In cui⁹ obligat⁹ infans in summā aquā emergens (adnauigātib⁹ q in flumine cū lembis erāt nautis) ꝑiculo liberat⁹ est Vnus ex ijs q quotidiano q̄stu operas suas locāt. dū ex quadā domo magnū sagittarū atꝗ telorum fascē efferēdū ab opifice desūpsisset: ipse vna cū fasce clitellis ad humeros ī posito in flumen collapsus/nullo vulnere ꝑterq̄ parua cutis derasione offensus nautarū ope eripit. Alter vbi dissolui pauimētū aīaduertit: ad posteriorē ędiū suaꝝ fenestrā raptim cōscendens: cū nandi perit⁹ eēt: se deiecit in amnē: atꝗ euasit incolumis. Tā vario euētu alijs salutis: alij nō admodū multi ruina attriti perierunt. Eius pōtis longitudo septuagita passuū & pedū quattuor. Latitudo octodecim passuū erat. Sustinebat secū dū aluei latitudinē decem & septem tignorum ordini

bus. Singuli ordines tigna trigita cõtinebãt. Quodq̃ tignũ paulo pl⁹ pedis crassitudĩe cũ eẽt: duob⁹ & q̃dra ginta pedib⁹ lõgũ erat. In eo põte deambulãtes cũ nul la parte aspici flumẽ posset: i cõtinẽte se eẽ: & in nũdi nis diuersari reputabãt. itaq̃ tãta ibi opificũ atq̃ rerũ venaliũ copia & varietas erat: tã preterea equalis & spe ciosa domorũ facies: vt ĩter publica regni frãcorũ ope ra id est nõ iniuria primariũ dici potuisset.

De põtis ruina apd parisios

De huius pontis casu hoc epigrãma condidi.

Ne longa dubius titubes indagine rerum/
Quid sors forte ferat/ aut q̃ sit casibus autor.
Argumenta patent plus solis lampade dãni.
Nõ fato cecidit/ non ictu fulmineo pons.
Nec mala portendit dirus presagia casus.
Pretor & edilis/ & stipes debilis euo/
Pontis cã fuit miserande infausta ruine.
Qua sexaginta flumen desorbuit edes.
Matresq̃ & teneros violentus sequana partus.
Et famulos pariter seuo torrente vorauit.
Mole ruinarum stagnauit gurges/ & vnda
Retro flexit iter/ donec prestantia rupit.
Alueus indignans sibi dudum peruia claudi.
Et se terrifico prouexit murmure fluctus.
Obruta nũc saxis/ nunc tignis vndiq̃ trita.
Corpora mersa latent. & piscibus esca manebunt.
Crispini festum dicent insigne nepotes.
Tam tristi clade/ quam mœsta lutecia plorat.
Quingentos nostre post annos mille salutis/.
Dimidium cicli si vis subducere solis.

Mediolanẽsiũ ordinatio.

Inter hãc pisiorũ publicã calamitatẽ rex Mediolãi agẽs ad ordinãdã isubriũ rẽpublicã animũ itẽdit. Quã a sforcia vehement vexatã grãdi tributo leuauit. Nã ex ãnuo vectigali mille sexcẽtorũ octo milliũ sexcẽtorũ octogita sex librarũ turonẽsiũ q̃ sforcia exigebat: rex

sexcēta & vigīti duo milia & qngētas libras tm̄ accipe cōtēt⁹: p̄sidia munitiorib⁹ locis iposuit. Cōmissaq3 in p̄mis ianiacobo p̄maria ducat⁹ gubernatiōe illū medio lani ī palatinis ędib⁹ hītare iubet. Quētino scoto roq̄stā ꝯmittit/ eiq3 ducētos pedites frācos & totidē scotos attribuit. Maiorꝫ arcꝫ custodiā dn̄o de scepeio mandat cū q̄drīgētorū militū frāci sāguis & leuis armaturę p̄si dio. Ianuēsib⁹ rauestanū. Sauonēsib⁹ yuonē dallegre p̄fec. Palatio vrb iohēs de sctō symōe: castelleto qd vrbi Ianuę eminet guyon⁹ regꝫ admirald⁹ p̄ponit. Castellis aūt & īsigniorib⁹ oppidis q̄ etruriā vers⁹ mari ligustico adiacēt / frācoꝝ atq3 suitēsiū p̄sidiū collocauit. Ad hūc modū ꝯpositꝫ p īsubres reb⁹ rex ī frāciā mēse decēbri reuertit. ¶ Pręstolabāt trecꝫ regꝫ aduētū guillerm⁹ Iuliaci iuliaci & Carol⁹ gheldriæ / duces. qb⁹ erat de īsignib⁹ fe ducis rox ꝯtētio. Indignabat ei iuliac⁹ / carolū vicinū sibi du aduēt⁹. cē eadē q̄ ipe gestabat īsignia vsurpare relictis maiorū suoꝝ īsignib⁹: ducē īsup iuliaci se nūcupe: nec resipiscē q̄uis sępenūero fuerat ne id faceret admōit⁹. Vn̄ crescēte īdignatiōe q̄ par pari cędē recusabat res armis cœpit disceptari digladiatūq3 ē m̄ltū acerrime. Et iuliac⁹ qdē oppidū arcklēs qd ī planicie & loco siluestri situm munitissimū carolo ptiebat cepit. Cōuenerat igit tādē ad frācoꝝ regē de ea ꝯtrouersia referre: vt qd ille arbitraret id litē dirimeret. Quāobrē p̄fectꝫ aureliā ducib⁹ & cā diligēter agitata: Carolū gheldrię iuliaci ducꝫ īsignib⁹ abstinē p̄nūciat. Oppido vero arcklēs iuliacū cędere: & illd carolo restituē decernit. Vsusq3 digna rege munificētia q̄ttuor milib⁹ nūmū aureoꝝ iulliacū donat / ꝯstituta īsup ī annos singl'os pēsiōe. Comitabant iulliacū ducē tū plurimi tū viri illustres Phılippus de vernebergh. Guillerm⁹ de vualdech comites. Guillermus de renēbergh baro īsignis. Dn̄s iohēs nagel ecclę mōasterien̄. canōic⁹ & diui iohis osnaburgen̄. p̄posit⁹.

Crato de myle̅dūck eu̅s aurat⁹.Iohe̅s palāt devvilde̅bergh.dn̄s Rob̄t⁹plette̅bergh Godefrid⁹ hāsseler iuuenis gn̄os⁹.que̅ suo℞ aulico℞ nūero rex ascripsit. Reliq̄s vel pulchro mūere/ vel annua pe̅sione honestatis. ¶ Cōparata hoc pacto ītra duces amicitia/rex lochias ꝑfect⁹ est. Carol⁹ gheldri⁹ molinū: Iuliac⁹ parisios petit. ¶ Vbi dū honoris cā regiū senatū īgressus cōsedit: Iohe̅s Couard⁹/primari⁹ p̄ses/ ī mercatorū p̄positum/ scabinosq̄/de qb⁹ supra a nobis dictū est / sn̄iam tulit. Pecunia eī ꝓut quis eorū neglige̅ti⁹ magr̄atū gesserat mltat⁹ e̅: oe̅sq̄ officio amoti: ita vt īqlino℞ q̄ pōte̅ īcolebāt/ īcōmodū & iacturā(dāni ęstimatiōe p̄habita) cōpe̅sare̅t. In reliquos q̄ extra ordine̅ erāt: & supra aliq̄t annos scabinatui prefuerāt: q̄ ımine̅ti tā diu ruinę nō occurrissent pœna indicta est. q̄nto idus Ianuarij. Anno christianę religionis. M.cccc.xcix. Peroratio.

Aec sūt q̄ ex ıge̅ti frāco℞ annaliū aceruo delecta ad cōpe̅diū deduxi duce̅to℞ supra mille āno℞ curricl̄a cōplexus. Legat pi⁹ lector cui hęc forte ꝯueniet. Sin min⁹: iustis salte̅ gaguini in rēpublicā laboribus non detrahat.

Additiuncula de rebus post obitum domini Gaguini pręclare gestis.

Acten⁹ Gaguin⁹ nr̄. Que̅ si fata virū nobis ꝯseruasse̅t: nō tacuisset īsignis victorias: nobil' triūphos: atq̄ iclyta & xp̄ianissimo & īuictissīo r̄ge digna Ludouici duodecimi frāco℞ reg ge sta. Nō īquā tacuisset q̄ta dexteritate Ludouicū sforciā ducat⁹ mediolanen̄. īcubatore̅ ī vicl̄a cōiecerit: & fre̅m ei⁹ Cardīale̅ ascaniū ope veneto℞ captū ditiōi suę addictū hūerit. & cleme̅tissime ac e̅t pulcherrime donatū remiserit Neq̄ nō scripsisset q̄ta virtute neapoli rurs⁹ expugnatā recepit: Turcasq̄ ꝓfliga

uerit: & quãta mortaliũ pfidia gallus neapoli facessere coact⁹ sit vt facile obstruxerit illi⁹ ora q de gallis expulsis poemati suo triũphũ iscpsit: q(si virũ nosco) meritas temeritatis sue poenas fausto Andrelino poete regio / ppediẽ dabit. Neq3 vero silẽtio pterijsset cũ q̃ta festiuitate: splẽdore: fauore & vere amicitie testionijs philippũ austrie archiducẽ i hispanias pficiscẽtẽ & redeũtẽ ãplex⁹ sit. At ne id qdẽ idictũ aut illaudatũ reliqsset: quãta pietate / quãta põpa & regij sanguis stẽmate longa serie ducto idẽ piẽtissim⁹ atq3 iclytissim⁹ regũ Ludouic⁹ duodecim⁹ ossa & cetas optimi pris sui Caroli ducis Aureliãi reliqas e Blasiano monumẽto pisios trãsferẽdas: & maiorũ suorũ Mausoleo(qd ibidẽ apd Celestinos hñt isignissimũ)sub sacro q̃dragesimalis ieiunij tpe: ãno dñi. MDV. apponẽdas curauerit: vt taceat vanissim⁹ ille chronicari⁹: q i supplemẽto chronicarũ(Sic ei iscribit op⁹ suũ)nõ ẽ verit⁹ tã laudate vite ducẽ: tãq3 anxie iustũ virũ mẽdacit asserere ob demerita apd parisilios vltia supplicia luisse. Vt nõ sit sũmope mirãdũ si de prisci reb⁹ mlta mẽtiti sint historiographi: cũ res pñtes & q̃ sub oclis viuẽtiũ adhuc versant tã aptis iuertũtur mẽdacijs. Fuerit aũt regij mũeris vt q̃ pietate cineres pñnos mlta iã pace repostos trãsferẽdas curauit: innocẽtiã pñã vidicet: & opis illã ptẽ si nõ mũdo(qd tñ p sũmi põtifici authoritatẽ illi q̃ facillimũ fuerit)at regno suo exterminet. S3(vt finẽ faciã)neq3 Gaguin⁹ nr opi suo iuidiss3 faustissimas & auspicacissimas nuptias sũma prudẽtia regi & toti⁹ regni imo celi auspicio celebratas p venerabilissimũ dñm Georgiũ de ãbosia: cardialẽ & ab latẽ sũmi põtifici legatũ iter frãciscũ Valesij ducẽ nobilissimũ & regni hrdẽ: atq3 Claudiã vnicũ regni specimẽ & vnicã regi regieq3 filiã. Verũ qa de tãtis reb⁹(vt de Carthagie cẽsuit Salusti⁹) osulti⁹ fuerit tacẽ q̃ aut parũ aut frigide dicẽ(pfti cũ pauli Aemilij viri

disertissimi & authoris grauissimi nõ interitura sint q̃ q̃tidie scribit monimẽta) verbũ nõ amplius addo.

¶Recitatio aliorũ de pugna morinensi.

CAeterũ qa polliciti sum⁹ q̃ ab alijs de pugna apd̃ morinos gesta scripta sũt ĩ mediũ adferre ea sũt hmõi. Maximilian⁹ austrię dux cũ eq̃tib⁹ suis & magno peditũ p̃serti flãdrinoꝝ nũero aciei frãcoꝝ debite ĩstructę obuiã ꝓcessur⁹ e munitione sua (qd̃ pcũ vocãt) erupit: relicto tñ ibidẽ ꝓ custodia sarcinarũ & ꝯmeat⁹ valido p̃sidio. frãci aũt maximiliani p̃maꝫ aciẽ magnanimit̃ excipiẽtes pauloq̃ꝫ post aggressi cędẽ magnã faciũt & q a pte maximiliani stãtiũ fugę se dederĩt eq̃s frãc⁹ Aeriã vsq̃ꝫ psecut⁹ ẽ. Interea validũ p̃sidiũ morinoꝝ erũpit & mũitiõeꝫ ad custodiã sarcinularũ cõmeatuũ & rerũ p̃ciosaꝝ ĩterrũpit: cęsis pmĩtis: captis nõ paucis: & direptis spolijs. Quib⁹ attẽtis cũ flãdrini pedites fugę sese accĩgerẽt comites d̃ Romõte & de nassau: eos fortit̃ animãtes acie bono ordĩe ꝯposita retinuerĩt: ĩ ei⁹ medio ducẽ cũ nobilib⁹ eq̃tib⁹ ꝯstituẽtes. Supuenit ãt Philipp⁹ desquerd⁹ regi⁹ ĩ eo p̃lio vicari⁹ cũ ĩgẽti exercitu eq̃tũ necnõ octo miliũ frãcoꝝ sagittarioꝝ peditũ: q copias maximiliani ter aggress⁹ irrũpe nõ valuit: fortit̃ tuẽtib⁹ se flãdris: & subide erũpẽtib⁹ ñ sine frãcoꝝ strage. Stabãt ãt seorsũ biptito agmĩe franci sagittarij circit̃ octies mille q pti machinis maximiliani g̃uiter q̃tiebãt: pti ad p̃dã sese accĩgebãt: ĩtelligentes munitionẽ ac vallũ seu castra ĩ q̃b⁹ sarcinę flãdroꝝ erãt a frãco eq̃te expugnata: q̃circa se victores rati & ĩ p̃dã ĩprudẽti⁹ irruẽtes a p̃fatijs comitib⁹ de Romõte & de Nassau s̃t ĩtercepti & velut oues apd̃ Guinegatã trucidati. Itaq̃ꝫ ab exordio hui⁹ ꝯgress⁹ ex frãcis & Burgundis q̃ttuordecĩ milia desiderata mẽoranĩ: ĩter q̃ p̃fect⁹ Beluacẽsij & p̃tor Rotomageñ. cęsi sũt. Nec cõptũ habeĩ vtrũ de frãcis an de Burgũdis p̃les ceciderit. Venere tñ viui ĩ man⁹ ac vincula frãcoꝝ septingẽti fere bur

gũdi:inter q̃s nõ poloniȩ reg filiꝰ (vt q̃dã dixerũt) sed dñs de polẽ nobilis admodũ & alto loco natus eq̃s ex austria fuit. Reꝝ cũ anceps p̃liũ fuerit: victoriã eq̃tum frãc & peditũ burgũdis nõ iiq cẽsores attribuũt. Finis

¶ P. Fausti andrelini forolíuẽsis poetæ laureati ac regij in amplissimo gymnasio Parisiẽsi oratoriã ac poeticam artem ꝓfitẽtis in gallicas hystorias ab eruditissimo Roberto gaguino æditas Carmen.

Vt nitidos totum radios diffundit in orbem
 Cum titan puro splendidus axe micat:
Hystorijs sic galla tuis monumenta relucent
 Exculte ac breuibus clare Roberte sonis.
Grandia milleno quis tȩdia voluerit anno
 Quæ rudis immenso codice massa parit?
Gallia q̃ debet regalibus inclyta gestis
 Tam debent scriptis regia gesta tuis.

¶ Herasmus Rotterdammus Roberto Gaguino viro vndecunq; doctissimo Salutem dicit.

Vod frãcoꝝ regũ pricipũq; res gestas: idonei scriptor desiderio: hactenus in tenebris ꝓpe sepultas pedestri hystoria ĩ lucẽ efferre atq; ĩmortalitati ꝯsecrare ĩstituer Roberte gaguine p̃cipuũ gallicȩ academiȩ decꝰ nõ possũ eq̃dẽ istũ tuũ laborẽ nõ magnope ꝓbare. Sũpsisti eñ (imo potiꝰ suscepisti) munꝰ (mea s̃nia) pulcherrimũ: & cũ oĩbꝰ latinarũ lr̃aꝝ studiosis: ĩcredibili voluptati futurũ: tũ vero gallíæ tuȩ splẽdidũ ĩprimis. magnificũ ac (vt ita dixerĩ) triũphale: deniq; tua doctrĩa: tua eloquentia: tua pietate dignissimũ. Neq; eñ vlla te alia cã (q̃ñq̃dẽ neq; q̃stꝰ neq; glr̃æ vel leuis vnq̃ tibi habita rõ est) ad istud negocij capessẽdũ ꝓuocatũ eẽ facile crediderĩ: q̃ singulari ĩ patriã pietate: quã & tu: & optimꝰ q̃sq; semp fecit maximi. Dolebat nimirũ tibi (qd̃ ego q̃3 mecũ interdũ mirari soleo) galloꝝ virtuti glr̃iam tã maligne r̃ndere:

& q olī cū italis factꝭ sępe ꝯtēderit: nūc ēt ꝓcesserit: eos
tñ ob hystorici pœnuriā opiniōe ac fama tā lōgo inter
uallo ꝯseq. Dabūt itali mihi veniā: si nob̄ idē videt̄: qđ
frācīscū philelfū italū natū ñ puduit fateri. Extat eī il
li⁹ ad carolū regē octaui (opinor) auū epl'a: in q̄ pręter
multas laudes qb⁹ frācię regnū ꝓseq̄t: illud q̄₃ īgenue
fatet̄. Rōanos qdē olī pacꝭ belliq₃ artib⁹ lōge oi₃ āplis
simū sibi pepisse īperiū: ꝓterea nō segni⁹ īgenijs: q̄ p̄us
fecerāt armis cū grecꝭ cōtēdisse: veꝝ antiquā illā īperij
gloriā: factiōib⁹ ac studijs prauis in deteri⁹ ꝓlapsā eē.
Cōtra vero frācię regnū: prudētia regū: pricipū fide: ci
uiū ꝯcordia: eousq₃ creuisse: vt iā facile cū q̄uis alio xpi
ani orbis ipio possit cōtēdere/vel opib⁹/vl' ipꝭ finib⁹
vel rerū gestaꝝ magnitudie/vel regū nobilitate: quos
plurimos habuisse cōstat nō fortissimos mō: verūetiā
piētissimos. Quapropter in h° regno nō iniuria: senat⁹
xp̄ian⁹ cōtra turcorū violētiā potissimū atq₃ vnicū p̄si
diū sibi collocasse videt̄. Sed tñ vnū quiddā adhuc tāti
impij maiestas desiderare videbat̄. Cætera vel par vel
nō iferior. Liuio atq₃ Salustio vicebat adhuc italia. nā
(vt scite cecinit Horati⁹) regū ducūq₃ bñ gesta: q̄tūuis
alioqn ꝓclara: aut intermoriant̄: aut obscurēt̄ ętate ne
cessum ē: nisi hystorici eloquētꝭ opa lr̄is (vnicꝭ rerū cu-
stodib⁹) cōmēdent̄: pinde glr̄a apud posteros valitura
atq₃ is q scripsit īgenio valuerit. Hāc tu supmā ꝓuīciā
disertissime gaguine: tanq̄ fatꝭ tibi seruatā: velut alter
Scipio sūmo oīm applausu suscepisti: difficillimā pla-
ne atq₃ imēsi negocij sed tñ robto prorsꝰ aptissimā. Qui
ita credā rogas? Cū multꝭ de causis: tū duab⁹ potissimū
ita mihi videt̄. Duo sūt eni ꝓcipua q̄ i hystorico ꝓbato
q̄ri solēt. Nēpe fides & eruditio. nā vt scriptorꝭ leuitas
verꝭ q̄q₃ nōnunq̄ fidē abrogat: ita & grauitas hystorio
graphi p̄uata auctoritate reb⁹ ipis fiduciā quādā adde
re solet. Vt itē narratorꝭ īpitia (vt fidē faciat qđ nę ipm

qdē pōt) tñ res plerūq; p se sat illustres obscurat: imi-nuit: deturpat: ita docti scriptor ingeniū obscura illustrat: hūilia eleuat: splēdidis lucē quādā ac dec⁹ appōit Qm̄ vero & fides & eruditio: vtraq; tāta ī te sūt quāta ī alio nemie: nēo ꝓfecto fuit isti mūeri aptior: vel istud mūer nemini fuit apti⁹ q̄ tibi vni: q posses & ꝑ singłari tua grauitate fidē facere; & ꝑ nō vulgari eloquētia rē adornare. Iā facile suspicor hūanissīe gaguíe te subira sci herasmo tuo: q laudū tuaꝝ vł tātillū ausim attigē. Neq; eni me clā ē q̄ modesto / q̄ pudēti (ne dicā putidulo) sis īgenio ꝑdit⁹: qppe q amicā ēt laudatiūculā multo molesti⁹ ferre soleas: q̄ qspiā ali⁹ ꝯuitiū ferat. Sꝫ obsecro te dato hāc veniā meo ī te amori: vt q̄ passim oēs ꝑdicāt: fas sit ēt amico meminisse. cui eī tuoꝝ īcredibił vitę tuę: morūq; ītegritas: īnocētia: ḡuitas nō ē spectatissīa? Vbi gētiū nō ꝑdicata? Adeo vt nō mō de script: sed ne de dictis qdē gaguini vlla possit īcidere suspicio vanitat. Adde q̄ cū oēs norit: te frācos reges tuo merito sēp fecisse plurimi: serijs ī reb⁹ opa tua pleṗe vsos te regijs archanis cōsilijsq; sæpenūero accitū. te regio noīe cū apd̄ diuersas gētes: tum apd̄ italos crebra legatiōe fūctū eē facile cōijciūt. te vnū galloꝝ gesta: & ṕsca curiosi⁹ relegisse: & recētiora explorati⁹ vestigasse. De eruditiōe porro tua qd ego cōmēorē? Ipa (qđ aiūt) abseūte se ꝑdicat. Testis abūde ē hꝰ celebratissimū gymnasiū vrbis parisiæ: cui⁹ tu florētissīa alioqn studia ṕm⁹ latinarū lraꝝ opib⁹ decorasti: pulcherrioq; īcremēto eloquētię: quā vnā adhuc desiderare videbanł adauxisti. Ipa test ē italia: q̄ te sepenūero maximis de reb⁹ grauissīe differētē audiuit: non sine stupore: imo fortassis nō sine dolore: q̄ (vt de cicerone dixit appoloni⁹) eloquētiæ laudē quā vnā adhuc sibi ꝓpriā habuisset: videret p te gallię cōem fieri Testes sūt lratissimi qq; nrę mēorię scriptores: q certati vno ore oēs tuū igeniū ꝑdi

cãt/ efferũtq;. Quorũ nulla ꝑpe pagina ẽ: q̃ sibi gaguini nomẽ nõ habeat. Testes dẽiq; sũt vel locupletissimi ꝓsul ãplissime/tui libri q iã p orbẽ dissemiati passim sũma cũ studiosorũ voluptate lectitãt. In qb⁹ oib⁹ tãetsi vel orõne soluta vel carmĩe: nõ erudit; solũ: verũetiã; curiosis aurib⁹ abũde satisfacias: i isto tñ scripti gñe. i. i hystoria (si q̃d vltra crepidã sutori pmittis) singularẽ quẽdã ac mirificũ artificẽ ꝓstare videri: atq; i cęteri qdẽ plurios i hystoria teipm supasse. Tãta ẽ fmõis puritas elegãtia Salustiana: fœlicitas Liuiana: sũma luculẽtia varietas iucũdissima: i cõsiliorũ/rõnũ/ tẽporũ/ ꝯmoditatis/dignitati/ ac cæterorũ id gen⁹. q̃ doctũ hystoricũ arguũt: obfuatõe singulare artificiũ. Tãta ẽ narratiõis viuacitas vt res geri ñ narrari videat. Neq; vero deest dulci q̃dã breuitas: q̃ hystorici vt rara ita gratissima lectorib⁹ ẽ. Nã bone de⁹ q̃ vastã rerũ siluã: q̃ breui volumine: q̃ absolute ꝯplecteri: & ꝓlixe breuis & breuit̃ ꝓlix⁹? Cui igit̃ nõ ꝑclare cũ gallicis reb⁹ actũ videat: cui talis ꝑco ꝯtigerit? Alexãder ille magn⁹ cũ ad Achillis sepulchrũ pueniisset O te fortunatũ (inq̃t) achille: q homerũ tãtũ poetã laudũ tuarũ ꝑconẽ sortit⁹ sis. Et quis frãciã q̃; nõ fortunatissimã cẽseat: q̃ robertũ suarũ laudũ ꝑconẽ optimũ nacta sit? Quid illi superũ benignitate ꝓstari potuit/pulchri⁹/magnificẽti⁹/ diuini⁹. Nihil ꝑfecto neq; tu gaguię doctissie. isignẽ tuã erga patriã pietatẽ grauiore prorsus argumẽto potuisti declarare Quæ tãetsi ãtea q̃; plurimũ tibi deberet vt quã latinis mercib⁹ pm⁹ ditasses/ h̃ tñ inestimabili bñficio adeo deuinxisti: vt quãtã vis habeat: parẽ tñ nũq̃ sit grãm habitura. Quæ eñ statua: q tituli: q̃d monimentũ valeat isti⁹ bñficij magnitudini rñdere? Prisci illi maiores suos q vel iperiũ parassent: vel auxisset rẽpublicã: vl̃ aliť de patria bñmeriti eẽnt. solebãt diuinis afficere honorib⁹: titulis i ęs icisis honorare: statuis donare aureis:

At q lōge p̄stāti⁹ ē: maiorū gloriā ab ortu ad occasum vsq̧ ,ptēdisse: q̄ agroꝝ limites extēdere. Min⁹ ē saxea mœnia: ædesq̧ vrbanas ab īcēdio tueri: q̄ optimoꝝ regū ac ciuiū gloriā ab īuidis obliuionib⁹ (sic ei appellat Horati⁹) & interitu vīdicasse. Nō paulo magnificēti⁹ mihi videt̄ patriā optimis lr̄is auxisse/locupletasse/decorasse/q̄ spolijs/q̄ exuuijs/q̄ cerꝫ/q̄ id gen⁹ monimētꝫ phalerasse. Nullæ ei tabulæ/nullæ ceręę: nulla nūmismata: nullæ statuæ: nullæ piramides: neq̧ clari⁹ īdicāt neq̧ fideli⁹ custodiūt regū gl̄iam/q̄ hoīs eloquētꝫ lr̄ę. Posthac gallorū gl̄ia/q̄ hucusq̧ tāq̄ āgustijs īclusa delituit: fulmīs īstar emicabit: & gallo qdē cātore: sꝫ (qd̄ pulchri⁹ est) romana tuba decātata oīm regionū aures p̄sōabit. Oīb⁹ illa terris. vrbib⁹. gymnasijs: leget̄. celebrabit̄. cātabit̄. nec gaguini bn̄ficio vnq̄ iterire nouerit immo cū ætate vsq̧ succrescet. Amplectere igit̄ O frācia īmortale laudū tuarū monimētū robertū gaguinū alūnū tuū īmortalitatꝫ tuæ vīdicē. ama. cole. venerare. Nos certe & qbuscūq̧ ægregia studia cordi sūt: te p̄sul amplissime nō amare nō poterimus: p̄ quē id qd̄ ī lr̄aria supellectile præstātissimū habeam⁹: h̄ ē hystoriam adauctū esse cōspicim⁹. Vale dec⁹ litterarū & meū.

¶ Ad Robertū gaguinū ordinis sanctæ trinitatis ministrū gn̄alē. Cornelij Girardi goudēsis Hieronymianæ vallis canonici regularis Epistola in laudem compēdij eiusdē qd̄ de galliæ reb⁹ accuratissime ædidit.

Egi tuū ī hystorias gallię cōpendiū optie pr̄ Roberte gaguine op⁹ (meo iudicio: qd̄ vt tibi nō īmerito apd̄ posteros īmortalitatꝫ nomē afferat: ita & singulis e sua dignitate quū reruꝫ gestaꝝ noticiā: tū militię p̄itiā copiosissime submīstret. Nihil ī eo legi qd̄ vel exp̄ssi⁹ vel luculēti⁹ dici potuit: & qd̄ vel oīm ī hystoria maximi facim⁹: fidē reb⁹ tribuis: ac oīa vt p̄sulta

vt gesta sūt explicas euidēter. Nō tuis nō hostib⁹ tūa pcit auctoritas. ita singulorꝫ vitia & factiōes / ita singulorū virtutes & strategemata ꝓbas vt neqꝫ in exteros odio: neqꝫ amore ī tuos flecti videare. Nulla in te grãe suspicio / nulla simultatꝭ inẽit: q̄ min⁹ q̄ rei veritas postulabat dicere ꝑsūpserꝭ nihil. O aīm itegerrimū. O pectus veri tenacissimū. O virū æqtatꝭ obſuãtissimū / q ꝑ inde turpia atqꝫ ꝑclara oīm faciora / & deꝑmit & extollit: vt nescias vtrū ī ciues an hostes ꝓpēsior habeatur. Nã ī oī hystoriographo nihil vnq̄ magnificēti⁹ / nihil illustri⁹ / nihil dēiqꝫ laudabili⁹ q̄ri pōt / q̄ vt nullo amore nulloqꝫ odio a vero deflectaꝛ. Id ei vel vnū oīm est: in q̄ palmariā sibi crisp⁹ Salusti⁹ nauauit operā: q & teste liuio & nr̄o aurelio / iccirco celebrior: qꝫ cæterꝭ rerū scriptorib⁹ verior æstiēꝛ. Vt ei nihil falsi scriptor fideꝛ intermiscere debet: ita ēt nihil veri qđ nō dicat ꝑtermittere. Hæc ei sūt veluti duo cādelabra qb⁹ oīs hystoria necessario illustreꝛ. Quæ vbi deesse ꝯtiget: nihil qđ nō fumo & caligīe plenū sit repies. Hæ sūt ꝑterea duæ colūnæ q̄ tepli porticū sustētabāt. Hystoriā eqdē meo iudicio nō ab re tēpli porticū dixeri q̄ oib⁹ nob̄ ad diuiarū rerꝫ archana tāq̄ ductrix & magr̄a ītroitū patefacit. Tu aūt optīe pr̄ & oīm lr̄arꝫ facile ꝑnceps robte gaguine nō solū hæc q̄ ꝑdixim⁹: verūetiā q̄ ex vsu hystoriæ eē Marc⁹ āthoni⁹ ī scđo de oratore libro præcipit tam mirabili artificio obſuasti oīa: vt nō parꝫ ad Thucydidis & īgeniū & laudē accesserꝭ. Et qđ dicā? Tā creber es rerū frequētia: tā verbis apt⁹ & sētētijs: vt quū ī multꝭ tuarū editionū opib⁹ pl̄imos: tū ī lr̄ tuo ꝯpēdio teipm vicisse videarꝭ. Nūc eñ ī eo militū select⁹ / nūc expeditorū cōgress⁹ ita describis & iculcas: vt cū reb⁹ sudare snīas prudēs lector iueniat. Ita añ ocl'os ponis oīa: vt nō legere hystoriā sed pugnātiū turmis ītéresse me credā. Postremo qđ nō mīme demirat⁹ sū: vbi oportune hĩta occasiōe siue de cibris & burgūdis: siue de religio

ne & ecclie cerimonijs qd externarũ rerũ affers: tã arti ficiose excurrĩs: vt tñ iceptæ narratiõis textũ nõ ꝯfũdas neqꝫ aliq̃ mõ abijciẽda fuisse: sꝫ eodẽ ꝑpemodũ glomere pẽdẽtia & filo ꝑfusa videat̃. Et vt vno verbo ꝯplectar vniuersa: ita reb⁹ tp̄m ordinẽ/locorũqꝫ & ꝑsonaꝝ descriptionẽ: ita verbis dicẽdi gen⁹ mõ fusũ mõ collectũ: sꝫ nõ sine mirifica suauitate accõmodas: vt nichil sit qd legẽtẽ nõ sũme delectet/& tuã igenij facilitatẽ incredibilẽqꝫ mẽoriã oib⁹ ꝑdicet & oñdat. pci⁹ te laudo cãdidissime pr̃ q̃ dign⁹ sis. tũ q̄ ꝑmarias tuæ laudis ptes me⁹ herasm⁹: illo suo facũdissimo ore occupauit. tũ q̄ tuis ex lr̃is (q̃ tua modestia ẽ) tuarũ laudũ: te ipatientissimũ eẽ intelligã. Scribo tñ hæc (q̃tulacũqꝫ sint) ne amici mei aut eũ me esse garriãt q vere iudicare nõ possim aut certe adeo malignũ vt laudare nõ velim. Vale.

¶ In laudẽ operis Epigramma Cornelij Girardi. In quo ipsum librũ quid in se contineat/ & de fide rerum quid promittat loquentem introducit.

¶ Ad lectorẽ Liber in ꝑsona Cornelij canonici r̃laris.

Osse cupis lector quo Gallia creuerit ortu
Et qb⁹ ad summũ est regib⁹ aucta gradũ:
Quis dñi cultũ/quis cœperit oppida muris.
Cingere/& ecclesias rite dicare sacras?
Quid pax accumulet: quid martius excoquat horror.
Et quibus hic cœpta est religio ipsa viris.
Me lege: me placido complectere mentis amore
Nam cano liligeri fortia gesta troni.
Olim qua Tacitus placuit/breuitate vigemus
Atqꝫ Titi nobis iam prope splendor adest
Qua cunctos superat Crispus/recitatio veri
Assidua/& rerum stat mihi plena fides.
Nil ego prætereo/nulli mea pagina parcit.
Sit meus/aut hostis nil metuo omne loqui.
Eloquor intrepidus/quæ vero consona vidi

Iusticię & fidei nil mea charta negat.
Forte nigra excandens (quod nõ probo) bile tyranne.
Vulcani iubeas me penetrare focos.
Seu mergi vitreas me Deucalionis in vndas
Exiliũve pati / plus tibi (crede) noces.
Mox alium qui me genuit dabit ecce robertus
Qui eum lacte olim / non nisi vera bibit.
Quinetiam vasto tanta est michi copia in orbe
Vt metuam ipse tuas nil (miserande) minas.
Si mala te cruciant sæuę contagia mentis:
Quæ noto / non ego te sed tua culpa præmit.
Hæc tibi me lector voluit Cornelius ipse
Dicere voce data. qui michi totus auet.
Qui non blandiri qui me intus & in cute nouit
Cui nichil est vero gratius atq; fide.
Hic michi signifero præcepit honore reuisam
Marte olim rutilos orbis & vrbis auos.
Non locus est inquit / quem non tua gesta decorent
Te nouit Latium / Rheblata / Pindus / Arabs
Anglia te celebrat / scotus / Brito / dalmata / iberus
Te belgę & Phrisij: Teq; sicamber amat.
Te cymbri / Octauij / te Sueui / teq; Turingi.
Francones / Hubij / Parthenopeq; colunt.
Perge igitur fœlix & te duce Gallia vbiq;
Fulminet / ac nomen tollat in astra suum.

Iodoci Badij Ascẽsij de pręstantia gallorũ.
Et autoris huius vtilissimi cõpendij Carmen.

Acria męonio tot prælia digna cothurno:
Totq; cothurnati numeris referenda maronis:
Gallica fœlici depleuit marte iuuentus.
Nullaq; principibus tam formidata togatis
Gens capitolinas toties obsederat arces:
Vnde auro pelli poterat non viribus vllis.
Scilicet in somnis norat perducere noctes:

Atq; assueta malo: patiensq; algoris & ęstus
Prima p imbriferas sese traduxerat alpes.
Protinus & parthos bello domitura feroces.
Subq; iugū graios victrix missura superbos.
Vnde gerit mixtum nunc gallogrecia nomen.
Nec tñ antiqua superis deuinctius vllum
Religione genus: nullū obseruantius ęqui.
Nullūq; excultis tam pręstans morib⁹ ortū est.
Sed neq; sacrorū reseranda occulta ꝓphanis.
Aut populo fixis duxit pandenda tabellis.
Ne torpore graui iuuenum mens victa: librisq;
Freta aspernetur sacros ediscere ritus.
Nec sua nobilibus pręconia fulta triumphis.
Et clarum facimus memori mandare poetę
Gestijt. aut docti scriptis concredere cadmi.
Scilicet egregię contenta egisse: diserte
Dicere neglexit: donec vi martis & ęqui
Octauum inuiti carlum coluere latini.
Parthenopeq; suū dominum agnouisse coacta est.
Teq; decus nostrum pulso lodoice tyranno.
Insubres verum dominūq; ducēq; salutant.
Nunc siquidem altissonę tua fortia gesta camœnę
Certatim ad superos tollunt: vnde aurea Fausti
Exoritur veterum nulli cessura poesis.
Quin adeo nostri nitor indelebilis ęui.
Primus ab italia linguā transferre latinam
Fœlix: Robertus tua stēmata clara Gaguinus
A proauis atauisq; trahit: prolēq; per omnē
Ingreditur: totam referens ab origine gentem
Et quas quisq; vrbes curuo signauit aratro:
Et quibus auspicibus gallorum gloria creuit.
Proinde decus regum pręclaris annue cœptis
Et patere in toto resonent te pulpita mundo.

FINIS.

Eiusdem Ascẽsij de insignib⁹ Frãciæ in hoc ope per q̃ graphice suo quibusq́ꝫ loco recensitis epigramma.

Ira canãt alij sęuorũ insignia regum:
Exuuiasq́ꝫ ducũ/quos mars depſſit iniquus.
Sint alijs aquilæ fusi monumẽta cruoris:
Informes vrsi:prædatoresq́ꝫ leones
Ornamenta ferant radiantibus vndiq́ꝫ flãmis
Et thetidi & veneri/vulcania lapsa/per auras
Arma:numęq́ꝫ pio demissum ancile/togatis
Gestamen salijs.at nobis cœlica dona
Et pia Frãcorũ placeant insignia regum.
Aurea cœlesti primũ suffulta colore
Lilia/cæsareis olim iam credita ceruis.
Auriflãma dehinc/veterum victoria regum.
Tum sacrum nitidis allatum chrisma columbis:
Totq́ꝫ salutiferi monumẽta salubria christi
Crux.cuspis.claui.tunica inconsuta:corona:
Hæc tua diuorũ genitrix sunt francia dona.
Adde duces bello formidatosq́ꝫ pelasgis
Italicisq́ꝫ equites:simul & pulcherrima rerum
Ornamenta/viros omni virtute cluẽtes
Iusticia in primis:q̃ cœlo egressa perennem
Parrhisio sedem posuit mansura senatu.
Docta vbi cecropias exercet pallade mentes
Pagina dia nitẽs fidei splendore probatæ.
Atq́ꝫ vbi diuini nitet obseruatio cultus.
Nec dubitẽ gnauos solerti mente colonos
Mollibus assyrijs arabisq́ꝫ/& pinguibus vmbris
Antetulisse:quib⁹ grandi est industria gazę
Et mucro decori siquando in bella citantur.
Adde alia egregiæ sexcenta insignia laudis:
Quę bonus exculto Gaguinus codice nobis
Edidit:historiæ pnceps & gloria Francæ.

Iodoci Badij Ascensij de operis huius accessione atq; augméto Ad lectorē: cui salutē dicit: Carmē.

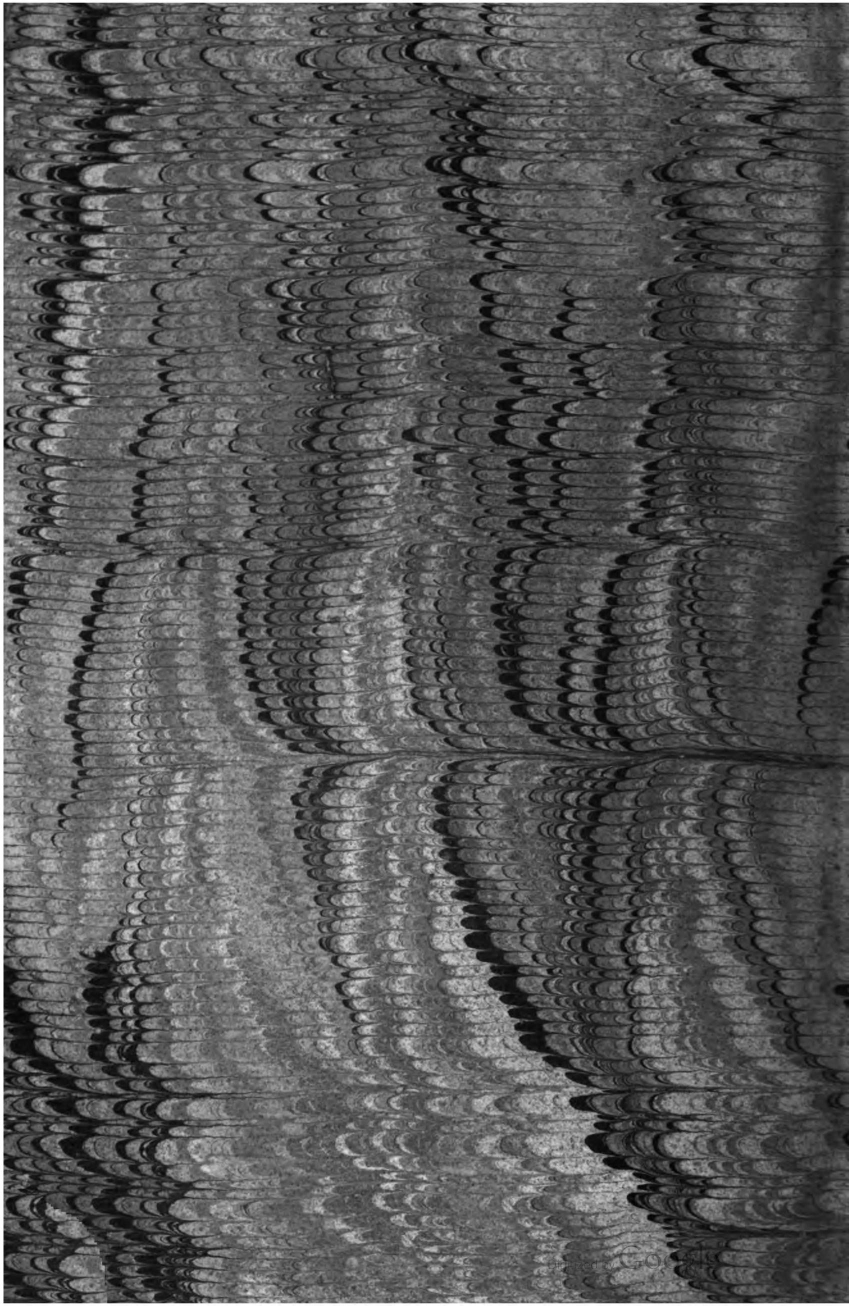

Andide ne dubites iusta ęra reponē lectori
Cultius ac multo ditius exit opus.
Accessere etení/q̄s gallia possidet/vrbes:
Cunctaq; gallorū sub ditione loca.
Flandrorū comites primęua ab origine ducti:
Atq; alia in proprijs plurima iuncta locis.
Vndecimusq; liber tristi cum funere Carli
Octaui: & toto funeris officio.
Mœstaq; parrhisijs magni disruptio pontis:
Aduentusq; ducis causaq; Iulliaci.
Quin adeo regum clarissima gesta duorum:
Quorum marte/potens itala terra/ruit.
Ergo agedum reducem Lodoicū gallia regem
Victorem insubris conspice lęta soli.
Conspice censorem specimēq; lutecia morum:
Et normanne tui perlege iura fori.

¶Pręclarissimū hoc de francorū gestis cōpendiū multis notatu dignissimorū additionib⁹ libriq; vni⁹ accessione locupletatū: & nō segni accuratiōe a mēdis tersū Impressit rursus diligēs ac peritus chalcograph⁹ Bertholdus Rēbolt in inclyto Parisiorū gymnasio: īpēsis optimi bibliopolæ Iohānis parui. Anno a natali xp̄iano. M. quingētesimo vndecimo. Ad .xj. kl'. decēbres.
Deo dicantur gratię.

1511

I P
IEHAN PETIT

EX
BIBLIOTHECA
C. VAN BAVIERE
FACULT. JURIS
ACAD. BRUXELL.
A SECRETIS.
FRANC ET LOYAL.

EX LIBRIS
C. VAN HULTHEM,
SOC. R. AGRIC. ET BOTAN.
GAND. PRAESIDIS.
Nihil est agricultura me-
lius, nihil homine, nihil
libero dignius.
Cic.

